

EVANGÉLIKUS GYÜLEKEZETI MUNKAPROGRAMOK

A SZOLGÁLAT ÚTJÁN

EVANGÉLIKUS GYÜLEKEZETI MUNKAPROGRAMOK

A SZOLGÁLAT ÚTJÁN

2018–2019
EVANGÉLIKUS GYÜLEKEZETI MUNKAPROGRAMOK

A szolgálat útján

Főszerkesztő: Németh Zoltán
Szerkesztette: Galambos Ádám

A kötetet Kendeh K. Péter tervezte

© Gyülekezeti és Missziói Osztály, Luther Kiadó, 2018
Szöveg © Szerzők, 2018

Jelen kiadvány a jogtulajdonos írásos engedélye nélkül sem részben, sem egészben nem másolható, sem elektronikus, sem mechanikus eljárással, ideértve a fénymásolást, számítógépes rögzítést vagy adatbankban való felhasználást is.

A kiadványhoz tartozó képek innen tölthetők le:

A szolgálat útján – Önszupervízió

NÉMETH ZOLTÁN

Vegyünk elő egy A4-es lapot. Készítsünk színeseket a lap mellé (cezurát, filcet, zsírkrétát tetszés szerint).

Rajzoljuk le a jelenlegi szolgálatunkat úgy, hogy a papíron útként jelenjen meg. Valahonnan kiindul, valamerre tart, összeköt pontokat, vannak szakaszai, lehetnek irányváltások, kereszteződések stb. Egészen szabadon, ahogy belülről jön, ahogy az érzéseink – nem is a gondolataink elsősorban, inkább az érzéseink – vezetik a kezünket. A sikereinket és kudarcainkat, örömeinket és nehézségeinket is kifejezhetjük annak segítségével, hogy ábrázoljuk a domborzati viszonyokat, rajzolunk tereptárgyakat stb. A tájat is megrajzolhatjuk tehát, ahol a szolgálatunk útja halad.

Most szakítsuk meg az olvasást, és koncentráljunk a rajzolásra! Ha elkészült a rajz, utána olvassunk tovább...

Sikerült? Nagyszerű!

Tegyük magunk elé a rajzot, és csak nézzük, figyeljük meg. Így, egészében látva a szolgálatunk útját mi az, ami esetleg feltűnik? Az összképnek milyen hatása van ránk? Milyen a hangulata? Van-e olyan részlet, mely újdonságként hat, van-e, amin megakad a szemünk?

Esetleg mi az, ami

- arra indít, hogy valamit érdemes átgondolnom a szolgálatomban?
- alakítja a következő imádságomat akár a hálaadás, akár a kérés terén?
- annak a gondolatát indítja el bennem, hogy erről szívesen beszélgetnék valakivel? Ki lehetne az? Mondd ki magadnak a nevét!

Van valami egyéb feladat a rajzzal, a kérdésekkel, bármivel? Ré-
szemről nincs. Ha akarod, elrakhatod, és máskor is előveheted. Ha
akarod, megmutathatod valakinek, és beszélgethatsz vele róla – vajon
ő mit lát a képen? Ez is nagyon érdekes lehet. De össze is tépheted, ki-
dobhatod, ha úgy gondolod. A maggal, miután elvetették, nem kell csi-
nálni semmit. Nem is szabad. Lesz belőle, ami lesz. Aminek lennie kell.

A szolgálat útján – reménység szerint segítséget jelentő – új mun-
kaprogramot viszont forgassátok, használjátok áldással, örömmel!

A szolgálat útján – teológiai alapvetés

DR. SZABÓ B. ANDRÁS

Egy gyülekezet munkaévének tervezésekor a lelkész naptárában más sincs, mint szolgálatok hosszú sora. Érdemes egy pillantást vetni arra, hogy a szolgálatok közül mennyi a kötött, kialakult alkalom, feladat, ahol meglévő formákat kell tartalommal megtölteni, és mennyi az új terület, ahová kísérletként, új feladatként lép a gyülekezet ebben a munkaévben. A kettő között bizonyos egyensúlyra van szükség: sem a túlságosan teleírt, sem a túl üres naptár nem jó. Ha teleírt a gyülekezeti naptárunk, nem mindegy, hogy feszülten, ólmos fáradtsággal próbálunk kitartani, és szinte kivételes ajándékként sikerül egy-egy alkalom, vagy általában lehetséges a végrehajtott feladat jó érzésű kipipálása a naptárban. Még jobb, ha a szolgálatok egésze tudatosabban végiggondolva egy olyan tartalmi ívet ad, ahol a kevésbé sikerültet is felemeli az egész kontextusa. Ez a rövid teológiai bevezetés a szolgálat útjáról ahhoz szeretne teológiai motivációt nyújtani, hogy a szolgálatra messzebbről, a megoldandó, konkrét feladatoknál távolabbról tekintsünk. Ha elkezdtünk egy ilyen szöveget olvasni, a szándék már biztosan megvan bennünk.

Az egyház szolgálata és a modern társadalom

Ma Magyarországon a tizennégy évesnél idősebb lakosság huszonegy százaléka végez szervezeti keretek között önkéntes tevékenységet.¹ Az önkéntesség a szakirodalom szerint olyan családon kívül végzett, ingyenes munka, mely hozzájárul egy közösség fejlődéséhez. Ez a mun-

¹ PERPÉK 2017, 111. o.

ka fizikai, társadalmi és kulturális tőkét feltételez,² a munkavégzés fizikai erőt, megfelelő kapcsolatokat és etikai motivációt. Erre úgy tekinthetünk, mint az önkéntesség három különböző feltételrétegére. A mások hasznára végzett munka a szervező kisebb és a haszonélvező teljes közösséget erősíti. A demokratikus, önszerveződő hagyományok, a közösség egésze iránti bizalom kultúrája jól kirajzolódó különbséget mutat az alacsony közbizalmú társadalmakkal szemben, amelyeket az egyéni és családi túlélésre koncentrálok, a nagyobb egyiség felé egyre csökkenő bizalmat tanúsító, a demokratikus, pozitív tapasztalatokban szegény életérzés és magatartás jellemez. Európa térképe ebből a szempontból világos különbségek láthatók.

A keresztyén egyházak világában az önkéntességet támogató tényezők már a kezdetektől bőven jelen vannak, erre gazdag bizonyítékot találunk az Apostolok cselekedeteiről szóló könyvben és Pál apostol leveleiben. Egy 2010-es Eurobarométer-felmérés alapján az önkéntesek tizenhat százaléka az egyházakon keresztül segített.³ Ezzel az egyházak az önkéntesség területén európai szinten is komoly társadalmi tényezők.

Miközben sok területen az egyház társadalmi szerepének csökkenését látjuk, a szolgálat egy erőforrás lehet az európai keresztyénség megújulásában.

„Az egyház csak akkor egyház, ha másokért van” – mondja Bonhoeffer a börtönben, és egy a felhalmozott anyagi erejét szétosztó, szolgáló egyházat vizionál a hierarchikus, önmagára koncentrálok, korábbi egyház helyett. Bonhoeffer kiragadott megállapításának félreértett felfogása túl könnyen vezethet téves átalakuláshoz.

A modern korban társadalmi relevanciát veszto egyházak számára mentőöv lehet a szolgálat ideológiája: a tartalmi irrelevancia miatt jelentőségét veszto egyházszervezet túlélését jelentheti. Politikai összefüggésben a diakóniai teológia egy ilyen kísérlet volt, mely azonban a szolgálat egy lényeges alkotóelemét, a szabadságot teljesen kifelejtette koncepciójából. A jelenben is látunk egyfajta „szolgálatba

² Uo., 108. o.

³ Uo., 117. o.

menekülést” az egyház társadalmi továbbélésének biztosítása céljából. A szolgálat mindig érthető nyelv a társadalmi kommunikációban, egyben a szolgáló egyház számára funkciót ad a társadalmi munkamegosztásban. Vajon többre is képesek vagyunk a 21. század feltételei között? Ha a szolgálat fogalmát meg tudjuk különböztetni az önkéntesség, hivatás és jótékonyág fogalmától, és sajátos tartalmát nem feledjük, a „többlet” felmutatása sikerülhet.

A szolgálat

A szolgálat, önkéntesség, hivatás és jótékonyág egy szigetsoportot képez az önközpontúság tengerén. Idegen szavak az egyéni érdek formálta univerzum szótárában. Azt a függetlenséget, szabadságot és luxust jelentik, hogy valaki hajlandó egyrészt egy külső, magasztos cél érdekében tenni, másrészt képes arra a szabálytalanságra, hogy figyelmét, energiáját nem önmaga, hanem a másik érdeke köti le. A jó cselekvésébe bizonyos jutalmazó mechanizmus is beépül, mely a jót cselekvő önértékelését javítja, egyidejűleg azonban veszélyeztetheti is a cselekvés valós etikai értékét. Jézus kifejezetten felhívja a figyelmet a jó cselekvésében rejlő „önfényezés” veszélyére, ugyanakkor az ettől óvó keresztyén körökben gyakori álszerénység is elronthatja a jó cselekvésének tiszta jóságát. A szolgálat tiszta jóságának megőrzésében leginkább a tudatlanság és az öröm kombinációja segíthet. Jézus tanítása az adakozó jobb és bal kéz egymás irányában tanúsított tudatlanságáról (Mt 6,1–4) a cselekvés természetességére mutat: semmi különös nem történt. A jó cselekvésének öröme pedig a természetes cselekvés öröme, ez magának a cselekvésnek szól, nem a cselekvőnek.

A *szolgálat* szót bizonyos jól elkülöníthető csoportokra vonatkoztatva használjuk a magyar nyelvben. Itt elvárás az önérdek korlátozása: a működés fókuszában a másik érdeke áll. Szolgálatot végezhetnek különböző nagy szolgáltatók (pl. a rendőrség, illetve az egészségügyben) vagy direkt ilyen céllal létrehozott nonprofit szervezetek. A közgondolkodás itt jelöli ki az egyházak helyét is. A szolgálat ugyanúgy a hasznosság kritériuma alatt áll. A modern kor logikájában a szolgálat nem lehet haszontalan, egy szemlélődő szerzetesi ideál teljesen idegennek tűnik. A hasznos tevékenységeket különbözőképpen

értékeljük etikai, anyagi és presztízsszempontról. A szolgálat jellemzője, hogy etikai értéke magas.

Hannah Arendt különbséget tesz a *vita activa* és *vita passiva* között. Az aktív élet különbséget tesz a munka, az előállítás és a cselekvés között. Az első, a munka az emberi élet fenntartásához szükséges javak előállítása a természetből. Az előállítás egyfajta második természetnek a létrehozása az ember körül, ami független, és bizonyos mértékig ellenáll a természetnek. A harmadik pedig a cselekvés, mely dolgok és anyagok közvetítése nélkül, közvetlenül az emberek között történik.⁴ A *vita activa*, a cselekvő élet a mi szempontunkból a harmadik szinten érdekes. Ma korántsem természetes, hogy emberek között bármilyen interakció tárgyak nélkül, pusztán az emberek között történhet. Az emberek közötti kapcsolatban is a tárgyasulás veszélye fenyeget. A szociális és oktatási szféra területére kiterjedő hasznosság-hatékonyság princípiuma az idegen lényegű dolgokat megfosztja egyéni tulajdonságaitól, és egymással összemérhetővé teszi. Csak a különbségekre figyelés segíthet fékezni ezt a folyamatot.

A szolgálat különlegessége, hogy hangsúlyozza a szolgálati kapcsolatot egyediségét más, általánosabb kapcsolatokhoz képest. Az önkéntesség mindig ingyenes, ez a szolgálat esetében nem feltétlenül áll fenn. A szolgálat egyfajta hierarchikus kapcsolódást sejtet az ügygel, a szolgálatot kapó másikkal, esetleg az ügyet képviselő szervezettel. Ezért ma a szolgálat idegenebbül csengő kifejezés az önkéntességnél. Az egyházas nyelvben viszont a leggyakoribb és a legtermészetesebb a szolgálat szó használata: mindenféle tevékenységre használjuk, amely az egyház érdekében és keretei között történik, legyen az szervezett vagy spontán tevékenység, végezzük munkaként vagy önkéntes jelleggel, járjon érte fizetés, vagy történjék ingyenesen. A másikért végzett cselekvés itt pluszértelmet kap.

A szolgálat mindig magában foglalja, hogy egy magasabb célért végzik, de itt a magasabb cél arccal rendelkezik, a nagybetűs Másikat, az Istennek végzett szolgálatot jelenti.

⁴ KRUSE 2009, 76–77. o.

Nagyon nagy érték ez, mert emberek valami olyan többletet adnak a keresztyén közösség életéhez, melyre saját meggyőződésük motiválja őket. Enélkül a többlet nélkül az egyház értelmetlen és felesleges. A többlet pedig minőségi és mennyiségi jellegű is: a minőség a tudás és képesség szerinti nagyon magas fokot, a mennyiség pedig az idő- és energiabefektetést jelenti, melyet nem másra, nem saját céljaira, hanem a szolgálatra fordít. Akkortól kezdve nem szolgálat a szolgálat, ha teljes ellentételezést kap a végzője. A fizetett egyházi szolgálatot az elkötelezettség és az anyagi érdektől független energiabefektetés emeli szolgálattá. Az alul- és túlfizetettségnél csak a megfizettség a rosszabb. Mert a fizetés és a szolgálat nem kapcsolható össze ellentételezett szolgáltatásként. Miközben fogalmilag – akár a kortárs teológiai értelmezésben is – a szolgáltatás (*Dienstleistung*) értelemben vett szolgálat jóval közelebb áll hozzánk, mint a szolgálta (*Dienstbote*) szolgáltatásnak értelmezése,⁵ az első jóval könnyebben csúszik a megfizethetőség kategóriájába, mint a második. A szolgáltatásból a személyes kapcsolódás jobban és könnyebben kiesik.

A szolgálat teológiai aspektusai

SZOLGÁLAT ÉS SZABADSÁG

A szolgálatnak, még ha ragaszkodunk is a személyes értelmezéshez, éppen a szabadság az egyik fő tartalma.

A szabadság pozitív értelmének egyik legszebb kifejezése a szolgálat. Szabadon vállalt elköteleződés.

Luther Pál nyomán kialakított szabadságfelfogásában – mely az evangélikus identitás sarokköve – a keresztyén ember szabadságát szolgálásként írja le. A keresztyén ember szabadsága kettős természetű Luther közismert megfogalmazásában: „A keresztyén ember szabad ura mindennek, és nincs alávetve senkinek. A keresztyén ember készséges szolgálja mindennek, és alá van vetve mindenkinek.” Luther nemcsak a keresztyén szabadság kettősségét ragadja meg kiválóan, de megfogalmazásában arra is érdemes figyelni, hogy a szabadság belső ellen-

⁵ MEIREIS 2008, 367. o.

téte modern szabadságfogalmunknak is része. Ez egyrészt a keresztyénységben gyökerezik, másrészt a felvilágosodás óta a keresztyénység kialakult gondolati és intézményi kereteivel szemben is megfogalmazódik. Miközben az ember szabadul az uralom alól, tudja, hogy a szociális kapcsolatok kötöttségére szükség van. Az autonómia jegyében a külső szabályok kritikátlan elfogadása ellen tiltakozik, és az egyénileg elfogadható szabályok keresésével van elfoglalva, azokat ugyanakkor mástól mégis átveszi. Az önmeghatározás lehetősége adott, és nincs más lehetőség, magunkat meg kell határoznunk.⁶ Ezek nem egyszerűen feloldható ellentétek, amelyekben tudatosan vagy tudat alatt minden modern ember benne él. Nem kevés olyan feszültséget okoznak, amelyek korábbi korok emberei számára a zárt társadalmi viszonyok között elképzelhetetlenek voltak. A szabadság ellentétének feszültségét azonban korlátozhatjuk. A szabadság és kötöttség összekapcsolódásának a Luther által is hangoztatott, legtipikusabb példája a szeretetkapcsolat.⁷ Akivel a szeretet összekapcsol, azzal úgy élem meg a kötöttséget, a másikért létem, hogy az a szabadságom megvalósulása. A keresztyén szabadság Istennel és Jézus Krisztussal megélt szeretetkapcsolat. Istentől indul ez a kapcsolat, és a megigazításunkkal kezdődik. Ezért helyes a keresztyén szolgálat értelmezésébe a keresztség szentségét is belevonni, sőt kiindulópontjának tenni. „A döntő mindig Isten cselekvése Jézus Krisztusért. Minden tisztség Istentől kapott mandátum, és Isten jóságát fejezi ki, nem az emberek egymás közti rangsorát. Az az alapelv érvényesül, hogy a *keresztség által mindenkinek lehetősége van az odaszánásra a szolgálatot illetően, és senki sincsen kizárva, illetve megkülönböztetve.*”⁸ Az egyetemes papság elve a keresztségben kapott kegyelem általános érvényét jelenti, mely így az Isten által Krisztusban megigazult ember szabadságának forrása. Minden megkeresztelt ember közös szolgálata.⁹ Ez egy általános érvényű meghívás a szolgálatra, hogy általa a keresztyén közösség az embernek otthonává váljon. A munka *vita activa* értelmében minden életkori, műveltségi, társadalmi és felekezeti határtól független meghívás, olyan, mint a keresztség.

⁶ SUDA 2005, 12. o.

⁷ Uo., 13. o.

⁸ SZABÓ 1998.

⁹ Uo.

SZOLGÁLAT KÖZÖSSÉGBEN – AZ EGYHÁZ ÉS A GYÜLEKEZETEK

A 20. század nagy ökumenikus mozgalmának egyik fontos felismerése, hogy az egyház felekezeti szakadásait praktikusán áthidalhatja a közös szolgálat. Nathan Söderblom és az Élet és Munka mozgalom ennek a felismerésnek a lényegi üzenetét így foglalja össze: „A tanítás elvászott, de a szolgálat egyesít.” Hosszabb ökumenikus tapasztalat után pontosíthatjuk ezt a meghatározást Avery Dulles megállapításával, aki szerint a szolgálat közös alapból fakad, és így a tanítást érthetőbbé, tisztábbá teszi.¹⁰ Dulles magyarul is olvasható, ekkleziológiai modelljei közül – az egyház mint intézmény, misztikus közösség, szermély, hírnök és szolgáló – az utolsó kettőt kapcsolja össze a szolgálat. Míg a hirdetett ige protestáns egyházai a hírnöki modellben hagyományosan nagyon erősek, addig a szolgálat érthetőbbé, valósabbá teheti az igehirdetést. Ez gyülekezeti szinten is fontos tapasztalat.

A gyülekezet gyakorlati szolgálata egy-egy ígét, tanításbeli tételt vagy liturgikus gyakorlatot más fényben tüntet fel, és annak új, mélyebb értelmet adhat.

Egy-egy csoport számára a beszélgetést, az igetanulmányozást felfríszítheti valamilyen gyakorlati szolgálat, így az ifjúsági munkában ez talán a legizgalmasabb: ifjúsági táborokban felnövő fiatalok egy idő után vagy maguk is szolgáló segítők lesznek, vagy eltűnnek. Más korosztályoknál is különösen izgalmas a marginalizált csoportokkal való személyes találkozás. Az olvasott ige életre kelhet egy-egy jól sikerült, hídépítő találkozásban. A magyar társadalom egyes rétegeinek mindennapjai annyira távol vannak egymástól, hogy a gyülekezet egy kivételes találkozási pont lehet. Kikényszerít a komfortzónából, a szolgálat pedig kiszabadít a társadalom kulturális, gazdasági, életmódbeli vagy politikai-világnézeti, gyakran a más csoportok életéről csak virtuálisan informálódó filterbuborékaiból. A gyülekezet épülésének egy kritikus és izgalmas pontja, ahol az önmagát fenntartó, hallgató gyülekezetből missziós-szolgáló gyülekezet lesz.

Szerencsére a hazai evangélikusságra fokozottan jellemző a sokszínűség, mely természetes módon alkalmassá teszi arra, hogy talál-

¹⁰ DULLES 2003, 176. o.

kozóhely lehessen. A sokszínű, jövőjéért aggódó közösség közös nevezője a misszió, a kifelé megnyilvánuló szolgálat lehet. Nem véletlenül alkalmazzák – még a legkevésbé etikus céllal működő cégek is – a jó közös cselekvésének csapat- és külsőimázs-építő technikáját. A keresztyén szolgálatban a cél és a szolgálat nem állnak ellentétben. Ezt a kapcsolatot tudatosan őrizni kell, és meg kell mutatni, hogy...

...a szolgálat az egyház lényegéből fakad.

A tágabb társadalmi környezet számára az egyház lényege és üzenete ma idegen. A társadalmi elismerés és támogatás feltétele a társadalom által elismert szolgálatok végzése. Míg korábban, különösen az egyházakkal ellenséges államhatalom idején, ezek a szolgálati területek marginálisak voltak, ma exponenciálisan kiszélesedtek. Viszont az önkéntes, gyülekezeti jelleget felváltotta egy intézményi, professzionális jelleg. A szolgálat többletét a munkavégzéshez képest ebben az összefüggésben a minőség jelenti. Az egyházi oktatás, diakónia felé megnyilvánuló bizalom érdekes módon a hittartalomról fakadó szolgáltatási minőségnek szól. A tisztelet bizonyos tradicionális értékek és még inkább az elesett személyek iránt az a metszet, ahol a társadalom megsejti és emlékezetéből előhívja a hit cselekvést formáló tartalmát.

Ez a tisztelet a felebaráti szeretet krisztusi ideáljából ered. A felebaráti szeretet a másokban Isten-képmású teremtményt lát, mellyel a másik személyét végtelen értékűnek tekinti. Maga ez a megközelítés védelmet kell, hogy nyújtson minden olyan kísértés ellen, mely a másikat véges, felcserélhető, tulajdonságait általánosító személytelen-ségbe degradálja. A keresztyén szolgálat ezért mindig értékűként tekint az ember egyéni tulajdonságaira, és azt a szolgálatot gazdagító tényezőként veszi számba, még ha többletenergíát és hatékonyságcsökkenést is jelent. A keresztyén szolgálat különlegessége lehet, hogy az embert személyisége különbözőségében tekinti egyéniségnek, azokkal a sematizáló hatékonyságtörvényekkel ellentétben, amelyek a humán szférában is egyre inkább terjedőben vannak. A társadalom hajlamos a tiszteletre is a véges javak között tekinteni. Ha a kevés erős ember a gyengékre úgy tekint, hogy a létük igazából semmit sem számít, akkor nem direkt módon sérti meg őket, de ugyanúgy fájdalmat

okozhat. Miközben a tisztelet nem kerül pénzbe, mégis a véges javak mintájára járunk el vele.¹¹ Amíg a világ a véges javakért küzd, a másokat segítők lehetnek „az ellenpélda”.¹²

...lehetséges az olyan élet, mely nem mások kárán él,
hanem másokért van ott, akár a legutolsókért is”.¹²

A diakónia, az oktatás – egyébként szükségszerűen professzionális – körülményei között az egyén tisztelete emelheti a munkavégzést szolgálattá, illetve a nem hivatásszerűen segítő emberek a segítségre szorulóknak individuális megbecsülésében tudnak segítőknek válni a professzionális segítők számára. A gyülekezet életének kiemelt szolgálati területe az egymás iránti tisztelet kultúrájának építése, mivel az ilyen közösségek természetes találkozóhelyei a segítő szándékkal érkező és a közösség által nehezen elfogadott tulajdonságokkal rendelkező embereknek.

ALKALMAS SZOLGÁLAT

A szolgálat lényege a másik igényének, szükségletének pontos megismerése. Torsten Meireis szemléletes példája mutatja, hogy a szolgálat szempontjából nem mindegy, milyen képességekkel rendelkezik az, aki tenni akar. Ha egy barátunk számára a nagyon szükséges kapcsolódást szeretnénk biztosítani, és rázendítünk egy dalra, de a hangunk, dalválasztásunk és a barátunk számára felemelő zenében való jártasságunk hiányos, vállalkozásunk valószínűleg ellenkező hatást fog kiváltani. Tehát nem elég a másik céljának a magamé elé helyezése, hanem bizonyos előfeltételeknek nekem is meg kell felelnem.¹³

A jó szolgálat alaposan felméri a másik célját, figyelembe veszi, hogy harmadik személynek ne ártson vele nagyobb mértékben, mint ahogy a célszemélynek segít, és számba veszi saját lehetőségeit és képességeit.

¹¹ KRUSE 2009, 78. o.

¹² HEISSEN 2012, 332. o.

¹³ MEIREIS 2008, 367. o.

A keresztyén szolgálat pedig attól lesz szolgálat, hogy a cselekvésem a keresztyénség sajátos krisztusi alapjainak teljes folyamatában megfelel.¹⁴

A TEMPLOM FALAIN KÍVÜL

A szolgálat a gyülekezet épülésének emberi oldala. Minden kreativitásával, új megoldásával a növekedést, minden stabilitásával, a tradíció ápolásával pedig a fenntartást szolgálja. Számptalan forma lehetséges, és ezek kölcsönösen erősítik egymást, kifelé és befelé, esztétikai, szociális és szellemi téren építhetik a közösséget – a különböző adományok szerint, egymást erősítve (1Kor 12). Ez nemcsak a szolgálatvégző részéről feltételezi a másik és saját maga ismeretét, hanem azt is feltételezi, hogy a többiek a szolgálatvégzőt támogatják szolgálatában, türelmet és tiszteletet tanúsítanak iránta. És annak elfogadását is, hogy a szolgálata töredékes, tökéletlen. Az „*én erőm erőtlenség által ér célhoz*” (2Kor 12,9) páli megfogalmazása nem ad felmentést a szolgálat karizma és hozzáértés nélküli erőltetésére, viszont korlátot állít a szolgálatot végző környezetének maximális elvárásai elé. Ezzel bátorságot ad az új szolgálat elkezdéséhez, a staféta átvételéhez még a legkiválóbbaktól is. Egy gyülekezet élete a különböző szolgálatokkal szembeni irreális elvárások visszafogásáról ugyanúgy szól, mint az optimális feladatelosztás és a motivált feladatvégzés megszervezéséről. A pozitív visszajelzés, az elismerés ebben az irányban is a tisztelet jele. Egymás szolgálatának megbecsülése a közösség önértékelését is gazdagítja. Ez olyan közösségépítő erő, mely minden evangélikus gyülekezet számára jelen lévő, ingyenes erőforrás.

Hivatkozott művek

- DULLES, Avery 2003. *Az egyház modelljei*. Ford. Kató Eszter – Bretz Annamária. Vigília Kiadó, Budapest.
- FÜSTI-MOLNÁR Szilveszter 2017. *Az egyházi szolgálatok etikája*. In: Fazakas Sándor (szerk.): *A protestáns etika kézikönyve*. Kálvin Kiadó – Luther Kiadó, Budapest, 357–404. o.
- KRUSE, Andreas 2009. *Kulturelle Gerontologie*. In: Klie, Thomas (szerk.): *Praktische Theologie des Alterns*. Walter de Gruyter, Berlin – New York.

¹⁴ Uo., 368. o.

- MEIREIS, Torsten 2008. *Tätigkeit und Erfüllung. Protestantische Ethik im Umbruch der Arbeitsgesellschaft*. Mohr Siebeck, Tübingen.
- PERPÉK Éva 2017. *Önkéntesség közel s távol: hazai és nemzetközi helyzetkép. Háztartási munka, fizetetlen munka, láthatatlan munka*. Központi Statisztikai Hivatal, Budapest, 108–121. o. http://real.mtak.hu/71646/1/muhelytan11_perpek.pdf. (Letöltés: 2018. június 7.)
- SUDA, Max Josef 2005. *Die Ethik Martin Luthers*. Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen.
- SZABÓ Lajos 1998. A laikus státusz az egyházban protestáns szemmel. *Vigília*. 7. sz. 520–525. o. <https://vigilia.hu/regihonlap/1998/7/9807sza.html>. (Megtekintés: 2018. június 7.)
- THEISSEN, Gerd 2012. *Glaubenssätze – Ein kritischer Katechismus*. Gütersloher Verlagshaus, Gütersloh.

Bibliórák

Isten hívása

ID. ZÁSZKALICZKY PÁL

19

Bevezetés

Váratlan felkérést kaptam Galambos Ádámon keresztül a Magyarországi Evangélikus Egyház Gyülekezeti és Missziói Osztálya részéről bibliaórai sorozat megírására. A kérés annyi volt: a sorozat szóljon Isten elhívásáról. Kétnapos gondolkodási időt kértem s kaptam. A két nap alatt ószövetségi próféták, illetve néhány tanítvány elhívásával foglalkozva arra jöttem rá, hogy ezek az elhívások alapjaiban egyformák. A próféták a választott nép megszólítására és összetartására kapták Isten elhívását, s feladatukat – szükség esetén – a királlyal vagy főpappal szemben is végre kellett hajtaniuk. A tanítványok, illetve apostolok pedig Jézus követésére, „emberhalászatra”, az evangélium hirdetésére hívtak el. Úgy gondoltam s döntöttem, hogy a felsoroltak speciális feladatán túli, általánosabb témát választok. A téma így körvonalazódott: Isten mindnyájunkat hív ajándékai megismerésére, elfogadására, megőrzésére.

Elsőévesként az 1954/55-ös tanévben heti két órában hallgattuk Pröhle Károly professzor előadásait *Bevezetés az egyház tanításába* címen. A sorozat szemünket és értelmünket nyitogató volt, a teológia számos – akkor napirenden lévő – témájában jól eligazított minket. Az anyag 1957 szeptemberében hittankönyv formájában megjelent nyomtatásban is (PRÖHLE 1957). Tulajdonképpen gimnáziumi tankönyv lett volna, ezt azonban nem íratta (vagy írathatta) rá a szerző. Az előszóban azt olvassuk: „Ez a könyv bőséges anyagot nyújt az egyház tanításából, hogy megfeleljen az eltérő igényeknek és feltételeknek. [...] A könyv teljes anyaga a kátérezszekkel és a Szentírás tanulmányozását szolgáló íráshelyekkel együtt kielégíti a magasabb igényeket.” (Uo., 3. o.) Ez a nagyszerű könyv végigkísérte lelkészi szolgálatom évtize-

deit. Sokszor vettem elő igehirdetésre való készüléshez is, amikor a textus mondanivalója dogmatikai vagy etikai kérdéseket vetett fel. S használtam bibliáórákon is bibliai sorozatok mellett, így például amikor sorozatot tartottam a Miatyánk kéréseiről vagy éppen a Tízparancsolatról. Így érkeztem el a mostani döntésemhez – legyen az általam kidolgozásra kerülő anyag éppen ez: Istennek a törvényből és az evangéliumból megismerhető ajándékai.

Az *evangélium igazsága* című könyv VIII. fejezetének összefoglalójában olvashatjuk: „*Mire emlékeztet minden egyes parancsolat?* Isten ajándékára, amelyet az embernek adott. *Melyek ezek az ajándékok egyenként?* 1. Isten önmagát adta nekünk Jézus Krisztusban: Ő a mi Istenünk. 2. Isten az Atya nevét és Jézus nevét adta. 3. Isten adja az ígét és a szentségeket az egyházban. 4. Isten adta szüleinket és előljáróinkat. 5. Isten adta életünket. 6. Isten adja házastársunkat. 7. Isten adja javainkat és munkaerőnket. 8. Isten adta beszélőképességünket. 9–10. Isten adta embertársainkat. *Hogyan kell Istennek ezekkel az ajándékaival élnünk?* 1. Hiszünk Istenben. 2. Imádkozunk. 3. Hallgatjuk és terjesztjük az ígét, élünk a szentségekkel, részt veszünk a gyülekezet életében. 4. Tiszteljük és szeretjük Isten helyetteseit. 5. Védjük és megbecsüljük az életet. 6. Megőrizzük testi-lelki tisztaságunkat. 7. Szorgalmasan munkálkodunk és jókedvvel adakozunk. 8. Igazat szólunk szeretettel. 9–10. Testvérként szeretjük egymást.” (Uo., 102. o.) Egészen röviden: Isten minden parancsa védi ajándékait, a nekünk adott ajándékokat másról, a másoknak adott ajándékait tőlem.

* * *

A sorozat kidolgozásához nagyszerű és követhető példát kaptam a Pál fiam és Kovács Áron vezetésével három éve működő Keresztúri Luther-olvasókör munkájából, melynek találkozóin többször is részt vehettem, sőt két-három alkalommal szolgáltam is. Az egyes összejövetelek anyagát Luther-szövegekből állítják össze, sőt egy-egy alkalom anyagában benne vannak a református hitvallások megfelelő részei is. Köszönöm, hogy az ott szerzett tapasztalatokat felhasználhattam a jelen sorozathoz is. Az alapanyag a keresztúri anyaghoz képest annyiban módosult, hogy a református hitvallások helyett a *Luther válogatott művei* sorozat (LVM) második kötetében szereplő *Sermo a jócselekedetekről* (LVM 2: 22–100. o.) gazdag anyaga került bele. Ez a

sermo (igehirdetés) hallatlanul meggazdagítja a sorozat anyagát. Míg a Nagy kátében olvasható szöveg elsősorban a tiltásra, a sermo szövege a parancsolat pozitív megvalósítására teszi a hangsúlyt. Még egy „újtást” említhetek: minden egyes anyagban szerepel röviden egy bibliai történet vagy példázat. Elsősorban az első négy parancsolat esetében erősen kellett rövidítenem, hogy a maradék anyag „beférjen” az adott keretbe. A lutheri anyagot általában nem összefoglaltam, hanem hosszabb-rövidebb idézeteket másoltam át az egyes kötetekből. Sajnáltam rövidíteni reformátorunk hallatlan színes és lendületes, sőt szenvedélyes mondatait.

A magam részéről arra kérem a sorozat felhasználóit, hogy előzőleg feltétlenül elegendő időt szánva foglalkozzanak az anyaggal, amely az órák után négy oldalanként ki is osztható a jelen lévők számára. Anyagunk használata erősítheti az 500+1 esztendőt! Egy utolsó megjegyzés: a szövegben szögletes zárójelben szereplő címek vagy mondatok nem tartoznak Luther szövegéhez. A fordítók – Takács János, Pröhle Károly és a többiek – betoldásai megkönnyítik a gondolatmenet követését.

Az első lapon a törvény és az evangélium értelméből indultam ki, s e bevezetés végén is hadd utaljak ugyanerre. Isten akaratát a törvényéből ismerjük meg. S akkor az ember – a mindenkori Ádám, te és én – megpróbáljuk teljesíteni a törvény előírásait. Akár Isten büntetésétől való félelem miatt, akár szeretete és kegyelme elnyerése érdekében. S ez nem sikerül. Elbukunk, vétkezünk és mulasztunk. S akkor meghalljuk az evangéliumot, Jézus Krisztus szólít meg a hirdetett ígén keresztül, hirdeti bűneink bocsánatát, s elindít az új életre, a követésére. Más szóval hitre hív, hitet ajándékozik. „A hit [...] isteni mű bennünk, amely megváltoztat, és Istentől szül újjá (Jn 1,13), hogy megölve a régi Ádámot más szívvel, kedvvel, értelemmel és minden erővel bíró embereket alkosson belőlünk, s a Szentlélek kíséri őt. Ó, milyen eleven, buzgó, cselekvő és hatalmas dolog a hit, amely nem képzelheti el, hogy ne munkálkodjék szakadatlanul a jön! Nem kérdezi, kell-e cselekednie a jót, de még meg sem kérdeztük, ő már meg is cselekedte, mivel folyvást szorgoskodik.” (LVM 5: 296. o.) Más szóval: az új Ádám bukdácsolva, de ismételten felállva, nem félelemből, nem érdekeket gyűjtve, hanem hálából és dicsérrel cselekszi a jót Ura dicsőségére!

Isten hívása 1. – Isten hív törvényének és evangéliumának megismerésére

1. A TÖRVÉNY ÉS EVANGÉLIUM MEGKÜLÖNBÖZTETÉSE

Jézus egy alkalommal a templomban tanított. Közben felháborodott írástudók és farizeusok egy házasságtörésen ért asszonyt vezettek hozzá, akit tette miatt – a mózesi törvények alapján – meg akartak kövezni. Követelték, hogy szándékukról Jézus mondja meg nyíltan a véleményét. Sürgető kérdéseikre Jézus így válaszolt: „*Aki büntelen közületek, az vessen rá először követ.*” Erre a vádolók megszegyenülve eltávoztak. Kiderült, hogy már senki sem ítéli el az asszonyt. Jézus pedig így szól hozzá: „*Én sem ítéllek el téged, menj el, és mostantól fogva többé ne vétkezz!*” (Jn 8,1–11)

A fenti történetben szó van tehát Isten *törvényéről*, hiszen a Tízparancsolat 6. parancsa így szól: Ne paráználkodjál! De megjelenik az *evangélium* is: Jézus, – akinek „*van hatalma bűnöket megbocsátani a földön*” (Mk 2,10) – nem ítéli el az asszonyt, kegyelmét hirdeti, megbocsát neki. Bocsánatával pedig bűne elleni harcra, engedelmes új életre hívja és segíti őt.

Isten ígéjében meg kell tehát különböztetnünk a törvényt és az evangéliumot. Luther így prédikált erről Weimarban (1522. október 19-én). Textus: „*Szeresd az Urat, a te Istenedet teljes szivedből, teljes lelkedből és teljes elmédből. [...] Szeresd felebarátodat, mint magadat!*” (Mt 22,37–39) Többek között ezt mondta: „Az a törvény és Krisztus parancsolata, hogy szeressük őt teljes lelkünkben, teljes szívünkben és minden erőnkben, felebarátunkat pedig szeressük úgy, mint önmagunkat. Aki így tesz, annak teljes bizonyossággal mindene megvan, és Isten is egyértelműen benne lakozik. Erre azt felelheted: »Ej, az ember számára szinte teljességgel lehetetlen megtartani ezt a két parancsolatot.« Igen, neked valóban lehetetlen ezek megtartása vagy betöltése. Nem vagy erre képes. Istennek kell ezt benned megcselekednie, mert az ő számára mindez lehetséges. [...] Tehát követeli és mondja a törvény: »Semmi más sem kell tenned, mint Krisztust és felebarátaidat szeretni, ha nem így teszel, örökre elkárhozol.« Ezek után jön Krisztus, és így szól: »Azért szenvedtem, haltam meg és támadtam fel, hogy Szentlelkem által betöltsétek téged gazdagsággal és kegyelemmel, és ez által megerősítek téged. Ha tiéd a Szentlélek, akkor lelked bizony

nem a külsőségek rabja, hanem tiéd az üdvösség.« Ekkor az ember azt gondolja: »Uram Jézus, téged akarok szolgálni, érted akarok élni vagy meghalni, és béketűréssel akarok hordozni minden nehézséget, akár téled, akár emberektől jöjjön is az. Cselekedj velem akaratom szerint!« Krisztus vére tisztítja meg az embert bűneitől. Ha enyém a Szentlélek, enyém a hit, mely által Istenbe kapaszkodom. Ha hiszek Istenben, akkor megvan bennem Isten szeretete, és szeretem őt ellenségeimmel és barátaimmal együtt. Erről beszél Pál apostol is: »*Mindenre van erőm a Krisztusban, aki megerősít engem.*« (Fil 4,13) Krisztus Lelke pedig nem böjtölés, imádkozás, zarándoklat vagy az ország körbefutkosása által jön el, hanem egyes-egyedül a hit által. Krisztus tehát minden érdem nélkül osztogatja neked ajándékait, ahogyan ő azt akarja. Óvakodj attól, hogy azt hidd, képes vagy a hitre, mert ezt Istennek kell neked adnia.» (LVM 6: 250., 255–256. o.) Pál apostol ugyanezt így foglalja össze: »...*nincs különbség: mindenki vétkezett, és hiájával van az Isten dicsőségének. Ezért Isten ingyen igazítja meg őket kegyelméből, miután megváltotta őket a Krisztus Jézus által.*» (Róm 3,22b–24)

2. A TÖRVÉNY ÉS AZ EVANGÉLIUM SZEREPE

Luther így beszélt az 1530-as évek elején erről: „A törvénynek egyetlen részecskéje sem vezet megigazulásra. Aki a törvényt helyesen megérti, azt kétségbeesésbe viszi, aki helytelenül értelmezi, azt képmutatóvá teszi. A helytelenül értelmezett evangélium elbizakodottá, helyesen értelmezve viszont istenfélővé és boldoggá teszi az embert. Tehát a törvény a parancsolatok áthágása miatt adatott (Gal 3,19), hogy az emberek vágyakozzanak Krisztus után.» (LVM 8: 192. o.)

Egy másik alkalommal pedig ezt mondta Luther: „Két fő pontja van a keresztyén tanításnak Isten egyházában, a törvény és az evangélium. A *törvény* által tartja vissza és riasztja el Isten a bűnöktől az istentelen, vad és bárdolatlan embereket, továbbá a törvény által érte-ti meg a felfuvalkodott képmutatókkal és cselekvésbálványozókkal, hogy még bőven és nagy számban van tennivalójuk, amit Isten szigorúan megparancsolt nekik, és még nem hajtották végre, mert másképp, mint a törvény révén, nem viszik végbe cselekvéseiket. Az *evangélium* pedig vigasztalja a megszorodottakat és nekibúsultakat, vagyis a gyenge, nyomorult, megfélemlített lelkiismeretűeket, akik érzik Isten haragját a bűn miatt, melyet megbántak, tovább vigasztalja azokat,

akikről Ézsaiás próféta beszél a 61. fejezetben, így szólva hozzájuk: vigasztalódjatok, mert megbocsátom a ti bűneiteket (Ézs 61,1). Kell-e Istennek többet tennie?” (Uo., 263. o.)

3. LUTHER KÁTÉINAK RENDELTETÉSE

„Isten különös rendelkezéséből történt, hogy azoknak az egyszerű keresztyéneknek, akik nem tudják a *Szentírást* olvasni, elrendelte a *Tízparancsolat*, a *Hiszekegy* és a *Miatyánk* megtanítását és ismeretét, mert ez a három szöveg igazán alaposan és bőségesen tartalmazza mindazt, ami a Szentírásban áll, amit mindig prédikálnunk kell, és amit minden egyes keresztyének tudni szükséges. Ráadásul olyan rövid és egyszerű megfogalmazásban, hogy senki sem panaszkodhat arra vagy mentegetőzhet azzal, hogy túlon túl sok vagy megjegyezhető volna az, ami az üdvösséghez szükséges. Mert három dolgot kell az embernek ismernie ahhoz, hogy üdvözüljön. Tudnia kell először is, hogy mit tegyen és mit ne tegyen. Másodszor, ha már látja, hogy ezt saját erejéből nem képes tenni és nem tenni, akkor ismerje fel, honnan kaphat, kereshet és találhat erőt arra, hogy ezt tegye és ne tegye. Harmadszor pedig ismerje meg a módját, hogyan keresse meg és nyerje el ezt az erőt. [...]

A *Tízparancsolat* tehát arra vezeti rá az embert, hogy ismerje fel betegségét, hogy lássa és érezze, mit kellene tennie és nem tennie, mit képes megtenni és nem megtenni, hogy döbbenjen rá tulajdon bűnös és gonosz voltára. A *Hiszekegy* ezután azt tárja elé, és arra tanítja, hol találja meg az orvosságot, azaz a kegyelmet, amely segít neki, hogy igaz lehessen, hogy megtarthassa a parancsolatokat. Megmutatja neki továbbá Istent és az ő Krisztusban kinyilvánított és felkínált irgalmasságát. Harmadszor a *Miatyánk* megtanítja, hogyan kérje, szerezzé meg és nyerje el ezt az irgalmasságot, mégpedig rendszeres, alázatos, bizakodó imádsággal, akkor ugyanis megadatik ez neki, és Isten parancsolatainak betöltése révén üdvözülni. Ez a három dolog az egész Szentírás lényege.” (LVM 5: 157–158. o.)

Luther Márton *Kis kátéja* először 1529 tavaszán jelent meg plakát formájában, májusban pedig könyv alakban az előszóval és a szentírási helyek házi gyűjteményével bővítve.¹ Néhány részlet az előszóból:

¹ A jelenleg használt magyar fordítást a *Konkordiakönyv* német szövege és az 1953. évi hivatalos magyar kátékiadás alapján Pröhle Károly készítette: PRÖHLE 1983, 77–83. o.

„Ennek a káténak vagy keresztény tanításnak ilyen rövid, világos és egyszerű alakban való megírására az a siralmas helyzet kényszerített és ösztönzött, amelyet nemrégén mint egyházlátogató tapasztaltam. Istenem! Mennyi nyomorúságot láttam: az egyszerű ember különösen faluhelyen semmit sem tud a keresztény tanításból, és sajnos sok lelkes is nagyon készületlen és tanulatlan a tanításra. És ezeket hívják keresztényeknek, ezek vannak megkeresztelve, és élnek a szentségekkel, pedig sem a Miatyánkot, sem a Hiszekegyet, sem a Tízparancsolatot nem tudják, s úgy élik le az életüket, mint a jámbor ökor és az oktalan állat! Ahova meg most eljutott az evangélium, ott mégis remekül megtanulták, hogyan lehet minden szabadsággal mesterien visszaélni.” (PRÓHLE 1983, 77. o.)

A továbbiakban arra figyelmezteti az igehirdetőket, hogy a *Kis káté* fent sorolt részeinek szövegét ne változtassák, egy kiválasztott szövegnél maradjanak meg, és azt használják évről évre, s erre az állandó szövegre tanítsák meg a fiatalságot, hogy ők is szóról szóra megtanulják „könyv nélkül”. Majd így folytatja: „Akik pedig nem akarják megtanulni, azoknak meg kell mondani, hogy megtagadják Krisztust, és nem is keresztények. Az ilyenek nem bocsáthatók a szentséghez, nem lehetnek keresztiszülők, nem élhetnek a keresztény szabadság adta jogokkal. [...] Ha már jól tudják a szöveget, tanítsd meg őket annak értelmére is, hogy tudják, mit jelent az. Használd ennek a könyvnek a szövegét, vagy valamely más rövid szöveget, ami neked tetszik, és maradj meg annál. Ne változtass egyetlen szótagot sem, mint ahogyan azt az alapszövegről mondtuk. És szánj rá időt! Mert nem kell minden részt egyszerre megtanítani, hanem egyiket a másik után. Ha már jól értik az első parancsolatot, csak akkor vedd elő a másodikat, és így tovább. Mert különben annyi zúdul rájuk egyszerre, hogy egyiket sem jegyzi meg jól.” (Uo., 79. o.)

„Ha már megtanítottad őket erre a rövid kátéra, akkor vedd elő a Nagykátét, és adj nekik bővebb és teljesebb magyarázatot. Fejtsd ki egyenként a parancsolatokat, kéréseket, kátérészeket a bennük foglalt cselekedetekkel, haszonnal és előnyökkel, veszélyekkel és károkkal együtt, ahogyan azt bőségesen megtalálod az erről írt nagyszámú könyvecskében. Különösen azzal a parancsolattal és kátérésszel foglalkozzál legtöbbit, amely ellen legtöbbit vét a te néped. Így például fejtesd a lopásról szóló hetedik parancsolatot a kereskedőknek és

iparosoknak, sőt a gazdáknak és cselédeknek is, mert az ilyenféle embereknél nagyon elterjedt a hűtlenség és lopás minden fajtája. [...] Ezek után az úrvacsora szentségének megbecsülésére hívjad fel a papok figyelmét: nem akarnak az emberek a szentséghez járulni, és megvetik azt. Ösztökélésre van itt szükség, de mégis úgy, hogy senkit se kényszerítsünk a hitre vagy a szentséghez, ne is szabjunk törvényt, időt vagy helyet, hanem úgy prédikáljunk, hogy parancsunk nélkül, maguktól igyekezzenek, és szinte kényszerítsenek minket, gyülekezeti lelkészeket arra, hogy a szentséget kiszolgáltassuk. Ezt úgy érzük el, ha azt mondjuk: Aki évenként legalább úgy négyszer nem keresi és nem kívánja a szentséget, annál attól kell tartani, hogy megveti a szentséget, és nem keresztény...” (Uo., 79–80. o.)

Végül a lelkési szolgálat új evangéliumi értelmezését adja: „A mi szolgálatunk most egészen mássá lett, mint a pápa alatt volt. Komollyá és üdvösségessé lett, azért jár sok gonddal és munkával, veszéllyel és tusakodással, s ráadásul kevés jutalommal és hálaival ezen a világon. De Krisztus maga akar jutalmunk lenni, ha hűségesen munkálkodunk. Erre segítsen minket a minden kegyelem Atyja! Övé legyen a dicséret és a hálaadás örökké, Krisztus Urunk által. Ámen.” (Uo., 81. o.)

Luther Márton *Nagy kátéja* 1529-ben jelent meg először, Luther többször is bővítette, utoljára az 1538-as kiadást javította.² Az előszóban reformátorunk felpanaszolja a papok hanyagságát és anyagiasságát, s azt, hogy visszaélnek az evangéliumi szabadsággal. Többek között azt a gondolkodást, hogy „a káté egyszerű, könnyű tanítás: ha egyszer átolvassák, máris mindent tudnak, a könyvet a sarokba vágják, és szinte szégyellik tovább olvasgatni. [...] Magamról azonban ezt mondom: Én is doktor és igehirdető vagyok, sőt vagyok olyan tanult és tapasztalt, mint azok valamennyien, akik ennyire elvakultak és elbizakodottak. Mégis azt teszem, amit a gyermek, akit kátéra tanítanak: reggel és amikor időm van rá, elolvasom, és el is mondom szóról szóra a Miatyánkot, a Tízparancsolatot, a Hiszekegyet, zsoltárokat stb., sőt mindennap mást is kell olvasnom és tanulmányoznom. Mégsem tudok úgy helyt állni, ahogy szeretném. Ezért a káté gyermekének és tanulójának kell maradnom, s az is maradok szívesen. [...] A Szentlélek ugyanis jelen van az ilyen olvasásnál, beszédnél és elmél-

² A magyar fordítást Pröhle Károly készítette: PRÖHLE 1983, 117–268. o.

kedésnél, és egyre több világosságot és áhítatot ad hozzá, úgyhogy egyre jobban ízlik, és belénk hatol, ahogyan Krisztus is megígéri Má-té 18-ban: »Ha ketten vagy hárman az én nevemben gyülekeznek egybe, közöttük vagyok.« (Mt 18,20)” (PRÓHLE 1983, 118–119. o.)

A kátékkal való rendszeres foglalkozásban Isten erejét nyújtja a kísértés ellen: „...minden képzeletet meghaladó erővel segít minket ördög, világ, test és minden gonosz kívánság ellen az, ha Isten igéjével foglalkozunk, róla beszélünk és elmélkedünk. Ezért mondja boldognak az első zsoltár is azokat, akik »éjjel és nappal Isten törvényével foglalkoznak.« (Zsolt 1,2). Kétségtelen, hogy nem gyűjthatsz hatásosabb tömjént vagy más füstölőszert az ördög ellen, mint ha Isten parancsolataival és igéjével foglalkozol, arról beszélsz, énekelsz vagy elmélkedel. Bizony ez az igazi szenteltvíz és jel, amely elől menekül, s amellyel meg lehet futamítani. [...] Bizony Istennek olyan ereje ez, amely az ördögöt perzseli, minket pedig minden képzeletet meghaladóan erősít, vigasztal és megsegít.” (Uo., 119. o.)

Isten igéje tehát mindennapi kenyerünk, ezért tanulását maga Isten parancsolja, sőt már az Ószövetségben elrendelte, „hogy parancsolatát fontolgassuk szüntelen, amikor ülünk, járunk, állunk, fekszünk vagy felkelünk, és állandó jegyül és jelül tartsuk magunk előtt és kezünkben. (5Móz 6,7–9)” (Uo., 120. o.) Az ige tanulását nem is lehet befejezni: „aki jól és teljesen tudja a Tízparancsolatot, az tudja az egész Írást is, tud minden ügyben és minden esetben tanácsolni, segíteni, vigasztalni, dönteni, ítélni, akár lelkiekben, akár világiakban, és bírāja lehet minden tanításnak, rendnek, léleknek, jognak és mindannak, ami csak van a világon. Ugyan mi a Zsoltárok könyve, ha nem az első parancsolat fejtegetése és gyakorlása?” Tanulás közben pedig meg is jön a kedv a tanulásra!

4. HITVALLÁS A HISZEKEGY LUTHERI MAGYARÁZATA SZERINT

Érdeemes hitünket a hitágazatok lutheri magyarázatával is megvállani. Az elsőben azt, hogy Isten nemcsak a világot, de személy szerint „engem” is teremtett, elhalmozott ajándékaival, s „mindezért én neki hálával és dicsérettel, szolgálattal és engedelmisséggel tartozom.” (Uo., 87. o.) A második hitágazatban Jézus Krisztus ártatlan szenvedéséről, a megváltásról szólunk, amely azért történt, hogy „egészen az Övé legyek, az Ő országában Ő alatta éljek s Őt szolgáljam örök igaz-

ságban, ártatlanságban és boldogságban...” (Uo., 88. o.) A harmadik hitágazatban az evangéliummal hitre hívó és megszentelő Szentlélek szolgálatából pedig nemcsak a feltámadás és az örök élet ajándékában hiszek, hanem abban is, hogy földi életem során „nekem és minden hívőnek naponként minden bűnt bőséggel megbocsát...” (Uo.) Így következik keresztény hitünkben Krisztus-követő életünk! Aki őszintén hiszi mindazt, amit a Hiszekegy és magyarázata segítségével megvall, az nem Isten büntetésétől való félelemből, nem Isten kegyelmének elnyeréséért cselekszi a jót, hanem hálából mindazért, amit Isten vele cselekedett Jézus Krisztus által!

Isten hívása 2. – Az első parancsolat: Isten hív ajándékainak megismerésére, megőrzésére

KIS KÁTÉ

„Ne legyen más Istened!

Mit jelent ez? – Felelet: Mindennél jobban kell Istent félnünk, szerelnünk és benne bízunk.” (PRÖHLE 1983, 83. o.)

A *Kis káté*ban minden parancsolat magyarázata ezzel a mondattal kezdődik: „Istent félnünk és szerelnünk kell...” Azt jelenti ez, hogy Isten összes többi parancsa erre az elsőre épül. Az egy, igaz Istenbe vetett hit és bizalom mindennek az alapja. A *Kis káté* első kiadásának ide vonatkozó illusztrációján a törvényadást és az aranyborjú imádatát látjuk. Az alapkérdés az: az igaz Istenben hiszünk, vagy hamis isteneket, bálványokat imádunk? (Az aranyborjú történetét 2Móz 32-ben találjuk.) Elgondolkodtató, hogy a választott nép mekkora áldozatot hozott azért, hogy kedvére formált istene legyen! Nemcsak én, az ember szeretnék olyan lenni, amilyennek lenni akarok, de az Isten is én akarom formálni! Az aranyborjúban bemutatott áldozatok után pedig féktelen evés, ivás, mulatozás (tivornya) kezdődött. A hamis istenek nem szigorúak, mindent megengednek: az aranyborjú „jó isten volt s jósága titka / abban állott, hogy sose vádolt... / vétót nem intett, áment mondott / abból sem csinált semmi gondot, / hogy pocsolyába fúl a tábor, / megértőn feküdt, borjú volt / velük együtt a pocsolyában.” (Jakus Imre: *A bálvány születése*)

NAGY KÁTÉ

Mit jelent az, hogy van Istenem? Mi az Isten? – teszi fel Luther a kérdést. S így felel rá: „Isten az, akitől az ember minden jót vár, és akihez minden bajban menekül. »Istenem van« tehát azt jelenti, hogy szívem szerint bízom és hiszek Benne, [...] e kettő: hit és Isten összetartozik. Mondom tehát: amire szívedet hagyod és bízod, valójában az a te Istened.” (PRÓHLE 1983, 127. o.) Isten maga szólítja meg, hívja el benne való hitre az embert: „Vigyázz és hadd, hogy egyedül én legyek a te Istened és soha ne keress mást, vagyis ha valami jót nélkülözöl, azt tőlem várd, és nálam keresd, ha szerencsétlenség és nyomorúság ér, folyamodjál és ragaszkodjál hozzám. ÉN, én elégítelek meg, és én segítek ki minden nyomorúságból, csak azt ne engedd, hogy más csüngjön és más pihenjen meg a te szíved.” (Uo.)

[A hamis hit hamis istent teremt magának.] „Nem egy ember azt hiszi, hogy van Istene és mindene bőven, ha van pénze és vagyona... Ennek az istennek Mammon a neve, [...] ez a legnépszerűbb bálvány a földön. [...] elvakult, elbizakodott és gögös az ilyen ember ezeknek a javaknak a birtokában, viszont mennyire elcsügged, ha nélküli és elveszti azokat. Ismétlem tehát, ennek a résznek a helyes magyarázata ez: Istenem van, ez azt jelenti, hogy van valamim, amiben teljesen bízok a szívem.” (Uo., 128. o.) Ezek után további példákat hoz a hamis hitre: „aki abban bíz, és azzal kérkedik, hogy nagy tudománya, bölcsessége, hatalma, pártfogója, rokonsága és becsülete van: ennek is van istene, de az nem az egy, igaz Isten.” (Uo.) Ezt követően a szentek tiszteletének hamis gyakorlatáról ejt szót, az ördöggel cimboráló varázslókat és igézőket is ide sorolja.

[Isten a szívünk teljes bizodalját kívánja.] „[S]zívünk ragadja meg Őt és csüng rajta. Ha pedig szívünk rajta csüng, ez azt jelenti, hogy egészen Reá bizzuk magunkat. Azért akar minket minden mástól elteríteni és magához vonni, mert Ő az egyetlen örök jó!” (Uo., 129. o.)

Luther azt is észreveszi, hogy az érdemszerző jócselekedetekre alapozott élet is tulajdonképpen bálványimádás. Az ilyen ember „úgy bíz ebben, és úgy hivatkozik rá, mintha semmit sem akarna Tőle (az Istentől) ajándékolni venni, hanem maga akarna mindent megszolgálni és megérdemelni, mintha Istennek rendelkezésül kellene állnia, és adósunk volna, mi pedig hitelezői.” (Uo., 130. o.) Pedig „egyedül Isten

az, akitől minden jót kapunk, s aki minden nyomorúságunktól megszabadít.” (Uo., 131. o.)

Ezek után idézi Luther a Tízparancsolat bevezetését, úgy, ahogyan az a választott nép számára a Sínai-hegyről elhangzott, ebben „elrettentő fenyegetés” van, azután pedig „szép, vigasztaló ígéretet” fűzött hozzá az Isten. Isten haragja és áldása így szól: *„Mert én vagyok az Úr, a te Istened, féltőn szerető Isten, aki meglátogatja az atyák gonosztettét gyermekeiken harmad- és negyedéig, azokon, akik gyűlölnék engem; de irgalmasságot cselekszem sok ezeren, akik szeretnek engem, és megtartják parancsolataimat.”* (2Móz 20,5) Majd így folytatja: „Senki se érezze magát olyan biztonságban, mintha mindez semmit sem számítana, ahogyan a keményszívűek gondolják. Olyan Isten Ő, aki nem hagyja megbosszulatlanul, ha elfordulnak Tőle, és nem szűnik haragja a negyedik ízig, amíg maradéktalanul ki nem pusztulnak. Azt akarja tehát, hogy féljék, és meg ne vessék Őt. Ennek bizonyosságát is adta sok történésben és eseményben...” (Uo., 132–133. o.)

„Bármilyen félelmetes azonban ez a fenyegetés, sokkal hatalmasabban vigasztal az az ígéret, hogy azok, akik egyedül Istenhez ragaszkodnak, bizonyosak lehetnek abban, hogy irgalmát megmutatja rajtuk, vagyis hogy csupa jót ad és jót tesz nemcsak velük, hanem gyermekeikkel is, ezer meg ezer nemzedékig. Ez aztán igazán arra indíthatna és ösztönözhetne minket, hogy szívünk teljes bizodalomával forduljunk Isten felé, ha azt kívánjuk, hogy megkapjunk minden ideig és örökkévaló jót. Hiszen a mennyei Felség őszintén ajánlkozik, kedvesen biztat, és bőségesen ígér.” (Uo., 133–134. o.) Bár olykor azt látjuk, hogy a hamis isteneket imádók boldogulnak, az Istenben bízók pedig nyomorognak, mégis „tudnunk kell, hogy (Isten) nem hazudik és nem csal...” (Uo., 134. o.) Példának pedig Saul király és Dávid történetét hozza. Saul nagy király volt, Isten választotta, derék ember. Amikor azonban megszilárdult a királyi székből, elveszítette szívét, megszerette koronáját és hatalmát, akkor elveszett mindazzal, amije volt, úgyhogy egyetlen gyermeke sem maradt. Dávid viszont szegény, megvetett ember volt, üldözték és kergették, úgyhogy élete sehol sem volt biztonságban, mégis megmenekült Saultól, és királlyá lett...

SERMO A JÓCSELEKEDETEKRŐL (1520)³ – AZ ELSŐ JÓCSELEKEDETRŐL
 „*En, az Úr vagyok a te Istened, ne legyen más istened rajtam kívül!*”
 (2Móz 20,2–3)

[Mi a jócselekedet?] „Tudnunk kell, hogy csak azok a cselekedetek jók, amelyeket Isten parancsolt; hasonlóképpen semmi sem bűn, csak az, amit Isten megtiltott. Azért annak, aki a jócselekedeteket megismerni és cselekedni akarja, csak Isten parancsolatait kell megismernie. Ilyen értelemben mondja Krisztus a gazdag ifjúnak: *»Ha pedig be akarsz menni az életre, tartsd meg a parancsolatokat!«* (Mt 19,17)” (LVM 2: 22. o.)

[A Krisztusban való hit tesz minden cselekedetet jóvá] „Az első, legfőbb és legnemesebb jócselekedet a Krisztusban való hit, amint a zsidók kérdésére: *»Mit tegyünk, hogy Istennek tetsző dolgokat cselekedjünk?«* Jézus így felel: *»Az az Istennek tetsző dolog, hogy higgyetek abban, akit ő küldött.«*” (Jn 6,28–29) (Uo.)

[A mindennapi munkát is hittel kell végezni] Luther szerint vannak, akik „a jócselekedetek körét a templomi imádkozásra, böjtölésre, alalmazkodásra szorítják, minden más cselekedetet pedig hiábavalónak, Istenre nézve közömbösnek tartanak. Átkozott hitetlenségükkel megrövidítik, leszűkítik Isten szolgálatát, pedig minden gondolat, szó és cselekedet, amely hitből fakad, Istent szolgálja.” (Uo., 23. o.)

[A hit a keresztyén ember ismertetőjele] „Ebből tudhatja meg ki-ki, mikor cselekszik jót és mikor rosszat. Ha bizalma van abban, hogy cselekedete Istennek tetszésére van, akkor jó az ő cselekedete, ha mindjárt olyan csekélység is az, mint egy szalmaszál felemelése. De ha hiányzik ez a bizalom, és ha kételkedik, akkor nem jó az ő cselekedete, még ha az összes halottat támasztaná is fel, vagy tűzre adná testét. Ezt tanítja Szent Pál: *»Ami nem hitből származik, az bűn.«* (Róm 14,23)” (Uo., 24. o.)

³ Luther e műve nem harcos reformirat, hanem építő szándékú igehirdetés, de csirájában már minden olyan kritikus gondolatot és reformjavaslatot tartalmaz, melyet az 1520-as év röpiratai fognak kifejtteni... Ez az irat tulajdonképpen a Tízparancsolat magyarázata, egy közeérthető reformátori etikának az alapja. Magyarra először Takács János hódmezővásárhelyi lelkész fordította 1937-ben, majd 1992-ben magánkiadásban jelentette meg. A fordító a könnyebb áttekinthetőség kedvéért a művet több mint száz saját megfogalmazású alcimrel is tagolta, ezek a segítő – szögletes zárójellel megjelölt – feliratok nem tartoznak Luther szövegéhez. (LVM 2: 21–37. o.)

[A hit mindent örömmel tesz Isten tetszésére] Ha a keresztyén ember „Istenbe vetett bizalomban él, akkor mindent ismer, mindenre képes, bármit elvállal, s azt szabadon és jó kedvvel el is végzi; nem jutalomért, sem érdemszerzés céljából, hanem azért, mert öröme telik abban, hogy ő az Isten tetszésére van; megelégszik Isten tetszésével, más jutalmat nem is vár. Viszont aki nem jár Istennel, vagy kételkedik benne, az szüntelenül azon aggodalmaskodik és azt keresi, hogy mi-
ben tegyen még eleget Istennek, és sok jócselekedetével hogyan indí-
tja meg őt...”

[A hit tartalmáról] [Egyedül a hit töltheti be az első parancsolatot] „Íme, ez az első parancsolat, amely ezt mondja: »*Ne legyen más Istened rajtam kívül!*« (2Móz 20,3) Ez pedig azt jelenti: »Mivel én egyedül vagyok Isten, azért bizodalmat, bizalmat és hitedet vedd egyedül belém és senki másba.« Mert Istennek csupán szájjal való elismerése, térdepléssel és szemforogatással való imádása még nem jelenti azt, hogy van Istened. De ha teljes szívvel benne bízol, minden munkában vagy szenvedésben, életben vagy halálban, jó- és balsorsban egyaránt, minden jó adományt, kegyelmet és jóakaratot csak tőle vársz, akkor van Istened. Krisztus Urunk is ezt mondja: »*Az Isten Lélek, és akik imádják őt, azoknak lélekben és igazságban kell imádniuk.*« (Jn 4,24) Egyedül ez a hit és bizalom, ez a szívből jövő bizalom képes betölteni igazán az első parancsolatot; ezen kívül nincs semmiféle cselekedet, amely eleget tehetne ennek a parancsolatnak.» (Uo., 29. o.)

[Hit által igazulunk meg] „Szent Pál is ezt állítja több helyen, ahol a hitet olyan nagyra értékeli, hogy ezt mondja: *Iustus ex fide vivit* – »*Az igaz ember hitből fog élni.*« (Róm 1,17) És: »*Hit által igazul meg az ember.*« (Róm 3,28) Ha pedig egyszer az igazság a hitből jön, akkor világos, hogy a parancsolatokat a hit tölti be, és a parancsolatokból folyó cselekedeteket is a hit teszi igazakká; mert senki sem igaz, aki nem tölti be Isten minden parancsolatát. Viszont hit nélkül, cselekedetek alapján senki sem igazul meg Isten előtt...” (Uo., 30. o.)

[A hit elnyeréséről] [A hit erőnkön felül álló feladatot ad, mert kell, hogy egész életünkben a hitet gyakoroljunk] „Hol vannak azok, akik azt kérdezik, melyek a jó cselekedetek, és miben áll az ilyen kegyesség? És hol vannak azok, akik azt mondják, hogy amikor mi a hitet prédikáljuk, feleslegessé tesszük a jócselekedeteket és azok tanítását? Vajon nem ad az első parancsolat több tennivalót, mint amit egyálta-

lán megtehet az ember? Ha valaki ezer embert vagy minden embert, sőt ha minden teremtményt egyesíthetne is magában, akkor is akadna elég tennivalója, ha be akarná tölteni az első parancsolatot, amely azt kívánja tőle, hogy mindig Istenbe vetett hitben és bizalomban éljen, másban sohase higgyen, és az egy, igaz Istenen kívül sohase legyenek idegen istenei... Akkor meg fogja látni, hogy mennyi tennivalója van, és hogy minden dolga a hit hatáskörébe tartozik. Ha ezt belátod, akkor ment vagy az ellustulástól, mert még a pihenésednek is hitben kell végbemennie. Végeredményben mindenünk és minden cselekedetünk jó és helyes, ha abban a hitben tesszük azokat, hogy Isten tetszését leli bennünk. Ebben az értelemben mondja Szent Pál: »Akár esztek, akár isztok, bármi mást cselekesztek, mindent Isten dicsőségére tegyetek (azaz a mi Urunk Jézus Krisztus nevében)!« (1Kor 10,31)” (Uo., 32. o.)

[A törvény célja, hogy hitre neveljen] „Felvetheted a kérdést: »Ha a hit az első parancsolat alapján mindent elvégez, akkor mire való az a sok lelki és világi törvény, a sok ceremónia a templomokban és kolostorokban meg a búcsújáráshelyeken, hogy azzal az embereket jócselekedetekre buzdítsák és kényszerítsék?« Felelet: azért, mert nincs mindenkinek hite, és nem mindenki törődik a hittel. Ha mindenkinek volna hite, akkor többé nem lenne szükség törvényre, mert akkor mindenki önként cselekedné a jót, amire az Istenbe vetett bizalom tanít meg.” (Uo., 33. o.)

[A hit legyőzi a bűnt] „Ha azt kérdezed: »Hogyan hihetném én bizonyosan, hogy minden cselekedetem Isten tetszésére van, hiszen olykor mégiscsak elbukom, feleslegesen beszélek, mértéktelenül eszem, iszom vagy alszom, vagy más tekintetben kirúgok a hámból, ami elkerülhetetlen?« Akkor csak azt felelhetem, hogy ez a kérdésed annak a jele, hogy te a hitet a többi cselekedet közé sorolod, és nem helyezed azok fölé. Hiszen a hit éppen azért a legfőbb cselekedet, mert az említett bűnök ellenére is érvényben marad, és megsemmisíti a mindennapi bűnöket azzal, hogy rendületlenül bízunk abban, hogy Isten olyan nagy jóindulattal van irántunk, hogy naponkénti bukásainkat és gyengeségeinket elnézi (*durch die finger sicht*). Sőt, még ha halálos bűnt is követne el az ember (bár ez a hitben és bizalomban élőknél ritkán vagy egyáltalán nem fordul elő), akkor is megáll a hit, és nem kételkedik abban, hogy bűne már bocsánatot nyert. (1Jn 2,1-2)” (Uo., 35-36. o.)

[A hit kegyelmi ajándék] „Természetesen az a legfontosabb kérdés, hogy hol található és honnan származik a hit és a bizalom. Kétségtelenül nem a te cselekedeteidből, érdemeidből, hanem egyedül Jézus Krisztus ígérte és adja ingyen, amint Szent Pál írja: »Isten azonban abban mutatta meg rajtunk a szeretetét, hogy Krisztus már akkor meghalt értünk, amikor bűnösök voltunk.« (Róm 5,8)” (Uo., 36–37. o.)

FINN KÁTÉ⁴

„Isten megismerése életünk legfontosabb és legalapvetőbb történése. Életünk mindennapjaiban közeledik Isten felénk, ha ez nem is mindig érthető számunkra. A vele való találkozásban az ember egyszerre van tele félelemmel és szeretettel. Isten szent volta félelmet ébreszt, de szeretete magához vonzza az embert.

A parancsolatokban Isten megmutatja számunkra, hogyan kell élnünk. Együttal leleplezi önzésünket és gonoszságunkat. Az első parancsolat arra kérdez rá, hogy milyen alapra építjük az életünket, kit vagy mit tartunk istenünknek.

Mindenki keres támpontokat az életében. Azt gondoljuk, hogy a pénz, a hatalom és a siker elég biztonságot ad számunkra. Saját magunkra és képességeinkre építjük az életünket. Amire leginkább ráhagyatkozunk, az válik istenünké. Isteneink azonban mindenekelőtt vágyaink és álmaink visszaverődései. Ezek nem adják meg azt, amit ígérnek. Az egyetlen igazi menedék az élő Isten, aki kijelentése szerint teremtője és Ura a mindenségnek. Az élet és minden jó, amivel rendelkezünk, az ő ajándéka.

Ha bizalmunkat a saját isteneinkbe vetjük, akkor eltávolodunk az élő Istentől és az ő szeretetétől. Mivel minden jónak forrása maga az Isten, ezért szeretetünkkel neki tartozunk. Neki, aki a mi egyedüli Istenünk akar lenni.” (Káté 2003, 10–11. o.)

⁴ Ezt a katekézist 2000-ben adták ki Finnországban. A *Kis káté* logikáját és felépítését követve skandináv teológusok újragondolták a keresztyén hit alapkérdéseit.

Isten hívása 3. – A második parancsolat: Isten megajándékoz az Atya és Jézus nevével

KIS KÁTÉ

„Ne vedd hiába Istened nevét!

Mit jelent ez? – Felelet: Istent félnünk és szeretnünk kell, hogy nevével ne átkozódjunk, ne esküdjünk, ne igézzünk, ne hazudjunk, hanem nevét minden bajban segítségül hívjuk, imádjuk és hálaadással dicsőítjük.” (PRÓHLE 1983, 83. o.)

NAGY KÁTÉ

[Isten neve bűn fedezésére] „Az első parancsolat a szívet oktatta, és a hitet tanította, ez a parancsolat pedig kifelé vezet: szánkat és nyelvünket igazítja Istenhez. [...] Ahogyan tehát fentebb megtanítottalak felelni arra, hogy mit jelent az, hogy Istened van, úgy kell megtanulnod azt is, hogy világosan megragadd, és magadra alkalmazd ennek s a többi parancsolatnak az értelmét. [...] Visszaélünk Isten nevével, ha az Űristen nevét hazugság vagy bármiféle bűn fedezésére ejtjük ki, bármiképpen történik is az.” (PRÓHLE 1983, 135–136. o.)

[Hamis eskü és hamis tanítás Isten nevében] „Ez a visszaélés... leginkább az olyan lelki ügyekben burjánzik, amelyek a lelkiismeretet érintik, amikor hamis prédikátorok lépnek fel és koholmányukat Isten ígéjeként kínálgatják. Látod, minden ilyen esetben Isten nevével ékesíti, szépíti és igazolja magát az ember, akár közönséges világi ügyekről, akár a hit és a tanítás fenségeseen finom dolgairól van szó. Az Isten nevével hazudozók közé tartoznak az istenkáromlók, de nemcsak a közismerten durvák, akik gátlástalanul gyalázzák Isten nevét – ezek nem is a mi iskolánkba, hanem a hóhéréba valók –, hanem azok is, akik az igazságot és Isten ígését nyilvánosan káromolják és az ördögnek tulajdonítják...” (Uo., 136–137. o.)

[Isten neve szent] „[T]eljes igyekezettel óvakodjunk és iszonyodjunk attól, hogy bármiképpen visszaéljünk a szent névvel, mert ez a legnagyobb bűn, amely külsőképpen elkövethető. Hiszen hazugság és csalás önmagában is nagy bűn, de még sokkal súlyosabbá lesz, ha igazolni akarjuk, Isten nevét használjuk erre bizonyosságul, és tesszük a gyalázat leplévé, úgyhogy egy hazugságból kettő, sőt egész szövevény lesz. Ezért csatolta Isten ehhez a parancsolathoz azt a komoly fenye-

getést, amely így hangzik: »Mert az Úr nem hagyja büntetlenül azt, aki nevét hiába veszi«, vagyis azt senkinek el nem nézi, sem büntetlenül nem hagyja.» (Uo., 37. o.)

[Isten bünteti a visszaélést] Hiszen „természetünk az a szép erény, hogy aki gázságot követ el, az szívesen takargatja és palástolja, hogy ne lássa, ne tudja senki, mert senki sem annyira arcátlan, hogy nyíltan dicsekednék gonosztettével, sőt azt szeretné, ha titokban maradna, nem pedig azt, hogy észrevegyék. [...] Jutalmul meg is kapjuk azt, amit keresünk és megérdemlünk: pestist, háborút, drágulást, tűzvészt, árvizet, rendetlen feleséget, gyermekeket és háznépet, és mindenféle csapást. Miért volna egyébként annyi nyomorúság? Nagy kegyelem, hogy mégis elhordoz és eltart minket ez a föld.» (Uo., 137–138. o.)

[Isten nevének helyes használata] „[T]udnod kell azt is, hogyan kell nevét helyesen használnunk. Ezekkel a szavakkal ugyanis: »Ne vedd hiába Istened nevét« egyszersmind azt is tudtul adja, hogy azt nagyon is használnunk kell. Hiszen nevét éppen azért jelentette ki s adta nekünk, hogy használjuk és hasznunkra legyen. Mivel itt megtiltja azt, hogy a szent nevet hazugságra vagy rosszra használjuk, abból következik, hogy viszont parancsolja, hogy azt igazságra és minden jóra használjuk. Például igaz eskünél, ha szükség van rá és megkövetelik, vagy igaz tanításnál is, vagy ha nevét bajban segítségül hívjuk, jó sorban dicsérjük és hálával emlegetjük stb. Mindezt egybefoglalja és parancsolja ez a mondás az 50. zsoltárban: »Hívj segítségül engem a nyomorúság idején: majd én megmentelek, te pedig dicsőítesz engem.« (Zsolt 50,15) Mert mindez azt jelenti, hogy nevét az igazságért említjük, és üdvösségesen használjuk: így szenteltetik meg neve, ahogyan a Miatyánkban imádkozzuk.» (Uo., 138. o.)

[Az eskü igaz ügyért istentisztelet] A reformátor kitér arra a kérdésre, „amellyel sok tanító küszködött, hogy miért tilos esküt tenni az evangélium szerint (Mt 5,33–37), holott Krisztus, Szent Pál és más szentek gyakran esküdtek (Mt 26,63b; Gal 1,20; 2Kor 1,23). Magyarázata pedig röviden ez: nem szabad esküdnünk gonoszságra, hazugság fedezésére, és ha nem szükséges és nem használunk vele, de kell esküdnünk a jóra és felebarátunk javára. Mert nagyon jó cselekedet ez: dicsőítjük vele Istent, megerősítjük az igazságot és a jogot, visszaverjük a hazugságot, békéltetjük az embereket, engedelmeskedünk, megszüntetjük a viszálykodást. Itt ugyanis maga Isten lép közbe, és elvá-

lasztja az igazságot és az igazságtalanságot, a gonoszt és a jót...” (Uo., 139. o.)

[Isten nevének tisztelete vallástétel] Luther mindenkit figyelmeztet, hogy „a gyermekeket idejében szoktassák intéssel és fenyegetéssel, [...] hogy iszonyodjanak a hazugságtól, különösen pedig attól, hogy erre Isten nevét használják... Nevének ugyanis az az igazi tisztelete, hogy tőle remélünk minden vigasztalást, s ezért őt hívjuk segítségül, tehát [...] először szívünk tiszteli Istent a hittel, azután szánk a vallástétellel.” (Uo., 139–140. o.)

[Imádkozásra nevelés] „Jó erre az is, ha hozzászokunk ahhoz, hogy minden váratlan veszedelem ellen naponként Istennek ajánljuk testünket, lelkünket, feleségünket, gyermekünket, házunk népét s mindazt, amink van. Ezért keletkezett és maradt fenn a Benedicite és a Gratias (az asztali áldás és hálaadás) és más esti meg reggeli áldás, valamint az a gyermeki szokás is, hogy keresztet vetünk, ha valami szörnyűt vagy rettenetést látunk vagy hallunk, és ezt mondjuk: »Úristen, oltalmazz!«, »Segíts meg, drága Uram, Krisztusom!« vagy más hasonlót. Ha viszont váratlanul valami jó ér minket, bármilyen csekély is az, ezt mondjuk: »Dicséret és hála Istennek!«, »Isten ajándéka ez!«” (Uo., 140. o.)

[Nevelés Isten félelmére és tiszteletére] „Gyermeki módon és játszva nevelhetnénk az ifjúságot Isten félelmére és tiszteletére, ha mindenki igazán megkedvelné, és állandóan gyakorolná az első és a második parancsolatot. [...] Az a gyermeknevelés igazi módja, hogy szép szerével és kedvvel szoktatjuk őket. Semmi jó sem származik ugyanis abból, amit bottal és veréssel kell kikényszeríteniük, mert ezzel a legjobb esetben is csak azt érzük el, hogy csak addig maradnak tisztességesek, amíg a bot a hátukat éri...” (Uo., 141. o.)

SERMO A JÓCSELEKEDETEKRŐL (1520) - [A MÁSODIK JÓCSELEKEDETRŐL]

[A második parancsolat első jócselekedete: Isten tisztelete, melynek feltétele a hit] „A hit után rögtön a második parancsolat követelése következik, hogy ti. Isten nevét tiszteljük és hiába ne vegyük. Éppen úgy, mint semmiféle cselekedet, ez sem mehet végbe hit nélkül. Ha pedig mégis megtörténik, akkor az egész csak külső látszat és üres szemfényvesztés. A hit után nem tehetünk nagyobb dolgot, mint hogy Isten

dicsőségét és nevét hirdetjük, dicsérjük, énekekkel magasztaljuk és minden lehető módon dicsőítjük...” (LVM 2: 38. o.)

[Isten tiszteletére állandóan van alkalmunk] „...Istent nem lehet más cselekedettel elnyerni vagy elveszíteni, mint hittel vagy hitetlenséggel, bizalommal vagy kételkedéssel; más cselekedet nem ér fel az Istenig –, azonképpen, amikor a második parancsolat tiltja Isten nevének a hiába vételét, nem szabad megállnunk a tilalomnál, mert ez egyúttal parancs is arra, hogy Isten nevét tiszteljük, dicsérjük, dicsőítsük, segítségül hívjuk és hirdessük. Isten nevét ugyanis már azzal is megszenteltelentjük, ha nem tiszteljük és dicsérjük őt úgy, ahogyan kell. Mert ha csak szájjal, térdhajlással, csókkal vagy más taglejtéssel tiszteljük őt, de nem tesszük ezt szívből, az Isten kegyelmébe vetett hittel és bizalommal, akkor az egész csak külső látszat, szemfényvesztő alakoskodás...” (Uo., 38–39. o.)

[Az igazi istentisztelet az Úrnak tetszésére van] „Innen van Istennek csodálatos és igazságos ítélete, hogy néha egy egyszerű ember, aki nem dicsekedhet nagy alkotásokkal, de otthonában örömteli szívvel dicsőíti Istent a jó sorsban, és teljes bizalommal hívja segítségül a balsorsban, Isten előtt kedvesebb és nagyobb dolgot cselekszik, mint az, aki sokat böjtöl, imádkozik, zarándokol, templomok céljára alapítványt tesz, és mindenáron valami nagy dolgot akar véghezvinni. Az ilyen szegény bolond mindig nagy dolgokon töri a fejét, és annyira elvakult, hogy a saját maga által kieszelt cselekedetek mellett észre sem veszi és lekicsinyli Isten dicséretét, ezt az igazán nagy cselekedetet. Saját cselekedeteiben talán sokkal inkább önmagát dicsőíti, mint Istent, és sokkal inkább cselekedeteiben gyönyörködik, mint Istenben.” (Uo., 39–40. o.)

[Második jócselekedet: ne keressük a magunk dicsőségét] „[E]nnek a parancsolatnak a második követelése az, hogy minden múltó dicsőségtől és dicsérettől tartózkodjék és óvakodjék az ember; ne törekedjék nagy hírnévre, dicsőségre, hogy mindenki őt dicsérje és magasztalja. Ez az egyik legveszedelmesebb és legelterjedtebb bűn, csak az emberek – sajnos – nagyon lekicsinylik. Hiszen mindenki törekszik valami tekintélyre... így aztán a mi átkos öntetszelgésünkkel, hírnévre és dicsőségre való törekvésünkkel hiába vesszük és megszenteltelentjük Isten szent nevét, holott egyedül az ő nevét kellene tisztelnünk és dicsőítenünk. Isten szemében ez a bűn sokkal súlyosabb, mint

a gyilkosság vagy a paráznaság. Annyira kifinomult ez a bűn, hogy gonosz voltát nem is vesszük észre olyan könnyen, mint például a gyilkosságot, mert ez nem külsőleg, hanem belül, a lélekben megy végbe.” (Uo., 41. o.)

[Cselekedeteink hajtórugója az Isten parancsolata, ne pedig a hiú dicsőség legyen] „Keressük... azt, hogy mi a jó cselekvésének a helyes módja! Aki valóban jót akar cselekedni, azt nem a szégyentől való félelem vagy a dicsőségvágy indítja, hanem sokkal nevesebb, magasabb indítékok: Isten parancsolatai, Isten félelme, Isten jótetszése, Istenbe vetett hit és Isten iránti szeretet. Akiket nem ezek az indítékok ösztönöznek, hanem a szégyen és a dicsőségvágy, azok máris megkapták jutalmukat, amint az Úr mondja (Mt 6,2.5), mert amilyen az indíték, olyan a cselekedet és annak jutalma is; az ilyen indítékból fakadó cselekedet azonban csak a világ szemében jó...” (Uo., 42. o.)

[Harmadik jócselekedet: mindig Isten nevét hívjuk segítségül] „E parancsolatnak a harmadik jócselekedete az, hogy Isten nevét hívjuk segítségül minden ínségben. Isten nevét azzal tiszteljük és szenteljük meg, hogy minden kísértésben és ínségben segítségül hívjuk. Hiszen Isten végeredményben azért adta a sok nyomorúságot, szenvedést, kísértést, sőt a halált is, és azért engedi az embert bűnre való hajlandóságban élni, hogy ezzel mintegy kényszerítse az embert az ő szent nevének a segítségül hívására, s így a második parancsolat harmadik követelésének a betöltésére. Ezt mondja az Úr: *»Hívj segítségük engem a nyomorúság idején! Én megszabadítalak, és te dicsőítesz engem. Hálaadással áldozz Istennek!«*” (Zsolt 50,14–15) (Uo., 44. o.)

[A bűn elleni harcban is Isten segítségét kell kérnünk] „De ha semmiféle baj nem kényszerítene bennünket arra, hogy Isten segítségét hívjuk, és benne bizzunk, akkor is elég okot adna erre a bűn. Az első a saját testünk, a második a világ és a harmadik a gonosz lélek. Ezek szüntelenül kísértenek, csábítanak. Így ad nekünk Isten állandóan alkalmat arra, hogy jót tegyünk, ti. hogy ez ellen az ellenség és a bűn ellen szünet nélkül küzdjünk. A test élvezetre és pihenésre vágyik, a világ vagyona, jó összeköttetésre (*gunst*), hatalomra, tiszteletre törekszik, az ördög pedig hiúságunk kielégítésére, öndicsőségünk keresésére, a magunk előtt való tetszelgésre és mások lenézésére ösztönöz. Ezek mindegyike önmagában is elég erős arra, hogy az embert legyőzze. Mi nem vehetünk rajta másképpen diadalt, csak úgy, ha erős hittel

Isten nevéhez folyamodunk segítségért. Így szól a Példabeszédek könyve: *»Erős torony az Úr neve, oda fut az igaz, és védelmet talál.«* (Péld 18,10) Ugyanezt mondja Dávid is: [...] *»Az Úrhoz kiáltok, aki dicséretre méltó, és megszabadulok ellenségeimtől.«* (Zsolt 18,4)” (Uo., 46. o.)

[Negyedik cselekedet: Isten nevét szentnek tartasuk] „Ez a parancsolat azt követeli, hogy Isten szent nevével ne hazudjunk, ne ámtünk (*liegen, triegen*), ne átkozódjunk, ne esküdjünk, ne varázsoljunk, és ne üzzünk azzal semmiféle visszaélést... Ez a tilalom azonban azt is magában foglalja, hogy mi másokat is tartsunk vissza attól, hogy hazugsággal, esküdözéssel, csalással, káromlással, varázslással vagy bármi más módon vétkezzenek Isten szent neve ellen...” (Uo., 47. o.)

[Álljunk mindig személyválogatás nélkül az igazság oldalán] „Ha az igazságon vagy a jogosságon erőszakot követnek el, a jogtalansággal kérlelhetetlen komolysággal szembe kell szállnunk. Nem szabad ilyenkor személyválogatóknak lennünk, mint az olyanok, akik nagyon serényen harcolnak a gazdagok, a hatalmasok és azok barátainak igazságáért, de a szegény embert vagy az ellenséget ért sérelmek felett egyszerűen szemet hunynak. Ezek a jogosságot és igazságot személy szerint mérik, és Isten nevét és dicsőségét nem közvetlenül szemlélik, hanem színes üvegen át, és nem veszik észre, hogy hamis mértékkel mérnek, amely inkább a személyre, mint magára az ügyre van tekintettel... Felveted talán, hogy miért nem védi meg maga a mindenható Isten az igazságot. Igen, ő meg tudja ezt tenni, de mégsem akarja egyedül megtenni, mert ő azt akarja, hogy mi vele együtt munkálkodjunk; és azzal tisztel meg bennünket, hogy velünk és általunk viszi véghez nagy művét. S ha mi ezt a kiváltságot nem is vesszük figyelembe, ő akkor is diadalra viszi ügyét, és megsegíti a szegényt...” (Uo., 47–48. o.)

FINN KÁTÉ

„Isten neve arra emlékeztet bennünket, hogy kicsoda ő, és mit akar tőlünk. Az ő neve egyszerre ébreszt bennünk nyugtalanságot és kimondhatatlan vágyakozást. Minden nehézségünkben Isten felé kell fordulnunk, mert tőle várhatjuk a segítséget. Isten ígérete szerint meghallgat bennünket, ha bizalommal hívjuk az ő nevét.

Isten neve szent. Akkor szólítjuk meg helyesen, ha imádságba foglaljuk nevét, dicsőítjük őt, és hálát adunk neki. Így tehetünk bizonyosságot arról, hogy ő az egyetlen Istenünk.

Isten nevét káromoljuk, amikor az ő nevében vagy rá hivatkozva saját érdekeinket helyezzük előtérbe, vagy elnyomjuk embertársainkat. Isten nevének gúnyolása azt jelenti, hogy őt semmibe vesszük, és tudatosan elfordulunk tőle.” (Káté 2003, 12. o.)

BIBLIAI PÉLDA

Bibliai példa több is akad. Ábrahám, aki mint egy piaci kofa alkuszik imádságában az Úrral: szeretné megmenteni Sodomát és Gomorát a pusztulástól: „*Uram, ha a két városban van ötven, negyvenöt, negyven, harminc, húsz, sőt tíz igaz, elpusztítod?*” – „*Rendben, mondta az Úr, nem pusztítom el tíz igazért...!*” Sajnos, annyi sem volt, az Isten kimenekítette Lótót és két leányát, de a többiek elpusztultak (1Móz 18,20–33). Gondolhatunk Jézus biztatására: „*KérjeteK, és adatik, keressetek, és találtok, zöregessetek, és megnyittatik.*” (Mt 7,7–8) Az is jó, ha Urunknak a Gecsemánéban elmondott imádságára utalunk, aki kérte az Atyától a keserű pohár „eltávozását”, ám azután elfogadta az Atya akaratát (Mt 26,39).

Isten hívása 4. – A harmadik parancsolat: Isten hív ígéjének megbecsülésére

KIS KÁTÉ

„Szenteld meg az ünnepnapot!

Mit jelent ez? – Felelet: Istent félnünk és szeretnünk kell, hogy ígéjét és az igehirdetést meg ne vessük, hanem szentnek tartasuk, örömet hallgassuk és tanuljuk.” (PRÖHLE 1983, 83. o.)

NAGY KÁTÉ

[Az ótestámentumi sabbát] „Isten a hetedik napot az Ótestámentomban elkülönítette, ünnepül rendelte, és megparancsolta, hogy azt minden más napnál szentebbnek tekintsék. Ez a parancsolat az ünneplés külső rendje szempontjából csak a zsidóknak adatott, mégpedig az, hogy ne végezzenek durva munkát, és pihenjenek, hogy ember és állat ismét felüdüljön, s a szakadatlan munkától el ne sorvadjon. Ámbár később túlságosan megszigorították ezt, és durván visszaéltek vele, gyalázták, és nem tűrték Krisztus olyan cselekedeteit sem, amelyeket ők is elvégeztek volna azon a napon, ahogyan az evangéliumban olvasha-

tó. Mintha bizony teljesítenénk a parancsolatot azzal, hogy semmiféle testi munkát nem végzünk: pedig nem is ez volt a parancsolat célja, hanem valójában az, hogy megszenteljük az ünnepnapot vagy a pihenés napját úgy, ahogyan azt hallani fogjuk.” (PRÖHLE 1983, 141–142. o.)

[Pihenés és istentisztelet] „Magyarázzuk meg az egyszerű híveknek azt, amit Isten ebben a parancsolatban követel tőlünk: [...] először is olyan testi okok és szükségletek miatt, amelyeket a természet mutat és követel; vagyis azért, hogy az egyszerű népnek, szolgálknak és szolgálóleányoknak, akik egész héten végzik munkájukat és szolgálatukat, legyen egy napjuk pihenésre és felüdülésre is, [...] azután [...] alkalmat s időt keressünk az istentiszteleten való részvételre vagy arra, hogy egybegyülekezzünk, Isten igéjét hallgassuk, róla elmélkedjünk, azután Istent dicsérjük, Neki énekeljük és imádkozzunk.” (Uo., 142. o.)

[A megszentelésen van a hangsúly] „Ha tehát kérdezik, hogy mit jelent ez: »Szenteld meg az ünnepnapot!«, akkor feleld ezt: »Az ünnepnap megszentelése azt jelenti, hogy azt szentnek tartom!« De hát mit jelent az, hogy »szentnek tartom«? Azt, hogy szentül beszélek, cselekszem és élek. Ezt a napot ugyanis nem önmagáért kell megszentelnünk, mert Isten amúgy is szentnek teremtette. Isten azonban azt akarja, hogy neked legyen az szent. Tőled lesz az tehát szent vagy szentségtelen, aszerint, hogy azon szent vagy szentségtelen dolgokat végzel-e. Hogyan történik mármost ez a megszentelés? Nem úgy, hogy a kuckóba ülünk, és nem végzünk semmi durva munkát, vagy koszorút teszünk fejünkre, és felöltjük legjobb ruháinkat, hanem – mint mondtam – úgy, hogy Isten igéjével foglalkozunk, és abban gyakoroljuk magunkat.” (Uo., 143. o.)

[Isten igéjének hallgatása és megtartása] „Mivel... Isten igéje annyira fontos, hogy nem lehet nélküle az ünnepnapot megszentelni, tudnunk kell, hogy Isten ezt a parancsolatot szigorúan meg akarja tartatni, és megbünteti mindenkit, aki igéjét megveti, s nem akarja sem hallgatni, sem tanulni, különösen abban az időben, amely arra rendeltetett. Nem csak azok vétkeznek tehát e parancsolat ellen, akik az ünnepnapal visszaélnék, és durván megszenségtelenítik, például azok, akik kapzsiságból vagy könnyelműségből hanyagolják el Isten igéjének hallgatását, vagy korcsmában tanyáznak, leisszák magukat, és részegek, mint a disznók; hanem az a másik tömeg is, amely Isten igéjét úgy hallgatja, mint valami idegen mesét, csak megszokásból jár prédikációra,

ha pedig vége az évnek, idén is csak annyit tud, mint tavaly. [...] értsd meg, hogy Isten parancsolata ez, és Ő számonkéri majd, hogy hogyan hallgattad, tanultad és becsülted Isten igéjét.” (Uo., 145. o.)

[Isten igéje élő és ható beszéd] „Fogadd el ezt a figyelmeztetést: bármilyen jól ismered is az ígét, sőt a mesterek mestere lehetsz, akkor is állandóan a sátán országában élsz. Az pedig nem nyugszik sem éjjel, sem nappal, hanem környékez téged, hogy szívedben hitetlenséget és gonosz gondolatokat ébresszen az eddig felsorolt és minden más parancsolat ellen. Isten igéjének ezért mindig szívedben, ajkadon és füledben kell hangzania. Ha azonban tétlenkedik a szívünk, és nem hangzik az ige, akkor betör az ördög, és kárt tesz benne, mire észre vesszük. Viszont ha komolyan figyeljük, hallgatjuk és magyarázzuk az ígét, akkor van ereje arra, hogy sohasem marad meddő, hanem mindenkor új örömet és áhítatot ébreszt, megtisztítja szívünket és gondolatainkat. Mert Isten igéje nem tétlen vagy holt, hanem élő és ható beszéd...” (Uo., 146. o.)

SERMO A JÓCSELEKEDETEKRŐL (1920) – HARMADIK PARANCSOLAT
[Az első cselekedet: Az istentiszteleten való részvétel] „[A] harmadik parancsolat azt mutatja meg, hogy milyen cselekedetekkel tartozunk Istennek.” Luther panaszkodik a hívekre: „A misét és prédikációt is csak meghallgatják, anélkül azonban, hogy az meglátszanék az életükön, és az imádságot is elhadarják hit nélkül... eszükbe sem jut, hogy a miséből valamit is befogadjanak a szívükbe, hogy a prédikációt megszívelve abból valamit is tanuljanak, és hogy az imádságban valamit is kérjenek vagy valamiért is könyörögjenek...” (LVM 2: 51. o.)

[A mise és az ige hirdetés] Luther idézi az úrvacsora szereztetési igéjét (Mt 26,26–28), majd ezt írja: „Krisztus ezekkel a szavakkal halála emlékűnének rendelte a szent vacsorát, amelyet a kereszténységnek naponta meg kell ismételnie; ehhez egy fenséges, drága testamentumot csatolt, amelyben nem pénzt, jövedelmet vagy múltó vagyont hagyott ránk örökségül, hanem az örök élet elnyerésére: bűnöknek bocsánatát, kegyelmet, irgalmat, hogy mindazok, akik az ő halálának emlékűnépen részt vesznek, azok az ő testamentumában is részesüljenek. Ő maga azért halt meg, hogy az ő testamentuma érvényessé és visszavonhatatlanná váljék. [...] A prédikációnak is csak az lehet a célja, hogy ezt a testamentumot hirdesse... A prédikációnak az a célja,

hogy felébredse bennünk a bűnbánatot és az Úr szent vacsorája utáni vágyat. Azért nagy bünt követ el az, aki elmulasztja az evangélium hallgatását, és visszautasítja a szent vacsorára való meghívást...” (Uo., 52–53. o.)

[Az imádkozásról: A hívő imádságot meghallgatja az Isten] Luther itt Clairvaux-i Bernátot idézi, aki szerzetestársait így biztatja imádkozásra: »legyetek teljes bizalommal Isten iránt, hogy ő teljesíti kéréseiteket, ha pedig nem, akkor bizonyosan nem vált volna javatokra annak teljesítése.« Az imádság tehát a hitnek különös gyakorlása, mert Isten a hit kedvéért adja meg azt, amit kértünk, vagy a kért dolgoknál is többet ad nekünk...” (Vö. Jak 1,6–7) (Uo., 54. o.)

[Minden ügyünket tárjuk fel Isten előtt] „[E]lőször is a saját magunk bajait és személyes szükségleteit tárjuk fel, amint Dávid mondja: *»Te vagy az oltalmam, megóvsz a bajból, körülveszel a szabadulás örömeivel.«* (Zsolt 32,7) [...] Így kell a keresztény embernek is feltárnia szükségleteit és bajait a misén; sírva, esedezve kell kiöntenie panaszát Isten előtt, mint mennyei Atyja előtt, aki mindig kész segíteni. De ha nyomorúságodat és kísértéseidet nem ismered fel, akkor tudd meg, hogy a legveszedelmesebb állapotban vagy, mert az a legnagyobb kísértés, amikor annyira érzéketlen és megkeményedett szívű, megátalkodott vagy, hogy még a kísértést sem veszed észre. A Tízparancsolat a legjobb tükör nyomorúságod felismerésére, ez megmutatja nyomorúságaidat és bajaidat...” (Uo., 58. o.)

„Szenteld meg az ünnepnapot! Bűnvallás a Tízparancsolat szerint, gyónó tükör. „Istenem! Te rendelted szent napodat testi-lelki felüdülésünkre, és te hívsz el gyülekezetedbe, hogy együtt hallgassuk igédet, és együtt magasztaljuk nevedet.

Megvallom, hogy vétkeztem szent napod, igéd és gyülekezeted ellen. Nem törekedtem arra, hogy időm legyen napod megszentelésére. Mulatozás, játék és szórakozás kedvéért, közönyből, lustaságból, aggodalmaskodásból, hitetlenségből kerültem gyülekezeted közösségét, mellőztem igédet és a szentségeket. Szent napodat csak külsőképpen tartottam meg. Nem becsültem meg az igehirdetést. Elhanyagoltam a Szentírás olvasását. Nem tanultam szívesen a te igédet. Nem tanítottam enyéimet a te igédre. Nem tette lehetővé, és nem törekedtem arra, hogy mások is megszenteljék napodat. Nem igyekeztem meggyőzni

azokat, akik közönyből, aggodalmaskodásból vagy hitetlenségből elhagyják gyülekezeted közösségét, s nem élnek az ígével és a szentségekkel.

Nem vágyódtam szívem mélyén igédre, s nem örültem evangéliumodnak, mert nem féltetek és nem szerettek teljes szívemből. Uram, könyörülj rajtam! Ámen.” (EÉ 696–697. o.)

[A közösségi imáról] „[A] keresztény egyháznak hatalma és legbiztosabb védőfegyvere ez a közösségi imádság. Jól tudja ezt a Sátán, minden lehető el is követ ennek megakadályozására. Nem bánja ő, ha templomokat építünk, kolostorokat alapítunk, orgonálunk, énekelünk, forgatjuk az olvasónkat, misét hallgatunk, és nagy pompával ünnepe-lünk. Ezzel egyáltalán nem törődik, sőt igyekszik bennünket eljuttatni az önmagunkkal való megelégedettségre, és megerősít abban a hiedelemben, hogy mi ezekkel a dolgokkal valami nagyszerűt vittünk véghez. Ellenben igyekszik elfojtani az erőteljes, gyümölcsöző, mindenkéért való imádságot. Az a célja, hogy az ilyen imádság a külsőséges dolgok mellett csak másodrendű legyen. Mert ott nincs neki többé ellenfele, ahol egyszer elhanyagolták ezt az imádságot...” (LVM 2: 60–61. o.)

[Imádkozunk a kereszténység ügyéért] „Vizsgáld meg nyitott szemmel önmagad, a kereszténység és különösen a papok életét, és meglátod, mennyire megritkult a hit, remény, szeretet, engedelmisség, tisztaság és minden erény, és mennyire megsokasodott a bűnnek minden förtelmes fajtája, hogy milyen kevés a jó igehirdető és lelkipvezető, és hogy a vezető szerepet mennyire magukhoz ragadták a pojacák, gyermekek, bolondok és nők. Meg fogod látni, hogy Isten kegyetlen haragjának elfordításáért keserves könnyek között kell könyörögni, esedezni az egész földtekén szüntelenül. Bizony sohasem volt nagyobb szükség az imádkozásra, mint ma és mostantól fogva a világ végezetéig.” (Uo., 62. o.)

[A második jócselekedet] [A lelki ünneplés] „A testi ünneplés... azt jelenti, hogy abbahagyjuk foglalkozásunkat és munkánkat, hogy egybegyűlhessünk a templomban istentiszteletre, Isten ígéjének hallgatására és közös, buzgó imádkozásra. [...] A lelki ünneplés, melyet Isten ezzel a parancsolatával mindenek előtt elrendelt, azt jelenti, hogy ne csak foglalkozásunkat és munkánkat hagyjuk félbe, de engedjük azt is, hogy Isten munkálkodjék bennünk, és semmit se tegyünk a magunk

erejével... Minden bűnnek és gonoszságnak el kell pusztulnia, hogy Isten munkálkodhasson és élhessen az emberben, [...] hogy éljünk többé ne mi, hanem Krisztus éljen, működjék és szóljon mibennünk. (Gal 2,20)” (Uo., 64–65. o.)

[Isten legyen úr mibennünk, a test vágyait fojtsuk el] „[S]okféle vágy él bennünk, és vágyaink a gonosz sugalmazására olyan alattomosak, fűgék és erők, hogy képtelenek vagyunk magunk felett uralkodni és a magunk útját járni, önerőnket félretéve. Isten vezetésére kell bízunk önmagunkat. Ne bízunk a saját értelmünkben, amint Jeremiás mondja: »Tudom, Uram, hogy az embernek nincs hatalmában az ő útja.« (Jer 10,23)” (Uo., 66. o.)

FINN KÁTÉ

„Isten adta az embernek a munkát és a pihenést egyaránt. A pihenésbe más is beletartozik, nemcsak az alvás és a test nyugalma. Az Isten előtti megállásban rejlik a pihenőnap legmélyebb értelme.

A csöndben megsejtjük a szentséges létezését, ha nem is tudjuk pontosan megnevezni és körülhatárolni. Törekény voltunk és az élet elmentmondásossága kérdéseket ébreszt bennünk, és válaszok kutatására ösztönöz.

A szent Isten válaszolni akar nekünk. Igéjében közénk jön, és megszólít minket. Ha nem vagyunk nyitottak arra, hogy meghalljuk Istent, akkor kizárjuk őt az életünkéből.

Az istentisztelet a találkozás helye, ahol Isten szól hozzánk, és mi válaszolunk neki. A Szentírásból érthetjük meg, hogy Isten mit üzen nekünk,⁵ és hogyan válaszol imádságainkra.

A vasárnap elkülönítése a hét többi napjától arra is emlékeztet bennünket, hogy közös pihenőnapra is szükségünk van. Isten akarata az, hogy mindenkinek legyen lehetősége a pihenésre.” (*Káté* 2003, 14. o.)

⁵ Ez – sajnos – divatos nézet: „a prédikáció Isten üzenete az alapige kifejtése és alkalmazása által. Ez a nézet feledteti, hogy a prédikáció a jelenlévő Krisztus üdvözítő, hatalmas szava a jelenlévőkhöz. [...] Mi nem egy szentírási szakasz kifejtésére, nem egy távoli Isten üzenetének tolmácsolására kaptunk megbízást, hanem az evangélium hirdetésére. Ennek alapja Krisztus igéje: »Hirdessétek az evangéliumot« (Mk 16,15), továbbá ezen ígérete: »Aki titeket hallgat, engem hallgat« (Lk 10,16). Ezt a fontos álláspontot egy régi reformátori mondattal foglalhatjuk össze: »predicatio verbi Dei est verbum Dei, vagyis Isten igéjének hirdetése nem kevesebb, mint maga Isten igéje, a megszólaló Isten beszéde...«” (SÓLYOM 1957, 311. o.)

Otthonom a templom.
Ajtaján belépve mindig hazaérek,
Ismerősen csendül fülembé az ének,
Mintha minden hangja simogatás lenne!
Égi Atyám keze simogat meg benne.

Megterített asztal, –
éhező mellőle sose kel fel éhen,
megelégedhetik mennyei kenyéren:
élet kenyérével, élet italával,
ígében, szentségben: Krisztussal magával.

Mesterem műhelye.
Azért keresem fel, hogy kezébe vegyen,
hogy régi emberből új emberré tegyen!
Hogy amíg templomát látogatom híven,
templommá formálja egész bűnös szívem!

Otthonom a templom.
Mennyei otthonom halvány földi mása,
drága tükörképe, szent hívogatása!
Míg egykor mennyei hajlékod befogad,
köszönöm, Istenem, földi hajlékodat!

Befejezésül: Isten parancsai ajándékait védik. A harmadik parancsolat azokra az ajándékokra emlékeztet, melyekkel Teremtőnk üdvösségünket munkálja: az igehirdetésre és a szentségekre, valamint a hívek gyülekezetére, az egyházra, amelyben ezeket az ajándékokat adja. Balga az, aki elfeledkezik arról, hogy „*nemcsak kenyérrel él az ember, hanem minden igével, amely Isten szájából származik.*” (Mt 4,4) És: „*Boldogok, akik Isten beszédét hallgatják és megtartják.*” (Lk 11,2)

BIBLIAI PÉLDA

Bibliai példaként Mária és Márta története kínálkozik. A két asszony és Lázár otthona sokszor jelentett Jézus számára pihenést, kikapcsol-

lódást. Mártát lefoglalta a sok munka, Mária pedig leült Jézus lábaihoz, és hallgatta őt. Márta türelmetlen lett, s kérte Jézust, küldje Máriát is, mert szüksége van a segítségére. A mondanivaló: amikor Jézus jelen van, még a neki való szolgálat sem fontosabb annál, hogy őt hallgassuk! (Lk 10,38–42)

Isten hívása 5. – A negyedik parancsolat: Isten hív ajándékainak megbecsülésére: a szülők és az előljárók tiszteletére

KIS KÁTÉ

„Tiszteld atyádat és anyádat!

Mit jelent ez? – Felelet: Istent félnünk és szeretnünk kell, hogy szüleinket és előljáróinkat meg ne vessük és meg ne haragítsuk, hanem tiszteljük, becsüljük és szeressük őket, szolgáljunk és engedelmeskedünk nekik.” (PRÖHLE 1983, 84. o.)

NAGY KÁTÉ

[Isten helyettesei] „Ezt az atyai és anyai hivatást Isten – minden neki alárendelt hivatásnál jobban – külön kitünteti azzal, hogy nem egyszerűen azt parancsolja, hogy szeressük szüleinket, hanem hogy tiszteljük őket. [Ezzel] az atyát és anyát elkülöníti és kiemeli minden más földi ember közül, és maga mellé ülteti. Mert a szeretetnél sokkal több a tisztelet: nemcsak a szeretetet foglalja magában, hanem tisztességtudást, alázatot és hódolatot is, mintha valami királyi fenség rejtőznék bennük... [Meg is kell mutatnunk,] hogy nagyra becsüljük és Isten után legtöbbször tartjuk őket; mert akit őszintén kell tisztelnünk, azt igazán nagyra kell becsülnünk. Szoktassuk tehát az ifjúságot arra, hogy Isten helyettesét lássa a szülőben, és úgy vélekedjék, hogy még ha megvetett, szegény, törődött és különös is a szülője, akkor is atyja és anyja az, és Isten adta őt.” (PRÖHLE 1983, 147. o.)

[Mindennél jobban tiszteljük szüleinket] A parancsolat követeli, hogy „minél jobban tiszteljük és becsüljük őket, mert ők a mi legnagyobb földi kincsünk. Másodszer pedig: tisztességesen beszéljünk is velük, csúnyán rájuk ne förmedjünk, ne ellenkezzünk és ne hangoskodjunk velük, hanem hagyjuk rájuk, hadd legyen igazuk, és hallgassunk, még ha el is veszti a mértéket. Harmadszor: cselekedetekkel is, tehát életünkkel és mindenünkkel tanúsítsuk ezt a tiszteletet: szol-

gáljuk, segítsük és gondozzuk őket, amikor öregek, betegek, törődöttek vagy szegények, és mindezt ne csak örömet, hanem alázatosan és tisztelettel tegyük, mintha Istennek tennénk. Mert aki tudja, hogy őszinte szívvel kell becsülnie szüleit, az nem hagyja őket szükölködni vagy éhezni, hanem maga elé és mellé ülteti őket, szolgál nekik azzal, amije van, és ami csak telik tőle.” (Uo., 148. o.)

[Isten jótetszése az engedelmes gyermekek] Luther állítja, hogy senki sem tudna nagyobb vagy nemesebbet felmutatni az atya és az anya iránti engedelmességnél: „Hiszen ezt Isten mindjárt a maga Felsége iránti engedelmisség mögé állította [az első három parancsolat után ez a negyedik következik!], és elrendelte, hogy amikor Isten igéjét és akaratát hirdetik és cselekszik, semmi se legyen érvényesebb a szülők szavánál és akaratánál, mégis úgy, hogy a szülő engedelmeskedjék Istennek, és ne vétkezzék az előbbi parancsolatok ellen.”

[Pokol vagy béke az otthonban] Sajnos a mindennapok egészen mást mutatnak. A családok „Isten tiszta igéjétől az ördög ámitó hazugságába tévedtek, [...] fiatal és öreg egyaránt nagyon vad és zabolátlan, nem ismer sem félelmet, sem tiszteletet, [...] többnyire a szülők sem tudnak semmit: egyik bolond neveli a másikat, s ahogyan ők élnek, úgy élnek majd gyermekeik is.” (Uo., 149. o.)

[Sohasem lehetünk eléggé hálásak] Isten jól ismeri a világ gonosz természetét, „azért emlékezteti és ösztönzi parancsolatokkal, hogy mindenki gondoljon arra, amit szülei tettek érte. Akkor rájön arra, hogy testét és életét tőlük kapta, sőt ők táplálták és nevelték fel, mert különben százszor megfulladt volna saját szennyében. Ezért – idéz egy régi bölcsességet – Istennek, szüleinknek és tanítóinknak sohasem lehetünk elég hálásak, és sohasem fizethetünk meg. Aki ezt látja, és meggondolja, az kényszerítés nélkül megad szüleinek minden tiszteletet, és tenyerén hordozza őket, mert Isten általuk halmozta el minden jóval.” (Uo., 152. o.)

[A békés élet ígérete] Isten testi életünkre vonatkozó ígéretet is fűzött parancsolatahoz: „...*hogyan hosszú életű légy azon a földön, amelyen lakozol.*” Isten azt akarja, hogy nekünk is hasznunkra és javunkra váljék, hogy csendes, békés életünk legyen minden jóval együtt.” (Uo.) (Ezt dicséri Pál apostol is Ef 6,2k-ben!)

[Az előljárók atyai tisztsége] Szólnunk kell „arról az engedelmeségről, amellyel a parancsolásra és kormányzásra hivatott előljárók-

nak tartozunk. Mert a szülői hatalomból ered és terebélyesedik ki minden más hatalom is.” (Uo., 154. o.) Így kell tekintenie minden gyermeknek a tanítóira, egy ház (gazdagság) szolgálóinak és szolgálóleányainak a ház gazdájára, urára: „A szülőket helyettesítik tehát mindazok, akiket úrnak neveznek, sőt ezeknek tőlük kell kapniuk a jogot és a hatalmat a vezetésre. Az Írás is ezért nevezi valamennyit atyának, mert amikor kormányoznak, atyai hivatást kell betölteniük, és atyai szívvel kell szeretniük övéiket.” (Uo.) Ahol így tekintenek egymásra az urak és a szolgák, ott valósul meg az, amit Luther kijelent: „Ha mindennapi házi munkádat végzed, jobb az valamennyi szerzetes szentségénél és szigorú életénél.” (Uo., 155. o.) (Sőt még azt az ígéretet is kapod, hogy boldogulsz és jó dolgod lesz. Élhetnél-e üdvösségesebben vagy szentebbül, legalábbis cselekedetek szempontjából? Mert Isten előtt csakis a hit tesz szentté; a hit egyedül Neki szolgál, a cselekedetek pedig az embereknek.)

[A világi felsőbbtség is Isten eszköze] A világi felsőbbtség esetében „az atyai hivatás mindenestől és a legtágabb körre terjed ki. [...] Isten úgy adja és őrzi meg általuk táplálékunkat, házunkat és gazdagságunkat, oltalmunkat és biztonságunkat, mintha szüleink volnának.” (Uo.)

[A tiszteletlenség társadalmi következményei] Aki szívesen megad minden tiszteletet a felsőbbségnek, „az tudja meg, hogy Isten tetszésére cselekszik, sőt öröm és boldogság a jutalma...” (Uo., 156. o.) Az élet viszont egészen mást mutat: „Mit gondolsz, miért van most a világ annyira tele hűtlenséggel, gyalázatossággal, nyomorúsággal és gyilkossággal, ha nem ezért, mert mindenki a maga ura és független akar lenni, senkit sem akar becsülni, és szeretne mindent kénye-kedve szerint tenni? Isten ezért egyik gazembert a másikkal bünteti, úgyhogy ha megcsalod vagy megveted uradat, más lép a helyébe, és ugyanúgy bánik veled; vagy tízszer annyit kell szenvedned saját házádban feleségedtől, gyermekedtől vagy házad népétől.” (Uo.)

[Lelki atyáink megbecsülése] „[S]zükség van arra, hogy beleneveljük a népbe is azt, hogy akik keresztények akarnak lenni, azok felelnek Isten előtt azért, hogy lelkigondozóikat »kétszeres tiszteletre méltassák«, jót tegyenek velük, és gondoskodjanak róluk.” (Uo., 157. o.)

[A szülők felelőssége Isten előtt] Kötelességünk arról prédikálnunk, a szülők hogyan bánjanak azokkal, akiknek vezetését Isten rájuk bízta: „Mert nem gazembereket és zsarnokokat akar ebben a hivatásban

és vezetésben, nem is azért ad nekik tiszteletet vagy jogot és hatalmat a vezetésre, hogy imádtassák magukat, hanem azért, hogy megmondolják, hogy ők maguk is Istennek tartoznak engedelmességgel, és hogy mindenekelőtt szívesen és hűséggel teljesítsék hivatásukat, [...] s gyermekeiket [...] Isten magasztalására és dicsőségére neveljék.” (Uo., 158. o.)

[A szülői gondoskodás közéleti jelentősége] „Ha a világi és egyházi kormányzásban kitűnő és arra való embereket szeretnénk látni, bizony nem szabad sajnálnunk se szorgalmat, se fáradságot, se költséget gyermekeink tanításánál és nevelésénél, hogy majd szolgálhassanak Istennek és a világnak.” (Uo., 159. o.)

SERMO A JÓCSELEKEDETEKRŐL (1520) -

MÓZES MÁSODIK TÁBLÁJÁNAK ELSŐ PARANCSOLATA

„Ebből a parancsolatból azt tanuljuk meg, hogy az első három parancsolat cselekedetei után a legnagyobb cselekedet az engedelmesség és szolgálatkészség feljebbvalóinkkal szemben. Ezért az engedetlenség súlyosabb bűn mindannál, amit csak a gyilkosság, paráznaság, lopás és csalás fogalma alá sorolhatunk. Az egyes bűnök nagysága közötti különbséget ugyanis legjobban Isten parancsolatainak sorrendjéből állapíthatjuk meg...” (LVM 2: 72. o.)

[Szülők és gyermekek viszonya] „[T]iszteljük test szerinti apánkat és anyánkat; ez azonban nem azt jelenti, hogy csupán külsőlegesen adjuk meg nekik a tiszteletet, hanem azt, hogy engedelmeskedjünk nekik, hogy szavainkat, példájukat megbecsüljük, irányadónak tartjuk, kövessük, ne ellenkezzünk velük semmiféle tekintetben; akár-hogyan is bánnak velünk, tűrjük el, ha ugyan nem ellenkezik az az első három parancsolattal; ha szükségük van rá, lássuk el őket étellel, ruházattal és lakással...” (Uo., 72–73. o.)

[A kényeztetés önzés, tehát bűn] „Az az eset ez, amikor a szülők szabad utat engednek a gyermek akaratának: ebben az esetben a szülő tulajdonképpen önmagát szereti és tiszteli. Ilyenkor aztán szent a béke mindkét részről: a gyermek megelégedett apjával és anyjával, s a szülők is el vannak ragadtatva gyermeküktől... Az elvakult szülőkben van a hiba: az első három parancsolatból nem ismerik meg és nem tisztelik Istent, ezek után képtelenek a gyermek megismerésére, oktatására és nevelésére. Ezért nevelik a gyermeket csak a világi tekin-

tély, világi gyönyör és anyagi javak számára, hogy elnyerjék az emberek tetszését, és így minél előbbre jussanak. Ez tetszik a gyermeknek is, aki így minden ellentmondás nélkül engedelmeskedik... A szülők égőáldozatul a bálványnak adják oda gyermekeiket, ha őket inkább a világnak, mint Istennek nevelik tetszésére... mialatt az Isten iránti szeretet, tisztelet és az örök javak iránti vágy elhamvad bennük.” (Uo., 74. o.) A szakasz végén a fényűzésre nevelő szülők számára Péter apostolt idézi Luther: „*Minden gondotokat öreá vessétek, mert neki gondja van reátok.*” (1Pt 5,7) Az ilyen szülő „csak azt bizonyítja, hogy sohasem imádkozott hálatelt szívvel a gyermekeiért, őket még sohasem ajánlotta Istennek, különben tudná és megtapasztalta volna, hogy gyermekeinek az életben való elhelyezkedését is Istentől kell kérnie és várnia. Ezért Isten magukra hagyja őket, hadd gondoskodjanak és aggodalmaskodjanak csak eredménytelenül.” (Uo., 75. o.)

[A szülők hivatása és felelőssége] „[N]yíljék meg a szülők szeme, és irányítsák tekintetüket a gyermeknevelés terén a lelkiekre, mert különben majomszeretetükkel arra a téves hiedelemre vezetik gyermekeiket, mintha ők igazán helyesen tisztelték volna szüleiket... Amint már a többi parancsolattal kapcsolatban is elmondtuk, az áll itt is, ti, hogy minden cselekedetnek a hitben kell végbemennie. Ne képzelje senki, hogy saját nevelő munkája Isten tetszésére van. A szülő részéről ez csak alkalom legyen a hit gyakorlására. Teljes bizalommal minden jót és minden áldást csak Istentől várjon... Az egyházi felsőbbséget is éppen úgy, mint test szerinti szüleinket tisztelnünk, félnünk és szeretnünk kell. Mindenben, ami az első három parancsolattal nem ellenkezik, nekik kell engedelmeskednünk.” (Uo., 77. o.)

[Az egyházi felsőbbség nem törődik hivatásával] „Mivel Rómából manapság semmi más nem származik, csak az egyházi javak vására⁶, melyeket nyilvánosan és szégyentelenül adnak-vesznek: búcsú, plébánia, kolostor, püspökség, prépostság, javadalmak s minden egyéb, amit valaha csak közel s távol Isten tiszteletére felajánlottak. Ezáltal viszont nemcsak a világ minden pénzét és javait szívja el és tereli magához Róma, ami még a legkisebb kár volna, hanem ráadásul a plébániák, püspökségek, prépostságok szétszakadnak, elnéptelenednek,

⁶ Az ún. szimónia, vö. Simon mágus története, ApCsel 8,9–24.

leromlanak, és így a nép el van hanyagolva, Isten ígéje, neve és dicsősége pedig elenyészik, míg a hit megroggyan...” (Uo., 79. o.)

[Az egyház megreformálására van szükség] „Mivel pedig püspök és prelátnak felett napirendre tér, vagy félelemből nem küzd ellene, nem törődve azzal, hogy a keresztyénség elpusztul így, azért mi először kérjük alázatosan Isten segítségét, vessen véget ennek az állapotnak, azután pedig mi magunk is lépünk a tettek mezejére: álljunk el az egyházi birtokhajhászok és római küldöncök útját!” (Uo., 80. o.)

[A világi felsőbbtség és az alattvalók viszonya] [A világi felsőbbstéggel szemben mindig engedelmisséggel tartozunk] [A világi felsőbbtség ne éljen vissza hatalmával] [A világi felsőbbtség feladatai] „Először is tiltsák el az undorító tobzódást, nemcsak azért, mert ez mértéktelenség, hanem azért is, mert nagyon költséges... Másodszor tiltsák meg az öltözködésben kifejlődött divathóbortot, amely csak a testet és a világot szolgálja... Harmadszor szüntessék meg az uzsorakamatot, ami a világ minden népét, országát és városát tönkreteszi, felőrli, megsemmisíti...” (Uo., 83–84. o.)

FINN KÁTÉ

„Isten akarata az, hogy minden gyermeknek legyen apja és anyja. Szüleinket becsülnünk és tisztelnünk kell. A szülőknek az a feladata, hogy védjék és oltalmazzák a gyermekeket, biztosítva jólétüket és neveletésüket. Úgy kell nevelniük gyermekeiket, hogy megismerjék Istent és szeressék embertársaikat. A gyermekeknek pedig szükségük van arra, hogy tiszteljék szüleiket. Bár a szülők jót kívánnak gyermekeiknek, beszédük és cselekedeteik lehetnek tévesek vagy szeretetlenné tünők. Amikor úgy döntünk, hogy szüleink akarata ellen teszünk, akkor is meg kell hallgatnunk és tisztelnünk kell őket. Ez a parancsolat a felnőtteket is arra kötelezi, hogy tiszteljék saját szüleiket, és gondoskodjanak róluk.

Egy társadalomban a nyilvános hatalomgyakorlás az előjáróság feladata. Egyben kötelessége, hogy védelmezze a társadalom minden egyes tagját, és örködjön az igazságosság felett. A jó kormányzat Isten legjobb ajándékai közé tartozik. Mégis Istennek kell inkább engedelmeskednünk, mint az embereknek.

Az Isten gondviselésébe vetett hitünkről teszünk bizonyosságot, ami-

kor tisztelettel vagyunk azok iránt, akiknek a kormányzás feladata adatott. Az ő ígérete szerint ez a tisztelet a mi javunkat is szolgálja.

Hallgass apádra, ő nemzett téged, és ne vesd meg anyádat, ha megöregszik! (Péld 23,22)

Gyermekek! Engedelmeskedjétek szüleiteknek az Úrban, mert ez a helyes. »Tiszteld apádat és anyádat«: ez az első parancsolat, melyhez ígéret fűződik, mégpedig ez: »hogyjó dolgod legyen, és hosszú életű légy a földön.« Ti apák pedig ne ingereljétek gyermekeiteket, hanem neveljétek az Úr tanítása szerint fegyellemmel és intéssel. (Ef 6,1–4)» (Káté 2003, 16–17. o.)

* * *

Jézus az Isten és a választott nép kapcsolatáról, illetve a nép vénei és a bűnösök csoportja közti különbségről mondta el a „két testvér példázatát” (Mt 21,28–32), az alapszöveg mégis értelmezhető szó szerint is az apák és a fiak kapcsolatára, s így a negyedik parancsolatra is. Minden fiú eljuthat az apjával (s az Istennel is) ideiglenesen engedelmségre, „parancsmegtagadásra”, ám tékozló útjáról hazaérkezve, szavait átgondolva mégis teljesíti atyja (és Atyja) akaratát. Míg a másik könnyedén igent mond („uram-uramozik”), aztán véglegesen szakít apja akaratával. Melyik fiú történetéhez hasonlít a magunk története a vér szerinti családban és az Isten családjában?!

Isten hívása 6. – Az ötödik parancsolat: Isten hív a tőle kapott élet védelmére

KIS KÁTÉ

„Ne ölj!

Mit jelent ez? – Felelet: Istent félnünk és szeretnünk kell, hogy felebarátunk testét s életét meg ne sértsük, meg ne bántuk, hanem segítsük meg őt minden testi bajban és életveszélyben.” (PRÖHLE 1983, 84, o.)

NAGY KÁTÉ

[Ez nem vonatkozik a felsőbbiségre] „Megbeszéltük tehát az egyházi és a világi kormányzást, vagyis az isteni és az atyai felsőbbiséget és a nekik járó engedelmisséget. Most pedig házunktól a szomszédba megyünk, hogy megtanuljuk, hogyan kell élnünk egymás között, minden-

kinek külön-külön a maga felebarátjával. Ez a parancsolat tehát nem vonatkozik sem Istenre, sem a felsőbbbségre, azt a hatalmukat sem vonja meg tőlük, hogy öljenek. Isten ugyanis a szülők helyett a felsőbbbségre bízta azt a jogát, hogy megbüntetheti a gonosztevéket; mert egykor maguknak a szülőknek kellett gyermekeiket a törvény ellen állítaniuk és halálra ítélniük, ahogyan ez Mózesnél olvasható. Amit tehát itt megtilt, azt az embereknek egymás között tiltja, de nem a felsőbbbségnek.

„Ez a parancsolat elég könnyen érthető, sokszor is tárgyaljuk, mert évről évre halljuk az evangélium olvasásánál Máté 5-öt, ahol maga Krisztus magyarázza és összegzi azt, hogy nem szabad ölni sem kézzel, sem érzéssel, sem szájjal, sem jeladással (Mt 5,20–26). Isten tehát ebben a parancsolatban tiltja mindenkinek, hogy haragudjék, csak azoknak nem, akik – mint mondtuk – Isten helyettesei, vagyis a szülőknek és a felsőbbbségnek. Mert Istent és helyetteseit megilleti az a jog, hogy haragudjanak, korholjanak és büntessenek, éppen azok miatt, akik ezt a parancsolatot és a többit megszegik.” (PRÖHLE 1983, 160. o.)

[Isten az életet védi] „Isten jól tudja, milyen gonosz a világ, és mennyi baj fenyegeti az életet: ezért állította ezt és a többi parancsolatot a jó és a gonosz közé. Ahogyan minden parancsolat ellen sokféle kísértés támad, úgy van itt is, hogy sok olyan ember között kell élnünk, aki bánt minket, és okot ad arra, hogy haragudjunk rá. Például: látja a szomszédod, hogy jobb házad és gazdagságod van, mint neki, akkor bosszankodik rajta, irigyel, és semmi jót sem mond rólad. Az ördög incselkedése miatt sok olyan ellenséget szerzel így, aki irigyel téled minden testi-lelki jót. Ha azután ezt látjuk, akkor viszont a mi szívünk dühödik meg, és véres bosszút forral. Aztán megindul az átkozódás és a verekedés, a vége pedig szerencsétlenség és gyilkosság. Isten azonban szerető atyaként előzi meg ezt. Közbelép, és elébe vág a civakodásnak, hogy szerencsétlenség ne legyen belőle, és el ne pusztítsuk egymást. Egyszóval: ezzel meg akar oltalmazni, mentesíteni, és biztonságba akar helyezni minket bárki gonoszságával és erőszakosságával szemben, és ezt a parancsolatot bástyául, erődül és menedékül vonja felebarátom köré, hogy ne sértsük és ne bántuk testét és életét.” (Uo., 161. o.)

[A gyilkosság oka ellen] „Ez a parancsolat azt célozza, hogy senki ne bántsa felebarátját valami gonosz ügy miatt, még ha azt nagyon is megérdemelné. Mert ha tilos a gyilkosság, tilos minden olyan ok is, amelyből gyilkosság származhat. [...] Isten el akarja távolítani azt a

gyökeret és forrást, amelytől megkeseredik az ember szíve felebarátja ellen. Szoktatni is akar minket arra, [...] hogy tekintsünk Isten akaratára, hívjuk segítségül az ő nevét, és őszinte bizalommal bízunk rá azt az igazságtalanságot, amelyet elszenvedtünk. Így tanulja meg az ember azt, hogy csitítsa haragját, türelmes és szelíd szívű legyen, különösen azokhoz, akik neki okot adtak haragra, vagyis ellenségeihez.” (Uo., 161–162. o.)

[A parancsolat summája] „Először: senkit se bántsunk elsősorban kezünkkel, cselekedetünkkel, de azután nyelvünket se használjuk arra, hogy ilyesmit mondjunk vagy tanácsoljunk; ezen kívül: semmiféle eszközt vagy módot ne használjunk és ne helyeseljünk, amellyel bántani lehet valakit; és végül: szívünk ne gyűlöljön senkit, ne is kívánjon senkinek rosszat haragból vagy gyűlöletből; ne vétkezzen az ellen, aki rosszat kíván vagy kárt okoz neked; mert ha azzal teszel rosszat, aki javadat kívánja és jót tesz veled, akkor nem emberi, hanem ördögi módon cselekszel.” (Uo., 162. o.)

[A segítség elmulasztása is bűn] Másodsor: „nemcsak az vétkezik ez ellen a parancsolat ellen, aki rosszat tesz, hanem az is, aki tudna jót tenni a felebarátjával, megvédhetné, megóvhatná és megmenthetné őt, megelőzhetné és megakadályozhatná, hogy testét kár vagy fájdalom érje, de nem teszi meg. Ha elküldöd a mezítelent, pedig fel tudnád ruházni, akkor miattad fagy meg. Ha látsz valakit éhezni, és nem adsz ennie, akkor miattad hal éhen. Ugyanígy, ha látsz ártatlanul halálra ítéltet vagy hasonló bajban lévő, és nem mented meg, pedig tudnál rá módot és lehetőséget, akkor te ölted meg őt. Az sem fog segíteni rajtad, ha azzal mented magad, hogy nem járultál hozzá semmiféle segítséggel, sem tanáccsal, sem cselekedettel. Hiszen megvontad tőle szeretetedet, és megfosztottad attól a jótéteménytől, amellyel életben maradt volna.

Méltán nevezi tehát Isten gyilkosnak mindazokat, akik bajban és életveszélyben nem adnak tanácsot, és nem segítenek; az ítélet napján pedig rettenetes ítéletet hajt végre rajtuk. Krisztus előre bejelentette, hogy ezt mondja majd: *»Éheztem és szomjaztam...«* (Mt 25,42) [...] amikor például azt látnánk, hogy valaki mély vízben sodródik és küszködik, vagy tűzbe esett, és kezemet nyújthatnám neki, kiragadhatnám és megmenthetném, de mégsem teszem: hát nem tekintene-e engem méltán gyilkosnak és gonosztevőnek az egész világ? Végered-

ményben tehát az az Isten akarata, hogy senkit se engedjünk bántani, hanem szeretetből csupa jót tegyünk mindenkivel. Ez pedig – ahogyan mondtuk – különösen azokra érvényes, akik ellenségeink. Mert hogy barátainkkal teszünk jót: az egyszerű pogány erény, ahogyan Krisztus Mt 5-ben mondja (Mt 5,4k).” (Uo., 162–163. o.)

[Igazi jócselekedet az ellenség szeretete] „Ez tehát megint Isten olyan ígéje, amellyel minket igazi, nemes, felséges cselekedetekre ösztönöz, például szelídségre, türelemre, szeretetre, egyszóval: jótettek-re ellenségeink iránt. Szüntelen emlékeztetni is akar arra, hogy gondoljunk vissza az első parancsolatra, hogy Ő a mi Istenünk, vagyis hogy Ő segít, támogat és oltalmaz minket, és így akarja lehűteni bosszúvágyunkat. [...] Ezt a prédikációt azonban nem kedvelnék a szerzetesek, nagy csorbát ejtene az egyházi rend tekintélyén, sértené a karthauziak szentségét, sőt éppen az ő »jó« cselekedeteik eltiltását és a kolostorok kiürítését követelné. Hiszen eszerint az egyszerű keresztyén ember hivatása ugyanannyit, sőt sokkal többet ér, és ennek nyomán mindenki látná, hogyan ámtíják és vezetik félre az egész világot szentségük hamis, képmutató ragyogásával... Hiszen azért siettek kolostorba, hogy senkitől semmit ne kelljen elszenvedniük, és senkivel ne kelljen jót tenniük. Te azonban tudd meg, hogy ezek az igazi, szent és istenes cselekedetek, amelyeken Ő minden angyalával örvendez, viszont minden emberi szentség, bűz, szenny nem is érdemel mást, mint haragot és kárhozatot.” (Uo., 163–164. o.)

SERMO A JÓCSELEKEDETEKRŐL (1520)

[A szelídségről] „Az első négy parancsolat az ész, a gondolkodás terén mozog: rabul ejti, hatalmába keríti és vezeti az embert, hogy ne legyen a maga vezére, ne képzeljen jót magáról, ne tartsa magát nagyra, hanem önismeretre ébredve alázatosan vezettesse magát. Ez a hiúság letörésére szolgál. A most következő parancsolatok az emberi vágyakkal és kívánságokkal foglalkoznak, hogy azokat az emberiségből kiöljék. Először is a harag és a bosszú vágya foglalkoztat, amelyről ez a parancsolat azt mondja: *»Ne ölj!«* Ennek a parancsolatnak csak egy cselekedete van, amely azonban sok mindent magába foglal, és sok bűntől megóv: ez a szelídség.

A szelídségnek két fajtája van. Egyik a tetszetős, de üres látszatszelídség. Azokkal a barátokkal szemben tanúsítunk ilyen látszatszelídsé-

séget, akik anyagi javak, becsület vagy jó összeköttetések tekintetében javunkra és hasznunkra vannak; vagy azokkal szemben, akik bennünket sem szóval, sem tettel nem sértettek meg. A szelídségnek ez a fajtája az állatban, oroszlánban és kígyóban, továbbá a pogányok, zsidók és törökök körében, a pojácákban, gyilkosokban és rossz nőkben is megvan. Ezek is szelídek és békések, amíg őket is békében hagyják, vagy amíg kívánságaikat teljesítik. Sokan az ilyen álszelídséggel áltatják magukat, amikor azzal takaróznak és mentegetőznek: »Bizony eszem ágában sem volt, hogy haragra lobbanjak – ha békében hagytak volna.« – Igen ám! De kedves felebarátom, még az ördög is szelíd lenne akkor, ha mindenben az ő akarata érvényesülhetne. Azért ér téged a háborúság és a bántalom, hogy tudatára ébresszen, mennyire telve vagy haraggal és rossz indulatokkal, ez arra int, hogy igyekezzél magadból a haragot kiirtani és a szelídséget elnyerni.

A szelídségnek a másik fajtája az alapjában jó, ellenséggel, ellenféllel szemben is megnyilvánuló szelídség. Ha megfosztják vagyonától, becsületétől, testi épségétől, mindenétől, akkor sem tesz kárt, nem áll bosszút, nem átkozza, nem káromolja ellenségét, de nem is rágalmazza meg, és nem is hordoz magában ellenséges indulatokat. Sőt! Ha módjában áll, akkor a gonoszért jóval fizet, jóindulattal nyilatkozik róla, jó szándékkal van iránta és imádkozik érte. Erre vonatkozólag mondja Krisztus: »Szeressétek ellenségeiteket, és imádkozzatok azokért, akik üldöznek titeket!« (Mt 5,44) Pál is így ír: »Áldjátok azokat, akik üldöznek titeket; áldjátok, és ne átkozzátok!« (Róm 12,14)” (LVM 2: 88. o.)

[Gyakoroljuk a szelídséget az ellenséggel szemben is] „Íme ez a magasztos, felemelő cselekedet a kereszténységből kiveszett. Mindeneiken teljesen úrrá lett a civakodás, háborúskodás, viszály, harag, gyűlölet, irigység, rágalom, káromlás, káröröm, bosszú s a haragnak minden szóbeli és tettleges megnyilatkozása. Ezen egyszerűen átsiklunk. Ellenben a sok ünnepléssel, misehallgatással, imahadarással, templomalapítással és lelki ékeskedéssel – amit Isten nem parancsolt ugyan – olyan fényesen és feltűnően igyekszünk tüntetni, mintha valóban mi lennénk a világ legszentebb keresztényei. Az ilyen szemfényvesztő alakoskodással háttérbe szorítjuk Isten parancsolatait, úgyhogy senki sem gondolkodik, elmélkedik afelett, hogy tulajdonképpen milyen távol is van ő a szelídségtől s Isten ezen parancsolatának betöltésétől. Pedig Isten ígérete szerint azok nyerik el az örök életet, akik

az ő parancsolatait megtartják (Jn 14,15.21; 15,10), s nem azok, akik ilyen vagy olyan cselekedeteket művelnek.

Isten a bennünk élő haragnak és rosszindulatnak megmutatására ellenfelet és ellenséget ad nekünk, aki ránk vagy barátunkra támad testi, anyagi vagy erkölcsi téren. Isten próbára tesz azáltal, hogy él-e még bennünk a harag, tudunk-e ellenségünkkel szemben jóindulatot tanúsítani, róla jót mondani, az ő javát szolgálni, s a bosszú gondolatát magunkból kiirtani.

Álljon immár elő mindaz, aki Isten tetszésére s a maga üdvösségére jócselekedeteket akar művelni! Gyakorlatként vegye elő s tartsa állandóan lelki szemei előtt ellenségének képét. Ezáltal törje meg önmagát, és szoktassa szívét ahhoz, hogy ellenségére is jóindulattal és a legjobb szándékkal gondoljon, annak ügyét imádságos szeretettel a lelkén hordozza, s ha adódik rá alkalom, róla jót mondjon, s javát szolgálja. Bárki megkísérelheti ezt, s ha ez nem ad neki egész életre szóló feladatot, akkor engem hazugnak, fejtegetésemet hamisnak bélyegezheti! De ha Isten ezt kívánja, s megelégszik a szelídséggel: Mt 5,22! S ha már a haragos gondolat és szavak ilyen súlyos megítélés alá esnek, mit érdemelnek akkor a harag tettleges megnyilatkozásai, például a verekedés, bántalmazás, testi sértés és gyilkosság?!” (Uo., 89. o.)

[A szelídség mindig türelmes, de nem tűri Isten vagy a felebarát megsértését] „Az igazi szelíd embereknek azonban fáj ellenségüket bajban látni. Ezek Isten igaz gyermekei és örökösei; testvérei Krisztusnak, aki mindnyájunkkal így érzett a keresztfán. Azt látjuk tehát, hogy az igazán hívő bírónak fáj, ha a bűnös felett ki kell mondania az ítéletet, vagy ha a törvény értelmében halálos ítéletet kell hoznia. A szelídség ebben az esetben kegyetlenségnek és haragnak látszik. Pedig a szelídség annyira jó, hogy még az ilyen kegyetlen határozatokban is megvan. Sőt különösen ilyenkor, amikor keményen és kegyetlenül kell eljárnia, buzog a legmelegebben a szívben. Arra azonban nagyon kell vigyáznunk, hogy Isten tiszteletével és az ő parancsolataival ellenkezően ne gyakoroljunk szelídséget... Helytelen lenne, ha a felsőbbség tétlenül tűrné a bűnnek uralmát, de ugyanúgy helytelen lenne, ha mi efelett napirendre térnénk. Ha vagyonomat, becsületemet éri kár, azért még nem kell haragra lobbannom. De ha Isten tiszteletét és parancsolatait vagy felebarátunkat érné sérelem, az el-

len igenis tiltakoznunk kell: a felsőbbségnek fegyverrel, a többieknek pedig szóbeli feddésel...” (Uo., 90. o.)

BIBLIAI PÉLDA

A témához kapcsolódó bibliai példaként *Kain és Ábel története* kínálkozik (1Móz 4,1–15). Kain tettének oka nem egyértelmű, Ábel kiontott vére a földről azonban Istenhez kiáltott. Isten pedig előre figyelmeztette a haragvó, s tettére készülő Kaint: „...*a bűn az ajtó előtt leselkedik, és rád vágyódik, de te uralkodjál rajta!*” Ám úrrá lenni a leselkedő bűn felett egyáltalán nem könnyű! A reformátor egyik asztali beszélgetésén („Vajon a jogot és méltánytalanságot sértő, kénye-kedve szerint cselekvő zsarnokot helyes-e megölni?”) így fakadt ki: „De ha valakit, még ha nem zsarnok is, rajtakapnék a feleségemmel vagy a lányommal, bizony megölném.” (LVM 8: 187. o.)

FINN KÁTÉ

„Mivel Isten maga a szeretet, ezért azt akarja, hogy szeressük embertársainkat, mint magunkat. Minden ember élete Isten ajándéka, és ezért önmagában érték. Nem okozhatunk embertársunknak kárt vagy szenvedést, hanem minden helyzetben meg kell védenünk őt. Különösen nagy figyelemmel kell lennünk a legelesettebbek és a leggyengébbek iránt. Az embertársi szeretet parancsa nemcsak az egyénre vonatkozik, hanem a közösségre is. Azzal, hogy a szociális rendszer védelmébe veszi azokat, akiknek élete vagy jóléte veszélyben van, a szeretet megvalósulását segíti elő a társadalomban. A közérdekeket szem előtt tartva a felettes hatalom szükséges intézkedéseket is tehet annak érdekében, hogy az emberek közötti erőszakosság ne terjedjen el. Mi magunk önkényesen nem szolgáltatathatunk igazságot. Nekünk a megbocsátást kell gyakorolnunk, és kerülnünk kell a bosszút. Ha emberi életben kárt teszünk, Isten teremtő akarata ellen vétkezünk.” (*Káté* 2003, 18. o.)

Isten hívása 7. – A hatodik parancsolat: Isten hív a tiszta házasaletre

KIS KÁTÉ

„Ne paráználkodjál!

Mit jelent ez? – Felelet: Istent félnünk és szeretnünk kell, hogy tisztán és szemérmesen beszéljünk és cselekedjünk, és hogy hitvestársát mindenki szeresse és megbecsülje.” (PRÖHLE 1983, 84. o.)

NAGY KÁTÉ

[A hitvestárs a legdrágább kincs] „Ezek a parancsolatok [...] szép rendbe vannak szedve. Először felebarátunk személyéről van szó, azután következik a hozzá legközelebb álló személy vagy saját életéhez legközelebb álló kincse: hitvestársa, aki vele egy test és vér. Felebarátunkat tehát semmi más java révén nem lehet jobban megkárosítani. Éppen ezért jelenti ki világosan ez a parancsolat, hogy feleségével kapcsolatban meg ne gyalázzuk őt...” (PRÖHLE 1983, 164. o.)

[A szív és az élet tisztasága] Ez a parancsolat mindenféle paráznaság ellen is érvényes, akárhogy nevezik is azt. „Nem is csupán a külső cselekedeteket tiltja, hanem mindenféle okát, ösztönzését és eszközét is; vagyis azt követeli, hogy tiszta legyen szívünk, szánk és egész testünk, ne adjunk se helyet, se segítséget vagy tanácsot szemérmelenségre. Sőt nemcsak ezt, hanem azt is, hogy óvjunk, védjünk és mentünk, ahol veszély és baj van, viszont segítsünk és tanácsoljunk, hogy felebarátunk becsülete érintetlen maradjon. [...] Isten tehát ezzel minden ember hitvestársát körül akarja bátyázni, és megoltalmazni attól, hogy bárki is hozzányúljon.” (Uo., 165. o.)

[Isten védelme és áldása] „[É]rtsd meg és jegyezd meg jól: először is azt, hogy Isten mennyire kitünteti és magasztatja ezt a rendet azzal, hogy megerősíti és megvédi parancsolatával. [...] Azt akarja tehát, hogy mi is isteni és üdvösséges rendként tiszteljük, tartjuk meg és használjuk, mert először is azt minden más rend előtt szerezte, és ezért szemmel látható különbséggel teremtette a férfit és az asszonyt, nem fajtalanokodásra, hanem azért, hogy ragaszkodjanak egymáshoz, szaporodjanak, gyermekeket szüljenek, tápláljanak és neveljenek Isten dicsőségére. Isten ezért azt minden rendnél gazdagabban meg is áldotta, ezen kívül mindent a világon rászánt és rááldozott, hogy ez a

rend jól és bőségesen legyen ellátva. A házaselet tehát nem tréfa, sem játék, hanem kitűnő dolog, és Isten szilárd akarata...” (Uo., 165. o.)

[A legmagasabb rangú életrend] Ha a házasság rendjét Isten igéje felől nézzük, kiderül: „más rendekkel nemcsak nem egyenlő rangú, hanem megelőzi és felülmúlja valamennyit: császárságot, fejedelemséget, püspökséget vagy bármi mást... Ez tehát nem valami kivételes, hanem a legerterjedtebb, legnemesebb rend: átjárja és átszövi az egész kereszténységet, sőt az egész világot is.” (Uo., 166. o.)

[Szükséges életrend] Tudnod kell azt is, hogy „ez nemcsak tisztességes, hanem szükséges rend is, és Isten komolyan megparancsolta, hogy ebben éljen megkülönböztetés nélkül minden rendű férfi és nő.” (Uo.) Itt lát Luther kivételeket: vannak, akik nem alkalmasak a házaseletre, illetve „akiket nagy, természetfeletti adományokkal tett szabaddá arra, hogy meg tudják őrizni tisztaságukat e renden kívül. [...] Isten azért rendelte el a házaseletet, hogy mindenki megkapja kimért részét.” (Uo.)

[A házasság tilalma istenellenes] „Ez a parancsolat tehát kárhozzat minden házasságon kívüli szüzességi fogadalmat, és felment alóla, sőt megparancsolja minden szegény foglyul ejtett lelkiismeretnek, amelyet megcsalt szerzetesi fogadalma, hogy lépjen ebből az erkölcstelen rendből a házaseletbe...” (Uo., 167. o.)

[A házasság becsületének helyreállítása] „Ezt azért mondom, hogy meggyőzzük az ifjúságot, kedvet kapjon a házaseletre, és tudja, hogy üdvösséges rend ez, és tetszik Istennek. Így ugyanis idővel ismét elérnénk azt, hogy a házasság ismét visszanyeri becsületét, és kevesebb lesz a szennyes, feslett, rendetlen személy, akik most az egész világon mindenütt arcátlankodnak nyílt paráználkodásukkal és más gyalázatos bűnükkel, ami a házaselet megvetéséből következett...” (Uo.)

[A hitvestárs szeretete és megbecsülése] „[E]z a parancsolat nemcsak azt követeli, hogy tisztán cselekedjék, beszéljen, gondolkodjék és éljen mindenki a maga rendjében, vagyis többnyire a házasság rendjében, hanem szeresse és becsülje is hitvestársát, akit Isten adott. [...] Ahol ez a szeretet érvényesül, ott ebből minden parancs nélkül, magától következik a tisztaság is.” (Uo., 168. o.)

SERMO A JÓCSELEKEDETEKRŐL (1520)

[A tisztaságról] „Ez a parancsolat megint olyan cselekedetet rendel, amely sok mindent magában foglal, és sok bűnnek veszi elejét: ez a tisztaság vagy szüzesség. [...] Látjuk tehát, hogy a világot a tisztátalanságnak minden gyalázatossága, trágár beszéd, szemérmetlen élcek, történetek és énekek töltik be. Ennek meg naponként újra meg újra ösztönzést ad a tobzódás, a henyélés és felesleges cicoma.

De ha a tisztaságon kívül más cselekedetet nem is parancsolt volna Isten, úgy ez egymagában is elég tennivalót adna nekünk. Veszedelmes és romboló hatású bűnről van itt szó. Ez áthatja minden tagunkat: a szív gondolatát, a szem nézését, a fül hallását, a száj beszédét, a kéz, a láb s az egész test cselekedeteit. Ennek legyőzése munkába és fáradtságba kerül. Isten parancsolatai rámutatnak arra, hogy az igaz jócselekedetek művelése milyen nagy dolog. A magunk erejével képtelenek vagyunk jócselekedeteket még kigondolni is, semhogy kezdeményezni vagy véghezvinni. Szent Ágoston is azt mondja, hogy a keresztény embernek minden küzdelme közt a legkeményebb a tisztaságért való harc, már csak azért is, mert ez naponként szüntelenül kísért, és nagyon ritkán tudunk tartós eredményt elérni. A szentek mind sírva panaszkodtak emiatt. Így Szent Pál is: *»Mert tudom, hogy énbennem, vagyis a testemben nem lakik jó.«* (Róm 7,18) (LVM 2: 90–91. o.)

[Harc a tisztátalanság ellen] „[A] tisztátalanság fegyverei a sok evés-ivás, a sok alvás, a lustálkodás és henyélés, amelyek a tisztaságot gyorsan legyőzhetik. Ezzel szemben Szent Pál a munkát, a böjtölést és virrasztást a világosság fegyvereinek nevezi (Róm 13,12–13), amelyekkel a tisztátalanságot legyőzhetjük. De amint már fentebb mondtuk, ügyelnünk kell itt arra, hogy ezek a gyakorlatok csak a tisztátalanság elfojtására, ne pedig a szervezet tönkretételére irányuljanak.

De mindenek felett a legerősebb fegyver az imádság s az Isten ígéje. Amikor bűnös kívánság kísért, akkor keressen az imádságban menedéket az ember; kérje Isten kegyelmét és segedelmét; mélyedjen el az evangélium olvasásában, és tekintsen Krisztus szenvedésére. [...] Mindenki vigyázzon magára! Mindenkinek tudnia kell, hogy neki a fent említett gyakorlatokra milyen mértékben van szüksége, s ennek megfelelően kell azokat a maga számára megvalósítania...” (Uo., 91–92. o.)

[Fegyverünk a hit] „Aki hitben él, és minden jót Isten kegyelmétől vár, az vágyódní fog a lelki tisztaságra; ez pedig a testi tisztátalanság

elleni harcban segíti az embert. Aki hitben él, azt a Lélek megvilágosítja, hogy miként kell a rossz indulatok és a tisztátalanság veszedelme ellen harcolni. Az Isten kegyelmébe vetett élő hit ugyanis nemcsak szüntelenül munkálja a jót, hanem állandóan figyelmeztet bennünket is arra, hogy mi szolgál az Isten tetszésére és haragjára. Ezt írja Szent János is levelében: *»ezért nincs szükségetek arra, hogy valaki tanítson titeket; sőt amire az ő kenete (vagyis az Isten Lelke) tanít meg titeket, az igaz.«* (1Jn 2,27)” (Uo., 92. o.)

Két fontos textust idéz itt a reformátor: *„»Kérlek titeket, tartózkodjatok a testi vágyaktól, amelyek a lélek ellen harcolnak.«* (1Pt 2,11)” És: *„»Ne uralkodjék tehát a bűn a ti halandó testetekben.«* (Róm 6,12) Ezek és más szentírási helyek azt igazolják, hogy a testi vágy mindenkiben él, de mindenkinek naponként küzdenie kell ellene. Bár ez harcot és nyugtalanságot idéz elő, mégis Istennek tetsző cselekedet. Szolgáljon ez nekünk vigaszul és erősítésül! Ha pedig valaki azt véli, hogy ő eredményesen gátat tud vetni a kísértésnek, az ezzel is csak szítja a vágy tüzét magában. Mert ha rövid időre meg is szűnik a kísértés, csakhamar újra jelentkezik nagyobb erővel; de most már gyengébb ellenállásra talál.” (Uo., 93. o.)

IDÉZETEK MÁŠ LUTHER-MŰVEKBŐL

A házasságról (1522): *„Azért, hogy ne elvakultan éljünk, hanem keresztény módon járjunk, először is szilárdan ragaszkodj ahhoz, hogy a férfi és a nő Isten munkája. Tartsd oda szívedet és szívedet, és ne szidalmazd munkáját, és ne mondd rossznak, amit ő maga jónak nevez. Jobban tudja ő, mint te magad, mi a jó, és mi használ neked, amikor 1Móz 2,18-ban ezt mondja: »Nem jó az embernek egyedül lenni, alkotok hozzáillő segítőtársat.«* Itt láthatod, hogy a nőt jónak és segítőtársnak nevezi. Ha másként látod, bizonyára a te bűnöd, hogy Isten ígését és munkáját sem nem érted, sem nem hiszed. Íme, ezzel a mondással Isten betömi mindazoknak a száját, akik panaszkodnak a házasságra és szidalmazták azt. [...]

Mi van akkor, ha valakinek beteg házastársa van, aki a házasságra képtelenné vált, szabad-e másikat vennie? A világért sem, hanem szolgálj Istennek a betegben, ápolj és gondold meg, hogy benne neked az üdvösségre való eszközt küldött a házadba, amellyel a mennyet kell megszerezned. Boldog és újra boldog vagy, ha az ilyen adományt és

kegyelmet felismered, és házastársadnak Isten kedvéért szolgálsz. Ha azonban azt mondod: de én nem tudom megtartóztatni magamat! – akkor hazudsz. Ha komolyan szolgálsz beteg házastársadnak, és felismered, hogy Isten küldte neked, és hálát adsz ezért, akkor hagyd őt gondoskodni. Bizonyára megajándékoz kegyelmével, úgyhogy nem kell többet elviselned, mint amire képes vagy.”

Intés az ágostai birodalmi gyűlésen egybegyűlt papokhoz (1530): „Halljátok, íme az antikrisztusi fürtelem és gyötrelem, a nők szerelmének megvetése, vagyis a házassági tilalom. Mert az Isten nőket is teremtett, hogy támogassák a férfit, és azért nem akarja, hogy a szerelem tiltott és megvetett legyen. Csupán a test és az ördög tanítja, hogy a nőkel becstelenül kelljen élni, hogy egyiket a másik után kelljen gyalázní, amint eddig a ti drágalátos házasság nélküli (majdnem azt mondtam: becstelen) állapototok cselekedett és még cselekszik. Ez nem a nő iránti szeretet, hanem a paráznaság és gyalázat szeretete és keresése a nőkn, és a nőnek nem mint nőt megillető, hanem mint szajhát megillető megbecsülése, úgyhogy többé senki sem szereti és tiszteli őket. De Isten azt akartja, hogy megbecsüljük őket mint nőket, és hogy ezt szívesen és szeretettel tegyük. Ez azt jelenti, hogy legyen házastársunk, és házastársi szeretettel legyünk mellette. Ez kedves Isten előtt, de ez nagy dolog és kegyelem.” (LM 6: 38–39. o.)

Így imádkozzál (1535): „Ennek a parancsolatnak a megszegése a legfeltűnőbb és legkönnyebben felismerhető bűn, nem lehet elleplezni vagy szépíteni.” (LVM 5: 670. o.)

FINN KÁTÉ

„Isten az embert férfivá és nővé teremtette. A szexualitás Isten teremtő munkájának a része. Az a célja, hogy a férfi és a nő közötti kapcsolat létrejöttét és fennmaradását szolgálja. A házastársi kötelékben egymásnak örömet szerezhetünk, megtanulhatjuk a szolgáló szeretetet, és új nemzedéket nevelhetünk fel.

A házastársi kötelék a családi élet alapköve. A házassági szövetségnek súlyt és biztonságot ad annak nyilvános vállalása és a polgári törvények szerinti megerősítése. Az egész életen át tartó házasságban tud leginkább megvalósulni a férfi és a nő Isten szerinti kapcsolata.

A házastársi kapcsolat védelmének nemcsak az ember saját házasságára vonatkozik, hanem embertársáéra is. Ez a parancsolat az em-

ber egész életére érvényes. A szeretet és a felelősség nélküli szexualitás rabszolgává teszi az embert, és megkárosítja úgy önmagát, mint a másikat.

A házasságtörés a legmélyebb emberi kapcsolatokat sebzi meg, és megingatja az élet alapjait. A házaspárok egymás iránti megbocsátásának képessége és az egymáshoz tartozás vágya azonban a legsötétebb zsákutcából is kivezethet párokat. A házasság teljes kudarcra váláshoz is vezethet.

Egy új házastársi kapcsolat felőli döntés felelősségteljes és komoly. Ennek az elhatározásnak a nyilvánosságra tétele Isten és emberek előtt nemcsak szilárd elhatározást igényel, hanem kegyelmet és bűnbocsánatot is.” (Káté 2003, 20–21. o.)

EGYÉB

Egyházunk esketési rendjében három *bibliai lekcio* hangzik el: Keresztény Testvéreim! Hallgassátok meg Isten ígését a házasság szent rendjéről! Isten ezt mondja: „*Nem jó az embernek egyedül lenni, szerezek neki segítőtársat, hozzáállót. És teremtette az embert férfivá és asszonnyá, és megáldotta őket. És látta Isten, hogy minden, amit teremtett, íme, igen jó. Ezért a férfi elhagyja atyját és anyját, és ragaszkodik feleségéhez, és lesznek ketten egy testté.*” (1Móz 1; 2) Krisztus Urunk ezt mondja: „*Amit tehát Isten egybeszerkesztett, ember azt el ne válassa.*” (Mt 19,6) Pál apostol pedig ezt mondja: „*Adjatok hálát Istennek, az Atyának mindenkor mindenért a mi Urunk Jézus Krisztus nevében, és engedelmeskedjete egymásnak a Krisztus félelmében: az asszonyok férjüknek, mint az Úrnak, a férfiak pedig szeressék feleségüket, ahogyan Krisztus is szerette az egyházat, és önmagát adta érte.*” (Ef 5,20–22.25) Az efezusi szakaszt figyelmetlenül olvasók azonnal fel szoktak habo­ro­dni: „Ez idejé­tmúlt felfogás, a férfi ma már nem követelhet engedel­messé­get feleségétől! A férfi és a nő Istennek egyenrangú – bár nem azonos rendeltetésű – teremtményei. Szó sem lehet alá- s fölérendelésről!” A kifakadásnak van alapja. A páli textus egymástól el nem választható részei együtt azonban teljes és tökéletes harmóniát alkotnak! A férfinak először is úgy kell szeretnie feleségét, ahogyan Krisztus szerette az egyházat. Krisztus pedig úgy szerette, hogy életét adta érte! Aki ilyen áldozatos szeretettel szereti párját, nem követel tőle lehetetlent. Engedelmes feleséget nem nehéz szeretni, s az ilyen feleség sem várja

be férje „parancsait”, kitalálja azokat, s teljesíti már elhangzásuk előtt. Így élnek ők az Istentől ajándékba kapott „egy testben!”

Isten hívása 8. – A hetedik parancsolat: Isten hív munkás életre és jótékonyásra

KIS KÁTÉ

„Ne lopj!

Mit jelent ez? – Felelet: Istent félnünk és szeretnünk kell, hogy felebarátunk pénzét és javait el ne vegyük, se hamis áruval vagy ravaszkodással meg ne szerezzük, hanem segítsünk neki javait megőrizni és kerestetét javítani.” (PRÓHLE 1983, 84. o.)

NAGY KÁTÉ

[Mindennemű haszonszerzés mások kárára] „Személyed és hitvestársad után következnek a mulandó javak. Isten ezeket is meg akarja oltalmazni, és ezért megparancsolja, hogy senki a felebarátját el ne tulajdonítsa, meg se károsítsa. A lopás ugyanis más valaki javainak jogtalan megszerzése. Ebbe pedig beleértendő röviden mindennemű haszonszerzés felebarátunk kárára, bármiféle viszonylatban. [...] Nagyon általános, elterjedt bűn ez a piacon, minden boltban, mézárszékben, borozóban és sörözőben, műhelyben és röviden mindenütt, ahol dolgozunk, pénzt kapunk és adunk áruért vagy munkáért.” (PRÓHLE 1983, 168–169. o.)

[Hütlenség és hanyag munka] Példák a mindennapi életből: „Ha például egy szolga vagy szolgáló a ház körül nem szolgál hűségesen, és kárt tesz, vagy elnézi, pedig elháríthatná, vagy gondatlanul kezeli és elhanyagolja gazdája javait tunyaságból, lustaságból vagy rosszakaratból, gazdája és gazdaasszonya bosszúságára és szomorúságára, és ezt szándékosan teszi, akkor egy év alatt harminc, negyven aranyat, sőt többet is eltulajdoníthat. [...] Hasonlók mondhatók a mesteremberekről, munkásokról, napszámosokról is, akik önkényeskednek, azt sem tudják, hogyan szedjék rá az embereket, s ezért hanyagul és gondatlanul dolgoznak.” (Uo. 169. o.)

[Cégéres tolvajok a kereskedelemben] „[Í]gy folyik ez teljes erővel és igyekezettel a piacon és az általános kereskedelemben is, ahol egyik a másikat nyíltan csalja hamis áruval, mértékkel, súllyal, pénzzel, rá-

szedi ravaszkodással és szokatlan csellel vagy gyors ötlettel, és megterheli, nyúzza és gyötri kénye-kedve szerint. Egyszóval: ez a legelterjedtebb mesterség és a legnagyobb szövetkezet a földön. [...] Vannak szép számmal ezeknél magasabb rendű és rangú emberek, ők a »székes rablók«, országablók és útonállók. Ők széken ülnek, nagy és nemes úrnak, tisztességes, becsületes polgároknak hívják őket, és a jogság látszatával rabolnak és lopnak.” (Uo., 169–170. o.)

[Köztisztelőben álló országablók] „Ezek a nagy, hatalmas főtolvajok (akikkel urak és fejedelmek társalkodnak), akik nem egy vagy két várost, hanem egész Németországot naponta kirabolják. A tolvajok feje és legfőbb védnöke: a Szentszék Rómában, amely összelopkodta a világ minden kincsét, sőt bitorolja is mind a mai napig. Röviden: az a valóság, hogy aki nyíltan lophet és rabolhat, az bizton, szabadon és büntetlenül jár-ke, sőt azt is elvárja, hogy tiszteljék. Meg kell tudniuk, hogy Isten előtt ők a legnagyobb tolvajok, meg is bünteti majd őket, ahogyan érdemlik és megszolgálták.” (Uo., 170. o.)

[Nem hagyhatjuk szó nélkül mások megkárosítását] „Tudja meg hát mindenki, hogy Isten haragja nemcsak akkor sújtja, ha felebarátját károsítja, vagy hasznától elüti, vagy hűtlenséget, csalást követ el a kereskedelemben vagy bármiféle ügyben, hanem akkor is, ha nem őrzi hűségesen felebarátja javait, nem keresi és nem növeli hasznát, különösen, ha ezért még pénzt, bért és eltartást is kap.” (Uo., 171. o.)

[Isten haragja elől nincs menekülés] „A parancsolat ellen vétőknek tudniuk kell, hogy egyszer minden megfordul, és ha elvettél egy fillért, vagy fillérnyi kárt tettél, harmincszorosát kell megfizetned. Isten nem feledkezik meg parancsolatáról, és meg is fizet a mesterembereknek és a napszamosoknak is úgy, ahogyan megszolgálták, nem is juttatja őket zöld ágra, hanem szárazra. Viszont ha igazi, rendezett vezetés volna az országban, hamar meg lehetne gátolni és meg lehetne törni ezt az önkényeskedést. Így történt egykor a rómaiaknál is: nyomban üstökön ragadták az ilyeneket, másoknak is elrettentő például. [...] Így járnak majd mindazok is, akik a nyilvános és szabad piacot nyúzóterré és rablóbarlanggá teszik, ahol naponta uzsorázzák a szegényt, fokozzák a terheket és a drágaságot, és mindenki kénye-kedve szerint használja ki a piacot, ráadásul úgy kérkedik és gőgösködik, mintha joga és hatalma volna árúját olyan drágán adni, ahogyan neki tetszik, és mintha ebbe senkinek se volna beleszólása. Bizony csak szemléljük

ezeket, hagyjuk őket nyúzni, zsarolni és zsugorgatni, de bízunk Istenben, aki úgyis azt teszi, hogy ha eleget nyúztál és harácsolnál, olyan áldást mond, hogy elpusztul búzád a padlásodon, söröd a pincében, marhád az istállóban. Sőt ha valakit csak egy arannyal is megkárosítasz, ettől az egész halomra gyűjtött pénzedbe belekap a rozsda, megemeszti, és soha nem lesz benne örömed.” (Uo., 171–172. o.)

[Isten egyik tolvajjal bünteti a másikat] „Bizony naponként azt látjuk, és azt tapasztaljuk, hogy a lopott és hamisan szerzett javakon nincsen áldás. Isten mesterien ért ahhoz, hogy mivel mindenki rabolja és lopja egymást, egyik tolvajjal bünteti a másikat.” (Uo., 172. o.)

[A szegény nép panasza égbe kiált] „Sok derék szegény ember a piacról nyomorultan és megszorodottan távozik, mert fölényesen elutasítottad, pedig adnod és ajándékoznod kellett volna neki: panaszát az ég felé kiáltja és sirja. Sirása felhat ahhoz, aki könyörül a szegény megszorodott szívűeken, és bosszút áll értük.” (Uo., 173. o.)

[Az ige hirdető és a felsőbbség felelőssége] „Nekünk csak az a kötelességünk, hogy szóljunk és dorgáljunk Isten igéjével. [...] Ám az ilyen nyilvános önkényeskedés korlátok közé szorításához olyan fejedelem és felsőbbség kell, amelynek van szeme és bátorsága ahhoz, hogy rendet teremtsen és tartson mindennemű foglalkozásban és kereskedelemben, hogy ne lehessen megterhelni és nyomorgatni a szegény népet.” (Uo.)

[Summázás] „Isten először is tiltja ebben a parancsolatban azt, hogy felebarátunkat megkárosítsuk, és igazságtalanságot kövessünk el rajta – ennek különféle módja is beleértendő: hogy javait és tulajdonát el ne vegyük, ne károsítsuk, és adjuk vissza neki. [...] Tiltja továbbá azt, hogy ilyesmit jóváhagyjunk és megengedjünk, sőt inkább el kell hárítanunk, és meg kell előznünk; viszont parancsolja, hogy javait gyarapítsuk, javítsuk, ha pedig szűkölködik, segítsünk, adjunk és kölcsönözzünk barátoknak, ellenségnek egyaránt.” (Uo., 174. o.)

[Bőséges lehetőség jócselekedetekre] „Így tanítja Salamon király a Példabeszédek könyvében: »Aki könyörül a szegényen, kölcsönad az Úrnak; Ő viszont megadja neki jutalmát.« (Péld 19,17) Gazdag Urad van, aki biztosan megelégit téged, és nem engedi, hogy szűkölködjél, vagy hiányt szenvedj bármiben, így aztán boldog lelkiismerettel élvezed annak százszorosát, amit hűtlenséggel és jogtalanul harácsolhatnál össze. Akinek pedig nem kell az áldás, annak része harag és nyomorúság. (Uo.)

SERMO A JÓCSELEKEDETEKRŐL (1520) – (A JÓTÉKONYSÁGRÓL)

[Ne keressük a magunk előnyét] „Ez a parancsolat is olyan jócselekedetet rendel el, amely sok jó tettet foglal magában, és sok bűnnek veszi elejét. Neve: jótékonyosság, mely azt jelenti, hogy az ember hajlandó anyagi javából segíteni és szolgálni. Ez a parancsolat nemcsak a lopást és a rablást tiltja, hanem minden olyan törekvést, amely a felebarátnak anyagi téren való megrövidítésére törekszik: ilyenek például a zsugoriság, uzsoráskodás, árdrágítás, csalás, hamisított árunak, hamis súlynak és mértéknek a használata... Akik így keresik a maguk előnyét a felebarát megrövidítésével, azok megfelelnek Krisztus szaváról, aki ezt mondta: *»Amit tehát szeretnétek, hogy az emberek veletek cselekedjenek, ti is ugyanazt cselekedjétek velük!«* (Mt 7,12) [...] Ha megfigyeljük a világ folyásában, hogy minden ügy elintézésénél mennyire a pénzvágy az irányadó, akkor igazán nagy feladatot jelent a számunkra, ha az Isten oldalán és becsületben akarunk megmaradni.” (LVM 2: 93–94. o.)

[Óvakodjunk a fősvénységtől!] „*»Boldog az a gazdag, akit ártatlannak találunk, aki nem az arany nyomában jár. Ki ő? Mondjuk boldognak őt, mert csodát cselekedett népe között?«* (JSirá 31,8–9) Mintha csak azt mondaná ezzel: „Ilyet egyet sem találunk, vagy legalábbis keveset.” Bizony nagyon kevesen ismerik és fedezik fel önmagukban a pénzsóvárságot, mert a fősvénység, a mindennapi kenyér és a létszükséglet díszes köntösébe öltözik. Ennek leple alatt szabad teret enged telhetetlenségének. Aki tehát mentesíteni akarja magát ettől, annak – Sirák szavaival szólva – csodadolgokat kell művelnie életében. No lám! Ha valaki nemcsak jócselekedeteket, hanem Isten tetszésére és dicséretére csodadolgokat akar művelni, akkor nem kell soká keresnie az alkalmat. Jól vigyázzon magára s arra, hogy az aranyak rabjává ne legyen. Inkább megfordítva, legyen az arany az ő rabjává, és az arany keresse az ő kegyeit.” (Uo., 94. o.) [Itt ígéket olvashatunk: *„Reménységemet még sohasem vettem aranyba, s a pénznek sem mondtam: én bizodalمام!”* (Jób 31,24) *„Ne aggódjatok, (...) a ti menygyei Atyátok pedig tudja, hogy szükségetek van minderre.”* (Mt 6,31–32) Uo.] Ezzel nem mondja Luther, hogy az ember ne dolgozzék, hanem csak azt, hogy ne legyen aggodalmaskodó és fősvény; ne essék kétségbe azon, hogy neki nem jut elég. Hiszen a munkát Isten parancsolta: *„Arcod verejtékével eszed a kenyeredet.”* (1Móz 3,19) Vagy: *„Amint a madár a repülésre, úgy az ember a munkára születik.”* (Jób 5,7)

[A jótékonyág feltétele a bizalmas hit] „Erre a cselekedetre a hit tanít meg. Ha ugyanis teljes biznysággal hiszünk Isten kegyelmében, s magunkat arra bízuk, akkor lehetetlen, hogy az ember emellett fősvény és aggodalmaskodó legyen. Hiszen kételkedés nélkül hinnie kell azt, hogy Isten gondot visel rá. Ennél fogva nem lehet a pénz rabjává. Használja fel a pénzt jótékony szeretettel a felebarát javára, tudván azt, hogy bármennyit is adakozik, neki még mindig elegendő marad, mert az az Isten, akiben ő bízik, nem hagyhatja el őt, és nem feledkezhet meg ígéreteiről. Amint a zsoltárban olvassuk: *»Gyermek voltam, meg is öregedtem, de nem láttam, hogy elhagyatottá lett az igaz, sem azt, hogy gyermeke koldussá vált.«* (Zsolt 37,25) Pál apostol pedig minden bűn közül a fősvénységet nevezi bálványimádásnak, hiszen [...] (ez esetben) jobban bízik az ember a pénzében, mint az Istenben. [...] Summa: a fősvénységnek egyetlen oka a bizalmatlanság, míg a jótékonyág forrása a bizalmas hit.” (Uo., 95. o.)

[Tegyünk jót az ellenséggel is] „[A] jótékonyáságnak ellenségeinkre és ellenfeleinkre is ki kell terjednie. Ha csak a barátainkkal szemben teszünk jót, akkor olyanok vagyunk, mint a gonoszok, hiszen erre ők is képesek. A kereszténynek még az arra méltatlanokkal, gonosztevőkkel, hálátlanokkal, az ellenségeivel szemben is jótékonyaságot kell gyakorolnia, hasonlóan a mennyei Atyához, aki felhossa napját mind a jókra, mind a gonoszokra, és esőt ad a hálásaknak és hálátlanoknak egyaránt (Mt 5,45). Ha így akarunk élni, menten kiderül, mennyire tiltakozik és kapálózik Isten parancsa ellen a mi természetünk. Ennek a cselekedetnek a gyakorlása egész életre szóló feladatot jelent. Mert ha a te ellenséged rád szorul, és te nem segítesz rajta – bár a tehetséged megvolna hozzá –, akkor ez ugyanannyi, mintha megloptad volna őt... »Tápláld az éhezőt« – írta Ambrosius –, »ha nem táplálsz, akkor teljes mértékben gyilkos vagy.« Az irgalmasság cselekedeteit az ítélet napján pedig maga Krisztus fogja számon kérni. (Mt 25,35–36)” (Uo., 95–96.)

FINN KÁTÉ

„A pénz és a tulajdon Isten jó és szükséges ajándékai, de egyúttal a leggyakoribb bálványai az emberiségnek.

Az Isten által teremtett javakból mindenkinek részesülnie kell. A szeretet arra kötelez bennünket, hogy mindannyiunk boldogulásáról gondoskodjunk. Ez a közös felelősségünk az egész emberiségre

kiterjed. Ha önző szándék által vezéreltetve csak a saját jólétünkért fáradozunk, akkor azokat rövidítjük meg, akiknek az életkörülményei a legrosszabbak. Mind egyénileg, mind állami szinten késznek kell lennünk arra, hogy másokért kevesebbel is beérjünk.

Törvényellenes úton nem szerezhettünk magunknak sem pénzt, sem bármiféle vagyont. Az egyszerű lopás is a közös tulajdon elbitorlása és megkárosítása. Amikor az embereket kihasználjuk, felelőtlenül gazdálkodunk teherbírásunkkal (inkább: *teherbírásunkkal*), vagy éppen ügyeskedünk, saját érdekeinket helyezük előtérbe mások kárára. A környezet rombolásával és a természet egyensúlyának kibillentésével a jövő nemzedékeit károsítjuk meg. [...] »Aki lopni szokott, többé ne lopjon, hanem inkább dolgozzék, és a saját keze munkájával szerezzé meg a javakat, hogy legyen mit adnia a szűkölködőknek.« (Ef 4,28) (Káté 2003, 22–23. o.)

LUTHER LEVELE (UGYE, MEGÉRTJÜK BOSSZANKODÁSÁT?)

Wenceslaus Linknek (Nürnbergben) [Wittenberg,] 1527. május 19.

„Kegyelem és békesség az Úrban! Megkaptuk az esztergályos szerzőségeket, továbbá a kvadráns⁷ a hengerrel és a fa óraszerkezettel együtt, hálással köszönjük. Egyet felejtettél csak el: nem jelezted, mennyi pénz jár még, mert az a két arany, amit küldtünk, biztosan nem volt elég. A szerzőségeknél egyelőre bővében vagyunk, hacsak nincs olyan újabb fajta, amely magától dolgozik, míg Wolfgang horkol, vagy oda se figyel. Az óráknak már szinte tökéletes mestere vagyok, különösen, hogy a részeges szászoknak kell az időt jelezni, akik inkább a korszakot, mint az órákat számolják, s nem nagyon bánják, akár a nap, akár az óra késik, vagy az óraműves hibázik...” (LVM 7: 457. o.)

ASZTALI BESZÉLGETÉS: A KERESKEDELEMRŐL ÉS AZ UZSORÁRÓL

„Isten áldása van a polgári és jogszerű kereskedelmen, amikor húsz pfennig után egy a nyereség, de a kereskedésbeli istentelen és túrhetetlen nyereszkesedésen átok ül. Miként M. Lotther könyvnyomtató, aki a könyveiből, melyeket én adtam neki nyomtatásra, annyi pénzt facsart ki, hogy egy pfennig után nyert kettőt. – A rómaiak megtiltották a tizenkét százalékos nyereséget, de most minden lipcsei vásáron sza-

⁷ A nap delelési magasságát mérő szerkezet.

bad száz aranyforinton tizenöt aranyforintot keresni. – Pfuj, gyalázat! Ha már nem tartják bűnnek a bűnt, akkor nincs remény, sem pedig segítség. Én már csak abban bízom, hogy Isten meghozza az ítéletnapot!” (LVM 8: 218–219. o.)

BIBLIAI PÉLDA

Bibliai példaként gondolhatunk Jézusnak a bolond gazdagról szóló példázatára (Lk 12,16–21). A gazdagságában, tehát nem az Istenben bízó ember abban a tévedésben él, hogy az anyagi javak tartják fenn életét. Bolond, tehát esztelen gondolkodás ez, rövidlátás. A sok esztendőre felhalmozott készlettel a gazdag nem biztosította életét, ellenkezőleg, becsapta önmagát is. Ha Isten azon az éjjelen elszólítja, mindenét itt kell hagynia. Életünket nem az anyagi javak tartják fenn, hanem egyedül Isten. Nem az az anyagilag független ember, akinek vagyona van, hanem az, aki hisz Istenben, a mindenható és gondviselő Atyában! (Mt 6,24–34)

Isten hívása 9. – A nyolcadik parancsolat: hívás az igazságról való bizonyágtételre

KIS KÁTÉ

„Ne tégy felebarátod ellen hamis tanúbizonyságot!

Mit jelent ez? – Felelet: Istent félnünk és szeretnünk kell, hogy felebarátunkat hazugságba ne keverjük, el ne áruljuk, háta mögött meg ne szóljuk, se rossz hírét ne költjük, hanem inkább mentsük, jót mondunk róla, és mindent a javára magyarázzunk.” (PRÓHLE 1983, 85. o.)

NAGY KÁTÉ

[Nagy érték a becsület] „Saját testünkön, hitvestársunkon és földi javainkon kívül van egy kincsünk: becsületünk és jó hírünk. Ezt sem nélkülözhetjük. Mert fontos az, hogy az emberek között ne éljünk nyilvános gyalázatban, mindenkitől megvetetten. Isten ezért azt akarja, hogy felebarátunk hírnevét, becsületét és tisztességét ugyanúgy ne vegyük el, és ne csorbítsuk, mint pénzét vagy javait, hogy becsülete legyen mindenkinek felesége, gyermeke, háza népe és szomszédja előtt. Először is: e parancsolat betű szerint (úgy, ahogyan az szól: »*Ne tégy hamis tanúbizonyságot!*«) arra az esetre értendő, ha egy szegény,

ártatlan embert a nyilvános bíróság előtt vádolnak, és hamis tanúkkal sarokba szorítanak, hogy fej-, jószág- vagy becsületvesztésre ítéljék.” (PRÖHLE 1983, 175. o.)

[Szegény ember igazsága] „...ahol bíró, polgármester, fejedelem vagy más felsőbbség székel, ott mindig csak a világ módjára mehetnek a dolgok. Senki sem akar mást megsérteni, ezért úgy képmutatóskodnak és beszélnek, ahogyan az érvényesülés, a pénz, a remélt jövő vagy a barátság megköveteli: így aztán a szegény ember alul marad, nem lehet igaza, és kénytelen eltérni a büntetést. Az pedig általános csapás a világon, hogy ritkán akad becsületes ember a bíróságban. Bírónak ugyanis mindenekelőtt becsületes ember való, sőt nemcsak becsületes, hanem bölcs, okos, sőt bátor és merész ember. Ugyanígy tanúnak is merész, főként pedig becsületes ember való. Mert aki minden ügyben igazán ítél, és ítéletét érvényesíti, az gyakran megharagítja jó barátját, rokonságát, szomszédját, gazdagokat és hatalmasokat, akik használhatnak vagy árthatnak neki. Ezért egészen vaknak kell lennie, szemét be kell hunynia, fülét be kell dugnia, ne lásson, ne halljon semmit, csak azt, ami eléje kerül, és döntsön aszerint.” (Uo., 175–176. o.)

[Az igazságnak elkötelezett bírák és tanúk] „Elsősorban tehát azt célozza ez a parancsolat, hogy mindenki védje meg felebarátja igazát, ne engedje korlátozni vagy elferdíteni, hanem pártolja, és őrködjék rajta rendíthetetlenül, akár bíró, akár tanú szerepét tölti be, és bármiféle ügyről van szó. Ezzel különösen jogász uraimék elé tűzi azt a célt, hogy igyekezzenek az ügyeket igazságosan és becsületesen intézni, ami igaz, azt fogadják el igaznak, ne ferdítsenek el, ne szépítsenek és ne hallgassanak el semmit pénzre, vagyonra, tekintélyre vagy hatalomra való tekintettel. Ez ennek a parancsolatnak egyik része és betű szerinti értelme arról, ami a bíróság előtt történik.” (Uo., 176. o.)

[Hamis ítélezés egyházon belül] „Sokkal tágabb körre érvényes, ha az egyházi bíróságra vagy kormányzatra vonatkoztatjuk. Itt az a helyzet, hogy mindenki hamis tanúbizonyosságot tesz felebarátja ellen. Mert ha akadnak valahol tisztességes prédikátorok és keresztények, akkor azt az ítéletet mondják ki rájuk ország-világ előtt, hogy eretnek, szakadárok, sőt lázadó és megrögzött gonosztevők. Még Isten ígéjét is gyalázatosan és dühösen üldözik, káromolják, cáfolják, elferdítik, hamisan alkalmazzák és magyarázzák...” (Uo.)

[A nyelv bűnei] „Isten tiltja e parancsolatban a nyelv minden olyan

bűnét, amellyel felebarátunkat megkárosíthatjuk vagy megbánthatjuk. A hamis tanúbizonyosság-tétel ugyanis a nyelv cselekedete. Isten tehát gátat akar vetni annak, hogy az ember nyelvével vétkezzék felebarátja ellen, akár hamis prédikátorok követik el azt tanítással és istenkáromlással, akár hamis bírák és tanúk törvénykezésnél, akár törvénykezésen kívül bárki más, hazugsággal és gonosz beszéddel. Ezek közé tartozik különösen az a csúnya, gyalázatos bűn, amellyel megnyergel minket az ördög: a megszólás vagy rágalmazás. Sokat lehetne erről beszélni, mert nagyon elterjedt és ártalmas baj az, hogy felebarátjáról mindenki szívesebben hallja a rosszat, mint a jót...” (Uo., 176–177. o.)

[Ítékezés felhatalmazás nélkül] „...senkinek sem feladata, hogy nyilvánosan ítélje és ostorozza felebarátját (még ha látja is őt vétkezni), hacsak nincs felhatalmazása ítékezésre és büntetésre. Mert nagy különbség van e kettő között: ha bűnt megítélsz, és ha bűnről tudsz. Tudhatsz róla, de nem ítélheted. Láthatom és hallhatom, hogy vétkezik a felebarátom, de nincsen parancsom arra, hogy mások előtt kitegessem. Ha tehát nekimegyek, ítélek és elmarasztalom, ekkor az övénel nagyobb bűnbe esem. Ha pedig tudsz róla, csakis ezt tedd: sír legyen füled, és temesd be, amíg parancsot nem kapsz arra, hogy bírása légy, és hivatalból büntesd.” (Uo. 177. o.)

[A megszólás bűne] „Gonosz nyelvűeknek nevezik azokat, akik nem állapodnak meg annál, hogy tudnak valamit, hanem továbbmennek, a bíróság dolgába avatkoznak, és ha megtudnak valakiről valami kis esetet, elviszik hírért minden zugba, csiklandozzák vele egymást, és kéjelegnek abban, hogy embertársuk piszkában vájkálhatnak, mint a disznó, amely fetreng, és orrával turkál a sárban. Ez beleszólás Isten ítéletébe és hatáskörébe, ítékezés és büntetés a legkeményebb ítéletel...” (Uo., 177–178. o.)

[Mondd szembe, vagy hallgass!] „Isten tehát azt akarja, hogy senki meg ne szólja felebarátját a háta mögött, még ha vétkes is, és ezt róla biztosan tudja; még kevésbé akkor, ha nem tudja és csak mende-mondából vette... Ami tehát nyilvánosság előtt kellően nem bizonyítható, azt senki ne hozza nyilvánosságra, ne is mondja igaznak... Mert könnyű elvenni a becsületet és a jó hírnevet, de nehéz azt visszaadni.” (Uo., 178. o.)

[Kivétel a felsőbbtség] „...kivétel a világi felsőbbtség, a prédikátor, az

atya és az anya, mert e parancsolat mégis úgy értendő, hogy a gonosz-ság ne maradjon büntetlenül.” (Uo., 179. o.)

[Megintés négy szemközt] „Krisztus ezt mondja Máté 18 szerint: »Ha vétkezik ellened a te testvéred, menj el, és intsd meg négy szemközt.« (Mt 18,15) Tartsd meg tehát ezt a rendet: felebarátodat ne szapuld mindjárt mások előtt, és ne szöld meg háta mögött, hanem intsd meg titkon, hogy megjavuljon.” (Uo.)

[Talán megnyerheted testvéredet] „Ezt mondja Krisztus is ugyanott: »Ha hallgat rád, megnyerted a te testvéredet...« Krisztus ezt tanítja továbbá: »Ha pedig nem hallgat rád, végy magad mellé még egyet vagy kettőt, hogy minden ügyet két vagy három tanú vallomása bizonyítson.« (Mt 18,16) Ha pedig ez nem segít, vidd a gyülekezet nyilvánossága, világi vagy egyházi bíróság elé. Ott ugyanis már nem állsz egyedül, hanem veled vannak azok a tanúk, akikkel rábizonyíthatsz a vétkekre; ennek alapján a bíró is ítélni és büntethet. Így lehet jó és rendes úton elérni azt, hogy a gonosz embert megfékezzük vagy megjavítsuk...” (Uo., 180. o.)

[A legjobbat mindenkiről!] Minden, erre a parancsolatra is érvényes szabályt összefoglal Jézus szava: „Amit akartok, hogy az emberek cselekedjenek veletek, ti is mindazt cselekedjétek velük.” (Mt 7,12) (Uo., 181. o.)

[Védjük egymás becsületét!] Luther itt 1Kor 12,22k-re hivatkozik, Pál szerint testünk azon részeit vesszük körül a legnagyobb tisztességgel, melyeket e legkevésbé nemesnek tartunk. „Ugyanígy kell elfelednünk egymás között felebarátunk szégyenét és gyalglóságát, védenünk, mentenünk és növelnünk kell becsületét minden erőnkkel, és el kell hártanunk azt, ami szégyenére lenne. Az pedig különösen szép, nemes erény, ha valaki mindazt, amit felebarátjáról mondanak, helyesen értelmezi, jóra magyarázza vagy egyáltalában jónak tekinti, és szembeszáll a gonosz nyelvéekkel...” (Uo., 182. o.)

[Jó cselekedetekre itt is sok a lehetőség] „Ebben a parancsolatban tehát igen sok olyan jó cselekedet rejlik, amely nagyon tetszik Istennek, és bőséges jót és áldást is teremne...” (Uo.)

SERMO A JÓCSELEKEDETEKRŐL (1520)

[Az igazság mellett tegyünk bizonyosságot a törvény előtt] „Jelentéklennek tűnik ez a parancsolat, és mégis olyan nagy, hogy ha valaki be

akarja tölteni, akkor kockára kell tennie és latba kell vennie mindenét, testét, életét, vagyonát, becsületét és barátait. Pedig csak egy kicsiny testrésznek, a nyelvnek a cselekedeteiről van szó. Bővebben kifejezve ez azt jelenti: szóljunk mindig igazságot, s ha kell, álljunk ellent a hazugságnak. [...] Ez a parancsolat a nyelv rossz cselekedeteit tiltja, amelyeket egyrészt szóval, másrészt pedig hallgatásunkkal követünk el. Szóval az vétkezik, aki például vádlottként áll a bíróság előtt, és hamis adatokkal igyekszik a maga igazát bizonyítani, hogy így csalással lehetetlenné teszi felebarátját: ha saját ügyének javára és szépítgetésére mindent felhoz, ugyanakkor pedig a felebarátja igazát szolgáló adatokat elhallgatja vagy kisebbíti. Tehát nem úgy jár el felebarátjával, mint amilyen eljárást embertársaitól elvár. [...] Bár tudják, hogy felebarátjuknak igaza van, mégis nyugodt lélekkel veszni engedik annak igaz ügyét. [...] Különösen akkor szokott ez bekövetkezni, ha a másik peres fél nagyúr vagy személyes ellenség. Az ellenséggel szemben ez jó alkalom a bosszúállásra. A nagyurat pedig senki sem akarja maga ellen ingerelni. Ilyenkor mindenki kedveskedik, hízeleg vagy legalábbis elhallgatja az igazságot, mivel az igazságért senki sem akar kegyvesztetté lenni, és senki sem meri az ellenségeskedés és károsodás kockázatát vállalni. Ezért kell Isten parancsolatának mellőzést szenvednie. Így van ez az egész világon. [...] Milyen sokan vannak olyanok, akiket ajándékokkal hallgattatnak el és vesztegetéssel tántorítanak el az igazságtól...” (LVM 6: 96–97. o.)

[Tegyünk biznyságot az evangéliumról] Ebben a szakaszban a reformátor bűnnek tartva a hamis biznyságtételt, az igazság és a hit elhallgatását az evangéliumért, az igazságért és a hitért folytatandó harcot tartja fontosnak a parancsolat betöltésében. Ezt írja: „Az igazság melletti biznyságtevésnek van egy ennél is nagyszerűbb formája; éspedig az, ha biznyságtevésünkkel a gonoszság szelleme ellen harcolunk. Nem földi javakért folyik itt a harc, hanem az evangéliumért, az igazságért és a hitért. Ezt a hármat a Sátán sohasem tudta megtérni, s mindig azon volt, hogy a nép nagyjai ellenszegüljenek, és üldözzék ezeket. [...] A világ ugyanis nem tudja elviselni azt, ami Istentől származik. Ezt legvilágosabban Krisztus példája igazolja. Ő volt Istennek legnagyobb, legjobb és legkedvesebb kincse. A világ mégsem fogadta be őt, hanem ádázabban üldözte, mint bármit, ami Istentől származott. Amint az ő korában, úgy mindig kevesen voltak azok, akik

az isteni igazság mellett a test és élet, vagyon, becsület és minden kincs kockáztatásával és feláldozásával híven kitartottak. Hiszen Krisztus is megmondta előre: »*Gyűlöl titeket minden nép az én nevemért.*« (Mt 24,9)” (Uo., 97–98. o.) Magyarán: akinek feladata az evangélium s az igazság hirdetése, s nem teszi, az is vétkezik ez ellen a parancsolat ellen. Aki viszont küldetése tudatában megteszi, számíthat arra, hogy ezért a világot üldözni fogja!

[Csak a hívő ember képes a bizonyágtételre] Akik hallgatnak és menekülnek a bizonyágtételtől, azért teszik, mert „hitetlenek és nem bíznak egy szikrányit sem Isten jóságában. Mert akiben hit és bizalom lakozik, annak szíve dacosan bátor és rendíthetetlen; bátran vállalja a kockázatot, és hűséggel kitart az igazság mellett, még akkor is, ha pápával, királlyal élete árán kell szembeszállnia. A mi drága vértanúink így cselekedtek. [...] Ez azt jelenti, hogy a hívő ember megveti az olyan zsarnokot, hatalmaskodót, aki Istent és az igazságot üldözi; megveti annak tekintélyét is; viszont ragaszkodik azokhoz, akik az igazságért üldöztetést szenvednek, akik inkább Istent félik, mint az embereket; támogatja, védelmezi őket, akár tetszik ez másoknak, akár nem... Íme, ennél a parancsolatnál ismét kézzelfoghatóan tapasztalhatod, hogy ennek a cselekedetnek csakis a hit lehet a hajtórugója, mert hit nélkül senki sem meri ezt megtenni. Minden a hiten múlik, bármilyen cselekedetről legyen is szó...” (Uo., 98–99. o.)

FINN KÁTÉ

„Isten azt szeretné, hogy az emberek tiszteljék egymást. Az embertársi szeretethez az is hozzátartozik, hogy megvédjük embertársunk jó hírét és becsületét. Ezek elvesztése nagy csapást jelent az ember számára, mely egy egész életet is végigkísérhet. – Azt szeretnénk, ha rólunk csak jót mondanának. Úgy kell tehát beszélünk embertársainkról, ahogy szeretnénk, hogy ők is beszéljenek rólunk. Ha embertársunkat megszólják, a szeretet arra kötelez bennünket, hogy megvédjük őt. – Embertársunk jó hírét a nyilvánosság előtt is meg kell védenünk. A nyilvánossághoz hozzátartozik a törvényesség és az igazság követelése és elfogadása. Mégsem szabad embertársunk tévedését vagy gonoszságát megalapozatlanul és megfelelő indok nélkül leleplezni. – A törvény megszegésének mérlegelése az igazságszolgáltatás feladata, amely nyilvánosságra hozza a törvénytelenséget, és megál-

lapítja a felelősséget. A magánéletünkben ne vádoljunk meg embertársunkat, és ne leplezzük le gyengeségét, hanem bátorítsuk őt a múlt tetteinek elhagyására és élete új irányának megtalálására.

Hazug hírt ne terjessz! Ne fogj össze a bűnössel, nehogy az erőszak mellett tanúskodj. Ne állj a rosszat akaró többség mellé, és ne valj a peres ügyben a többséggel tartva, nehogy elferdítsd az igazságot. (2Móz 23,1–2)

Ne hazudjatok egymásnak, mert levetkőztétek a régi embert cselekedeteivel együtt, és felöltöztétek az új embert, aki Teremtőjének képmására állandóan megújul, hogy egyre jobban megismerje őt. (Kol 3,9–10)” (Káté 2003, 24–25. o.)

BIBLIAI PÉLDA

Bibliai példaként József jól ismert történetét, testvérei tettét javasolom. Az álmaival dicsekvő, apjuk, Jákob által elkényeztetett ifjút testvérei ki nem állhatják. Egy alkalommal találkozva vele a mezőn meg akarják gyilkolni. Egyikük azonban megmenti Józsefet. Majd eladják őt rabszolgának, s tettüket be nem ismerve, sőt leplezve, József cifra ruháját egy kecskebak vérebe mártva viszik haza apjuknak... Aljas és szeretetlen hazugságukkal egy sereg vétekre – irigység, harag, szeretlenség – teszik fel a koronát... (1Móz 37,12–36)

Isten hívása 10. – A kilencedik és a tizedik parancsolat: testvéreink szeretetére

KIS KÁTÉ

„Ne kívánd felebarátod házát!

Mit jelent ez? – Felelet: Istent félnünk és szeretnünk kell, hogy felebarátunk házára vagy örökségére álnokul ne törekedjünk, sem a jogosság látszatával azokat meg ne szerezzük stb., hanem segítsük és támogassuk, hogy azokat megtarthassa.

Ne kívánd felebarátod feleségét, szolgáját, szolgálóleányát, barmát vagy bármiféle tulajdonát!

Mit jelent ez? – Felelet: Istent félnünk és szeretnünk kell, hogy felebarátunk feleségét, háza népét vagy barmát tőle el ne idegenítsük, erőszakkal el ne vonjuk, vagy hűtlenségre ne csábítsuk, hanem arra intsük őket, hogy megmaradjanak nála, és teljesítsék kötelességüket.” (PRÖHLE 1983, 85. o.)

NAGY KÁTÉ

[A megkívánás büne] „Ez a két parancsolat főként a zsidóknak szól, bár részben ránk is vonatkozik. A zsidók pedig ezeket nem a paráznságra és a lopásra értik, mert ezeket eléggé tiltják az előzők. Azt is gondolták, hogy azokat mind megtartották, ha a cselekedeteket külön-külön megtették, illetőleg nem követték el. Isten tehát azért fűzte a többihez ezt a kettőt, hogy bűnnek és tiltottnak tartsák azt is, hogy megkívánják és bármi módon megkörnyékezzék felebarátjuk feleségét vagy javait. Különösen is azért volt szükség erre, mert a zsidóságnál a szolgálknak és szolgálóleányoknak nem volt meg az a szabadságuk, mint ma, hogy bérért és addig szolgálhatnak, ameddig akarnak, hanem gazdájuk tulajdona voltak testestől és mindenestől, ugyanúgy, mint a barom és más jószág. Ezenkívül mindenkinek joga volt ahhoz, hogy feleségét válólevéllel nyilvánosan elbocsássa, és mást vegyen el. Számolniuk kellett tehát egymás között azzal a veszéllyel, hogy ha valaki megkívánta másnak a feleségét, akkor valami okot keres arra, hogy saját feleségét eltávolítsa magától, a másikat meg elidegenítse urától, hogy jogosan szerezhesse meg. Ezt ők nem tekintették bűnnek vagy gyalázatoságnak, éppen úgy, mint ha ma a ház ura elbocsátja a cselédségből szolgálját vagy szolgálóját, vagy ha egymástól elcsalogatják őket.” (PRÖHLE 1983, 182–183. o.)

[Az igazság látszata] „Ézért magyarálták tehát ezeket a parancsolatokat úgy, ahogyan helyes is, jóllehet valamivel tágabb és mélyebb értelme is van, hogy senki ne szándékozzék és ne törekedjék megszerezni más tulajdonát, például feleségét, háza népét, házát és gazdaságát, szántóját, rétjét, marháját, még akkor sem, ha a tisztesség látszata és leple alatt történik is, pedig valóságban a felebarát kárával jár. Fentebb ugyanis a hetedik parancsolat tiltja azt a bűnt, hogy megkaparintsuk mások javait, vagy a felebarátunkéból visszatartsuk azt, amire semmi jogunk sincs. Ez azonban gátat vet annak is, hogy bárkit is elcsalogassunk felebarátunktól, még ha a világ szerint becsülettel tehetnénk is, és senki sem merne téged hibáztatni vagy vádolni azzal, hogy jogtalanul szerezted. Mert olyan a mi természetünk, hogy senki sem javall másnak annyit, mint magának: mindenki annyit szerez, amennyit csak tud, a másik meg boldoguljon úgy, ahogyan tud. Ráadásul még tisztességesnek is szeretnénk látszani. Kitűnően tudjuk magunkat szépíteni, és a gonosztevőt rejtegetni magunkban. Olyan ra-

vasz ötleteket és szélhámos fogásokat keresünk és találunk ki, [...] mintha a jogból merítettük volna: szemtelenül merünk érvelni és cáfolni, és ezt még nem is gázságnak, hanem ügyességnek és előrelátásnak nevezzük. Jogászok és jogi szakértők is segédkeznek ebben, amikor úgy forgatják és tágítják a jogot, ahogyan az érdekek kívánják, facsarják, és kibúvóul használják a szavakat, és nem törődnek méltányossággal és a felebarát javával. Egyszóval: aki ilyesmiben a legügyesebb és legtalálékonyabb, azt pártfogolja a jog legjobban. Ezt maguk is kimondják: »Vigilantibus iura subveniunt!« («Szemes embert segíti a jog!«)» (Uo., 183–184. o.)

[A jómódú réteg bűne] „Ez az utolsó parancsolat tehát nem azoknak szól, akik a világ szemében is gazemberek, hanem éppen a »legjobb« embereknek, akik elvárják a dicséretet, és azt akarják, hogy tisztességes és becsületes emberként emlegessék őket, mintha egyáltalában nem vétkeznének az előző parancsolatok ellen. Főként a zsidók akartak ilyenek lenni, de ilyen akar lenni még ma is sok főnemes, úr és fejedelem. A többi, az egyszerű nép jóval alább, a hetedik parancsolat alá tartozik, mert az nem sokat törődik azzal, hogy joggal és becsülettel szerzi-e a magáét. [...] Ilyesmi tehát főként olyan ügyeknél fordul elő, amelyeket perre visznek azzal a szándékkal, hogy valamit megszerezzenek és kicsikarjanak felebarátjuktól. Mondjuk például, amikor nagy örökségen, ingatlanokon stb. civakodnak és egyezkednek, akkor előhoznak és felhasználnak mindent, ami a jogosság látszatát kelti, és úgy ékesítik és cifrázzák azt, hogy a jog feltétlenül arra hajlik, és olyan címen kapják meg a birtokot, hogy senki panaszt nem tehet ellene, igénye sem lehet rá. Ugyanígy: ha valaki szeretne egy kastélyt, várat, grófságot vagy valami más nagy dolgot, addig mesterkedik megvesztegetéssel, barátok útján és amivel csak lehet, míg azt elveszik birtokosától, és neki ítélik, sőt írásban és pecséttel is tanúsítják, hogy fejedelmi jogon és becsületesen szerezte.» (Uo., 184. o.)

[Mindenki nézze a maga hasznát?] „Hasonló a helyzet az általános kereskedelmi életben is, ha például valaki olyan ravaszul kap ki valamit másnak a kezéből, hogy az csak nézhet utána; vagy rajtaüt, és szorongatja felebarátját olyan ügyben, amelyből jövedelmet és hasznot remél, az pedig talán kényszerhelyzete vagy adóssága miatt nem tudja azt tartani vagy kár nélkül kiváltani: végül úgy kapja meg azt, mintha felerész, sőt nagyobb rész találta volna: de azért nem szabad

ezt jogtalan szerzeménynek vagy lopásnak tekinteni, hanem becsületes vételnek! Ez a szólás járja: »Szemesé a világ« és »Mindenki nézze a maga hasznát«, a másik boldoguljon, ahogyan tud...” (Uo. 185. o.)

[Hütlenségre csábítás] „Így bántak régen az asszonyokkal is. Jól ismerték azt a fogást, hogy ha valakinek más tetszett meg, akkor maga vagy mások útján [...] úgy intézte, hogy a férj megharagudjék az asszonyra, vagy az asszony ellenkezék vele, és úgy viselkedjék, hogy kénytelen legyen elbocsátani és neki átengedni. Kétségtelenül nagyon gyakori volt ez az ótestamentumi törvény alatt, ahogyan ez az evangéliumban is olvasható Heródes királyról: testvérének feleségét még annak életében nőül vette, pedig tisztességes, becsületes ember akart lenni. Ezt Szent Márk is tanúsítja róla. Ilyen példák azonban, remélem, nem találunk követőkre, mert az Újtestamentum szerint tilos a házasság elválása...” (Uo.)

[Játék a suba alatt] „Akárhogyan történik az ilyesmi, tudnunk kell: Isten nem tűri, hogy elvégy felebarátodtól bármit, ami az övé, hogy nélkülözze, te pedig kielégítsd vele kapzsiságodat, még ha a világ előtt becsülettel tarthatnád is magadénak. Lappangó és orvul támadó gazság ez, és »játék a suba alatt«, ahogyan mondani szokás, hogy észre ne vegyék. Mert ha úgy viselkedel is, mintha senkinek nem vétettél volna, mégis megsértetted felebarátodat, ha nem is mondják lopásnak vagy csalásnak, mégis arról van szó, hogy megkívántad felebarátod tulajdonát, vagyis törekedtél azt megszerezni, elidegenítetted tőle akarata ellenére, és irigyelted azt, amit Isten neki ajándékozott. Ha pedig a bíró és mindenki kénytelen rád hagyni, Isten nem hagyja rád, mert jól látja a szív gonoszságát és a világ álnokságát: ha csak ujjnyit engednek neki, rőfnyire terjeszkedik, és nyilvánvaló jogtalanság és erőszak a vége.” (Uo., 186. o.)

[Tiszta szív – tiszta élet] „Tartsuk meg tehát ennek a parancsolatnak ezt az általános értelmét: Isten először is azt parancsolja, hogy ne kívánjuk felebarátunk kárát, ilyesmihez ne nyújtsunk segítséget, okot se szolgáltassunk rá, hanem adjuk és hagyjuk meg neki azt, amije van, sőt segítsük és támogassuk abban, ami hasznára és javára lehet: úgy, ahogyan szeretnénk, hogy velünk cselekedjenek. Ez főként az irigység és az utálatos kapzsiság ellen szól: Isten ki akarja irtani annak okát és gyökerét, amiből mindaz származik, amivel felebarátunkat megkárosítjuk. Ezt jelenti ki világosan ezekkel a szavakkal: »Ne kívánd«”

stb. Mert kiváltképpen azt akarja, hogy szívünk tiszta legyen, jóllehet amíg itt élünk, nem érzük el azt. Ez tehát ugyanolyan parancsolat marad, mint a többi mind: szüntelenül vádol, és leleplezi, hogy mennyire »igazak« vagyunk mi Isten előtt.” (Uo.)

SERMO A JÓCSELEKEDETEKRŐL (1520)

„Az utolsó két parancsolat – amelyek a testnek élvezetekre és földi javakra irányuló gonosz kívánságait tiltják – önmagában világosan érthető. Ezek nem okoznak kárt a felebarátnak. De sírig elkísérnek bennünket, s az ellenük való küzdelem az utolsó leheletünkig folyik bennünk. Szent Pál ezért a kettőt egybefoglalja (Róm 7,7). Ezzel olyan célt tűz elénk, amelyet teljesen sohasem érünk el, de ellene halálunk órájáig küzdenünk kell. Olyan szent ember még nem élt, aki ne érezte volna rosszra való hajlamát, különösen akkor, amikor a csábítással együtt az alkalom is megvolt. Mert emberi mivoltunknál fogva velünk születik az eredendő bűn, amelyet el lehet fojtani, de kiirtani soha; legfeljebb a testnek halála által, amely éppen ezért hasznos és kívánatos. Erre segítsen minket az Isten! Ámen.” (LVM 2: 99–100. o.)

FINN KÁTÉ

„A kilencedik és a tizedik parancsolat jó példa arra, hogy a szeretet törvénye és az önzés hatalma meddig terjed. Ezekben a parancsolatokban a korábban mondottak egészülnek ki. Isten ismeri a mi titkos gondolatainkat, és vágyainkra is kiterjeszti parancsolatát.

Védenünk és óvnunk kell embertársainkat még akkor is, ha ez saját érdekünket sérti. Isten megtiltja, hogy mások kárán előnyökhöz jusjunk, még ha eszközeink nem is ütköznek a törvényekbe.

A parancsolatok arra irányítanak bennünket, hogy akkor is jót tegyünk, ha arra a társadalom törvényei nem készítetnek. A parancsolatok legbensőbb világunk felé fordítanak minket, és cselekedeteink legmélyebb indítóokait tárják fel.

A másik tulajdona iránt érzett irigység és az annak megszerzése iránti vágy – akár láthatóan, akár a szív rejtett gondolataként – mindig az Isten iránti bizalmatlanság kifejeződése. Isten azt akarja, hogy csak benne bízunk, és tőle várjunk minden jót az életünkben.

Jaj azoknak, akik álnokságot és gatzetteteket terveznek fekvőhelyükön, és kora reggel végrehajtják, mert van hozzá hatalmuk! Megkíván-

ják a mezőket és elrabolják, a házakat is elveszik, kihasználják az emberek házáat, őt magát és birtokát. (Mik 2,1–2)

Mit mondjunk tehát? A törvény bűn? Szó sincs róla! Viszont a bűnt nem ismerném, ha nem ismertem volna meg a törvény által, és a kívánságot sem ismerném, ha a törvény nem mondaná: »Ne kívánd!« (Róm 7,7)

Isten teremtett világához más is hozzátartozik, nemcsak az anyagi javak. Életünk fontos részei azok az emberek, akikkel együtt élünk és együtt dolgozunk.

Minden emberi életnek értelme és célja van. Ez mindig ott és azon körülmények között valósul meg, ahol éppen élünk. Védenünk és alkalmoznunk kell mindazt, ami az embertársunké. Isten akaratát követve, felhasználva saját képességeinket és részt vállalva embertársaink életében újra és újra alkalmat találhatunk arra, hogy jót tegyünk. A leleményes szeretet minden helyzetben keresi a szolgálat lehetőségét.

A parancsolatokat a következőképpen is összefoglalhatjuk: Istent mindennél jobban kell szeretnünk, és embertársainkat úgy, mint magunkat. Úgy kell bánnunk embertársainkkal, ahogy szeretnénk, hogy velünk cselekedjenek.

Jézus mondja: Amit tehát szeretnétek, hogy az emberek veletek cselekedjenek, ti is ugyanazt cselekedjétek velük, mert ez a törvény, és ezt tanítják a próféták. (Mt 7,12)

Mert azt, hogy ne paráználkodj, ne ölj, ne lopj, ne kívánd, és minden más parancsolatot ez az ige foglalja össze: »Szeresd felebarátodat, mint magadat.« (Róm 13,9)» (Káté 2003, 26–29. o.)

BIBLIAI PÉLDA

Alkalmas bibliai történetként Dávid király és Betsabé esetét ajánlom (2Sám 11 és 12 fejezetei). Az ország hadban állt az ammóniakkal, Dávid azonban otthon maradt. A palota tetejéről vette észre Betsabét, érdeklődött iránta, majd elküldött érte. Tehát nemcsak megkívánta, de magáévá is tette Hitteus Úriás feleségét. Az egyik bűnt követte a másik, majd a harmadik. Miután mesterkedése nem sikerült – a csatából hazahívott Úriás a háborúban távol lévő társaival érzett szolidaritásból nem volt hajlandó meglátogatni feleségét –, újabb vétek következett: a király kívánságára a megcsalt férjet a harc első sorába állították, aki hamarosan elesett, meghalt. A király bűnéhez bűnrészesként (parancsra!) másoknak is csatlakozniuk kellett.

Ezek után Isten Nátán prófétát küldte a királyhoz, aki hallatlan bátorsággal és nagyszerű fordulattal csapdát állított Dávidnak, s a király önmaga felett mondta ki az ítéletet. Nátán sem fukarkodott Isten ítéletének kimondásával (12,7–10). Az ítélet szigorú, az Úr az övéihez mindig szigorúbb! Ám az Isten a bűn súlya alatt összetört király bűnvallását is elfogadta, s magához ölelte azt, aki az ő szemével látja önmagát. Dávid bűnvallása tulajdonképpen az 51. zsoltárban van előtűnk: „*Egyedül ellened vétkeztem!*” – vallja. Hiszen egymás elleni vétkeink fóruma is az Isten trónja előtt van! Nélküle vagy a tudta nélkül azokat nem is intézhetem el. A megkárosítottól is bocsánatot kell kérnem, de bűneim bocsánata a törvényt és rendet adó Istenre tartozik. Az Úr végül egyszerre büntetett és megbocsátott. A bűnben fogant gyermek meghalt, Betsabé következő gyermeke viszont Salamon lesz, aki majd Dávidot követni fogja a trónon...

A fenti történetet is össze lehet foglalni Isten szavával: „*Én vagyok az Úr, a te Istened... féltőn szerető Isten vagyok: meglátogatom az atyák bűnét a fiakon, harmad- és negyedízig, azokon, akik engem gyűlölnek; de kegyelmet gyakorolok ezer ízig azokkal, akik szeretnek engem, és megtartják parancsolataimat!*” (5Móz 5,1; 9–10) Kegyelmet gyakorol Isten azokkal, akik hiszik és vallják, hogy Fia bűneinket vitte fel a keresztfára. „*Ő bűnhődött, hogy nekünk békességünk legyen, az ő sebei árán gyógyultunk meg!*” (Ézs 53,5b)

Hivatkozott művek

- EÉ = *Evangélikus énekeskönyv*. Evangélikus Sajtóosztály, Budapest, 1982.
 Káté. *Evangélikus keresztyén hitünk rövid összefoglalása*. Ford. Joób Máté. Luther Kiadó, Budapest, 2003.
 LM 6 = *D. Luther Márton művei*. VI. kötet. Szerk. Masznyik Endre. Wigand, Budapest–Pozsony, 1914.
 LVM 2 = LUTHER Márton: *Felelősség az egyházért*. Luther válogatott művei 2. köt. Szerk. Csepregi Zoltán. Luther Kiadó, Budapest, 2017.
 LVM 5 = LUTHER Márton: *Bibliáfordítás, vigasztalás, imádság*. Luther válogatott művei 5. köt. Szerk. Csepregi Zoltán. Luther Kiadó, Budapest, 2011.
 LVM 6 = LUTHER Márton: *Prédikációk*. Luther válogatott művei 6. köt. Szerk. Csepregi Zoltán – Horváth Orsolya. Luther Kiadó, Budapest, 2015.
 LVM 7 = LUTHER Márton: *Levelek*. Luther válogatott művei 7. köt. Szerk. Csepregi Zoltán. Luther Kiadó, Budapest, 2013.

- LVM 8 = LUTHER Márton: *Asztali beszélgetések*. Luther válogatott művei 8. köt. Szerk. Csepregi Zoltán. Luther Kiadó, Budapest, 2014.
- PRÓHLE Károly 1957. *Az evangélium igazsága. Keresztén hit- és erkölcsstan*. Evangélikus Egyetemes Sajtóosztály, Budapest.
- PRÓHLE Károly 1983. *Luther Márton négy hitvallása*. Magyarországi Evangélikus Egyház Sajtóosztálya, Budapest, 77–83. o.
- SÓLYOM Jenő 1957. A prédikáció mint kegyelmi eszköz. *Lelkipásztor*, 1957. július–augusztus. 309–311. o.

Elhívások az Újszövetségben

BIBLIAÓRAI SOROZAT – HULEJ ENIKŐ

Bevezetés

*„Isten ajándékai és elhívása
visszavonhatatlanok.” (Róm 11,29)*

87

A κλησις szó jelentése: 'hívás', 'meghívás', 'elhívás', 'hivatás', 'foglalkozás', és az egyház (ἐκκλησία – gyűlés, melyet meghatározott céllal hívtak össze) szóban is szerepel.

Isten az, aki megszólít embereket. Az Ószövetségben a legismertebb elhívások: Ábrahámé (1Móz 12), Mózesé (2Móz 3) és a prófétáké (pl. Ézs 6; Jer 1; Jón 1).

Az elhívás célja mindig kettős: az Úr megtérésre és szolgálatra hív, amely a hitre jutást és a hitből fakadó, mások felé való bizonyágtételt jelenti. Isten az, aki először ajándékozik, azután hív a szolgálatra. Ajándékait és elhívását nem vonja vissza (RÚF 2014 szóhasználata szerint „nem bánja meg”).

Az elhívás az Úr személyéhez köt, nem egy eszméhez vagy vallási irányzathoz. A követés is több, mint pusztán szóbeli válasz, az engedelmes cselekvésben nyilvánul meg. Hit és engedelmeség összekapcsolódnak, amikor valaki meghallja Jézus hívó szavát, és követi őt. „Csak a hívő engedelmes, és csak az engedelmes hisz” – írja BONHOEFFER (1996, 26. o.), aki szerint a jézusi elhívás a korábbi hitet is új alapokra helyezi. Vegyük például Mátét vagy Pétert: korábban élhettek hivatásuknak, megtartva a törvényt és várva a Messiást, a követésre való hívás azonban minden addigi köteleket felbontott a Jézussal való kötelék kedvéért.

Isten megszólító szava új útra indítja az embert. A kapott küldetés sokszor nehéz, kihívásokkal teli és áldozattal jár: „*Ha valaki én utánam akar jönni, tagadja meg magát, vegye fel naponként a keresztjét, és kövessen engem!*” (Lk 9,23) Itt nem egyszerűen a mindennapi élet nehéz helyzetéről van szó, hanem arról, amikor a tanítványt a hite miatt éri szenvedés.

Tíz alkalomból álló újszövetségi sorozatunkban az elhívást kapott személyek páronként kapcsolhatók össze, így ugyanazt az élményt két különböző szemszögből vizsgálhatjuk bibliaóráinkon. Mária és József a Megváltó szüleivé válnak. Péter és Máté tanítvány lesz. A gadarai megszállott és a néhány buzgó ember maga ajánlkozik. Mátyás és a hét diakónus választás útján kap tisztséget. Fülöp és Pál pedig misszionáriusként szolgál.

1. alkalom – Mária (Lk 1,26–38)

Egy názáreti szűz különleges helyzetbe kerül. Gábrriel angyaltól tudja meg, hogy ő lesz a Megváltó édesanyja. A kiválasztás oka nem Mária egyéni nagysága, különleges képessége vagy vallásos érdemei, hanem Isten szuverén döntése: *„kegyelmet találtál Istennél!”* (30. vers)

A küldetés különleges, egyedülálló, soha senki más nem élt át hasonlót. Mária döbbenten fogadja a hírt, és nem érti, hogyan lehetséges ennek megvalósulása. A Szentlélektől való fogantatás túlmutat az emberi logikán, Isten mindenhatósága teszi lehetővé. *„A Szentlélek száll rád...”* (35. vers)

Mária engedelmesen alárendeli magát Isten akaratának. *„Íme, az Úr szolgálóleánya...”* (38. vers)

Egy gyermek születése Isten ajándéka a szülők számára, Mária gyermeke azonban Isten ajándéka a világ számára. Felemelő pillanat lehetett az angyali híradás, ugyanakkor a kapott feladat Mária számára sok fájdalommal is járt.

TOVÁBBI IGEI KAPCSOLÓPONTOK

- Mária és Erzsébet találkozásakor Erzsébet áldottnak mondja Máriát. Ő a Magnificatban (Lk 1,46–55) magát az Úr szolgálóleányának nevezve Isten nagyságát dicséri.
- Simeon éneke előrevetíti azt, milyen szörnyű lesz Máriának végigkísérni Jézust a szenvedés útján. *„A te lelkedet is éles kard járja majd át...”* (Lk 2,35) A keresztnél Jézus a szeretett tanítványra bízta az édesanyját (Jn 19,26).
- A tizenkét éves Jézust a szülei hosszas keresés után a templomban találják meg. Döbbenetük arra utal, hogy nem járta át állandóan Mária gondolatait, hogy gyermeke messiási küldetéssel bír. Jézus

figyelmezteti erre: „Nem tudátok, hogy az én Atyám házában kell lennem?” (Lk 2,49)

- Nem könnyű és magától értetődő Mária számára, hogy támogassa Jézust a szolgálatában. Jézus a vér szerintinél fontosabbnak nevezi a lelki kapcsolatot, amikor az ő kedvükért nem szakítja félbe a tanítást: „Az én anyám és testvéreim, akik Isten igéjét hallgatják és megtartják.” (Lk 8,21)
- Jézus mennybemenetele után a tanítványi közösségben Mária is ott van (ApCsel 1,14).

IDÉZETEK

- J. S. Bach: *Magnificat*¹
- C. P. E. Bach: *Magnificat*²
- A katolikus egyház alapvető imádsága a Miatyánk és a Hiszekegy mellett (lásd MKL): „Üdvözlégy, Mária, malaszttal teljes, az Úr van teveled, áldott vagy te az asszonyok között, és áldott a te méhednek gyümölcse, Jézus. Asszonyunk, Szűz Mária, Istennek szent anyja, imádkozzál érettünk, bűnösökért most és halálunk óráján. Ámen.”
- A katolikus egyház Gyümölcstől Boldogasszony napján, március 25-én ünnepli a szeplőtelen fogantatás eseményét, melyet az angyali üdvözlettel kapcsolnak össze (lásd uo.).
- Áldás: „Áldjon meg téged az Isten, aki emberré akar lenni benned is. Áldjon meg téged az Isten, hogy ki tudj nyílni egészen a szeretetre. Áldjon meg téged az Isten, hogy az élet táncát járhasd szabadon. Áldjon meg téged az Isten, ajándékozzon meg bocsánatával és szeretetével, hogy szomorúságból öröme, kétségeidből bizonyosságra, bátortalanságból igazi erőre találhass, mert Jézus Krisztusban halála és feltámadása által tiéd már a szabadság, az élet teljessége. Szabad vagy arra, hogy őt kövesd, hogy szeretetéből élj, és embertársaid javát munkáld. Békesség legyen néked!” (VARGA 2009, 163–165. o.)

¹ <https://www.youtube.com/watch?v=QQAWqqaUTHE&t=278s>

² <https://www.youtube.com/watch?v=MIKelsOOG80>

SZEMPONTOK A BESZÉLGETÉSHEZ

- Különbségek evangélikusok és katolikusok között Mária értékelésével kapcsolatban
- Anyaság – amikor nem várt gyermek érkezik
- Isten Fia édesanyjának lenni – egyszerre kiváltság és kihívás
- A hit és engedelmesség áldozattal jár
- Ismerős emberi érzések
- Az elhívás célja: a Megváltó születése, Isten szeretetének megtestesülése (inkarnáció)

ÉNEKEK

- „Elküldötte az Úr...” (EÉ 132)
- „Az Úr csodásan működik” (EÉ 328)

2. alkalom – József (Mt 1,18–25)

József, az ács tudomást szerez jegyese várandósságáról, és a jegyesség felbontását tervezi, az Úr angyalától azonban értesül a Szentlélektől való fogantatásról és arról, hogy a születendő gyermek az ígélet szerinti Megváltó.

Az angyali híradás álomban valósul meg, és alapvetően megváltoztatja József életét. Kétségei eloszlanak, és felvállalja az Istentől kapott feladatot: a gondoskodást Máriáról és a gyermekéről.

József igaz ember, aki őszintén szerethette Máriát. Bár a terhesség egyetlen lehetséges magyarázata Mária hűtlensége volt, ő mégsem akarta megszégyeníteni (a mózesi törvények szerint perbe foghatta volna házasságtörésért – 5Móz 22,22–29).

Az angyaltól kapott üzenet nemcsak tisztázza Máriát, hanem hangsúlyozza az ézsaiási prófécia (Ézs 7,14) beteljesedését. Isten olyan utat választ megváltó akarata tetten öltéséhez, mely emberi ésszel felfoghatatlan, csak a hit képes elfogadni. Az engedelmesség pedig a hit válsága Isten akaratának elfogadására és cselekvésére.

A születendő gyermek küldetése: Isten általa ad szabadulást a bűnökből, és az ő személyében valósul meg a legteljesebben Isten közelsége („*Velünk az Isten*” – 23. vers).

József nem szólal meg az evangéliumi szövegekben, sem itt, sem máshol, de a tettei beszélnek helyette. Máriához hasonlóan ő is alá-

veti magát az Úr akaratának, és gondoskodik a gyerekekről és anyjáról.

TOVÁBBI IGEI KAPCSOLÓPONTOK

- József biztonságban eljuttatja várandós feleségét Betlehembe, és egy istállóban ugyan, de szállást talál számára, majd eleget tesz a törvény előírásainak az újszülött templomban való bemutatását illetően is (Lk 2).
- A napkeleti bölcsek látogatása után (Mt 2) álomban kap figyelmeztetést, és Egyiptomba menekíti a kisdedet és anyját, ahonnan csak az újabb álombeli engedély hatására tér vissza. Nagy áldozatot hoz azért, hogy megoltalmazza a rá bízott gyermeket.
- A tizenkét éves Jézusról szóló történetben (Lk 2) az apakérdés előkerül: Mária Józsefet emlegeti, akivel együtt aggódó szülőként kereste gyermekét, Jézus azonban a Mennyei Atyáról beszél, akinek házában otthon van. Mindkét esetben a *πατήρ* szó szerepel.
- Feltételezhetően korán meghalt, hiszen a felnőtt Jézusról szóló beszámolóknak csak utalnak rá: Jézust József, az ács fiaként emlegetik a názáretiek (Jn 1,45; Mt 13,55).
- József mindkét nemzetségtáblázatban (Mt 1,16; Lk 3,23) szerepel, bár nincs biológiai kapcsolat közte és Jézus között.

IDÉZETEK

- Reményik Sándor: *József, az ács Istennel beszél*³

Magasságos,
Te tudod: nehéz ez az apaság,
Amit az én szegény vállamra tettél.
Apja volnék, – és mégsem az vagyok.
Ez a gyermek... ha szemébe tekintek,
Benne ragyognak nap, hold, csillagok.
Anyja szemei s a Te szemeid,
Istenem, a Te szemeid azok.
Gyönyörűsége és szörnyű szemek,

³ <http://mek.oszk.hu/01000/01052/html/vers09.htm#04>

Oly ismerősek, s oly idegenek...
 Ez az ács-műhely... ezek a forgácsok...
 Mit tehettem érte?... mit tehetek?
 Én tanítottam fogni a szerszámot,
 Mégis rá fogják majd a kalapácsot.
 Úgy félek: mi lesz?
 Most is ki tudja, merre kóborog,
 Tekintetétől tüzet fog a műhely,
 Tüzet a világ, s egyszer ellobog.
 Ó, jó volt véle Egyiptomba futni
 S azután is óvni a lépteit,
 Fel a templomig, Jeruzsálemig,
 Míg egyszer elmaradt...
 Ó, jó volt, míg parányi rózsaujja
 Borzolta szürkülő szakállamat,
 Ezüst nyomot hagyott már akkor is,
 Komoly nyomot parányi rózsaujja.
 S most olyan más az útja...
 Vezetném és Ő vezet engemet.
 Csak azt tudom, a Te utadon jár,
 Magasságos,
 De ki tudja a Te ösvényedet?
 Te vagy az atyja, – én senki vagyok,
 Az Evangéliumban hallgatok,
 S hallgat rólam az Evangélium.

- Gyököcssy Endre: *Isten elfelejtett nyelve, az álom.* (Gyököcssy 2016)
- A dolgok nem mindig azok, aminek látszanak (tanmese a két angyalról)⁴:
 Két utazó angyal megállt, hogy az éjszakát egy tehetős család házában töltsse el. A család udvariatlan volt, és megtagadta az angyaloktól, hogy a nagy ház vendégszobájában pihenjék ki magukat. Ehelyett egy kis helyet kaptak a hideg pincében. Amikor kinyújtóztak a kemény padlón, az idősebb angyal meglátott egy lyukat a falon, és ki-

⁴ <http://www.staff.u-szeged.hu/~csiszi/szemelyes/tortenet/dolgok.html>

javította azt. Amikor a fiatalabb angyal kérdezte, miért, az idősebb angyal így felelt: A dolgok nem mindig azok, aminek látszanak.

A következő éjjel mindketten egy nagyon szegény, de vendégszerető paraszt és felesége házában pihentek. Miután azt a kevés ételt is megosztották velük, amijük volt, átengedték az angyaloknak az ágyukat, ahol ők jól aludtak. Amikor a következő napon a nap felkelt, az angyalok könnyek között találták a parasztot és a feleségét. Az egyetlen tehenük, akinek a teje az egyedüli bevételük volt, holtan feküdt a mezőn.

A fiatal angyal dühös lett, és kérdezte az idősebbet, hogyan hagyhatta, hogy ez megtörténjen. Az első embernek mindene megvolt, mégis segítettél neki, vádolta. A második családnak kevese volt, és hagyta, hogy elpusztuljon a tehenük.

A dolgok nem mindig azok, aminek látszanak, mondta az idősebb angyal. Amikor a nagy ház hideg pincéjében pihentünk, észrevettem, hogy a falon lévő lyukban arany van. Mivel a tulajdonos olyan mohó volt, és nem akarta megosztani szerencsés sorsát, betapasztottam a falat, hogy ne találhassa meg. Amikor az utolsó éjszaka a paraszt ágyában aludtunk, jött a Halál angyala, hogy elvigye a feleségét. Helyette odaadtam a tehenet. A dolgok nem mindig azok, aminek látszanak.

SZEMPONTOK A BESZÉLGETÉSHEZ

- Csalódás a hozzánk legközelebb állókban – hogyan tovább a helyzet tisztázása után?
- Apai hivatás – felnevelni más gyermekét
- Az álmok jelentősége az életünkben
- Mit teszünk, amikor Isten nagyon nehezet kér?
- Az elhívás célja: a Megváltó születése, Isten szeretetének megtestesülése (inkarnáció)

ÉNEKEK

- „Ó jöjj, ó jöjj, Immánuel” (EÉ 133)

3. alkalom – Péter (Lk 5,1-11)

A csodálatos halfogás Péter elhívásának története. Egy sikertelen éjszakai halászat után, amikor az ideális körülmények ellenére a tapasztalt szakemberek semmit sem fognak a halban gazdag Genezáret tavában, Jézus beszáll Simon hajójába. Tanítani kezdi a parton összegyűlt sokaságot, majd visszamegy Péterrel halászni. (Nem egyszerűen beküldi, hanem vele megy.)

„Mester, egész éjszaka fáradtunk ugyan, és semmit sem fogtunk, de a te szavadra mégis kivetem a hálótat.” (5. vers) Jézus kérése észszerűtlen, ellene mond mindenféle tapasztalatnak. Nappal, zajban esélytelen a halfogás, Péter mégis engedelmeskedik. Jézus szavának ereje van! A fáradt, csalódott ember kiveti a hálótat, a csodát látva pedig térdre borul, és megvallja a bűneit.

Nem ez az egyetlen lehetséges reakció a csodára. Egy élelmesebb atyafi javasolhatott volna közös vállalkozást: én adom a hajót, te hozod a csodát, a hasznot felezzük! Feltörhetett volna belőle a hála szava, mely megköszöni a sikert, a dolgok jóra fordulását. Vagy kutathatta volna Péter a magyarázatot, hogy mit tud Jézus, amit ők nem, hogy a tökéletes módszerrel mostantól garantált lehessen az eredmény.

Péter számára a csoda egy tükör: meglátja Istent Jézusban, és meglátja a bűnös embert saját magában. Jézus pedig ezt a bűnbánó bűnöst elhívja tanítványnak.

„Emberhalász leszel” (Károli: „embereket fogsz” – 10. vers). A tanítványság nem öncélú. A személyes hitvalláson túl indít a másik ember felé. Fontos a szándék tisztázása: a halászok azért fognak halat, hogy eladják, és a bevételből eltartsák a családjukat. A tanítványok azért hirdetik Jézust az embereknek, hogy eljusson hozzájuk az örömhír, és rabul ejtse őket Isten szeretete.

TOVÁBBI IGEI KAPCSOLÓPONTOK

- Péter első találkozása Jézussal az elhívás előtt történt, amikor meggyógyította az anyósát (Lk 4,38–39).
- Péter itt azt vallja meg, kicsoda ő: bűnös ember; később azt, hogy kicsoda Jézus: „Te vagy a Krisztus, az élő Isten Fia!” (Mt 16,16)
- A csodálatos halfogás története szinte ismétlődik a feltámadás után. Amikor Péter társaival együtt visszatér a régi életéhez, Jézus utá-

namegy, és újra elhívja. A háromszori tagadás után háromszor kérdezi tőle: „*Szeretsz-e engem?*” Ekkor a kapott feladatot nem a halázzal, hanem a pásztorkodással kapcsolja össze: „*Legeltesd az én bányáimat!*” (Jn 21)

IDÉZETEK

- Áldás: „Ez a mai nap a nagy lehetőségeké – mert tágas térre állította Isten a lábadat. A megvalósuló álmoké – mert vele még a falakon is átugorhatsz. A kapaszkodás biztonságáé – mert ő erősen fogja kezedet. Az igazi találkozásoké – mert szeretetével jön feléd Istened. A munka öröméé – mert kezded munkáját ő teszi maradandóvá. Az otthonlét békeességéé – mert megláthatod Isten jóságát az élők földjén. Ez a mai nap Isten áldásával teljes. Neked adatik, hogy áldássá légy.” (VARGA 2009, 19. o.)
- „A hit szerepe hasonlít a vezetékhez, amelyen át a kegyelem forrása a bűnös szívébe ömlik.” (SPURGEON 2002, 100. o.)

SZEMPONTOK A BESZÉLGETÉSHEZ

- Munka vagy hivatás?
- Személyes kudarcaink
- Bűnvallásra indító helyzetek
- Átélt csodák
- Saját elhívásunk
- Az elhívás célja: Péter szívének átformálódása és küldetése az emberek felé

ÉNEKEK

- „Elfogadtál és elhívtál” (EÉ 475)
- „Megszólított” (ZÉ 11)
- „Üres kézzel kell-e mennem?” (Hallelujah 322)

4. alkalom - Máté (Mt 9,9-13)

A vámszedő pénzügyi szakember. Az adó beszédésével foglalkozik, és zsidó ember létére kiszolgálja az elnyomó rómaiakat. Hazafias érzelmeit, elveit valószínűleg már régen sutba dobta. Bizonyára sokszor él

a lehetőséggel, hogy a kötelező díjon túl egyéni haszonra is szert teheszen.⁵

Máté (Lévi), a vámszedő racionális ember létére nagyon irracionálisan viselkedik. Jézus hívó szavára otthagyja az asztalát, a biztos megélhetést, az addigi értékrendet, és követi őt. Az élet viszonylagos biztonságából ezzel a döntéssel – látszólag – a teljes bizonytalanságba kerül, pedig valójában a Jézussal való közösség védettséget választja. Nem kérdezi, miért, hova, megéri-e? Jézus szavának ilyen ereje van. Hogy ismerte-e Jézust korábban, vagy volt-e elképzelése arról, mit jelent Jézus tanítványának lenni, nem tudjuk.

A vámszedőlet a kortársak szemében egyet jelent a bűnös étellel. Máté elhívása után Jézus asztalhoz telepedik a házban (Lk 5,29 szerint Lévi sokakkal együtt a saját házában látja vendégül Jézust). A farizeusok hangot adnak felháborodásuknak, amiért Jézus bűnösökkel barátkozik. Ha Jézus valóban Messiás, akkor az ő elvárásaik szerint a kegyesek társaságát kellene keresnie. Jézus, az áldott orvos gyógyítani jött, és megtérésre hívja a bűnösöket. Máté nem egyszerűen megtér, hanem tanítvánnyá is lesz.

TOVÁBBI IGEI KAPCSOLÓPONTOK

- Isten szólt: Legyen! És lett. (1Móz 1) Jézus szólt: Lázár, jöjj ki! És kijött a halott. (Jn 11) Itt: Kövess engem! És Máté követte őt.
- Zákeus, a jerikói fővámszedő (Lk 19) látni akarja Jézust, és a közelsége gyökeresen átformálja az életét. Az ő megtérése is megbotránkoztatja a kegyes embereket, csakúgy, mint Mátéé.
- „Mert mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri, lelkében pedig kárt vall?” (Mt 16,26)
- A farizeusok zúgolódása az oka az elveszettekről szóló példázatok (Lk 15) elmondásának is.
- Máté a tizenkettővel együtt lesz tanúja Jézus küldetésének, és kapja feladatul a missziói parancsot. Később pedig „éleslátását és kiváló rendszerező képességét a Jézus életéről szóló beszámoló összeállítására terén kamatoztathatja” (*Magyarázatos Biblia*, 1089. o.), amikor megírja evangéliumát.

⁵ <https://www.arcantum.hu/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-keresztien-bibliai-lexikon-C97B2/v-CA809/vam-vamszedo-CA817/>

IDÉZETEK

„Pénzért vehetünk ágyat, de *álmokat* nem, könyvet, de *értelmet* nem, élelmiszert, de *étvágyat* nem, házat, de *otthont* nem, zászlót, de *hazát* nem, hanglemezt, de *hallást* nem, orvosságot, de *egészséget* nem, luxust, de *elégedettséget* nem, szórakozást, de *boldogságot* nem, Bibliát, de *hitet* nem, templomot, de *Isten országát* nem, keresztet, de a *Megfeszítettet* nem. (H. Baumeister nyomán)” (HÉZSER 1998, 82. o.)

SZEMPONTOK A BESZÉLGETÉSHEZ:

- A Krisztus-követés előnyei és hátrányai
- Mit jelent teljesen hátat fordítani a múltunknak?
- Hogyan viszonyul a gyülekezet azokhoz, akik emberi mérce szerint súlyos bűnből tértek meg?
- Az elhívás célja: Máté szívének átformálódása

ÉNEKEK

- „Eljönne-e vélem?” (ZÉ 12)
- „Az áldott orvos közeleg” (Hallelujah 15)
- „Jézus hív: Jertek énutánam” (EÉ 438)
- „Isten, szívem néked adom” (EÉ 319)

5. alkalom – A gadarai megszállott (Mk 5,1–20)

Gadara a Genezáreti-tó partján található városok, a Dekapolisz (Tízváros) egyike. Kopár hely, nem tartozik a vonzó úticélok közé. Kívül esik a zsidó területen, pogányok lakják, Jézus mégis odamegy. Átlépi a határt, és találkozik egy ön- és közveszélyes, megszállott emberrel. A beteg állapota rendkívül súlyos, melyet a Légió névvel fejez ki a benne lakó démonok sokasága. A gonosz fogva tartja ezt az embert, de Jézussal szemben nincs esélye.

A tisztátalan lélek elismeri Jézus nagyságát, és meghajol előtte. Azt kéri Jézustól, hogy ne űzze el messzire, csak a disznónyájba. Jézus teljesíti a kérést, ám ezzel konfliktusba keveredik a disznók gazdáival, akik felszólítják őt a távozásra.

Mi ér többet: egy ember élete vagy a disznók? Amíg nem vagyunk érintettek, talán egyértelmű a válaszunk, de ha mi vagyunk betegek, vagy minket ér anyagi kár, talán árnyaltabban látjuk a helyzetet.

A meggyógyult ember Jézussal szeretne maradni, de Jézus visszatásítja. Olyan tanítványnak jelentkezik, aki ragaszkodását a követségben szeretné megmutatni, Jézus azonban másfajta küldetéssel bízta meg: az övéi (családja, környékbeliek) közötti tanúságtétellel.

Az egykori megszállott engedelmeskedik, és a Tízvárosban hirdeti Jézus csodatettét. Hogy milyen hatásfokkal, azt nem tudjuk, mert az evangélista csupán annyit közöl, hogy mindenki csodálkozott ezen.

TOVÁBBI IGEI KAPCSOLÓPONTOK

- A missziói parancsban Jézus szerte a világba küldi tanítványait (Mt 28), itt azok közé, akik ismerik őt. Ismerősök felé való bizonygatótételnek előnye és hátránya is van: láthatják a különbséget a régi és az új életünk között, ugyanakkor jobban szembesíthetnek a gyógyulás után is megmaradó esendőségünkkel.
- A Krisztus-himnuszban szó van arról, aminek megvalósulását ebben a történetben láthatjuk: *„Jézus nevére minden térd meghajoljon, mennyieiké, földieké és föld alattiaké...”* (Fil 2,10)
- *„Mert meg vagyok győződve, hogy sem halál, sem élet, sem angyalok, sem fejedelmek, sem jelenvalók, sem eljövendők, sem hatalmak, sem magasság, sem mélység, sem semmiféle más teremtmény nem választhat el minket Isten szeretetétől, amely megjelent Krisztus Jézusban, a mi Urunkban.”* (Róm 8,38–39) A gadarai megszállott duplán hátrányos helyzetű: a származása és a betegsége miatt sincs sok esélye. Nem tartozik a zsidó néphez, Jézus mégis megtalálja őt, s bár az állapota rendkívül súlyos, Jézus erősebb a betegségnél.
- A megdicsőülés hegyén (Mt 17) Péternek olyan különleges élményben van része, hogy szeretne fent maradni, de nem lehet, vissza kell térni a hétköznapiok kihívásaihoz. A gadarai megszállott is arra vágyik, hogy Jézus közelében maradjon, ehelyett azonban feladatot kap.

IDÉZETEK

- „Nincs más dolgom, mint hogy elmondjam a sztorit.” (*A hírek szerelmesei*. Amerikai romantikus filmdráma, 1996 – Az idézett mondat a sztárriporter vallomása szakmai küldetéséről.)
- Senki sem lehet próféta a maga hazájában. (Közmondás – lásd Lk 4,24)

- Áldás: „Rajtad keresztül áradjon az áldás azok felé, akik között élsz, ahol most a helyed van. Isten téged küld, hogy a postása légy: vigyél szeretetet, figyelmességet, jóakaratot, terjeszd a békességet és sugározd az örömet másoknak, a Másiknak. Rajtad keresztül áradjon az áldás, mert sokan sóvárogva várják a földön. Isten készítse föl szívedet, hogy hordozhasd a Názáreti arcvonásait, keze érintését, szavai erejét ma is és minden napon.” (VARGA 2013, 72. o.)

SZEMPONTOK A BESZÉLGETÉSHEZ

- Ördögi megszállottság vagy pszichiátriai betegség? (Dóka Zoltán szerint a csoda jelentése: Jézus véget vet a démonhitnek, megszünteti az ókori ember rettegését, és feleslegessé teszi a babonás hiedelmeket. Lásd DÓKA 1996, 103–104. o.)
- Az ördögűzés szertartása a katolikus egyházban⁶
- Az anyagi javak vagy egy ember gyógyulása a nagyobb érték?
- Bizonyoságtétel a családtagjaink és közvetlen környezetünk felé

ÉNEKEK

- „Hála hű kegyelmedért” (ZÉ 131)
- „Mily nagy az Úr kegyelmessége” (EÉ 58)
- „Tégy engem békeköveteddé” (*Erőm és énekem az Úr* 128)

6. alkalom – Meghiúsult tanítványság (Lk 9,57–62)

Három ember kerül ebben az igében a tanítványság közelébe, de – tudomásunk szerint – egyikük sem indul el a szolgálat útján.

Az első önként ajánlkozik, de Jézus a követés nehézségeire, a biztos egzisztencia hiányára hívja fel a figyelmét.

A másodikat Jézus hívja el, de ő haladékot kér, hogy eltemethesse az apját. Ennek több jelentése lehet: a temetés éppen akkor aktuális; az apa jelenleg jó egészségnek örvend, és a jelentkező majd csak az apja jövőbeli halála után akarja Jézust követni (BONHOEFFER 1996, 25. o.); a törvény előírásai az illető és Jézus között állnak (uo.). Jézus szerint azonban Isten országának prioritása van.

⁶ <http://www.magyarokurir.hu/hirek/az-ordoguzes-valojaban-oromteli-esemeny-exkluziv-interju-vatikan-hivatalos-ordoguzojevel>

A harmadik szintén maga jelentkezik, de előbb el akar búcsúzni a családjától, azaz maga szabja meg a követés feltételeit. Jézus szerint az, aki hátratekint, nem alkalmas az Isten országára. Aki az eke szarvára teszi a kezét, annak előre kell nézni, hogy a munkáját el tudja végezni. Bonhoeffer szerint: „nem csak Jézussal, hanem önmagával is meg hasonlításba kerül. Nem akarja, amit Jézus akar, de azt sem akarja, amit ő maga akar.” (Uo.)

Sokféle akadály adódhat, mely nehezé teszi vagy ellehetetleníti a tanítványságot. A nehéz körülmények, a rokoni kapcsolatok, egykori kötelezettségek azt eredményezhetik, hogy az illető nem tudja vállalni a teljes odaszánást. Nem elég a lelkesedés, a döntést nem érzelmi alapon kell meghozni.

TOVÁBBI IGEI KAPCSOLÓPONTOK

- Péter lelkesedése a Jézus elfogása előtti órákban addig tart, amíg veszélyessé nem válik a tanítványság: *„Ha meg is kell halnom veled, akkor sem tagadlak meg.”* (Mt 26,35)
- A gazdag ifjú kérdése – *„Mit tegyek, hogy elnyerjem az örök életet?”* (Mk 10,17) – azt sugallja, hogy bármit kész lenne megtenni, de amikor Jézus az anyagi javakról való lemondást kéri, szomorúan távozik.
- Pál apostol vallomása: *„Én tehát úgy futok, mint aki előtt nem bizonytalan a cél, úgy öklözök, mint aki nem a levegőbe vág, hanem megsanyargatom és engedelmessé teszem a testemet, hogy amíg másoknak prédikálok, magam ne legyek alkalmatlanná a küzdelemre.”* (1Kor 9,26–27)
- Jézus átértékeli a kapcsolatokat. A vér szerinti rokonságnál előrébb valónak tartja a lelkit: *„Az én anyám és testvéreim, akik Isten ígését hallgatják és megtartják.”* (Lk 8,21)

IDÉZETEK

- Mit csinál a lelkész, ha nem a templomban papol?⁷
- „Istenem, adj nekem türelmet, hogy elviseljem, amit nem tudok megváltoztatni, bátorságot, hogy megváltoztassam, amit tudok, és

⁷ http://szoljbeapapnak.blog.hu/2017/10/03/mit_csinal_a_lelkesz_ha_nem_a_templomban_papol

bölcsességet, hogy e kettőt meg tudjam különböztetni.” (Reinhold Niebuhr)⁸

SZEMPONTOK A BESZÉLGETÉSHEZ

- Mi a motivációnk, amikor szolgálatra (teológiai felvételi, presbiteri tisztség stb.) jelentkezünk? Számolunk-e a várható nehézségekkel, egyáltalán van-e, aki figyelmeztet ezekre?
- Minden hivatásnak megvannak a maga nehézségei. Kívülállóként olyan könnyűnek látszik a másik helyzete, különösen a lelki munkát végzők életéről élhet a gyülekezeti tagokban idilli kép.
- Milyen konfliktusaink vannak a családban vagy munkahelyen amiatt, hogy hívő emberek vagyunk, és gyülekezetbe járunk?

ÉNEKEK

- „Jézus szívedbe lát” (ZÉ 113)
- „Elhatároztam, követem Jézust” (*Dicsérem neved* 3. 35)
- „Fel, mert az irgalom” (EÉ 449)
- „Jövel, Jézus, lelkem hő szerelme” (EÉ 383)

7. alkalom - Mátyás (ApCsel 1,15–26)

Jézus a mennybemenetelekor megígéri a Szentlélek elküldését. A várakozás napjait a tanítványok együtt töltik, és imádkoznak. Közöttük van Jézus anyja is és az a százhusz ember, akik a tágabb tanítványi körhöz tartoznak.

Jézus legszűkebb tanítványi köre tizenkét főből állt, ami – párhuzamba állítva Izrael tizenkét törzsével – Isten újszövetségi népét jelképezi. Jézus mennybemenetele után Péter felhívja a figyelmet arra, hogy az áruló Júdás halála miatt ez a kör nem teljes, és javasolja egy új tanítvány megválasztását.

Péter részletezi Júdás halálának körülményeit (ld. még Mt 27,5), ami arra utal, hogy a tanítványok számára milyen megrendítő lehetett az, hogy egy közülük elárulta a Mestert, még akkor is, ha Isten megváltó akarata ért célhoz Jézus kereszthalálával.

Péter szerint az új tanítvány megválasztásának feltétele a szemta-

⁸ <https://www.citatum.hu/szo/b%F6lcsess%E9get?r=6>

núság: csak olyan személy jöhet szóba, aki a kezdetektől, azaz megkezdésének óta követője volt Jézusnak. A beszélgetés részleteit nem ismerjük, csak a végeredményt. Két jelöltet állítanak: Józsefet és Mátyást. A választás menete: az imádság (ennek szavait Lukács fontosnak tartotta lejegyezni) és a sorsvetés. És a sors Mátyásra esett.

TOVÁBBI IGEI KAPCSOLÓPONTOK

- Mátyásról – név szerint – máshol nem tesz említést a Biblia, de a Szentlélek kitöltetésénél biztosan ott van: „*mindnyájan együtt voltak*”, „*előállt Péter a tizeneggyel*” (ApCsel 2,1.14).
- A katolikus hagyomány sem tud róla sokat.⁹
- Több apokrif irat fűződik a nevéhez: *Mátyás hagyománya vagy evangéliuma, Mátyás apostol cselekedetei*.
- A sorsvetés az Ószövetségben szokásos módszer Isten akaratának felismerésére. Sorsot vet például Józsué, amikor felosztja Kánaánt a törzsek között (Józs 18,10); Hámán, amikor el akarja pusztítani a zsidókat (Eszt 9,24); a hajósok, amikor a vihar okozóját keresik (Jón 1,7); Sámuel, amikor királyt választ Izráelnek (1Sám 10,21) stb.
- A katonák a keresztre feszítéskor Jézus ruháira is sorsot (κλήρος) vetnek (Mt 27,35).

IDÉZETEK

- Esküszövegek (gyülekezeti tisztségviselők) (*Agenda*, 495. o.)

SZEMPONTOK A BESZÉLGETÉSHEZ

- Az új tisztségviselő választása – öröm és kihívás (friss tapasztalatok a gyülekezeti, egyházmegyei, egyházkerületi választásokról)
- Az elődök öröksége. Lelkészek szokták mondani: ha jó munkát végzett az előd, van mit folytatni, ha nem, akkor van mit elkezdni. Mátyásnak milyen lehetett Júdás helyére állni?
- Péter szerint a tanítványság feltétele a szemtanúság, nem az elhívás. Mivel imádkoznak, ezért úgy gondolják, hogy a megválasztott tanítvány valóban az Úr akarata szerint való. Mindkét jelöltnek ötven százalék esélye volt, de biztos, hogy felkerült a jelöltlistára az, akit az Úr el akart hívni?

⁹ http://konyvtar.vaciegyszegyhazmegye.hu/feltolkepek/Szent_Matyas.pdf

- ApCsel 9-ben olvassuk Saul megtérését. Ő ugyan nem lesz tagja a tizenkettőnek, de Krisztus elhívott apostolaként áldott szolgálatot végez majd. Nem volt szemtanúja Jézus szolgálatának a kezdetektől (megkeresztelésétől), tehát Péter szempontjainak nem felel meg, de a feltámadt Jézus maga hívta el, és szolgálatát a Szentlélek igazolta.
- Az elhívás célja: a tanítványi kör kiegészítése.

ÉNEKEK

- „Örök Isten, kezed ezer áldást ad” (EÉ 315)
- „Úgy fogadd be a testvért...” (EÉ 474)

8. alkalom – A hét diakónus (ApCsel 6,1-7)

Az élő gyülekezet egyik ismérve a növekedés. A megnövekedett létszám azonban túl nagy terhet ró a gyülekezet vezetőire, ezért át kell gondolni a szolgálatot. Az apostolok ezzel akkor szembesülnek, amikor a görög nyelvűek között zúgolódás támad az özvegyasszonyokat ért méltánytalanság miatt.

Az ősgyülekezetben természetes, hogy a család és támasz nélkül maradt, bajba jutott testvérekről a közösség gondoskodik. A diaszpórából hazatelepült özvegyasszonyokkal kapcsolatos problémát részletesen tárgyalja Cseri Kálmán az egyik igehirdetésében.¹⁰

Az apostolok a zúgolódásra nem sértetten reagálnak, hanem összehívják az egész gyülekezetet, és javaslatot tesznek a kialakult helyzet javítására. Mivel nekik az igehirdetés az elsődleges feladatuk a Jézustól kapott missziói parancs alapján (Mt 28,18–20), és ezt a szeretetszolgálat miatt elhanyagolták, hét segítőt választanak a görög nyelvűek közül.

A diakónusok választásának szempontjai: maguk közül választanak (kívülálló nem jöhet szóba), a gyülekezet jó bizonyossággal legyen felőlük (hiteles keresztyének legyenek), és legyenek telve Lélekkel (újjászületett emberek) és bölcsességgel („kell némi bölcsesség azoknak, akik emberekkel foglalkoznak és gyülekezetben szolgálnak” – Cseri Kálmán).

A segítők megválasztása nem csupán az apostolok szívügye, hanem

¹⁰ <http://www.refpasaret.hu/pasaret/pred.php?id=1078>

az egész közösségé, így a megválasztásuk és szolgálatba állításuk (imádsággal és kézzel) is a teljes gyülekezet előtt történik.

TOVÁBBI IGEI KAPCSOLÓPONTOK

- A diakónusok a szeretetszolgálatra kapnak megbízást, de adott esetben bátran tesznek vallást hitükről. István, az első vértanú közülük való, s bár „csak” diakónus, bizonyágtevő védőbeszédével (ApCsel 7) beillene az apostolok közé (lásd Péter pütkösi igehirdetése – ApCsel 2). Fülöp pedig, akiről a következő alkalommal lesz szó, Sámáriában sokakat megtérít.
- Ószövetségi párhuzam: Mózes bírakat állít a nép fölé apósa tanácsára, mert nem győzi a munkát (2Móz 18).

IDÉZETEK

- „A gyülekezet vezetésének legfontosabb feladata, hogy hozzásegítse a gyülekezet tagjait adományaik, képességeik felismeréséhez, és segítse őket, hogy éljenek velük.” (DOUGLASS 2002, 388. o. 30. tétel.)
- „Egyházunk lelkipásztor-központúsága súlyos teher mind lelkipásztorainak, mind a gyülekezeteknek.” (DOUGLASS 2002, 157. o. 34. tétel.)
- Megoldási stratégiák: A dakota indiánok szerint: Ha holt lovon lovagolsz, szállj le róla. Mai modern világunkban differenciáltabban járunk el. Például megbízunk egy szakértői csoportot, hogy analizálja a lovat, felmérést készítünk az élő és holt lovak üzemköltségének összehasonlítására, és megállapítjuk, hogy a holt lovak jóval gazdaságosabbak... (HÉZSER 2005, 105. o.)

SZEMPONTOK A BESZÉLGETÉSHEZ

- A gyülekezeti tagok aktivitása: morgolódunk vagy teszünk azért, hogy egy gyülekezeti probléma megoldódjon?
- A lelkész bizalma a gyülekezeti tagok felé: munkatársak, önkéntes segítők bevonása, tudva, hogy a feladat jó kezekben van.
- Nem csak a lelkész, hanem adott esetben a harangozó, oltárdíszítő, templomot takarító, gyermekmunkát végző testvér is kerülhet olyan helyzetbe, hogy bizonyágot kell tennie a hitéről.
- Luther a *Kis káté* elején írja: „Így tanítsa háza népét...” Ez nem csak a tanításra, hanem a családon belüli bizonyágtételre is felszólít.

- Mennyire tartjuk fontosnak, hogy legfőképpen otthon, de a munkahelyen és baráti körben is időről időre tanúságot tegyünk?
- Az elhívás célja: a gyülekezetben adódó probléma megoldása.

ÉNEKEK

- „Induljunk, érkezünk” (ZÉ 4)

9. alkalom – Fülöp (ApCsel 8,4–8.26–40)

Az István mártírhalála után indult üldözés eredményeként a keresztyének szétszóródnak, és ahol megjelennek, hirdetik az evangéliumot. Fülöp, az egyik diakónus Samáriában olyan áldásos munkát végez, hogy ennek hírére Jeruzsálemből Péter és János is megérkezik. Ebből a sikeres misszióból ragadja ki Fülöpöt az Úr anyaga.

„Menj (...) a Gázába vezető útra, amely néptelen.” (26. vers) Isten útjai kifürkészhetetlenek. Az lenne – emberi ésszel – a logikus, ha Fülöp Samáriában maradna, és még több embert térítene meg. Azt kellene folytatni, ami jól működik, ehelyett az Úr látszólag értelmetlen tettet kér tőle.

Péter az etióp kincstárnokkal találkozik az egyébként néptelen úton, és a Lélek indítására csatlakozik hozzá. A főember Isten ígéjét olvassa, de nem érti, így kiváló alkalom nyílik Fülöp számára, hogy hirdesse Krisztust az észaiási prófécia alapján.

A beszélgetése eredménye: a főember megtér, megkeresztelkedik, és örömmel folytatja útját. Ő az első afrikai keresztyén.

Fülöp „üttörő személyiség volt, aki Jézus szeretetének üzenetével átlépte az etnikai határvonalakat”. (*Magyarázatos Biblia*, 1253. o.)

TOVÁBBI IGEI KAPCSOLÓPONTOK

- Jézus mennybemenetelekor ezt mondta tanítványainak: „erőt kaptok, amikor eljön hozzátok a Szentlélek, és tanúim lesztek Jeruzsálemben, egész Júdeában és Samáriában, sőt a föld végső határáig.” (ApCsel 1,8) Kibontakozóban ez az ígéret.
- A pásztor megkeresi az elveszett bárányt, mert neki az egy is fontos. (Lk 15)
- Péter nem érti, mi értelme nappal, zajban kivetni a hálót, de Jézus szavának engedelmeskedik. (Lk 5)

- Pál a második missziói útján az első úton alapított gyülekezeteket akarja újra meglátogatni, ám a Lélek ezt nem engedi, így kénytelen átmenni Európába (ApCsel 16,6–10).

IDÉZETEK

- „Aki nem törekszik idejében megragadni az alkalmat, az hiába fut utána, ha már elkészt. Az idő nincs megkötve, mint a ló az istállóban, hanem tovaszáll, mint a szellő.” (SPURGEON 2002, 105. o.)
- „Isten soha nem késik, ő mindig pontos, mindig időben jelen van az élet minden útkereszteződésénél; elég, ha egy kicsit magunkba mélyedünk, vagy odafigyelünk másokra, s máris találkoztunk vele, s együtt folytathatjuk utunkat.” (Gilbert le Mouel)¹¹
- A hernyó esélye, amikor át akar kelni az úttesten. Nincs esélye, mégis elindul és megérkezik. (HÉZSER 1998, 9. o.)
- *Mire odaérek:*
 - Buta csiga, nem látod, hogy még csak most kezdenek zöldülni a cseresznyék?
 - Mire felérek, pirosak lesznek. (HÉZSER 2005, 114. o.)

SZEMPONTOK A BESZÉLGETÉSHEZ

- Időnként a szülő így próbálja leállítani sokat kérdezőgató gyermekét: Azért, mert azt mondtam! Fülöp is vitatkozhatna, sorolhatná a miérteket, ehelyett inkább engedelmeskedik. Talán, mert biztos benne: Isten tudja, mit miért mond.
- A történetben nagy hangsúly van a Lélek vezetésén: az Úr angyala küldi Fülöpöt (26. vers), a Lélek küldi oda a hintóhoz (29. vers), a keresztelés után a Lélek ragadja el Fülöpöt (39. vers). Miből lehet felismerni Isten Lelkének vezetését?
- Emberileg nézve ostobaság volt otthagyni a várost, benne a sok potenciális megtérővel azért a néptelen útért. Ám Isten átlátja a nagyobb összefüggéseket is. Az etióp kincstárnok az első afrikai megtérő, aki magával viszi az evangéliumot egy másik földrészre. Milyen jó, hogy Fülöp nem vált akadályává ennek a nagy lépésnek!
- Az etióp kincstárnok egy vagyont áldoz arra, hogy megtegye a hosszú utat hazája és Jeruzsálem között, és egy Ézsaiás-tekercest is

¹¹ <https://www.citatum.hu/idezet/14397>

megvásárol. Ilyen nagy szomjúság van benne Isten után. Mi is kapunk indíttatást, hogy az ige után szomjazóknak Krisztusról beszéljünk.

- Isten időzítése mindig tökéletes. A mi életünkben is vannak jól időzített találkozások. Talán Fülöp vagy a kincstárnok helyzetében ismerünk magunkra.
- Az elhívás célja: a misszió kibontakozása.

ÉNEKEK

- „Itt a perc” (ZÉ 13)
- „Áldjad, én lelkem...” (EÉ 57)

10. alkalom – Pál apostol (ApCsel 9,1–30)

Saul életében a feltámadt Jézussal való találkozás döntő fordulatot eredményez. Keresztényüldözőből apostollá válik. Vallásos magatartását sokáig az „atyák hagyományai iránti buzgóság” (lásd Gal 1,14) vezérelte, de a Jézussal való személyes találkozás új alapokra helyezte az Istennel való kapcsolatát.

Az elhívás váratlan módon, a damaszkuszi úton, látomás által történik. Ennek a különleges eseménynek tanúi a kísérők is, de ők senkit nem látnak, mert Jézusnak egyedül Saul számára van mondanivalója.

Az, hogy Jézus szavát hallja, meggyőzi Sault arról, hogy tévedett Jézussal kapcsolatban. Jézus él, név szerint ismeri őt, és a múltja ellenére fontos feladatot bíz rá. A mennyei fény elvakítja, és három napig tartó fizikai vakságra van szüksége ahhoz, hogy elindulhasson a Krisztus-követés útján. Alázatra taníthatta ez a kiszolgáltatottság.

Anániás feladata: Saul meggyógyítása. Ő kapja a kijelentést Pál küldetéséről: pogányok, királyok és zsidók felé való misszióról, amely szenvedéssel jár majd (15–16. vers).

Megkeresztelkedése után Sault a keresztyének először nehezen fogadják be, sőt az élete is veszélybe kerül, mert Damaszkuszban a zsidók, majd Jeruzsálemben a görög nyelvűek terveznek ellene merényletet. Túl nagy a feszültség körülötte, ezért visszatér szülővárosába, Tarsuszba. Úgy tűnik, hogy az elhívás dacára Saul nem lesz Jézus apostola. Ám Jézus tudta, miért ott és akkor hívta el, és azt is, hogy mikor kell szolgálatba állnia.

TOVÁBBI IGEI KAPCSOLÓPONTOK

- Antiókiában a gyülekezet növekedése új szolgálattevőket igényel, ezért Barnabás, aki korábban kiállt Saul mellett (ApCsel 9,27), most elhozza őt Tarzusból.
- Egy évi gyülekezeti szolgálat után hívja el a Szentlélek Barnabást és Sault, hogy missziói útra induljanak, és ezt a gyülekezet vezetői számára jelenti ki (ApCsel 13,1–3).
- A második missziói útra Pál saját elhatározásából indul el, mert lelkipásztori felelősséget érez a korábban megtért testvérek iránt, ám útközben a Lélek először akadályozza, majd egy látomás által új irányba, Európa felé indítja (ApCsel 16,6–10).
- Egy új helyre megérkezve Pál először mindig a zsidókat keresi (ha van a városban zsinagóga, akkor ott beszél Jézusról), de az előbb vagy utóbb jelentkező elutasítás után a pogányok felé fordul (pl. pizidiai Antiókiában így fogalmaz: *„Először nektek kellett hirdetnünk az Isten ígését, mivel azonban ti elutasítjátok, és nem tartjátok magatokat méltónak az örök életre, íme, a pogányokhoz fordulunk.”* – ApCsel 13,46).
- Korinthusban látomásban kap megerősítést az Úrtól arról, hogy helyes a missziói koncepciója: *„Ne félj, hanem szólj, és ne hallgass: mert én veled vagyok”* (ApCsel 18,9–10).
- Nincs kétsége afelől, hogy szenvedés vár rá: az efezusi véneknek elmondja, hogy *„a Lélektől kényszerítve”* megy Jeruzsálembe (ApCsel 20,22), és Agabosz jelképes cselekedettel kísért próféciája (ApCsel 21,10–14) is ezt hirdeti.

IDÉZETEK

- *„Mi is történt Pállal a damaszkuszi úton? Valami olyasmi, mint amikor egy váltót átállítanak, s a vonat más irányba robog tovább. A kocsik maradnak ugyanazok – legalábbis egyelőre –, de a haladás iránya megváltozott. Akinek az életébe Isten hatalommal beleszól, az ugyanilyen irányváltozást él át azóta is.”* (CSERI 2011, 15. o.)
- *Jól töltöttük az időt. A liftben rekedt néni így vall: „Nem voltam egyedül, Isten velem volt.”* (HÉZSER 2005, 86. o.)
- A Közel együttes *Tégy eggyé* című CD-jéről a 3., *Tengereken át* című szám.

SZEMPONTOK A BESZÉLGETÉSHEZ

- A pálfordulás nem köpönyegforgatást jelent.¹² Saul nem a személyes érdekei miatt változtat a keresztényekhez való hozzáállásán: a Jézussal való találkozás az egész lényét átformálja.
- Nem Saul döntött Jézus mellett, hanem Jézus döntött Saul mellett. (STOTT 2010, 36. o.)
- Isten felhasználhat bibliai igéket és embereket is abban, hogy megszólítson és megbízzon bennünket a szolgálattal.
- A bibliai korban gyakoriak voltak a látomások. A karizmatikus közösségben nagyobb jelentőséget tulajdonítanak most is a látomásoknak és a Lélek látványos megnyilvánulásainak. Evangélikusként mi kicsit tartózkodóan kezeljük ezeket, pedig ma is vannak különleges Isten-élmények.
- Vannak terveink, elképzeléseink, melyeket Isten nem enged véghezvinni. A bezáruló ajtók mellett ugyanakkor új lehetőségek nyílnak. Van-e bátorságunk elindulni új irányba?
- Az elhívás célja: Pál szívének átformálódása és a misszió kibontakozása.

ÉNEKEK

- „Ébredj, bizonyágtévő lélek” (EÉ 467)

Hivatkozott művek

Agenda. MEE Sajtóosztálya, Budapest, 1996.

BONHOEFFER, Dietrich 1996. *Követés*. MEE Sajtóosztálya, Budapest.

CSERI Kálmán 2011. *Pál apostol*, Kálvin Kiadó, Budapest.

Dicsérem neved. 3. köt. Fialatok Krisztusért, 2000.

DÓKA Zoltán 1996. *Márk evangéliuma*. Ordass Lajos Baráti Kör, Budapest.

DOUGLASS, Klaus 2002. *Az új reformáció*. Kálvin Kiadó, Budapest.

EÉ = *Evangélikus énekeskönyv*. Evangélikus Sajtóosztály, Budapest, 1982.

Erőm és énekem az Úr. MEKDSZ–Harmat, Budapest, 2001.

GYÖKÖSSY Endre 2016. *Isten elfelejtett nyelve, az álom*. Szent Gellért Kiadó, Budapest.

Hallelujah = *Hallelujah! – Evangéliumi énekek gyűjteménye*. Bethánia könyvkiadóvállalata, Budapest, 1927.

¹² <http://www.refpasaret.hu/pasaret/pred.php?id=3246>

- HÉZSER Gábor 1998. *Kötőjeles történetek*. Kálvin Kiadó, Budapest.
- HÉZSER Gábor 2005. *Mindennapi és nem egészen mindennapi történetek*. Kálvin Kiadó, Budapest.
- Magyarázatos Biblia*. Philip Yancey és Tim Stafford jegyzeteivel. Harmat-Ve-
ritas, Budapest, 2014.
- MKL = *Magyar katolikus lexikon*. <http://lexikon.katolikus.hu/>
- SPURGEON, C. H. 2002. *1500 bölcs gondolat*. Evangéliumi Kiadó – Szent Gellért
Kiadó, Budapest.
- STOTT, John 2010. *Az apostolok cselekedetei*. Harmat-KIA, Budapest.
- VARGA Gyöngyi 2009. *Áldáskönyv*. Luther Kiadó, Budapest.
- VARGA Gyöngyi 2013. *Remény s ég*. Luther Kiadó, Budapest, 2013.
- ZÉ = *Zarándokének*. Magyarországi Evangélikus Ifjúsági Szövetség, Budapest,
2012.

Család 2.0

KOVÁCS ÁRON

1. óra – Háznép

BIBLIAI HÁTTÉR

A bibliai nyelvek, a görög és a héber nem ismerik a *család* szót. A görög az *oikosz*, a héber pedig a *bét* szavakat használja (mindkettő házat jelent), amikor a családról akar valamit elmondani.

Az ószövetségi korban a háznéphez tartoznak az izraeli „nagycsalád” tagjain kívül a háznál tartózkodó idegenek és vendégek (1Móz 19,8), valamint – az antik családfogalomnak megfelelően – a házhoz tartozó rabszolgák is (2Móz 20,17). Az Ószövetségben a *bét* – *ház* kifejezés gyakorta ezt a tágabb értelemben vett háznépet jelenti (1Móz 7,1.7; 17,23kk; Józs 24,15). Az Ószövetségben többször előforduló „Dávid háza”, „Izrael háza”, „Jákób háza” kifejezések ugyanakkor tüntetnek a nagycsalád keretein, és egy-egy nemzetség, törzs, illetve az egész nép közösségére utalnak (Jer 2,4; Zsolt 135,19k; vö. Mt 10,6; Lk 1,33; 2,4; ApCsel 2,36 stb.), sőt az Ószövetség egyetlen helyén utalás történik arra is, hogy Izrael népe Isten „háza népe” (4Móz 12,7; vö. Zsid 3,2kk).

Az Újszövetség az *oikosz* – *ház*, *háznép* kifejezést az ószövetségi *bét* – *ház*, *háznép* értelemben használja néhány esetben (ApCsel 11,14; 16,15.31.33k; 18,8; 1Kor 1,16; 1Tim 1,16; 4,19). Minthogy az antik családfogalomnak megfelelően a családfő teljhatalmú ura háza népének, megtérése az ősegyház kezdeti korszakában magától értetődően az egész háznép gyülekezethez csatlakozását is jelentette. Ilyen értelemben szól a fenti helyek némelyike az „egész háznép” megkereszteléséről.

TEXTUS

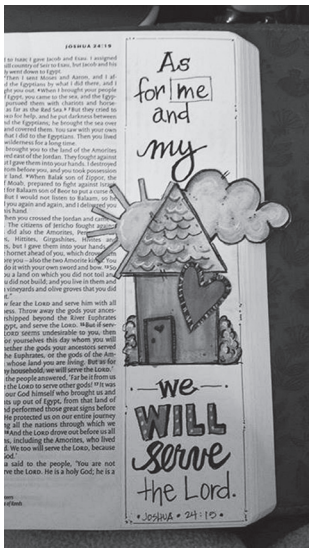
Kornéliusz és háznépének megkeresztelése (ApCsel 10,1–2.24.44kk)

LUTHER-IDÉZET

- „A katekizmust (Kis és nagy káté) egy kis és egy nagy könyvben találhatjátok meg. Már a vizitátorok is voltak nálatok, és továbbra is felkeresnek majd titeket, hogy kikérdezzenek, a családfőket és az egész háznépet, hogy láthassák, mennyit fejlődtetek. Isten szíve-
sebben lát egy faluban három parasztot, akik ismerik a katekizmust, mint húszt olyat, akik nem ismerik, mert Isten nem akarja, hogy munkája hiábavaló legyen. Pénzt és javakat kellene adnotok nekünk a tanításért, de most, bár mindezt ingyen kapjátok, mégsem becsülitek semmire. Azért kell nektek, családfőeknek szorgalmasan eljárnotok ezekre az igehirdetésekre, hogy megtanuljátok és taníthatókatok is a katekizmust.” (LVM 6: 236. o.)
- Prédikáció a Szentháromság ünnepe utáni 7. vasárnapra az Apostoli hitvallásról. Wittenberg, 1529. július 11. (délután). (LVM 6: 349–352. o.)
- „A családfő így tanítsa háza népét!” (Kis káté)

KÉPEK

„De én és az én házam népe az Urat szolgáljuk!” (Józs 24,15c)

KÉRDÉSEK, ÖTLETEK, GONDOLATOK

Bevezető

- Asszociációs játék: Mi jut elsősre eszünkbe a családról? Egész biztosan ahányan együtt vagyunk a bibliaórán, annyiféle szó, fogalom, impulzus rajzolódik ki pillanatok alatt. Ezek az első reakciók felvázolhatják a további beszélgetés irányait.
- Kit tekintünk családtagnak? Kik tartoznak a nagycsaládunkhoz? Mennyire összetartóak a családunk? Milyen a viszonyunk a családtagjainkhoz? Kikkel tartjuk a rokonságot, kikkel inkább csak a távolságot? Milyen kötelezettségek és milyen lehetőségek rejlenek a családi kapcsolatokban? Meddig terjed a felelősségünk a családtagjainkkal kapcsolatban?

Textus

- Milyen különbségeket vannak az Ó- és Újszövetség családképe és a mi családról alkotott elképzeléseink között?
- Mennyire egységes a családunk? Mennyire lehet egységes a hit egy családban, a nagycsaládban?
- Van-e olyan személy a családunkban, aki meghatározó módon formálta a (nagy)családunk gondolkodásmódját, hitét, értékrendszerét?
- Vannak-e még családfők, vagy ez már csak a múlt?
- Hol van a helye az individuumnak, a személyes hitnek a (nagy)családon belül?
- Ha egy családon belül több felekezet/vallás is van, ez milyen hatással van a közösségre?
- A család számára milyen felelősséget és lehetőséget jelent, ha vannak „nem hívő” tagjai?

Luther-idézet

- A (nagy)családon belül megéljük-e a hitünket? Vagy ez már teljesen a privát szféra része? Van-e olyan esemény a család életében, amikor teret kap a közösen megélt lelkiség? Közös imádság, áhítat, éneklés, együttgondolkodás egy bibliai ígéről? Járunk-e együtt, (családilag) templomba, vagy ez csak a esküvők, temetések, konfirmációk és keresztelesek kapcsán valósul meg? Vagy akkor sem?

- Van-e felelőssége a családnak (családfőnek) abban, hogy a családtagoknak mennyire van vagy éppen nincs teológiai háttértudása, bibliaismerete vagy éppen keresztény, evangélikus identitása?
- A hittanórák, gyülekezeti programok átvehetik-e a család szerepét, feladatkörét a lelki töltekezés, növekedés és az Isten-ismeret területén?

Kép

Két mai kép, mai rajz.

Valakinek fontos, hogy kinyissa a Bibliáját, olvassa, ráadásul még rajzoljon is bele a családról, érzéseiről, élményeiről. Ez elsőre talán szokatlannak tűnő megélése a hitnek, gondolkozásnak. Mit üzen nekem ez a rajz, ez a kompozíció?

Egy család, akik egymás kezét fogják, és napsütéses és borús helyzetekben is egymás mellett állnak. Ez csak egy idea, egy szép elképzelés, vagy létezik ilyen a valóságban is? Mi az, ami összetarthat egy családot? Miből, kitől és hogyan kaphatunk erőt, hogy életünk minden örömeiben és bánatában tudjuk fogni egymás kezét?

Imádság

Köszönöm, Uram, a családomat. Nálam jobban tudod, milyen nagy ajándékot adtál. Atyánk vagy, és azért adtad Jézust, hogy testvérünk legyen. Taníts bennünket, hogy igazi szülők és igazi gyermekek legyünk.

Tekints irgalmasan nyugtalan korunk családi életének sok gondjára, bajára. Segíts mindnyájunkat, hogy öregek és fiatalok megértsék egymást. Gyomláld ki szívünkéből a keserűség gyökerét. Vonj közel magadhoz minket, hogy egymástól el ne szakadjunk.

Áldd meg otthonunkat, hogy mindnyájan részesei legyünk abban, ami re testünknek, lelkünknek szüksége van. Segíts, nehogy börtönné váljék az otthonunk. Add, hogy ajtaja mindig nyitva álljon azok előtt, akiket hozzánk küldesz, és mi is eljussunk azokhoz, akikhez minket küldesz. (ÉÉ 740–741. o.)

Ének

„Mint édesatyja asztalát...” (ÉÉ 289)

2. óra – Házasság

BIBLIAI HÁTTÉR

A hatnapos teremtéstörténetben (1Móz 1,1–2,4a) azt olvassuk, hogy *Isten megteremtette az embert saját képmására, férfinak és nőnek teremtette*, majd megbízza őket: *szaporodjanak, sokasodjanak, töltsék be a földet, és vonják uralmuk alá*. A Biblia tehát a két nem megteremtéséről beszél, akik emberi méltóságukban egyenlők, mindkét nem Isten képmásának hordozója, és mindketten egyenlő megbízatást kapnak a világ feletti uralomra. Ebből alapvetően következik a két fél egyenlő helyzete a házasságban. A Biblia itt ugyan nem beszél kifejezetten házasságról, de az élet továbbadása a bibliai gondolkodásmódban feltétlenül a házasság keretéhez kapcsolódik.

A bűnbeesés története arról is szól, hogy a bűn nem hagyja érintetlenül a házasságot sem. A későbbi időben a törvény, számolva a bűn miatti lehetetlen helyzetekkel, megengedte a válást. Jézus a teremtő Isten eredeti szándékára hivatkozva érvényteleníti Mózes válásra vonatkozó rendelkezését (Mk 10,1–12; 5Móz 24,1), és a házasságot felbonthatatlannak mondja ki. Ugyanígy Pál apostol (Róm 7,2; 1Kor 7,10–11). A páli levelek ezt még az élet hozta részletekkel egészítik ki (1Kor 7,10–16), például a második házassággal az egyik fél halála után (Róm 7,2–3; 1Kor 7,8.39–40).

TEXTUS

A házastársak intése (Ef 5,21–33)

LUTHER-IDÉZET

„»A házasságban a kezdeti szerelem a leghevesebb« – Az, hogy a házasságban időnként veszekedésre és civakodásra kerül sor, romlott természetünk gyengeségéből és gyarlóságából adódik. Jön az ördög, és útjába szór mindkét házastársnak gyűlöletet, irigységet, gyanakvást, bizalmatlanságot és gonosz indulatokat, úgyhogy megharagszanak egymásra, gyanúik támadnak, másokat megkívánnak; ebből aztán különválás lesz. Az ember könnyen házasodik; de az, hogy mindig szeressék egymást, nehéz dolog és Isten adománya. Akinek ez jutott, adjon érte nagy hálát az Úristennek! Ezért hát aki nősülni akar, az komolyan fontolja meg, és így vagy hasonló szavakkal kérlelje az Úristent: „Ked-

ves, jó Istenem, ha az a te isteni szándékod, hogy így éljek, nőtlenül, akkor segíts benne; ha pedig másképp akarsz, akkor egy jóra való, igaz lányt juttass nekem, akivel le tudom élni az életemet, akit szeretek, és aki viszontszeret.” Mert a vonzalom nem elég; az is kell, hogy érzület és szív, szokás és életmód összevágjon és összehangolódjon, és hogy a házastársak egymáshoz jó szívvvel és türelemmel legyenek. Hiszen a dolgok nem mehetnek mindig tükörsimán.” (LVM 8: 631 o.)

KÉPEK

116

KÉRDÉSEK, ÖTLETEK, GONDOLATOK

Bevezető

Gondoljuk végig, az általunk ismert házaspárok közül kik azok, akiknek az élete példaértékű számunkra. Mi az, ami miatt értékesnek tartjuk az ő kapcsolatukat? Osszuk meg egymással ezeket az élményeket.

Írjuk össze, majd beszéljük meg közösen, hogy szerintünk milyen az ideális házasság, és mi a jó házasság titka.

Textus

- Engedelmesség?! Engedelmeskedjünk egymásnak? Aktuális-e ma is ez a gondolat, vagy csupán Pál apostol korában volt ennek a megfogalmazásnak létjogosultsága?
- Az engedelmesség mennyire jelent kiszolgáltatottságot?
- Van-e, lehet-e alá-fölé rendeltség egy párkapcsolaton, házasságon belül?
- Mi egy férj és mi egy feleség feladata, szerepköre a kapcsolaton belül? Egyáltalán külön lehet-e ezt választani?
- Mi a nagyobb kihívás: hogy az asszonyok engedelmeskedjenek a férjüknek, vagy hogy a férfiek úgy szeressék feleségüket, ahogy Krisztus szereti az egyházat?
- Hogyan van jelen Isten a házasságban? Milyen szerepet kap a hit két ember kapcsolatában?
- Milyen értékeket és milyen feladatot rejt magában a házasság?

Luther-idézet

- Milyen problémák és válsághelyzetek adódhatnak a párkapcsolatokban?
- Milyen megoldási képleteink vannak a különféle krízishelyzetekhez?
- Felelősek vagyunk a házastársunkért – de ez mit jelent a gyakorlatban?
- Meg lehet/kell minden vétket bocsájtani?
- Van-e egy határ, melyet átlépve nincs visszaút?
- Van-e élet a válás után?
- Az örök szerelem valóság/ritka ajándék/csupán fikció?

Kép

Chagall három képében ott van a légiesség, szárnyalás és meseszerűség. Az Énekek énekét festette meg, benne van a szerelem és a férfi és a nő kapcsolata. Milyen hangulatot sugároznak a festmények? Mit üzennek ezek a képek a házasságról? Melyik képrészlet gondolkodtat el?

Imádság

Úristen! Mennyei Atyám! Hálát adok néked, hogy kegyelmedből a szent házasságba vezettél, és általa megőriztél a bűnöktől. Kérlek téged, add

Szentlelkedet, hogy úgy vezessen és irányítson házasságunkban, hogy egyetértsünk. Ne adjak okot ellenkezésre vagy haragra, hanem derűs hívő életet éljek, éljünk. Ha nem is marad el a kísértés, mégis mindig érezzük kegyelmes segítségedet és áldásodat. Akaratod szerint neveljük gyermekeinket, teljes hívő boldogságban éljünk egymással, és végül üdvözlünk a te Fiad, Jézus Krisztus által. (EÉ 748. o.)

Ének

„Ó, szeretet forrása...” (EÉ 479)

3. óra - Férfi

BIBLIAI HÁTTÉR

A teremtés rendjében férfi és nő együtt testesítik meg az Isten képére alkotott embert (1Móz 1,27; 5,1-2; Mk 10,6). A nő egy szinten áll a férfival, ezért lehet neki minden tekintetben hozzáillő társa (1Móz 2,18-24; 1Kor 11,12). Nem a teremtéstörténetből fakad, legfeljebb annak későbbi értelmezéséből vezethető le a férfiak felsőbbrendűségének teológiája (1Kor 11,7-10). A teremtés rendjében férfi és nő között nem rang- vagy értékkülönbség, hanem alkati és feladatbeli különbözőség van. Alkatilag a férfi az erősebb (Bír 8,21; 1Kir 2,2; 1Kor 16,13), a nő a gyöngébb fél (1Pt 3,7). Ezzel az adottsággal visszaél az a férfi, aki az erejét bálványozza (Jer 17,5) vagy hatalmaskodásra használja (2Móz 2,17a; 2Sám 13,14), és helyesen él vele az a férfi, aki a gyöngébbek segítségére és védelmére kel (1Móz 29,10; 2Móz 2,17b; 1Pt 3,7). Ezért hasznos, ha a férfi ifjúkorától kezdve teherviselésre (JSir 3,27) és önuralomra (Péld 16,32) nevelődik. A teremtés rendje szerint a férfi dolga a kenyérkeresés (1Móz 3,19; Zsolt 128,2), a nőé pedig az anyaság (1Móz 3,16; Zsolt 128,3; 1Tim 2,15). Az egyenrangúság és a különbözőség mellett a Biblia még egy harmadik adottságról is tud: férfi és nő egymás számára teremtettek.

Izrael vallási és társadalmi életében minden felelős tisztséget férfiak töltöttek be. A család- és a nemzetségfők, a közösség élén álló vének, a bírák és a királyok (Debóra és Ataljá kivételével), a hadvezérek és a harcosok, a papok, a lévíták és – néhány kivételtől eltekintve – a próféták is mind férfiak voltak. A választott néphez való tartozás külső jele is a férfiakra korlátozódott (körülmetelés). A házassági és csa-

ládjogi törvények a háznépet a családfő tulajdonának tekintették, és számára különböző előjogokat biztosítottak (egyebek között a többnejűség és az önkényes válás jogát). Az örökségből a férfiutódoknak járt köteles rész; leányok csak a családfő kivételes kegye folytán (Jób 42,13kk) vagy fiúörökös hiányában (4Móz 27,1–8) juthattak örökséghez. Népszámláláskor is általában csak a férfiakat vették számba (1Krón 1–9; Lk 3,23–38; Mt 14,21; 15,38; ApCsel 4,4).

Krisztusban nincs férfi, sem nő, hanem csak újjáteremtett ember (Gal 3,28; 1Pt 3,7). Jézus egyformán foglalkozott férfiakkal és nőkkel, egyformán megváltásra szoruló bűnösöknek és hit által az örök élet részeseinek tekintette őket. A Szentlélek is egyformán áradt ki férfiakra és nőkre, és egyformán ruházta fel őket kegyelmi ajándékokkal.

TEXTUS

Izsák és Rebeka Gerárban (1Móz 26,6–11)

LUTHER-IDÉZET

„Martinus doktor a nősüléséről beszélt.

– Amikor tizenhárom évvel ezelőtt meg akartam nősülni, inkább Ave Schönfeldet vettem volna feleségül, akinek most Basilius doktor, poroszországi medikus a férje. Az én Káthémet akkor még nem szerettem, mert arra gyanakodtam, hogy büszke és kevély. De Istennek úgy tetszett, és az volt a szándéka, hogy Káthén megessen a szívem. És ez, Istennek hála, jó választás volt, mert igaz és hűséges asszonyt nyertem vele, akire férjének szíve bizvást hagyatkozhat, miképpen Salamon mondja: »Ő *nem visz romlásba engem.*« (Péld 31,11) Jaj, mennyire szívemből vágyakoztam az enyéim után, amikor Schmalkaldenben halálos betegen feküdtem! Már azt hittem, ebben az életben többé nem látom feleségemet és gyerekeimet. Mennyire fájt nekem ez az elszakadás és különválás! Biztos vagyok benne, hogy az a fajta természet adta vonzalom és szeretet, amelyet a férj érez a felesége és a szülők a gyerekeik iránt, a végét járó emberben a legerősebb. Most pedig, amikor Isten kegyelméből ismét egészséges vagyok, még inkább szeretem a feleségemet és a gyerekeimet. Senki sem annyira hitbuzgó, hogy ne érezné az ilyen veleszületett, természet adta vonzalmat és szeretetet; mert nagy adomány a szövetség és közösség a férj és a feleség között.” (LVM 8: 544–545. o.)

KÉPEK

120

KÉRDÉSEK, ÖTLETEK, GONDOLATOK

Bevezetés

Gyűjtsünk össze közösen néhány férfiakkal kapcsolatos sztereotípiát.

- Milyen elvárásokkal kell megküzdeni a férfiaknak, férjeknek?
- A férfi és nő egyenlőségének eszméje hogyan működik a gyakorlatban?
- A férfi a teremtés koronája?
- Izraelben nem voltak papnők. Miért csak a férfiak végezhetek papi szolgálatot?
- Van-e előjoga a férfiaknak a kultusz, a lelki élet területén?

Textus

Izsák a „hős férj”, aki, ha kell, még az életét is „feláldozná” Rebekáért. Nem meglepő Izsák viselkedése, hisz az apja, Ábrahám ugyanígy viselkedett, amikor Sárával Egyiptomba kerültek.

- Milyen egy mintaférj?
- Mit kell, és mit nem kell megtennie a férjnek a feleségéért?
- Osszuk két részre a csoportot, az egyik csapat érveljen Izsák tette mellett, a másik ellene.
- Mit tettem volna én Izsák helyében?

- Milyen példát adunk a következő generációnak? Hogyan hat a szülői példa a gyermekekre?
- Izsák és Rebeka együtt nevetnek. A humor milyen szerepet kap a férfi és nő kapcsolatában?

Luther-szöveg

- A fenti sorokból mire következtethetünk? Milyen lehetett Luther és Bora Katalin kapcsolata?
- Milyen szerepe van Istennek a társra találásban?
- Mire van szükség ahhoz, hogy a férfi és nő között kialakuljon a feltétlen bizalom?
- Melyek az apa feladatai, és vannak-e előjogai?
- Ha holnap meg kellene halnunk, mi az, amit még ma elmondanánk a családjunknak?

Kép

Dürer Sámson történetéről készített metszetet. A nyers erő, magabiztosság és elszántság sugárzik a képről.

A korai kereszténység korából származó mozaik a bűnbeesést és a paradicsomból való kiűzetést ábrázolja, itt a megszegyenült és összetört Ádámot láthatjuk.

- Hogyan ábrázolja ez a két műalkotás a férfit? Milyen tulajdonságokat helyez előtérbe?
- Mi az itt látható erő és erőtlenség forrása?

Imádság

Atyám, jó Istenem!

Taníts meg belátnom,

hogy gyermekem nem az én tulajdonom.

Hadd növekedjék és fejlődjék úgy,

ahogyan te gondoltad, tervezted,

nehogy útjába álljak.

Ne engeddd, hogy eltakarjalak téged. (EÉ 742. o.)

Ének

„Én lelkem, áldva áldjad...” (EÉ 45)

4. óra - Nő

BIBLIAI HÁTTÉR

Az Ószövetség szerint Isten az embert férfivá és nővé teremtette (1Móz 1,26–28), az asszony a férfi segítőtársa (1Móz 1,27; 2,18kk). Az asszony az izraeli társadalomban a házasság és a család szervezetébe volt be- tagolva, amelynek középpontja a férfi volt. Az apa tekintélye alatt állt a hajadon leány, amíg férjhez nem ment. A férj „ura” volt a jegyesének, illetve feleségének (2Móz 21,22; 5Móz 24,4). Házasságkötéskor a le- endő férj pénzt fizetett az apának (1Móz 34,12; 2Móz 22,16; 1Sám 18,25). Az asszonynak minden élethelyzetben a férje mellett kellett maradnia: követte a férjét, ha azt rabszolgának adták el (2Móz 21,3; vö. Mt 18,25), vagy felszabadult a rabszolgaság alól (2Móz 21,3). Az apa lánya fogadalmát, a férj felesége fogadalmát tehette semmissé (4Móz 30,6.9). Az eltaszított vagy megözvegyült asszony fogadalma viszont önmagában érvényes volt (4Móz 30,9). A sógorházasság rendje (5Móz 25,5kk) arra kötelezte a fiú utód nélkül elhalt férfi testvérét, hogy a házasságot az özvegygel tovább folytassa. Ez a szabályozás némiképp oldotta a nő magárahagyatottságának, gyermektelenségének vagy a férj feleségével szembeni elégedetlenségének problémáit. Emellett természetesen számolni kellett a több feleség között szükségszerűen fellépő rivalizálással (pl. 1Sám 1) és örökösödéskor a kedvenc feleség gyermekeinek előnyben részesítésével (5Móz 21,15kk).

Az izraeli családban megbecsült szerepe volt a feleségnek, illetve anyának (1Móz 16,5k; 27,5kk; 1Kir 1,11kk; 21,5kk; 2Kir 4,8kk; 8,18; Ám 4,1kk). Ezt már az is mutatja, hogy a Tízparancsolat negyedik pont- ja szerint az apa mellett az anyát is tisztelni kell (2Móz 20,12; 5Móz 5,16; ez egyébként más ókori, keleti társadalmakban is így volt). Az ószövetségi törvények az apa mellett mindig megemlítik az anyát is (2Móz 21,15.17; 3Móz 19,3; 20,9; 5Móz 21,18k; 27,16). Izrael történel- mében is fontos szerepet játszottak a nők (Mirjám: 2Móz 15; Debóra és Jael; Bir 4,4kk.21; Hulda: 2Kir 22,14kk; Ataljá: 2Kir 11,1kk). A böl- csességirodalom szívesen foglalkozik a szép és derék asszonyokkal (Péld 5,17kk; 31,10–31; Préd 9,9), megénekli a szerelem nagyszerűsége- t (Énekek 6,3.9) és óv az idegen asszonytól (Péld 5,2kk).

A szomszédos népekkel ellentétben Izraelben nincsenek papnők, ettől függetlenül azonban a nőknek fontos helyük van az izraeli kul-

tuszban: áldozhatnak (3Móz 12,6), részt vehetnek az áldozati lakomákon, a nagy zarándokünnepeken (1Sám 1,3kk; 2Sám 6,19; 3Móz 22,12k; 4Móz 18,8kk), adományait a szent sátor megépítéséhez felajánlják (2Móz 35,22), részmunkát vállalhatnak a sátor berendezéseinek elkészítésekor (2Móz 35,25k), szolgálatot végezhetnek a bejárata előtt (2Móz 38,8; 1Sám 2,22), és Istent magasztalhatják (2Móz 15; Zsolt 68,26; 148,12).

Az Ószövetségben a *nő, asszony* fogalma átvitt értelemben jelentheti Izraelt vagy Jeruzsálemet (Hós 2,4; Jer 3,1.3.20; Ézs 54,6; Ez 16,30.32; 23,2kk).

Jézus a nőket is megajándékozta bűnbocsátó szeretetével (Lk 7,36kk; 8,2; Jn 8,1kk). A samaritánus asszonymnak Messiásként (Jn 4,26), Mártának pedig mint „Feltámadás és Élet” jelentette ki magát (Jn 11,25). Elfogadja a nők szolgálatát (Lk 8,3), és tanítja őket (Lk 10,38kk). Feltámadásának első tanúi és biznyságtevői ugyancsak asszonyok (Jn 20,11kk; Mk 16,9; Mt 28,10). Az ApCsel 1,14 szerint Mária más asszonyokkal és az apostolokkal együtt imádkozik Jézus mennybemenetele után. Az özvegyek mellőzése a mindennapi, gyülekezeti szolgálatban hibának számít (ApCsel 6,1kk). Az újszövetségi levelek többször megemlítik a nők gyülekezeti szolgálatát (Róm 16,1.12; Fil 4,2k; 1Tim 3,11; 5,10). Noha az Újszövetség szerint a feleség a férjével együtt örökös társ az Isten kegyelmében (1Pt 3,7), és a Krisztusban nincs férfi és nő (Gal 3,28), mégis több ízben is elhangzik a felhívás, hogy az asszonyok engedelmeskedjenek férjüknek (Ef 5,22kk; Kol 3,18; 1Tim 2,11; Tit 2,5; 1Pt 3,1kk; vö. 1Kor 11,4kk). Beszélgetésükkel ne zavarják meg a gyülekezeti istentisztelet jó rendjét (1Kor 14,34kk), ne tanítsanak, ne uralkodjanak a férfiakon (1Tim 2,12). A férfiaknak viszont úgy kell szeretniük feleségüket, ahogyan Krisztus szerette az egyházat, azaz önfeláldozó szeretettel (Ef 5,25).

TEXTUS

Kánaáni asszony (Mt 15,21–28)

LUTHER-SZÖVEG

„Az asszonyuralomról

– Az asszony – mondta Luther doktor – uralkodjék a háztartásban, de ez ne váljék férje jogának és igazságának kárára. Az asszonyuralom a

világ kezdete óta még soha nem vezetett semmi jóra, ahogy a mondás tartja:

Női uralom
vége siralom.

Amikor Isten Ádámot minden teremtmény urává tette, akkor még minden helyénvaló és rendben volt, és minden a legjobb uralom alatt állt; de amikor jött a nő, és ő is bele akart nyúlni a forró levesbe, és ő is okos akart lenni, akkor minden dugába dőlt, és felborult a dolgok rendje. (...)

124

Milyen tisztségre vannak rendelve az asszonyok?

– Az asszonyok – mondta Luther doktor – a háztartás dolgairól úgy beszélnek, hogy a szónoklat mesterei példát vehetnének róluk: meggyőzően és megnyerő hangon, és úgy, hogy felülmúlják még Cicerót, a legékesebb szavú szónokot is; és amit ékesszólással nem tudnak véghezvinni, azt elérik sírással. A hathatós beszéd képessége velük született; ők ugyanis természettől fogva sokkal jobb rábeszélők és ügyesebbek az alkudozásban, mint mi, férfiak, amely készséget mi sok-sok tapasztalással, gyakorlással és tanulmányokkal sajátítunk el. Ha azonban a háztartáson kívüli dolgokról beszélnek, akkor nem tudnak semmit megragadni. Mert mondókájuk van elég, de melléfognak és bakot lőnek azokban a dolgokban, amikhez nem értenek; ezért az ilyesmikről bugyután szólnak, összevissza és mértéktelen zagvasággal. Ebből is kiviláglik, hogy az asszony a háztartásra van teremtve, a férfi pedig a rendtartásra, a világi uralomra, a hadviselésre és a bírósági tárgyalásra, arra, hogy ezeket igazgassa és vezesse.” (LVM 8: 181–182. o.)

KÉPEK

125

KÉRDÉSEK, ÖTLETEK, GONDOLATOK

Bevezetés

Gyűjtsünk össze közösen néhány nővel kapcsolatos sztereotípiát.

- Milyen elvárásokkal kell megküzdeni a nőknek, anyáknak?
- A férfi és nő egyenlőségének eszméje hogyan működik a gyakorlatban? A nő a gyengébbik nem?
- Beszélhetünk-e tipikus női feladatokról, foglalkozásokról?
- Ma milyen szerepet kap az anya a gyermeknevelésben?
- A nők mai szerepe összeegyeztethető-e a Biblia nőkről alkotott képével?
- Mi a helyzet azokkal a nőkkel, akiknek nem lehet gyermekük, vagy nem akarnak gyermeket?
- Lehet-e egy nő élete teljes gyermek nélkül?

Textus

- Mi az anya feladata? Hol vannak a szülői felelősség határai?
- Hogyan menti meg a kánaáni nő a gyermekét?
- Milyennek látom ezt a kánaáni anyát?
- Mire tanít engem ennek az asszonynak az alakja?
- Mit tettem volna én az anya helyében?

Luther-idézetek

- Az asszonynak a konyhában a helye?
- Mi a következménye a „nőuralomnak”?
- Hasonlítsuk össze, milyen helye volt a társadalmon belül az anyáknak Luther idejében, és milyen ez most.
- Gondolkodjunk el azon, milyen szerepet kapnak a nők az egyházban, gyülekezetekben. Kell-e ezen változtatni? Miben?

Kép

Michelangelo *Pietája* és Cranach *Betsábéja* nagyon finom vonásokkal ábrázolja az anyát és a nőt. Két teljesen különböző szerep, élethelyzet. Az anya és a gyász, és a szépség és a csábítás.

- Mit üzennek nekünk ezek a műalkotások?
- Olvassuk el a két ide vonatkozó bibliai szakaszt! Nézzük meg, mi az, amit kihangsúlyoznak ezek az alkotások!

Imádság

Úristen, mennyei Atyánk! Tőled kapunk szüntelenül mindenféle jót bőséggel, és te őrizel meg minket kegyelmesen naponként minden gonosztól. Kérünk téged, add nekünk Szentlelkedet, hogy mindezt teljes szívünkkel, igaz hitben felismerjük, és kegyes jószágodért s irgalmaodért hálát adjunk most és örökké. Jézus Krisztusért, a te Fiadért, a mi Urunkért. (EÉ 757. o.)

Ének

„Mily boldog ház...” (EÉ 481)

5. óra – Gyerekek

BIBLIAI HÁTTÉR

Az Ószövetség szerint a termékenység és gyermekáldás Isten ajándéka. Különösen szépen fejezi ki ezt a gondolatot Zsolt 128: *„Feleséged olyan házad belsejében, mint a termő szőlőtő; gyermekeid olyanok asztalod körül, mint az olajfacsemeték. Ilyen áldásban részesül az az ember, aki féli az Urat.”*

A nagy család számos gyermekkel Izraelben örömet, szerencsét és különös áldást jelentett (5Móz 28,4; Zsolt 127,3; 128,3–4; Jób 5,25; Péld 17,6). Ha valamely házasság gyermektelen marad, abban Isten büntetését látták (1Móz 30,23; 1Sám 1,6.7; Ézs 47,9).

Gyakran az anya adta a nevet a gyermeknek (1Móz 25,25k; 29,32–35; 38,4; Bír 13,24; 1Sám 1,20; Ézs 7,14), máskor az apa (1Móz 4,26; 5,23.29; 35,18; 41,51; 2Móz 2,22; 2Sám 12,24), a későbbi korokban pedig a névadás egybeesik a nyolcadik napon történő körülmetéléssel (vö. Lk 1–59; 2,21). Az elsőszülötteket, mivel ők az Úréi, tehát szentek voltak, a szent helyre kellett vinni, és öt ezüst sekelért megváltani (4Móz 18,15–16).

Az első életévekben mind a fiú-, mind a lánygyermek édesanyjuk oltalma és nevelése alatt állottak (Péld 6,20; 31,1). A fiúk nevelését később az apa vette át. A gazdagabb családokban nevelők is voltak (2Sám 12,25; 2Kir 10,1; Ézs 49,23). A mózesi törvény kötelezi az apát, hogy gyermekeinek elbeszélje Isten történelmi szabadító tetteit, amelyeket népével tett, és megtanítsa őket az Úr ígéire (5Móz 4,9k; 6,7.20–25). Az Ószövetség nagy súlyt helyez a gyermekek istenfélelemben való nevelésére, amely a bölcsesség kezdete (Péld 1,7). Különösképpen a páskavacsora volt az a hely, ahol az atyáknak Isten csodálatos tetteit kellett elbeszéliük a gyermekeknek (2Móz 12,26–27).

A gyermekek az ószövetségi időben az apa tulajdonai voltak, és szabad volt neki őket (csak izraelitáknak) eladni (2Móz 21,7). Gyakran olvashatunk olyan gyermekekről, akiket az apa hitelezői az adósság elengedése fejében rabszolgaként megvettek (2Kir 4,1; Ézs 50,1; Neh 5,5). Az apa határozott a gyermekei kiházasításáról, és súlyos esetekben joga volt halálbüntetés kiszabására is (1Móz 38,24; 5Móz 21,18–21). Általában az ítélezés a közösség véneinek joga volt, ez megőrizte a gyermekeket az apa önkényétől. Az apának megtiltotta a törvény,

hogy az elsőszülött fiú jogát valamelyik fiatalabbnak adja az anyja kedvéért (5Móz 21,15–17).

A törvény többször megparancsolja a gyermekeknek a szülők tiszteletét (2Móz 20,12; 3Móz 19,3; 5Móz 5,16; Péld 1,8–9; 13,1). Az a gyermek, aki szüleit gyalázza vagy megüti, Isten átka alá és halálos ítélet alá esett (2Móz 21,15–17; 3Móz 20,9; 5Móz 27,16). Az ószövetségi korban tehát a gyermek a nagycsalád védelmében nőtt fel, ahol gondoskodtak testi-lelki neveléséről és jólétéről.

Jézus megáldja a gyermekeket (Mk 10,16), és lelkületüket a hívő ember példaképévé teszi: „*ilyeneké a mennyek országa*” (Mt 19,14; vö. Mt 18,3). Az igazi nagyság titka: „*Kicsinnyé lenni, mint a gyermek*” (Mt 18,4). Az evangéliumi szóhasználatban a *kicsiny* és a *tanítvány* szinonim fogalmak (Mt 10,42; Mk 9,41). Boldog, aki befogad egyet a kicsinyek közül (Mt 18,5; 25,40), de jaj annak, aki megbotránkoztatja őket (18,6.10). Jézus szavai védik a gyermek Istentől kapott méltóságát.

Az Újszövetség nem oldja föl az ószövetségi rendelkezéseket a szülők és a gyermekek viszonyáról, azzal a különbséggel, hogy egyformán inti a szülőket és a gyermekeket szeretetre és engedelmességre (Ef 6,1–4; Kol 3,20–21). A szülők akaratának határt szab a gyermeknek Istenhez és az ő akaratához való közvetlen kötöttsége (Mk 3,33–35; Lk 9,59–62; 14,26).

Pál apostol azokat a gyülekezeteket, akik az ő igehirdetésére tértek meg, lelki értelemben „gyermekeinek” szólítja (1Thessz 2,7k; Gal 4,19k; vö. 1Kor 4,15), és hasonlóan szólítja János is az általa alapított gyülekezeteket (1Jn 2,2.18; vö. Jn 13,33). Ez az apostolok és a gyülekezetek bensőséges kapcsolatát jelzi, de azt is, hogy mint lelki atyák által, általuk jutottak el Isten igazi megismerésére, és születtek újjá Krisztusban (1Kor 4,15; Gal 4,19).

A keresztyének valójában Isten gyermekei, háza népének tagjai: „*Maga a Lélek tesz bizonyosságot lelkünkkel együtt arról, hogy valóban Isten gyermekei vagyunk. Ha pedig gyermekek, akkor örökösök is: örökösei Istennek és örököstársai Krisztusnak, ha vele együtt szenvedünk, hogy vele együtt dicsőüljünk is meg.*” (Róm 8,16–17)

TEXTUS

Jézus megáldja a gyermekeket (Mk 10,13–16)

LUTHER-IDÉZET

„Negyedik parancsolat

Tiszteld atyádat és anyádat!

Először megismerem e parancsolatból Istent mint az én Teremtőmet. Milyen csodálatosan alkotott testből és lélekből! Szüleimen keresztül életet adott nekem. Őket pedig eltöltötte szeretettel, hogy nékem mint testük magzatjának minden erejükkel szolgáljanak, világra hozzanak, tápláljanak, gondomat viseljék, neveljenek, s nagy buzgósággal, gondoskodással, fáradsággal s munkával embert faragjanak belőlem. Azt is meg kell e parancsolatból tanulnom, hogyan őrzött meg mind mostanáig engem, az ő teremtményét, hogyan védte meg testemet, lelke­met megszámlálhatatlan fenyegető veszélytől s nyomorúságtól, s azok­ból gyakran kiségett, mintha szinte minden órában újra teremtene. Mert az ördög minden szempillantásban irigyli tőlünk az életet.

Másodszor: hálát adok a gazdag, jóságos Teremtőnek magamért s az egész világért, hogy ebben a parancsolatban elrendelte az emberi nemzetség sokasodását és fennmaradását, s nemünket máig is oltalmazza. Örökdik egyéni és családi életünk, valamint a közrend felett. Ezek nélkül a világ nem állhatna fenn egy évig sem, mert világi kormányzat nélkül nincs béke. Ahol pedig nincs béke, ott szétzül­lenek a családok és az otthonok. Ahol felbomlik a család és az otthon, ott nem lehet gyermeket nemzeni és nevelni, nem is vállalhatja senki sem az apai, sem az anyai hivatást. Éppen arra való ez a parancsolat, hogy fenntartsa és oltalmazza mind a családot és az otthont, mind pedig a közrendet. Ezért követel gyermektől s alattvalóktól egyaránt engedelmességet, és ügyel annak megtartására. Aki pedig vétkezik ellene, azt nem hagyja büntetés nélkül. Különben a gyermekek engedetlenségükkel a családot és az otthont, az alattvalók lázadásukkal a köz­rendet már régóta felforgatták s tönkretették volna, hiszen a gyermekek és alattvalók sokkal többen vannak, mint a szülők és a kormány­zók. Ezért kimondhatatlan jótétemény ez a parancsolat.

Harmadszor: gyónon és megvallom gyászos engedetlenségemet s bűnömet, hogy Istennek e parancsolata ellenére szüleimet nem tiszteltem, nekik nem engedelmeskedtem. Sőt őket gyakran megharagítottam és megsértettem, atyai büntetésüket türelmetlenül fogadtam, ellenük zúgolódtam, hűséges intéseiket lenéztem, sokszor szívesen hajoltam laza erkölcsű társasághoz s gonosz cimborákhoz. Az ilyen

engedetlen gyermekeket maga az Isten átkozza meg, s tagadja meg tőlük a hosszú életet – amint valóban sokan el is pusztulnak gyalázatosan, s meghalnak, mielőtt felserdültek volna! Mert aki atyjának és anyjának nem engedelmeskedik, azt a hóhér tanítja meg az engedelmességre, vagy elveszíti életét gonoszul az Isten haragja által stb. Szívem szerint bánom, s könyörgök kegyelemért és bűnbocsánatért.

Negyedszer: magamért s az egész világért könyörgök, hogy Isten legyen irántunk kegyelmes, árassza gazdag áldását családunkra, ott-honunkra, valamint egész közéletünkre. Azért is könyörgök, hogy mostantól kezdve kegyesek legyünk, szüleinket tiszteljük, urainknak engedelmeskedjünk, az ördögnek ellenálljunk, ne engedjünk neki, ha engedetlenségre és békétlenségre csábít. Ha így élnénk, valóban lendítenénk valamit a családi életen meg az ország sorsán, elősegítenénk a béke megőrzését Isten dicsőségére s tiszteletére, magunknak pedig hasznunkra és javunkra, felismernénk ezen adományait, s érettük hálát adnánk. Itt kell beleszólni a szülőkért s felsőbbiségért mondandó imádságot is, hogy ti. Isten adjon nekik értelmet és bölcsességet, s hogy bennünket békével és szerencsésen kormányozhassanak. Őrizze meg őket a zsarnokságtól, dühöngéstől s őrzöngéstől. Térítse őket el ilyesmitől, hogy tiszteljék Isten igéjét, ne üldözzék, és senki kárt ne tegyen benne. Mert az ilyen magasztos adományokat könyörgéssel kell megszerezni, amint Pál is tanítja Római levelében. Különb az ördög kezében van a gyeplő, s minden átabotában megy. Ha apa vagy anya vagy, ne feledkezzél el saját magadról, se gyermekeidről, se cselédeidről, hanem könyörögj szorgalmasan a mi édes mennyei Atyánkhoz, aki a saját nevével s hivatalának tisztességével felékesített, és téged is apává tett, s az apákat megillető tisztességben részesített – adjon néked kegyelmet és áldást, hogy feleségedet, gyermekeidet s cselédeidet Isten kedve szerint keresztény módra igazgasd és tartsd el. Adjon néked bölcsességet és erőt, hogy gyermekeidet helyesen nevelhesd, bennük pedig teremtsen tiszta szívet tanításod követésére s engedelmességre. Mert minden Isten adománya, nemcsak a gyermek, hanem a fejlődése és a tehetsége is, meg az is, hogy a jó úton halad. Különb a család élete hasonlónak lesz a disznóólhoz, s olyan lesz, mint a rendetlen kölykök játszótere. Láthatjuk is ezt istentelen, fegyelmezetlen embereknél.” (LVM 5: 667–668. o.)

KÉPEK

KÉRDÉSEK, ÖTLETEK, GONDOLATOK

Bevezetés

Beszélgessünk arról, hogy milyen volt nekünk gyerekek lenni.

- Nehéz gyerekkorunk volt vagy éppen nagyon is felhőtlen? Hogyan emlékezünk vissza erre az időszakra?
- Mennyire vagyunk/lehetünk még gyerekek?
- Milyen kihívásokkal szembesülünk a gyermeknevelésben?
- Mennyire kell/tudunk gondoskodni szüleinkről?
- Hol volt a helye a gyerekeknek a családon belül a Biblia korában, és hol van a helye most, a 21. században?
- A negyedik parancsolatban milyen kérdéseket vet fel egyszerre gyermekként és (később majd) szülőként?

Textus

Olvassuk el közösen Luther magyarázatát ezzel a szakasszal kapcsolatban:

„A kedves kisgyermek a tisztaságban élnek, nem tudnak a bűnről, nincs bennük irigység, harag, fukarság, hitetlenség stb., ezért hát

vidámak, és jó a lelkiismeretük, nem félnek semmilyen veszedelemtől, sem háborútól, sem dögvésztől, sem a haláltól stb., jobban ízlik nekik az alma, mint az érme. És amit hallanak Krisztusról, az eljövendő életéről, abban együgyűen hisznek, minden kételkedés nélkül, és vidáman beszélnek róla. Ezért Krisztus minket, időseket komolyan arra int, kövessük a gyermekek példáját, amikor így szól: *»Aki nem úgy fogadja Isten országát, mint gyermek, semmiképpen be nem megy abba.«* (Mk 10,15) Mert a gyermekek igaz módon hisznek, és ezért Krisztus szerette őket és az ő gyermeki tréfáikat.” (LVM 8: 148–149. o.)

- Hogyan tekint Jézus a gyermekekre? Miért volt ez nagyon meghökentető a kor embere számára?
- Mit üzen számunkra ez a látásmód?
- Egyetértünk-e azzal, amit Luther ír az ige magyarázatában: „kisgyermekek ártatlanságban élnek, nem tudnak a bűnről”?
- Mi az, amit meg kell tanulnunk a gyerekektől?

Lutheri szövegek

Isten gyermekei vagyunk. Beszéljessünk azokról a meghatározó élményekről, amikor megtapasztaltuk a Mennyei Atya gondoskodását.

- A személyes életünkben milyen következményei vannak annak, hogy az Isten gyermekei vagyunk?
- Gyűjtsük össze, hogy az elmúlt hét során mi minden történt velünk, amiért hálásak lehetünk Istennek.
- Gondoljuk végig, hogy mi az, amiért hálásak lehetünk a szüleinknek.
- Gondoljuk át, mi az, amit kérünk az Istentől, és mi az, amit megköszönhetünk az Istennek a szüleinkkel, gyermekeinkkel kapcsolatosan. A bibliaóra végén legyen öt perc, amikor mindenki egyéni csendességben ezeket a gondolatokat imába tudja foglalni.

Kép

Mindkét festmény Izsák feláldozásának történetét mutatja be, nagy drámaisággal. Figyeljük meg a színeket, tónusokat, arcvonásokat: miről beszélnek? Milyen emberi érzéseket és milyen feszültségeket ábrázolnak ezek az ecsetvonások?

- Lehet-e jól dönteni, ha az Isten iránti engedelmisség vagy a gyermek élete között kell választani?

- Hogyan tudnánk leírni az apa és a fiú kapcsolatát a festmények, illetve az 1Móz 22 alapján?
- Hasonítsuk össze Izsák feláldozásának történetét és Krisztus kereszthalálát. Mit kér az Isten, és mit tesz meg ő értünk?

Imádság

„Atyám! Hálát adok neked szüleimért.
Láttasd meg velem, hogy mennyi jót adtál nekem általuk.
Add, hogy ezért mindig hálás legyek.
Te azt akarod, hogy önálló emberré fejlődjek.
Hadd éljem saját életemet otthon is.
Segíts, hogy jobban megértsem szüleimet.
Ne csak tőlük várjak megértést.
Adj mindnyájunknak több bizalmat egymás iránt.
Ébressz felelősséget bennünk egymásért és másokért is.
Hidalj át minden szakadékot.
Áldd meg otthonunkat békességgel.” (EÉ 743. o.)

Ének

„Jöjj, térj be...” (EÉ 299)

6. óra – Testvér

BIBLIAI HÁTTÉR

Szó szerinti értelemben *ugyanazon szülőknek gyermeke* (1Móz 4,8k; 12,13; 44,20) vagy az a rokoni kapcsolat, ahol legalább az egyik szülő (az apa) közös (1Kir 13,6–7). Testvérpárok az Ószövetségben: Kain és Ábel (1Móz 4,2), Ézsau és Jákób (1Móz 25,26), Mózes és Áron (2Móz 4,14). Ismert József és testvéreinek története, melynek szereplői részben közös apától és anyától, részben pedig csak közös apától (Jákób) származtak (1Móz 37,2kk).

Tágabb értelemben a testvér jelentése: *vérrokon*. Lehet például unokaöcs (1Móz 14,16; 29,12kk), vagy jelenthet ugyanahhoz a törzshöz vagy néphez tartozó embert is (2Móz 2,11; 4Móz 8,26; 5Móz 15,2–3). Még tágabb értelemben jelölhet a testvér más néphez tartozót, ha az valamilyen módon „közel álló” (5Móz 23,8), így nevezi Lót a sodomba lieket (1Móz 19,7).

Ismert azonban a szó *vallási értelmű* használata is. Ez esetben nem vérokonkságot jelöl, hanem ugyanahhoz a gyülekezethez (Zsolt 22,23), vallási közösséghez tartozást (Hós 2,3).

Átvitt értelemben az a testvér, akivel hasonló sorsunk van, vagy akivel rokon természetűek vagyunk (Jób 30,29; Péld 18,9).

Sok szó esik a Szentírásban a testvéri kapcsolatokról. Tragikus jelkép, hogy az első testvérpár története egyszersmind az első gyilkosság története is (Kain és Ábel, 1Móz 4,1kk). Viszont Dávid és Jónátán barátságában az a szép, hogy testvéri szeretetet éreznek és gyakorolnak egymás iránt (1Sám 18,1–5; 2Sám 1,26). Jézus arra oktatta tanítványait, hogy testvéri kapcsolatban legyenek egymással, tanuljanak meg egymástól bocsánatot kérni, egymásnak megbocsátani (Mt 5,22k; 18,15). Az Újszövetségben külön szó jelöli a testvérszeretetet (gr. *philadelphia*, Róm 12,10). A testvéri szeretetről 1Jn ad igen részletes leírást. Eszerint ez a világosságban járás előfeltétele (1Jn 3,13–17), annak a jele, hogy átjutottunk a halálból az életbe (1Jn 3,14). A szegényebb testvért nem szabad a gyülekezetben meztelenül vagy éhesen hagyni (Jak 2,15k), és a lelki élete iránt is felelősséggel tartozunk (1Jn 5,16). *„Ti pedig mindnyájan testvérek vagytok”* – tanítja Jézus tanítványait (Mt 23,8).

TEXTUS

József és testvérei (1Móz 50,20)

LUTHER-IDÉZET

„Az én barátságos, kedves gazdasszonyom, Katharina Luther von Bora asszonyság kezéhez Wittenbergben.

Kegyelem és békesség az Úrban! Kedves Káthém! Reméljük, hogy ezen a héten hazatérünk, ha Isten is úgy akarja. Isten nagy kegyelmet tanúsított itt, mert az uraságok tanácsosai által majdnem mindenben megegyeztek, két-három cikkely kivételével, ezek között van az, hogy a két testvér, Gerhard és Albert grófok újra testvérek lesznek, amit ma szeretnék elérni. Meghívom őket magamhoz látogatóba, hogy egymással is álljanak végre szóba. Eddig ugyanis némák voltak, csak írásaikkal bosszantották egymást kölcsönösen...” (Eisleben, 1546. február 14. LVM 7: 690. o.)

KÉPEK

KÉRDÉSEK, ÖTLETEK, GONDOLATOK

Gyűjtsünk össze közösen minél több testvérpárt a Bibliából.

- Mit tudunk meg a kapcsolatukról?
- Mi az, ami közös bennük?
- Milyen a viszonyuk egymással?
- Milyen feszültségekről számolnak be ezek a szövegek?

Beszélgessünk: milyen a kapcsolatunk testvéreinkkel (unokatestvéreinkkel)?

- Milyen problémákkal küzdünk velük kapcsolatban?
- Milyen kincseket kapunk tőlük, általuk?

Textus

- Nézzük meg közösen, mi vezetett oda, hogy Józsefet eladják rab-szolgának a testvérei?
- József hosszú évek után hogyan rendezi magában és a testvéreivel a konfliktust?
- Mivel és hogyan fordítja jóra az Isten József testvéreinek gonosz szándékát?

- Milyen „megoldóképletet” ad a Biblia a testvérek közötti konfliktusok rendezéséhez?

Egy modern patchworkcsalád képe bontakozik ki előttünk, hiszen egy családon belül élnek egy apának négy különböző anyától származó gyermekei. Biztosan ismerünk ehhez hasonló családokat.

- Milyen örömmel és kihívásokkal szembesülnek ma az ilyen családban élő gyermekek?

Luther-idézet

A civakodó mansfeldi grófokat Luther a halála előtt kibékíti. A testvérek közötti konfliktus nagy feszültségeket rejt magában.

- Voltunk-e már ilyen helyzetben békítő szerepben kívülről? Mivel tudjuk elősegíteni a két (vagy több) fél megbékélését? Osszuk meg egymással tapasztalatainkat.
- Milyen vitaforrásokkal találkozunk? Melyek az elmérgesedő problémák fő okai?
- Ismerünk-e olyan családokat, ahol egyetértésben élnek a testvérek? Hogyan tudnak ők harmóniában, békében élni egymással?
- Gyülekezetünkben mennyire tekintjük valóban testvérnek a másikat?
- A gyülekezetben milyen a viszony a „testvérek” között? Rideg? Rendezetlen? Hűvös? Baráti? Családias?

Képek

Az Ézsau és Jákób közötti feszültségekkel teli kapcsolatot mutatják be ezek a képek. Ézsau eladja örökségét egy tál lencséért. Hosszú évek után újra találkoznak az ikrek.

- Miről árulkodnak a két kép szereplőinek arcvonásai, kézmozdulatai?
- A festők mire helyezték a hangsúlyt?
- Van olyan képrészlet, amelyben magadra ismersz?

Imádság

„Isten, Jézus Krisztus Urunk Atyja! Egyetlen Megváltónk! Békefejedelem! Kegyelmet adj nekünk, hogy megszívleljük szétszakadozottságunk nagy veszélyeit. Söpörj el minden gyűlöletet, minden elítéletet

és mindazt, ami akadályoz minket az igazi egyetértésben, hogy amiképpen egy test és egy Lélek van, és elhívásunk egy reménysége, egy Úr, egy hit, egy keresztség, egy Isten és mindnyájunknak Atyja, úgy mi is ezután egy szív és egy lélek legyünk, egybekötve az igazság és a békesség, a hit és a szeretet szent kötelékével, és téged egy lélekkel és egy ajakkal dicsérjünk Jézus Krisztus Urunk által.” (EÉ 734. o.)

Ének

„Jer, örvendjünk” (EÉ 318)

7. óra - Özvegy, árva

BIBLIAI HÁTTÉR

Özvegy

Az Ószövetség sokrétűen foglalkozik az özvegyek kérdésével, de csak a nők esetében, mivel a férfiak, ha özvegyen maradtak, nem szorultak jogi védelemre. Ha egy asszonynak meghalt a férje, s gyermekei voltak, akkor a gyermekek, elsősorban az elsőszülött fiú kötelessége volt gondoskodni az özvegyen maradt anyáról. Az elsőszülött fiú ezért kapott kettős részt az örökségből. A nők vagyoni jogi helyzetéről keveset beszél a Biblia. Azzal a vagyonnal, melyet a házasságba vitt, szabadon rendelkezett, sőt még gyarapíthatta is (Péld 31,16; 2Kir 8,5), és férje halála után is nyilván az övé maradt. Ez esetben viszonylag jó körülmények között éltek, köztiszteletben álltak, gyakran fiaikat is az ő nevükkel emlegették (1Kir 11,26; 2Sám 2,18.32).

Ha az özvegy gyermektelen volt, akkor a törvény a sógorházasság révén gondoskodott róla (5Móz 25,5kk). Ha a gyermektelen özvegy számára a sógorházasság valamilyen ok miatt nem jöhetett létre, akkor, ha éltek a szülei, visszatért hozzájuk (1Móz 38,11; 3Móz 22,13). Ha sem a sógorházasság nem jöhetett létre, sem a szüleihez nem térhetett vissza, teljesen magára maradt az özvegy, amit csak súlyosbíttott, ha kiskorú gyermekei voltak. A mózesi törvény sokoldalúan védelmezte és támogatta őket. Az özvegyet és árvát nem volt szabad nyomorgatni, jogaiból kiforgatni (2Móz 22,21kk; 5Móz 27,19). Az özvegy ruháját nem volt szabad zálogba venni (5Móz 24,17). Nagy ünnepeken gondoskodni kellett róluk, hogy ők is örülhessenek (5Móz 16,11.14), és joguk volt részesülni minden harmadik év tizedéből (5Móz

14,29; 26,12k). Jogaik felett Isten őrökdi, aki az árvák atyja és az özvegyek bírása (2Móz 22,22k; 5Móz 10,18; Zsolt 68,6; 146,9; Péld 15,25). A próféták megtérésre hívó szava is figyelmeztetett az özvegyek és árvák iránti kötelességre (Ézs 1,17; Jer 7,6; 22,3; Zak 7,10; vö. Ez 22,7; Mal 3,5).

Az Újszövetség szerint Jézus az özvegyek tekintetében sem eltörölni jött a törvényt, hanem betölteni. Keményen ostorozta az írástudókat, akik kiforgatják vagyonukból az özvegyeket (Mk 12,40; Mt 23,14). Az adakozásban (Mk 12,41kk) és az imádságban, állhatatosságban (Lk 18,1kk) példaként állítja őket tanítványai elé (vö. Lk 4,25k). Megesett a szíve a naini özvegyasszonyon, és feltámasztotta egyetlen fiát (Lk 7,11kk). Édesanyjáról még a kereszt gyötrelmei között sem feledkezett el (Jn 19,26k).

Az ősegyszék fontos feladatának tekintette, hogy naponként gondoskodjon az özvegyekről, ez vezetett a diakónusok szolgálatba állításához (ApCsel 6,1kk). Az özvegyek kérdésével, az egyházban való helyükkel legtöbbször Pál apostol foglalkozik. Az asszony férje halála után szabadon férjhez mehet, de az apostol szerint jobb, ha özvegyen marad (1Kor 7,8k.39). E tanácsban lényeges szerepe volt a Krisztus közeli visszavárásának. Később az 1Tim 5,3–16-ban foglalkozik részletesen az özvegyek dolgával. Főbb rendelkezései: a valóban özvegyasszonyokat tisztelni kell (5,3). Ha gyermekei, unokái vannak, az ő kötelességük, hogy gondoskodjanak róla (5,4). Hatvan év alatt senkit sem szabad özvegyasszonynak bejegyezni (5,9k). A fiatal özvegyasszonyok menjenek férjhez (5, 11–14). A hívó segítse özvegyasszony hozzátartozóit (5,16).

Árva

Mivel a bibliai idők patriarchális életviszonyai között az apa számított a család felelős oltalmazójának, ezért az apa elhalálásával a hátramaradottak kiszolgáltatottá váltak. Felelős pártfogó híján nyomorgatták az árvákat (2Móz 22,21k), kezet emeltek rájuk (Jób 32,21), sőt olykor meg is ölték őket (Zsolt 94,6). Ingóságukat ellopták (Jób 24,3), ingatlanjaikat pedig (pl. mező, szántóföld) mások használták (Péld 23,10). Ha jogorvoslást kértek, nem szolgáltattak nekik igazságot, sőt ellenük fordították a törvényt (vö. 5Móz 24,17; Ézs 1,23; Jer 5,28).

A szülői oltalom és gondoskodás nélkül maradt árva gondviselője és védelmezője maga az Isten, aki véget vet a gátlástalan önkényeskedésnek (vö. Zsolt 10,14.18; 27,10; 68,6; 146,9). Istennek az árvákhoz való ilyen viszonyulásából következik, hogy Isten az ő népe számára kötelességgé teszi, parancsba adja az árvákról való szeretetteljes gondoskodást, valamint ügyük jóakarató fölvételét (5Móz 16,11.14; 24,17kk; 26,12k; Zsolt 82,3; Jak 1,27).

Különösen a deuteronomiumi reform (5Móz 27,19) és a prófétáknak a társadalmi igazságosság érdekében elmondott biznyságtételei utalnak arra, hogy Isten népének jogrendjét az Istennek az emberrel való bánásmódja határozza meg. Ha tehát Isten az árvák atyja és gondviselője, akkor Isten népének is kötelessége az árvákról való gondoskodás (vö. Ézs 1,17.23; Jer 7,6; 22,3kk; Ez 22,7), és még fokozottabb mértékben áll ez az igazságszolgáltatás hivatalos közegeire. A Jak 1,27 az árvákkal való törődést egyenesen „*tiszta és igazi kegyesség*”-nek nevezi.

Az első keresztyének a felfokozott eszkatologikus váradalmak miatt kezdetben kevésbé, majd később az ószövetségi próféták elkötelezettségével fordultak az árvaság problémája felé.

Az árvaság a Bibliában sok helyen az elhagyatottság, védtelenség-kiszolgáltatottság hasonlata (Jób 6,27; JSir 5,3). Jézus nem hagyja tanítványait árván, hanem eljön hozzájuk (Jn 14,18).

TEXTUS

Naini ifjú feltámasztása (Lk 7,11–17)

LUTHER-IDÉZET

Özvegyek

„Ami az özvegynek a szász jog szerint az elhunyt férj javaiból jár – A szász jog – mondta Luther doktor – túl szigorú és kemény, amikor úgy rendelkezik, hogy az asszonynak az ura halála után csak egy szék és egy rokkát kell adni. Vagy pedig ez úgy értendő, hogy a szék annyi, mint ház és udvar, a rokka pedig annyi, mint megélhetés, amiből az asszony fenntarthatja magát öregségében is. Hiszen a cselédek is meg kell fizetni, és évente kiadni nekik a bérüket, sőt ennél még egy koldus is többet kéreget össze! Ha például egy férfi meghal, és özvegye marad, akivel évekil szépen és békességben együtt élt, akkor

az özvegynek, akár egy szolgálóleánynak a házból és a birtokról el kell mennie, mert ez a jog azt mondja, hogy az özvegynek egy szék és egy rokka dukál; amit a juristák szó szerint és betű szerint magyaráznak és értelmeznek, pedig egy székkal és egy rokkával cudarabbul jár a szegény jámbor özvegy, mint egy szolgálóleány. Én azonban a széket és a rokkát allegorikusan és képesen értem, így pedig a házat és az eleséget jelenti, hogy legyen az özvegynek miből tartania magát: »étel-fedél, melyben rangja szerint megél«. Hiszen azt a juristák is allegorikusan értelmezik, amikor a jog azt mondja: »négy cölöp között«, mert ezen az egész házat értik.” (LVM 8: 401. o.)

„Kiadás az árváknak és szegény gyermekeknek ellátására Szegény elhagyatott árvákat egész gyülekezetünkben, úgy a városban, mint a falvakban a szükséghez képest az elöljárók a közpénztárból lássanak el ruházattal és élelemmel mindaddig, míg azok maguk nem bírják kenyerüket megkeresni. Ha pedig az ilyen árvák vagy vagyontalan apák gyermekei közt akadnának oly fiúk, akik az iskoláztatásra alkalmasak és a szabad tudományok elsajátítására értelmesek, az ilyen fiúkat az elöljárók a közpénztárból lássák és tartsák el a többi szegényekkel egyetemben. A többi fiút pedig tereljék kézművességre vagy tisztességes iparosságra. Az árvaleányokat, valamint a szegény sorsú szülők leányait is az elöljárók lássák el megfelelő segítséggel a közpénztárból, ha házasságra lépnek.” (LM 4: 109. o.)

KÉPEK

KÉRDÉSEK, ÖTLETEK, GONDOLATOK

A tágabb értelemben vett család, közösség komoly felelőssége, hogy gondoskodjon a rászorulóiról. Az özvegyek és árvák két olyan csoport, akik különösen is kiszolgáltatott helyzetben vannak.

- Mit tud tenni egy nagycsalád az özvegyek és árvák érdekében?
- Meddig terjed a felelősségünk ilyen helyzetben rokonként?
- Milyen törvények szabályozzák a rászoruló helyzetét a Bibliában?
- Beszélgessünk arról, hogy Jézus miként segíti a nehéz helyzetben lévő embereket.
- Mennyire „szociálisan érzékeny” a gyülekezetünk, környezetünk és ezeken belül mi személyesen?

Textus

Jézus feltámasztja az özvegy fiát.

- Gyűjtsük össze, hogy kiket gyógyít meg és támaszt fel Jézus! Mi bennük a közös?
- Az első gyülekezetekben hogyan gondoskodnak a rászorulókról?
- Ma társadalmi szinten milyen szervezetek és intézmények tudnak hatékonyan segíteni a különböző rászorulókon?
- Milyen evangélikus diakóniai intézményeket ismerünk? Milyen

munka folyik bennük? Gondolkodtunk-e esetleg már valamilyen önkéntes munkán ilyen vagy ezekhez hasonló intézményekben?

Luther-idézet

Luther végrendeletében – a kor hagyományaival ellentétben – a felelőség fontos szerepet kap, mert nem akarja, hogy özvegye és gyerekei koldusbotra jussanak.

- Hogyan gondoskodhatunk mi a következő generációkról? Közvetlen családtagjainkról? Mit hagyunk magunk után? Milyen lelki értékekkel vértézzük/vértézhethjük fel a családunkat?
- A Luther által elmondottak, leírtak mennyire igazak a mai helyzetre?

Luther a gyülekezetek (anyagi) felelősségvállalását hangsúlyozza. Mennyire lenne megelégedve Luther a mi gyülekezetünkkel?

Képek

A sareptai özvegyet, gyermekét, illetve a gyermeke feltámasztását mutatják be ezek a műalkotások.

- Mi az, ami közös ebben a három képen?

A csoport mindegyik tagja válaszol a három kép közül egyet, és az így szerveződő csapatok együtt beszéljék meg a képen látható eseményeket és azok személyes üzenetét.

- Hogyan viselkedik Illés az özvegygel és a fiával, illetve Isten Illésen keresztül hogyan gondoskodik róluk?

Imádság

„Krisztus Urunk! Virrassz a földkerekség minden betegágya mellett! Azoké mellett, akik most

veszítik el öntudatukat, és szívük utolsót dobban,
akik haláltusájukat vívják,
akiknek nincs reményük a gyógyulásra,
akik fájdalmukban sírnak és jajgatnak,
akik nyugtalanul hánykolódnak fekhelyükön,
akik a hosszú éjszakát álmatlanul töltik,
akiket betegségük mellett családjuk gondjai is kínoznak,
akik reménységgel várják az örök életbe való belépésüket,

akik nem tudják, hogy te érettük is szenvedtél, és legyőzted a halált.” (EÉ 765. o.)

Ének

„Fel, mert az irgalom...” (EÉ 449)

8. óra – Rokon

ROKON, ROKONSÁG

A fogalom közelebbi, pontos meghatározása nehéz, mivel a *rokon* megnevezés vonatkozhat testvérré, családra, nemzetségre, törzsrre vagy akár egy egész népre is (1Móz 2,23k; 13,8; 37,27; 3Móz 18,6; 18,9; Ézs 58,7; Róm 9,3kk). A rokonni összetartozásnak igen nagy jelentősége volt Izraelben nemcsak érzelmi, hanem jogi szempontból is.

A Bibliában leginkább a vérrokonságról van szó, különböző összefüggésekben. Legerősebb a vérrokonság tudata a családban, ezt követően a nagycsaládban, nemzetségben, törzsben, de a nép életében is összetartó erő a közös őstől, az egy vérből való származás. Sőt a Biblia – mind az Ószövetség, mind az Újszövetség – tud az egész emberiség vérrokonságáról, mivel Isten az egész emberiséget egy vérből teremtette (1Móz 1,27k; 2,15kk; ApCsel 17,26).

A rokonok (család, nagycsalád, törzs) szívesen laktak együtt vagy egymás közelében. Ábrahám hitének és engedelmességének egyik próbája volt, hogy el kellett hagynia rokonságát (1Móz 12,1). Hóháb azért nem engedett Mózes hívásának, mert a rokonai között akart élni (4Móz 10,30). Jób lelki fájdalmát a próbatételek között növelte, hogy rokonai eltávolodtak mellőle (Jób 19,13). Bár a legközelebbi vérrokonság (azonos szülők) kizáró ok volt a házasságnál, a feleség kiválasztása többnyire a szűkebb (1Móz 20,12; 24,2kk; 29,16kk) vagy tágabb (vö. 4Móz 36,1kk) rokonság köréből történt. Még a névadásoknál is volt szerepe annak, hogy a rokonságon belül milyen nevek vannak (Lk 1,61). A rokonokhoz az illet, hogy békességben éljenek egymással (1Móz 13,8), ami azonban nem mindig valósult meg (1Móz 37,18kk), a prófétát pedig éppen a saját rokonsága nem becsüli meg (Mk 6,4). A szeretet, a közösségi érzés felbomlásának a jele, hogy az utolsó időkben a rokonok is halálra adják egymást (Lk 21,16). A Biblia példamutatónak Eszter magatartását tartja, aki az életét is kész volt feláldoz-

ni, mert nem tudta elnézni rokonainak nyomorúságát, pusztulását (Esz 8,6). A rokonság ápolását szolgálták a nemzeti lakomák, áldozatok is (1Sám 20,6). A rokonságnak ezt a védő, biztonságot nyújtó jelentőségét hangsúlyozzák a mózesi törvények is. A legközelebbi rokont az Ószövetség gyakran megváltónak nevezi, akinek kötelessége a meggyilkolt rokonért vérbosszút állni (5Móz 19,6.12), az eladósodott vagy rabszolgasorsba kerültet pedig kiváltani (3Móz 25,25.47kk; vö. Ruth 4,1kk). Ez utóbbiak igen fontos teológiai igazság kifejezői és hordozói mind az Ószövetségben, mind az Újszövetségben: A teremtés, megváltás, szövetség révén Isten az ő népének legközelebbi rokona, aki népét, övéit kiváltja, megváltja (Zsolt 78,35; Ézs 41,14; 43,11; 49,26; Jer 31,11; Mt 20,28; Gal 1,4; 1Tim 2,6; 1Pt 1,18k), s értük bosszút áll (Lk 18,7k; Zsolt 18,48; Ézs 35,4; Róm 12,19; Jel 6,10). Az örökös nélkül, özvegyen maradt feleség és családja védelmét szolgálta a sógorházasság (5Móz 25,5kk).

Az Ószövetségben átvitt értelemben ritkán találkozunk a *rokon*, *rokonság* fogalmával. Főleg a bölcsességirodalomban találhatunk utalásokat arra, hogy az azonos gondolkodás, életgyakorlat – jó és rossz értelemben egyaránt – lelki rokonságra vall. Az Újszövetségben Jézus azokat nevezi testvéreinek (rokonainak), akik cselekszik a mennyei Atya akaratát (Mt 12,49k). Ez a lelki rokonság azoknak a vérrokonsága, akik hittet elfogadták Jézus véreinek bűnbocsátó, megtisztító és üdvözítő hatalmát (Gal 3,28; Ef 1,7; 2,13; Kol 1,20; 1Pt 1,19; 1Jn 1,7; Jel 1,5; 5,9).

TEXTUS

Boáz eljárásmodja (Ruth 4,1kk)

LUTHER-IDÉZET

„Rokonairól

– Testvéreim és rokonaim életemben igazságtalanul bántak velem, amikor atyai örökségünk szétszétására került a sor. Mit fognak majd gyermekeimmel szemben elkövetni halálom után?! Háromszáz forintnyi örökségemet tartsák csak meg az összes ördög nevében! Isten nekem többet ad ennél. Évi bevételem több, mint amennyit költök. Isten, aki engem, az ő szolgálját szeret, ezután is jól fog tartani. Ezt már eddig is bebizonyította rajtam. Másik atyjukra, Istenemre bízom gyermekei-

met. Ő legyen legnagyobb kincsük. Fiam gazdag lesz, míg rokonaim koldulni kényszerülnek. Hálátlan rokonaim gyermekeit azonban ne velem, hogy elhunyt szüleimet tiszteljem bennük, és az ő akaratukat teljesítsem ezzel. Aki istenfélő akar lenni, ne fukarkodjék a jócselekedetekkel, s ha valami hálát kap, tekintse külön nyereségnek. Isten minden hálátlanságot és igazságtalanságot meg fog torolni eszerint: »Meglátja a bűnösök bűnhődését.« (Zsolt 91,8)” (LVM 8: 284. o.)

KÉPEK

KÉRDÉSEK, ÖTLETEK, GONDOLATOK

Elég tág fogalom, hogy kiket is tekintünk, tekinthetünk rokonoknak. Bizonyos helyzetekben csak a szűk családot tekinthetjük igazi rokonnak, de vannak olyan szituációk, amikor megmutatkozik, hogy egy igazi barát szinte már családtaggá válik.

- Mi kiket tartunk a rokonainknak? Milyen rokonsági fok az, ami még ebbe a kategóriába sorolható?
- Mit jelent számomra a rokonság? Pusztán egy tény, vagy van-e mögötte felelősség és lehetőség?
- Beszéljessünk arról, hogy milyen az ideális rokon. Ha már megvittattuk, hogy milyen vonások tartoznak ide, tegyük fel magunknak a kérdést, hogy mennyire vagyok én ilyen „ideális rokon”.

Textus és kép

A képek segítségével elevenítsük fel Ruth történetét. Az egyes képek nagy drámaisággal jelenítik meg, milyen Naomi és Ruth, Ruth és Bóáz, Naomi és Óbéd kapcsolata.

Az egymásrautaltság és a kiszolgáltatottság, a szeretet és a gondoskodás, valamint az ajándékba kapott remény nagyon szépen kirajzolódnak.

Bontsuk három részre a csoportot, és beszéljessünk a rokonság három különböző aspektusáról a három kép és a három élethelyzet alapján.

Naomi és Ruth ottmaradnak minden családi kötelék nélkül – de ők összetartanak.

Bóáz a sógorházasság joga és kötelezettsége okán feleségül veszi Ruthot, és gondoskodik róla. Házasságukból születik Óbéd, aki így Naomi unokája lesz, nem vér szerinti, de törvényes úton. Óbéd Dávid király nagyapja lesz, és így Jézus családfájának része.

Egy történeten belül a rokonság számos árnyalata és üzenete megjelenik.

Luther-idézet

Luther igyekezett gondoskodni a rokonairól, és ez nem kis terhet jelentett számára, de fontosnak tartotta, hogy a nehézségek ellenére is mindent megtegyen értük.

- Mit örökölünk (átvitt értelemben és valóságosan) a rokonainktól, és mi hogyan gondoskodunk a ránk bízott rokonokról?
- Gyűjtsünk össze közösen néhány személyes történetet!

Imádság

„Jézus Krisztus! Te azért könyörögtél mennyei Atyádhoz, hogy mindazok, akik hisznek benned, eggyé legyenek, amiként te is egy vagy Atyáddal. Kérünk téged: gyűjtsd össze mindazokat, akik vallják a te nevedet, és bizonyoságot tesznek rólad szóval és cselekedettel. Egyesíts minket imádásodban és dicsőítésedben. Tégy minket a szenvedők barátaivá. Segíts minket, hogy megbocsássunk az ellenünk vétőknek. Add meg mindnyájunknak Lelked egységét a békesség közösségében.” (EÉ 735. o.)

Ének

„Neked zendül, Istenünk...” (EÉ 482)

9. óra – Jövevény

BIBLIAI HÁTTÉR

Olyan személy, aki saját közösségéből – családjából, népéből – kiszakadva huzamosan tartózkodik egy másik közösség területén magában vagy szűkebb családjával. Megkülönböztetendő az idegenektől (átutazók, követek stb.), akik csak ideiglenesen vannak valahol, és a foglyoktól, rabszolgáktól, akik külső kényszer alapján vannak ott.

Mindenki csak a saját közösségének teljes jogú polgára, védelmet a családjától kap (életet védő vérbosszú, nevének fennmaradását biztosító sógorházasság vagy anyagi segítség, vö. 3Móz 25,25kk), ezért a jövevény helyzete nehézségekkel jár.

Jövevényként tartózkodott Ábrahám (Ábrám) Egyiptomban (1Móz 12,10) és Kánaán földjén (23,4), Lót Sodomában (19,9), Mózes Midjában (2Móz 2,22; 18,3), Elimelek feleségével és két fiával Móábban (Ruth 1,1), sőt az efraimi is annak számít Benjáminban (Bír 9,16).

Az Ószövetség több helyen jövevény státusznak nevezi Izrael egyiptomi tartózkodását is (2Móz 22,20; 23,9; 3Móz 19,34; 5Móz 10,19). Ez inkább érzelmi érvelésként történik, hogy a jövevényt segítse, Izrael jogi helyzete ugyanis ott a szolgaság volt (2Móz 20,2).

Általános emberi magatartás az idegenekkel szembeni alaptalan ellenséges érzület (1Móz 19,9).

A föld a nemzetségé volt, ezért a jövevénynek nem volt földje (vö. 3Móz 25,23), Ez 47,22 ennek megváltoztatására biztat. A törvény a jövevényt az ugyancsak földtelen lévitával és kiszolgáltatót özvegygel együtt veszi védelme alá (5Móz 14,29; 16,11.14; 18,6; 26,11; 3Móz 19,10; 5Móz 24,14.19–21; Zsolt 146,9; Mal 3,5), a cél a teljes egyenjogúság (3Móz 19,33k; 5Móz 10,19). Ezt munkálják a részrendelkezések is: számukra éppúgy rendelkezésre áll a menedékváros (4Móz 35,15), a törvény előtt egyenlők (3Móz 24,22; 5Móz 1,6), őket is megilleti a szombatnapi nyugalom (2Móz 20,10), és ugyanúgy meglakoltathatók a törvényszegésért (2Móz 20,2; 24,16). Szabad útjuk van Izrael kultuszi közösségébe: körülmetélkedhetnek, és ezáltal részt vehetnek a páskában (2Móz 12,48k), áldozatot mutathatnak be (4Móz 15,14), és az engesztelési ünnepen nem kell dolgozniuk (3Móz 16,29).

A föld az Úré, maga Izrael is jövevény ónála (3Móz 25,23; Zsolt 39,13; 119,19; 1Krón 29,15). Jézus jövevény volt a földön, és egy jövevény be-

fogadása az ő befogadása egyben (Mt 25,35.43). Krisztus vére által az egykori pogány már nem jövevény, hanem polgártárs és Isten háza népének a tagja (Ef 2,13–19). Isten kegyelmet nyert szent népe (1Pt 2,9k) a földön jövevény, akinek vigyáznia kell magára (2,11).

TEXTUS

Irgalmas samaritánus (Lk 10,15–37)

LUTHER-IDÉZET

„Sváb- és Bajorországról

– Ha sokat utaznék – mondta Martinus Luther doktor –, sehová sem mennék szívesebben, mint Sváb- és Bajorországba, mert ott kedvesek és jóakarúak a népek, szívesen adnak szállást, segítőkészek az idegenekkel és a vándorokkal szemben. Jól bánnak az emberrel, és jó el-látást kap a pénzéért. A hesseniek és a meisseniek valamelyest köve-tik őket, de meg is kéri az árát. A szászok igen barátságtalanok és udvariatlanok, tőlük se jó szót, se ételt nem kap az ember. Azt mond-ják: »Tisztelt jövevény, fogalmam sincs, mit adjak enni kendnek, az asszony nincs itthon, el sem szállásolhatom kendet.« Láthatjátok, hogy itt, Wittenbergben is milyen barátságtalan a lakosság. Nem törődnek sem a becsülettel, sem az udvariassággal, de még a vallással sem, hi-szen egyetlen polgár sem küldi a fiát az egyetemre, ahol pedig az ide-gen diákok és vendégtanárok nagy sokaságát és nagyszerű példáját láthatná. Jaj, ez a föld nem terem jó gyümölcsöt!» (LVM 8: 372–373. o.)

KÉPEK

KÉRDÉSEK, ÖTLETEK, GONDOLATOK

Bevezetés

Érdemes azzal kezdeni az együttgondolkodást, hogy a csoport közösen megfogalmaz egy meghatározást, hogy ki is szerintük a jövevény.

- Életünk során hol találkoztunk személyesen jövevényekkel? Milyen benyomásaink vannak velük kapcsolatban?
- Milyen feladatunk van társadalmilag és egyénileg a jövevényekkel? Mi az, ami tőlük elvárható?
- Gyűjtsük össze, hol találkozunk a Bibliában a jövevénység fogalmával?
- Jézus nevezhető-e jövevénynek? Ha igen/nem, miért?

Textus

Az irgalmas samaritánus történetét nézzük meg az egyes szereplők megszövegéből. Egy-egy önként jelentkező egyes szám első személyben elmondhatná, hogy a szereplők hogyan élhették meg az eseményeket. A végére hagyjuk a samaritánus alakját.

- Milyen lehetett jövevénynek lenni az akkori Izraelben?
- Milyen lehet jövevénynek lenni a mai Magyarországon?
- Voltunk-e már mi is jövevények? Milyen tapasztalataink vannak?

Képek

A *Hajléktalan Jézus* szobra és a szürke tömegben álló Messiás alakja a köztünk élő jövevény alakjára hívja föl a figyelmünket.

- Minden jövevényben, minden hajléktalanban, kirekesztett emberben Jézust kell látnunk?

- Milyen félelmeink, kérdéseink vannak velük kapcsolatban?
- Mit mondanak el nekünk ezek a műalkotások Jézusról? Mi az, ami ezeken keresztül megérint bennünket?

Imádság

„Mint fogadjalak téged, Világ Reménységét? Mint köszönhetem fényed, Mint siessek eléd? Ó, drága Jézus, kérlek, Te mutasd meg magad, Hogy mi kedves tenéked, És hogyan várjalak!” (EÉ 141, 1)

Ének

„Úgy fogadd be a testvért...” (EÉ 474)

150

10. óra – Jézus családja

BIBLIAI HÁTTÉR

Mária

Máriát először a Jézus születéséről és gyermekkoráról szóló evangéliumi történetek említik (Mt 1,16–2,11; Lk 1,27 – 2,34). Név szerint előfordul a Mt 13,55-ben és az ApCsel 1,14-ben, egyéb esetekben a Jézus „anyja” kifejezés szerepel (Mk 3,31kk; Jn 2,1kk; 19,25kk). Származásáról nem ad felvilágosítást az Újszövetség. Az Erzsébettel való rokonságából (Lk 1,36) csak következtethetünk lévitai származására. A Jézus földi apjaként számon tartott Józseffel kötött házasságot (Lk 3,23; 4,22; Jn 1,45; 6,42 stb.). Elsőszülött gyermeke Jézus (Lk 2,7), de voltak még fiai és leányai is (Mk 6,3; ApCsel 1,14; 1Kor 9,15). Mt 1,18 József jegyeseként említi, aki a Szentlélek által került áldott állapotba (vö. Lk 1,27.35). Betlehemben megszüli elsőszülött fiát, Jézust (Mt 1,25; 2,1; Lk 2,4–7), végül Názáretben telepednek le (Mt 2,23; Lk 2,39).

Máté leírása szerint József nem akarta durván eltaszítani magától a feleségét (1,19–24). Jézust a születése után napkeletről jövő bölcsek látogatták meg (2,11). Angyali figyelmeztetésre Mária Józseffel és Jézussal egy időre Egyiptomba menekült (2,13kk), és csak az angyal hátrózott utasítására tértek vissza ismét Názáretbe (2,19–23).

Lukács szerint Gábrriel angyal adta tudtul Máriának Jézus születését (1,26–37). Mária az Úr „szolgálóleányaként” engedelmesen fogadta a mennyei híradást (1,38), majd a júdeai hegyekben lakó nagynénjének, Erzsébetnek a meglátogatására indult (1,39–56).

Jézus születésekor a betlehemi mezőkön pásztorok éjszakáztak (2,8), akik felkeresték az újszülöttet és édesanyját (2,16). Mária csodálkozott mindazon, amit Jézus templomi bemutatásakor kisgyermekével kapcsolatban hallott az agg Simeontól (2,22–34). Nem értette pontosan a tizenkét éves Jézus válaszát sem, amikor az elveszettnek hitt gyermeket a jeruzsálemi templomban megtalálta: *„Nem tudjátok, hogy az én Atyám házában kell lennem?”* Jézus szavait azonban örökre megőrizte szívében (2,19.41–51).

Jézus messiási tevékenysége idején csak nagyon kevésszer találkozunk Máriával a Szentírásban: a kánai menyegző alkalmával (Jn 2,1–5), majd Kapernaumban (Jn 2,12). A Mt 12,46–50 mutatja, hogy Mária Jézus földi élete idején nem tartozott a tanítványi körhöz. Csak János említi, hogy ott van Jézus keresztje alatt (Jn 19,25kk), húsvét után viszont már ott találjuk a jeruzsálemi tanítványok közösségében (Ap-Csel 1,14). Egy ismeretlen asszony a Jézushoz intézett szavaiban (Lk 11,27) boldognak mondja Máriát, amire Jézus ezt feleli: *„De még boldogabbak azok, akik hallgatják az Isten beszédét és megtartják.”* (11,28)

Pál arra emlékezteti a galátákat, hogy *„Isten elküldte Fiát, aki asszonytól született”* (Gal 4,4; vö. Ézs 7,14; Mik 5,2). A Jel 12-ben szereplő *„napba öltözött asszony”* nem Máriával azonos.

József

Jézus földi apja. Dávid király családjából származó názareti ácsmester, aki feleségül vette Máriát, Jézus anyját (Mt 1,18kk; 13,55; Lk 1,26–27). Még egybekelésük előtt észrevette, hogy Mária gyermeket vár. Igaz ember lévén nem akarta megszégyeníteni (vö. 5Móz 22,23kk), hanem arra gondolt, hogy feltűnés nélkül elbocsátja. Miután azonban az Úr angyala álmában közölte vele, hogy Mária a Szentlélektől van áldott állapotban, egy percig sem habozott őt magához venni (Mt 1,18–24). Amikor Augustus császár elrendelte, hogy ki-ki a „maga városában” jelentkezzenek összeírásra, József a várandós Máriával elment Názaretből Betlehembe, Dávid városába (Lk 2,1kk). Ott született meg Mária gyermeke, akit az angyal parancsa szerint Jézusnak neveztek el (Mt 1,21; Lk 2,21). Újabb álomban kapott angyali intésnek engedelmeskedett József, és családjával Egyiptomba menekült Heródes elől. Később álomban kapott jelet, hogy visszaköltözhet Názaretbe (Mt 2,13–15; 19–23). Itt tanulta ki Jézus az ácsmesterséget (Mk 6,3), minden bizony-

nyal az apjától. József és Mária házasságából (Mt 1,24–25) több gyermek is született, akikkel Jézus együtt nevelkedett Názáretben (Mt 13,55). A kívülállók természetesen Jézust is József egyik fiaként ismerték (Lk 3,23; 4,22; Jn 1,45; 6,42). A Lk 2,41kk szerint József évenként felment Máriával együtt Jeruzsálembe a húsvét ünnepére, és amikor Jézus tizenkét éves lett, őt is magukkal vitték. Mivel Józsefről ettől kezdve semmit sem hallunk az evangéliumokban, föltételezhető, hogy viszonylag korán, még Jézus nyilvános föllépése előtt meghalt.

Jézus testvérei

Az Újszövetségben „testvére” egymásnak mindenki, aki *Isten népéhez tartozik*. A feltámadás után Jézus az apostolokat testvéreinek nevezte (Jn 20,17), ők pedig a gyülekezet tagjait szólítják így (Róm 1,13; 1Kor 1,10; 2Kor 1,8; Gal 1,11; Fil 1,12; 1Thessz 2,1; 2Thessz 1,3; Zsid 3,1; Jak 1,2).

Az Újszövetség több helyen említi *Jézus testvéreit* (Mk 3,31k; Lk 8,19–21). Mivel maga a szó jelenthet szó szerinti testvért, féltestvért, sőt rokont is, a szövegösszefüggést is figyelembe kell venni. A szentírók máshol Jézus fivéreit név szerint felsorolják (Mk 6,3). Római katolikus magyarázók inkább Jézus féltestvéreire gondolnak (József feltételezett első házasságából) vagy unokatestvéreire. Hitvallásainkban is szerepel Szűz Mária semper virginitasa, azaz mindig tartó szüzsége. Az Újszövetség ezt a kérdést nyitva hagyja. Inkább az érdeklí, hogy Jézusban sokáig nem hisznek a testvérei (Jn 7,5), s ő inkább vállalja a hallgatóival a testvéri közösséget, mint édesanyjával és test szerinti rokonaival (Mk 3,31–35), ha azok nem hallgatják tanítását, és félreértik őt.

TEXTUS

Jézus a kereszten gondoskodik édesanyjáról (Jn 19,26–27)

LUTHER-IDÉZET

„Jézus gyermekkoráról és ifjúságáról, valamint a mi Megváltónk, Jézus Krisztus megismeréséről

– A világ minden bölcsessége gyerekjátéknak, sőt balgaságnak tekintendő Krisztus megismeréséhez képest. Mert van-e csodálatosabb ama kimondhatatlan nagy titok tudásánál és megismerésénél, hogy

Isten Fia, az örökkévaló Atya hasonmása emberi természetet öltött magára, és testi jellegzetességeiben olyanná vált, mint más emberek? Názáretben bizonyára segített apjának, Józsefnek házakat építeni, hiszen József ácsmester volt, így hát Krisztust ácsmester fiának, sőt ácslegénynek is mondják. Mit gondolnak majd a názáretbeliek ítéletnapkor, amikor látják majd isteni felségében trónolni Krisztust, és megkérdezik tőle: »Uram, nem te segédkeztél a házam építésében? Hogyan kerültél hát ilyen magas rangba?« Sokan költöttek sokféle mesét arról, mit cselekedett Jézus gyermekkorában és ifjúsága idején, amint az látható az ilyen című könyvben: *A Megváltó gyermekkoráról, avagy Jézus életéről*. De mivel ebben a könyvben sok nevetséges, bolondos dolog van írva, sohasem volt tekintélye a keresztények előtt. A legszükségesebb pont pedig az, hogy mi, keresztények a legnagyobb szorgalommal tanuljuk és akarjuk tudni, hogy az örökkévaló Isten Fia ilyen mélyre alázkodott, ilyen szegénységben és számkivetésben született, és tette ezt a mi bűneink miatt, és az ő isteni felségét a mi érdeünkben olyan sokáig rejtve tartotta. Amikor megszületett, ugyanúgy sírt és bömbölt, mint bármely más csecsemő, Máriának gondoskodnia kellett róla, el kellett látnia, szoptatnia kellett (ahogy az egyházi ének mondja: »Egy kevés tej volt az étke«), táplálnia, fenekét kitörölnie, ringatnia, lefektetnie, hordoznia stb. kellett, ahogyan más anyák is teszik gyerekekkel.

És aztán Józsefnek a gyerek anyjával és a gyerekekkel Egyiptomba kellett menekülnie, számkivetésbe Heródes elől, aki a kisdedet kereste, hogy végezzen vele. Amikor a család Heródes halála után visszatért Názáretbe, ő engedelmes volt a szülei iránt (Lk 2,51), bizonyára gyakran szolgált fel nekik kenyeret, italt és más dolgokat. Mária bizonyára mondogatta neki: »Jeszuskám, hol csavarogtál? Nem vagy képes itt-hon maradni? « Amikor pedig felnőtt, bizonyára segített Józsefnek az ácsmunkában. Meg nem botránkozni ezen a gyenge, hitvány testen, ezen a szánalmas mivolton, amilyennek Krisztus mutatkozott: ez hatalmas, magas tudomány és bölcsesség, sőt Isten adománya és a Szentlélek különleges műve.

Némelyek, nem is kevesen megbotránkoznak azon, hogy időnként azt mondjuk a szószékről: Krisztus ácslegény volt. Pedig sokkal nagyobb botrány, hogy istenkáromlóként és lázadóként keresztre szögezve, két gonosztevő közt függött. A megfeszítettek ugyanis átkozot-

tak voltak, ahogy Mózes 5. könyve 21. rész írja: »Átkozott Isten előtt, aki fán függ« (5Móz 21,23), és Galáciabeliek: »Átkozott mindenki, aki a fán függ.« (Gal 3,13)” (LVM 8: 598–599. o.)

KÉPEK

154

KÉRDÉSEK, ÖTLETEK, GONDOLATOK

Bevezetés

- Gyűjtsük össze közösen, hogy mit tudunk a Biblia alapján arról, hogy Jézus milyen családban élt. Nézzük meg Máténál és Lukácsnál is a családfáját.
- Osszuk két részre a csoportot. Az egyik Mária, a másik József szempontjából mutassa be, milyennek láthatták ők Jézust.

- Cseréljenek a csoportok: aki Máriával foglalkozott, az most Józseffel foglalkozzon, és fordítva. Foglalják össze, hogy a Biblia szövegei alapján milyen jellemvonásai rajzolódnak ki Máriának és Józsefnek.
- Beszéljessünk arról, hogy mi hogyan képzeljük el Jézus gyermekkorát és azt, hogy miként is élhetett Názáretben.
- Fontos tudatosítani, hogy Jézus nem csak valóságos Istenként volt itt, a földön, hanem valóságos emberként is.

Textus

- Osszuk meg egymással a csoporton belül, hogy milyen gondolatokat indítottak meg bennünk Jézus Jánoshoz és Máriához intézett mondatai.
- Miért tette ezt Jézus? Miért bízta egymásra őket? Mit üzen ez számunkra?

Luther-idézet

- Vajon miért marad rejtve előlünk Jézus földi életének nagy része? Miért próbálták meg ezt az úrt különféle történetekkel betölteni?
- Ezeket a sorokat olvasva mit gondolunk, Luther milyennek látta a gyermek Jézus életét?
- Luther is említést tesz a tizenkét éves Jézus történetéről. Mit gondolunk, miért tartja fontosnak aláhúzni a Szentírás, hogy Jézus engedelmeskedik a földi szüleinek?

Képek

Állítsuk párba az első kettő és a másik két képet. Nagyon különböző a képi kifejezési mód, az első kettő nagyon absztrakt, a harmadik és negyedik nagyon realiztikus megjelenítést használ.

- Mi az a vonás, mely mind a négy képen megjelenik? Mire helyezi a hangsúlyt az első két kép és a második kettő?
- Milyenek mutatják be Jézust és családját ezek a képek?
- A négy festmény közül mindenki válasszon ki egyet, és mondja el, mi volt azon a képen, ami közelebb hozta számára, hogy milyen volt Jézus családjá.

Imádság

„Imádlak téged, Jézus Krisztus, én Uram és Királyom, hogy Megváltóul jöttél.

Dicsőség néked, hogy erőtelen emberi testünkbe öltöztél; elrejtőzve jöttél hozzám, hogy szentséged fénye meg ne vakítson; értem emberré, testvéremmé lettél, hogy igazán meghallgassam és megszívleljem drága szavadat.

Kérlek, nyisd meg vak szememet, hogy meglássam jelenlétedet. Nyisd meg szívemet, hogy befogadhassalak. Hadd találjak békességet tebenned.

Örvendezem tenéked, hogy nemcsak mennyei ajándékot osztogatsz, hanem a legnagyobbat, önmagadat adod nekem. Hadd adjam én is magam vidám szívvel teljesen néked.

Gyűjtsd szívemet egyre jobban szent vidámságra, hiszen te az egész elveszett világot megkerested. Örülök és örvendezem, mert a tied vagyok, te pedig Megváltóm vagy.” (EÉ 709. o.)

Ének

„Egy zsenge rózsatőről...” (EÉ 157)

Hivatkozott művek

EÉ = *Evangélikus énekeskönyv*. Evangélikus Sajtóosztály, Budapest, 1982.

LM 4 = *D. Luther Márton művei*. IV. kötet. Szerk. Masznyik Endre. Wigand, Pozsony, 1908.

LVM 5 = LUTHER Márton: *Bibliafordítás, vigasztalás, imádság*. Luther válogatott művei 5. köt. Szerk. Csepregi Zoltán. Luther Kiadó, Budapest, 2011.

LVM 6 = LUTHER Márton: *Prédikációk*. Luther válogatott művei 6. köt. Szerk. Csepregi Zoltán – Horváth Orsolya. Luther Kiadó, Budapest, 2015.

LVM 7 = LUTHER Márton: *Levelek*. Luther válogatott művei 7. köt. Szerk. Csepregi Zoltán. Luther Kiadó, Budapest, 2013.

LVM 8 = LUTHER Márton: *Asztali beszélgetések*. Luther válogatott művei 8. köt. Szerk. Csepregi Zoltán. Luther Kiadó, Budapest, 2014.

Ember és természet

RÉZ-NAGY ZOLTÁN

Tízrészes sorozat, melyben olyan állatfajok kerülnek fókusz alá, amelyek beleszóltak az emberiség történelmébe, és a Szentírásban is kiemelt helyen szerepelnek.

157

Bevezető

A természet és ember témájának tízrészes sorozata ember és állat viszonyát mutatja be. Arra a kérdésre fókuszál, hogy hogyan befolyásolták az egyes állatok az emberi civilizáció alakulását. Egyházunk számos vonatkozásban úttörőnek számított a teológia és természettudomány kapcsolatának elmélyítésében. Ez a sorozat lehetőséget kíván adni arra, hogy olyan emberek is bekapcsolódhassanak egy-egy ifjúsági vagy gyülekezeti bibliaóra alkalmába, akikben a tisztán teológiai érdeklődés nem olyan erős, hogy emiatt késztetést éreznének a meghirdetett bibliaórák látogatására.

1. Szúnyog

A szúnyogok nem csupán a nyárral és a jó idővel együtt járó apró kellemetlenkedők, hanem az évszázadok során több millió ember haláláért felelősek a szubtrópusi övezetben. A betegség, melyet terjesztenek: a malária.

A Bibliában a tíz csapás történetében is szerepelnek: *„Azután ezt mondta az Úr Mózesnek: Mondd meg Áronnak: Nyújtsd ki a botodat, és üss rá a föld porára, hogy az szúnyoggá váljék Egyiptom egész földjén! Így is cselekedtek. Áron kinyújtotta a kezét botjával együtt, és ráütött*

a föld porára. Ekkor szűnyog lepett el embert és állatot. A föld összes pora szűnyoggá változott egész Egyiptomban.” (2Móz 8,12–13)

A bibliai szöveg nem részletezi a szűnyogok megjelenésével együtt járó kellemetlenségeket. Az ember vérét szívó számos állatfaj közül kiemelkedik a szűnyog vagy más néven moszkító. Nemzetközi neve a spanyol *mosca*, vagyis *légy* szóból származik, annak kicsinyítőképzős alakja. A világot benépesítik a szűnyogok. Háromezer-ötszáz fajuk léteznek. Négy százmillió éve már kifejlődött a rovaroknak ez a családja. Ez azt jelenti, hogy igazi őslénynek számítanak. Százmillió évvel megelőzik a hullóket is. Négylépcsős életciklust járnak végig: pete-, lárvás és bábállapotból alakulnak kifejlett rovarrá – akár másfél hét alatt, ha elég meleg az időjárás.

Szaglásuknak köszönhetően találnak rá áldozatukra: a tollas csápjukon lévő receptorok az izzadtságszagot figyelik, és bizonyos szagú izzadtság jobban vonzza őket. A vérre ráadásul nem a saját táplálásuk érdekében van szükségük, maguk virágok nektárját, gyümölcsök nedvét fogyasztják. A párosodás után a nősténynek kell vért szívnia, hogy a testében lévő petéket táplálni tudja.

Számos szűnyogfaj terjeszt halálos betegségeket: sárgalázt, dengue lázt, Chikungunya-lázat és maláriát. 1900-ban maláriában hárommillió ember halt meg. Ebből nyolcvanezer Európában és Észak-Amerikában esett áldozatul a betegségnek. Egy 2011-ben készült statisztika szerint még egymillió embert vesztettünk el maláriában. Az észak-afrikai térségben nyolcszázötvenezer gyermek hal meg évente maláriában, köszönhetően annak, hogy a gyógyszerek elérhetetlenek a mélyszegénységben élő embertömegek számára.

Pedig a malária ellenszerét már a 17. század óta ismerjük. Egy Limában élő jezsuita szerzetes felfigyelt rá, hogy a bennszülött kecsuák a kininfa kérgét használják a betegség ellen. Küldött a kéregből Róma-ba is, ahol hatékonyan használták a fertőzöttek gyógyításában. Mindmáig gyűjtik a kininfa kérgét, bár 1820-ben francia kémikusok izolálták a kéregből a malária ellenszerét, melyet kininnek neveztek el. A „jeszuita kéreg” azonban napjainkban is igen keresett portéka, a fáját továbbra is termesztik Indonéziában és Dél-Amerikában. A tonik eredetileg egy olyan ital volt, melybe oldott állapotban kinint kevertek (a most kapható tonic water üdítőitalokban is van kinin, de csak igen kis mértékben).

ÖTLETEK AZ ALKALOMHOZ

- ▶ Vigyünk magunkkal az alkalomra szúnyogriasztókat. Egyik-másik elindíthatja a beszélgetést, az emberek megoszthatják a tapasztalataikat.
- ▶ A tíz csapás története kapcsán tegyük fel a kérdést, hogy miért nem olvasunk arról, hogy ezt a csapást megszüntette Mózes és Áron?
- ▶ Vihetünk tonic watert is, melynek a körbekínálásával hamar eljuthatunk a kinintartalom keresztül a témánkhoz.
- ▶ Az alábbi háromperces videó igen látványos, nagyított felvételeket mutat a vérszívás mikéntjéről:
<https://www.youtube.com/watch?v=rD8SmacBUcU>
Ez a másik rajzos változatban mutatja be ugyanezt:
<https://www.youtube.com/watch?v=rQV5hHwj4Y>
Ez pedig a szúnyog életciklusairól szól:
<https://www.youtube.com/watch?v=3Tv55loXael>

2. Vándorsáska

A sáska egy növényevő rovar, az egyenesszárnyúak családjába tartozik. Két fajtája van, a magányos és a vándorsáska. Az utóbbi sárga, narancssárga vagy fekete színű. Májig nem tudjuk pontosan az okát, hogy miért alakulnak ki sáskarajok. Az egyik lehetséges válasz a táplálékhiány, melynek folytán a sáskák kollektív vándorlásba kezdenek. A sáskajárás a mezőgazdaság megszületése óta az egyik legnagyobb csapás. A rajok elképesztő méreteket ölthetnek, több milliárd egyedből is állhatnak, és akár ezerkétszáz négyzetkilométernyi területet lefedhetnek. Mozgásuk is ijesztően gyors: naponta akár kétszáz kilométert is megtehetnek. A sáskák a magas hegylécokon nem tudnak átkelni, viszont tengereken igen, akár az Atlanti-óceánt is átrepülik.

160

A Bibliában több alkalommal is említésre kerül maga a sáska, illetve a sáskajárás. Az egyiptomi tíz csapás között is szerepel a sáskajárás: *„Ekkor azt mondta az Úr Mózesnek: Nyújtsd ki kezedet Egyiptom földje fölé, és jöjjenek föl a sáskák Egyiptom földjére, és egyék le az ország minden fűvét, mindazt, amit a jégeső meghagyott! Mózes tehát kinyújtotta a botját Egyiptom földje fölé, és az Úr keleti szelet hozott az országra egész nap és egész éjjel. Reggel azután meghozta a keleti szél a sáskákat. Feljöttek a sáskák Egyiptom egész földjére, és roppant tömegben szálltak le Egyiptom egész területén. Nem volt ilyen sáskajárás sem azelőtt, sem azután. Ellepték az egész föld színét, úgyhogy elsötétedett a föld, és leették a föld minden fűvét, a fák minden gyümölcsét, amit meghagyott a jégeső. A fákon és a füves mezőkön nem maradt semmi zöld Egyiptom egész területén.”* (2Móz 10,12 –17)

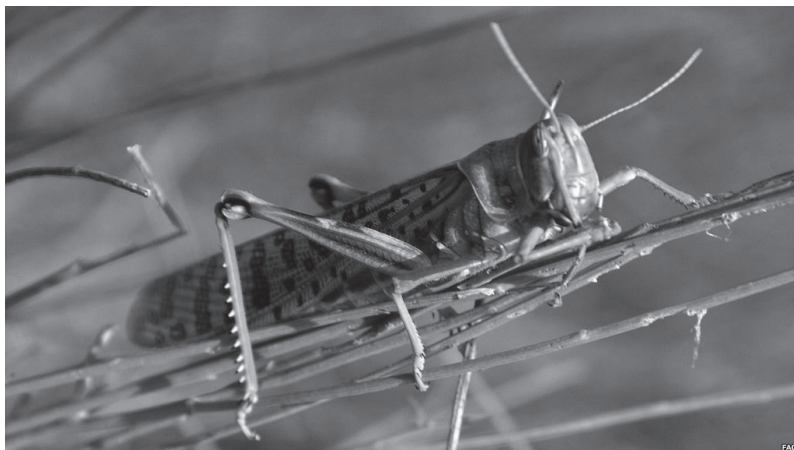
A leírás túlzásnak tűnik talán annak, aki még nem látott sáskajárást, de ez a leírás sajnos valóságos. A milliárdnyi sáska elsötétíti az eget, látványra olyan, mint egy porfelhő, és a termőterületen tényleg minden élő növényt képesek teljesen lerágni és elpusztítani. A dokumentált sáskajárások közül az egyik legnagyobb az 1988-as volt, amikor sáskák milliárdjai özönlöttek el hatvan ország huszonkilencmillió négyzetkilométerét, Afrikából indulva átrepülték az óceánt, és a karibi térséget is megtámadták.

A sáska általában egyedül jár. Néhány példány lökdösődése nyomán azonban szerotonin, örömhormon termelődik az agyában, és ez arra készteti, hogy csapatba verődjön, és tömegesen induljon táplálékot

keresni. Ahogy rajzási üzemmódba kapcsolnak, zöld színük ragyogó sárgába fordul, és izmaik megduzzadnak, hogy képesek legyenek a hosszú repülésre.

A Kínai Tudományos Akadémia Állattani Intézetének kutatócsoportja nemrég szekvenálta a keleti vándorsáska (*Locusta migratoria*) genomját. A rovar genetikai kódja feltűnően nagy, a kutatók szerint ez az eddig megfejtett legnagyobb állati genom. A vándorsáska génjeinek nagy csoportjai összefüggésben állnak a hosszú távú repüléssel, a növényevéssel és az élelem megemésztésével. A genom egyelőre vázlatos formájú, ám amint pontosítják, a falánk rovar elleni védekezés új stratégiáinak egész tervrajzát kaphatják meg a kutatók. A kínai genetikusok szerint a genom ismerete segítheti környezetbarát rovarölő szerek kifejlesztését. Jelenleg intenzív vegyi rovarölő permittel lehet hatékonyan irtani, de ez károsan hat az emberre és a környezetünkre is.

A Bibliában a sáskajárás Isten büntetésének szinonimájává vált, ez a rovar ugyanakkor élelmiszerként is szerepel a Szentírásban. Keresztelő Jánosról azt olvassuk, hogy a pusztában a tápláléka sáska és erdei méz volt (Mt 3,4). A sáskaevést persze nem úgy kell elképzelni, hogy valaki egészben veszi a szájába a rovarokat, hanem kiszárított és porrá őrölt formában.

ÖTLETEK AZ ALKALOMHOZ

- ▶ Kezdhethetjük a beszélgetést azzal, hogy soroljanak fel a résztvevők elemi csapásokat. Ezek sorában pedig magunk megemlíthetjük a sáskajárást.
- ▶ Kivetíthetjük vagy kinyomtatva kézbe adhatjuk az alábbi weboldalon található térképet, mely megmutatja, hogy hol fordul elő többnyire sáskajárás: <https://ipmworld.umn.edu/showler-desert-locust>
- ▶ A YouTube-on több sokkoló videófelvétel is megtekinthető sáskajárásokról: <https://www.youtube.com/watch?v=D-fvZzdV3DA>

3. Kutya

Ha ránézünk egy kutyára, nem biztos, hogy hasonlít külsőre a farkasra, pedig genetikailag minden kutya tulajdonképpen farkas. Lehet akár egy apró csivava vagy egy hatalmas komondor. A kutya és a farkas képes közös, termékeny utódok létrehozására. A mai kutyafajták közötti különbséget az ember a kívánt tulajdonságok lassú, évszázadokon át tartó, türelmes szelektálásával érte el. Máig vitatott kérdés, hogy hogyan és mikor történt a kutya háziásítása, feltételezhetően a Kr. e. 20–10 ezer között mehetett végbe, vélhetően több helyszínen is, ahogy azt más állatfajoknál is gyanítják. A legkorábbi régészeti lelet, mely bizonyítékként szolgálhat a kutya emberrel való együttélésére, Szibériából került elő, és a maradványok harmincháromezer évesek. A háziásítás egyik lehetséges folyamata az volt, hogy az ember farkaskölyköket kezdett nevelni, hogy segítsenek a vadászatban és a teherszállításban. Az amerikai indiánok a ló megjelenéséig kutyákat használtak teherszállításra, hasonlóképpen a sarkkörön élő inuitok kutyákkal vontatták szánjaikat.

Már a római időkben voltak apró ölebek és mellettük nagy testű vadászkutya, sőt harci kutya is. A kutyatenyésztés aszerint változott, hogy egyes civilizációk milyen kutyákért lelkesedtek, és ahogy felemelkedtek, majd eltűntek, úgy ennek a változásnak ki voltak téve a kutyafajták is. Ez magyarázza sokszínűségüket is.

A kutya bizonyos kultúrákban élelemforrás is volt, sőt Kelet-Ázsiában a mai napig fogyasztják. Ez Amerika bennszülött népei körében is egykor szokásban volt.

A kutyákat igen szerteágazó területeken használják segítőként: a vadászat mellett nyájak, gulyák őrzésére, a bajba jutott emberek ki-

mentésében, földrengések után a romok alá rekedt vagy a lavina miatt hó alá temetett áldozatok felkutatásában. A rendőrség által használt kutyák kiszagolják a bombát vagy a drogokat, és nem utolsósorban a vakvezető kutyákat is meg kell említenünk. Nem túlzás azt mondani, hogy a kutya a az ember legjobb társa, barátja.

Ehhez képest meglepő, hogy a kutya a Bibliában szinte csak negatív összefüggésben kerül említésre. A 22. zsolttárban a gonoszok szinonimájaként említi: „*Mert kutyák vettek körül engem, gonoszok bandája kerített be.*” (Zsolt 22,17) A Jelenések könyve egyenesen a kárhozottak között szerepelteti: „*A kutya, a varázsló, a parázna, a gyilkos, a bálványimádó és mind, aki hamisat szeret és tesz, kinnmarad.*” (Jel 22,15) Péter második levelében pedig a habituális bűn jelképe: „*Illik rájuk, amit a közmondás mond: »Visszatért a kutya a hányadékához.«*” (2Pét 2,22)

De ezek a példák valójában csak azt tükrözik, hogy az ókori közel-keleti ember, beleértve a bibliai szerzőket, hogyan viszonyult a kutyákhoz. Nem sokra becsülte az a kor ezt az állatot, ez pedig talán éppen annak a példája lehet számunkra, hogy ha valamit alávalónak, megvetendőnek tartunk, akkor azzá is válhat. Ha szeretet nélkül, megalázóan viselkedünk egy lényel, akkor az csak a maga önző mivoltában fog viszonyulni hozzánk, és megpróbál kihasználni bennünket. Ellenben ha megkapja a kellő szeretetet és gondoskodást, akkor egészen rendkívüli önzetlenségre és ragaszkodásra lehet képes.

Jó példa erre, hogy Japánban szobrot állítottak egy kutyának: Hacsikó nevű kutya bronzszobra a Shibuya állomásépülete előtti téren áll. A szobor egy japán professzor 1923-as születésű, akita fajtájú, hűséges kutyáját ábrázolja, aki mindennap a vasútállomáson várta a munkából hazatérő gazdáját. Amikor a gazdája meghalt, Hacsikó kilenc éven át változatlanul, mindennap kiment az állomásra a megszokott időben, gazdája érkezésének reményében. A kilenc év alatt a helyiek felfigyeltek rá, és Hacsikó a hűség példaképévé vált. 1934-ben közadakozásból szobrot állítottak neki.

Mancs kutya pedig Magyarországon részesül kiemelt elismerésben amiatt, hogy sok ember életét mentette meg, ezért Miskolcon róla is szobrot állítottak.

ÖTLETEK AZ ALKALOMHOZ

- ▶ Az beszélgetés kezdődhet azzal, hogy ha van a parókián kutya, akkor kimegy a csoport megnézni. Ha nincs kutya, akkor megmutathatjuk Hacsikó szobrát fényképen. Ezen a címen találjuk a szobor felavatásakor készült képet: https://en.wikipedia.org/wiki/Hachik%C5%8D#/media/File:One_anniversary_of_Hachiko_19360308_Scan10038.JPG
- ▶ Kérdezzük meg a jelenlévőket, hogy kinek milyen, kutyákkal kapcsolatos élményei vannak?
- ▶ Mutassuk meg, vetítsük ki Francisco Goya Hűség című rézkarcát, és kérdezzünk rá arra, hogy kinek milyen érzései támadnak a kép kapcsán: <https://www.artsy.net/artwork/francisco-de-goya-la-lealtad-loyalty/download/francisco-de-goya-la-lealtad-loyalty-in-or-after-1816.jpg>

4. Ló

A ló az emberiség történetének megértése szempontjából kihagyhatatlan, mindegyik közül talán ez az állat gyakorolta a legnagyobb hatást az emberi civilizációra. Olyan mozgáskészséget biztosított, melynek köszönhetően egész népcsoportok voltak képesek életformájukat megváltoztatni. A háziasítás legkorábbi szakaszában a ló élelmiszerként szolgált, húst és tejet adott, és a bőrét is felhasználták.

A legkorábbi bizonyítékok Kazahsztánból kerültek elő a ló háziastására: a botaji kultúra Kr. e. 3700–3100 között virágzott, itt háziastották először a lovat. A botaji lómaradványok bizonyítják, hogy bizonyos válogatott jellemzők alapján kezdték tenyészteni a lovakat. Már kimutatható a zabla használata.

Pontosan nem tudjuk, hogy Közép-Ázsia nomád pásztorkodó népei mikor döbbsentek rá arra, hogy a lovaik félelmetes fegyverek is lehetnek egyben, melyekkel megtámadhatják letelepedett szomszédaikat. Amikor az ember felfedezte, hogy lehet lovagolni, új fejezet kezdődött az emberiség történelmében. A lovas népek újfajta rabló életformára tértek át, halált hozó harcosokként tűntek fel, akik könnyedén legyőzhették ló nélküli ellenségeiket. De a lovak legkorábbi háborús bevetését megelőzte igavonó állatként való használatuk. A négyezer-ötszáz éves sumér csatarend-ábrázoláson láthatók már harci kocsik: ezek négykerekű járművek voltak, nehezen lehetett őket irányítani. A Kr. e. 2. évezredben már könnyebb és gyorsabb szekereket építettek, és megtalálták a lovaknak készült hámot is, amely egész Euráziában elterjedt. A harci szekereket először a hettiták állították hatalmas birodalmuk szolgálatába. Három ember utazott rajtuk, egy hajtó és két íjász.

A Bibliában is megtaláljuk a harci szekereket. Többek között Józsué könyvében, ahol a lovak futásképtelenné tételével és a harci kocsik megsemmisítésével válik a győzelem teljessé: *„Ezek a királyok mind egyesültek, levonultak, és Merom vizeinél táborot ütöttek egymás mellett, hogy harcba szálljanak Izraellel. Akkor az Úr így szólt Józsuéhez: »Ne félj itt ezektől az emberektől, mert holnap ilyen idő tájt legyőzve látja Izrael mindnyájukat. Lovaiknak vágd el a lábuk inát, harci szekereiket pedig égesd el!»* (Józs 11,5–6) A Dávid királyról szóló történetek között szintén arról olvashatunk, hogy Dávid a lovak inainak elvágására adott utasítást, hogy így tegye harcképtelenné ellenségeit, ez pedig azt mutatja, hogy a ló volt az első számú „fegyver”: *„Dávid zsákmánya ezer harci szekér, hétezer szekérharcos és húszezer gyalogos volt. Az összes szekeres lónak elvágta az inát, csak száz fogatot hagyott meg belőlük.”* (Krón 18,4)

A Jelenések könyve Isten büntetését négy lovas alakjában mutatja be: *„És láttam: íme, egy fehér ló, a rajta ülőnek íja volt, és korona adott neki, és győzelmesen vonult ki, hogy újra győzzön. [...] És kijött egy másik ló, egy tűzvörös, és a rajta ülőnek megadatott, hogy elvegye a bé-*

kességet a földről, sőt hogy öldössék egymást az emberek; és nagy kard adatott neki. [...] Amikor feltörte a harmadik pecsétet, hallottam, hogy a harmadik élőlény szól: Jöjj! És láttam: íme, egy fekete ló, és a rajta ülőnek mérleg volt a kezében. [...] És láttam: íme, egy fakó ló, a rajta ülőnek neve Halál, és a Pokol követte őt; és hatalom adatott nekik a föld negyedrészen, hogy öljenek karddal, éhínséggel, döghalállal és a föld vadállatai által. [...] És láttam a megnyílt eget: íme, egy fehér ló, és aki rajta ül, annak neve Hű és Igaz, mert igazságosan ítél és harcol.” (Jel 6,2kk)

Végül pedig magát az ítélő Jézust is fehér lovon lovagolva ábrázolja, hogy így tegye a győzedelmes voltát még kifejezőbbé, erőteljesebbé. Sok hadvezért inspirált már ez a kép, többek között Horthy Miklóst is, aki 1919. november 16-án a román csapatok távozása után darutollas és Bocskai-sapkás hadserege élén fehér lovon vonult be Budapestre.

ÖTLETEK AZ ALKALOMHOZ

- ▶ Levetíthetünk egy lódobogást utánzó dobolást, melyet egy indiai tab-lajátékos ad elő. Vajon asszociálnak-e a dobjáték alapján, és ha igen, mennyi idő múltán? <https://www.youtube.com/watch?v=5PLC-BUQ4a3w>
- ▶ A másik videón a Nemzeti Lovas Színház munkatársa beszél a lovaik-ról: <https://www.youtube.com/watch?v=LHhsYrnKLDA>
- ▶ A Jelenések könyve négy lovasának ábrázolásait hasonlítsunk össze, és beszéljessünk róluk:
http://melbournartnetwork.com.au/wordpress/wp-content/uploads/2013/01/3_Durer_Four-horsemen.jpg
<https://www.itsnicethat.com/news/four-horsemen-sculpture-river-thames>
<https://publicdomainreview.org/collections/the-four-horsemen-of-the-apocalypse/>

5. Házi méh

A rovarok világában az egyedek többnyire magányosan élnek, és nem ritka köztük a kannibalizmus. A méh azonban – emberi léptékkal nézve – kimagaslik a rovarok közül, mert olyan nagy kolóniákban él, melyek egyedszáma a negyvenezertől a százezerig terjed. Ezek emberi léptékkal nézve egy kisebb város méretével vetekednek. Háromféle csoport alkotja a kolóniát: a méhkirálynő, aki egyedül van, a herék, vagyis a hím méhek, és a dolgozók, akik nőstények ugyan, de ivarilag inaktívak.

A házi méh teste rendelkezik néhány sajátossággal. A dolgozók hátsó lábain egy-egy virágporgyűjtő tasak (corbicula) található. Amikor a dolgozó virágpór után kutat, először a fejére és a torának tetejére gyűjti, aztán az első lábaival sepri bele a tasakokba a virágpórt. Van egy különgyomruk is, melyben a nektárt tárolják, és azzal a kolóniába visszatérve az utódokat táplálják. A fullánkjuk is speciális: több mint tíz visszahajló horog található rajta, ezért használatkor kiszakad a testükből, minek folytán a méh néhány percen belül elpusztul. A fullánk azonban az izomzat automatikus összehúzódásai miatt belepumpálja a méreganyagot a megtámadott emlős bőrébe.

A kolóniák külön kommunikációs módszereket alakítottak ki az évmilliók során, hogy a több ezer egyed egy egészként tudjon megnyilvánulni. A királynő a dolgozókkal feromonok segítségével érintkezik, míg a dolgozók egymás közt méhtáncsal kommunikálnak, így hozva a többiek tudomására az élelemforrás helyét. Meleg időben a dolgozók a szárnyaikkal hűtik a királynőt és az utódokat, hidegben pedig testük melegével óvják őket.

A méhkirálynő akkor hagyja el a kolóniát, ha párosodik a herékkel, annyival, amennyivel csak lehetséges. A heréket annyira igénybe veszi az aktus, hogy rögtön utána el is pusztulnak. A sperma elraktározására is van lehetősége a királynőnek, így élete folyamán több ezer utódot képes létrehozni. Abból válik királynő, akit a dolgozók méhpempővel táplálnak, így tizenöt nap alatt kifejlődnek az ivarszervei. Akit nem méhpempővel, hanem csak virágpór- és nektárdiétán nevelnek, abból dolgozó lesz.

A méheket és az általuk termelt mézet már igen korán felfedezte magának az emberiség mint egyetlen édesítőszert a cukorfinomító

eljárás feltalálása előtt. A vadászó-gyűjtögető népek rendszeresen befogták a vadméheket, hogy mézet szerezhessenek tőlük. A méhészet számos óvilági kultúrában megjelent Egyiptomtól Kínáig. Többnyire nyers, feldolgozatlan állapotban fogyasztották, de azokon a vidékeken, ahol a szőlő nem termett meg, erjesztett állapotban, mézsörként is elfogyasztásra került.

A Bibliában a méhekről kevés szó esik, ám a mézről annál több. Mózes 2. könyvében az Ígéret földjét „*tejjel és mézzel folyó föld*”-nek nevezik. A méz édessége hasonlatokra készítette a szentírókat. A 19. zsoltárban ezt olvashatjuk: „*Az Úr döntései igazak, mindenben igazságosak... édesebbek a méznél, a csurgatott méznél is.*” Az Énekek énekében a kedves beszédét így méltatja a szerző: „*Ajka színméztől csepeg, mátkám! Méz és tej árad nyelved alól...*” (Én 4,11) A Példabeszédek könyvében pedig így bátorítja a szerző a tanítványát: „*Egyél, fiam, mézet, mert jó, és a lépes méz édes az ínyednek.*” (Péld 24,13)

A mézet nemcsak táplálékként méltathatjuk, hanem orvosi szempontból is, hiszen antiszeptikus, antibakteriális hatása van. Régóta használják sebek elfertőződésének megelőzésére, sőt olyan bakteriális fertőzések megelőzésére is alkalmazható, mint amelyet a húsevő baktérium okoz, és a szövetek elhalásához vezet. A méhviasz háztartási, ipari felhasználása mindmáig jelentős. A korai fémmegmunkálásban öntvényformákat készítettek belőle. A római korban a a fatáblákra méhviaszt hordtak fel, és erre karcolva írtak.

A méhészet első nagy korszakában szalmából font kasokban tartották a méhcsaládokat. Mivel ezeket a méz és a viasz begyűjtésénél nem lehetett kinyitni, ezért össze kellett törni őket, és ezzel a kolóniát is elpusztították. A méhészetnek ez a pazarló, gyilkos módja akkor változott meg, amikor Lorenzo Langstroth (1810–1895) elkészítette négyszögletes kaptárját egymástól elkülönített, kivehető táblákkal, melyek lehetővé tették a méz és a viasz begyűjtését úgy, hogy a méheknek nem árt vele a méhész.

Mára a méhek jelentősége a haszonnövények beporzásában áll. Ilyenkor akár több milliónyi méhkaptár helyszínre szállításáról is beszélhetünk, mint a mandula- és almaültetvények esetében. Néhány éve azonban a méhek között egy különös jelenség kezdődött, az úgynevezett elnéptelenedés szindróma: egy-egy méhkolóniát úgy talál meg a méhész, hogy a dolgozók teljesen eltűnnek belőle, magára hagy-

va a rengeteg bebábozódott lárvát és az aktív méhkirálynőt. A jelenségnek az okát még pontosan nem ismerjük, de feltételezhetően a rovarölő szerek, az antibiotikumok és az elektromos szennyezés tehetnek róla. Az elnéptelenedés szindróma az egész monokulturális növénytermesztést a létében fenyegeti, és komoly gazdasági válság alakulhat ki belőle.

ÖTLETEK AZ ALKALOMHOZ

- ▶ Többféle méz kóstolásával lehet az alkalmat elkezdni.
- ▶ Ha ez nem megoldható, akkor használjunk méhviaszgyertyát (görög-katolikus boltokban beszerezhető). Ennek a fajta gyertyának sajátosan kellemes illata van, és a gyertya anyaga kapcsán is elindulhat a beszélgetés.
- ▶ Ha rendelkezünk viaszpecséttel, akkor látványos pecsételéssel is fokozhatjuk az érdeklődést.
- ▶ Luther is kísérletezett alkalmilag a méhészettel. Egy alkalommal megpróbált befogni egy méhrajt, közben a méhraj szimbolikáján gondolkodott, és analógiát vont az egyház és a méhraj között. A jelenlévőket kérjük arra, hogy próbálják meg maguk megalkotni az allegóriát. Lutheré így hangzik: „A fullánk nélküli királynő Krisztus, aki magához gyűjti híveit, hogy rajta csüggjenek. De ha odavan a királynő, elpusztul az egész raj, ahogy az egyház is Krisztus nélkül.”

6. Patkány és bolhája

A patkány él a legszorosabb szimbiózisban az emberrel. Hívatlan vendégként ugyan, de jelen van az életünkben. Eszi a gabonánkat és a szemetünket, cserébe pedig betegségeket adott az emberiségnek. Előszeretettel telepszik meg otthonaink padlásán vagy városaink csatornarendszerében. Nagy-Britannia patkányainak a száma annyi, hogy minden emberre több is jut. New Yorkban a becsült számuk százmillió körül mozog, vagyis ott hozzávetőlegesen 8 emberre 10 patkány jut.

Két fajtája van, a házi (*rattus rattus*) és a vándorpatkány (*rattus norvegicus*), mindkettő Ázsiából származik, és az előbbi már az ókorban megjelent Európában. A vándorpatkány inváziója csak jóval későbbre, a 18. századra tehető.

A két faj közül a vándorpatkány a nagyobb és agresszívebb, külseje is eltér: világosabb színű, inkább barnás, míg a házi patkány színe feketébe hajló. A két faj viselkedése is eltérő: a házi patkány inkább felfelé törekszik, fákon, padlásokon él, a vándorpatkány ezzel szemben föld alatti gödröket ás, és a nedves környezetet szereti, folyópartokat, csatornarendszereket, ahol egyedei egymás mellett élnek, és felosztják maguk között a területet.

A Bibliában is szerepel a patkány, és ráadásul igen figyelemre méltó összefüggésben. A Sámuel könyve 5. és 6. fejezetében leírt járvány nagy valószínűséggel a pestis volt, mely a filiszteus városokat pusztította, és arra készítette a benne lakókat, hogy a frigiditást visszaküldjék. Áldozati ajándékként a pestis által okozott daganataik és a patkányok képmását tették. Ez a történet arra utal, hogy felismerték a patkányok és a pestis terjedése közötti összefüggést.

A bibliai időket követően először jóval később egy arab orvos, Avicenna írt a patkányok és a pestis közti kapcsolatról a Mezopotámiában 1000 táján kitört pestisjárvány lejegyzésekor. A bizánci történész, Nicephorus Gregoras hasonlóan nyilatkozik, amikor az 1348-as európai nagy pestisjárványról ír. Egy 18. századi kínai pestisjárványnál is megemlíti a patkányok szerepét, végül Gustav Orreus határozottan utal a patkányok mortalitására az 1771-es moszkvai pestisjárványról szóló beszámolójában. A patkányokat és a rajtuk élő bolhákat egyértelműen a 19. század végén azonosították a betegség terjesztőjeként, miután 1894-ben Alexandre Yersin svéd orvos felfedezte a pes-

tisbaktériumot. A patkányok által hordozott keleti patkánybolha okozta a világtörténelem eddigi legnagyobb és legfélelmetesebb járványait, melyek megváltoztatták a világtörténelmet. Justinianus császár uralkodása alatt (483–565) az egyiptomi gabonaszállító hajókkal érkeztek a patkányok Konstantinápolyba, és hamarosan kitört a pestisjárvány, melynek csúcspontján naponta öt-tíz ezer ember halt meg a városban. A történészek feltételezik, hogy a város lakosságának negyven százaléka, illetve a Keletrómai Birodalom huszonöt százaléka búbópestisben hunyt el ebben az időben. A „fekete halál”, ahogy a közép-korban nevezték, hozzájárult ahhoz, hogy a Római Birodalom keleti része olyannyira elgyengült, hogy Konstantinápolyból a nyugati és a keleti birodalmat nem lehetett többé egyesíteni, ami pedig Justinianus nagy álma volt. De ez csak a kezdete volt a nagy pestisjárványoknak, melyek az 1300-as évektől további kétszáz évig szedték áldozataikat, minek során Nyugat-Európa a lakosságának felét elvesztette. Azzal a pusztítással, melyet a patkányok és az általuk hordozott patkánybolha okozott, semmilyen más járvány nem vetekedhet.

A bolha jelenleg a világon mindenütt megtalálható, jelenleg azonban igen csekély az áldozatok száma. 1995-ben Madagaszkáron olyan pestist okozó baktériumtörzset fedeztek fel, mely ellenálló az antibiotikumokkal szemben, úgyhogy nem lehet kizárni, hogy a pestisjárványok visszatérhetnek.

ÖTLETEK AZ ALKALOMHOZ

- ▶ *Barátod a patkány* – ez a Pixar-rövidfilm a *Lecsó* című animációs film mellékletként jelent meg ismeretterjesztő céllal:
<https://www.youtube.com/watch?v=PsOLmrg700>
- ▶ Olvassuk el az alkalom résztvevőivel Sámuel első könyvének 5. és 6. fejezetét. Tegyük fel a kérdést, hogy a rézkígyó története és a történet között mi a hasonlóság és a különbség.
- ▶ A madagaszkári pestisjárványról egy rövidhír megtekinthető itt:
<https://www.youtube.com/watch?v=ojdk2YiPho0>

7. Bíborcsiga

Az ókor egyik legfontosabb és legdrágább árucikke egy tengerben élő, tüskés csiga kopoltyúmirigyének váladéka volt. Mai viszonyainkból kiindulva elképzelni sem tudjuk, hogy hogyan volt lehetséges, hogy egy festékanyag ilyen tekintélyre tegeyen szert. A csiga ételként is fogyasztható, így lehetséges, hogy egy konyhában történt meg a nagy felfedezés, hogy a váladék elképesztő színű festékanyagot ad. A bíbort Türosz városában állították elő, és innen szállították az ókori világ jelentősebb központjaiba. Ezért is nevezték a festéket türoszi bíbornak. A föníciaiak a kereskedésüknek és a gyarmatosításaiknak köszönhetően évszázadokon át megtartották és el is látták bíborral a mediterrán térséget. A festékkészítésük tárgyi emlékei a Földközi-tenger partvidékén sokfelé megtalálhatók, még egy olyan távoli nyugati ponton is, mint a spanyolországi Cádiz.

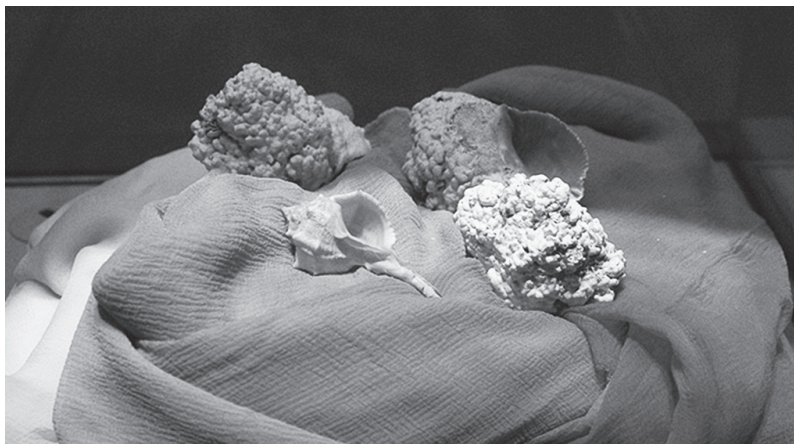
A Bibliában is szerepel a bíborfesték. Salamon király a templom díszítéséhez bíborpirosra festett gyapjút is használt, melyet egy türoszi mesterember készített (2 Krón 2,13–14).

A türoszi bíbor azért is lehetett az ókor legdrágább festéke, mivel rengeteg munkával járt az előállítás. Először is a halászoknak nagy mennyiségű bíborcsigát kellett összegyűjteniük a tengerből, mivel egyetlen ruhadarab festéséhez akár tizenkétezer csigára is szükség lehetett. A festékkészítők a bíborcsigákat kiszedték a házukból, hogy hozzájussanak a festéktermelő mirigyekhez. Ezeket besózva három napig a szabad levegőn tartották, napfénynek kitéve, majd egy lefedett vályúban még napokon át melegen tartott tengervízben áztatták. A festék nemcsak nagyon élénk színű volt, hanem rendkívül ellenálló is a

fakulással szemben. A végeredmény a vérvöröstől az indigókéken át a majdnem fekete, mélybíborig terjedt.

Az Apostolok cselekedeteiben szerepel egy bíboráros asszony, Lídia, akiről feltételezhető, hogy a bíborfestéssel való kereskedésből igen jól megélt. Annyit tudunk meg róla, hogy Pált és munkatársait szívesen fogadta a házában, és hogy később a missziói munka fontos bázist biztosított számára: *„Szombaton kimentünk a városkapun kívülre, egy folyó mellé, ahol tudomásunk szerint imádkozni szoktak. Leültünk, és szóltunk az egybegyűlt asszonyokhoz. Hallgatott minket egy Lídia nevű istenfélő asszony, egy Thiatirából való bíboráros, akinek az Úr megnyitotta a szívét, hogy figyeljen arra, amit Pál mond. Amikor pedig háza népével együtt megkeresztelkedett, azt kérte: Ha úgy látjátok, hogy az Úr híve vagyok, jöjjetek, és szálljatok meg a házamban! És kért bennünket.”* (16,13–15)

A bíborban született kifejezés több uralkodó nevében is szerepelt. Az ókorban már használtak színeket rangjelzés céljából. Az újszövetség idején a Római Birodalomban a tóga volt az a ruhadarab, amely mint manapság az öltöny, a viselőjének társadalmi rangját hivatott kifejezni, és elvárás bizonyos alkalmakon. A tóga bíborfestéssel színezett szegése nem lehetett olcsó mulatság, hiszen egy tóga anyagának a hossza elérhette a hat métert. Nem is járt akárkinek ilyen: csak a szabadnak született, római polgárjoggal rendelkező fiúk, aztán a mindenkori konzul, prétor, diktátor, lovassági parancsnok és néhány

más, magas rangú tisztviselő megkülönböztető viselete volt. A szenátorok széles, a lovagrendűek keskeny bíborszegélyre voltak jogosultak. Később, a köztársaság kora után Julius Ceasarnak köszönhetően a császárok privilegizált színévé vált a bíbor. Ezt aztán a végletekig fokozták, ami végül azt eredményezte, hogy a császári család szülőszobáját is teljes egészében bíbor színű textilekkel borították. A teljes hatás kedvéért még a porfír kőburkolat is a textilek színéhez igazodott.

ÖTLETEK AZ ALKALOMHOZ

- ▶ Játsszuk le Peter de Rose *Deep Purple* című zongoradarabját, mely a későbbi rockegyüttes névadója lett:
<https://www.youtube.com/watch?v=5d9OZaJcifU>
- ▶ Kérdezzük meg, hogy mit jelent a résztvevők számára a lila. Esetleg felidézhető-e számukra az adventben és böjtben látott oltárterítők? (Válogathatunk olyan fotókat is, amelyeken különböző evangélikus templomok adventi oltárait láthatjuk.)
- ▶ Ha van a birtokunkban tengeri csiga háza, bevihetünk egyet az alkalomra, és körbeadhatjuk. Ha nincs ilyenünk, akkor előre be is szerezhetünk egyet.
- ▶ Az alkalom végén beszéljessünk arról, hogy miként lehetséges az, hogy a kultúránkban nagy érték valami, ami a természetben előfordul, és hogy mi határozza meg egy cikk értékét: Hogy ritka az előfordulása? Hogy nehezen beszerezhető?

8. Házi tyúk

A házi tyúkot Délkelet-Ázsiában háziasították, hozzávetőlegesen tízezer évvel ezelőtt. Mára a legnagyobb számban élő madár a földön, óriási keltetőüzemekben tartják. Habár nem látszik sok hasonlóság egy dinoszaurusz és egy tyúk között, a madarak legközelebbi rokonai mégis az őshüllők. Mindkettlen tojásrakók, és a legújabb kutatások arra jutottak, hogy a dinoszauruszok testét is tollak borították. A madarak kialakulása hosszú folyamat volt, valamikor a késő jura korban kezdődhetett, százötvenmillió évvel ezelőtt. Mivel a madarak túléltek a dinoszauruszok kihalását eredményező eseményeket, ezért ők lettek a levegő egyedüli urai. De voltak fajok, melyek inkább a földön maradtak, és röpképességük csak igen korlátozott maradt, ilyen a páva, a fácán, a fogoly, a fűrj és a bankivatyúk (*gallus gallus*), melyből a házi tyúknak

származik. Ez a faj Thaiföldön honos, az erdőben él, és jellegzetes különbségek vannak a tojó és a kakas között. A kakas nagyobb, tollazata élénkebb színű, a tojó barnásszürke, rejtő színű, hogy kotlás idején nehezen lehessen felfedezni. A kakas kiáltozása a riválisok elrettentésére és a tyúkok elbűvölésére szolgál. A bankivakakas igen agresszív madár. Ha két kakas összetűzésbe kerül, a csüdjén lévő sarkantyúit használja.

Háziasítása talán azzal az egyszerű felismeréssel indult, hogy a rabságban tartott madárpopuláció sokkal nagyobb tojás- és húskészletet biztosít. Thaiföldről nyugati irányba kezdett terjedni a házi tyúk tartása. Kr. e. 2500 körül az Indus folyó völgyében, Mohendzsodáró feltárt ősi városában már bizonyíthatóan tartottak tyúkokat. Indiából Európába a Kr. e. 7. századra ért el, ekkor már a görög városállamokban is kialakult a hasznosításuk. De Thaiföldről a másik, keleti irányban is terjedt a tyúktenyésztés, a polinézek hajóikon magukkal vitték tyúkjukat egészen a Húsvét-szigetig, sőt még tovább. Megdöbbenő, de Chile tengerparti övezetében olyan csirkecsontokat találtak, melyek a radiokarbon vizsgálat alapján száznegyven évvel hamarabb kerültek oda, mint hogy Kolumbusz felfedezte Amerikát.

A tyúk alapvetően társas lény, szeret csapatokba verődni, és a domináns egyedek előnyt élveznek az étkezéseknél és a fészekrakásban. A történelem során a baromfi húsa és tojása a szegényeknek is elérhető volt olyankor, amikor más húsfélék ritkák és ezért drágák voltak. A tyúk viszonylag igénytelen, kis helyen is tartható, mindenevő, szinte bármit megeszik, amit csak talál. A 20. századig szinte mindenki tartott tyúkot, még Európa fejlett városaiban is neveltek csirkét a hátsó udvarokban.

A házi tyúk két alkalommal is szerepel a Szentírásban, mindkét alkalommal Jézus beszédeiben találkozunk vele. Egyszer a tyúkot egy pozitív tartalmú hasonlatban említi, Jeruzsálem elsíratásánál: *„Jeruzsálem, Jeruzsálem, te megölsz a prófétákat, és megkövezed azokat, akiket hozzád küldtek! Hányszor akartam egybegyűjteni fiaidat, mint ahogy a tyúk a szárnyai alatt összegyűjti a csibéit, de ti nem akartátok! Íme, elhagyott puszta lesz a házatok!”* (Mt 23,37–38) Jézus a kotlós példájával utal arra a szándéokra és oltalmat adni kívánó szeretetre, melyet Isten tanúsított a történelemben népe iránt.

Másodszor a kakas hangját említi Jézus Péter árulásával kapcsolatban: *„Jézus ezt mondta neki: Bizony mondom neked, hogy ezen az éj-*

szakán, mielőtt a kakas megszólal, háromszor tagadsz meg engem.” (Mt 26,34) Abban a korban, amikor még időmérő eszközök nem álltak rendelkezésre, legfeljebb a napóra, az állatok jelzéseire hagyatkozott az ember, így kerül a kakas a passiótörténetbe.

Részben ez is inspirálhatta azt a spanyol dalt, mely a Franco diktatúrája elleni harc egyik legismertebb himnusza lett, utalva benne a kakasviadal hagyományára (szerzője az anarchista Chicho Sánchez Ferlosio). A kakasviadal ugyanis sokáig része volt bizonyos területek kultúrájának. Már a Kr. e. 3. évezredben tartottak kakasviadalokat, igen népszerűek voltak Kínától egészen az antik görög világig. Lényege, hogy a küzdő kakasok egészen addig folytatják a harcot, míg az egyik fél elpusztul. Civilizált országokban mára kihalt ez a szórakozási forma kezdetben tiltás eredményeként, napjainkban pedig mert a lakosság zöme erkölcstelennek és állatkínzásnak tartja az effajta kikapcsolódást, mindazonáltal Ázsia és Dél-Amerika egyes országaiban korunkig fennmaradt ez a véres szerencsejáték.

1917 és 1920 között egy különös influenza, az úgynevezett spanyolnátha terjedt és szedte áldozatait Európában. Mint kiderült, a betegség vírusának hordozói a madarak, sőt elsősorban a tyúkok voltak. A vírus azonban mutáció révén idővel már nemcsak a madarakat pusztította, hanem emberről emberre terjedt, százezrek halálát okozva e három év alatt.

Az évente ötvenmilliárdnyi húsáért és tojásáért intenzíven nevelt csirke tartása számos kérdést vet fel: a klimatikusan szabályozott, ólakban tartott csirkéket rendszeresen etetik antibiotikumokkal, hogy megelőzzék a megbetegedéseket. Egyúttal növekedést serkentő hormonokat is adnak nekik, hogy hat hét után már vágásérettek legyenek, a természetes növekedési ütem dupláját produkálva. Az WHO egészségügyi világszervezet már évek óta figyelmeztet egy új patogenetikus vírus felbukkanásának a veszélyére, vagyis reális lehetőség, hogy megismétlődhet egy spanyolnáthajárványhoz hasonló hullám. Ennek kockázataért az intenzív baromfitenyésztés tehető felelőssé.

ÖTLETEK AZ ALKALOMHOZ

- ▶ Nézzük meg a kisfiút, akihez odabújik a tyúk, és igazán jó társnak mutatkozik: <https://www.youtube.com/watch?v=fFBPssk4ySo>
- ▶ A kotlós, amint szárnyai alá gyűjti csibéit: <https://www.youtube.com/watch?v=owO5rWJY-RY>
Beszélgessünk a résztvevőkkel arról, hogy milyen hittartalom következik Jézusnak ebből a hasonlatából.
- ▶ Olvassuk fel Chico Sánchez Ferlosio politikai tartalmú dalszövegét, és a csoport számára adjunk lehetőséget, hogy reagáljanak a szöveg esetleges aktuális vagy éppen már nem aktuális politikai és vallásosnak is tekinthető szimbolikus üzenetére:

1. ||: Ha a sötét kakas kiált,
A nap eltűnik az égről. :||
||: De a hajnalt megismerni
A vörös kakas énekéről. :||

Refrén:

Haj, haj, haj, ha hazug az ének,
Sodorja szerte a hangját sodra a szélnek.
Haj, haj, haj, de én nem félek,
Hogy dalomat elsodorná sodra a szélnek.

3. ||: Felmorajlott az aréna,
Mikor szemtől szemben álltak :||
||: Nagy volt a fekete kakas,
De a vörös volt a bátrabb :||

4. ||: Gyáva volt a sötét kakas,
Sietett a támadással :||
||: Legyőzte a vitézebbet,
De csak aljas árulással :||

5. ||: Jól vigyázz, fekete kakas,
Még a párbaj nem ért véget :||
||: A vörös csak akkor adja fel,
Ha nincs már benne élet :||

9. Gyöngykagyló vagy osztriga

Számos régészeti feltárás során találtak már olyan, úgynevezett szemétdombokat, amelyek fő alkotórésze az osztrigahéj. A történelem előtti idők tengerparti részein szerte a világon nagy halomban gyűjtötték az állati csontokat és kagyló-, főként osztrigahéjakat. Talán a legnagyobb ilyen szemétkészlet, mely kagylóhéjakból áll, a Damariscotta folyó közelében, a Whaleback-hegységben található, melyet az őslakosok több mint ezer éven át használtak. Ennek eredménye egy tíz méter mély, ötszáz méter hosszú négyszáz méter széles lerakat, mely zömmel osztrigahéjakból áll. Ez pedig azt jelenti, hogy az emberiség azon csoportjai, akik hozzájutottak, hála a tenger közelségének, szívesen fogyasztották az osztrigát. Az osztriga húsa áttetsző és fényes, kalóriában ugyan szegény, ám fontos ásványi anyagokat és vitaminokat tartalmaz.

Egyes osztrigafajok ugyanakkor egészen különleges meglepetést is tartogatnak magukban: a gyöngyöt. A gyöngykagyló héja vékonyabb, tömörebb, lehet tüskés is, színe a barnától a vörösről át egészen a gyöngyházig terjed, eredeti élőhelye az Indiai- és Csendes-óceán. Sokféle kagyló készíthet gyöngyöt, de a legértékesebbek a szabályos gömb alakúak. Tévhit, hogy a gyöngy egy kagylóba jutott homokszem körül képződik. A folyamatot gyakran egy parazita vagy egy ragadozó által okozott sérülés indítja el. A kagyló egy gyöngyszákcocskát készít a részecske körül, melyre kalcium-karbonát-rétegek képződnek. A gyöngy anyaga javarészt aragonit és kalcit, vagyis a mészkőhöz hasonlít. De a mészkőkristályokat egy konkin nevű kötőanyag tartja össze. A gyöngy az osztriga kagyló belsejében körülbelül egy év alatt fejlődik ki. A legszebb gyöngyöket a gyöngyhalászok a Perzsa-öbölből, az

Indiai-óceánból és a Vörös-tengerből gyűjtik. De a halászatuk igen fárasztó és időigényes foglalkozás, mert a kagylókat egyenként kell átvizsgálni, és csak kevés tartalmaz gyöngyöt. De a gyöngy értéke vetekszik a legdrágább ékkövekével.

William Saville-Kent (1845–1908) tengerbiológus volt az, aki kitálta, hogyan lehet a gyöngyöt mesterségesen előállítani. Saville-Kent a British Museum alkalmazottja volt, de aztán Ausztráliába ment, hogy az ottani halászati bizottságnál vállaljon állást. Kikísérletezte, hogyan lehet a gyöngykagylót rávenni arra, hogy gyöngyöt állítson elő. Egy darabka szerves anyagot kell beültetni a kagylóba, amely körül aztán egy zsákocska keletkezik. A természetnek tehát ezt a ritka csodáját sikerült az embernek akaratlagosan előidézni és így általánosan elérhetővé tenni (ún. tenyésztett gyöngyök).

Jézus egyik példázatában egy igazgyöngyöket gyűjtő kereskedőhöz hasonlítja Isten országát. Ebből arra lehet következtetni, hogy Jézus tisztában volt a gyöngyök mibenlétével, a velük folytatott kereskedelemmel. Tudhatta, hogy mitől számít nagy értékűnek egy gyöngy. Számára ezért a spirituális értékek jelképe is a gyöngy volt, ezért így figyelmezteti tanítványait: *„Ne adjátok a szent dolgokat kutyáknak, és gyöngyeiteket ne dobjátok a disznók elé, nehogy eltapossák azokat lábukkal, és megfordulva széttépjenek titeket.”* (Mt 7,6) A gyöngy spirituális értékek jelképeként egyébiránt már az Ószövetségben is megtalálható: *„Arany fülbevaló és ragyogó gyöngy: ilyen a bölcs intelem a szófogadó fülnek.”* (Péld 25,12)

Két évvel ezelőtt egy harmincnégy kilogramos igazgyöngy létéről értesülhetett a világ. A százmillió dollár értékűre becsült gyöngyöt egy Palawan-szigeti halász találta még 2006-ban, de tíz éven át az ágya alatt rejtegette mint szerencsehozó talizánt. A halász nem volt tisztában a lelet értékével, és csak azután döntött úgy, hogy átadja a hatóságoknak, hogy a háza leégett. A turisztikai illetékes szerint még a drágakőszakértőknek is meg kell vizsgálniuk a hatvanhét centiméter hosszú, harmincegy centiméter széles gyöngyöt, hogy bebizonyosodjon, valóban a világ legnagyobb igazgyöngyét találták meg. Az eddigi rekordot az ugyancsak a Palawan partjainál talált Lao-ce-gyöngy tartotta 6,4 kilóval. Az ilyen extra méretű gyöngyök a több mint egy méterre is megnövő óriáskagylókban keletkeznek nagyon ritkán.

ÖTLETEK AZ ALKALOMHOZ

- ▶ Kevesen szeretik a tenger gyümölcseit – az osztriga hazánkban kevés rajongót tudhat magáénak. Az alábbi videón a *Mr. Bean nyaral* című film egy részlete látható, amikor Bean a tenger gyümölcseivel próbálkozik egy párizsi étteremben:
https://www.youtube.com/watch?v=MCJcxb_RtII
- ▶ Ezen a videón látható, amint valaki egy nagyobb méretű kagylóban több igazgyöngyöt is talál:
<https://www.youtube.com/watch?v=FPIz58AWt2c>
- ▶ Hallgassuk meg Katona Klári *Mindig, mindig* című dalát. Hogyan vall ez az ének az értékekről, illetve az értékek kereséséről?
<https://www.youtube.com/watch?v=7du4l1iavOU>
- ▶ Amennyiben van elég idő elmélyedni a témában, akkor a Tamás-akta *Gyöngyhimnuszát* is érdemes meghallgatni a résztvevőkkel és beszélgetni róla.

10. Házi galamb

Ma elég kilépnünk az utcára, és biztos, hogy fogunk látni repkedő vagy a földön lépkedő, élelmet kereső galambokat. Igen szélsőséges a megítélése ennek a fajnak, van, aki rajong értük, és mindennap ételmaramékkal eteti őket, mások ezzel szemben repülő patkányoknak tartják

őket. Városaink állandó lakói a galambok, és joggal gondolhatjuk, hogy mindig is ez volt a helyzet. A galambot a Közel-Keleten háziiasították valamikor Kr. e. 10000 körül, amikor ez első állandó településeket létrehozták. Ez azt jelenti, hogy az óvilágban a galambtenyésztés egyidős a letelepült földművelő életformával.

A babiloniak elsősorban a húsáért és áldozati álatokként tartották őket. A Bibliában is úgy szerepel elsősorban, mint tiszta állat, melyet a mózesi törvény szerint Istennek áldozatként lehet bemutatni abban az esetben, ha nincs az illetőnek pénze arra, hogy bárányt áldozzon: *„De ha nem telik neki bárányra, akkor fogjon két gerlét vagy két galambot: egyet égőáldozatul, egyet vétekáldozatul. A pap pedig végezze el az engesztelést érte...”* (3Móz 12,8) Jézus pozitív példaként állítja elénk a galambokat: *„Legyetek... tiszták, mint a galambok.”* (Mt 10,16) Az itt használt jelző vonatkozásában sajnos a legújabb fordítás sem adja vissza az eredeti szöveg teljes jelentését, melyben a *keveretlen* szó szerepel. Az *ártatlan*, *szelíd* és *egyszerű* kifejezésekkel is találkozunk a fordításokban.

A galamb egy korábbi előfordulása a Bibliában az özönvíz elbeszélésében van, ahol a galamb hozza a hírt, hogy elkezdett visszahúzódni a tenger: *„Estére megjött hozzá a galamb, és íme, már egy leszakított olajág volt a csőrében. Ebből tudta meg Nőé, hogy leapadt a víz a földről.”* (1Móz 8,11) Ennek a történetnek a nyomán a galamb a béke jelképeként önállósult az európai kultúrában: a fehér galamb, szájában olajággal, még olyan nagy művészeket is megihletett, mint Pablo Picasso.

Másrészt a galamb hírvivőszerepben is megjelenik a vízözön történetében. Ez azért is figyelemre méltó, mert nagyjából ebben az időszakban kezd a környező birodalmakban kialakulni a postagalamb-hálózat. Egy fennmaradt beszámoló szerint Kr. e. 776-ban, az első olimpiai játékok alkalmával az egyik győztes atléta egy galamb lábára kötöttött bíbor színű szalaggal értesítette távol lévő hozzátartozóit győzelméről. Julius Caesar pedig a galliai háborúban tudatosan épített ezekre a légi hírvivőkre, hiszen a galambok egy nap akár ezer kilométert is megtesznek víz és élelem nélkül.

A galambok jó adottságai a repülésben annak köszönhetőek, hogy két tüdejük van, emellett pedig még kilenc hátsó és első légzsákjuk. Amikor belélegzik a levegőt, a fele mennyiség a tüdejükbe és a hátsó

légzsákokba áramlik, a másik fele a tüdön át az első légzsákokba. A légzsákoknak az a szerepe, hogy biztosítsák a levegő áramlását, és így hatékonyabb az oxigénfelvétel.

Mindmáig ugyanakkor csak találgatások vannak azzal kapcsolatban, hogy hogyan képes a galamb akár ezer kilométernyi távolságból is hazatalálni. Figyelemre méltó navigációs képességei a mágneses érzékeléssel függenek össze. Ezt már régóta sejtették a kutatók, de hosszú időn át nem sikerült tudományos magyarázatot találni rá, hogy ez a képesség hogyan is működik. De a néhány évvel ezelőtti kutatások azt látszanak igazolni, hogy a sejtek képesek kódolni a mágneses mezők irányáról, intenzitásáról és polaritásáról szóló információkat a galamb agyában. Azt is feltételezik, hogy ezek a jelek a madarak belső füléből, az úgynevezett lagenából érkeznek, de ennek a mechanizmusnak a pontos működése még nem világos a kutatók számára sem.

Postagalambokat a közelmúltig használtak. A modern technikai vívmányok ellenére még a második világháború idején is vittek üzeneteket postagalambok, hiszen a rádióhullámokon továbbított üzeneteket az ellenség lehallgathatta. A Dickin-medál egy olyan brit kitüntetés, melyet a háború idején bizonyított bátorságról és odaadásról tanúságot tevő állatoknak adományoztak. A második világháború után harminckét galambot tüntettek ki ezzel a medállal. Az egyik leghíresebb eset a G. I. Joe nevű galambé, aki ezer ember életét mentette meg azzal, hogy mielőtt megkezdődött volna a szövetséges erők bombázása, hírül vitte, hogy Civitavecchia városát már elfoglalták a britek.

ÖTLETEK AZ ALKALOMHOZ

- ▶ Több bibliai igé is találunk, melyben galambok szerepelnek. Az alábbiak a galamboknak mely tulajdonságaira alapozzák mondanivalójukat? Beszéljessünk erről a résztvevőkkel.

„Hagyjátok el a városokat, és lakjatok a kősziklán, Móáb lakosai! Legyetek olyanok, mint a galamb, amely a barlangok nyílásában fészkel!” (Jer 48,28)

„Bár szárnyam volna, mint a galambnak, hogy elszállhatnék s megpihenhetnék!” (Zsolt 55,7)

„Kelj fel szaporán, szerelmem! Jöjj, galambom, szépségem!” (Én 2,10)

„Remegve jönnek Egyiptomból, mint a madár, és az asszírok

földjéről, mint a galamb. Letelepítem majd őket házaikba – így szól az Úr.” (Hós 11,11)

„Morgunk mindnyájan, mint a medvék, és mint a galambok, nyögve búgunk; várunk a törvényességre, de nincs, a szabadságra, de távol van tőlünk.” (Ézs 59,11)

- ▶ Megnézhetünk egy postagalambokról szóló rövid összeállítást, több meglepő adat ismerhető meg belőle:
<https://www.youtube.com/watch?v=lprQtoXdAYg>
- ▶ A rajzfilmek közül választható a *Vad galamb*, mely a második világháborús galambok történetét dolgozza fel mesés formában:
<https://www.youtube.com/watch?v=SWTYnlWo-Bs>
- ▶ Nemrég a Vatikán szakított azzal a régi hagyománnyal, hogy fehér galambokat eressen el a Szent Péter téren. Beszéljessünk a résztvevőkkel arról, hogy mennyiben helyettesíthetők az ősi szimbólumok:
<http://www.origo.hu/nagyvilag/20140126-egy-siraly-es-egy-varju-tamadta-meg-a-papa-bekegalambjait.html>

Múlt és jelen szolgálói – évfordulók 2019-ben

H. HUBERT GABRIELLA vázlatát felhasználva összeállította
GALAMBOS ÁDÁM

Előszó

Az egyháztörténeti évfordulókat feldolgozó sorozatunkban arra törekedtünk, hogy a gyülekezeti csoport számára ne elsősorban történeti beszámolóvá vagy előadás-sorozattá váljanak ezek az alkalmak, hanem sokkal inkább aktuális kérdések közös megvitatásának lehetőségei legyenek. Így az egyes évfordulókat kiindulópontként kezeltük, és olyan, az eseményhez, személyhez kapcsolódó kérdéseket vázoltunk fel, melyek a mai gyülekezeti életet is meghatározhatják. A sorozat célja egy a múltat és jelent összekötő, formáját tekintve beszélgetős gyülekezeti alkalom vázlatának közreadása. Több helyen is jeleztünk segédanyagokat, többféle választási lehetőséget is összegyűjtöttünk, hogy minél könnyebben lehessen a sorozatot az adott gyülekezeti csoporthoz „igazítani”.

TARTALOM

Előszó
Kronológia
Kis káté, Nagy káté
Jean Calvin és Théodore de Bèze
Marburgi víta az úrvacsoráról, 1529
V. Károly császárrá választása
A huszita háborúk
Erasmus
Lipcsei disputa
Leonardo da Vinci, id. Pieter Bruegel és Rembrandt
Renner János, Scholtz Ágoston és a 30 éve újranyílt fasori gimnázium
Torkos András

1848–1849

Petőfi Sándor

Domján Elek, Kovács Sándor, Gömör János, Hetvényi Lajos

Greguss Gyula és Pálffy József

Tekus Ottó és Laborczi Zoltán

Ady Endre és Csontváry Kosztka Tivadar

A Mindszenty-per

Mahatma Gandhi

Evangélikus-katolikus közös nyilatkozat a megigazulás tanításáról

Kronológia

2019 év egyháztörténeti vonatkozású évfordulóinak vázlatos kivonata. (A sorozatban nem minden évfordulót dolgoztunk ki, csupán lehetőség és kedvet szeretnénk adni az egyháztörténeti vonatkozású sorozatokhoz.)

1270 ÉVE

- ▶ meghalt Damaszkuszi János, ezzel véget ért az egyházatyák kora

1150 ÉVE

- ▶ meghalt Cirill (Thesszaloniké, 827 – Róma, 869. február 14.) bizánci filozófus, hittérítő, nyelvtudós, a szláv írás megalkotója

900 ÉVE

- ▶ a templomos lovagrend megalapítása (1119)

880 ÉVE

- ▶ II. lateráni zsinat (1139)

710 ÉVE

- ▶ az avignoni fogság kezdete (1309)

600 ÉVE

- ▶ huszita háborúk (1419–1434)

550 ÉVE

- ▶ született Rotterdami (Desiderius) Erasmus (1469–1536) németalföldi humanista tudós, teológus
- ▶ született Niccolò Machiavelli (Firenze 1469 – Firenze 1527) reneszánsz filozófus és politikus

510 ÉVE

- ▶ született Jean Calvin (Noyon 1509 – Genf 1564)

500 ÉVE

- ▶ 1519. vita Johannes Eck domonkos rendi, ingolstadti teológus és Luther között Lipcsében
- ▶ 1519. V. Károlyt német-római császárrá választották
- ▶ 1519. Magellán körülhajózta a Földet
- ▶ meghalt Leonardo da Vinci (1452–1519) olasz festő, szobrász, építész, művészetteoretikus, természettudós és feltaláló
- ▶ született Théodore de Bèze (Vézelay 1519 – Genf 1605)

490 ÉVE

- ▶ 1529-ben megjelent a Kis káté és a Nagy káté
- ▶ marburgi vita az úrvacsoráról (1529)

470 ÉVE

- ▶ meghalt Johannes Honterus (1498–1549) erdélyi szász származású humanista polihisztor, evangélikus lelkész, természettudós, pedagógus, könyvkiadó és jogász

450 ÉVE

- ▶ meghalt id. Pieter Bruegel (1525–1569) flamand festő

350 ÉVE

- ▶ született Torkos András (Győr 1669–1737)
- ▶ meghalt Rembrandt Harmenszoon van Rijn (1606–1669) holland festő

230 ÉVE

- ▶ kirobbant a francia forradalom (1789)

200 ÉVE

- ▶ meghalt James Watt (1736–1819) skót mérnök
- ▶ I. Sándor orosz cár evangélikus püspöki szék és consistorium felállítását rendeli el Pétervároton

175 ÉVE

- ▶ született Scholtz Ágoston (Kotterbach 1844 – Budapest 1916)

170 ÉVE

- ▶ az 1848–49-es forradalom és szabadságharc leverése
- ▶ meghalt Petőfi Sándor (Kiskőrös 1823 – Fehéregyháza 1949)
- ▶ meghalt Leiningen-Westerburg Károly (Ilbenstadt 1819 – Arad 1849)
- ▶ meghalt Dessewffy Arisztid (Csákány 1802 – Arad 1849)
- ▶ meghalt Jeszenák János (Pozsony 1800 – Pest 1849)
- ▶ meghalt Rázga Pál (Bazin 1798 – Pozsony 1849)

150 ÉVE

- ▶ született Mahátma Gandhi indiai politikus és reformer (1869–1948)
- ▶ született Domján Elek (Vásárosfalu 1869 – Nyíregyháza 1937)
- ▶ született Kovács Sándor (Nagyveleg 1869 – Budapest 1942)
- ▶ született Gömör János (Nyíregyháza 1869 – Budapest 1966)
- ▶ született Hetvényi Lajos (Győr 1869 – Sopron 1926)
- ▶ meghalt Greguss Gyula (Eperjes 1829 – Pest 1869)
- ▶ meghalt Pálffy József (Farád 1812 – Sopron 1869)
- ▶ I. vatikáni zsinat (1869)

130 ÉVE

- ▶ született Renner János (Sopron 1889 – Budapest 1976)

110 ÉVE

- ▶ született Sztéhlo Gábor lelkész (Budapest 1909 – Interlaken 1974)

100 ÉVE

- ▶ született Jánosy István (Besztercebánya 1919 – Gyenesdiás 2006)
- ▶ született Káldy Zoltán (Iharosberény 1919 – Budapest 1987)
- ▶ született Laborczy Zoltán (Székesfehérvár 1919 – Budapest 2004)
- ▶ született Tekus Ottó (Győr 1919 – Győr 2008)
- ▶ meghalt Baltik Frigyes (Hontbagonya 1834 – Balassagyarmat 1919)
- ▶ meghalt Bognár Endre (Felpéc 1842 – Lovászpataka 1919)
- ▶ meghalt Ady Endre (Érminszent 1877 – Budapest 1919)
- ▶ meghalt Csontváry Kosztka Tivadar (Kisszeben – Budapest 1919)
- ▶ 1919. január 18-án ül össze először Versailles-ban az ún. Párizs környéki békekonferencia
- ▶ 1919. március 21. tanácsköztársaság

90 ÉVE

- ▶ *lateráni egyezmény*, az olasz állam és a Szentszék szerződése (1929)
- ▶ született Kosuke Koyama teológus (1929 – 2009)
- ▶ született Martin Luther King amerikai baptista lelkész, polgárjogi harcos (1929 – 1968)

80 ÉVE

- ▶ a római katolikus egyház megválasztja első fekete bőrű püspökét (1939)

70 ÉVE

- ▶ Mindszenty-per (1949)

50 ÉVE

- ▶ meghalt Theodor Wiesengrund Adorno (1903 – 1969) német filozófus, zeneesztéta, a frankfurti iskola képviselője

- ▶ meghalt Karl Theodor Jaspers (1883 – 1969) német filozófus és pszichiáter

45 ÉVE

- ▶ lausanne-i világevangelizációs kongresszus (1974)

30 ÉVE

- ▶ 1989. szeptember 1-jén újranyílt a Budapest-Fasori Evangélikus Gimnázium

20 ÉVE

- ▶ evangélikus–katolikus közös nyilatkozat a megigazulás tanításáról (1999)

Kis káté, Nagy káté

1529-ben, 490 éve jelent meg a Kis káté és a Nagy káté.

Luther Márton *Kis káté*ja először 1529 tavaszán jelent meg plakát formájában, májusban pedig könyv alakban az előszóval és a szentírási helyek házi gyűjteményével bővítve. Az 1531. évi wittenbergi kiadásban jelenik meg először a Miatyánk megszólításának magyarázata és a gyónásra vonatkozó rész.

Luther Márton *Nagy káté*ja 1529-ben jelent meg először, majd ugyanabban az évben még egy átdolgozott és a gyónásra buzdítással kiegészített kiadás is. Az 1530-ban megjelent harmadik kiadás elé Luther egy hosszabb előszót írt, utoljára pedig az 1538-as kiadást javította.

Az évforduló kiváló lehetőség arra, hogy ha már régebben dolgoztuk fel a gyülekezettel a Kis és a Nagy kátét, akár egy hosszabb sorozat keretében most megtehessük. Ezáltal nem csak a lutheri teológiáról való gondolkodást mutathatjuk be, hanem a különböző hittételekről is beszélgetést folytathatunk, valamint folyamatosan rámutathatunk a Szentíráásra. A Kis káté rövid megfogalmazásai egy olyan összeállítást nyújtanak, amelynek segítségével feleleveníthetjük a csoport tudását, ugyanakkor a rövid tételmondatok lehetőséget kínálnak arra is, hogy megvitassuk az ott olvasottakat, beszélgessünk, esetleg vitakozzunk róluk.

Alábbi ajánlónk nem egy, a fentiekben jelzett sorozat kidolgozására irányul, hanem egy-egy-két alkalmas gyülekezeti együttléthez kínál segítséget.

KÉRDÉSEK ÉS TÉMAÖTLETEK

- ▶ „A családfő ilyen egyszerűen tanítsa reá háza népét” – olvasható a Kis káté elején. 2018-ban a család évét ünnepeltük, ebből a megközelítésből beszéljünk a család fontosságáról.
- ▶ Mit jelent ma a család? Mi a keresztény „családfő” feladata?
- ▶ Kérjük meg a jelenlévőket, hogy aki szeretné, ossza meg otthoni családi bibliaolvasási vagy más keresztény családi szokásait. Beszéljünk arról, hogy mi segíti és mi gátolja a családi körben történő bibliaértelmezést.
- ▶ Külön térjünk ki az imádság kérdésére. Szoktunk-e otthon egyedül vagy családi körben imádkozni? Hogyan történik mindez? Miért fontos az egyéni és a közösségi imádság?
- ▶ Szoktunk-e otthon, családi körben egyházi énekeket énekelni, a Bibliáról beszélgetni?
- ▶ Beszéljünk a Tízparancsolatról: kinek mit jelent?
- ▶ Az Apostoli hitvallást hétről hétre mondjuk az istentiszteleten. Kérdezzünk rá, hogy van-e valakinek kérdése a hitvallás szövegével kapcsolatban. A felmerülő kérdésekhez vegyük elő a Nagy kátét, olvassuk fel hozzá az adott szakaszt, majd magyarázzuk meg.
- ▶ Beszéljünk a gyónásról.
- ▶ Térjünk ki a Kis káté *Szentírási igék házi gyűjteménye* című fejezetére. Olvassunk fel belőle néhány igét, majd beszéljünk róluk. Kérdezzünk rá, hogy van-e a résztvevőknek otthoni szentírási igés gyűjteményük. Kinek mi a meghatározó bibliai igéje, és miért pont az? Ha többalkalmas a sorozatunk, úgy is csinálhatjuk, hogy megkérjük a résztvevőket, hogy a következő alkalomra mindenki hozzon magával egy számára meghatározó igét, és mondja el, hogy miért fontos neki. Ezeket az igéket össze is írhatjuk, és kitehetjük a gyülekezeti teremben.

Jean Calvin és Théodore de Bèze

Jean Calvin – *Kálvin János* – (1509–1564) 1509. július 10-én született a franciaországi Noyonban. A reformáció egyik legnagyobb hatású hitújítója, a református egyház szellemi atyja és gyakorlati megalapítója. Genf városában hozott létre egy protestáns közösséget, és ezzel megteremtette a svájci reformáció legsikeresebb ágát.

Théodore de Bèze (1519–1605) 1519. június 24-én született a burgundiai Vézalay-ban. 1528-tól Orleans-ban humanista képzésben részesült, megismerkedett a reformáció tanításával, jogot tanult. 1539-

től Párizsban élt, ahol humanista körökkel tartott kapcsolatot. 1549–1558 között a lausanne-i akadémián görög nyelvet oktatott. Szoros kapcsolatot tartott Kálvinnal. 1559-től lelkészként és az újonnan alapított genfi teológiai akadémia vezetőjeként és tanáráként tevékenykedett Genfben. 1563-tól Kálvin utódként dolgozott Genfben. Ő az első jelentős teológus, aki Kálvin nézetei mellett kötelezte el magát. Ő fordította le, illetve szerezte az úgynevezett genfi zsolnárok egy részét.

Kálvin János születésének ötszázötödik és Théodore de Bèze-ének ötszázadik évfordulója lehetőséget ad számunkra, hogy az evangélikus és református felekezetekről beszéljünk.

A téma kifejtéséhez érdemes elolvasni Reuss András: *A református és evangélikus teológia különbségei* című tanulmányát: http://medit.lutheran.hu/files/2005_reuss_andras_evangelikus_reformatus_teologia_kulonbsegei.pdf

Ebből pontokba szedünk pár gondolatot, melyek egyúttal a beszélgetés témáit is kijelölik:

- Közös a Szentírásunk. Egyek vagyunk abban, hogy valljuk a három úgynevezett egyetemes hitvallást, úgymint az ógyház Apostoli hitvallása, Nicea-konstantinápolyi és Athanáziusz-féle hitvallás.
- Egyek vagyunk abban, hogy sem a wittenbergi, sem a helvét reformáció nem akart új egyházat létrehozni, hanem reformálni akarta az egy egyetemes anyaszentegyházat.
- Egyek vagyunk a reformáció örökségének a megbecsülésében, és a reformáció örökösének tartjuk magunkat.
- Kálvin és Luther soha nem találkoztak. Nem volt közvetlen kapcsolat közöttük. Nem egymással hadakozott Kálvin és Luther, hanem önállóan, ki-ki a maga helyén igyekezett az egyház megújításának feladatát teljesíteni.
- Egyek vagyunk a reformációnak abban a felismerésében, amellyel az embernek a teljes romlottságát és Isten előtti elvesztségét egyformán valljuk.
- Egyek vagyunk abban, hogy a megigazulás egyedül hit által, egyedül kegyelemből, egyedül Krisztusért történhet meg.
- A több évszázados keresztyén hagyományhoz való viszony tekintetében úgy szoktak fogalmazni, hogy a református szemlélet szerint, ami nincs az írásban, az elvetendő. A hagyományokhoz való

evangélikus viszonyulás viszont azt mondja, hogy ami ellenkezik az írással, az elvetendő.

- *A fő hitvallások.* A különbség itt tűnik a legnagyobbnak, hiszen a *II. helvét hitvallás* és a *Heidelbergi káté* található az egyik oldalon, az *Ágostai hitvallás* és Luther *Kis káté*ja a másikon. A címek különbözőnek, de tartalmukban nagyon sok egyezést mutatnak.
- *A cselekedetek.* A *Heidelbergi káté* arra a kérdésre (86.), hogy miért kell jót cselekednünk, azzal válaszol, hogy hálából, azért, hogy hitbizonyosságot szerezzen az ember, tehát meggyőződjék kiválasztottságáról, valamint mások megnyerésére. A hálát mi is boldogan mondjuk, és kell is mondanunk. Már kevésbé tudjuk követni a választ annak állításában, hogy a cselekedeteinkből lehet a hitünk felől bizonyosságot szereznünk. Ami mások megnyerését illeti, nyilván nem tagadjuk, hogy a példás keresztyén élet vonzó, és indirekt módon igehirdetés lehet. A megigazulásban azonban Isten cselekvését úgy hangsúlyozzuk, hogy nem tudjuk elfogadni, hogy a cselekedeteinkre nézve valaha is bizonyosságunk lehetne.
- Krisztus úrvacsorai jelenléte.
- Az egyház és világ viszonyát tekintve is eltérő szemléletről beszélhetünk. A református teológiának fontos fogalma a Krisztus királysága. Krisztus királyi uralma alatt áll a világ, és a keresztyén ember éljen ennek megfelelően. Az evangélikus teológia Isten kétféle kormányzásáról beszél. Isten az egyházban és a keresztyének között az ige, az evangélium által valósítja meg akaratát, a világban pedig a törvény, vagyis a földi hatalom, a kard által.

KÉRDÉSEK ÉS TÉMAÖTLETEK

- ▶ Vegyük elő a Heidelbergi kátét, olvassunk fel belőle részleteket, és beszéljük meg őket közösen.
- ▶ Beszélgessünk a közösség és a szembenállás kérdéséről.
- ▶ Milyen különbséget fogalmazzánk meg Luther és Kálvin között?
- ▶ Érdekes lehet az istentiszteletek összehasonlítása is.
- ▶ Mi lehet az oka annak, hogy Magyarországon a legnagyobb protestáns egyház a református?
- ▶ Beszélgessünk az ökumenikus imahét jelentőségéről.

Marburgi vita az úrvacsoráról (1529)

A téma rövid ismertetéséhez Barcza Béla írását közöljük. (Megjelent elsőként az *Evangelikus Élet* 1979. október 21-i számában.)

A SORSDÖNTŐ ÚRVACSORAI VITA – MARBURG, 1529

A vitára való emlékezés előtt indokolt rövid magyarázatot fűzni a fenti cím szavaihoz.

A vita sorsdöntő volt, mert lényegében ez döntötte el a wittenbergi és a helvét irányú reformáció, az evangélikus és a református egyház külön fejlődését. Úrvacsorai volt, mert az úrvacsora kérdésében ütközött ki a kétféle reformátori álláspont; mindkét irányzat centrális teológiai kérdésnek tekintette. Vita volt, hiszen képzett teológusok tárgyaltak, és nem tudták meggyőzni egymást, mert mindkét fél ragaszkodott az általa biblikusnak tartott nézethez.

Lássuk tehát, mi történt Marburgban.

Luther az úrvacsoráról szóló tanítását a más nézetűekkel folytatott vitában fejtette ki és fogalmazta meg úgy, ahogyan azt a lutheri irányzat, az evangélikus egyház vallja. A vitát Karlstadt és követői után Zwingliékkel folytatta.

Zwingli magyarázata szerint a kenyér és a bor az úrvacsorában csak jelképe Krisztus testének és vérének, és az egész szentségnek csak az a rendeltetése, hogy Krisztus halálára, a vele való közösségre és az ebből fakadó kötelességeinkre emlékeztessen. Zwingliéhez hasonló Oecolampadius tanítása is.

A vitában tűnt ki a wittenbergi és a helvét reformátori irányzat úrvacsorai tanai közötti nagy különbség. Luther a szereztetési ígék által kötve érezte magát, és nagy súlyt helyezett a szentség objektív, reális tartalmára: azt tanította, hogy az úrvacsorai kenyérben és borban Krisztus valóságos testét és vérének veszik a hívők üdvösségükre, a méltatlanok pedig ítéletükre. A szentségnek éppen ezt az objektív, reális tartalmát biztosította Luther több, a tanítását pontosító dogmatikai szakkifejezés alkalmazásával.

Luther és a lutheri irányú reformáció az úrvacsoratan kapcsán elhatárolta magát a filozófiai magyarázattól (azaz a római katolikus egyház megközelítésétől), a szimbolikus magyarázattól (Zwingli álláspontjától) és később a spiritualista magyarázattól (Kálvin állás-

pontjától) is. Az úrvacsora: reális egyesülés az értünk halálba ment Krisztussal, így bűnbocsánat, a Szentlélek ajándéka, részesedés Krisztus áldozati halálának minden gyümölcséből. Luther szerint: a szeretet szentsége.

Zwingli ellenvetésére – amely szerint Krisztus teste a természeti törvények értelmében egy időben több helyen nem lehet – Luther az- zal a tanítással felelt, hogy Krisztus teste részesedik az ő isteni fenségének sajátosságaiban, tehát a mindenütt jelenvalóságban is, de mi a jelenvalóságot csak ott tapasztalhatjuk meg, ahol Krisztus külön ki- jelentése szerint jelen akart lenni: az úrvacsora szentségében!

Az úrvacsorai vita volt a marburgi kollokvium fő tárgya, amely 1529 októberében zajlott, és a speyeri birodalmi gyűlés után Hesseni Fülöp hívta össze.

A vitában Luther Zwinglivel került szembe. Mellettük pallérozott elmék, kitűnően képzett teológusok voltak jelen: Melanchthon, Jonas Justus és Johannes Brenz, illetve Oecolampadius, Hedio és Bucer. Luther ekkor is az úrvacsorai ígék szó szerinti értelmezéséhez ragaszkodott, és Istennek Krisztusban való mindenhatóságára hivatkozott. Zwingli szintén a Bibliát idézte álláspontja igazolására. Tizennégy pontban már megegyeztek, de a tizenötödikben nem: fenntartották az úrvacsorára vonatkozó tanításbeli különbséget annak kihatásaival és következményeivel együtt. Egyébként kölcsönös szeretetet és türelmet ígértek egymásnak. A három példányban elkészített hitcikkeket ezután mind a két fél aláírta.

A protestáns egyházakban lényegében a wittenbergi vagy a helvét irányzatú úrvacsoratan a jellemző. Az úrvacsorai közösség, az intercommunio jelenünkben lehetséges a protestáns egyházak között az ide vonatkozó, tanításbeli különbségek fenntartásával, sőt ezek ellenére is, alkalomszerűen vagy állandóan gyakorolva, ezért ez hazánkban a reformátusokkal már régóta ökumenikus realitás.

KÉRDÉSEK ÉS TÉMAÖTLETEK

- ▶ Reuss András „Testét, vérét, adja ő nekünk” – Az úrvacsora értelmezésének néhány kérdéséről címmel tartott előadást, mely meghallgatható itt: <https://www.youtube.com/watch?v=NEITPvOgHIE>
- ▶ Reuss András egy másik előadása *A protestáns egyházak közös bizonygátételének és úrvacsorai közösségének helyzete napjainkban* címmel

itt olvasható: http://medk.lutheran.hu/files/2008_reuss_andras_protestans_egyhazak_kozos_biztetel_urv.pdf

- ▶ A marburgi vita alapján beszéljünk az úrvacsoráról:
- ▶ Miért fontos számunkra?
- ▶ Mit jelent evangélikusként az úrvacsora?

V. Károly császárrá választása – 1519. JÚNIUS 28.

Szerző: Tarján M. Tamás (*RubicOnline*, http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1519_junius_28_v_karoly_csaszarra_valasztasa/)

1519. június 28-án választották német-római császárrá Habsburg V. Károlyt (ur. 1519–1556), Spanyolország királyát, Burgundia és Németalföld uralkodóját. A választófejedelmek döntésével egy gigantikus birodalom jött létre a Habsburg-dinasztia fősege alatt, mely Európa mellett az Újvilágban, Ázsiában és az óceáni szigetvilágban is fokozatosan növelte befolyását.

Károly a kasztíliai Trastámara, a német Habsburg és a burgundi Valois dinasztiákkal is vérségi kapcsolatban állt, így aztán életének első húsz évében folyamatosan újabb és újabb koronákat szerzett. Már 1515-ben – 15 esztendősen – nagykorúvá nyilvánították, ezzel megkapta Burgundia hercegi címét – ide tartoztak szülőföldje, Németalföld birtokai is –, következő évben pedig megörökölte apja, az 1506-ban elhunyt I. Fülöp (ur. 1504–1506) kasztíliai trónját is. Spanyolországgal pedig nem csupán az 1492 óta gyarapodó gyarmatok kerültek Károly uralma alá, hanem a Nápoly-Szicíliai Királyság és néhány lombardiai városállam területe is. Három évvel később aztán elhunyt apai nagyapja, I. Miksa császár (ur. 1493–1518), és ezt követően a német rendek – olyan neves jelöltekkel szemben, mint VIII. Henrik és I. Ferenc – őt hívták meg a birodalom trónjára.

1519 után egy rövid ideig V. Károly irányítása alá került valamenynyi Habsburg-birtok, ugyanis öccse, Ferdinánd – a későbbi magyar király – csak 1521-ben érte el a megfelelő életkort ahhoz, hogy az osztrák örökös tartományok irányítására alkalmas legyen. A császár 1556-os lemondásáig a konkvisztádorok és felfedezők hódításai révén aztán hatalma többek között a közép-amerikai azték és a perui inka civilizációk területére és az ázsiai fűszerszigetek egy részére is kiterjedt.

Utódai joggal mondták róla, hogy olyan uralkodó volt, akinek (világ) birodalmában soha nem nyugodott le a nap.

Károly ugyanakkor 1519-ben a császári címmel nem csak több hatalmat, hanem rengeteg problémát is örökölt: nem elég, hogy németalföldi tanácsadói, idegen származása és abszolutista módszerei miatt korábban már Spanyolországban is lázadásokkal kellett szembenéznie, új trónjával megkapta a kezdődő lutheri reformáció, később pedig az Oszmán Birodalom terjeszkedésével járó gondokat is. A császár-király az abszolút uralkodói hatalom híve volt, aki országlása során a keserves munkával kiépített spanyol mintához hasonlóan centralizálni akarta a Német-római Császárságot is, de ebben mindvégig megakadályozták a reformációból politikai tőkét kovácsoló, függetlenedő fejedelmek. Emellett Károly életre szóló ellenfelet szerzett I. Ferenc francia király (ur. 1515–1547) személyében, akit ugyan számos alkalommal – például 1525-ben Pavia mellett, a lovagkor utolsó csatájában – legyőzött, de megtörni sohasem tudott, bár Franciaországot minden irányból elszigetelte a Habsburgok birtokaival.

A „legkeresztényibb király” még arra is hajlandó volt, hogy I. Szulejmán oszmán szultánnal (ur. 1520–1566), szövetkezzen Károly ellen; a dinasztia ezzel kétfrontos harcra készült, míg ugyanis a császár Hajreddin Barbarossa algíri kalózvezérrel küzdött az észak-afrikai partoknál, addig öccse a három részre szakadó Magyarországon került szembe a törökökkel. Az állandósuló diplomáciai, belpolitikai és vallási konfliktusok aztán nagymértékben hozzájárultak ahhoz, hogy V. Károly halála előtt két évvel, 1556-ban lemondott hatalmáról, és kettéosztotta birodalmát: császári hatalmát Ferdinánd (ur. 1527–1564) és utódai, spanyol birtokait pedig fia, Fülöp (ur. 1556–1598) örökölte meg, ezzel százötven évre meghatározta Európa nagyhatalmi helyzetét.

Károly uralkodásának három és fél évtizedéről könyvtárnyi irodalom szól, hiszen kora valóságos mérőföldkő volt Európa történetében: keleten a török előrenyomulás, nyugaton a keresztény vallás reformja és további szakadása, a nagy földrajzi felfedezések és a kapitalizmus kibontakozása mind-mind erre az időszakra tehető. Károly volt az az uralkodó, aki az átalakulás zűrzavarában, szerencsés választások következtében megszerezte, okos kormányzással pedig megtartotta a Habsburgok világbirodalmát, ügyesen egyensúlyozva saját abszolutista céljai és lehetőségei között.

Számos szempontból ugyanakkor egy letűnt kor utolsó gyermekének tekinthetjük őt: Károlyt ugyanis még a pápa koronázta meg, és ugyancsak ő volt az utolsó császár, aki komolyan hitt a Német-római Birodalom valós erejében. Bár ennek visszaállítását még ő sem tudta végrehajtani, mégsem mondhatjuk azt, hogy kudarcot vallott volna. Fia, II. Fülöp spanyol király ugyanis erőszakosabb próbálkozásaival csak tekintélyromboló kudarcokig és a birodalom leggazdagabb területeinek, Németalföldnek az elvesztéséig jutott.

NÉHÁNY SZEMPONT

Károly szigorúan katolikus szellemben kezdte meg császári uralkodását. Célkitűzései között a régi birodalom helyreállítása, az egyház megerősítése és az iszlám visszaszorítása szerepelt.

A wormszi birodalmi gyűlést V. Károly hívta össze. A wormszi ediktum ellenére a lutheri tanok szinte akadálytalanul terjedhettek. Mindez a központi politikai hatalom gyengeségéből és a császár folyamatos háborúiból eredt. A tartományi fejedelmek egy része csatlakozott a reformációhoz. 1524-re Németország felekezeti szempontból megosztottá vált.

A parasztfelkelés utáni időben létrejött a katolikus Dessau és az evangélikus Torgau Szövetség.

1528 béketárgyalások a pápával. 1529 II. speyeri birodalmi gyűlés – protestálás.

1530 augsburgi birodalmi gyűlés – *Confessio Augustana*.

KÉRDÉSEK ÉS TÉMAÖTLETEK

- ▶ A császár uralkodásán keresztül új megközelítésből vizsgálhatjuk a reformáció korát. Beszéljünk a 16. századi politika és egyház viszonyáról.
- ▶ Térjünk ki részletesebben a II. speyeri birodalmi gyűlésre. Mit jelent a protestálás?
- ▶ Az augsburgi birodalmi gyűlés kapcsán Melanchthon elkészítette az Ágostai hitvallást. Vegyük elő, és olvassunk fel belőle részleteket, beszéljünk a hitvallási szövegről.
- ▶ Az Ágostai hitvallás ismertetéséhez, háttérének kibontásához kiváló segítség Reuss András tanulmánya, mely a 2008-as kiadás függeléké-

ként olvasható: http://reformacio2017.hu/wp-content/uploads/2016/08/Agostai_hitvallas_2008.pdf

- ▶ Nézzük meg és beszéljük meg közösen Richly Zsolt *Luther* című rajzfilmjének vonatkozó részeit.

A huszita háborúk

A *Múlt-kor* történelmi portál kiváló rövid összeállítást tett közzé – <https://mult-kor.hu/10-teny-a-huszitakrol-20160106> –, mely 10+1 pontban vázlatosan bemutatja a husziták működését:

1. A Husz János (Jan Hus) prágai egyetemi tanár vezetésével megalakult huszita mozgalmat sokan a reformáció közvetlen előfutárának tekintik. Husz John Wycliffe angol hittudós az egyházat számos ponton bíráló tanait hirdette, amelyek az angol–cseh dinasztikus összeköttetés révén (Csehországi Annát, IV. Károly német-római császár és cseh király lányát 1382-ben II. Richárd angol király vette feleségül) jutottak el Csehországba.

2. A husziták különösen két vívmányukra voltak büszkék, melyben eltértek a pápákkal egységben megmaradt egyháztól: a liturgiában a cseh nyelvet vezették be a nemzetközi latin helyett, a két szín alatti áldozást pedig (vagyis hogy az áldozók ne csak kenyeret, hanem bort is magukhoz vehessenek) a laikus hívekre is kiterjesztették.

3. Bár Zsigmond német-római császár azzal csábította a tanai megvédése érdekében a kettészakadt egyház egyesítése végett összehívott konstanzi zsinaton való megjelenésre Huszt, hogy menlevélben garantálta: bűnössége megállapítása esetén is szabadon távozhat, ennek ellenére halálra ítélték, és Konstanz főterén – fején egy „eretnekek ura” feliratú papírsüveggel – megégették a prédikátort.

4. Husz szabadon bocsátásának kérdése megosztotta a konstanzi zsinat résztvevőit, és a végeredmény csak néhány szavazaton múltott. A brixeni püspök meglehetősen cinikus felszólalásban szavazott Husz szabadon bocsátásnak elutasítására: „Lúdnak [a hus csehül ludat jelent] nem tesz rosszat, ha megkopasztják és megsütik. Már megkopasztották. Hadd süljön még ma. Nem!” Bár II. János Pál pápa 1999-ben mélységes sajnálkozását fejezte ki a reformátor kegyetlen halála miatt, a katolikus egyház mindmáig nem rehabilitálta Huszt.

5. A husziták vezetőjük halála után sem hátráltak meg: 1419. július 30-án a Jan Želivský huszita pap vezette tömeg elfoglalta a prágai újvárosi városházát, majd az ablakokon kihajította az épületben tartózkodó, a fogva tartott eretnekek szabadon bocsátását megakadályozó városi előljárókat. Ez volt a cseh történelem első defenzstrációja, amelynek komoly szerepe volt az úgynevezett huszita háborúk kirobbanásában.

6. A huszita háborúk során a csehek nem kevesebb, mint öt alkalommal győzték le a pápa által harcba küldött kereszties hadakat. A huszitákat 1424-ig a gyerekkorában fél szemére megvakult, 1421-ben pedig a másik szeme világát is elveszítő Jan Žižka vezette.

7. A huszita mozgalomban két szárnyat lehetett megkülönböztetni. A mérsékeltbb kelyhesek mögött főként a nemesek és a városi polgárok, míg a radikálisabb követelésekkel fellépő táboríták mögött az alacsonyabb néprétegek sorakoztak fel. Miután a kelyhesek 1433-ban kiegészzték a katolikusokkal, a huszita háború lezárásaként 1434-ben döntő csapást mértek addigi szövetségésükre, a táborítákra.

8. A husziták sikereiben több katonai újítás is nagy szerepet játszott. Az olykor 3 ezernél is több szekérral körülvett és ágyúkkal védett tábor, az úgynevezett szekérvár biztos védelmet nyújtott a lövészeknek a lovasság rohamai ellen, támadáskor pedig a vasláncokkal összekapcsolt szekerek közül a lovagok felé kinyomuló harcosok szétzilálták az ellenséges hadrendet.

9. Husz nevéhez új helyesírási rendszer kidolgozása is köthető. 1406 és 1412 között keletkezett, *De Ortographia Bohemica* című művében ő vezette be a cseh nyelvbe az úgynevezett hacseket, vagyis a főként mássalhangzók hangértékét módosító, szavak fölé írt mellékjelet (lásd pl. č, ň, ř betűknél).

10. 1913-ban *Giovanni Hus, il Veridico* (*Husz János, az igazmondó*) címmel maga Benito Mussolini is írt egy életrajzot a huszita vezérről. A műtől azt remélte, hogy „gyűlöletet fog ébreszteni mindenféle zsarnoksággal szemben”.

+1. Az 1457-ben a megmaradt radikális huszitákból létrejött cseh-morva testvériség (*unitas fratrum*) az erőszak minden formáját elítélte: a halálbüntetés és a hadi szolgálat mellett a politikai elnyomást és a földi hatóságoknak teendő bármiféle esküt is. A testvériség veze-

tőjét, Petr Chelčickýt sokan a reneszánsz első, Erasmust is megelőző „pacifista” szerzőjének tartják.

NÉHÁNY IDÉZET HUSZ JÁNOSTÓL

- „Más dolog az egyházból valónak lenni, és más dolog az egyházban lenni. Napnál is világosabb, hogy az egyházban élők összessége nem az egyházból való. Éppen ellenkezőleg, tudván tudjuk, hogy a búza konkollyal együtt terem, hogy a holló és a galamb egyazon szérúról eszik, s hogy a pelyvát a gabonával együtt aratják. Vannak, akik névleg és valósággal benne vannak az egyházban – ilyenek az eleve elrendelt, Krisztusnak engedelmeskedő katolikusok. Vannak, akik sem névleg, sem pedig valóságosan nincsenek az egyházban – ilyenek az elkárhozott pogányok. Mások csak névleg vannak az egyházban – ilyenek az elkárhozott álszentek. Megint mások valósággal benne vannak az egyházban, és bár névleg kívül vannak, eleve elrendelt keresztények – ilyenek azok, akiket az Antikrisztus satarpái elítélendőnek tartanak az egyház előtt.” (*De Ecclesia*)
- „Óvakodj attól, hogy házadat jobban ékítsd, mint a lelkedet! Mindenekelőtt lelked építésére legyen gondod! Légy jóindulatú és önzetlen a szegényekhez, és anyagi javaidat ne pazarold lakomákra!”
- „Hagyd, hogy másoknak igaza legyen, és az igazság győzni fog.”

KÉRDÉSEK ÉS TÉMAÖTLETEK

- ▶ Az évforduló kiváló lehetőség arra, hogy a reformáció kialakulásáról beszéljünk.
- ▶ Mit jelent a hitünkért kiállni?
- ▶ Mit jelentenek nekünk a fenti idézetek?
- ▶ A lúd-hattyú-allegória értelmezése Hus és Luther. A hagyomány szerint Hus mondta ezeket a szavakat: „A ludat ma ugyan megégetitek, száz év múlva azonban egy hattyú jön majd, akit nem égethettek meg.” (Johann Bugenhagen idézi Luther temetési beszédében.) Luther így írt: „Husz János rólam jövendölt, mivel Csehországból ezt írja: »Ők most egy ludat fognak megsütni, de száz év múlva egy hattyút fognak hallani énekelni, amit szenvedjenek el!«”

Házfal Wittenbergben Husz János fenti idézetével

Erasmus

Desiderius Erasmus (1469?–1536) kora leghíresebb tudósa volt. Meggyőződéses keresztényként, humanistaként hitte, hogy az egyház megújításának legalkalmasabb módja a magas szinten művelt tudomány: a héber és a görög Biblia tanulmányozása, a korai egyházatyákhoz való visszatérés. Ugyanakkor mesteri módon művelte a szatírárt, melyben elsősorban a korabeli egyházi visszaéléseket állította pelengérré. Az egyház reformálását békés eszközökkel kívánta elérni. A reformáció első éveiben nyilvánosan nem bírálta, de kritikusan figyelte Luther munkásságát. 1524-ben megtámadta Luthernek az emberi akarat rabságáról szóló tanítását. Luther erre válaszolt, kapcsolatuk végleg megromlott. Erasmus továbbra is barátságot ápolt Melanchthonnal. Tanítványai között találunk római katolikusokat, evangélikusokat és reformátusokat is. Erasmus a katolicizmus reformjéért küzdött, miközben a protestantizmussal szemben a római katolicizmus egyre dogmatikusabban lépett föl. Noha Erasmus több egymást követő pápa pártfogását is élvezte, tanítását 1527-ben elítélték, és műveit 1559-ben a tiltott művek listájára tették.

Szólás: Erasmus lerakta a tojást, melyet azután Luther költött ki.

VÁLOGATÁS MŰVEIBŐL

- *A balgaság dicsérete* (1509): szatírájában a szerzetesekből és a teológusokból űz gúnyt.
- Az Újszövetség görög szövegének és mellette a saját latin fordításának a kiadása (1516): ez az Újszövetség görög szövegének első nyomtatásban megjelent kiadása, mely sokakat terelt a protestantizmus irányába. A népnyelvű fordítások elősegítésére akart hiteles alapot nyújtani. Célja az volt, hogy mindenkinek elérhető legyen a Biblia: „Adja Isten, hogy a szántó a Szentírásból vett igéket énekelne az ekeszarvát fogva, hogy a takács azokat dúdolná a vetélő dallamára.” Az Újszövetség fordításának előszavában ezt írta: „Szenvedélyesen elhatárolódom azoktól, akik ellenzik, hogy a Szentírás le legyen fordítva a nép nyelvére, és akik nem akarják, hogy az egyszerű emberek is olvashassák.”
- A korai egyházatyák műveinek számos kiadását segítette, irányította.
- Értekezés a szabad akaratról – *De libero arbitrio diatriba* (1524): vitairat, mely szembeszáll Luther azon elgondolásával, hogy a bűnös ember szabad akarata rabságban szenved, és képtelen bármi jót cselekedni.
- *A tanulás, az elemzés és a magyarázat módszere* című művében a 10–14 éves tanulók számára nyújt kidolgozott tananyagtervezetet. Kijelöli az elsajátítandó *klasszikus latin és görög műveket*, bemutatja a feldolgozáshoz legcélszerűbb módszereket. A gyermeknevelés feladatai többirányúak: A gyermeknek egyrészt el kell sajátítania a *vallásos érzület* alapjait; ezzel párhuzamosan pedig meg kell tanulnia a szabad tudományokat.

NÉHÁNY ÉRDEKES IDÉZET ERASMUSTÓL

- „Nem azok szeretik igazán a könyveket, akik érintetlenül őrzik őket otthon a szekrényeikben, hanem azok, akik éjjel-nappal kezükben forgatják.”
- „Hát nem látjátok, hogy azok a zord alakok, akik filozófiai tanulmányokkal foglalkoznak, vagy komoly, nehéz ügyeknek szentelik magukat, előbb megöregszenek jóformán, mintsem fiatalok lettek volna? Természetesen azért, mert a gondok s az állandó heves töprenkedéssel járó nyugtalankodás kimeríti az éltető szellemet és életnedveket.

- Ezzel szemben az én balgáim kövérkések, ragyognak, pompás bőrbn vannak, akárcsak a disznók Acarnaniában.” (*A balgaság dicsérete*)
- „Mennyien vannak közöttük, akik az isteni Szűznek csupán viaszgyertyácskát ajánlanak fel, még hozzá fényes délben, amikor semmi szükség rájuk. Viszont milyen kevesen akadnak, akik őt élete tisztaságában, alázatosságában, égi dolgokra való törekvésében igyekeznek utolérni. Mert végtére is ez az igaz vallásosság, és ez tetszik legjobban az égieknek.” (*A balgaság dicsérete*)
 - „Van-e közöttetek olyan balga, aki drágaköveit vagy aranyát az utcán hagyta? Azt hiszem, nincs. Ellenkezőleg, a legtitkosabb szobákba teszik, s abban is a legerősebb szekrénynek legrejtettebb zugába, viszont elől hagyják mindenféle szemetet. Ha tehát az értékeset eldugjuk, az értelmetlen pedig kint hagyjuk, a Prédikátor pedig tiltja, hogy elrejtjük a bölcsességet, de meghagyja, hogy dugjuk el balgaságunkat, akkor nemde bár a bölcsesség hitványabb a balgaságnál?” (*A balgaság dicsérete*)
 - „Végül is vallom azt az elkoptatott közmondást, hogy jogosan dicséri az magamagát, akinek más nem jutott dicsérőül.” (*A balgaság dicsérete*)
 - „Éppen így ír Pál apostol Timotheushoz: »Meggönyörült rajtam az Úr, mert tudatlanul cselekedtem a hitetlenségben.« Mit jelent az, hogy »tudatlanul cselekedtem«, mint azt, hogy »balgaságból és nem rosszindulatból cselekedtem!« És mi az értelme annak, hogy »meggönyörült rajtam az Úr«, mint az, hogy nem nyert volna könyörületet, ha a balgaságra nem hivatkozik? De a kegyes zsolnáíró is mellettünk bizonyít egy helyen, mely az elébb nem jutott eszembe: »Az én ifjúságomnak bűneiről és az én tudatlanságaimról meg ne emlékezzél.« Jegyezték meg jól, hogy milyen két mentséget hoz fel a zsolnáíró: ifjúságát, melynek mindig hű kísérője vagyok, és tudatlanságait – még pedig többes számban –, hogy a balgaságnak roppant nagy hatalmát megismerhessük.
 - De hogy mélyebben ezekbe ne bocsátkozzam, röviden csak azt mondom, hogy az egész keresztény vallás bizonyos kapcsolatban van a balgasággal, s a bölcsességhez semmi vonatkozásban sincs. Ha ennek bizonyítékát kívánjátok, először is gondoljátok meg, hogy a gyermekek, az öregek, a nők és az oktondiak jobban gyönyörködnek a szertartásokban és vallásos dolgokban, mint mások, s éppen mindig

a lehető legközelebb furakodnak az oltárokhoz – tisztán csak a természeti ösztön következtében. Ezenkívül azt is látjátok, hogy a legelső vallásalapítók szerfölött egyszerű emberek voltak s egyúttal a tudományok legádázabb ellenségei.” (*A balgaság dicsérete*)

- „*A teológusok.* A teológusokról talán jobb lenne hallgatni, s nem megközelíteni ezt a camarinai mocsarat, nem érinteni ezt a büdöske-virágot, mivelhogy szigorú és ingerlékeny népség. Nehogy aztán seregestül rám rontsanak tömérdek »véggkövetkeztetésükkel«, és visszaszívásra kötelezzenek, amit ha visszautasítok, tüstént eretnekséget kiáltanak. Mert ha valaki iránt barátságtalanok, azt effajta villámokkal rémítgetik. Nincs, aki nehezebb szívvel ismerné el a tőlem nyert jótéteményeket, mint ők, pedig hát alaposan le van nekem kötelezve, hiszen Magamatszeretemke mámora a harmadik égbe emeli őket, s ők a magasból megvetéssel néznek a többi halandóra, s szánakoznak rajtuk, akik a földön csúsznak-másznak barmok módjára.” (*A balgaság dicsérete*)
- „*A filozófusok.* Utánuk lépdelnek a tiszteletre méltó szakállú és köpenyű filozófusok, kik fennen állítják, hogy csak ők ismerik a valóságot, a többi halandó csupán röpke árnyalak. És milyen kedvesen őrvjögének! Amikor számtalan világukat felépítik, amikor a napot, a holdat, a csillagokat és égi köröket mintegy arasszal és cérnával felméri. Amikor a villám, a szél, a hold- és napfogyatkozás, meg egyéb, nehezen megfejtendő dolgok okát adják minden habozás nélkül, mintha csak a természet valóságos belső titkos építőmesterei lennének, és egyenest az istenek nagytanácsából jöttek volna hozzánk. Pedig a természet hatalmasan kikacagja őket, magyarázataikkal egyetemben. Hogy semmi biztosat nem tudnak, az abból is kiderül, hogy az egyes kérdésekről végtelen hosszú vitákat folytatnak. Teljességgel tudatlanok, de úgy állítják be, mintha mindent tudnának; nem ismerik önmagukat, nem látják meg a lábuk előtt a gödröt vagy a követ, mert többnyire vaksik, vagy másfelé kószál az eszük, és mégis azt mondják, hogy látják az eszméket, az általános fogalmakat, a különválasztott formát és az őstartalmakat, az általános lényeket és az ilyenséget.” (*A balgaság dicsérete*)
- „*A jogászok.* A művelt emberek között a jogászok követelik maguknak az első helyet, és nincs is más emberfajta, mely annyira gyönyörködne magában. Sisyphos visszagördülő szikláját tologatják

állandóan, és tömérdek törvényt csinálnak egy szuszra.” (*A balgaság dicsérete*)

- „Vakok között félszemű a király.”
- „Undorítóbb hazugsággal vagyont szerezni, mint a latrina szennyéből.”
- „Az embernek azért van nyelve, hogy igazat mondjon.”
- „Mi más is az egész halandó élet, ha nem egyfajta színjáték, amelyben különféle kosztümökben és maszkokban szerepelnek, és mindegyik játssza a szerepét, míg az igazgató le nem hozza őket a színpadról?”
- „A boldogság gyökere: az akarj lenni, aki vagy.”
- „Hülyék véleménye irányítja a legfontosabb és legjelentéktelenebb dolgokat egyaránt.”
- „Gyakran a nyelvbtlás mondja ki azt, ami igaz.”
- „Az ékesszólás jórészt abból áll: ügyesen hazudni.”
- „Az ember az embernek vagy istene, vagy farkasa.”
- „Ha alaposan meg akarunk ismerni valakit, vigyük el vacsorázni, mert abból, hogy mit eszik és hogyan, mindenkinek tévedhetetlenül kiderül a jelleme.”

KÉRDÉSEK ÉS TÉMAÖTLETEK

- ▶ Erasmus az egyház gyógyulását belülről kezdeményezés útján várta, így ellentett mindenfajta forradalmat. Indíthatunk beszélgetést Luther és Erasmus nézeteinek különbségeiről.
- ▶ Beszélgethetünk a fenti idézetek alapján.
- ▶ Erasmus számára a Hegyi beszéd volt minden humánus eszme koronája. Beszélgessünk a Hegyi beszéd alapján.

Lipcsei disputa

Vita a domonkos rendi, ingolstadti teológus, Johannes Eck és Luther között Lipcsében. Luther Eck tizenhárom tételére adott válaszában többek között röviden kifejti a bűnről, a szabad akaratról, a kegyelemről és hitről, a bűcsúról és a pápai hatalom tekintélyéről vallott nézeteit. Minden addiginál világosabban mutatkoztak meg ekkor a katolikus és a reformációs tanítások közötti különbségek. Ez Luther egyházi kiátkozásához vezetett Róma részéről.

Karl Heussi (1877–1961) egyháztörténete alapján:

- Cajetan bíboros pápai legátusnak a közbenjárásával a kúria eretnekség vádjával eljárást indít Luther ellen. Ennek határozatában Luthert elítélik, és Bölcs Frigyes választófejedelemtől a kiadatását kérik (1518 augusztusa).
- A Bölcs Frigyesrel való jó viszony ápolása érdekében – különösen is tekintettel a közelgő császárválasztásra – a kúria elfogadja a választófejedelem kérését, miszerint Luther kihallgatása német területen történjen. 1518 őszén kerül sor az augsburgi birodalmi gyűlésre, ahol Luther Cajetan előtt nem hajlandó visszavonni tanait.
- Wittenbergben Luther kiadja *Acta Augustana* című írását.
- Cajetan felszólítja Bölcs Frigyest, hogy adja ki Luthert, de ő ezt elutasítja.
- 1519 januárjában Altenburg várában Miltitz találkozik Lutherrel.
- Johann Eck 1518. decemberében tételeket ad ki. Ezekben már Luthert is megszólítja. A disputára Szakállas György szász herceg hozzájárulásával kerül sor Lipcsében.
- Lipcsei disputa (1519. június 27. – július 16.):
 - egyes napjain György herceg is jelen van;
 - Eck és Karlstadt disputája a szabad akaratról;
 - Luther és Eck vitája a pápaságról:
 - Luther tagadja, hogy a pápa primátusának elfogadása szükséges az üdvösséghez;
 - kétségbe vonja a zsinatok csálhatatlanságát;
 - Husz 1415-ös konstanzi zsinaton elítélt tételeiről azt mondja, hogy voltak benne evangéliumi szelleműek is.
 - A humanisták barátsága:
 - Luther búcsú elleni harca a pápás egyház alapjainak átfogó tagadásává szélesedett;
 - ennek a disputának a hatására lett Luther legjelentősebb teológiai munkatársa Philipp Melanchthon;
 - Luthernek számos tisztelője lett a humanisták között dél-német területeken, Nürnbergben, Freiburgban és másutt.

KÉRDÉSEK ÉS TÉMAÖTLETEK

- ▶ A reformáció ötszáz éves évfordulóját követően a reformációhoz kapcsolódó egyháztörténeti évfordulók lehetőséget kínálnak arra, hogy

a jubileum kapcsán elmélyült tudást tovább mélyítsük. Bemutathatjuk azt a folyamatot, amely evangélikusságunk teológiai kérdéseinek kialakulásához vezetett.

- ▶ Érdemes a disputáról mint műfajról beszélgetnünk. Az egyes hittételek kapcsán lehetőséget adhatunk a csoportnak, hogy pro és kontra érvek alapján megvitassák az ötszáz évvel ezelőtt felmerült kérdéseket. Mind ezt a gyakorlat után átültethetjük aktuális teológiai kérdésekre is.

Leonardo da Vinci, id. Pieter Bruegel, Rembrandt Harmenszoon van Rijn

Leonardo di ser Piero da Vinci (1452. április 15. – 1519. május 2.) itáliai polihisztor. Leonardo festő, tudós, matematikus, hadmérnök, feltaláló, anatómus, szobrász, építész, zeneszerző, költő és író volt egy személyben.

Idősebb Pieter Bruegel (Breda, 1525? – Brüsszel, 1569. szeptember 9.) a neves flamand festőcsalád első, legjelentősebb tagja, a 16. század legnagyobb flamand festője. Bruegel személyiségére, gondolkodásmódjára csupán műveiből következtetünk. Az interpretáció során sok vitát kavart az a kérdés, vajon milyen viszonyban volt a terjedő protestantizmussal. A festő munkásságának évei egybeestek Németalföld szabadságharcának kezdetével, s ennek hatását – közvetett módon – felfedezhetjük művein.

Rembrandt Harmenszoon van Rijn (Leiden, 1606. július 15. – Amszterdam, 1669. október 4.) a világ egyik legismertebb festője, az egyik legjelentősebb 17. századi holland művész. Rembrandt gyakorlott metszetkészítő volt, számos rajza és rézkarca is fennmaradt. Alkotásai abban az időszakban születtek, amelyet a művészettörténészek „holland aranykornak”, illetve „arany évszázadnak” vagy egyszerűen Rembrandt korának neveznek (kb. a 17. század középső harmada).

FELDOLGOZÁSI JAVASLAT

E három, az egyetemes művészettörténetet meghatározó alkotó munkáinak néhány bibliai témájú alkotását szedtük most egy csokorba. Az alkalom célja az lenne, hogy a képzőművészet oldaláról elevenítsük fel a bibliai történeteket, értelmezzük és vessük össze őket a művész

elgondolásával, valamint saját gondolatainkkal. A művek számos izgalmas részletet tárnak fel, melyek lehetőséget teremtenek arra, hogy ne a megszokott nézőpontból közelítsünk a Biblia és a művészet világához. Vetített előadás formájában beszéljünk a képekről. Az alkotások sora természetesen bővíthető, alakítható.

Leonardo da Vinci

- ▶ *Az utolsó vacsora* (Santa Maria delle Grazie-kolostor, Milánó)
- ▶ *Jézus megkeresztelkedése* (Andrea del Verrocchioval közös alkotás – Uffizi Képtár, Firenze)
- ▶ *Angyali üdvözlet* (Uffizi Képtár, Firenze)
- ▶ *Keresztelő János* (Louvre, Párizs)

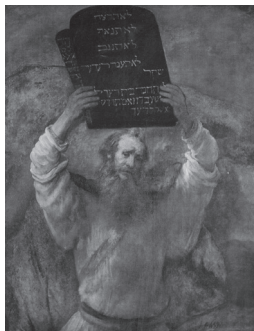

Rembrandt Harmenszoon van Rijn

- ▶ *Levétel a keresztről* (Ermitázs, Amszterdam)
- ▶ *Önarckép mint Pál apostol* (Rijksmuseum, Amszterdam)
- ▶ *Krisztus a viharban a Galileai-tengeren* (Isabella Stewart Gardner Múzeum, Boston)
- ▶ *A tékozló fiú hazatérése* (Ermitázs, Szentpétervár)
- ▶ *Pál apostol a börtönben* (Nemzeti Művészeti Galéria, Washington, D. C.)
- ▶ *Az angyal megjelenik az alvó Szent Józsefnek* (Szépművészeti Múzeum, Budapest)
- ▶ *Ábrahám és Izsák* (Ermitázs, Szentpétervár)
- ▶ *Mózes a kőtáblával* (Gemäldegalerie, Berlin)
- ▶ *Emmausi vacsora* (Louvre, Párizs)

208

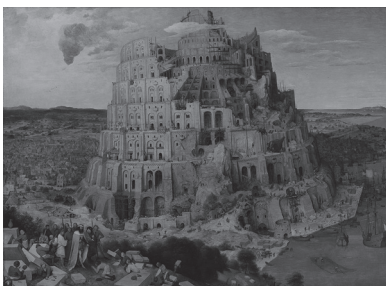

Pieter Bruegel

- ▶ *Keresztelő Szent János prédikációja* (Szépművészeti Múzeum, Budapest)
- ▶ *Betlehemi népszámlálás* (Királyi Szépművészeti Múzeum, Brüsszel)
- ▶ *A halál diadala* (Prado, Madrid)
- ▶ *A lázadó angyalok bukása* (Királyi Szépművészeti Múzeum, Brüsszel)
- ▶ *Bábel tornya* (Szépművészeti Múzeum, Bécs)
- ▶ *Tájkép – Egyiptomba menekülés* (Courtauld Galéria, London)
- ▶ *Kálvária* (Királyi Szépművészeti Múzeum, Brüsszel)

A képek kivetíthető minőségben innen tölthetők le:
https://drive.google.com/open?id=1Hesjt1thqbpRpzC_1fJxyORbeWgIHXM1

Renner János, Scholtz Ágoston és a Fasori Evangélikus Gimnázium

Renner János (Sopron 1889 – Budapest 1976) fizikus, geofizikus. 1911-ben bekapcsolódott Eötvös Loránd torziós ingával végzett méréseibe, s e problémakör specialistájává vált. Eötvös irányítása alatt több évig dolgozott az egyetem fizikai intézetében, ahol a laboratóriumi kísérletek mellett a torziós ingával és más műszerekkel terepi méréseket is végzett. 1914-től a budapesti evangélikus gimnáziumban tanított, majd az intézmény igazgatója volt 1945-től '48-ig. Tanári működésével párhuzamosan foglalkozott a geofizika elméleti és gyakor-

lati kérdéseivel. Nagyrészt neki köszönhető a rendszeres terepi használatra is alkalmas Eötvös-ingák kifejlesztése. 1947-ben megbízták a Magyar Állami Eötvös Loránd Geofizikai Intézet vezetésével. 1950–1954 között a Geofizikai Intézet igazgatója volt. Jelentős szerepet játszott az ország gravitációs alaphálózati feltérképezésének megszervezésében.

Scholtz Ágoston (Kotterbach 1844 – Budapest 1916), matematikus, egyetemi tanár. Egyetemi tanulmányait Bécsben és Berlinben végezte. Az iglói gimnázium tanára, majd a pesti evangélikus gimnázium igazgatója. 1884-től a budapesti tudományegyetemen a matematikai tanszék vezetője. A matematikusok asztaltársaságának alapító tagja. Sok, eötvösi értelemben tudós középiskolai tanár doktorált nála matematikából.

A *Fasori Evangélikus Gimnáziumot* 1952-ben megszüntették, harminc éve, 1989. szeptember 2-án nyílt újra.

Renner az evangélikus gimnázium oktatója és igazgatója volt. Pedagógiai munkája mellett magas szinten foglalkozott tudományos munkákkal is. Scholtz Ágoston tudós középiskolai tanár volt. E két életpálya ráirányíthatja a figyelmünket a tudomány és hit, az oktatás és nevelés kérdésre. Kiváló példa lehet a régi fasori iskola szellemisége, amelyet most néhány idézetten keresztül láttatunk:

„Sok-sok víz folyt le a Dunán, mióta utoljára fürödtem benne. Az idő azonban nem mosta le hálaérzetemet születésem helye iránt. Nem felejtettem el, hogy bölcsöm volt, hogy sokáig éltetett, hogy ott szereztem meg tudásom alapjait. Ritkán mulasztom el az alkalmat, hogy ki ne fejezzem hálámat tanárainknak és az iskolának, a Fasori Evangélikus Gimnáziumnak, amelynek annyit köszönhetek. Soha sem fogom elfelejteni régi tanárainkat, közöttük Rátz Lászlót, egy igaz tanárt és melegszívű embert, aki először ébresztette fel bennem tárgyának, a matematikának szeretetét. Opper Imre rajzolóművésze is jelen van emlékezetemben. Élénken élnek szívemben a versek is, amelyeket a Fasori Gimnáziumban tanultam, még ma is sok új szépséget fedezek fel bennük” – írta Wigner Jenő *Az atommag szerkezete* című könyve magyar kiadásának előszavában.

„A Fasori Gimnázium abban az időben talán Magyarország legjobb gimnáziuma volt, de valószínűleg a világon is az egyik legjobb iskola. Legalább két tanára végzett kutatómunkát, ha szerény keretek közt is. A tanárok többsége odaadó figyelemmel tanított, nevelte a gondjaira bízott fiatalokat. A tanári kar korán felismerte Neumann János kivételes tehetségét. Rátz László matematikatanár – akinek én is le vagyok kötelezve – szárnyai alá vette Jancsit, bemutatta az egyetemen. Az egyetemnek szoros kapcsolata volt néhány gimnáziummal, így Neumann ismert lett a budapesti matematikusok körében, mielőtt leérettségizett volna. Fejér Lipóttól származik az elnevezés: »Magyarország legnagyobb Jancsija.« Ez a név egész életében Neumannon ragadt. Az iskolában és társai közt Neumann visszahúzódozó volt. Az osztály csínyjeiben csak annyira vett részt, hogy elkerülje a népszerűtlenséget. Mindenki tisztelte – vagy éppen irigyelte – a benne lévő intellektuális erőt. Szeretett beszélgetni, szeretett beszélni a matematikáról. A vele tett séta után barátai gyakran későn este tértek haza” – írta Wigner Neumannra visszaemlékezve.

Harsányi János, aki később Nobel-díjat kapott a Neumann-féle játékelmélet közgazdasági alkalmazásáért, így emlékezett vissza iskolájára a Nobel-bizottsághoz beadott önéletrajzában: „Szüleim választották a Fasori Gimnáziumot, akkor az volt Magyarország egyik legjobb iskolája. Nagyon boldog voltam a gimnáziumban, kiváló nevelést kaptam. 1937-ben, az érettségi évében első díjat nyertem az Országos Matematikai Tanulmányi Versenyen.” Marx Györgynek ezt mondta (1995): „Az iskolában a matematika is, a humán tárgyak is érdekelték. Csernák tanár úr inspirált leginkább. A VII. osztályban külön matematikapéldákat adott nekünk, amelyet szorgalomból legalább az osztály fele próbált megoldani. Érdeklődésemet észrevéve fölhívta figyelmemet a Középiskolai Matematikai Lapokra. Ezen közben magam fedeztem föl, mit jelenthet egy negatív hatványkitevő, és mennyi egy negatív szám faktoriálisa. Amikor Csernák tanár úr elment az iskolából, Renner János vette át a matematikát és a fizikát. Ő Eötvös Loránd tanítványa és munkatársa volt. – Az angolszász iskolarendszer túlspecializált. Ismerek kiváló közgazdászokat, és megdöbbenett, amikor kiderült: fogalmuk nincs, hogy mire való a máj és a vese. Amerikában vannak kiváló orvosok, de ők csak orvosi szakkönyveket olvasnak. A magyar iskolák nagyon jók. Amikor iskolába jártam, minden-

kinek kellett latint, matematikát és fizikát tanulnia. A latin nyelv jó bevezető az idegen nyelvek tanulásához. Én magam harmadik lettem az Országos Görögnyelvi Tanulmányi Versenyen. Szerencsémnek tartom, hogy Pesten járhattam gimnáziumba.”

Sok különleges, később sikeres ember járt a fasori gimnáziumba. A 19. század lánglelkű költője, Petőfi Sándor 1833–34-ben volt itt diák. Ide járt Arany János unokája, Piroska. Az iskola 20. századi diákjai közül később kitűnt a fizikus Wigner Jenő, a matematikus Neumann János, a mérnök Kandó Kálmán, az orientalista Stein Aurél, a festőművész Glatz Oszkár, a karnagy Doráti Antal, a Nobel-díjas Harsányi János, aki a berkeley-i Egyetem professzora lett, Palócz István, aki a New York University School of Engineering and Science professzora lett, Moravcsik Mihály, a University of Oregon későbbi fizikaprofesszora. A gimnázium államosítása előtt két tanév erejéig Gróf András is ide járt, aki Amerikában Andrew Grove néven az INTEL vezérigazgatója, majd elnöke lett, és a modern számítógépek gyors mikroprocesszorait (Pentium stb.) kifejlesztette. Ezek a kiválóságok lelkesedéssel és szeretettel emlékeztek vissza volt iskolájukra. Dicsérték a demokratikus szellemet: hogy csupán képességeik és elért eredményeik alapján tettek különbséget a diákok között. Dicsérték a magas színvonalú oktatást, a sok természettudományos kísérletet, a színes diákéletet, a mélységesen emberséges bánásmódot. Kiemelték a jelenségek, törvények megértésének tiszta örömét, az iskolának a természettudományos gondolkodásmódjuk kialakításában, látásmódjuk kifejlesztésében, pályaválasztásuk megalapozásában játszott fontos szerepét. Érdemes elgondolkodni azon, hogy éppen a kiemelkedő tehetségekben ébred hála és szeretet tanáraik iránt, pedig ők mondhatnák, hogy saját maguknak, képességeiknek és szorgalmuknak köszönhetik eredményeiket.

A fasori gimnázium emberileg és szakmailag is kiváló tanárai nagyon szerettek tanítani, szerették és tudták tantárgyaikat, ugyanakkor sokoldalúak voltak. A tudományos kutató megengedheti magának, hogy részterületekbe mélyedjen, a tanárnak sokoldalúnak kell maradnia, hiszen tanítja a leendő művészt, orvost, mérnököt, tanárt: mindre egyformán kell hatnia, mindnek életre szóló élményeket kell adnia. Vegyük példaként Opper Imrét, ő Wigner Jenőnek a szépírást, a számtan-mértant, a tornát és a görög-pótló rajzot tanította. Tájékp-

festőként is elismerték. Oltárképek, az iskola jeles személyiségeinek máig meglevő portréi jelzik művészi erejét. Képeivel rendszeresen szerepelt a Műcsarnok és a Nemzeti Szalon kiállításain.

Az itt tanító tanárok a tanítás és az iskolai élet szervezése mellett rendszeresen végeztek tudományos munkát, előadásokat tartottak, cikkeket írtak. Szigethy Lajos és Loisch János magyartanárok, Bélay (Koch) István és Tóth Kálmán történelemtanárok, Serédi Lajos latin-tanár, Kubacska András biológiatanár, Fényes Mór hittanár és Kliment Jenő görög-tanár doktori fokozattal rendelkezett. A fasori gimnázium tanárai közül a Magyar Tudományos Akadémia tagjává választotta Böhm Károly filozófiatanárt, Dorner József növénytantánárt, Fröhlich Róbert latintanárt, Greguss Gyula fizikatanárt, Győri Vilmos magyartanárt, Heinrich Gusztáv némettanárt, Lehr Albert nyelvtanárt, Mikola Sándor fizikatanárt, Pecz Vilmos latintanárt, Petz Gedeon némettanárt, Szénássy Sándor latintanárt, Taubner Károly nyelvtanárt, Tolnai Vilmos magyartanárt és Vajda Péter magyartanárt. (Heinrich az Akadémia főtítkára is volt.)

Egy amerikai legenda (*Energy and Conflict*) szerint a 20. századi csúcstechnika minden pesti úttörője ugyanabba az iskolába járt, és ugyanaz a tanár tanította őket. Ez nem igaz. Csak majdnem. Budapesten az egyházi iskoláknak voltak a legrégebb hagyományai és a legismertebb hírneve. Láttuk, hogy az evangélikus gimnázium diákja volt Neumann János és két Nobel-díjas: Wigner Jenő és Harsányi János. A Piarista Gimnázium diákja volt Eötvös Loránd és két Nobel-díjas, Hevesy György és Oláh György. A Lónyay református gimnázium diákja volt a Nobel-díjas Szent-Györgyi Albert. De a 20. században világi iskolák is elismerést nyertek kiemelkedő tanítványaik révén. A Trefort utcai Mintagimnázium diákja volt többek között Kármán Tódor, az űr kutatás úttörője, Kürti Miklós, a legalacsonyabb hőmérséklet rekordere és Teller Ede, az atommagfúzió kidolgozója. A Berzsenyi-gimnáziumba járt Klein György, a Stockholmban dolgozó rákkutató, Kemény János, az e-mail úttörője és Soros György. És sorolhatnánk tovább a kiváló iskolák neves diákjait.

Az 1952-ben megszüntetett, majd 1989. szeptember 2-án újrainduló Budapesti Evangélikus Gimnázium (Városligeti fasor 17–21.) kőbe vési, bronzba zárja neves diákjai és tanárai emlékét. A második emeleti díszterem előtt áll Wigner Jenő és Neumann János mellszobra.

A lépcsőházban és a folyosón vannak a legkiválóbb tanárok (Rátz László, Mikola Sándor és Vermes Miklós) domborműves márványtablái. 2001 szeptembere óta az iskola külső falán, a kapu mellett fekete gránittábla hirdeti az arra járóknak:

KÉRDÉSEK ÉS TÉMAÖTLETEK

- ▶ A fenti idézetek is rámutatnak, hogy a tudomány és vallásos nevelés egymást kiegészítő, erősítő kulturális-szellemi életet képes létrehozni. Mit gondolunk az oktatásról?
- ▶ A tanári kar szellemisége mindig meghatározó. Mit várunk ma egy tanártól, tantestülettől?
- ▶ Mitől keresztény, azon belül is evangélikus egy oktatási intézmény?
- ▶ A nevelés mellett a családi háttér is meghatározó. Mitől evangélikus egy család?
- ▶ Beszélgessünk a tananyag, minőség és vallásos szellemiség kérdéséről.
- ▶ Oktatási intézményeink egy része ma is kimagasló eredményeket ér el. Mit jelent ez számunkra?
- ▶ A rendszerváltást követő újranyílt, új és átvett oktatási intézményekről is érdemes néhány szót ejtenünk.

215

Torkos András

Torkos András (Győr 1669 – Győr 1737) győri lelkész 1697-ben doktori fokozatot szerzett Wittenbergben. Kapcsolatban állt a hallei pietizmus vezetőjével, August Hermann Franckéval. Imakönyvet írt (*Engesztelő áldozat*, Halle 1709), lefordította az Újszövetséget (Wittenberg 1736, Pozsony 1803), kátét adott ki.

„A mi Urunk Jesus Kristusnak Új Testamentoma görög nyelvből magyarra fordítatott a meg nem másólt Augustana Confessio szerint való Győri Eklésiának mostani prédikátora Torkos Andras által. Nyomtatta-

tott Wittembergában Scheffler Dávid János az ott való Acade miának könyv-nyomatatója által 1736. esztendőben” – olvasható a Torkos András által magyarra fordított Újszövetség címlapján. Magyar evangélikus szerzótől ez az első önálló fordítási kísérlet, bár Károlyi szövegét Torkos András is használta. Érdekese k a jegyzetei, melyekben biblia-olvasási szabályokat is megfogalmazott. A mű megjelenését nem érhet te meg, a fia rendezte sajtó alá, 1803-ban még egyszer megjelent nyomtatásban.

Torkost az utókor a magyar pietizmus atyjának nevezi, részben azért, mert a hazai pietista irodalom szinte első termékei az ő művei: 1709-ben Halléban jelent meg később is népszerű, sok kiadást megért, vaskos imakönyve, az *Engesztelő áldozat* és az úgynevezett *Győri katekizmus* (Luther Kis kátéjának bővített fordítása). Torkos András azonban nemcsak ezzel érdemelte ki a megtisztelő melléknevet. Tanítványait (Bárány Györgyöt, Sartoris Jánost, Vázsonyi Mártont), akik általában kollégái is lettek a győri iskolában, fontos egyházi pozíciókba (pl. artikuláris és végvári gyülekezetekbe) segítette, ezzel sikerült a pietizmust a Dunántúl meghatározó teológiai irányzatává s Győrt fontos egyházi-kulturális centrummá tennie. A győri középiskola felvirágzása ugyan már nem Torkos tanítóskodása, hanem lelkészi hivatala idején történt, de szerepe – főleg a megfelelő munkatársak kiválasztása révén – így is kulcsfontosságú volt.

A dunántúli szuperintendensválasztáson (1736), ahol maga is jelölt volt, Torkos már a pietizmus túlzásaitól óvott, s halála előtt megjelent Újszövetség-fordítása (Wittenberg, 1736) sem mutat pietista vonásokat. Torkos András élete alkonyán tehát ismét az ortodox lutheranizmus felé fordult, s ez gyermekei iskoláztatásában is kifejeződött.

Torkos András életének bemutatásához és a magyarországi pietizmus történetének felelevenítéséhez különösen ajánljuk Csepregi Zoltán *Magyar pietizmus 1700–1756* című könyvét elolvasni. Ebből kiemelt témánk lehet *A Torkos András-féle Újtestamentum* című fejezet, mely érdekl etes bemutatást ad a korról és a fordítás menetéről, problémáiról.

Karl Heussi nyomán rövid összefoglaló a pietizmusról: Az 1690 és 1730 közötti német protestantizmus meghatározó irányának számított. Fő jellemzői: eleven vallásosság, a cselekedetekben megnyilvánuló kegyesség, határozott elfordulás a világi gyönyöröktől (tánc, világi olvasmányok, színház), hajlam az aszketikus életre. Mindezek

hatása elidegenedés az államegyháztól, ugyanakkor az eleven kegyesség által meghatározó vallásos irodalom létrehozása.

A pietizmus bemutatásánál Philipp Jakob Spener (1635–1707), August Hermann Francke (1663–1727) és Nikolaus Ludwig von Zinzendorf (1700–1760) munkásságára és szellemi hatására mindenképpen érdemes egy kicsit kitérni.

KÉRDÉSEK ÉS TÉMAÖTLETEK

- ▶ Az Újszövetség magyarra fordítása, valamint számos, a gyülekezet épülését szolgáló könyv megírása is mutatja azt a buzgalmat, amellyel Torkos András saját gyülekezte szellemi és hitbéli felvirágzását kívánta szolgálni. Ez a gazdag életút példa lehet arra, hogy a tudományos munka és a lelkeszi hivatás hogyan tudja kiegészíteni egymást.
- ▶ A bibliafordításokról érdemes hosszabban is beszélgetni, a fordítások szépségeit és problematikáit bemutatni. A bibliaolvasók nagy része egy fordítást szokott használni, ez az alkalom lehetőséget adhat annak érzékeltetésére, hogy miért jó több fordítást is tanulmányozni. Az exegézis fontosságáról is beszélhetünk. Vigyünk az alkalomra minél több fordítást, hogy megmutassuk ezt a kincsünket. Ajánlott segédanyag: *Biblia Sacra Hungarica. A könyv, „mely örök életet ad”* című kiállítási katalógus (2008).
- ▶ Beszélgethetünk arról is, hogy mit jelentett maga a pietizmus.
- ▶ Vagy a pietizmus bibliafordításra gyakorolt hatásáról.
- ▶ Témául választhatjuk a mai kegyességi irányzatok bemutatását is a személyes tapasztalatok megszólaltatásával.

217

Az 1848–49-es forradalom és szabadságharc leverésének 170. évfordulója

A forradalom és szabadságharc leverésének százhetvenedik évfordulója kapcsán számos evangélikust felidézhetünk, közülük álljon itt néhányuk rövid életrajza:

Leiningen-Westerburg Károly (Ilbenstadt 1819 – Arad 1849) katona, aradi vértanú. Felesége, Sissányi Erzsébet révén lett magyar nemes, 1848 őszétől Temesvárott katona, a tavaszi hadjáratban szerzett érdemeiért tábornokká léptették elő, a harcok végeztével pedig kötél általi halálra ítélték.

Dessewffy Arisztid (Csákány 1802 – Arad 1849) aradi vértanú. Német anyanyelvű szepességi nemesi családból származott. Húsz évig szolgált a császári hadseregben, majd visszavonult. Az 1848–49-es szabadságharcban őrnagyként kezdett harcolni, részt vett a Sáros vármegyei lovas nemzetőrség megszervezésében. Számos csatában harcolt, tábornoki rangig jutott. Golyó általi halálra ítélték.

Jeszenák János (Pozsony 1800 – Pest 1849) a Dunáninneni Evangélikus Egyházkerület felügyelője, sokat tett az evangélikus iskolaügyért. 1848-tól Nyitra vármegye főispánja. Kossuth teljhatalmú kormánybiztossá nevezte ki. Halálra ítélték, Pesten 1849. október 10-én kivégezték. Utolsó mondataira így emlékezett vissza a vizsgatárgyára kirendelt Székács József: „Mondja meg azoknak, akiket illet, hogy én azt, amit tettem, halálom óráján sem bántam meg. Egyet sem tagadtam meg azon elvek közül, melyekért nemzetem annyi áldozattal és vérontással küzdött.” A lépcső legalsó fokán e szavakat mondta: „Csak azt akarom mondani: Isten áldja meg a magyar hazát!” A lépcső legfelső fokán pedig ezt: „Megbocsátok ellenségeimnek!”

Rázga Pál (Bazin 1798 – Pozsony 1849) evangélikus lelkész. 1823-ban szentelték pappá. Lelkészkedett a karinthiai Trebesingben, Zlánban, Modorban és Prágában. 1846-tól a pozsonyi német evangélikus egyház lelképásztora volt. 1848-ban Kossuth lelkes híveként megalapította a Pozsonyi Nemzeti Egyesületet és a nemzetőrséget. Behörtönzésekor a halálos ítélet kihirdetése után Simkó Vilmos evangélikus lelkész volt mellette, aki följegyezte mind, amit a végzetes éjszakán együtt beszéltek: „Nem is én vigasztaltam Rázgát, hanem ő engem, hisz én egészen meg voltam törve.” 1849. június 18-án a pozsonyi vár mögötti Szamárhegyen kivégezték.

Az egyházak tudósítottak az 1848–49-es szabadságharcról

(A *Múlt-kor* történelmi portál összeállítása)

A történelmi egyházak papjaikon keresztül szolgáltatnak információkat a forradalom és szabadságharc eseményeiről 1848–49-ben.

A szakember, aki az evangélikus egyház és az 1848–49-es események kapcsolatáról írta doktori disszertációját, arra hívta fel a figyelmet, hogy a papok a szószékről lelkesítették az embereket a forrada-

lom és a honvédő háború idején. Emellett a hivatalos jogszabályok kihirdetésére kifejezetten kötelezte őket a magyar kormány. Saját hatáskörükben ennek eleget tettek vagy ezt megtagadták.

A különböző törvények, intézkedések felolvasása azonban végzettsé válhatott a lelkészek számára a szabadságharc leverése után, így a függetlenségi nyilatkozat kihirdetéséért, amely kimondta a Habsburg-ház trónfosztását, többeknek várfogság lett a részük felekezettől függetlenül.

Az 1848. március 15-i forradalom eredményeként meghozott áprilisi törvények XX. törvénycikke rendelkezett a szabad és egyenlő vallásgyakorlatról, amely az akkori bevett – római katolikus, református, evangélikus és az újonnan ide emelt unitárius – vallások egyháztagjainak lehetővé tette hitük gyakorlását. A XX. törvénycikk kilátásba helyezte az egyházi intézmények, iskolák állami támogatását is, ám ez a szabadságharc eseményei alatt nem valósult meg. Az áprilisi törvények rendelkeztek a megtermelt gabona tíz százalékát a jobbágyok által az egyházaknak fizetendő tized eltörléséről, ugyanakkor az 1789-es francia forradalomhoz képest annyiban más volt a helyzet, hogy a szekularizáció, azaz az egyházi birtokok elvétele és az állam és az egyházak teljes szétválasztása komolyan nem merült fel a törvényhozásban.

Fontos változás volt ebben a törvénycsomagban az, hogy a főkegyúri jogot, tehát a katolikus püspökök kizárólagos kinevezési jogát ezentúl nem csak a király mondhatta magáénak, mert a vallás- és közoktatásügyi miniszternek is alá kellett írnia a kinevezéseket, ami tulajdonképpen vétőjogot jelentett a király döntésével szemben. Ezzel két „gazdája” is lett az akkori katolikus püspöki karnak, mely tartott attól, hogy ezzel akár egy nem katolikus kultuszminiszternek lehet döntő szava a jövőben a püspöki kinevezéseknél.

A szabadságharc mellett a katolikus főpapok 1848 decemberéig egy emberként kiálltak, és küldöttségeket menesztettek a bécsi udvarba a császári csapatok Magyarországról való kivonását kérve. A püspöki kar egysége 1849 januárjában bomlott meg, egy része meghódolt, másik része vagy passzív ellenállásba vonult, vagy ténylegesen ellenállt, mint például Horváth Mihály csanádi püspök. A katolikus alsópapság azonban mindvégig kitarzott a szabadságharc ügye mellett, sőt követelték, hogy töröljék el a cölibátust, a világiakat vonják be az egyházközségi vagyonkezelésbe és a püspökválasztásba, valamint hogy az

egyházmegyék irányításában részt kaphassanak a plébánosok, a káplánok és a tanítók. Ezekből az elképzelésekből azonban nem lett semmi, nem kis részben azért, mert a püspökök elzárkóztak az efféle követelések elől.

A katolikusok papi szemináriumai és a protestáns papneveldek úgyszintén kiürültek a szabadságharc alatt, mert nemzetörnek és honvédnek, a káplánok és plébánosok közül pedig sokan tábori lelkésznek álltak. A debreceni református püspök, Szoboszlai Papp István befogadta a magyar politikai vezetést a Nagytemplomba, ahol 1849. április 14-én kihirdették a függetlenségi nyilatkozatot és a Habsburg-ház trónfosztását.

Az evangélikus szlovák papság egy része viszont a szlovák nemzeti felkelés élére állt a magyarokkal szemben Hurban és Hodzsa lelkészek vezetésével. Nyitra vármegyében 1848 szeptemberében volt ennek a csúcspontja, amelyet a magyar kormány rövidesen levett, és statáriumot hirdetett ki velük szemben. Az akkori evangélikus vezetés négy püspöke viszont – akik között három szlovák volt – egyértelműen a magyarok mellett állt, mint ahogy az evangélikus gyülekezetek is.

Izraeliták szintén harcoltak a magyar honvédségben, a hitközségek pedig anyagilag támogatták a szabadságharcot annak ellenére, hogy 1848 nyarán a Felvidéken pogromokat szerveztek. Többségük ugyanis belátta, hogy a magyar kormány szabadelvű politikája összességében kedvező volt számukra is, így el tudtak vonatkoztatni a csócselék által kirobbantott üldözésektől, amelyeket a magyar kormány keményen megtorolt.

A világosi fegyverletétel után halálos ítéleteket is kiszabtak, melyet többek közt Ráža Pál pozsonyi evangélikus lelkészen végre is hajtottak, Horváth Mihály csanádi püspököt pedig, aki a Szemere-kormány vallás- és közoktatási minisztere volt, jelképesen felakasztották. A szabadságharc leverése érzékenyen érintette az egyházakat, öt katolikus püspök ellen indult eljárás, amelynek keretében áthelyezésekre, osztrák kolostorokba való internálásokra és lemondatásokra került sor. A protestáns püspökök kinevezését ezentúl császári engedélyhez kötötték, megszüntették a világiak részvételét az egyházkormányzatban.

Az evangélikus püspökök közül mind a négyet eltávolították, közülük három ellen eljárás is indult, melynek során ketten várbörtönbe kerültek. Haubner Máté és Pákh Mihály evangélikus püspökök fe-

jenként mintegy két évet töltöttek fogságban. Mind a négy evangélikus püspök helyére lelkész végzettségű adminisztrátorokat állított az osztrák kormányzat. A református püspökök helyükön maradhattak, az egyházi autonómia megszüntetése azonban a református egyházat is sújtotta, a zsidó hitközségeknek pedig magas hadisarcot kellett fizetniük.

*Korányi András: Evangélikusok a szabadságharcban
Magyar Nemzet, 2006 (olvasói levélként)*

Zakar Péter munkája alapján, amely a téma kutatásában az egyetlen összefoglaló tanulmány, néhány kiemelt példát is olvashattunk ugyanazon az oldalon *Kereszttel és karddal* cím alatt. Mivel a katolikus, református és zsidó hitfelekezetek képviselői mellett az evangélikusok kimaradtak az összeállításból, a következőkben igyekszem kiegészíteni az ünnepi névsort. Mindez lehetőséget ad arra is, hogy tágabb ölelésben is szóljunk a magyarországi evangélikusság szabadság iránti elkötelezettségéről.

A számos szervezési nehézséggel küszködő protestáns tábori lelkészi szolgálat és a nemzetőrség történetét érdemes egyaránt szem előtt tartanunk, amikor evangélikus lelkészeink hadi szerepvállalását kutatjuk. E lekipásztörök sorából emelkedik ki Wimmer Gottlieb Ágost. 1793-ban született Bécsben, hányatott sorsú, szegény árvagyereként szerzett széles körű tudásával először tanári állást vállalt, majd 1818-tól lelkészi szolgálatot végzett. Nevéhez fűződik a felsőlövői evangélikus elemi iskola megszervezése és háromosztályos mintaiskolává fejlesztése 1845 után. A szabadságharc idején Kossuth Lajos személyes megbízásával látott hozzá a nemzetőrség megszervezéséhez Vas megyében. Amikor Jellasics seregei részben Bécs felé, részben vissza, Horvátország felé futottak, fontos szerepet játszottak a terület biztonságának megőrzésében. Tevékenysége miatt 1849 végén menekülni kényszerült: Angliában, Amerikában és Németországban végzett lelkészi szolgálatot.

Tudunk továbbá az eperjesi tanár-lelkészről, Klein Károlyról, aki a szepesi vadászgerilla-csapat tábori lelkésze volt. 1852-ben állították hadbíróság elé Kassán, ahol négyévnyi várfogságra ítélték. Ebben a sorban áll Rázga Pál pozsonyi lelkész, aki szlovák származása és német anyanyelve mellett is a magyar szabadságért áldozta életét. 1846

óta szolgált az országgyűlési székhely evangélikus gyülekezetében. 1848-ban megalapította a Pozsonyi Nemzeti Egyesületet, amikor pedig Kossuth elmondta híres beszédét a Zöldfa vendéglő balkonjáról, azt Rázga fordította németre. A szabadságharcos csapatokat meglátogatta köpcsényi táborukban, de részt vett a magyar haderő 1848. október 30-i vesztes ütközetében is Schwechatnál. Pozsony császári megszállása után 1848 decemberében Wrbna tábornok elfogatta, Haynau pedig törvényszék elé állította. 1849. június 16-án kötél általi halálra ítélték, melyet a városhoz közeli Szamárhegyen hajtottak végre két nappal később. Az őt vigasztaló lelkészarsa így emlékezett vissza utolsó imádságára: „Itt állok előtted, Mindenható, a hajnalpír fényében, és végigtekintek életemen... Megáldok mindent, amit szememmel látok magam körül. Áldom Pozsony lakóit, áldom ártatlan, szegény gyermekeimet, áldom kedves feleségemet... Áldom azokat is, akik engem elítéltek... Áldom az én drága hazámat, kívánva, hogy nemsokára szabad legyen és boldoggá... Uram, Istenem, a te kezedbe ajánlom lelkemet.”

Az 1848–49-es események történetének leírásában újra és újra megjelennek a három – magyar, német és szlovák – nemzetiségű egyház magyar nemzeti ügy mellett elkötelezett tagjai. Maga a névsor is impozáns: Kossuth Lajos, Irányi Dániel, Görgey Artúr, Pulszky Ferenc, Petőfi Sándor, Desseffy Arisztid, Leiningen-Westerburg Károly, Jeszenák János. Olyan felekezeti-történeti vonalban álltak, amelyben a család és a legtöbbször egyházi iskolák jellemformáló hatása félreísimerhetetlen. Kiegészíthetjük ezt azzal, hogy az evangélikus egyház mind a négy püspöke kivette részét a mozgósításból. Haubner Mátét, a dunántúli egyházkerület főpásztorát – legfőképp egyik pásztorlevele miatt – Kufstein várába zárták, ahonnan másfél év elteltével szabadult. Száműzetése után csak 1860-ban térhetett vissza hivatalába. A pozsonyi püspököt, Stromszky Sámuel szentén elmozdították hivatalából, amelyet csak tíz év elteltével, halála előtt vehetett vissza. Szeberényi János bányakerületi püspök szlovák híveit szólította fel a magyar szabadságküzdelem támogatására: ezért először halálra ítélték, majd várfogságba vetették. Pákh Mihályt 1848-ban választották a tiszai egyházkerület élére, 1850-ben Haynau parancsára megfosztották hivatalától, 1852-ben Kassán halálra ítélték, majd ezt várfogságra enyhítették. 1854-ben állhatott újra lelkési szolgálatba.

A Magyarország boldogulásáért való törődés egészen a XVI. száza-

di reformációig visszavezethető evangélikus hagyomány volt. A török és osztrák által legázolt országban a protestáns prédikátorok és főurak hagyományosan a magyar kultúra és a magyar szabadság legelkötelezettebb hívei voltak. (Gondoljunk Balassi Bálint, Sztárai Mihály, Huszár Gál, Bornemisza Péter munkásságára!) Az 1670-es évek végétől a felvidéki és erdélyi felszabadító harcokat az a Thököly Imre fejedelem vezette, aki az eperjesi evangélikus kollégium falai között szívta magába nemcsak ismereteit, hanem az ország iránti buzgalmát is. Jó száz esztendővel később, a Martinovics-féle összeesküvés résztvevői között találjuk Hajnóczy József lelkész-jogtudóst, aki a magyar jakobinus-összeesküvés leleplezése után a megtorlás áldozatául is esett. Mindez csupán érzékelteti, hogy a magyarországi evangélikusság – létszámarányait messze meghaladva – milyen termékeny részese volt a kulturális, tudományos és közéletnek az elmúlt félezer esztendőben. Az 1956-os forradalom közelgő 50. évfordulója kapcsán illendő ezt az áttekintést Maléter Pállal, a Nagy Imre-kormány honvédelmi miniszterével zárni, aki számos életrajzi szállal kötődött evangélikus egyházához.

Érdekesség Kossuth Lajosnak a szarvasi gyülekezethez írt levele is: „A harangját ágyuöntés céljára felajánló szarvasi evangélikus egyház községnek:

A szarvasi egyházközség »megértvén a veszélyben forgó hon felhívó szövegét« 11 mázsás harangját felajánlotta ágyuöntés céljára azzal a kéréssel, hogy a belőle készülő ágyukat szarvas város nemzetőrsége kapja. Kossuth válasza:

A honvédelmi bizottmány a város abbeli hazafiúi ajánlatát, miszerint a veszélyben forgó hon felhívó szövegét megértve harangját a kormánynak ágyuk öntésére felajánlván, azt rendeltetése helyére már el is küldötte, a haza és nemzet nevében hálás köszönettel veszi.

De engedje meg a város, miként abbeli kívánatát, hogy ezen harangból öntendő ágyuk e város rendelkezésére bocsáttassanak, jelenleg a kormány mindjárt nem teljesítheti, mert ez által az ellenséges táborok ellen szükségelt ágyuk öntésében hátráltatnánk. Nem kétli ugyan is a kormány, miként e város közönsége is meg van győződve, hogy ezen ágyuk az ellenséggel szemközt álló seregünk gyámolításában s igazságos ügyünk kivívásának elősegítésében, jelenleg a legjobban s leg-

hasznosabb szolgálatot tehetik. Engedjék meg tehát önök, hogy azok az ellenség sorainak megsemmisítésére fordítottassanak. Majd ha Isten és önerőnk segítségével az ellenség csordáit legyőzendjük, s a veszellegek hazánk egéről elvonulnak, a kormány legszentebb kötelességévé fogja ösmerni a város e tulajdonát köszönettel visszabocsátani.

Fogalm. Kossuth kiegészítéseivel. O. Lt. OHB 1848: 6295.

Mellette a szarvasiak levele Kossuthhoz december 20-i keltezéssel.

VIDEÓAJÁNLÓ

Kertész Botond: *Evangelikusok és az állam 1848-ban*

<https://www.youtube.com/watch?v=e5JU3r0ZGyU>

1848 és az egyházak

<https://www.youtube.com/watch?v=mprtRL23j7c>

A forradalom lelke – <https://www.youtube.com/watch?v=SGhqq3cyc>

1848 kultusza – <https://www.youtube.com/watch?v=Ky1qQbAN86k>

Haubner Máté evangélikus püspök beszéde 1848 advent első vasárnapjára – https://www.youtube.com/watch?v=Y8mgtVKJg_c

KÉRDÉSEK ÉS TÉMAÖTLETEK

- ▶ Még most is élnek a családi és települési emlékezetben az 1848–49-es eseményekhez fűződő emlékek. Elevenítsük fel ezeket.
- ▶ Beszéljünk a béke, szabadság és egyetértés fogalmairól.
- ▶ Az egyház és nemzet kérdését is körüljárhatjuk (erről a *Közösségben* című gyülekezeti munkaprogramban több tanulmány is található).
- ▶ Beszéljünk a szabadság és a szabadság hiányának kérdéséről.

Petőfi Sándor (1823–1849)

Részletek Tomka Ferenc *Istenkeresés a magyar irodalomban* című dolgozatából:

Petőfi evangélikusnak született. Tanulmányai során megfordult az aszódi evangélikus, a pápai református és a pesti evangélikus Deák téri és a katolikus, piarista gimnáziumban is. Nem volt vallásos. Keményen kritizálta a vallásosságot, általában a királyi abszolutizmus szövetségeseinek tekintette az egyházat. Költeményeinek mégis egyik legjellemzőbb vonása a maga sajátos „vallásossága”: szabadságimádata. A filozófia, a lélektan ma mindenféle „idealizmusban”, utópiában felfedezi a vallásos gyökeret, az ember abszolútumkeresését, akkor

is, ha valaki az anyagi keretek között, illetve e világban reméli elérni a Teljeset, a Végtelent. (Így beszélnek arról, hogy az ideális kommunizmusba vetett hit is egyfajta valláspótlék volt. Hívó követői az ember és a társadalom utópikus tökéletesedésében, egyfajta földi mennyországban remélték megtalálni az emberi teljesség útját.)

Petőfi szabadságeszménye ugyancsak egyfajta vallási dimenzióba sorolható (s ez kora romantikus szemléletében nem volt egyedülálló). Ha a hívő mindent hite fényében él meg, Petőfi egész költészetét is átjárja az istenített szabadság magasztalása. Megjelenik ez szerelmi vagy tájleíró verseiben is – „Pusztá, pusztá, te vagy a szabadság képe, / És szabadság, te vagy lelkem istensége!” (*A csárda romjai*) –, de egészen sajátosan a szabadságról írt költeményeiben. A szabadság Petőfinél nem egyszerűen politikai vagy társadalmi fogalom, sokkal inkább egyfajta vallásos (eszkatologikus) eszmény.

A világszabadság megvalósulása Petőfi számára egy új korszakot jelent, amelyben beteljesül az ember, az emberi történelem, megvalósul az ideális, boldog kor: egyfajta földi mennyország. S ezt az ideált sokszor csak valamiféle vallásos jellegű látomásokkal tudja szemléltetni is. Ez a „látomásos képalkotás” jellemzi világszabadságról írt költeményeit.

Nem véletlen, hogy látomásos verseinek képeit gyakran a Bibliából veszi, pl. *A XIX. század költői* című versében szerepelnek próféták, ígéret földje, Mózes, tűzoszlop. Egyik legjellemzőbb látomásos és bibliai képekre építő verse *Az ítélet*, mely a bibliai világ végének, illetve a Jelenések könyvének képeit idézi fel. Épp e bibliai képekkel tudja kifejezni istenített szabadságálmát; s e képek teszik ezeket a költeményeket különösen emelkedetté, átszellemültté.

Vallásos hevületét jelzi a sokszorta kifejezett vágya: szeretne meghalni a szabadságért (*Egy gondolat bánt engemet; Sors nyiss nekem tért...*). A halál azonban elképzelésében nem a véget jelenti. Ellenkezőleg: egyfajta vallásos hit nyilvánul meg benne, hogy életadásával egyrészt mintegy belesemisül a mindenséget átölelő Szabadságba, másrészt mozgatja a mindenséget a Világszabadság megvalósulása felé. (Ez a kifejezetten vallásos jellegű gondolat sem idegen a romantikától – mind annak szerelmi, mind a világszabadságot magasztaló vonulatában.)

1848 márciusában Petőfi azt hitte, hogy álma megvalósul. E kor költeményei eleinte a hazaszeretettől és lelkesedéstől feszülnek, majd

a költő válságát tükrözik. Látnia kell, hogy a politika nem az ideálok területe, s a valóságos történések egyáltalán nem felelnek meg az ő eszményi elvárásainak. Ezt a helyzetet, illetve lelkiállapotot tükrözi *Az apostol* című alkotása. Figyelemre méltó, hogy míg korábban a költőt prófétaként álmodta meg, aki vezeti a népet a Kánaán, a világszabadság felé, *Az apostol* főhőse – Szilveszter (akiben önmagát ábrázolja) – már nem a néptől rajongva követett prófétavezér, hanem magányos hős, akinek egyedül kell vállalnia a szabadság ideáljának hirdetését, mert belátja, hogy a nép még nem érett meg a szabadságeszme befogadására.

Petőfi világnézeti útkeresését példázza a *Világosságot!* című verse is. (<http://magyar-irodalom.elte.hu/sulinet/igyjo/setup/portrek/petofi/vilagos.htm>)

Szerb Antal *Magyar irodalomtörténetében* írta Petőfi Sándorról: Ha nem tudná az ember, hogy Petőfi nem volt vallásos, feltétlenül azt kellene gondolnia, hogy nagyon vallásos volt.

Egy annyira nyílt lírai természet, mint Petőfi, lehetetlen, hogy ne lett volna fogékony a „halhatatlanság intimációi” iránt, melyet a költők a természetből szoktak kiolvasni. És egy ember, aki annyira csordultig tele volt szívvel, emberi jósággal és a tisztaság kultuszával, feltétlenül meg kellett, hogy érezze a transzcendenst az erkölcs és humánnum belső útmutatásaiban.

Hogy Petőfi nem volt vallásos a szó általános értelmében, annak csak az lehet a magyarázata, hogy vallási energiáit transzponálta valami másra, vagyis, hogy a maga módján volt vallásos. Petőfi vallásossága a szabadság imádata volt. Azt az áhítatot, rajongást, önfeláldozási vágyat, melyet a hívő Isten lábához helyez, ő a szabadságnak szentelte. Amint a hívő lélek mindent a vallásán keresztül él meg, és a vallásának értékrendszeréhez mér, hasonlóképpen Petőfi is a világot a szabadság jegyében éli át. Az a tájék szép, amely a szabadságra emlékeztet, az az irodalmi alkotás jó, amely a szabadság ihletését érezteti, az a tett jó, amely szabad, és a világszabadság felé vezet.

Szabadságvallása nem volt elszigetelt jelenség a korban. Sőt ez a szabadságvallás a 19. század közepén a miszticizmusnak a korszerű formája. Ezt hirdeti Lamennais abbé rendkívül széles hatású művében, ennek a költője az angol Shelley, akit Petőfi jól ismert és szeretett;

magyar földön Kossuth beszédei és hírlapi cikkei szintén vallásos bibliai pátozzsal beszélnek szabadságról és függetlenségről. De Kossuth nem misztikus, és a függetlenség számára fontosabb a szabadságnál. A misztikus liberalizmusnak Petőfi az egyedülálló képviselője, nem számítva a későbbi Petőfi-utánozókat, akiknél séma lett, ami Petőfi számára vallási élmény volt.

Ajánlott olvasmány: Kerényi Ferenc: *Petőfi Sándor élete és költészete*.

KÉRDÉSEK ÉS TÉMAÖTLETEK

- ▶ Petőfi vallásossága
- ▶ Vallás és szabadság
- ▶ Petőfi vallásos lírája

Domján Elek, Kovács Sándor, Gömör János, Hetvényi Lajos

Domján Elek (Vásárosfalu 1869 – Nyíregyháza 1937) a Tiszai Evangélikus Egyházkerület püspöke volt, aki lelkészként Miskolcon, Fancsalon, Sátoraljaújhelyen és Nyíregyházán szolgált. Latinból magyarra fordította II. Rákóczi Ferenc önéletrajzát (1903), és *Az áldozati kultusz* című műve alapján a debreceni Tisza István tudományegyetem a valásbölcselet doktorává avatta.

Kovács Sándor (Nagyveleg 1869 – Budapest 1942) 1935-től a Dunánin-neni Evangélikus Egyházkerület püspöke, a pozsonyi, majd soproni teológián az egyháztörténet és egyházjog tanára volt. Megalapította és vezette a Luther Könyvtár és Múzeumot (1921), amely a magyar reformáció és a magyar protestantizmus emlékeinek az összegyűjtését tűzte ki célul. Evangélikus folyóiratokat és kiadványokat szerkesztett, egyháztörténeti cikkeket írt. A Luther-Társaság elnöke 1937–1941 között.

Gömör János (Nyíregyháza 1869 – Budapest 1966) az eperjesi kollégium főgimnáziumának történelemtanára, majd igazgatója 1897 és 1926 között. Megírta a kassai gyülekezet és az eperjesi kollégium történetét. 1947-ben Kassáról Magyarországra telepítették át feleségével együtt, melynek kapcsán *Emlékeim egy letűnt világról* címmel írta meg önéletrajzát 1964-ben.

Hetvényi Lajos (Győr 1869 – Sopron 1926) a soproni líceumi diákotthon megalapítója (1934). Vallástanár, a *Képes Luther-Naptár* megalapítója. A mai, más épületben helyet kapó kollégium 1993-ban felvette a nevét (Hetvényi Lajos Evangélikus Líceumi Diákotthon). Vallásánárként több vallási neveléssel kapcsolatos könyvet írt. 1917-ben a soproni líceumban diákszövetséget alapított, mégpedig elsőnek az ország középiskolái közül. Nekrológiájában méltán írták kortársai, hogy „egyike volt azoknak a ritka lelkészeknek, akik tiszta, nemes eszméért fanatikus hévvel tudtak lelkesedni és érettük egész életen át önzetlenül dolgozni”.

KÉRDÉSEK ÉS TÉMAÖTLETEK

- ▶ Összeállításunkban olyan kiváló tanárok kerülnek középpontba, akiknek az életét a tanítás melletti elköteleződés határozta meg.

„A Luther-Társaság a reformáció 400 éves jubileumának dicső napjaira emlékeztető jubiláris alkotás. Pozsonyban vetette fel Dr. Masznyik Endre theol. tanár, Luther születésének 400 éves évfordulója alkalmából, 1883-ban az eszmét, hogy alapítsunk Luther nevét viselő irodalmi társaságot, mely hivatva lesz a belső vallásos életet fejleszteni, a tudományos műveltséget terjeszteni, vallásos szépirodalmat teremteni. Trsztyenszky Ferenc, az »Evang. Egyház és Iskola« c. lap szerkesztője, pozsonyi esperes propagálta az eszmét. A dunántúli egyházkerület nyomban visszhangot adott a felhívásra. Karsay püspök irányítása mellett kidolgozott egy alapszabálytervezetet s azt az egyetemes gyűlés elé terjesztette. Az egyetemes gyűlés még ugyanannak az évnek október havában melegen pártolván a kezdeményezők törekvését, erkölcsi támogatásban részesítette az alapítókat. Egy év múlva, 1884. okt. 8-án megtartották az első, ú. n. alakuló gyűlést Budapesten. A gyűlés tanácskozásait, mint elnök Hunfalvy Pál, a Magyar Tud. Akadémia tagja vezette” – olvasható Kayser Szilárdnak a Luther-Társaság történetét bemutató füzetében.

Az egyháztörténeti téma lehetőséget ad arra, hogy összegyűjtsük, hogy saját gyülekezetünk milyen emlékekkel rendelkezik. A csoportnak érdekes lehet, ha megmutatjuk a templom és a könyvtár régiségeit, érdekességeit, és beszélgetünk róluk. Amennyiben a gyülekezet története feldolgozott formában már rendelkezésünkre áll, ismertesük, és beszélgessünk arról, hogy hogyan alakult meg a gyülekezet, milyen fontos mérföldkövei vannak, és merre tartunk most.

- ▶ Vessük fel az esetlegesen feltáratlan vagy kevésbé ismert gyülekezet-történeti kérdéseket, és próbáljunk lelkes önkéntest/önkénteseket találni arra, hogy foglalkozzanak a témával, és egy későbbi alkalmon mutassák be kutatási eredményeiket.
- ▶ Meséljünk az országos egyházgyűjteményi intézményeinkről, az Evangélikus Országos Múzeumról, Evangélikus Országos Könyvtárról, az Evangélikus Országos Levéltárról és a bennük található evangélikus hagyatékokról. Amennyiben lehetőségünk van rá, az év folyamán szervezzünk egy kirándulást, amikor megnézzük ezeket az intézményeket.
- ▶ Luther-Könyvtár és Múzeum 1921-es megalapításáról H. Hubert Gabriella: *Az Evangélikus Országos Könyvtár korai történetének vázlata* című tanulmányát ajánljuk:
http://acta.bibl.u-szeged.hu/36704/1/monok60_048.pdf

Greguss Gyula, Pálffy József, Baltik Frigyes és Bognár Endre

Greguss Gyula (Eperjes 1829 – Pest 1869) természettudós és műfordító, természettani cikkeket és tankönyveket írt. A Magyar Tudományos Akadémia és a Kisfaludy Társaság tagja. Greguss Mihály eperjesi és pozsonyi tanár, író fia és Greguss Ágost szarvasi tanár, esztéta öccse. 1857-től haláláig a pesti evangélikus gimnázium igazgató tanára.

Pálffy József (Farád 1812 – Sopron 1869) evangélikus lelkész a bécsi teológián végzett. Először Zay Károly felügyelő gyermekei mellett nevelősködött, majd lelkészkedett Komáromban, Mencshelyen és Nagygeresden. 1853-tól Sopronban a líceum és a tanítóképző igazgatója és magyar lelkész lett. Ő szervezte meg a soproni tanítóképző önállósulását, új épületben való elhelyezését. Dunántúli névtárat és tankönyveket adott ki.

Baltik Frigyes (Hontbagonya [ma: Bohunice, Szlovákia] 1834 – Balasagyarmat 1919) 1890-től a Dunáninneri Evangélikus Egyházkerület püspöke. Tanár Besztercebányán, majd lelkész Liptószentmiklóson és Balasagyarmaton. Főként szlovákul írta műveit, de a magyar evangélikus egyház rövid történetéről írt munkája magyarul és szlovákul is megjelent.

Bognár Endre (Felpéc 1842 – Lovászpátona 1919) lelkész, az egyetemes gyámintézet elnöke, vadosfai káplán, majd órszigeti és lovászpá-

tonai lelkész, a dunántúli evangélikus egyházkerület főjegyzője volt. Szerkesztette a *Gyámintézet* című lapot és a *Lovászpatonai Ágostai Hitvallású Evangélikus Gyülekezet Évkönyve* című füzetsorozatot, továbbá megírta az 1860-ban alapított Magyarhoni Evangélikus Egyetemes Egyházi Gyámintézet elnevezésű segélyszervezet második huszonöt esztendejének történeti összefoglalóját.

E négy életpálya érdekessége az a sokszínű, a tudásra és hitre nyitott életszemlélet, mely oly sok evangélikus testvérünket jellemzett egykor és jellemez ma is. Iskolateremtők, tudósok, írók álltak az evangélikus oktatás mögé, egyúttal felelősséget vállalva tágabb környezetükért is. Pálfnak sok érdeme volt az 1846-ban alakult gyámintézet létesítésében, Gregussnak tudományos munkái mellett szépirodalmi művei sem elhanyagolhatók, Baltik egyháztörténeti munkát írt, míg Bognár többek között a Czékus–Karsay-féle *Agendába Luther Kis kátéjának magyarázata* címmel írt egy tanulmányt, de számos művet is lefordított.

KÉRDÉSEK ÉS TÉMAÖTLETEK

- ▶ A keresztyén hit és a társadalomért vállalt felelősségvállalás kérdésköre.
- ▶ Oktatás és evangélikusság – Miként kéne gyülekezeteinkben az evangélikus nevelést végezni?
- ▶ Gyámintézet: diakónia – Miért fontos az egyházi szociális szolgálat? Amennyiben van a gyülekezetnek diakóniai intézménye, akár lehet ott látogatást is tenni.
- ▶ A keresztyén ember egyéni szociális felelősségének kérdését is körüljárhatjuk.

Laborci Zoltán és Tekus Ottó

Laborci Zoltán (Székesfehérvár 1919 – Budapest 2004) nagybaráti (ma Győrújbarát) lelkész. 1956. augusztus 28–30-án az ottani parókián folyt az úgynevezett „nagybaráti találkozó”, melynek keretében az egyház lelki megújulását szorgalmazó lelkészek elfogadták az *Észrevételek* című iratot, melyben többek között a következőket fogalmazták meg: „Az ébresztő szolgálat összefüggésben van egyházunk egész életével és magatartásával. Felelevenedéséhez és egyházunk megújulásához elengedhetetlenül szükséges egy széles körű egyházi önvizsgálat, bűnbánattartás és tisztulási folyamat az utóbbi évek hibái tekintetében.”

Tekus Ottó (Győr 1919 – Győr 2008) nagysimonyi, majd győri lelkész, aki 1946-ban missziói lelkészként megszervezte Répcelakon a dunántúli leány-népfőiskolát. Lefordította Hans Küng római katolikus teológus *Credo* és *Mi az egyház?* című művét.

KÉRDÉSEK ÉS TÉMAÖTLETEK

- ▶ Tekus Ottóval és Laborczi Zoltánnal a *Nem voltam egyedül* I. kötetében olvashatunk nagyinterjúkat, amelyeket érdemes az alkalom előtt áttanulmányozni.
- ▶ Tekus és Laborczi szolgálatának meghatározó pontja a répcelaki és gyenesdiási ifjúsági munka, erre érdemes kitérni. Mit jelentett/jelenthetett az 1950-es években ifjúsági munkát végezni?
- ▶ Mit jelentett az egyházi elnyomás alatt a hitet – akár a gyermek egyházi táborba küldésével – megvallani?
- ▶ Érdemes kitérni az identitás kérdésére. Amikor az egyház elnyomásban volt, akkor is sokan – még a nehézségek felvállalásával is – megvallották hitüket, keresztény szellemiségben nevelték gyermekeiket. Mit jelent nekünk ma a kereszténység?
- ▶ Az ifjúsági táborok kapcsán kitérhetünk a mai fiatalság kérdésére is. Mivel lehet/lehetne a jövő generációját megszólítani? Mi ebben az egyház és mi a család feladata? Mennyire működik együtt e cél érdekében e két intézmény?
- ▶ „Papbőség” – Az 1940-es évekről Tekus Ottó interjújában olvassuk: „Ebben az időben éltük a legnagyobb »papbőség« idejét, nem volt ritka a 10–12 évig tartó káplánság sem. Ma már kevesen emlékeznek a két elnevezésre: »száraz káplán« (30 pengő kongruán kívül semmi fizetést nem kapott) és »soros káplán« (mindennap más gyülekezeti tagnál kapott ebédet).”
- ▶ Kapernaum – Tekus 1942–44 között dolgozott a Kapernaum belmissziói központban mint egyházkerületi helyettes missziói lelkész, akinek feladatai közé tartozott a diakónusképzés megszervezése is. Utóda, Laborczi Zoltán a kerületi missziói lelkészi munka mellett látta el ezt a feladatot 1948 és 1953 között. Ezekben az időben már csendesnapokat, konferenciákat és ifjúsági alkalmakat szerveztek ott. Beszéljünk arról, hogy ma mit jelent, miért fontos a *vasárnapi iskola* és a *gyülekezetlátogatás*.
- ▶ A győri szeretetház története is lehetőséget ad arra, hogy egyházunk diakóniai szolgálatáról beszéljünk.

Ady Endre és Csontváry Kosztká Tivadar

ADY ENDRE

(Érminszen 1877 – Budapest 1919)

Ady Endre művészetéről mindenképpen érdemes elolvasni Keken András *Deák téri esték* című könyvében az Ady Endre halálának ötvenedik évfordulójára írt, *A prédikátor Ady* című értekezését.

Veöreös Imre szintén Ady Endre halálának ötvenedik évfordulóján az *Evangélikus Életben* emlékezett meg a költőről. Ebből idézünk fel néhány gondolatot:

- Ady saját falát kell áttörnünk, hogy megérkezzünk hozzá. Keresztül kell hatolnunk mindenekelőtt a stílusán. A szimbolizmus a múlt század utolsó évtizedeinek (*a cikk 1969-ben íródott – a szerk.*) európai szellemi örökségként átfonja verseit. A valóság egyszerű ábrázolása helyett nagyon sokszor jelképekbe sűrítve ábrázolja az élet jelenségeit.
- Adyhoz ma akkor találunk, ha hozzá mint emberhez érkezünk el. Ha belülről nézzük, életének és költészetének egybeforrottságában. Megszeretésének útja az emberi közelség ehhez a sokat vívódó, álmódó, vágyódó, az életet szélességében és mélységében élő férfihoz. Lelkének és sorsának, gondolatainak és tetteinek ismeretében.
- Ady élete és írói munkája öt nagy „témával” való viaskodás, úgymint az emberi közösség ügye, élet, halál, Isten és az asszonyi társ. Nem e „témakörben” zajlik – többé-kevésbé tudatosan – minden emberi élet?! Ha innen találunk el hozzá, az életén és írásain, a nagy, véresen valóságos, személyes témáin keresztül, egyszerre olyan közel lép hozzánk, mintha egyetlen esztendő sem ékelődött volna közénk. Felismerjük benne a küzdő embertársat, minden gyarlóságában és vétkében, erőfeszítésében és álmában, keresésében és a megtalálás ritka pillanataiban, hitében és hitetlenségében – önmagunkat.
- Adyt szeretni kell. Nem azért, mert egész életében erre vágyott – hiszen halott már nem érez szeretetet. Azért az emberi, közösségi – és hitbéli – gazdagodásért, amelyet ad holta után is azoknak, akik megtalálják szívverését.

Tomka Ferenc *Istenkeresés a magyar irodalomban* című könyvéből idézünk:

Ady református családban született s nevelkedett. Istenkereső verseiről sokan írtak, az irodalom és kritika nagyjai. – A kérdés csupán felületes ismeretéhez is többre van szükség e néhány sornál. Itt csupán rövid vázlatot adunk Ady istenkereséséről, tudva azonban azt, hogy az összkép kialakításához sok szempontot figyelembe kell vennünk. (Az idézett tanulmányok segítségünkre lehetnek ebben.) A felsorolt versek sem Ady egész költészetét jellemzik, csupán istenélményének állomásairól adnak áttekintést. Adyra jellemző az önkeresés (szerelem – mámor – gőg – pénz – halálfélelem) és az istenkeresés (vö. Léda ajkai között). E témakörökben az egyik végtelből a másikba csap át. Istenes versei is hol káromkodásnak tűnnek (pl. Júdás és Jézus), hol a legmélyebb istenkeresésről tanúskodnak, mint például az *Álmom: az Isten* című vers.

Rónay György így jellemzi Adyt: istenkeresésében állítás és tagadás együtt jár: anélkül, hogy lerontaná; ellenkezőleg: erősíti egymást. Egymásból táplálkoznak, de mindig a lét, a közvetlen tapasztalás, illetve élmény síkján, sosem az értelmi okoskodás elvontságában. Ady érzi az „Istenszagot”, harcol Istennel, megtapintja, megragadja, birkózik vele, hallja szívében, idegeiben az istenkereső lármát; egyszerre él Istennel, Isten nélkül és Isten ellen; Isten létének bölcséleti kérdését azonban nem veti föl sohasem. És végül egy sajátos istenfogalom, illetve istenkép jelenik meg nála: a Semmi fölé emelt Isten, egy – nyilván részben ószövetségi – protestáns eredetű menedék-Isten, mentsvár-Isten, aki valójában csak azért létezik, mert lehetetlen, hogy az Élet ne legyen senkié, vagy csak az emberé legyen, ahogyan egyik legmegrendítőbb istenes versében vallja. A menedék-Isten alapmotívuma istenképének. Sokszor visszatér e gondolat, mint például az *Imádáság háború után* című versében. Hasonló a *Szeress engem, Istenem* gondolata. Az Istenre szorultság egyik legmélyebbről jövő felkiáltása a *Hiszek hitetlenül Istenben* című vers.

Szabó Lőrinc megállapítja: „Ady egyetlen nagy kérdéshez sem nyúlhatott Isten nélkül. S bár istenélményét szemlélve az egyszerű hit és az abszolút racionalizmus előtt érthetetlennek tűnhet föl a gesztus őszintesége, Isten és ember ennyire patetikus együttélése, de ez az érzés, megfordítottjával, a teljes semmiség érzésével együtt mindenkiben csirázik, aki valaha Istenről, életről és halálról gondolkozott.”

Istenképe inkább protestáns-ószövetségi összetevőkre vezethető

vissza. Szabó Lőrinc szerint „a katolicizmushoz ritkábban, megtörtebben s inkább a teljes megaláztatások pillanatában, a protestantizmushoz kissé gyakrabban, keményebben és tételesebben” kapcsolódik. A „katolikus szellemű” verseknek sajátos, megnyugodott ízük van. Ilyen például a *Krisztus-kereszt az erdőn*.

Ady volt annyira mély, hogy szinte „megtapintsa” Istent – a magányban –, mint például *Az Úr érkezése* című versben írja.

Ady Endre néhány verse témakörök szerint csoportosítva:

Küszködik Istennel (kezdetleges ingadozó istenélmény): *Az Isten balján; Menekülés az Úrhoz; Virágos karácsonyi ének; Rendben van, Úristen; Egy avas kérdés; Tovább a hajóval; A nagy hitetű*

Vágyik Istenre (mély istenkeresés): *Könyörgés egy kacagásért; Pap vagyok én; A Sion-hegy alatt; Az Isten-kereső láрма; Szeress engem, Istenem; Álmom az Isten; Hiszek hitetlenül Istenben; Istenhez hanyatló árnyék*

Vágyik a tisztaság után: *A fehér lótuuszok; A patyolat üzenete; Vezekelő vigadozás zsoltárra; A bűnök kertjében*

Isten megtalálása: *Az Úr érkezése; „Ádám, hol vagy?”; Imádság háború után; Köszönöm, köszönöm, köszönöm; Szelíd esti imádság; Teveled az Isten; Volt egy Jézus*

Általános vallási gondolatok: *A Jézuska tiszteletére; Karácsony; Kis karácsonyi ének; Karácsony; A pócsi Mária; Alázatosság langy esője*

CSONTVÁRY KOSZTKA TIVADAR

(Kisszeben 1853 – Budapest 1919)

A magyar festészet kimagasló óriása, M. S. mester után Munkácsy és Zichy kortársaként az európai művészet élvonalába tartozó festőnk, akinek életműve kis híján elpusztult, dr. Gerlóczy Gedeon mentette meg. Átütő sikert sem 1907-es párizsi, sem 1908-as első (Városliget, Iparcsarnok), majd 1910-es második (Királyi József Műegyetem) budapesti kiállítása nem aratott, annál inkább tette világhírűvé Párizs (1949), s igazán, három ízben is Brüsszel (1949, 1958, 1962), ahol az 1958-as világkiállításon az *50 év modern művészete* nemzetközi kiállításon nagydíjat nyert. Ekkor hangzott el Picasso híressé vált mondása róla: „Nem is tudtam, hogy rajtam kívül van még egy másik nagy festőművésze a 20. századnak.” Hazai elismertetéséért a legtöbbet Fülep Lajos, majd nyomában Németh Lajos nagymonográfiája tette.

Művek

A panaszfal bejáratánál Jeruzsálemben – 1902–1903, olaj, vászon, 205 × 293 cm, Pécs, Csontváry Múzeum, letét

Csontváry 1902–1903-as nagy olajfestményénél, *A panaszfal bejárata Jeruzsálemben* címűnél járunk, amely közvetlenül a *Fohászokodó Üdvözítő* után

született. Hallgassuk róla monográfiáját, Németh Lajost:

„Nyugtalan Jeruzsálem panaszfala...« – nem etnográfiai furcsaságú képet festett, nemcsak a turistának látványos és ideget borzongató vallási szertartást, hanem »világképet«, az emberiség történelmének nagy, keserű szimbólumát.

»Nagyon kevés azoknak a száma, akik beletekintenének a nagy múltban, az ember művelődéstörténelmébe, az isteni természet rendjébe« – írta más helyütt.

Gyötrelmes kép. Vádol és panaszkodik, vitázik és együtt sír a sírókkal. Zsidók panaszfala, a kollektív gyónóhely, ahol az évezredek kövekbe kiálthatja mindenki baját, nyomorát, az ősi sirámokat. A falnál zarándokok csoportja ájtatoskodik, bal szélén a *Fohászokodó Üdvözítő* és a »Passió«-kép vizionárius öreg zsidófejeinek kórusa, lidérces, lázas szemű, fehér szakállú vénék, a faltól a biblikus gyász kifejezésével tántorgó, vért síró öreg: »a kezét fejére tette, és jajgatva menve ment« – tépett ruhájú szegények és nagy tudású rabbik siráma –, jobbra pedig a fal előtt a nép, Dosztojevszkij »megalázottak és megszorítottak«-jai, Bruegel koldusainak és vakjainak késői utódai, mesék garasait számláló banyája, halálba révedő öreg, vért könnyező panaszkodók, cicomás dámák, »cifra egyedek«, lázas szemű rabbinövendék, álomittas vitatkozó, csúnyaságukban is varázsos bájú gyermekek, kaftánosok és úri cifrálkodók, csonka-bonkák és daliák, adományozók és üzletet kötők, bambán bámulók és bölcsességet sugárzók, életet kezdők és élettől búcsúzó, épek és nyomorultak, szépek és ragyavertek, koldusrongyokba és ragyogó kelmékbe öltöztek, szüzek és

vénasszonyok. Magukba mélyedő, megkövült lelkek és az egyetemes sirámot gajdolók. Ősi fájdalom, a kiválasztott népé, mely arra választott, hogy a legtöbbet szenvedje. (...)

Csontváry nem tudatos együttérzéssel festette a képet. Noha írásaiban elég sokat foglalkozik a zsidósággal, inkább történetük, az Egyiptomból való kivonulás érdekelte, és saját tájélménye, tapasztalata alapján pörlekedett az ótestamentumi legendák igazával. Írásai-
ban általában kettéválasztotta a zsidóságot. Az Ábrahám-ivadékokra, akik közé tartozik a Nablusban élő samarit szekta. »Ezek talpig becsületes gondolkodású emberek, akikkel személyesen érintkeztem s a húsvéti szertartásinál jelen valék.« Emellett vannak azonban – írja zavarodott hangú följegyzéseiben – a kazar nép utódai, akik politikai célból fölvtették Mózes vallását, ők élnek az európai országokban, és részesei a kultúremler tévedéseinek, összefonódtak a modern társadalom dekadenciájával. A nemes együttérzés és a szigorú bírálóat a zsidósággal szemben tehát együtt élt benne – mint ahogyan ugyanilyen kettős aspektusból szemlélte a többi népet, beleértve a saját maga hivatása révén kiválasztottnak titulált magyarságot is. A zsidósághoz való viszonyából tehát nem érthetjük meg a *Panaszfallat*. A hatvanhét életnagyságú fej között megtalálhatjuk akár a talpig becsületes gondolkodású nablusiak, akár a satyri vadékok típusait is.

Csontváry mondanivalója ismét egyetemesebb, szimbolikusabb, akár tudatában volt ennek, akár nem. Ahogy egyházi témájú képén is másról volt szó, mint a bibliai jelenet pusztá illusztrálása, a témát Csontváry a festményén is az általános emberi időtlen szférájába emelte. Erre utalnak a különféle korok öltözetét viselő figurák: a flamand képek realizmusát idéző, gótikus fejkendős adományozó, a francia XVIII. századi szépség, a századforduló divatjába öltözött leány, mellette az ősi biblikus öltözetű fájdalmas asszony, a quattrocento képek alakjai és bennszülött héber és arab figurák. Vagy mit keresne ott a jeruzsálemi panaszfallnál a hetyke bajszú, bosnyák mentés, piros fezes férfi vagy a zöld kucsmás, nagy bajszos öreg – ha e tömeg nem az emberiség szimbóluma lenne. »...ha az ember a hatezer éves cédrusoknál van, hát Mózes ideje nagyon fiatalnak, Salamonnak, Dávidnak csak az imént lezajlottnak tűnik elő, mert azóta semmi sem változott« – írja egy helyütt, hát ennek az időtlen időnek a perspektívájából miért lenne anakronisztikus az időtlen idők felgyülemlett jáját elsíró

panaszfali imát ábrázoló képen az ősmagyarok vagy Csontváry szerint a hunoknak két képviselője – hiszen szerinte néhány ezredéve innen indult Attila világhódító útjára, s itt éltek valamerre őseink is. Hogy pontosan hol? »Hogy hol jártak, hol nem jártak, kérdeztétek a vándormadarat.«

Nem egyszerű látványélmény megfestése tehát a kép. Persze megalkotásánál a konkrét élmény is közrejátszott. Apró jelekkel is konkretizálta a helyszínt, a panaszfal kövein a valóságnak megfelelően feliratokat olvashatunk, héber neveket és votív feliratot. A panaszfal környéke, hangulata, a bennszülöttek öltözete, fiziognómiája is rokon a képen láthatóval, és e remek karakterek is a megfigyelés szülöttei. Az élmény tehát konkretizálta, motiválta a víziót, de a jelenet szimbolikussá, általános érvényűvé magasztosult. E szimbolikus jelleget erősíti a panaszfal elé rajzolódó, görcsösen kígyózó, szeszélyes faág – jajongó, ideges levélkéivel. Mintha a növény is részt venne a sírásban, ágai, hajtásai a jajongók tört, szívtépő ritmusa szerint csavarodnak. Az ágon három madár – árnyékba bújt két szürke és a zöldellő ágvégen ülő kis vörös begyű. Az árnyékban levők talán verebek, a másik inkább énekesmadár. Félreérthetetlenül szimbolikus jelentésük van. Mit mond velük? A három madár a népmesék világában a baj szimbóluma; a madár a mitológiákban, a pszichológiai szimbólumtáblákban általában a léleké. Csontváry írásaiban sűrűn szerepelnek az énekesmadarak mint a világ, a természet szépségét dicsérő dalnokok, a minden élőlény »fajtulajdonságának« nagyszerű reprezentánsai, a veréb pedig az énekelni hiába akaró földhözragadtság szimbólumaként. E fa és a három madár valamiféleként a zsidóság Csontváry szerinti sorsát jelképeznék? Mert ő úgy vélte, a nablusi szekta szabályait ismerve, hogy az ősi faj fogadalomból nem szaporodik, s a jeruzsálemi hallatlan szegénység, »Jeruzsálem pusztulása és energia nélküli kimúlása« is bizonyítja az ősi erő hanyatlását, a zsidók európai asszimilációjára célozva pedig azt írja: »Az öreg fa ágába be lehet ojtani egy más fajta ágat, s ez kitűnő gyümölcsöt is hozhat létre, de ezzel a fa törzsét meg nem ifjítottuk.« Lehet tehát, hogy ilyen szimbolikus célzat is rejlik a képen. Csontváry szimbólumait azonban nem lehet mindig teljesen feloldani és racionális mondandóra visszavezetni.

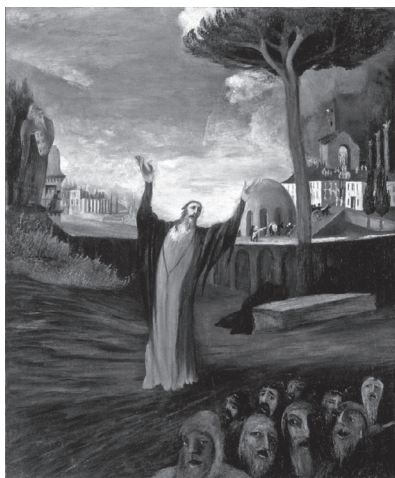
A kép szimbolikus jellege is arra utal, hogy *A panaszfal bejáratánál Jeruzsálemben* több az etnográfiai zsánerképnél, Csontváry nem is csak

a zsidóság sorsát, hanem a »nagy múltat«, az emberiség jelképszerű figuráit festette meg. A figurák lelki rajza is több a találó karakterisztikus jellemzésnél. Az előtér jellegzetes kartartású zöld köpenyes öregje, a nagy barna szakállú, kék ruhás férfi, a kórus zsidófejei vagy a többi, torzságában, elrajzoltságában is ragyogó arc döbbenetes mélységeket tár fel, a lelki elesettség, a mindennel leszámolt bölcsesség vagy az érintetlen tisztaság megrendítő típusai. Sorsportrék és nem csupán egy palesztinai vallási rítus zsáneralakjai, ezért is válhattak az emberi elesettség, nyomor, révület és megrendültség időn túli reprezentánsaivá. Oly fájdalmat, mint a kezét fejére tevő öreg rabbi vagy a falnál síró, csontvázvékony, szakadt ruhájú, piros topánú imádkozó alak háttartása vagy a nagy szakállú, halálba rokkoló öreg zsidók fáradt arca sugall – csak a művészettörténelem nagy talentumai tudtak vászonra varázsolni. És nemcsak az arcok, hanem a kezek jellemzése is döbbenetes. Gőgös és fáradt, beszédes és néma kezek. A kolduló öregasszony piszkosbarna kezének és a kék ruhás fiatalasszony lepkekönnyű ujjainak a találkozása tragikus mélységeket éreztet. Minden kéz önálló jelentés. Vagy amilyen szörnyű nyomort, az egész keleti mizériát éreztet a csonttá soványodott, horpadt horpaszú kóbor kutya rajza! – Bruegel Prado-beli *Halál diadalán* látható csontvázkutya édestestvére. A megrázó, ihletett emberábrázolásban, az emberiség tragikus élményei képpé transzponálásában, a lelki elesettség apokaliptikus jelenítésében rejlik a kép megrendítő mélysége.” (NÉMETH 1970, 106–107. o.)

Fohászokodó üdvözítő – 1903, olaj, vászon, 100 × 82 cm, Pécs, Csontváry Múzeum

Jézus földi szolgálata győzelmesen haladt előre. Fellépésének harmadik évében tanítványai is kezdték érteni győzelmeinek titkát, ezért fordultak hozzá a kéréssel: „*Taníts minket imádkozni, amiképpen János is tanította az ő tanítványait!*” (Lk 11,1) Minden földi győzelem titka az Istennel való szoros kapcsolatban áll. Isten erejével lehet csak embereket valóságosan megsegíteni. A *Fohászokodó Üdvözítő*vel Csontváry nem csak életművének kulcsművét hozta létre, de a bibliai képzőművészet egyik leghatalmasabb alkotását is, melyet Leonardo *Utol-só vacsorája*, Michelangelo sixtusi freskói, *Dávid- és Mózes-szobrai*, *brugge-i Madonnája*, Rembrandt páratlan bibliai olajfestményei mellé helyezhetünk.

A kép bal felső sarkában Mózes látható a Tízparancsolat két kőtáblájával. Az égszínkéktől Mózesen át lefelé haladva, átlósan érkezünk Jézus alakjához. A jelzés egyértelmű: Jézus azért jött, hogy „a törvényt igazán jelentse meg” (Ézs 42,1–4). Isten törvénye a szeretet. Jézus azért jött, hogy bizonyítsa: az önzés, a bűn világában is lehet szeretet által élni, mi több, egyedül ez az élet vezet boldogsághoz, békességhez, megelégedettséghez. Jézus egész küldetése a Tízparancsolat betöltésének valóságát fejezte ki.

Ha szemünkkel továbbhaladunk a bal felső saroktól elkezdődő átló vonalán, Jézus körül riasztó kietlenséget látunk, jobb oldalon lent pedig egy tőle egyenesen méltatlankodva menekülő embertömeget. Látszólag nem közelítenek Jézushoz, sőt úgy tetszik, mintha gondolkodás nélküli visszautasításban lenne része. (Németh Lajossal, Csontváry nagyszerű monográfusával ebben nem tudunk egyetérteni: ez a tömeg nem lehet a tanítványok ábrázolása!) A tömegnek nem a szeretet kell. Nem is a gondolkodás. A testi vágyak kielégítése mindenáron, a kényelmes élet, az elvtelenség. A tömeg mindig ateista. Különösen a modern világ által létrehozott tömegek, hiszen őket a fogyasztás, a kényelmes élet bálványaihoz akarják terelni. „El Jézustól!” – mintha ez lenne a jelszavuk. Csontváry 1903-as festménye mindmáig érvényesen jeleníti meg az utóbbi száz év tömegeit.

De van egy másik tömeg is: a jobb felső sarok felé húzódó, templomba járó emberek együttese. A Kálvária előtt elhaladva a kivilágított templomba igyekeznek. Látszólag tehát keresztények, „gyakorolják vallásukat”, ugyanakkor érdekes, hogy – Csontváry jelzése szerint – ők ugyanúgy távolodófélben vannak Jézustól. A pusztá vallásgyakorlással még nem költözik Jézus a szívbe. A vallás és a hit szembeállítása a 19–20. század eszmetörténetének egyik – ha nem a legfontosabb – fejezete. Kierkegaard-tól Nietzscheig, Tolsztojtól Dosztojevszkij

át József Attiláig. Bizonyos, hogy a vallás külső megjelenése a hitnek, de a hit nélküli vallás a legveszélyesebb. Az ateizmusnál is veszélyesebb, félreérthető, félrevezető volta miatt.

Jézus körül barna kopárság, elhagyatottság, egyedüllét. Jézus kezei a mennyet is, a földi lakókat is keresik, kérelik. De kinek is kell Jézus?

Csak sokára találjuk meg azokat, akiknek valóban közük van hozzá. Két gyászruhába öltözött tanúbizonyosság a Jelenések könyve 11. fejezetéből, amint egy sír kőlapjára borulnak, mögöttük cédrusfa emelkedik. Sudáran, ahogy több Csontváry-festményen hasonlóképpen. Magát a Bibliát (az Ó- és az Újszövetséget) szimbolizálja a Zakariás könyve 4. fejezetét idéző Jelenések könyve 11. fejezetében szereplő, „két gyászruhába öltözött tanúbizonyosság”, más jelképpel a „két olajfa”. Aki a Biblia szerinti hitet követi, nem pusztán egy valláshoz, hanem magához az élő Jézushoz jut el, aki életét adta és adja ma is az emberért. Áldozat, pap, főpap Ő egy személyben.

Az Ady Endre és Csontváry Kosztka Tivadar közötti szellemi kölcsönhatásról érdekes tanulmány olvasható még Lükő Gábor *Csontváry zarándokútja* című írásában.

Csontváry Kosztka Tivadar fent említett festményei kivetíthető méretben innen tölthetők le: https://drive.google.com/open?id=1Hesjt1t-hqbpRpzC_1fJxyORbeWgIHXM1

KÉRDÉSEK ÉS TÉMAÖTLETEK

- ▶ Vetítsük ki Csontváry Kosztka Tivadar fent megjelölt bibliai témájú alkotásait, és beszéljünk a festmények alapján a bibliai történetekről.
- ▶ Ady Endre Istent kereső és vele viaskodó lírája alapján beszéljünk az egyes versekről, valamint térjünk ki az Istennel való viaskodás kérdésére.

Mindszenty-per

A Mindszenty-pert és körülményeit frappánsan összefoglalja Tarján M. Tamás az alábbi tanulmányában:

1949. február 8. – Mindszenty Józsefet életfogytiglani börtönbüntetésre ítélik

„Hiba volt az is, hogy a vezető magyar politikusok legtöbbször csak felületesen vagy egyáltalán nem ismerte Lenin és Sztálin legfontosabb műveit és az orosz bolsevizmus arcát: tetteit, célkitűzéseit, gyakorlatát.” (*Mindszenty József*)

1949. február 8-án ítélte életfogytiglani börtönbüntetésre a kommunista népbíróság Mindszenty József hercegprímást, akit egy koncepciós per során hazaárulás és valutaüzérkedés vádjában találtak bűnösnek.

Mindszenty már a kommunista hatóságok zaklatása előtt „hozzászokott” a politikai üldöztetéshez, ugyanis a második világháború alatt – még veszprémi püspökként – nyilvánosan vállalta békepárti nézeteit, és részt vett azon memorandum megfogalmazásában, melyben a magyar klerikusok a háborúból való kiugrásra kérték Horthyt, amiért a nyilas-hatalomátvétel után a „gyanúsak” közé került. A püspök ráadásul Szálasi Ferenc rémuralma alatt sem rejtette véka alá nézeteit, elutasította a zsidókkal való embertelen bánásmódot, és nem volt hajlandó hálaadó misét celebrálni a hungarista vezetés üdvére. Bátor kiállása következtében Mindszentyt 1944 novemberében hazaárulás vádjával őrizetbe vették, és Sopronkőhidára, majd Sopronba hurcolták, ahonnan csak öt hónap után térhetett vissza Veszprémbe. Helytállása miatt a klerikust a világháború után általános tisztelet övezte, így Serédi Jusztinián esztergomi érsek halálát követően ő lett az első számú jelölt a primási székbe, melyet XII. Pius pápa jóvoltából 1945 októberében el is foglalhatott.

Mindszenty József helyzete a második köztársaság alatt sem lett sokkal egyszerűbb, hiszen a demokratikus színpalak mögött a SZEB és a Vörös Hadsereg által támogatott kommunista párt egyre komolyabb befolyásra tett szert, ez az ideológia pedig igencsak barátságatlanul viseltetett a tüntetőleg hercegprímási titulust viselő főpappal szemben. Az érseket fenyegető veszéllyel a Vatikán is tisztában volt, ezért XII. Pius 1946 februárjában bíborosi kalapot küldött Mindszentynek, hogy védelmet nyújtson számára a várható zaklatások ellen, melyeket a főpap végül nem tudott elkerülni. Igaz, nem is nagyon törekedett erre, hiszen – a politikai tendenciákra fittyet hányva – komoly egyházszervező tevékenységbe kezdett: részt vett az ottawai nemzetközi katolikus kongresszuson, 1947-re Boldogasszony-évet hirdetett Magyarországon, az augusztus 20-i Szent Jobb-körmeneteken pedig

százazreket mozgósított. A hercegprímás karizmája miatt rövid időn belül kivívta a demokratikus berendezkedést „felszalámizó” kommunisták féltékenységét, így aztán a „fordulat évében” ismét egy dikta-túra börtönében találta magát.

Mindszentyt 1948. december 26-án hazaárulás és valutaüzerkedés gyanújával vették őrizetbe, és számos más klerikussal együtt az ÁVO hírhedt főhadiszállására, az Andrásy út 60. alatt fekvő pincébe hurcolták. A bíborost a „vizsgálat” során több alkalommal is megkínózták, illetve pszichotrop szerekkel kezelték, melyek hatása alatt beis-merte, hogy részt vett a harmadik világháború előkészítésében, kémkedett a nyugati hatalmak kormányainak, jelentős összegeket küldött külföldre, és megpróbálta átjatszani a Szent Koronát a Habsburgok javára. A vádak nyilvánvalóan koholtak voltak, a népbíróság azonban az eljárása során bűnösnek találta Mindszenty Józsefet, és 1949. február 8-án kimondott ítéletében életfogytiglani börtönbüntetést szabott ki rá.

Bár a kirakatperben hozott ítéletet nemzetközi felháborodás és az eljárás résztvevőinek kiátkozása követte, sem XII. Pius fellépése, sem a világ nagyvárosaiban lezajlott tüntetéssorozat nem eredményezett változást Mindszenty ügyében. A hercegprímás ezután hét évet töltött az ÁVO fogságában, börtöncelláját pedig 1955-től baranyai, majd nőgrádi házi őrizet váltotta fel. Mindszenty József számára a szabadságot az 1956. október 23-án kirobbanó forradalom hozta el, ezután ugyanis Pálinkás-Pallavicini Antal őrnagy jóvoltából Budapestre mehetett, ám az ottani események hamarosan újabb üldöztetést hoztak a sokat szenvedett érsek életébe.

KÉRDÉSEK ÉS TÉMAÖTLETEK

- ▶ A Mindszenty-per mellett beszéljünk Ordass Lajos bebörtönzéséről is, valamint az egyházakat ért hátrányos megkülönböztetésről.
- ▶ Ez az alkalom kiváló lehetőség a szabadság és a szabadság hiányának kérdéséről való gondolkodásra.
- ▶ A hitvalló egyház, avagy a hitvalló kereszténység az elnyomó időszakban tud leginkább megmutatkozni. Beszéljünk az ebben lévő feszültségről és a hitvalló életről.
- ▶ Bűnös vagy áldozat? A korszakot és az abban bizonyos döntéseket hozókat ma már sokszor könnyen és könnyelműen megítéljük. Beszél-

gessünk a felelősségről, a nem elhamarkodott ítélezésről. Ehhez érdekes adalék lehet az 1971-ben Philip *Zimbardo* vezetésével végzett börtönkísérlet felőli megközelítés, amely jól bemutatja, hogy az ember megváltozott körülmények között olyan döntéseket képes hozni, melyekre korábban nem is gondolt.

- ▶ Mi a tanulság? A visszatekintés, a múlt értelmezése mit jelent nekünk ma? Mi a mai feladatunk? Hogyan legyünk keresztényként/egyházként jelen a világban?

Mahátma Gandhi

Mahátma Gandhi (1869–1948) jogász, politikus, India politikai és spirituális vezetője, az indiai függetlenségi mozgalom vezéralakja, „a nemzet atyja” volt.

1869. október 2-án született, vallásos hindu nevelést kapott, de hatott rá az erőszakmentességet és toleranciát hirdető dzsainizmus is. Tizenhárom évesen megénósítotték, egy ideig ateista volt. Angliában tanult jogot, az itt töltött idő alatt a helyi szokások és az otthoni hagyományok közt őrlődött, a vallási előírások betartásával egész életében küszködött. 1893-tól Dél-Afrikában élt, s a faji megkülönböztetéssel szembesülve az itteni indiaiak szószólója lett. Amikor 1906-ban a brit hatóságok egy megalázó rendeletet adtak ki, a Gandhi vezette indiaiak a megtorlást is vállalva tiltakoztak. Az erőszakmentes ellenállás, a szatjágraha eredménnyel járt, a rendeletet 1914-ben visszavonták. Gandhi ebben az évben tért haza, 1920-tól volt a függetlenségi mozgalom és a Kongresszus Párt vezetője. Fegyvertelen harcot, „együttműködést” hirdetett a brit gyarmatosítókkal szemben, polgári engedetlenségi mozgalma bojkottálta a brit intézményeket és árukat. Gandhi többször került börtönbe, többször folytatott éhségsztrájkot, de célját mindig elérte. 1934-ben lemondott a Kongresszus Párt vezetéséről, mert szerinte vezetőtársai az erőszakmentességet csak eszköznek tartották. A második világháború idején újra szembefordult pártjával, amely az autonómia fejében támogatta a briteket. 1947-ben nem tudta megakadályozni, hogy a kivonuló britek a hindu–muszlim ellentétre játszva gyarmatukat két részre (Indiára és Pakisztánra) osszák. Az egység elvesztését, a két közösség közti öszszecsapásokat Gandhi tragédiaként élte meg. Gyalog járta a falvakat a menekültek segítésére, a sebek gyógyítására törekedve, ezért mind-

két fél részre hajlással vádolta. Mivel a szó nem használt, hetvenkilenc évesen börtönbe kezdett, s ennek hatására a zavargások megszűntek. 1948. január 30-án egy hindu fanatikus gyilkos golyója oltotta ki életét, hamvait több urnába osztották szét, és India különböző részein kiállították. Családja kérésére halála hatvanadik évfordulóján hindu szokásoknak megfelelően a hamvakat a tenger fölött szórták szét.

Két célja, a függetlenség és népe felemelése közül Gandhi az elsőt maradéktalanul elérte, a második azonban csak részben valósult meg. Ő egy archaikus, egyenlősítő társadalomról álmódott, ahol nincs szegénység, de modern nagyipar se, olyan közösséget akart, ahol mindenkinek jut megélhetés, étel, ruha. Életéről Richard Attenborough rendezett filmet *Gandhi* címmel.

Tarján M. Tamás Mahatma Gandhi életéről szóló, a *Rubicon*ban megjelent cikke kiválóan összefoglalja Gandhi életét: http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1869_oktober_2_mahatma_gandhi_szuletese/

IDÉZETEK MAHATMA GANDHITÓL

- „Magad legyél a változás, amit a világban látni akarsz.”
- „Nincs egyéb fegyverem, egyedül csak az erőszaknélküliség.”
- „Ha igazad van, megengedheted magadnak, hogy megőrizd a nyugalmad. Ha nincs igazad, nem engedheted meg, hogy elveszítsd.”
- „Élj úgy, mintha ma lenne az utolsó napod. Tanulj úgy, mintha öröké élnél.”
- „Minden ország kultúrája lengje körül a házamat. De egyik se szakítson el szülőföldem talajától.”
- „Úgy tűnik, sokkal nehezebb legyőzni a láthatatlan szenvedélyeket, mint fegyverrel meghódítani a látható világot.”
- „Ha a szeretet vagy az erőszakmentesség nem a létünk törvénye, minden érvem darabokra hullik.”
- „Nem veszítheted el a hited az emberiségben. Az emberiség egy óceán; ha pár cseppje piszkos is, az óceán maga nem lesz piszkos.”
- „Az emberi természet alapvetően nem gonosz. A vadságról tudjuk, hogy behódol a szeretet hatalma előtt. Soha ne mondj le az emberi természetről.”
- „Csak akkor beszélj, ha a csendnél értelmesebbet tudsz mondani.”
- „Az erőszak előbb-utóbb kimerül önmagától, de ebből a kimerültségből nem születhet béke.”

- „Az emberiséget a szeretet törvénye uralja. Ha az erőszak, azaz a gyűlölet uralkodna, már rég kihaltunk volna. És mégis, a tragédiája a dolognak, hogy az úgynevezett civilizált emberek és nemzetek úgy viselkednek, mintha a társadalom alapja az erőszak lenne.”
- „Ellenzem az erőszakot, mert amikor látszatra jót tesz, a jó csak időleges; amikor rosszat tesz, viszont maradandó.”
- „Az ideális erőszakmentes állam egy szervezett anarchia lesz. Azt az államot vezetik legjobban, amelyet a legkevésbé vezetik.”
- „A passzív ellenállás kétélű kard; bárhogyan lehet használni. Áldás annak, aki használja, és áldás annak, aki ellen használják.”
- „Kétféle hatalom létezik. Az egyik a büntetéstől való félelemmel éri el a célját, a másik szeretetteljes cselekedetekkel. A szereteten alapuló hatalom százszorta hatékonyabb és maradandóbb, mint az, amelyik a büntetéstől való félelemből ered.”
- „Ami kegyelmet remél az ellenféltől, nem erőszakmentes.”
- „Egy tévedés nem lesz igaz attól, hogy ismételtetik, de az igazság sem lesz tévedés, csak mert senki sem ismeri el. Az igazság tömegtámogatás nélkül is fennmarad. Az igazság önfenntartó.”
- „Aki szemtől szemben kívánja látni az Igazság egyetemes és mindent átható Szellemét, annak meg kell tanulnia, hogy a leghitványabb teremtményt is ugyanúgy szeresse, mint önmagát. Aki erre törekszik, annak az élet egyetlen területéről sem szabad kivonulnia. Így sodorhatott engem is az Igazság rajongó szeretete a politika mezejére, és habozás nélkül, noha a legmélyebb alázattal állíthatom, hogy aki szerint a vallásnak semmi köze a politikához, az nem tudja, mi a vallás.”
- „Hindu vagyok és egyszerre muszlim, keresztény, buddhista és zsidó.”
- „Ha hinduk vagyunk, csak imádkozhatunk, de nem azért, hogy a keresztények hinduk legyenek..., hanem, hogy a hindu egy jobb hindu legyen, a muszlim egy jobb muszlim, a keresztény egy jobb keresztény.”
- „Törekvésem nem szabad, hogy aláássa valaki más hitét, hiszen a célom, hogy a saját vallásának jobb követője legyen.”
- „Tisztelnünk kell más vallásokat is, mint amennyire a sajátunkat is tiszteljük. A merő tolerancia nem elég.”
- „Képtelen vagyok megbarátkozni a megtérés eszméjével. (...) Ez egy hiba, amely talán a világ béke iránti törekvéseinek legnagyobb aka-

- dálya... Miért akarna egy keresztény egy hindut megtéríteni? Miért ne lenne elégedett azzal, hogy a hindu egy jó vagy hívő ember?”
- „A vallások különböző utak, amelyek ugyanoda vezetnek. Mit számít, hogy külön úton járunk, ha a célunk közös?”
 - „Szeretem a Krisztusotokat. Nem szeretem a keresztényeiteket. A keresztényeitek nem olyanok, mint Krisztus. A gazdag keresztény államok materializmusa ellentmond Jézus Krisztus kijelentésének, mely szerint *»nem szolgálhattok egyszerre Istennek és a mammonnak.«*”
 - „Ha Isten megjelenne az éhezőknek, azt nem merné máshogy megtenni, csakis kenyér formájában.”
 - „Nincs semmi, ami oly mértékben pusztítaná a testet, mint az aggodalom, és ha valaki hisz Istenben, akkor szégyellheti magát, ha bármi miatt aggodalmaskodik.”
 - „A lelkem mélyén szakadatlan vitában állok Istennel, hogy hogyan engedhet meg olyan szörnyűségeket, mint a háború. Az erőszakellenességem majdhogynem tehetetlennek tűnik. De a mindennapos vita után megkapom a választ, hogy sem Isten, sem az erőszakellenesség nem tehetetlen. A tehetetlenség az emberben van. Folytatnom kell, a hitem elvesztése nélkül, még ha tönkre is megyek közben.”
 - „Az a vallás, amelyik nem vesz számításba gyakorlati ügyeket, és nem segít megoldani őket, nem is vallás.”
 - „Ahogy a fának is egy törzse van, de sok ága és levele, úgy csakis egy vallás létezik – az emberi vallás – és annak sok hitvallása.”
 - „Gyűlöld a bűnt és szeresd a bűnöst.”
 - „Istennek nincs vallása.”

KÉRDÉSEK ÉS TÉMAÖTLETEK

- ▶ Gandhi élete az erőszak és a szabadság kérdéséről való beszélgetésre kiválóan alkalmas.
- ▶ A vallással kapcsolatban tett kijelentéseit (az idézetek második felében többel is találkozhatunk) érdemes egyesével megvitatni. Éles szavai önmagunk felé intézett kérdések lehetnek, melyek által saját identitásunkról és nézeteinkről tudunk beszélgetni.
- ▶ India lakosságának kb. 2,3%-a keresztény – beszéljünk az evangélikus külmisszió múltjáról és jelenéről.

Evangélikus – római katolikus közös nyilatkozat a megigazulás tanításáról

1999. október 31-én Augsburgban írták alá evangélikus és római katolikus teológusok a *Megigazulásról szóló közös nyilatkozatot*. Ezt az ünnepélyes pillanatot olyan, az ökumené és az egyház látható egysége felé mutató dokumentumok és események követték, mint a *Szembenállástól a közösségig dokumentum* vagy a lundi találkozó.

Tanulmányozzuk a római katolikus – evangélikus közös nyilatkozatot a megigazulásról: https://teol.lutheran.hu/tanszek/rendszeres/munkatarsak/ra/2000_tanulmanyozzuk_kozos_nyil.pdf

A nyilatkozat keletkezéséről, jelentőségéről és értelmezéséről Reuss András 2000-ben elhangzott előadásának részleteit közöljük:

Tudni kell, hogy evangélikusok és római katolikusok között a reformáció óta volt párbeszéd, hogy egyrészt a szakadásnak elejét vegyék, azután pedig, hogy a szakadást orvosolják. A 16. században Melancthon rengeteg tárgyalást folytatott, de mégis egy új lendületet vettek ezek a megbeszélések a II. vatikáni zsinat után. 1967-ben, tehát rögtön a II. vatikáni zsinat után alakult meg az a közös bizottság, amelybe a Lutheránus Világszövetség és a Vatikán delegált képviselőket, és hatévenként megújítva a bizottság összetételét azóta is dolgozik. Ennek a munkának a gyümölcse ez az irat, amely 1997-ben készült el. Nem ez az első ilyen közös irat, és nem csak evangélikusok és római katolikusok folytattak ilyen párbeszédet, hiszen két hétszáz oldalas kötetet töltenek meg a különféle két- vagy többoldalú dialógusoknak az anyagai. Volt természetesen a reformátusok és evangélikusok között párbeszéd, volt olyan párbeszéd is, ahol katolikusok, reformátusok, evangélikusok, tehát három oldal vett részt nemzetközi szinten, valamint anglikánokkal, baptistákkal, ortodoxokkal és másokkal, nem lehet mind felsorolni. Arról van tehát szó, hogy egy hosszú folyamat eredménye ez az 1997-ben elkészült irat.

A nyilatkozat tartalmazza azt, amivel mindannyian egyet tudunk érteni, és ezért azt kell mondani, hogy egy óriási előrelépés ez a közös nyilatkozat, mert a 15. pontban ott olvassuk ezt a mondatot, de tulajdonképpen az egész pontot felolvashatom: „Közös a hitünk, hogy a megigazulás a Szentháromság Isten műve. Az Atya elküldte Fiát e vi-

lágba a bűnösök üdvösségére. A megigazulás alapja és feltétele, hogy Krisztus emberré lett, meghalt és feltámadt. A megigazulás ezért azt jelenti, hogy maga Krisztus a mi igazságunk, amelyben az Atya akaratára szerint a Szentlélek által részesedünk. Közösen valljuk: egyedül kegyelemből, Krisztus üdvözítő művébe vetett hitben, nem saját érdemünk alapján fogad el minket Isten és kapjuk a Szentlelket, aki megújítja szívünket, képessé tesz és felszólít jó cselekedetekre.” Ha egy szigorlaton egy teológiai hallgató azt mondja, hogy ezt érti megigazuláson, akkor feltehetően jelest kap feleletére.

Nagy probléma azonban, hogy ötszáz év vitái vannak a hátunk mögött, ezért a szavakon nem ugyanazt értjük, vagy ha ugyanazt is értjük, van valami mellézköngéjük. A szavak mellett, a szavak értelme mellett ott van az a gyakorlat, melyet az egyházaink folytatnak, és akkor hallva azt, amit a másik fél mond, mindjárt melléje gondoljuk a gyakorlatát, és ez természetesen kölcsönös, tehát ők is melléje gondolják. Emiatt mégis hallatlanul nehéz a teljes egyetértés, ezért ez a nyilatkozat nemcsak ezt a mondatot tartalmazza vagy ezt a szakaszt, melyben teljes egyetértés van. A derekas része a nyilatkozatnak a megállapítás után következik, ahol hét cím alatt hét vitatott teológiai témát tárgyal. A hét téma mindegyikét három bekezdésben tekinti át. Az első bekezdések így kezdődnek: „Közösen valljuk...”, és itt azt mondják el, amit közösen tudnak mondani róla, utána pedig egy-egy bekezdésben a katolikusok, illetve az evangélikusok mondják el azt, ami az ő sajátosságuk, végeredményben azt, amiben nem egyetértés, hanem különbözőség van. Ez a közös nyilatkozat tehát úgy közös, hogy bizonyos dolgokat közösen állítanak, ugyanakkor ugyanezekről a dolgokról azt is megállapítják, hogy különbségek is vannak közöttük.

Nagyon egyenes a nyilatkozat, kimondja azt, hogy az alapvető igazságokban egyetértés van, megmaradtak viszont különbségek is, amelyeknek a tisztázásán fáradozni kell. Kimondják azonban, hogy a különbségek, amelyeket itt leírnak vagy jeleznek, nem elválasztók. A fogalmazás pontos jelentésén, hogy a különbségek „elfogadhatók, tűrhetők vagy nem elválasztók”, lehet gondolkodni. A fordításnál mi német, angol és francia szöveget vettünk kézbe, és elég nagy különbségek voltak közöttük. Végeredményben azt jelenti ez, hogy vannak alapigazságok, amelyekben egyetértünk, és ezért a másikat elfogadjuk

keresztyénnek. Vannak különbségek is, ezek a különbségek azonban nem akadályozzák azt, hogy a másikat keresztyénnek tartsuk.

Érdemes Reuss András *Az egyetlen vagy az egyik. A megigazulás mint az egyházi tanítás és gyakorlat elengedhetetlen kritériuma* című írását is tanulmányozni: http://medk.lutheran.hu/files/2012_reuss_andras_az_egyetlen.pdf

A megigazulás teológiai kérdésében gyülekezeti használatra leginkább Margot Kässmann és Ralph Ludwig *Reformációi ábécé 95 tételben* című rövid magyarázatát ajánljuk:

„Hogyan találom meg a kegyelmes Istent? – ez a kérdés nem hagyta nyugodni Luthert. Kezdetől fogva beleivódott a középkori félelem a tisztító tűztől, a pokoltól, és mindent meg akart tenni annak érdekében, hogy az egyenes úton járjon Isten mennyei örökkévalósága felé. Amikor csak lehetett, gyónni ment, nehogy valami meggyónatlan vétke maradjon. Mégis úgy érezte, hogy élete Isten szemében soha nem lesz tökéletes. »Az igaz ember pedig hitből fog élni.« Pál apostolnak ez a mondata hozta meg számára az áttörést, és helyezte a dolgokat teljesen új megvilágításba. Nem kell félelemben élnünk, mert Isten már régen értelmet adott életünknek. Jézus Krisztusban az ember minden bukása eltöröltetett.

Luthernek a kegyelmes Istenre vonatkozó kérdését ma kevesen értik meg elsősre. Holott az a kérdés, hogy van-e értelme az életnek, mindenkit foglalkoztat. Mi lesz velem, ha nem bírom a tempót, ha elvesztem a munkahelyemet, ha nem keresek eleget, ha nem vagyok elég szép? Az életre szóló ígéret, amelyet Luther megtalált, a következő: Isten megigazítja életünket, függetlenül attól, hogy sikerül-e betartanod parancsolatait. A Biblia mélyreható tanulmányozása során és Szent Ágoston írásait olvasva Luther felfedezte, hogy nem az emberi teljesítmény az, ami Isten előtt üdvösségre méltóvá tesz. Sokkal inkább Isten az, aki kegyelmével felénk fordul. Hogy ez mit jelent, azt a kegyelem és törvény viszonyának tükrében érthetjük meg. Az az ember, akit a jog és a törvény bűnösnek nyilvánít, még mindig reménykedhet a kegyelemben. Ez ma is világos mindenki előtt. Luther döntő felismerése az volt, hogy Jézus Krisztus kereszthalála minden hívő ember számára lehetővé tette az isteni kegyelem elnyerését. Mihelyst

az ember felismeri, hogy saját erejéből képtelen Isten parancsolatainak megfelelő, tökéletes életet élni, rábízhatja magát Jézus Krisztusra. Vagyis ha jog és törvény szerint elítélendő is mindaz, amit az ember tesz, mond vagy gondol, Isten szemében nem az. Ennek megtapasztalását nevezi Luther egyedül hit általi megigazulásnak (sola fide). Aki ezt megéli, szabaddá válik, és nem fél többé sem pokoltól, sem kárhózzattól. És ebből a szabadságból kiindulva minden tőle telhetőt meg fog tenni, hogy élete Isten parancsolatainak eleget tegyen, tudván, hogy eközben újra és újra elbukhat.”

KÉRDÉSEK ÉS TÉMAÖTLETEK

- ▶ Mit gondolunk az ökumenéről?
- ▶ Hogy lehet ökumenikusan, de saját evangélikus identitásunkat megőrizve kereszténynek lenni?
- ▶ A felekezeti vegyes házasság a gyülekezeteinkben nem ritka. Érdemes arról beszélgetni, hogy családi körben hogyan él meg az egyes résztvevők az ökumenét. Mit jelent számukra, hogy házastársuk más felekezetű? Okoz-e problémát? Járnak-e egymás istentiszteletére? Ajánljuk a római katolikus Regős Imre és az evangélikus Zászkaliczky Zsuzsa házaspárral közölt interjút (*Új Ember*, 2015. január 25.): <https://ujember.hu/a-csaladunk-oasis/>
- ▶ Más felekezet felé legtöbbször a szembenállásainkat fogalmazzuk meg. Gyűjtsük össze, hogy melyek azok, amelyek más felekezetenél példamutatók. Beszéljünk a közösségről.
- ▶ Az *Evangélikus – római katolikus közös nyilatkozat a megigazulás tanáról* dokumentumból válogattunk idézeteket. Beszélgessünk róluk. Figyelmesen térjünk ki az aktualizálásukra.

– A megigazulás: bűnbocsánat és igazzá tétel

Közösen valljuk, hogy Isten kegyelemből bocsátja meg az ember bűnét, és őt egyúttal megszabadítja a bűn leigázó hatalmából, és neki Krisztusban új életet ajándékozik. Amikor az ember hit által részesül Krisztusban, Isten nem számítja be bűnét, és tevékeny szeretetet munkál benne a Szentlélek által. Isten kegyelmes cselekvésének e két vonását nem szabad egymástól elválasztani, hiszen az ember hit által Krisztussal egyesül, aki a maga személyében a mi igazságunk (1Kor 1,30): a bűnök bocsánata is és Isten megszentelő jelenléte is.

Amikor az evangélikusok hangsúlyozzák, hogy Krisztus igazsága a mi igazságunk, mindenekelőtt ahhoz akarnak ragaszkodni, hogy

a bűnösnek az Isten előtti igazság adatik Krisztusban a bűnbocsánat hirdetésével, és élete csak a Krisztussal való egységben újul meg. Amikor hangsúlyozzák, hogy Isten kegyelme megbocsátó szeretet („Isten jóindulata”), ezzel nem tagadják a keresztyén ember életének megújulását, hanem azt akarják kifejezésre juttatni, hogy a megigazulás szabad az emberi közreműködéstől, és nem függ a kegyelem életújító hatásától az emberben.

Kérdések:

Mi a különbség az Isten igazsága és az ember igazsága között? Melyik a számunkra döntő?

Mit jelent a bűnbocsánat?

„Bocsásd meg vétkeinket, *miképpen mi is megbocsátunk* az ellenünk vétkezőknek” – mondjuk a Miatyánkban. Mit jelent ez a megigazulás értelmében?

Mit jelent személyesen a Krisztussal való egység? Hogyan törekszünk rá?

- Hit által és kegyelemből

Evangélikus értelmezés szerint Isten a bűnöst egyedül hitben (so-la fide) igazítja meg. Hitben az ember egészen Teremtőjébe és Megváltójába helyezi bizalmát, és így közösségben él vele. Maga Isten munkálja a hitet azáltal, hogy teremtő igéjével ilyen bizalmat hoz létre. Mivel Istennek ez a tette új teremtés, ezért az ember egész személyiségét érinti, reménységben és szeretetben folyó élethez vezet. Így az „egyedül hit általi megigazulás” tanításában megkülönböztetendő, de egymástól el nem választható a megigazulás és az élet megújulása, hiszen ez a megigazulás szükségszerű következménye, és nélküle nincs hit. Ez az alap, amelyből létrejön a megújulás: Isten szeretetéből fakad, amelyet Isten ajándékozik az embernek a megigazulásban. A megigazulás és a megújulás Krisztusban összekapcsolódik, Ő jelen van a hitben.

Kérdések:

Isten bizalommal van felénk, lehetőséget ad a valódi élethez. Mit jelent ez számunkra?

Az új teremtés kérdésének megvitatása.

- Törvény és evangélium

Közösen valljuk, hogy az ember az evangéliumban való hit által igazul meg „a törvény cselekvésétől függetlenül” (Róm 3,28). Krisztus betöltötte a törvényt, és halála és feltámadása által felülmúlta azt, mint az üdvösség útját. Valljuk azt is, hogy Isten parancsolatai érvényben maradnak a megigazított ember számára,

és hogy Krisztus – szavában és életében – Isten akaratát juttatja kifejezésre, amely a megigazított ember számára is a cselekvés mértéke marad.

Az evangélikusok arra utalnak, hogy a törvény és evangélium megkülönböztetése és helyes egymáshoz rendelése lényeges a megigazulás értelmezésére nézve. A teológiai szóhasználatban a törvény követelés és vád. Minden embert, a keresztyén embert is, amennyiben bűnös, egész életében vádolja és felfedi bűnét, hogy az evangéliumba vetett hittel egészen odaforduljon Istennek Krisztusban adott irgalmasságához, amely egyedül igazítja meg.

Kérdések:

Mit jelent: Krisztus mint mérték?

Beszélgetés a törvény és evangélium evangélikus értelmezéséről.

- ▶ A szembenállás és közeledés kérdésében érdemes Béres Tamás hálával kapcsolatos gondolatát idézni és az idézetben feltett kérdéseket akár egyesével is megvitatni. Ez nem csak az ökumenikus kérdésben, hanem tágabb perspektívában is izgalmas lehet:

„Ebben nem tudnék a felekezetek között különbséget tenni. Tudom, hogy hajlamunk van arra, hogy identitásunkat a másokkal való szembeállítás útján erősítsük. A hála viszont az a pont az életben, amit ha megértünk, nem fogom tudni, sem akarni ezt az utat követni. A hála egyik következménye az a felismerés, hogy többre teremtettem, mint hogy szembenállásaim összessége legyek. Tényleg van egy olyan világ, amire engem meghívnak? Tényleg lehet ebben szabadon, kreatívan, felelősen gondolkodni és következetesen élni? Tényleg van életváltoztató hatása annak a hitnek, hogy az Úr földi életünkre nekünk ajándékozta teremtését? Ezek olyan lehetőségek, melyek legtöbbször azok is maradnak. Pedig mindenki élhetne velük szabadon. Ez egy óriási mozgástér, amit nem teszünk teljesen nyilvánvalóvá saját magunk számára. Közösségileg úgy válhat ez egyértelművé, ha erről beszélünk, ha nem az tart minket össze, hogy kitől vagy mitől félünk, hanem az, hogy milyen óriási, értelmes szabadságot jelent a jézusi út.” (Részlet *A hálás élet művészete – Beszélgetés Béres Tamással* című, az *Evangélikus.hu* oldalon megjelent interjúból.)

- ▶ Érdemes a *Szembenállástól a közösségig* (2017) dokumentumból is néhány idézetet kiemelni és róluk beszélgetnünk:
 - Az egyház Krisztus teste. Amint egy a Krisztus, úgy a teste is egy. A keresztség által az emberek az ő testének tagjai lesznek.

- A II. vatikáni zsinat azt tanítja, hogy akiket megkereszteltek, és akik hisznek Krisztusban, de nem tartoznak a római katolikus egyházhoz, „a keresztségben megigazultak a hitből, Krisztus testének lettek tagjai, jogosan ékesíti tehát őket a keresztény név, s a katolikus Egyház gyermekei méltán ismerik el őket testvéreiknek az Úrban” (UR 1.3). Az evangélikus keresztények is ezt mondják katolikus társaikról.
- Mivel a katolikusokat és az evangélikusokat Krisztus egy teste kapcsolja össze, mindnyájan annak tagjai, ahogyan Pál írja 1Kor 12,26-ban: *„És így ha szenved az egyik tag, vele együtt szenved valamennyi, ha dicsőségben részesül az egyik tag, vele együtt örül valamennyi.”* Ami a test egyik tagját érinti, az a többire is hatással van. Éppen ezért, amikor az evangélikus keresztények emlékeznek azokra az eseményekre, amelyek kialakították egyházaik sajátos formáját, nem szeretnék ezt katolikus keresztény testvéreik nélkül tenni. Amikor közösen emlékeznek a reformáció kezdetére, a keresztségüket veszik komolyan.
- Mivel hiszik, hogy Krisztus egy testéhez tartoznak, az evangélikusok hangsúlyozzák, hogy egyházuk nem a reformációból ered, és nem ötszáz éve jött létre. Meggyőződésük, hogy az evangélikus egyházak a pünködsi esemény és az apostoli ígéretek alapján állnak. Ezek az egyházak a reformátorok tanításai és erőfeszítései nyomán nyerték el jelenlegi formájukat. A reformátoroknak nem volt szándékukban új egyházat létrehozni, és saját értelmezésük szerint nem is tettek ilyet. Az egyházat szerették volna megújítani, és ez hibáik és tévedéseik ellenére, hatáskörük keretein belül meg is történt.
- Mivel Jézus Krisztus halála előtt azért imádkozott az Atyához, *„hogyan legyenek”*, világos, hogy Krisztus testének megosztottsága ellenkezik Isten akaratával. Ellentmond annak a kimondott apostoli intésnek is, melyet Ef 4,3–6-ban olvashatunk: *„...igyekezzetek megtartani a Lélek egységét a békeesség kötelékével. Egy a test, és egy a Lélek, aminthogy egy reménységre kaptatok elhívást is: egy az Úr, egy a hit, egy a keresztség, egy az Istene és Atyja mindeneknek; ő van mindenek felett és mindenek által és mindenekben”*. Krisztus testének megosztottsága ellenkezik Isten akaratával.

Felhasznált irodalom

- A Heidelbergi káté.* Revidéált, egységes fordítás. Kálvin Kiadó, Budapest, 2015.
- Ágostai hitvallás.* http://reformacio2017.hu/wp-content/uploads/2016/08/Agostai_hitvallas_008.pdf
- A múlt magyar tudósai.* <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/MuMaTu-a-mult-magyar-tudosai-1/>
- Az evangélikus egyház hitvallási iratai I–II.* Evangélikus Egyetemes Sajtóosztály, Budapest, 1957.
- Biblia a magyar képzőművészetben.* http://biblia.hu/a_biblia_a_magyar_kepzomuveszetben/a_biblia_a_magyar_kepzomuveszetben
- BLUMBERG, Stanley A. – OWENS, Gwinn 1976. *Energy and Conflict.* Putnam, New York.
- CSEPREGI Zoltán 1996. A történelmi pietizmus és Luther. In: *Credo.* http://epa.oszk.hu/02300/02357/00002/pdf/EPA02357_Credo_02_1996_1-2_015-018.pdf.
- CSEPREGI Zoltán 2000. *Magyar pietizmus 1700–1756. Tanulmány és forrásgyűjtemény a dunántúli pietizmus történetéhez.* Teológiai Irodalmi Egyesület, Budapest. <http://medit.lutheran.hu/site/konyv/214>
- FABINY Tibor 1997. *A Magyarországi Evangélikus Egyház rövid története.* Evangélikus Sajtóosztály, Budapest. <http://medit.lutheran.hu/site/konyv/2962>
- GALAMBOS Ádám 2018. *A hálás élet művészete – Beszélgetés Béres Tamással.* <http://evangelikus.hu/halas-élet-muveszete>
- GÁTHY Vera. *A nagy lélek – Mahátmá Gandhi.* <https://terebess.hu/keletkultinfo/gathy.html>
- GÖRFÖL Tibor–KRÁNITZ Mihály 2002. *Teológusok lexikona.* Osiris Kiadó, Budapest.
- H. HUBERT Gabriella: *Az Evangélikus Országos Könyvtár korai történetének vázlat.* http://acta.bibl.u-szeged.hu/36704/1/monok60_048.pdf
- HEUSSI, Karl 2000. *Az egyháztörténet kézikönyve.* Osiris Kiadó – Teológiai Irodalmi Egyesület, Budapest.
- KÄSSMANN, Margot–LUDWIG, Ralph 2017. *Reformációi ábécé 95 tételben.* Luther Kiadó, Budapest.
- KAYSER Szilárd 1940. *A Luther Társaság története I.* FÉBÉ, Budapest. http://medit.lutheran.hu/files/kayser_szilard_luther_tarsasag_tortenete_1940.pdf.
- KEKEN András 1989. *Deák téri esték.* Magánkiadás, Budapest.
- KERÉNYI Ferenc 2008. *Petőfi Sándor élete és költészete.* Budapest.
- KERTÉSZ Botond (szerk.) 2004. *Kossuth és az egyházak.* Luther Kiadó, Budapest. <http://medit.lutheran.hu/site/konyv/2157>

- KOLLEGA Tarsoly István–KOVÁCS Eleonóra (szerk.) 2015. *A reformáció kincsei I.* Tarsoly Kiadó, Budapest.
- Közös nyilatkozat a megigazulás tanításáról.* Evangélikus Sajtóosztály–Szent István Társulat, Budapest, 1999.
- KRÁNITZ Mihály 2016. *Emlékezés és egységkeresés a reformáció 500. évfordulóján.* Szent István Társulat, Budapest.
- LANE, Tony 2001. *A keresztény gondolkodás rövid története.* Harmat Kiadó–Kálvin Kiadó, Budapest.
- LÜKŐ Gábor 1984. Csontváry zárandokútja. In: *Jelenkor.* http://epa.oszk.hu/02300/02387/00012/pdf/%C5%90si%20Gy%C3%B6k%C3%A9r_2009_2_015-021.pdf
- Múlt-kor történelmi portál: <https://mult-kor.hu/>
- Nem voltam egyedül I.* Mevisz, Budapest, 1995.
- Nem voltam egyedül II.* Mevisz, Budapest, 1999.
- NÉMETH Lajos 1970. *Csontváry Kosztka Tivadar.* Corvina, Budapest.
- NÉMETH Lajos 1974. *Csontváry.* Corvina Kiadó, Budapest.
- REUSS András. *A közös evangélikus, római katolikus nyilatkozat a megigazulásról.* <http://www.evangelikus.hu/reuss-andras-kozos-nyilatkozat-megigazulas>
- REUSS András 2005. A református és evangélikus teológia különbségei. In: *Théma*, 2005/1. http://medit.lutheran.hu/files/2005_reuss_andras_evangelikus_reformatus_teologia_kulonbsegei.pdf
- Római katolikus – evangélikus közös nyilatkozatot a megigazulásról.* https://teol.lutheran.hu/tanszek/rendszeres/munkatarsak/ra/2000_tanulmanyozzuk_kozos_nyil.pdf
- Rubicon történelmi portál: <http://www.rubicon.hu/>
- SÓLYOM Jenő 1990. *Hazai egyháztörténelem.* Evangélikus Sajtóosztály, Budapest. <http://medit.lutheran.hu/site/konyv/2959>
- Szembenállástól a közösségig.* https://www.lutheranworld.org/sites/default/files/dtpw-from_conflict_to_communion_hu.pdf
- SZERB Antal 1935. *Magyar irodalomtörténet.* Révai, Budapest.
- TARJÁNI M. Tamás. 1949. február 8. – *Mindszenty Józsefet életfogytiglani börtönbüntetésre ítélik.* http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1949_februar_8_mindszenty_jozsefet_letfogytiglani_bortonbuntetesre_itelik/
- TOMKA Ferenc 2014. *Istenkeresés a magyar irodalomban.* Szent István Társulat, Budapest.
- ZOVÁNYI Jenő 1977. *Magyarországi protestáns egyháztörténelmi lexikon.* A Magyarországi Református Egyház Zsinatának Sajtóosztálya, Budapest. <http://digit.drk.hu/?m=lib&book=3>.

Egyházi év

Készülés a szimfóniára

Heti bibliaórai (vagy áhítatos) anyag adventre és böjtre

PETHŐ JUDIT

Bevezetés

Hálás vagyok azért, hogy idén egyben készülhetett el az adventi és böjti sorozat, hiszen a kettő megannyi hasonlóságtól lüktet. Bár mi hivatalosan nem használjuk, ismerjük római katolikus testvéreinktől adventre a *kisböjt*, a húsvét előtti időszakra pedig a *nagyböjt* kifejezést. Érdekes, hogy lehangsúlyosabban azt a vonását őriztük meg a böjtnek, melynek az eredete jórészt kikopott: a felnőttkeresztséget megelőző bűnbánatot. Eredetileg csak húsvétkor voltak keresztelők, és erre készültek fel böjtteléssel úgy a megkeresztelkedni vágyók, mint a velük önként böjttőlő gyülekezeti tagok. Természetesen elengedhetetlen része a bűnbánat a nagyünnepekre való készülésünknek, viszont nem kell, hogy kizárólagos témája legyen annak. Éppen ezért most máshonnan közelítünk, de hiszem, hogy közben újra és újra a bűnbánathoz is meg fogunk érkezni.

Képzeljünk el egy szimfonikus zenekart! Éppen most kezdenek gyakorolni egy új, grandiózus darabot. Ahogyan a zenészek kezükbe veszik a kottát, már olvasva is megszületnek bennük a hangok. Azonban megannyi szólampróba, egyéni próba és részpróbák fognak következni. Kívülről fogják majd fújni nem csak a maguk, hanem a többiek dallamát is. Az első előadáson pedig lenyűgöző csoda vár rájuk: mindaz, amit ismernek, egymással párhuzamosan fog megszólalni. A nézőtérre beülő zenekedvelő is hatalmas élményt fog persze kapni, de ez a közelébe sem férhet annak, amit azok a közreműködők élnek át, akik a legapróbb részletekből rakták össze az egészet.

Mi most magát a karácsonyt és húsvétot mondjuk egy-egy ilyen szimfonikus előadásnak. Elkezdjük az „előadásra” készülve szólamonként, szálanként szétbontani a történeteket. Elmélyedünk a nagy egész

egy-egy részében, hogy amikor majd szenteste a betlehemest nézzük, vagy nagypénteken a passiót olvassuk, az tényleg maga a *szimfónia* (*összhang, egység*) lehessen számunkra. Így akár egyetlen szó is elő tudja majd hívni belőlünk azt, ami az előző hetekben mélyen belénk ivódik.

A *készülés* a másik kulcsszavunk. Amikor a lelkipogódozó-képzést végeztem, az egyik tanárom a belső, lelki történésekre újra és újra azt mondta, hogy „Folyamat, folyamat, folyamat!” Ez azt jelentette, hogy nem lehet például – egészségesen – egy pillanat alatt megbocsátani vagy meggyógyulni a minket ért sebekből. Hosszú eseményláncolatok, időigényes dolgok ezek. Azóta látom, hogy mennyire fontos ez a folyamatosság, a készülés. Sokan tudják, de mégis kevesen gyakorolják azt, hogy az advent és a böjt leginkább erről a felkészülésről szól. Arról, hogy megérkezhessünk lélekben is a jászolhoz, illetve a Golgotához. Mert aki nem indul el, és nem megy végig az úton, az sosem érkezik meg. Mi most a készülésre fektetjük a hangsúlyt. Elvégre a szimfonikus mű egy hosszú folyamat révén születik meg.

„Milyen szót vagy kifejezést viszel magaddal?” Ezt a kérdést tehetjük fel minden alkalom végén a jelenlévőknek. Itt pedig csak a fantázia szabhat határt, hiszen egészen sajátos formát is találhatunk ennek. Lehet mindenkinek egy saját kis lapja erre az alkalomra vagy egy nagy csomagolópapír, melyre a jelenlévők felírják a saját kifejezésüket. Kerülhetnek cetlikre, melyeket utána összeragasztunk, írhat belőle valaki a végén egy verset stb. Ezek aztán majd a nagyünnepen is megjelenhetnek valamilyen formában. Az egyes témáknál lévő kérdéseket pedig tetszőlegesen lehet bővíteni és/vagy szűkíteni. Ezek a kérdések, illetve a belőlük fakadó vívódások és válaszok pedig akár részévé is válhatnak az ünnepi igehirdetésnek. Szimfónia születhet ily módon is.

Adventi szimfónia

Négy hétre (szólamra) bontjuk a sorozatot:

1. hét – *Aki a beteljesítésre készül (Az Atyaisten)* – Ézs 9,1.5–6
2. hét – *Akik eszközzé készülnek válni (Mária és József)* – Mt 1,(16–17) 18–25
3. hét – *Akik hódolni készülnek (A napkeleti bölcsek)* – Mt 2,1–2
4. hét – *Aki emberré készül válni (A Fiúisten)* – Jn 1,1–4.9

Ha már szimfonikus egység, akkor képzeljünk magunk elé egy képet a fenti szereplőkkel! Ott van valamilyen jellegzetes ábrázolással az Atyaisten, aztán Mária és József, a napkeleti bölcsek és Jézus. Mind a négy hét alatt ugyanez a kép kísér bennünket, azonban hol az egyik, hol a másik részletét nagyítjuk ki. Az ünnepre pedig ismét magunkkal vihetjük az egész képet, azonos hangsúlyokkal. Akik végigélik velünk a sorozatot, azoknak már a kép megmutatása is megannyi impulzust fog előhívni az előző hetekből.

A sorozathoz használt képek itt érhetőek el: https://drive.google.com/drive/folders/1rJ_ramcA1FrG34ANiJWuZqSwz9AQzDbI

1. HÉT – AKI A BETELJESÍTÉSRE KÉSZÜL (AZ ATYAISTEN)

„A nép, amely sötétségben jár, nagy világosságot lát, a homály földjén lakókra világosság ragyog... Mert egy gyermek születik nekünk, fiú adatik nekünk. Az uralom az ő vállán lesz, és így fogják nevezni: Csodálatos Tanácsos, Erős Isten, Örökkévaló Atya, Békesség Fejedelme! Uralma növekedésének és a békének nem lesz vége Dávid trónján és országában, mert megerősíti és megszilárdítja törvénnyel és igazsággal mostantól fogva mindörökké. A Seregek Urának féltő szeretete viszi véghez ezt!” (Ézs 9,1.5–6)

Amikor teljes egészében, elejétől a végéig elolvastam a Bibliát, emlékszem arra a nagyon erős érzésre, mely a Messiás ígéretéhez fűződött. Elkezdttem Ádámtól és Évától, túljutottam a Királyok és Krónikák könyveinek dzsungelén, aztán körülbelül a Zsoltárok könyvétől (vagyis az Ószövetség felétől) hihetetlenül sóvárogtam arra, hogy jussunk már el a megígért Megváltó születéséig! Olyan voltam persze, mint a kedvenc filmjét sokadszor is végignéző ember: pontosan tudtam, hogy eljön majd az ideje. De a hosszú ígértfolyamat és Isten készülését a Biblia lapjain végigasszisztálva leírhatatlan módon átragadt rám is a pozitív feszültség. Szülessen már meg a Megváltó!

Hangolás a textushoz (mely nem szeretné helyettesíteni az egyéni exegetálást)

Bibliánk 8,23-tól kezdi a szakasz tagolását, vagyis az előző fejezet utolsó versét is ide sorolja. Eszerint ahonnan az asszírok korában az elnyomás, a megalázás és meggyalázás indult (Zebulon és Naftáli föld-

jéről), onnan érkezik a megdicsőülés is, az első zsenge. Mt 4,13kk erre hivatkozik Jézus hivatalos működésének kezdetén.

Innen ered a világosság, mely bár már régen meg lett ígérve, mégis hirtelen árad majd szét.

A fény: a teremtés kezdete, mely a betlehemi pásztorokra árad, és a napkeleti bölcseket vezeti, és majd húsvét hajnalban feltámad.

Pillanatnyilag még csak a sötétség látszik, de ott van már benne – láthatatlan valóságában – a mindent betöltő világosság.

Hosszú előkészület után teljeseznek be a próféciák. Sok-sok évszázadnyi ember várt már erre.

A gyermekség számos írásmagyarázó szerint kifejezi azt, hogy nem (negatív értelemben vett) erővel, hanem Istenre hagyatkozással uralodik.

A gyermek *születik*, vagyis nem attól függ, hogy mi mennyire akarjuk, hanem hogy Isten adja-e vagy sem. Hányan szeretnének gyermeket, de nem sikerül nekik! És hányan nem szeretnének, de mégis úgy alakul.

A négy ikerjelzőben (Csodálatos Tanácsos, Erős Isten, Örökkévaló Atya, Békesség Fejedelme) emberi és isteni jelzők fonódnak össze. Találkozik ég és föld, Isten és ember Jézusban.

A dávidi leszármazásról a következő héten lesz szó.

„*A Seregek Urának féltő szeretete viszi véghez ezt!*” Vagyis ahogyan ennek a szakasznak a bevezetőjében szerepel: Isten réges-rég készül erre a napra. Tudjuk jól, hogy a protoevangélium óta ez volt a terve.

Magunkra „áthangoló”

Történelmileg kétezer éve eljött már a világosság a homály földjén élőkre. A saját életünkben azonban ugyanúgy – féltő szeretettel – készül erre Isten, ahogyan akkor tette. Megtapasztalhatjuk, hogy nem elég egyszer eljőnnie Isten világosságának az életünkbe, hanem újra és újra vágyjuk, sóvárogjuk, vajúdjuk és kérjük ezt.

Nehéz kérdés lehet számunkra a hosszú készülődés: tényleg várunk kell, vagy csak örökösen halogatunk?

Egyszerre ismerjük a hosszú várakozást, előkészületet és aprólékos folyamatot, és egyszerre az azonnali megoldások világát.

Érdemes mélyítenünk az isteni várakozás és készülődés világát is, nem csak a klasszikus mozzanatokat! Egészen friss gondolatokat hoz, ha Isten tervező szeretete felől is nézzük a karácsonyi történetet.

Elméletben tudjuk, de a gyakorlatban általában kevésbé éljük át azt, hogy Jézus újbóli eljövetelére is készülünk. Pedig ítélet, reménység és örökélet vasárnapjaiból érkezünk, melyek elő is készítik számunkra a talajt. Általában mégis inkább új kezdetként, nem pedig folytatásként éljük át a naptári advent időszakát.

Bár a protoevangéliumnak az Édenben történt meghirdetésétől a történelmi karácsonyig sokkal hosszabb idő telt el, mint Jézus feltámadásától napjainkig, mégis végtelen hosszú számunkra a várakozás. A mi adventi életvitelünk sem könnyebb a kétezer éve tartó várakozással, mint az első adventben élőké volt.

Pedig ha belegondolunk, mennyire áhítjuk, hogy megszólaljon a harsona! Sóvárgunk arra, hogy eljöjjön az új ég és új föld. Bár nem tudjuk elképzelni, mégis vágyakozunk arra a folytatásra, ahol színről színre láthatjuk az isteni Háromságot, és ahol nem lesz semmi rossz, vagy ami terhelhetne minket.

Kérdések

- ▶ Te is sóvárogsz életed első vagy újabb világosságára Istentől?
- ▶ Szerinted mire készültél eddig életedben a leghosszabb ideig? Beteljesedett már? Ha nem, milyen fázisok voltak benne? Volt, hogy feladtad?
- ▶ Szeretsz-e hosszú távú, részletesen kidolgozott terveket megalkotni, vagy ezek idegesítenek?
- ▶ Szerinted miért várakozott Isten a bűneset után egészen addig a bizonyos betlehemi éjszakáig? Nem tűnik ez kissé hosszú időnek?
- ▶ Milyen érzés tudnod azt, hogy Isten nem azonnal teljesülő ígéreteket tesz, hanem hosszú távban gondolkodik?
- ▶ Állsz-e most valami számokra jelentős eseménynek a küszöbén?
- ▶ Szerinted fel tudod-e ismerni azt az életedben, hogy valaminek még nem jött el az ideje, vagy egyszerűen csak halogatsz?
- ▶ Mennyire foglalkoztat most Jézus újbóli eljövetelének gondolata?
- ▶ Az *alkalom végén*: Milyen szót vagy kifejezést viszel magaddal?

Illusztrációk

Énekek: EÉ 148, 157, 186, 258, 265, 273, 361, 397, 400, 564; ÚÉ 102, 108, 215, 249; ZÉ 77, 78, 172

„A síneket előbb le kell rakni, mielőtt menne rajtuk a vonat” – tartja a mondás.

A *gyűrűk ura* című film utolsó részében (*A király visszatér*) a bölcs Gandalf és az egyik hobbit, Pippin a királyi vár egyik szobájának erkélyén állnak, és a közelgő csatáról beszélgetnek. Gandalf azt mondja, hogy ez a természetellenes csönd az utolsó lélegzetvétel a lemerülés előtt. Aztán elhangzik a film kedvelői számára ikonikus mondat: „A tábla készen áll. A bábuk mozognak.”

2005-ben Steve Jobs – az Apple cég alapítója – a Stanford Egyetem végzőseit búcsúztatta. Olyan erővel és meggyőződéssel szónokolt, hogy sokan az utóbbi évtizedek egyik legnagyobb hatású beszédének tartják ezt a néhány percet. Három történetből vont le tanulságokat. Közülük az első úgy szólt, hogy mi, emberek a jövőbe tekintve nem tudjuk előre összekötni életünk pontjait, bármennyire is szeretnénk. Csak akkor lesznek összeköthetők (akár kisebb, akár nagyobb életesemények), amikor a múltból tekintünk vissza rájuk. Sőt! Fontos is visszafelé nézve összekötni őket! (Jobs egyébként az Apple-termékek mellett a történetéről és történetmesélő vénájáról volt híres – GALLO 2016, 43–50. o.)

Joel sosem érezte úgy, hogy szívesen beszélne közönség előtt. Az egyetem után így hazatért apja gyülekezetébe, ahol inkább neki segített. Tizenhét évig állt a kamera mögött, hogy a helyi tévének segítsen apja prédikációinak rögzítésében. Apja viszont tudta, hogy a fiából jó igehirdető lenne, de nem erőltette. Időnként próbálkozott azért, míg nem Joel végül beadta a derekát. Ezután azonban apja kórházba került, és öt nappal később váratlanul meghalt. A gyülekezet Joelt hívta meg, hogy legyen hivatalosan is a lelkésze. Ő igent mondott azzal a gondolat-tal, hogy saját igehirdetéseinek a közvetítését majd úgysis le fogja mondani. Végül mégsem tette, hanem inkább szembenézett a félelmeivel, és Joel Osteenből olyan kiváló prédikátor lett, hogy a kicsi gyülekezet óriási közösséggé nőtt. Hetente ötvenezren vannak jelen az istentiszteletein, a beszédeit milliók követik élőben az interneten, és stadionokat képes megtölteni (állítólag a Rolling Stonest lepipálva). Sokáig kellett várni rá, hogy prédikálni merjen. De van, amire érdemes várni...

2. HÉT – AKIK ESZKÖZZÉ KÉSZÜLNEK VÁLNI (MÁRIA ÉS JÓZSEF)

„Jákób fia volt József, férje annak a Máriának, akitől Jézus született, akit Krisztusnak neveznek. Összesen tehát Ábrahámtól Dávidig tizennégy nemzedék, Dávidtól a babiloni fogságba vitelig is tizennégy nemzedék, a babiloni fogságba viteltől Krisztusig szintén tizennégy nemzedék. Jézus Krisz-

tus születése pedig így történt: Mikor anyja, Mária már jegyese volt Józsefnek, de még nem keltek egybe, kitűnt, hogy áldott állapotban van a Szentlélektől. Férje, József, aki igaz ember volt, és nem akarta őt szegénybe hozni, elhatározta, hogy titokban elbocsátja. Amikor azonban ezt végiggondolta magában, íme, az Úr angyala megjelent neki álmában, és ezt mondta: József, Dávid fia, ne félj feleségül venni Máriát, mert ami benne fogant, az a Szentlélektől van. Fiút fog szülni, te pedig majd Jézusnak nevezed, mert ő fogja megszabadítani népét bűneiből. Mindez pedig azért történt, hogy beteljesedjék, amit az Úr mondott a próféta által: »Íme, a szűz fogon méhében, és fiút szül, és Immánuélnak nevezik majd« – ami azt jelenti: Velünk az Isten. József pedig, amikor felébredt álmából, úgy tett, ahogyan az Úr angyala parancsolta neki, és feleségül vette őt, de nem érintette addig, amíg meg nem szülte fiát, akit Jézusnak nevezett el.» (Mt 1,[16–17]18–25)

Talán túl gyakran hallottuk már Mária és József történetét ahhoz, hogy mélyen bele tudjuk érezni magunkat. A szokott mondatokkal érkezik a betlehemi történet, és még a ragozásokat és toldalékokat is fejből ismerjük. Hasonló a helyzet azzal a néhány történettel is, melyekben Mária szerepel a későbbiekben. Pedig ha közelebről megnézzük őket, ott feszül mögöttük Mária és József bizonytalansága, kimondatlan kérdéseik sora, csendes megfigyelésük és hosszú várakozásuk. Ezekből kiindulva mélyebben nyílik meg „mégis-hitük”, ahogyan a cselekvéseik testet öltenek. Mert mégis megtesznek mindent, az aggodalmaik dacára.

Hangolás a textushoz (mely nem szeretné helyettesíteni az egyéni exegetálást)

Fontos a dávidi leszármazás, hiszen az ígélet része. Máté aprólékos leírása hangsúlyosan mutatja, hogy sem József, sem Mária nem véletlenül csöppent bele a történetbe.

Ezt a szakaszt számos ószövetségi próféciával párhuzamba állítva úgy tűnik, hogy Isten a kezdetektől tudta, hogy kik lesznek Jézus szülei.

Máté nem tud az angyali kijelentésről Mária felé. Ő József felől közelít, aki éppen megtudja, hogy a menyasszonya úgy esett teherbe, hogy ő nem lehet a gyerek apja.

Mint a Genézis könyvében lévő József, Jákób fia, ő is álmokat lát. Mégsem bocsátja hát el titokban a jegyesét – ahogyan tervezte –, hanem minden bizonnal úgy tesz a külvilág felé, mintha tőle lenne várandós Mária.

Isten viszont túpontosan munkálkodik az időzítéssel. Egyfelől Máriának egyértelmű, hogy szüzen fogant, illetve Józsefnek az, hogy biztosan nem ő az apa. Másfelől pedig a jegyesség már megtörtént: abban a korban ugyanis innentől jogilag már feleségnek számított a lány.

5Móz 22,23–29 szerint Máriát nyilvánosan meg kellett volna követtetnie Józsefnek. Ő azonban már akkor szembemegy a törvénnyel, amikor titokban akarja elbocsátani jegyesét. Tetézi ezt még azzal, hogy az álom nyomán Isten szavára hallgatva tagadja meg a törvényt.

Magunkra „áthangoló”

A mi fülünket már nem üti meg annyira a házasság előtti terhesség híre, mint elődeinkét. Ez azonban azt is jelenti, hogy nekünk jobban bele kell képzelnünk magunkat a helyzetbe, ha azt szeretnénk látni, amit ez Máriának és Józsefnek jelentett.

Izgalmas dolog eszköznek lenni Isten kezében. Minden esendőségünk dacára használni tud bennünket a terveihez. Nála pedig az eszköz nem tárgy, hanem kitüntetett figyelmet és megtiszteltetést jelent.

Megint csak a hosszú várakozás kerül elő, mint az előző heti anyagban. Isten kimondhatatlanul hosszú ideig készül arra, hogy végül a történelem adott pontján eszköznek kérje fel éppen ezt a jegyespárt.

Ők pedig hiteles vívódásukkal éppen azt élik át, amire szükség van ahhoz, hogy Jézus szülei legyenek.

A folyamatnak itt még nincs vége. Bár csodás körülmények között megszületik a Gyermeke, hosszú-hosszú ideig nem történik semmi, kivéve egy furcsa esetet tizenkét éves korában. Aztán harmincéves koráig ugyanúgy él, mint a többség.

Milyen vívódásokkal teli folyamat lehetett ez Máriának és Józsefnek, hogy telnek-múlnak az évek, és semmi különös nem történik! Jól értették-e hát az akkori történéseket?

József és Mária jegyességének látszólagos kudarc (a megmagyarázhatatlan várandósság) az üdvtörténet egyik fontos állomása lett.

Nekik maguknak azonban azt is jelentette, hogy nehezített körülmények között kellett szülővé válniuk.

Kérdések

- ▶ Voltál-e már Te is úgy, mint József, hogy mást mondtak a törvények, mint ami szerinted Isten akarata volt?

- ▶ Mit jelent számodra Isten eszközeinek lenni? Inkább pozitív vagy inkább negatív?
- ▶ Voltál-e már Te is úgy, hogy bár számodra kudarcot hozott egy helyzet, utólag mégis kiderült, hogy fontos volt?
- ▶ Ha Mária és/vagy József helyébe képzeled magad, szerinted Te mit tettél volna?
- ▶ Ha szülő vagy, ismerős-e számodra a helyzet, hogy terhelt a szülővé válás folyamata?
Vagy mint a szüleid gyermeke érintett vagy-e Te is benne azáltal, hogy neheztelt körülmények álltak a szüleid körül és így körülötted is?
- ▶ *Az alkalom végén:* Milyen szót vagy kifejezést viszel magaddal?

Illusztrációk

Énekek: EÉ 133, 152, 157, 315, 328, 331, 371; ÚÉ 19, 96; ZÉ 18
Szoftárk mondani, hogy Isten eszközeként olyanok vagyunk, mint egy cső. Átfolyik rajtunk az üzenet. Nem tölünk jön, csak „keresztülmegy” rajtunk. Közben azonban az átfolyó üzenetből visszamaradnak cseppek, melyek bennünket is táplálnak.

A számolás joga című film 2016-ban került a nagyközönség elé, felfedve ezzel egy eddig elhallgatott történelmi tény: a NASA (az amerikai űrkutatás) fekete bőrű nőket alkalmazva tudta elérni eredményeit a világűrben. Különösen három nőről lehetett tudni, hogy senki nem értett náluk jobban a számoláshoz, az akkor meghonosodó számítógépekhez és a mérnöki feladatokhoz. Tették mindezt úgy, hogy az akkori kor szellemisége szerint őket nem vették emberszámba. *Eszközök* voltak, a mai számoló- és számítógépek ősei. A film az ő eszköz voltukról szól, ahogyan a maguk személyisége szerint keresték az arany középutat, hogy hogyan tudnak hűek lenni a tudomány iránt érzett elkötelezettségükhöz és közben önmagukhoz is. Tették mindezt egy olyan „fehér világban”, ahol ők még a mosdóba is csak az óriási telephely szélére mehettek el. Az egyikük meglepő segítséget talál a főnöke (Kevin Costner) személyében.

„Az ADHD (figyelemhiányos hiperaktivitás-zavar) olyan, mintha az agyunk helyén egy Ferrari-motor lenne biciklifékekkel. Ha megerősítjük a fékeket, bajnokok leszünk. Az ADHD-s emberekből lesznek a felalálók és az újítók, a mozgatók és cselekvők, az álmodozók, akik felépítették Amerikát” – mondja dr. Ed Hallowell, a Harvard Egyetem Orvosi Karának oktatója (GALLO 2016, 108. o.). Vagyis a megfelelő eszközt kell csak megtalálni.

3. HÉT – AKIK HÓDOLNI KÉSZÜLNEK (A NAPKELETI BÖLCSEK)

„Amikor Jézus megszületett a júdeai Betlehemben Heródes király idején, íme, bölcsek érkeztek napkeletről Jeruzsálembe, és ezt kérdezték: *Hol van a zsidók királya, aki most született? Mert láttuk az ő csillagát napkeleten, és eljöttünk, hogy imádjuk őt.*” (Mt 2,1–2)

Igerendünk alapján vízkeresztkor szoktunk foglalkozni a napkeleti bölcsekkel, azonban az adventi oldalukat is felfedezhetjük. Ők azok, akik figyelik a maguk tudományán keresztül a világot, és amint megfelelő jeleket látnak, útnak indulnak idegen földre. Készülnek az eljövételre. Ott akarnak lenni, ahol beteljesedik a prófécia. Ajándékokat választanak, és keresik a megígért Gyermeket.

Hangolás a textushoz (mely nem szeretné helyettesíteni az egyéni exegetálást)

Máté újfent a dávidi leszármazást erősíti a „júdeai Betlehem” kifejezéssel (ti. nem a zebulonai Betlehemről van szó).

A kutatók számára is nyitott a kérdés, hogy a *csillag* szó természeti jelenséget jelent-e, vagy csupán szimbolikus megjelenése 4Móz 24,17-nek, mely szerint „*csillag jön fel Jákóbból*”, vagyis érkezik majd egy ragyogó égi tünemény, Isten küldötte.

Az előbbi látszik alátámasztani az, hogy az érkezők *mágus* megnevezését nem negatív, hanem tudományos értelemben használja Máté, akik a csillagászati tudásuk nyomán érkeznek meg.

Az országot be tudják határolni a bölcsek, de a pontosabb helyet nem. Miután azonban eredménytelenül járnak Heródessele, az égbolt ismét útra igazítja őket.

Ők maguk mondják ki azt, hogy hódolni jöttek. Ez adja nekik az erőt és a kitartást a jelek kutatásához, az útra keléshez és a vándorláshoz.

Magunkra „áthangoló”

Micsoda feltűnést kelthettek a bölcsek! Nem volt még akkor sehol a mai, sokszor nemzetek között is nagyon hasonló öltözködés. Egészen biztosan kitértek a jeruzsálemi környezetből.

Valószínűleg a három ajándék miatt (arany, tömjén, mirha) terjedt el a *háromkirályok* kifejezés. A későbbi hagyomány azonban további jelentéssel is felruházta a számot: egy fiatal, egy középkorú és egy idős

bölcs ábrázolásával, üzenve ezzel többek között, hogy minden élet-szakaszban mást jelent a hódolat Isten felé.

Tudjuk, hogy Isten megvágotta, hogy kik lehetnek jelen a Messiás érkezésekor, amikor még egyértelmű, hogy ki ő, nincs rejtve a kiléte:

- egyszerű munkás emberek, külföldiek és állatok, gazdagok és szegények;
- a bölcsek úgy érkeznek, hogy készültek a találkozásra, a pásztoroknak viszont egyszer csak felragyogott a fényesség, és azonnal útnak indultak (a József Attila-féle *Betlehemi királyok* klasszikus szövegével élve: „gyalog jöttünk, mert siettünk”).

A Heródes palotájába érkezésből és az ajándékokból látjuk, hogy szó szerint fejedelmi körülményekre számítottak a bölcsek. Amikor azonban felfedezik a valóságot, úgy tűnik, hogy gond nélkül elfogadják.

Megrendítő, hogy míg a bölcsek az ajándékaikkal a Gyermeket keresik, mi sokszor gyakorló keresztyénként sem látjuk meg az ajándékok beszerzése közben őt.

Kérdések

- ▶ Mit gondolsz, nagyobb hangsúlyt fogsz a továbbiakban fektetni lelkedben (az ajándékok helyett) a Gyermekre való rátalálásra?
- ▶ Mit jelent számodra az Isten iránti hódolat?
- ▶ Látod-e, hogy az életkoroddal és tapasztalataiddal számodra is változik, hogy hogyan éled meg a hódolatot Isten felé?
- ▶ Maradtál-e már le valami jóról azért, mert nem tudtál úgy alkalmazkodni a tényleges helyzethez, mint a bölcsek?
- ▶ *Az alkalom végén:* Milyen szót vagy kifejezést viszel magaddal?

Illusztrációk

Énekek: EÉ 134, 136, 138, 140, 141, 147, 148, 152, 185

Egy rajz tetején a következő szerepel: „Csak finoman kérdezem: hol voltak a fontos emberek?” A betlehemi jeleneten pedig nyilak mutatnak a következőkre: állatok, külföldiek, kis senkik, jó munkás emberek, trágya.

Arról, hogy mi, emberek mennyire máshogy képeltük volna el Jézus születését, van egy gyönyörű népdalunk a karácsonyi énekek között: „Idvezlég, kis Jézuska, idvezlég, ó kisbaba. / Miért fekszel a jászolba’, a hideg istállóba? / Hol a fényes palota, hol a kényes nyoszolya, / Hol a lépés mézecske, vajjal mázolt köcsöge? / Ó, ha Magyaror-

szágban, Bicske mezővárosban / Jöttél volna világra, akadnál jobb országra. / Mert adnánk jó mézecskrét, vajas, édes tejecskrét. / Szükségedet megszánánk, párnácskánkba takarnánk.”

4. HÉT – AKI EMBERRÉ KÉSZÜL VÁLNI (A FIÚISTEN)

„Kezdetben volt az Ige, és az Ige Istennél volt, és az Ige Isten volt. Ő kezdetben Istennél volt. Minden általa lett, és nélküle semmi sem lett, ami létrejött. Benne élet volt, és az élet volt az emberek világossága... Az Ige volt az igazi világosság, amely megvilágosít minden embert: ő jött el a világba.” (Jn 1,1–4.9)

A négy hét témája közül ez a legmegfoghatatlanabb, de egyben talán a legújabb perspektívát hordozó is. Ahogyan a Niceai hitvallásban is mondjuk, Jézus nem teremtett, hanem öröktől fogva van. Tudta hát, hogy emberi testet fog öltetni, és el fog jönni kisgyermekként a világba. Önként vállalta ezt is, ahogyan a kereszthalált.

Hangolás a textushoz (mely nem szeretné helyettesíteni az egyéni exegetálást)

270

János evangéliumának első fejezete a laikusok számára sokszor érthetetlen filozófiai szöveg. A mondás szerint azonban az a különbség az átlagember és a matematikus között, hogy az átlagember halmozza az élvezeteket, a matematikus pedig élvezzi a halmazokat.

Mi is ilyen „matematikusok” vagyunk, akik a mások számára érthetetlen szövegekben mélységesen mély mondanivalót találunk.

„Kezdetben teremtette Isten az eget és a földet” – kezdődik a teremtéstörténet és maga a Biblia. *„Kezdetben volt az Ige, és az Ige Istennél volt, és az Ige Isten volt”* – kezdődik János evangéliuma.

Az érkezik meg kiszolgáltatott csecsemőként a világba, aki által az egész világmindenség lett, és aki a világ világossága.

Ismét megjelenik az érkező világosság (az első hét témája).

Magunkra „áthangoló”

Jézus nem állal harminc évet várni arra, hogy elkezdje hivatalos működését. Előbb jönnek a hagyományos hétköznapiak, a gyermek-, majd felnőttlét kérdései és feladatai. És mindez maximálisan belefér a tervbe.

Ahogy Máriaánál és Józsefnél volt már szó róla: mi azonnal vagy nagyon rövid idő alatt várjuk a dolgok beteljesedését. Isten azonban Ábrahámnál, Józsefnél vagy Dávidnál is megmutatta, hogy ő egészen máshogy áll ahhoz, hogy mennyi idő alatt fog megtörténni mindaz, amit ő megígér.

Kérdések

- ▶ Mit jelenthetett Jézusnak emberré válni?
- ▶ A Bibliából tudjuk, hogy a bűnön kívül minden emberi dologban ugyanúgy érintett volt Jézus, mint mi. Milyen érzéseket kelt ez benned?
- ▶ Szokott-e zavarni az egyházi speciális szókincs (úgynevezett kánaáni nyelv)?
- ▶ Ha nem, akkor vagy-e úgy, hogy mások szakszavakat használnak, de te nem érted, úgyszólván gondolatban lapozol is?
- ▶ Szerinted kinek kell kihez igazodnia? A Krisztust keresőknek kell-e kötelezően átvenniük a mi nyelvezetünket, vagy nekünk kell az ő nyelvükre lefordítani a mondanivalót?
- ▶ Akár újra át lehet nézni az előző hetek hosszú várakozására vonatkozó kérdéseket.
- ▶ *Az alkalom végén:* Milyen szót vagy kifejezést viszel magaddal?

Illusztrációk

Énekek: EÉ 131, 136, 137, 138, 140, 149, 160, 161; ÚÉ 3, 20, 22; ZÉ 9, 19

Feleleveníthetjük Máttyás király (vagy mások hasonló) történeteit, melyekben a hétköznapi, egyszerű emberek életét ölti magára. A legendák szerint sok időt fordított ezekre az alkalmakra. Tette ezt az elbeszélések szerint egyfelől azért, hogy tudja, milyen a valós élet, melyet ő a palotából nem láthatott, másfelől azért, hogy igazságot szolgáltatson az így felfedezett ügyekben.

Van a gyermekkorok egy szerepjátszós időszaka. Ilyenkor meglevenednek a babák, és jelenetről jelenetre új szerepet öltenek. Színre lépnek a textilek, a csipeszek, a családtagok ruhái és minden, ami a gyerekek keze ügyébe kerül. Sőt! Ilyenkor a felnőttek is szerepet kapnak. „Most ti vagytok az erdő!” – mondja a gyermek például a szüleinek. „Legyél menyasszony, macska, virágárus, rendőr stb.!” A gyermeki fantázia mellett azt szeretem a legjobban ezekben a helyzetekben, amikor a felnőttek is komolyan veszik a feladatot. Amikor érzik, mi csoda megtiszteltetés, hogy igazgató/művész/lelkész/ügyvéd vagy

bármi létükre őket kérték fel a szerepre. Nem elviccelik, nem lenézik a helyzetet, hanem alázattal beleállnak. Valahogy így vehette fel az „emberszerepet” Jézus. Természetességet érzünk rajta, nem leereszkedést.

Böjti szimfónia

Öt hétre (szólámra) bontjuk a sorozatot:

1. hét – *Aki élni készül (Jézus)* – Mk 14,61b–62
2. hét – *Akik koronázni készülnek (A tanítványok)* – Mk 10,37–38a
3. hét – *Akik a megbuktatásra készülnek (A zsidó vezetők)* – Jn 18,35–38
4. hét – *Aki árulni készül (Júdás)* – Mt 26,14–16
5. hét – *Aki halni készül (Jézus)* – Jn 17,1

Mindenki maga döntheti el, hogy az alkalmak időpontját mihez viszonyítja. Hét hétről beszélhetünk ugyanis a böjti hetek során, melyekre öt téma jut. Aki gondolja, hamvazószerda környékén elkezdheti már vagy böjt első vasárnapja után, így a nagyhét már más alkalmakra adhat lehetőséget. Aki pedig a nagyhéten szeretné befejezni a sorozatot, az innen számolhat visszafelé a hetekkel.

Ahogy adventnél, itt is elképzelhetünk magunk elé egy montázst a hetek témáinak szereplőivel. Ott van Jézus, kétféle üzenetet sugározva, mint aki élni és halni is készül. Ott vannak a tanítványok, a Jézust megbuktatni akaró vallási vezetők és Júdás. Minden héten más-más részletét nagyítjuk ki a képnek, és a nagyünnepre valamilyen módon bevihető a teljes kép. Azoknak, akik részt vettek a sorozaton, megannyi gondolatot és érzést fog előhívni ennek a bemutatása vagy felelevenítése.

Az öt alkalom nem történeti, hanem egy sajátos ív szerint hozza a gondolatmenetet. Az első és az utolsó hét Jézusról szól, aki mivel élni készül, ezért előbb meg kell halnia. A második és a negyedik hét a tanítványokról szól, akik között a zsidó vezetők jelentik a fordulópontot, a középső alkalmat.

1. HÉT – AKI ÉLNI KÉSZÜL (JÉZUS)

„Ismét megkérdezte őt a főpap: *Te vagy a Krisztus, az Áldottnak Fia?* Jézus ezt mondta: *Én vagyok, és meglátjátok az Emberfiát, amint a Hatalmas jobbán ül, és eljön az ég felhőin.*” (Mk 14,61b–62)

Sokszor találkozunk azzal, hogy úgy beszélnek Jézus haláláról, mint ha sosem történt volna meg. Mi most egyenesen azzal nyitunk, hogy Jézus élni készül. Ehhez azonban előbb meg kell halnia, hogy feltámadhasson emberi testben, és a mennybemenetel után az emberi szem számára láthatatlan módon éljen tovább, mindig is létező Logoszként.

Számos igehely alkalmas arra, hogy megmutassa ennek a hétnek a hangsúlyát. Most a fenti textussal nézzük meg ezt, de természetesen minden hétnél igaz, hogy aki szeretne, választhat másikat.

Hangolás a textushoz (mely nem szeretné helyettesíteni az egyéni exegetálást)

Alapigénkben Jézust éppen elfogták. Nagycsütörtök éjszakájának eleje van, kezdődik a végjáték.

Mivel a Jézus ellen elmondott tanúvallomások nem egyeznek, ezért a főpap kérdezgetni kezdi őt. Amikor nem felel neki, nyíltan megkérdezi tőle: „*Te vagy a Krisztus, az Áldottnak Fia?*” És mivel ő erre az „*Én vagyok.*” választ adja, nincs is már szükség tanúkra. A saját szavai elegendőek az ítélethez.

Ez a másfél igevers is hatalmas dinamikát hordoz. A történetben eddig pangás állt be a meddő tanúvallomások és Jézus némasága révén. Most pedig Jézus nem csak, hogy megszólal, de önmaga szolgáltatja a halálos ítéletéhez a vád bizonyítékát.

Emellett egy gyorsan pergő képsor jelenik meg az igék révén: meglátjátok – ülni – eljönni. Vagyis felismerjük Jézusban a Krisztust, meglátjuk a mennyben, és átéljük majd, ahogyan az ég felhőin visszatér a földre.

Az „*én vagyok*” kifejezés pedig amúgy is dinamikát hordoz a számunkra, hiszen számos „*én vagyok*”-mondást idéz az eszünkbe, egészen az égő csipkebokornál elhangzó „*Vagyon, aki vagyok*” mondattól kezdődően.

Magunkra „áthangoló”

Mivel Jézus nem a földön készül – változatlan módon – tovább élni, hanem a feltámadás felé tart, ezért már nyíltan vállalja, amit eddig

titkolt. Megannyi helyen rögzítik az evangéliumok, hogy amikor valaki rájött Jézus valódi kilétére, ő titoktartást kért tőle.

Jézus halála az emberi tudat számára a befejezés, a tanítványok akkori szemüvegén keresztül pedig a kudarc mérgező érzése. A Szentháromság Isten számára azonban a vég a kezdet. Elkezdődhet hát a megváltó terv csúcspontja! Ő, aki azt mondja magáról, hogy „én vagyok a kezdet és a vég”, betöltheti végre azt, amiért emberi testet öltött.

A hét témája révén úgy is fogalmazhatnánk, hogy Jézus ezt mondja nekünk: „Én vagyok az, aki élni készülök. Érted teszem mindezt, hogy te is élhess. Ezért mentem át a halálon.”

Az élet fájának is szoktuk mondani a keresztet. Egyfelől, mert onnan érkezik igazán az élet. Másfelől, mert az Éden kertjéből nem kitolásból tiltotta ki Isten Ádámot és Évát, hanem hogy ne szakíthassanak az élet fájáról. Lángpallóst tartó angyalokat is ezért állított oda őrként. Ha ugyanis szakítottak volna róla (elvégre addig szabad volt megtenni ezt), akkor a rossz vált volna örökkéssé. Miután azonban átültette az élet fáját a Golgotára, mindenki, aki szakít róla, már az örökös jóban részesül.

Kérdések

- ▶ Hoz-e újdonságot számodra az, ha úgy nézed a nagyheti eseményeket, hogy Jézus élni készül, ezért fog meghalni előbb?
- ▶ Milyen hangsúlyos élményed van arról, hogy valaminek az elmúlásából fakadt aztán igazán élet?
- ▶ Mennyire önként vagy mennyire fogcsikorgatva fogadod azt, amikor a jó eredményhez előbb át kell élned nagy nehézségeket? (Lásd az illusztrációknál lévő példákat!)
- ▶ Mit jelent számodra az élet fája?
- ▶ *Az alkalom végén:* Milyen szót vagy kifejezést viszel magaddal?

Illusztrációk

Énekek: EÉ 209, 213, 214, 220, 222, 223, 224, 225, 360, 364, 369

ÚÉ 135, 170, 203, 215

ZÉ 95, 115, 142, 145, 148, 149, 151, 153, 154, 158

Amikor nagytakarítást végzünk, először felforgatjuk a lakást. Amikor házfelújításba fogunk, abból először káosz származik. Amikor megvizsgálunk egy gépet, hogy mi lehet a baja, előbb szétszedik. Amikor az orvosnak ki kell operálnia egy beteg részt, először fájdalmat kell

okoznia, sebet kell ejtenie, és a gyógyulás hosszú időbe telik. Vagyis aki élni készül, annak először végig kell járnia az oda vezető utat, mely sokszor olyan, mintha hátrafelé vezetne.

Sokszor kinevetik vagy negatív jelzőkkel illetik azokat, akik nem a könnyebb utat választják. Akik például ahelyett, hogy kibúvót keresnének egy nehézség előtt, szembenéznek vele. Vagy önként elmennek orvoshoz egy kezdődő problémával, és nem várják meg, amikor már nagyon nagy a baj. De ők azok, akik élni készülnek. Nem csak túlélni szeretnének, és nem csak végigszenvedni az egészet, hanem előre gondolkodnak. Így az élhetőbb, minőségibb életért önként vállalják a nehézségeket.

2. HÉT – AKIK KORONÁZNI KÉSZÜLNEK (A TANÍTVÁNYOK)

„Ők [Zebedeus fiai] pedig ezt mondták neki: *Add meg nekünk, hogy együnk a jobb, másikat a bal kezed felől üljön majd a te dicsőségemben.* Jézus így válaszolt: *Nem tudjátok, mit kértek.*” (Mk 10,37–38a)

A koronázni készülő tanítványok témájába érdemes nem csak a szűk, hanem a tág tanítványi kört is beleértetni. Eszünkbe juthatnak az emmausi tanítványok „*pedig mi abban reménykedtünk, hogy...*” formulája, a Jézust több esetben királlyá kikiáltók hada vagy éppen mostani alapigénk, a Zebedeus-fiak kérése.

Hangolás a textushoz (mely nem szeretné helyettesíteni az egyéni exegetálást)

Zebedeus fiai, Jakab és János személyes kérdéssel fordulnak Jézushoz. Nem csak hogy határozottnak, de pimasznak is mondhatjuk őket. Mielőtt a többi tíz tanítvány közül ugyanis másnak jutna eszébe, neki-szegeznek a kérést Jézusnak: „*Mester, szeretnénk, ha megtennéd nekünk, amit kérünk.*” (Mk 10,35b) Mégpedig azt, hogy az egyikük majd Jézusnak a jobb, másikat a bal oldalán üljön. Vagyis trónuson ülve képzelik el őt. Uralkodik a koronás fő.

Ebben a szakaszban folyamatos ismétléseket találunk. Amit mondanak a testvérek, azt Jézus mindig megismétli a válaszában. Azt lehet azonban kiolvasni belőlük, hogy bár majd gyakorlatilag minden megtörténik, amire vágnak, de semmi sem úgy fog alakulni, ahogyan ők azt elgondolják.

Egészen egyszerű feltételnek tűnhetett a számukra egy serleg kiivá-

sa és az, hogy ha kell, hát megkeresztelkednek (újra?) úgy, ahogyan Jézus tette, vagy esetleg majd újra megteszi.

Magunkra „áthangoló”

A koronás fő a tanítványok számára valódi koronát jelentett. Mi azonban a töviskoronát látjuk, ahogyan Jézus fejbőrébe mar, és kibuggyan tőle a vére. Ó, mennyivel dicsőbb korona ez!

Jézus válaszában (10,38) ott van a két szentség: a keresztség és az úrvacsora. Mi, mai tanítványok láthatjuk már ezt. Sőt! Úgy adta és adja nekünk mindkettő szentséget, hogy Zebedeus-fiak módjára pimaszul kérnünk sem kell azt, hogy a dicsőségében ott legyünk, hanem ő emel fel bennünket általuk önmagához.

Állandóan abban élünk, hogy mi vagy mást várunk, mint ami történik, vagy máshogyan várjuk annak a megtörténtét. Úgy tűnik, mégsem vagyunk sokkal különbek a Zebedeus-fiaknál...

És milyen sokszor vágyunk arra, hogy nyúljon le Isten a mennyből, és oldja már meg a világ bajait vagy legalábbis a mieinket. Jakab és János vágya is az volt, hogy üljön már fel a trónusra Jézus, és tegyen végre rendet.

Milyen nagy munka lehetett főleg a szűkebb, de a tágabb tanítványi körnek is húsvét után átdolgoznia magában azt, hogy minden megtörténik Jézus ígéretei közül, csak minden máshogyan!

Mint az adventi sorozatnál a napkeleti bölcsek, a tanítványok sem úgy készültek arra, hogy meglátják Jézus isteni dicsőségét, ahogyan az végül történt.

Kérdések

- ▶ Mennyire szokott dühíteni az, ha nem úgy történnek a dolgok, ahogyan te elképzelted, akár kisebb, akár nagyobb horderejű dolgokról legyen szó?
- ▶ Valamiért Isten nem szokott állandóan lenyúlni a mennyből és megoldani minden problémát. Ha ezt végiggondolod, hogyan érint ez téged? Ha dühít, szembe mersz-e nézi ezzel?
- ▶ Lehet, hogy te is másmilyennek képzeld Jézus uralkodását, mint amilyen az valójában?
- ▶ *Az alkalom végén:* Milyen szót vagy kifejezést viszel magaddal?

Illusztrációk

Énekek: EÉ 315, 475, 478; ÚÉ 7, 8; ZÉ 11, 12

„A jövő soha nem más, mint rendrakásra váró jelen.” (Antoine de Saint-Exupéry)

A *Napsütötte Toszkána* című filmben a főszereplő hölgy arról beszél, hogy mi mindent szeretne: szerelmet, gyermeket, családi kört, együtt töltött időt és hasonlókat. Az élete azonban nem így alakul. A zárójelenetben, amikor új barátaival együtt ünnepelnek, valaki felhívja rá a figyelmét, hogy minden megadatott neki, amit szeretett volna. Csak minden *máshogyan* adatott meg, mint ahogyan azt ő elképzelte.

3. HÉT – AKIK A MEGBUKTATÁSRA KÉSZÜLNEK (A ZSIDÓ VEZETŐK)

„Pilátus erre így szólt: *Hát zsidó vagyok én? A te néped és a főpapok adtak át nekem téged: Mit tettél? Jézus így felelt: Az én országom nem e világból való: ha ebből a világból való volna, az én szolgálaim harcolnának, hogy ne jussak a zsidók kezére. De az én országom nem innen való. Pilátus ezt mondta neki: Akkor mégis király vagy te? Jézus így válaszolt: Te mondod, hogy király vagyok. Én azért születtem, és azért jöttem a világba, hogy bizonytságot tegyek az igazságról: mindenki, aki az igazságból való, hallgat az én szavamra. Pilátus ezt kérdezte tőle: Mi az igazság? Miután ezt mondta, ismét kiment a zsidókhoz, és így szólt hozzájuk: Én nem találok benne semmiféle bűnt.*” (Jn 18,35–38)

Öt alkalmunk ívében a zsidó vezetők jelentik a fordulópontot. Az ő terük kidolgozása után válik Júdas árulóvá, és teljesül be Jézuson a zakariási prófécia: „*Rátekintenek majd arra, akit átszúrtak.*” (Zak 12,10b)

Hangolás a textushoz (mely nem szeretné helyettesíteni az egyéni exegetálást)

Bár egy római szavai olvashatók ebben az igében, mégis talán ez az egyik olyan szakasz, melybe a legjobban bele van sűrítve a zsidó vezetők Jézus elleni terve. („*A te néped és a főpapok adtak át nekem téged: Mit tettél?*”, „*hogy ne jussak a zsidók kezére*”, „*ismét kiment a zsidókhoz, és így szólt hozzájuk: Én nem találok benne semmiféle bűnt*”, valamint a szövegkörnyezet.)

Teológusként tudjuk, hogy Pilátus a szükséges rossz a zsidók szemében. A megkerülhetetlen politikai vezető, aki pusztán eszköz az ő

szemükben, hogy aki jogilag megteheti, mondja már ki Jézusra a halálos ítéletet. Ahhoz, hogy ezt elérjék, nem is átallják megzsarolni Pilátust, mivel azt mondja, hogy nem talál benne semmi halált érdemlőt. Azzal fenyegetik őt, hogy beárulják a császárnál.

A 35. versben Pilátus élesen kifejezi azt, hogy nem önmaga vagy a római hatalom miatt folytatja le Jézus ellen a pert, hanem a zsidók kérésére.

„...*hogy ne jussak a zsidók kezére*” – nagyon erős mondat Jézustól. Ahogyan Pilátus, itt ő is mintha az egész népet látná a folyamatban.

Magunkra „áthangoló”

Feszültségtől lehetett terhes a jeruzsálemi légkör. Zsúfolásig tele van a város az ünnepre érkezőkkel. Tömegek kiáltanak királyt és hozsánát. Sokan viszont még sose látták Jézust, és most azt remélik, hogy legalább megpillanthatják a híres Mestert. A szűkebb és tágabb tanítványi kör koronázásra készül. A zsidó vallási vezetők pedig pókként szövögetik hálójukat.

Viszonylag ritka, hogy valaki legalább magának kimondja, hogy önös érdekei vannak a mögött, hogy meg akar bizonyítani mást, másokat. Sokkal inkább azt tapasztaljuk, hogy mindent meg lehet ideologizálni, és a nagyobb jóért lehet dolgozni mások megbuktatásán keresztül. Így voltak ezzel a Jézust kiiktatni akarók is.

Túlságosan sokszor felejtjük el azt, hogy egyszer majd meg kell állnunk Isten ítélőszéke előtt. Mi, gyakorló keresztyének is sokszor kerülünk olyan helyzetbe, mint Pilátus. Mossuk kezeinket, mert belesodortak minket abba, hogy megtegyünk valamit.

Ismét azzal találkozunk, hogy valakik azt hiszik, hogy tudják, mi történik – jelen esetben a zsidó vezetők –, hamarosan azonban kiderül, hogy fogalmuk sincs róla. Elveszejtteni akarták Jézust, és közben a megváltás csúcspontja felé haladtak. A szerepük ettől még ugyanazon megítélés alá tartozik, mint Júdásé.

Kérdések

- ▶ Adódott-e már olyan helyzet, amikor valakinek a bukását, lemondását kívántad?

Ha igen, akkor vagy-e elég bátor kiragadni ezt a helyzetet a szűk környezetéből és egészen tág kontextusban, „felülről” nézni? (Lásd az illusztrációknál a békás kérdést!)

- ▶ Vajon hol húzódik a határ a megbuktatás esetében, hogy ne hogy belelovalljuk magunkat valamibe, amit az elején nem akartunk, de ne is legyünk tétlenek, amikor viszont tehetnénk valamit?
Mennyire árnyalja a helyzetet az, hogy hogyan viselkedünk (hogyan szólunk, hogyan tiltakozunk stb.) az utóbbinál, amikor próbálunk tenni valamit? „Abban igazad van, amit mondtál, de abban nincs, ahogy mondtad.” (Részlet a *Bambi* című történetből.)
- ▶ *Az alkalom végén:* Milyen szót vagy kifejezést viszel magaddal?

Illusztrációk

Ének: EÉ 291, 393, 441, 460, 554; ÚÉ 51, 53, 61, 133; ZÉ 62, 41

Egy furcsa kérdéssel szokták megmutatni azt, hogy hogyan tudunk észrevétlenül belesodródni valamibe, amit utólag már bezzeg átlátunk. A kérdés így szól: „Hogyan lehet megfőzni a békát?”

Ha forró vízbe dobjuk, sehoggy. Ugyanis amint megérzi a lobogó vizet, kiugrik belőle. Ha viszont hideg vízben tesszük fel egy edényben a lángra, akkor a teste alkalmazkodik a víz hőmérsékletéhez. Így, mivel egyszerre csak egy-egy foknyi különbséget kell áthidalni a szervezetének, nem veszi észre azt, hogy a víz már életveszélyesen meleg számára.

Ezt hívjuk az emberi lélek szempontjából sodródásnak. Egyszerre csak egy-egy lépésre mondunk igent, így az előző állapothoz képest olyan elhanyagolható a különbség, hogy azt még könnyűszerrel fel tudjuk oldani magunkban. Amikor azonban később visszanezünk, elszörnyedünk, hogy mibe kerültünk „észrevétlenül”. (Erre vonatkozik az előző alcím alatt szereplő, szűk és tág kontextusban értelmezett helyzet, hogy az eddigi lépéseket egyben nézzük meg.)

Reményik Sándor írja a fagyöngyről: „Élősködők, mint minden bálnat, / Amely az élet úterére támad / És lassan, észrevétlen / Felszürsöli véré a büszke fáknak.” (*Fagyöngyök*)

Egyszer olvastam valahol: „Továbbra is csak tologatjuk napozóágyainkat a Titanic fedélzetén...”

A *Jónás és Jézus* című rockoratórium *Haljon inkább egy* (14.), *Júdás árulása* (15.), *Több tanú nem kell* (18.), *Pilátus* (19.) és *Meg kell halnod, Jézus* (21.) című számai.

4. HÉT – AKI ÁRULNI KÉSZÜL (JÚDÁS)

„Akkor a tizenkettő közül egy, akit Iskáriótes Júdásnak hívtak, elment a főpapokhoz, és így szólt: Mit adnátok nekem, ha kezetekbe adnám őt? Azok pedig harminc ezüstöt fizettek neki. Ettől fogva kereste az alkalmat, hogy elárulja őt.” (Mt 26,14–16)

A magyarázók hangsúlyozzák, hogy a zsidó vezetőknek szükségük volt egy tettestársra Jézus közvetlen közeléből. Hogy miért, azt csak találgatni lehet, a Szentírás azonban magát a tényt írja le. Júdás személyében önként jelentkezik az eszköz.

Hangolás a textushoz (mely nem szeretné helyettesíteni az egyéni exegetálást)

Máté fontosnak tartja hangsúlyozni, hogy Júdás egy a tizenkét tanítvány közül. Vagyis a legbelső körből ered az árulás.

Bár sok találgatás van, az evangélista nem ír arról, hogy mi vezette Júdást a tettere.

Júdással nagyon olcsón megússzák a vezetők a dolgot: a harminc ezüstpénz a rabszolga elvesztéséért járó kárpótlás volt (2Móz 21,32). Zak 11,12 szerint pedig a kereskedők ekkora összeget adtak a pázsztoroknak az elvégzett munkáért.

A nagyon jól ismert szövegből talán kevéssé tűnik ki, hogy Júdás azzal a kérdéssel megy oda, hogy mi jó származik neki abból, ha kiadja nekik Jézust.

Most már nem csak a zsidó vezetők keresik a módját annak, hogy elveszítsék Jézust, hanem a belső körből is valaki.

Magunkra „áthangoló”

Míg Isten részéről pozitív dolog eszköznek lenni, itt nem az. Ismerjük a történet folytatását: amikor Júdás rájön, hogy mit tett, visszamegy hozzájuk, ők pedig elhessegetik onnan, mint egy szemtelen legyet. Majd Júdás öngyilkos lesz.

Júdás intő jel lehet a számunkra abban, hogy a Jézus belső köréhez tartozás még nem jelent garanciát semmire sem. Tudjuk, de mégis gyakran elfelejtjük, hogy nem az számít, mennyit járunk templomba, olvasunk-e Bibliát, stb., hanem hogy milyen a Jézussal való személyes kapcsolatunk.

A belső körből induló Júdásból áruló lesz. A zsidók szemében áruló

római századosból vagy az egyik latorból meg a legbelső körbe tartozó. Nem mindenki az, akinek látszik.

Kérdések

- ▶ Ismerős-e a helyzet, amikor a legbelső körből ered az árulás?
- ▶ És az, hogy akit elítéltél, arról kiderül, hogy nem is olyan, akiről megjót feltételeztél, abban végül csalódtál?
- ▶ Vajon miért válhatott árulóvá Júdás?
- ▶ Kijózanítóan hat-e most rád az, hogy az aktív keresztyén élet még nem garancia az örök életre?
- ▶ *Az alkalom végén:* Milyen szót vagy kifejezést viszel magaddal?

Illusztrációk

Ének: EÉ 291, 554; ÚÉ 43, 51, 53, 61, 133; ZÉ 33, 41,62

Andrew Lloyd Webber és Tim Rice kétségektől és lobogó indulatoktól fűtött dalt írtak Júdásnak a *Jézus Krisztus szupersztár* című musicalbe. Életkortól függően talán sokat adhat a beszélgetéshez ennek a hangulata, különösen olyan felvételtől, ahol az előadónak sikerül kellően belehelyezkednie a szerepbe. (Ez az első szám, magyarul *Nyitány, Júdás dala* vagy *A kép már kitisztult*¹, angolul *Overture*² címen.)

A *Jónás és Jézus* című rockoratórium *Júdás vívódása* (5.), *Júdás árulása* (15.) és *Elfogatás* (17.) című számai.

281

5. HÉT – AKI HALNI KÉSZÜL (JÉZUS)

„Miután ezeket mondta Jézus, tekintetét az égre emelve így szólt: *Atyám, eljött az óra: dicsőítsd meg a te Fiadat, hogy a Fiú is megdicsőítsen téged.*” (Jn 17,1)

Mire idáig érünk, vagy nagyhét van már, vagy annak a küszöbéhez érkezünk néhány napon belül. Sokan keressük az arányokat nagypéntek és húsvét között, vagyis hogy ne nagypéntek legyen a legnagyobb ünnepünk, közben viszont enélkül nincsen húsvét. Ezért kezdtük ezt

¹ A megindító dramatizálás miatt ezt az egyszerű megjelenítést javaslom magyarul: <https://www.youtube.com/watch?v=t2Nk9TxrNbU>. A kiváló magyar hangzás miatt pedig Feké Pál előadását: https://www.youtube.com/watch?v=YVC1Jc_gBjM

² Angolul a film feldolgozásából vett jelenet az eredeti hangzással: <https://www.youtube.com/watch?v=gUEIYYrTn3k>

az ötrészes sorozatot úgy, hogy Jézus alapvetően élni készül, és ahhoz, hogy ezt elérje, előbb halni készül.

Hangolás a textushoz (mely nem szeretné helyettesíteni az egyéni exegetálást)

Perfektum igealak hozza meg a készülés mélységét és tudatosítását: egy folyamatban érkezett az óra. Már itt van. Éppen most zárul le az a hosszú időszak, mely idáig vezetett. Most fog elkezdődni, bármelyik pillanatban.

A főpapi imádság felütése ez a néhány szó: az alaphelyzet („*Miután ezeket mondta Jézus, tekintetét az égre emelve így szólt*”) és az első szavak („*Atyám, eljött az óra: dicsőítsd meg a te Fiadat, hogy a Fiú is megdicsőítsen téged*”).

Szinte az egész imádság témáját megadja az utóbbi néhány szó, a *megdicsőítés*. Azt is jelenti ez, hogy az önfelajánlás szorosan összekapcsolódik a megdicsőítéssel. Vagyis ismét ott tartunk, hogy nagypéntek nélkül nincsen húsvét.

Ebben a sorozatban a második héten, a Zebedeus-fiak kapcsán előkerült már Jézus dicsőségének kérdése. Ott Jakab és János azt a választ kapta, hogy nem tudják, mit kérnek.

Gyakori motívum az evangéliumokban az, hogy Jézus az égre emeli a tekintetét. (Például az ötezer ember megvendéglésénél.) Eszünkbe juthat erről Jézus megkeresztelése is, amikor megnyílik az égbolt, vagy ebben a sorozatban az első hét anyaga, ahol ezt mondja Jézus Pilátusnak és az őket hallgató sokaságnak: „*meglátjátok az Emberfiát, amint a Hatalmas jobbán ül, és eljön az ég felhőin*”.

Magunkra „áthangoló”

Böjt negyedik vasárnapjának igéje visszhangozhat a fülünkben ugyanúgy János evangéliumából: „*Ha a földbe vetett búzaszem nem esik a földbe, és nem hal meg, egymaga marad; de ha meghal, sokszoros termést hoz.*” (Jn 12,24)

Bár ebben a szakaszban nincsen benne, de közben magunk előtt látjuk a tusakodó Jézust, ahogyan vért verejtékezik. Attól, hogy készen áll az önfeláldozásra, még nem könnyű az út.

Valószínűleg napokon belül átéljük a gyülekezettel együtt is a pas-

siótörténet felolvasását vagy megjelenítését. Különleges, semmihez nem hasonlítható hangulata van ennek.

Jézus, az áldozati bárány továbbmegy az izsáki képnél. Nemcsak hogy maga megy fel az áldozati helyre, hátára véve az áldozáshoz való fát, de ő egészen biztosan tudja is, hogy mi fog megtörténni. És amit Isten Ábrahámától nem várt el, azt ő maga megtette: az Apa feláldozta egyszülött Fiát. Itt még a bozót tövises ágain fennakadó áldozati állat is Jézus.

A „halni készülést” jobban értjük, mint az „élni készülést” a halál után. Persze a halált magát sem értjük, de még mindig több tapasztalatunk van róla, mint arról, hogy mit jelent a feltámadás és az örök élet. Erről hitbéli megtapasztalásunk lehet.

Kérdések

- ▶ Milyen érzés belegondolni abba, hogy Jézus pontosan tudta, mi fog történni vele?
- ▶ Átélted már azt valakivel, hogy halni készült?
- ▶ Máshogyan cseng-e most neked Izsák feláldozásának megrendítő története?
- ▶ Mit gondolsz, miért tartotta meg Jézus a feltámadás után is a sebheyleit, melyeket az óriási szegek és a dárda okozott? Elvégre minden további nélkül megtehetette volna, hogy nélkülük tér vissza.
- ▶ Feleleveníthetünk akár ebből a sorozatból, akár az adventiből néhány kérdést, mely a hosszú várakozásra vonatkozik.
- ▶ *Az alkalom végén:* Milyen szót vagy kifejezést viszel magaddal?

Illusztrációk

Énekek: EÉ 188, 189, 191, 194, 195, 200, 203, 204, 207, 365, 379, 570, 575; ÚÉ 50, 54, 70, 73, 77, 79, 80, 84; ZÉ 52, 53, 56, 57, 58, 64, 177

Sokan ismerjük a történetet, amikor két magzat beszélget az anyaméhben. Az optimista szerint Anya létezik, csak azért nem látjuk, mert benne élünk, mozgunk és vagyunk. A pesszimista szerint viszont ha nem látja Anyát, akkor nem is létezik. Az optimista szerint a születés után kezdődik az igazi élet. A pesszimista szerint viszont azért fáj megszületni, mert azzal vége van az életnek.³

³ A teljes történet itt olvasható: <http://www.csendespercek.hu/anekdotak/1621-ket-magzat-beszelt-2847127>

Számos művészeti ág kiválóan megjeleníti az „eljött az óra” helyzet lélektanát. Szinte megállítják az időt egy regény lapjain, egy versben, egy film jelenetében vagy éppen egy musical egyik számában. Mintha néhány percig nem forogna a világ kereke, és csak a helyzet mélységét és esszenciáját kapjuk. Például a *Jekyll és Hyde* című musicalből az *Eljött az óra*,⁴ de Victor Hugo (pl. *Nyomorultak* című regénye) vagy Jókai Mór írásmódja (pl. *Az aranyemberben*) is erre az eszközre épít, ahogyan Shakespeare monológjai is (pl. *Rómeó és Júlia*, *Lear király*).

Többször hallottam már ezt a mondatot: „A halál: Isten egyik tenyéréből átkerülni a másikba.” (Ez az én meglátásom szerint az élettől búcsúzóról szól, valami mélységes bölcsességgel. A gyászoló ott fog maradni a saját hiányával, amit csak hosszú gyázmunkával lehet átdolgozni. Jézus halálra és életre készülésére viszont gyönyörűen rezonál ez.)

Egy édesanya mesélte nekem, hogy egy alkalommal különösen ragyogó arccal fogadták őt az óvó nénik, amikor két gyermekéért ment. Elmesélték neki, hogy a tornaórán vízcseppgyűjtő verseny volt. Adott idő alatt egyetlen cseppet kellett begyűjteni. Aki nem volt kész időre, az kiesett. A testvérpár kisebbik tagja, aki még épp csak ovis lett, túl kicsi volt a feladathoz. Az óvó nénik ekkor azt látták, hogy a kislány bátyja minden fordulóban két vízcseppet gyűjt, és az egyiket a húgának adja. A játék azonban ahogyan folytatódott, rövidült a rendelkezésre álló idő. Már csak egyetlen vízcseppre maradt ideje a fiúcskának. Ezt pedig odaadta a húgának, ő pedig leült a kispadra, hogy kiesett. A gyakorló keresztyén édesanya ezt mondta hazafelé az elismerő szavak után fiának: „Jézus is ezt tette értünk. A saját vízcseppjét adta nekünk. Inkább ő esett ki a játékból.”

Idézett irodalom

GALLO, Carmine 2016. *Storytelling – A történetmesélés ereje*. HVG Kiadó, Budapest.

ÉÉ = *Evangélikus énekeskönyv* – a Magyarországi Evangélikus Egyház énekeskönyve, több kiadásban.

ÚÉ = *Új ének* – Mevisz, Budapest, több kiadásban.

ZÉ = *Zarándokének* – Mevisz, Budapest, több kiadásban.

⁴ <https://www.youtube.com/watch?v=bGq9xbQyJYo>

Gyermek- és ifjúsági alkalmak

Gyermek-bibliárai sorozat

ARATÓ ESZTER

*„...hiszen az Isten ajándékai és elhívása visszavonhatatlanok.”
(Róm 11,29)*

Bevezetés

A keresztségben Isten a gyermekeivé fogad minket, és feladattal bíz meg. A gyermek-bibliárák történetei ehhez kapcsolódóan a szolgálat, önkéntesség és elhívás kérdéseivel foglalkoznak. A gyermekek példaképeket ismerhetnek meg a megjelenő bibliai szereplőkben: Hogyan választ ki minket Isten? Hogyan szólít meg? Milyen az Istennel élt élet? Mit jelent ma tanítványnak lenni? Hogyan tudjuk követni Jézust? – ezekre a kérdésekre keressük a válaszokat a következő történetekkel.

A gyermek-bibliárák vegyes korosztályi összetételére tekintettel igyekeztem úgy összeállítani a történetek órai anyagát, hogy minden gyermek számára jól érthető legyen, és élvezetes feladatokat nyújtson.

TÉMÁK

Isten hozott!

Szolgálatra születtem

Sámson

Sámuel

Jeremiás

Keresztelő János

Szolgáló próféták

Nátán

Illés

Ézsaiás

Dániel

Szolgáló tanítványok

Máté elhívása

Péter elhívása

Péter meggyógyítja a sántát
Fülöp és az etióp kincstárnok
Szolgáló asszonyok
Eszter
Anna próféta
Mária és Márta
Mária
A samáriai asszony
Szolgáló idegenek
A napkeleti bölcsek
A kapernaumi százados
Az irgalmas samaritanus
A római százados (a kereszt tövében)
Szolgáló Jézus
A béna meggyógyítása a Betesda tavánál
Jézus lecsendesíti a tengert
Az ötezer ember megvendégelése
A vak Bartimeus meggyógyítása
Szolgálat a megpróbáltatásban
Nóé
Ábrahám könyörög Sodomáért
József a börtönben
A tíz csapás (Mózes)
Jób
Szolgálat az életért
A naini ifjú feltámasztása
Jairus lányának feltámasztása
Lázár feltámasztása
A szolgálat útján
A damaszkuszi úton
Pál Lisztrában
Pál Filippiben
Pál a börtönben
Pál Tróászban
Szolgálatra hív!
Mennybemenetel ünnepe
Pünkösöd ünnepe

ÁLTALÁNOS ÓRAVÁZLAT

A foglalkozást énekkel és imádsággal kezdjük. Ezután következik a bevezetés – beszélgetés, felvezető játék formájában –, amely a történetre hangolódásban segít. A történeteket olvashatjuk közösen is a Bibliából, vagy saját szavainkkal elmondhatjuk a gyermekeknek. A történet üzenetét kérdésekkel tudjuk elmélyíteni, amit a feldolgozás is segít (szerep)játék és kézműves-foglalkozás formájában. Az aranymondást a gyermekek ígés kártyán magukkal vihetik. (Ezt elkészíthetjük előre kivágott sablonra.) Az alkalmat imádsággal zárjuk.

1. óra – Isten hozott!

- ▶ Jn 15,9–17
- ▶ Aranymondás: „...hiszen az Isten ajándékai és elhívása visszavonhatatlanok.” (Róm 11,29)

ÉNEK

„Elfogadtál és elhívtál” (EÉ 475)

KEZDŐIMÁDSÁG

BEVEZETÉS – HÁZ, FA, KUTYA

Létszám: páros létszámú csoport

Eszközök: papírlap, alátét a papírlaphoz, íróeszköz

Feladat: Minden pár egymással szembefordított székekre ül, a térdük összeér, rajtuk a papír az alátéten. Az íróeszköz a kezükben. A csoportvezető arra kéri a párokat, hogy szavak nélkül, teljes csendben rajzoljanak egy képet, melyen van egy ház, egy fa és egy kutya. Amikor a kép elkészült, szignózzák egy közös művésznévvel, és adjanak rá közösen egy iskolai osztályzatot. Ezt követően a párok beszámolnak az érzéseikről, és megbeszélik, milyen tapasztalatokat szereztek a nem verbális kommunikációval és egymásra hangolódással kapcsolatban.

TÖRTÉNET

Milyen az Istennel élt élet? Alapja a szeretet. A kijelölt igeszakaszban Jézus barátainak, kiválasztottaknak nevez minket. Nem mi választjuk ki Jézust, hanem ő dönt felőlünk. Nem rátermettségünk, érdemeink vagy alkalmasságunk szerint választ, hanem szeretetből. A kiválaszt-

tásnak célja van, értelmét a szolgálatban nyeri el. Mit jelent a saját életünkre nézve Isten hívása? Mit jelent ma tanítványnak lenni? Hogyan tudom tanítványi küldetésemet beteljesíteni a saját környezetemben (család, barátok, iskola)? Ne félj, Isten nem hagy magadra a szolgálatban, csak kövesd őt!

FELDOLGOZÁS – KARMESTERJÁTÉK

A csoport kiválaszt egy karmestert, akinek a mozdulatait majd utánozniuk kell. A játékosok egy helyben állnak, a karmester pedig mozog a térben, és különféle mozdulatokat végez. A játékosok a lehető legpontosabban utánozzák őt. Ha szükséges, el is fordulhatnak, hogy tekintetükkel tudják követni a karmestert. A játékban egyaránt fontos a mozdulatok pontos lemásolása és a karmester nyomon követése. A karmester személyét egy játékon belül változtassuk úgy, hogy pár mozdulatsor után kézfogással választ maga helyett valakit. A többieknek nagyon kell figyelniük, hogy a karmesterváltást észrevegyék, és most már az újat utánozzák. Kérdezzük meg, hogy miért nehéz/könnyű figyelni a társunkra!

IGÉS KÁRTYA

IMÁDSÁG

2. óra – Szolgálatra születtem – Sámson

- ▶ Bír 13,2–24
- ▶ Aranymondás: *„Istennek szentelt názír lesz az a gyermek már anyja méhében.”* (Bír 13,5)

ÉNEK

„Dicsérjük Istent” (EÉ 52)

KEZDŐIMÁDSÁG

BEVEZETÉS – TELEFON

A kezdőjátékos felveszi a képzeletbeli telefont, s elkezd beszélni valamelyik társáról. Csupa olyat mondjon, amiről a hívott fél magára ismerhet, rájöhet, hogy róla van szó. Amikor a kiszemelt játékos rájön,

hogy róla beszélnek, felveszi a telefont, vagyis jelzi, hogy megkapta az üzenetet. Most ő kezd beszélni valaki másról.

TÖRTÉNET

Az Úr már az anyaméhben kiválasztotta Sámson, és szabadító terve részévé tette. Az Úr Lelke volt vele, kiválasztott volt (*názír*: a szó jelentése az Ószövetségben '*elkülönített, felszentelt, Istennek szentelt ember*', Isten választotta, akinek küldetése teljesítése érdekében tartózkodnia kellett bizonyos dolgoktól). Sámson a hős, aki elképesztő erejével több alkalommal is győzött a harcias filiszteusok ellen.

FELDOLGOZÁS

Sámson nagyon kedvelte a találós kérdéseket, mégsem az esztét, hanem Istentől kapott erejét használta a filiszteusok ellen. Derítsd ki, hogy mi volt az ereje forrása! Fejtsd meg a találós kérdéseket, majd keresd ki a betűket!

1. Éppen olyan, mint egy kefe, mégsem fésülködhetsz vele. (sünn-disznó)
2. Éjjel-nappal mindig jár, mégis egy helyben áll. (óra)
3. Két kezemmel füled fogom, ott csücsülök az orrodon. (szemüveg)
4. Tollazatom színes, pompás, megismétlem a mondókád. (papagáj)
5. Két füle van, mégsem hall. Mi az? (edény)
6. Fúr-farag, de mégsem ács, kopog, mint a kalapács. Fák orvosa, doktora, erdőben az otthona. (harkály)
7. Fent lakom az égen, melegít a fényem. (Nap)
8. Varázshotja nincsen neki, de a tájat eltünteti. Mikor leszáll, azt sem tudod, merre van a pisze orrod. (köd)
9. Aki nevemet kimondja, azonnal megsemmisít engem. (csend)
10. Csak a tiéd, mégis mások használják többet. Mi az? (a neved)

6. szó 1. betű ___

2. szó 3. betű ___

4. szó 7. betű ___

7. szó 2. betű ___

Megoldás: _____

IGÉS KÁRTYA

IMÁDSÁG

3. óra – Szolgálatra születtem – Sámuel

- ▶ 1Sám 1,1-28; 1Sám 3,1-10
- ▶ Aranymondás: „Szólj, mert hallja a te szolgád.” (1Sám 3,10)

ÉNEK

„Szívem csendben az Úrra figyel” (ÚÉ 6)

KEZDŐIMÁDSÁG

BEVEZETÉS

Kinek a hangja?

Körbeállunk, valaki beguggol a kör közepére, a térdére hajtja a fejét, és behunyja a szemét. A játékvezető kiválaszt a körből valakit, aki a kör közepén guggoló gyerek háta mögé áll, és elváltoztatott hangon mond valamit (pl. a guggoló gyermek nevét), a guggolónak pedig ki kell találnia, hogy kinek a hangját hallotta.

Mit súgtam?

A játékvezetővel szemben állnak/ülnek a gyerekek becsukott szemmel. A játékvezető suttogva mond egy utasítást (pl. Tedd a fejedre a bal kezedet!). Aki meghallotta, annak csinálnia kell.

Változat

A gyerekek egymás mögé állnak. A játékvezető az utolsónak a fülébe súg egy utasítást, melyet tovább kell adni a következő játékosnak (pl. Rajzolj a táblára egy szívet!). Ha a sor elején álló megkapta az üzenetet, végre kell hajtania.

Milyen volt csukott szemmel fülelni? Könnyű volt felismerni valakinek a hangját? Könnyű volt meghallani a suttogva mondott utasításokat? Kik szoktak szólni hozzánk? Kik azok, akiknek a hangjára nagyon oda kell figyelnünk? Miért jó, ha odafigyelünk a szüleink, tanáraink, társaink hangjára?

TÖRTÉNET

Anna nagyon vágyott gyermekre, ezért imádkozott Istenhez. Megfogadta, hogy ha gyermeke születik, akkor Istennek ajánlja fel őt (1Sám 1,1–28). Isten meghallotta Anna kérését, és fiúgyermekkel ajándékozta meg őt. A gyermek neve Sámuel lett, melynek jelentése: *'Isten meghallgatott'*.

FELDOLGOZÁS – KIRE IGAZ AZ ÁLLÍTÁS?

A játékvezető állításokat mond, amelyek Sámuelre vagy Élire igazak. Ha Sámuelre igaz, akkor fel kell állniuk a gyerekeknek, ha Élire, akkor le kell guggolniuk.

Állítások

Édesanyja az Úrhoz imádkozott érte. (S)

Látása gyenge volt. (É)

A templomban volt. (S + É)

Megszólította az Úr. (S)

Így szólt: *„Nem hívtalak, fiam, menj vissza, feküdj le!”* (É)

Megértette, hogy az Úr szólítja az ifjút. (É)

Ezt mondta: *„Sámuel, Sámuel!”* (Isten)

„Szólj, mert hallja a te szolgád.” (S)

IGÉS KÁRTYA

IMÁDSÁG

4. óra – Szolgálatra születtem – Jeremiás

- ▶ Jer 1,1–10
- ▶ Aranymondás: *„Mielőtt megformáltalak az anyaméhben, már ismertelek, és mielőtt a világra jöttél, megszenteltelek, népek prófétájává tettelek.”* (Jer 1,5)

ÉNEK

„Ne félj, mert megváltottalak” (ZÉ 5)

KEZDŐIMÁDSÁG

BEVEZETÉS

Keressünk olyan foglalkozásokat, amelyeknél a beszédnek fontos szerepe van! (Az összegyűjtött foglalkozásokat érdemes felírni a táblára vagy egy nagy lapra.) Milyen tulajdonságokkal rendelkeznek azok, akik ezeket a foglalkozásokat választják? Fogalmazzák meg a gyerekek azokat a tulajdonságokat, képességeket, amelyek szükségesek az adott foglalkozás betöltéséhez! Kaptunk már megtisztelő feladatot, melyet örömmel fogadtunk? Mi volt az? Bízunk ránk olyan feladatot, melyet nem szívesen végeztünk el? Kerestünk már kifogásokat, hogy kibújjunk egy-egy feladat alól? Mik voltak a kifogások? Milyen feladat volt, amely alól ki akartál bújni? Miért? Ismerünk olyan (bibliai) személyeket, akik nem akartak szószólók lenni, mégis azokká váltak? Irányítsuk a figyelmet a prófétákra: ők nem a saját döntésük alapján váltak azzá, hanem Isten választotta őket!

TÖRTÉNET

Jeremiás ifjú korára hivatkozik, de az elhívásban benne van, hogy Isten már a születése előtt ismerte őt, ezért nincs helye a kibúvónak. A fiatalság, tapasztalatlanság Isten előtt nem számít, hiszen ő a küldöttei mellett áll, segíti őket. Isten előre közli Jeremiással, hogy a szolgálata ellenállásba fog ütközni. Azonban nincs mitől tartania, hiszen Isten mindvégig vele lesz.

Jeremiás szolgálata Júda végnapjait fogja át. Küldetése szerint hirdetnie kell a népnek, hogy pusztulás vár rájuk. Milyen üzenetet közvetít Jeremiás? Milyen érzéseket keltenek bennünk ezek a szavak: *gyomlálj, irts, pusztíts, rombolj, építs, plántálj*? Mikor gyomlál, irt, pusztít, rombol az ember? Keressünk rá példákat! Miért kell Jeremiásnak gyomlálni, irtani? Fontos, hogy a gyerekek meglássák, hogy akkor lehet újat építeni, ha a régítől megválnak, ha megszabadulunk attól, ami elválaszt bennünket Istentől.

FELDOLGOZÁS – FELADNI VAGY KITARTANI?

A csoport kap egy szituációt, amelyben közösen kell eldönteni, hogy folytatják vagy feladják a feladatot.

1. Kirándulásra indultok. Nagyon meleg van, és az útszakaszt is egyre nehezebb megtenni. Egy hatalmas hegyhez értek, melyet meg kellene mászni.

Milyen nehézségekkel kell szembenézni, amelyekkel az út elején nem számoltatok? Mi szól amellett, hogy folytassátok az utat? Mi szól amellett, hogy feladjátok a küzdelmet?

2. A csapat minden tagja játszik valamilyen hangszeren. Alapítotok egy együttest, amellyel híressé akartok válni.

Milyen nehézségekkel kell szembenéznetek? Mi okozhat csalódást? A csalódások ellenére kitartotok az eredeti elképzelés mellett, vagy feladjátok az álmaitokat?

3. Proféták vagytok, akikre az Úr a következő feladatot bízta: hirdessétek az emberek között, hogy nem járnak helyes úton, ezért az Úr veszedelmet fog rájuk hozni. A nép nem hallgat a profétákra, sőt megvetik, bántalmazzák, gúnyolják őket.

Milyen érzésekkel állnátok ki újra elmondani az Úr üzenetét? Örömmel vagy aggodalommal, nehezen végeznétek a rátok bízott szolgálatot? Örömmel állnátok az Úr szolgálatába, vagy inkább szabadulnátok tőle?

IGÉS KÁRTYA

IMÁDSÁG

5. óra – Szolgálatra születtem – Keresztelő János

- ▶ Lk 1,5–25.57–66.80
- ▶ Aranymondás: „*Téged pedig, kisgyermek, a Magasságos profétájának neveznek majd, mert az Úr előtt jársz, hogy elkészítsd az ő útjait.*” (Lk 1,76)

ÉNEK

„Jézust áldja énekünk” (EÉ 538)

KEZDŐIMÁDSÁG

BEVEZETÉS – MELYIK A PÁRJA?

A foglalkozás előtt gyűjtsünk össze különféle képeket, amelyek párba állíthatók a szerint, hogy melyikből mi lesz (pl. csibe–tyúk, hernyó–pillangó, hagyma–tulipán). A gyerekek feladata, hogy párosítsák össze a képeket. Beszélgethetünk arról, hogy hogyan lesz mindez, ho-

gyan alakul át valami. Mi lesz egy csecsemőből? Mire van szüksége, hogy felnőjön? Milyen foglalkozást választhat magának? Mi szeretne lenni a gyermek, ha nagy lesz?

TÖRTÉNET

Keresztelő János születésének története igazi életkép. Minden úgy történik, ahogy az szokás volt: összejött a rokonság, hogy együtt örüljenek. Nevet is a hagyomány szerint akartak választani, az apa nevét, mely továbbviszi a családi folytonosságot. A szülők azonban az angyal utasítása szerinti nevet választják: János lesz a neve, kifejezve ezzel, hogy itt többről van szó, mint pusztán családi boldogságról. Isten cselekszik, újat kezd, a fogantatásától kezdve terve van a gyermekkel. Jánost jelek kísérik az első pillanattól. Hogy mi lesz belőle, azt nem a család vágyai szabják meg, hanem egy küldetést kell teljesítenie, Isten üzenetét kell majd továbbadnia.

A gyermek születése, élete Isten ajándéka. Minden gyermek születése csoda, az élete Istennek köszönhető, akinek terve van vele. Mindenki csak találgat és álmodozik: vajon mi lesz ebből a kisgyermekből?

FELDOLGOZÁS

Velünk is van Istennek terve? Igen, az a dolgunk, hogy felfedezzük ezt a saját életünkben, és eszerint éljünk. Isten nem szabja meg, hogy milyen foglalkozást válasszunk, de azt igen, hogy milyen embereknek szeretne látni minket. A családdal együtt Istenhez tartozunk. Ő azt szeretné, hogy az életünk örömet okozzon a környezetünknek. Ezzel mi is továbbadjuk Isten szeretetét.

Soroljunk emberi tulajdonságokat! Aki szeretne olyan lenni, az feláll, aki nem, az leguggol. Például *becsületes, erős, durva, önző, szorgalmas, szép, csalo, kedves, magas, nyafogó, okos, verekedő* stb. Egészítsék ki ők maguk a sort.

IGÉS KÁRTYA

IMÁDSÁG

6. óra – Szolgáló próféták – Nátán

- ▶ 2Sám 11,1 – 12,14
- ▶ Aranymondás: „Tiszta szívet teremts bennem, Istenem, és az erős lelket újítsd meg bennem!” (Zsolt 51,12)

ÉNEK

„Teremts bennem tiszta szívet” (ÚÉ 117)

KEZDŐIMÁDSÁG

BEVEZETÉS

Készítsünk elő különböző súlyú tárgyakat, a gyerekek kipróbálhatják magukat, hogy elbírák-e őket. Mennyire volt nehéz megemelni, elbírní a tárgyakat? Mire volt szükség, hogy helytálljanak a feladatban?

A bűn és rosszaság sokszor nehéz súlyként nehezedik ránk, lelkiismeret-furdalást okoz. A lelkiismeret-furdalás elvezet a megbánáshoz, mely segít, hogy terheinket letegyük.

TÖRTÉNET

Dávid nagyszerű uralkodó volt. Uralkodása alatt megerősödött az ország. Isten akarata szerint vezette az országot, ezért Isten védelmezte őt az ellenségtől. Egyszer azonban Dávid letért a helyes útról, de nem bánta meg tettét, mert azt gondolta, mindent megtehet. Nátán próféta, aki Dávidnak szolgált, egy példázattal figyelmeztette a királyt, mekkora bűnt követett el.

A történetet elmesélhetjük a saját szavainkkal, és a következő kérdések nyomán elgondolkodhatunk róla a gyerekekkel: Mi indította arra Dávidot, hogy bűnt kövessen el? Miért nem tudott ellenállni? Hogyan kellett volna másként cselekednie? Mi lett tettének a következménye? Miben segített Dávidnak Nátán példázata? Hogyan kellett volna a példázatban szereplő gazdag embernek helyesen cselekednie? Mit jelent a bűnbánat? Miért fontos, hogy megbánjuk a bűneinket? Hogyan válaszol Isten a bűneinkre és bűnbánatunkra?

FELDOLGOZÁS – ÖLELJ MEG, MERT ÜLDÖZNEK!

A kísértés sokszor rosszra, bűnre csábít, de Isten magához ragad, és vigyáz ránk.

Ez a játék arról szól, hogy a bajban számíthatunk egymásra. A csoport együtt játszik. Az egyik gyerek a fogó, kerget valakit. Ha ezt a többiek észreveszik, úgy tudják őt megmenteni a fogótól, hogy valaki odafut hozzá, és megöleli, mielőtt a fogó hozzáérne. Ez a játék tehát abban különbözik a hagyományos fogócskától, hogy a menekülés mellett arra is kell figyelni, hogy a másikat megmentjük a fogótól. Akit mégis utolérnek, az lesz a fogó.

IGÉS KÁRTYA

IMÁDSÁG

7. óra – Szolgáló próféták – Illés

- ▶ 1Kir 17,8-24
- ▶ Aranymondás: „Igaz a te szádban az Úr igéje!” (1Kir 17,24)

ÉNEK

„Gondviselő édes Atyám” (EÉ 346)

KEZDŐIMÁDSÁG

BEVEZETÉS

Készítsünk elő lisztet és olajat egy-egy tálba, és fedjük le, hogy ne lás-sák meg a gyerekek. Ezután minden gyermek benyúlhat a lepel alá, és ki kell találniuk, mi rejtőzik a tálban. Vajon mit lehet készíteni belőlük? Mihez lenne elengedő ez az adag? Mennyi időre lenne elég ez az adag?

TÖRTÉNET

A kettészakadt ország északi részén, Izraelben Aháb király uralkodott. Isten Illés prófétán keresztül megüzente a királynak, hogy hosszú szárazság lesz a király bűnei miatt, hiszen Istentől elfordulva irányította az országot. A szárazság idején Isten nem feledkezett meg Illésről. Sareptába küldte, ahol egy özvegyasszony fogadta a házába – annak ellenére, hogy már alig volt egy kevés ennivalója. Isten azzal ajándékozta meg az asszonyt, hogy az éhínség idején nem engedte,

hogy kiürüljön a lisztes fazeka és olajos korsója. Az özvegyasszony fia azonban beteg lett, és meghalt. Az asszony Illést hibáztatta, de Illés ezt figyelmen kívül hagyva odalépett a gyermekhez, és imádkozni kezdett. Isten meghallgatta a könyörgését, és visszaadta a gyermek életét.

Mi hogyan cselekedtünk volna az özvegyasszony helyében, amikor Illés ételt kért? Hogyan érezhette magát az asszony, amikor a gyermeke beteg lett? Vajon mit érzett, miután a gyermeke meggyógyult?

FELDOLGOZÁS

Miért vagy hálás? Fogalmazzunk meg és írjunk le hálaadó imádságokat!

IGÉS KÁRTYA

IMÁDSÁG

8. óra - Szolgáló próféták - Ézsaiás

- ▶ Ézs 6
- ▶ Aranymondás: „Itt vagyok, engem küldj!” (Ézs 6,8)

ÉNEK

„Áldunk téged, Istenünk” (EÉ 42)

KEZDŐIMÁDSÁG

BEVEZETÉS

Soroljunk fel olyan bibliai alakokat, akiket Isten vagy az angyala ál-mában látogatott, szólított meg. Miért fontos ez a személyes kapcsolatfelvétel? Mit érezhettek, élhettek át a megszólítottak? Mindenki követte Isten parancsát? Ma is így szól hozzánk Isten?

Isten szeretné, ha népe az ő tetszése szerint élne, és betartaná a parancsolatokat. Milyen hétköznapi parancsolatokat, szabályokat ismeresz? Milyen szabályok érvényesek otthon, az iskolában, a gyülekezetben, a társadalomban, a közlekedésben? Miért fontos betartani őket? Mi lehet a következménye a szabálytalanságnak?

TÖRTÉNET

Ézsaiás Isten kiválasztott prófétája volt, aki fontos küldetést kapott. Álmában jelent meg neki Isten, és megszólította őt. Ézsaiás számára nagyon félelmetes volt a találkozás, és nem találta magát méltónak a szolgálatra. Isten azonban alkalmassá tette őt rá. Amikor Ézsaiás készen állt a szolgálatra, így szólt: *„Itt vagyok, engem küldj!”*

Prófétai szolgálata azonban nehéz volt, mert az Istentől elfordult néphez kellett szólnia. A nép nem fogadta meg Ézsaiás intelmeit, ezért Ézsaiás a fogságról és az azt követő szabadulásról profétált.

FELDOLGOZÁS – ÍGY HALLOTTAM...

Ézsaiás kiállt a nép elé, hogy Isten üzenetét elmondja, de mintha süket fülekre talált volna. Neked mennyire jó a hallásod? Meghallod, amit a másik mond?

A játékosok körben ülnek. A játékvezető az első gyerek fülébe süg egy összetett mondatot, neki tovább kell adnia a mellette ülőnek, és így megy körbe a mondat. Az utolsó gyerek megmondja, mit hallott.

IGÉS KÁRTYA

IMÁDSÁG

300

9. óra – Szolgáló próféták – Dániel

- ▶ Dán 6,1-29
- ▶ Aranymondás: *„Ő az élő Isten, aki megmarad mindörökké.”* (Dán 6,27)

ÉNEK

„Az Úr csodásan működik” (EÉ 328)

KEZDŐIMÁDSÁG

BEVEZETÉS

Minden gyermek név nélkül rajzolja vagy írja le egy lapra azt, amitől a legjobban fél. A lapokat összehajtva gyűjtsük össze egy sapkába, majd néhányan húzzanak egy-egy lapot. Mondják el, mit látnak a lapon, és vajon miért lehet az félelmetes valakinek. Mit szoktunk tenni, amikor félünk? Miért „hatékony” megoldás az imádság a félelem ellen?

TÖRTÉNET

Dániel is félelmetes helyzetbe került Dárius király udvarában. Az uralkodó szeretett volna rendet teremteni az országában, ezért vezetőket nevezett ki, elsők között Dánielt. Ez azonban nem tetszett a többi vezetőnek. Utálták Dánielt felsőbbrendűsége és Isten iránti elkötelezettsége miatt. Várták a pillanatot, hogy hibázzon, amit aztán jelenteni tudnak a királynak. Ennek hiányában azonban egy tervet kellett kiészelnük, hogy eltüntessék Dánielt. Kihasználták Dániel Isten iránti hűségét, így a királynak nem volt mit tennie, meg kellett büntetnie Dánielt: az oroszlánok vermébe dobatta őt – titkon remélve, hogy Dániel megmenekül.

Reggel a király a veremhez sietett, és Dánielt életben találta. Az Úr anyála megmentette őt, mert hitt Istenben. Ebben az eseményben a király is felismerte Isten mindenhatóságát, és elrendelte, hogy mindenki félje Dániel Istenét.

FELDOLGOZÁS

Drámapedagógiai feldolgozás: az oroszlánok eljátszása. Használhatjuk az „időlassítás” vagy „képkockázás” módszerét: hogy nem engedjük a gyerekeknek, hogy maguktól mozogjanak, hanem azt kérjük, hogy dermedjenek bele egy pillanatfelvételbe, melynek a leírását mindig megadjuk előre, majd továbblépünk a következőre (pl. az oroszlánok nézik a verem szélére állított Dánielt; Dániel beesik; Dániel imádkozik a veremben stb.).

IGÉS KÁRTYA

IMÁDSÁG

10. óra – Szolgáló tanítványok – Máté elhívása

- ▶ Lk 5,27-32
- ▶ Aranymondás: „*Ne félj, mert megváltottalak, neveden szólítottalak, enyém vagy!*” (Ézs 43,1)

ÉNEK

„Ne félj, mert megváltottalak” (ZÉ 5)

KEZDŐIMÁDSÁG

BEVEZETÉS – PÁSZTOR ÉS A BÁRÁNYOK (SZEREPJÁTÉK)

„Végre feltűnt a karám! A Pásztor megállt, lerakta tarisznyáját, és kinyitotta az ajtót. Megálltak. Nem rohantak, nem tolokodtak be az ajtón, hanem türelmesen vártak. A Pásztor az ajtóban állt, és minden juhához volt egy-egy szava. Mindegyik megállt előtte, ránézett, mielőtt belépett volna a karámba.

– No gyertek, kedveseim! Elfáradtatok, ugye? Különösen te, Kisöreg – s rátette kezét az előtte álló juh fejére –, nehezen bírnak már a lábaid. – Aztán jött a második, harmadik, sorban egymás után mind. Valamennyit a nevéen szólította, fejükre téve kezét.

– No, Böködös, egész úton összeférhetetlenkedtél, lám, meg is sérült az orrod.

Míg egyhez beszélt, a többi várt, állt némán a helyén, csak akkor indult, ha rá került a sor.

– Te kis Gyámoltalan, még most is reszketsz... Nyugodj meg... Itt már nem érhet semmi baj! Itthon vagyunk.

– Hogy nézel ki, Merész!... Mutasd, hány sebed van! – vizsgálgatott a Pásztor egy szép, erős juhot. – Más a bátorság és más a vakmerőség, ezt még meg kell tanulnod!

– A juhok lassan mind bejutottak a karámba, mindegyik megkereste a maga helyét, megálltak várakozva, türelmesen.

– Gyere csak, Izgága, veled számolnivalóm van! – emelte fel a fülét egy nyugtalan szemű juhnak. – Mondd, miért kell mindenkiben rosszszat keresni? Mindig a csúnyát látni és mondani, mikor annyi a szépség ebben a csodálatos világban. Ezért vagy mindig keserű és bizalmatlan. Na, eredj...

– Fáj még a lábad, Sántika?

– Utolsónak maradt Csendes. Fáradtan, kimerülten állt meg a Pásztor előtt, aki érezte, hogy remeg, amint a kezét a fejére tette.

– Hát te, Csendes?... – A Pásztor hangja olyan lágy és szeretettel telt volt, hogy Csendes minden baját elfelejtette, csak azt kívánta, bár csak így maradhatna mindig a Pásztor keze a fején. Boldog melegség járta át egész testét.” (FARKAS Jánosné: *Fehérke*, Evangéliumi Kiadó, Budapest, 1996.)

A bárányoknak beszédes nevük van. Adhatnak a gyerekek maguk-

nak (vagy ha ismerik egymást, akkor egymásnak is) „báránynevet”, vagyis beszédes nevet.

TÖRTÉNET

Egy alkalommal Jézus úgy szólított meg egy embert, hogy arra mindenképpen oda kellett figyelnie. Ez az ember vámszedő volt, Lévinek hívták. A város forgalmas utcája volt a munkahelye. Nem autók tették forgalmassá, hanem gyalogosok, kereskedők. Járművük esetleg a számar volt vagy tevé. De vajon mit csinál egy vámszedő? Megállítja a kereskedőket, megnézi, mit szándékoznak eladni a városban, majd ennek megfelelő díjat, azaz vámot kér tőlük. Ez a beszédett pénz rajtuk keresztül a birodalom kincstárát gyarapította. De ezek a vámszedők rafinált emberek voltak. Mindig többet kértek el a kereskedőktől, mint amennyit szabad lett volna. Így aztán hamarosan nagy vagyonra tettek szert. Nem is szerették őket az emberek. Egyszer csak Jézus állt meg Lévi előtt. Jézus így szólt Lévihez: „*Kövess engem!*” Milyen hangon szólhatott hozzá Jézus? Mit érezhetett ekkor Lévi? Mire gondolhatott? Mit tett? Lévi mindent otthagytott, felkelt, és követte Jézust. Megfigyelte szavait és tetteit, és a tanítványa lett. Lévi neve azt jelenti: *'elkísérni', 'csatlakozni'*. Lévi nemcsak egy rövid úton kísérte el Jézust, hanem egész életét Jézus követésének szentelte. Új nevet is kapott tőle: Máté. Ez azt jelenti: *'Isten ajándéka'*. Jézus mellett érezhette, hogy az élete valóban Istentől való ajándék.

FELDOLGOZÁS

Mit jelent a neved? Milyen helyzetekben tapasztalod, hogy a neveden szólítanak? Fontos számunkra, hogy megszólítottak legyünk. Ebből érezzük, hogy számontartanak, kíváncsiak a gondolatainkra. Rossz érzés, ha nem tudják a nevünket, és csak körülírják: „Hé, te ott...” Ha a szüleink szólítanak, abban benne van minden szeretetük. Isten menynevei Atyaként szólít meg minket, amit először a keresztségünkön tett. Máskor úgy szólít meg, mint egy jó barát, aki kíváncsi a gondolatainkra, véleményünkre, s maga is szeretné megosztani velünk a gondolatait. Úgy is szólít, mint a tanító: tudjuk-e, amit ránk bízott, hogy megtanuljunk? Ha arra van szükség, úgy szólít meg, mint az orvos, aki szeretné tudni, mi a gondunk, hogy aztán segíthessen. Ezekből tudhatjuk, hogy nagyon fontosak vagyunk számára, őhozá tartozunk.

11. óra – Szolgáló tanítványok – Péter elhívása

- ▶ Lk 5,1-11
- ▶ Aranymondás: „Ne félj, ezentúl emberhalász leszel!” (Lk 5,10)

ÉNEK

„Megszóltott...” (ÚÉ 7)

KEZDŐIMÁDSÁG

BEVEZETÉS – VAK VEZET VILÁGTALANT

Miután mindenki választott magának egy párt, a pár egyik tagja behunyja a szemét, és a párjára bizza magát, aki a „vak” vállára tett kezével vezet. Beszélni nem szabad, csak a kezével irányíthat. Játsszuk el fordított szereposztásban is! Egy „vakot” egymás után két ember is vezethet. Ebben az esetben mondja el, érzett-e különbséget. A játék végén mindenképpen beszéljük meg, ki mit érzett: Milyen érzés volt „vaknak” lenni, s milyen érzés vezetőnek? Fontos, hogy a játék elején elmondjuk, hogy vegyék komolyan a feladatot, nem szabad összevissza vezetni a másikat, nem szabad a bizalmával visszaélni.

TÖRTÉNET – MIT JELENT JÉZUST KÖVETNI?

A halászok napi rutinfeladataikat végzik, amikor megáll mellettük egy idegen, akinek első kérése, hogy a hajóból taníthassa a sokaságot. Talán ez is már szokatlannak tűnhetett a halászok számára, de még furcsább volt a második kérése (utasítása): „Vessétek ki hálótokat fogásra!” (Lk 5,4) Nem vitatkoznak vele, és nem próbálják meggyőzni az ellenkezőjéről, hanem engedelmessé válnak neki. Hatalmas döbbenet lesz úrrá rajtuk, amikor megpillantják a roskadáig megtelt hálókat. Péter érzi, hogy egy különleges ember áll előtte, és bűnvallást tesz. Jézus feladattal bizza meg öt: emberhalász lesz.

A történet kapcsán beszélgethetünk a gyerekekkel arról, hogy mit jelent az *emberhalász* kifejezés. Hogyan tudjuk Jézust követni? (Visszaemlékezhetünk a bevezető játéokra.) Hogyan hív el minket Jézus? Jézus

szeretné, ha a tanítványai lennének mi is. A gyermekeket is elhívja, amikor még nem is tudnak róla. A keresztelés szentségében a szülők válaszolnak a gyermek nevében erre a meghívásra.

FELDOLGOZÁS – ORIGAMIHAL

Színes origamilapból mindenki hajtogasson egy halat, amelyet egy előre megrajzolt hálóba lehet beragasztani. Mindenki írja fel a nevét az általa készített halacszkára. Ez a társas alkotás jelképezheti az elhívottak közösségét, amelynek részei vagyunk, és a Jézushoz tartozást is, aki magához von minket.

IGÉS KÁRTYA

IMÁDSÁG

12. óra – Szolgáló tanítványok – Péter meggyógyítja a sántát

- ▶ ApCsel 3,1-10
- ▶ Aranymondás: „Ezüstöm és aranyam nincsen, de amim van, azt adom neked.” (ApCsel 3,6)

ÉNEK

„Elfogadtál és elhívtál” (EÉ 475)

KEZDŐIMÁDSÁG

BEVEZETÉS – „GÓLYA VISZI A FIÁT...”

Ha a terem adottságai engedik, bevezető játékként alkalmazható a „Gólya viszi a fiát” kezdetű dalról elnevezett játék. Két gyermek egymással szemben áll, és megfogják egymás csuklóját, ezzel fészket képezve annak, akit vinni fognak. Kialakíthatunk egy pályát is a teremben, amelyen végig kell haladnia a párosnak, miközben harmadik társukat viszik.

A játék után beszélgethetünk arról, hogy milyen érzés volt ráhatározni a társakra, mennyire volt nehéz elhordozni egymást.

TÖRTÉNET

Délután 3 óra volt, az imádság órája. Amikor Péter és János az Ékes-kapuhoz, a templom főbejáratához ért, megláttak egy koldust, aki születése óta sánta volt. Fogyatékosága miatt nem mehetett be a templomba. Alalmaznát kért az arra járóktól, így a tanítványoktól is. Péter megszólította őt: „Nézz ránk!” (ApCsel 3,4) A koldus nem is sejtette, hogy mekkora ajándékot készül adni neki Péter, aki így folytatta beszédét: „Ezüstöm és aranyam nincsen, de amim van, azt adom neked: a názáreti Jézus Krisztus nevében kelj fel, és járj!” Talpra állt a koldus, bement a templomba, és áldotta Istent. Első cselekedete az volt, hogy köszönetet mondott Istennek, és hálát adott. Az emberek döbbenet álltak, és figyelték az eseményeket. Egy csoda szemtanúi lettek.

Együtt gondolkodhatunk a gyerekekkel arról, hogy mit jelent betegnek lenni. Mi segít a betegség idején? Hogyan gyógyulhatott meg a sánta ember? Mire volt igazán szüksége? Neked mid van, amivel segíteni tudsz a rászorulóknak?

FELDOLGOZÁS – „BÚJJ, BÚJJ, ZÖLD ÁG...”

A gyerekeknek bizonyára ismerős a „Bújj, bújj, zöld ág...” kezdetű dalos játék. Míg a gyerekek énekelnek, egy kaputartó pár halad szemben a bújó sorral. Mikor egy pár átbújt a kapun, csatlakozik a kaputartókhöz. Így a kaputartók száma gyarapszik, míg a bújóké csökken. Addig tart a játék, míg mindenki át nem bújt a kapun.

Az „aranykapu” helyett énekelhetünk „Ékes-kaput”. A tavaszi megújulást jelképező „zöld ág” párhuzamba állítható a sánta megújult lábával.

IGÉS KÁRTYA

IMÁDSÁG

13. óra – Szolgáló tanítványok – Fülöp és az etióp kincstárnok

- ▶ ApCsel 8,26–39
- ▶ Aranymondás: „Hiszem, hogy Jézus Krisztus az Isten Fia.” (ApCsel 8,37)

ÉNEK

„Van örök kincsünk” (EÉ 286)

KEZDŐIMÁDSÁG

BEVEZETÉS - MEGÉRTENI VALAMIT

Mutassunk a gyerekeknek egy könyvlapot, és kérdezzük meg, mi van rajta. Aki még nem tud olvasni, nem érti, mit jelentenek a betűk, csak ha felolvassuk a ráírt szöveget. Ezután mutassunk egy idegen nyelven írt könyvlapot. Az érti meg a szöveget, aki tud az adott nyelven, a többiek azonban nem. Végül olvassunk fel a lexikonból egy bonyolult szöveget.

Ha valamit nem értesz, honnan igyekszel megtudni a választ? Ki lehet a segítségedre? Sokszor hallunk olyan dolgokról, melyeket nem értünk meg olyan könnyen. Még a Bibliában is van számunkra nehezen érthető rész. Ilyenkor jól jön a magyarázat. A következő történet is erről szól.

TÖRTÉNET

Egy díszes hintó rázkódott az úton. Egy nagyon gazdag ember ült benne, egy távoli ország királynőjének kincstárnoka volt. Jeruzsálembe jött, de nem a kincsek miatt: a templomot kereste, Istenről akart minél többet megtudni. Még egy tekercset is vásárolt a Szentírásból. Hazafelé hangosan olvasgatta, de nem nagyon értette. Ki az, aki ennyi szenvedést túrt némán? És vajon miért? Annyira belemerült az olvasásba, hogy észre sem vette Fülöpöt, aki a hintója mellé szegődött. „Érted is, amit olvasol?” (ApCsel 8,30) – kérdezte Fülöp. A kincstárnok Fülöp segítségét kérte, hogy megértse az írást. Fülöp pedig vallást tett Jézusról. Fülöp szavai megnyitották a kincstárnok szívét Jézus számára, és egy vízhez érve meg is keresztelte az etióp embert.

Miért vízzel történik a keresztelés? A víz arra emlékeztet, hogy Jézus a szívünket is meg tudja tisztítani. Megbocsájtja bűneinket, és szeretné, ha mindig teljes szívünkkel bízánk benne.

FELDOLGOZÁS - KÖNYVTEKERCS

Egy nagy csomagolópapír segítségével készítsünk egy könyvtekercset, melynek végeire hurkapálcát rögzítünk. A gyerekek feladata, hogy lerajzolják a történet egy-egy jelenetét, majd az elkészült rajzokat felragasszák a könyvtekercsre.

IGÉS KÁRTYA

IMÁDSÁG

14. óra – Szolgáló asszonyok – Eszter

- ▶ Eszter 8,1-17a
- ▶ Aranymondás: „Áldott az Úr! Napról napra gondot visel rólunk szabaddító Istenünk.” (Zsolt 68,20)

ÉNEK

„Dicsérjük Istent” (EÉ 52)

KEZDŐIMÁDSÁG

BEVEZETÉS – LÁNCJÁTÉK

Körbeáll a csoport. Kinyújtott kézzel és becsukott szemmel kezdenek közeledni egymás felé, majd mindenki egy-egy kezével megfogja a társa kezét. A feladat az, hogy miután kinyitották a szemüket, az összegabalyodott kört kibogozzák anélkül, hogy elengednék egymás kezét. Ha ügyesek és gyorsak voltak a gyerekek, megismételhetik a játékot.

Milyen érzés volt összegabalyodva lenni? Milyennek tűnt a helyzet? Esetleg kilátástalannak, reménytelennek? Milyen érzés volt megszabadulni a gubancból?

308

TÖRTÉNET

Az összegabalyodott állapothoz hasonló helyzetben volt Eszter királyné is, aki szerette volna megtalálni a módját annak, hogy megmentse népét a rabszolgaságból és életveszélyből.

Egy lakoma alkalmával azt kérdezte tőle a király: „Mit kérsz, Eszter királyné? Megkapod! Mit kívánsz?” (Esz 9,12) Eszter a nép szabadulását kérte a királytól, melyet meg is kapott.

Eszter könyvének fő témája, hogy Isten megoltalmazza népét, és segítségére siet a bajban. Bár egyszer sincs leírva Isten neve a könyvben, mégis mindenben, ami történik, őt fedezhetjük fel. Isten Eszter választotta ki, hogy véghez vigye tervét.

Istennek terve van az emberekkel, és napról napra gondot visel rólunk. Olyan világot szeretne, ahol mindenki szeretetben él. A szívünk-

be írta, hogy mit tegyünk: Tedd a jót, és kerülj a rosszat! Elküldte hozzánk Jézust, aki elmondta és életével is megmutatta, hogy Isten legfontosabb parancsolata: Szeresd Uradat, Istenedet teljes szívedből! Szeresd felebarátodat, mint magadat! Te hogyan tudod kimutatni a szeretetedet, gondoskodásodat?

FELDOLGOZÁS – TARTSUNK „ÜNNEPET”!

„[Ö]rültek, vigadtak, lakomáztak és ünnepeltek a zsidók.” (Eszt 8,17)
Terítsünk meg ünnepléshez! Kerülhet az asztalra alma, dió, füge, pászka, szőlőlé, és lehetőség szerint a háttérben kapcsoljunk be zsidó zenét! Elevenítsük fel, éljük meg a zsidók szabadulásának örömét! (Érdemes előbb elkészíteni az igék kártyát, majd lakomázni.)

IGÉS KÁRTYA

IMÁDSÁG

15. óra – Szolgáló asszonyok – Anna próféta nő

- ▶ Lk 2,(21–35)36–40
- ▶ Aranymondás: „Uram, szereteted az égig ér, hűséged a fellegekig.” (Zsolt 36,6)

ÉNEK

„Olyan örömet, mint a forrás” (ÚÉ 201)

KEZDŐIMÁDSÁG

BEVEZETÉS – MIÉRT VAGY HÁLÁS?

A téma felvezetéseként beszélgethetünk arról, hogy mit jelent hálásnak lenni. Mikor és kinek szöktünk köszönetet mondani? Majd minden gyermek írja/rajzolja le – akár egy szív alakú ragasztós cetlire, hogy miért hálás, és ezeket ráragaszthatjuk egy előre elkészített keresztre. Hogyan tudjuk kifejezni a hálánkat Istennek?

TÖRTÉNET

Kinek van dédije? Ők kik? (A nagymama/nagypapa anyukája vagy apukája.) Milyen idősök? Ma két igen idős emberről lesz szó, akik már

biztosan rosszul láttak, talán nagyot is hallottak, és mégis ők látnak csak igazán.

Mária és József a nyolcnapos gyermeket elvitte a jeruzsálemi templomba bemutatni Istennek. Ott találkoztak két idős emberrel, akik Isten szolgálatában álltak. Simeon és Anna felhívják a figyelmet a gyermekekre, s üzenetét közvetítik az embereknek. A gyermek Jézus kezdetől fogva az üdvösség forrása az emberek számára, ő Isten szeretetének világosságát hozta közénk. Hangsúlyos az is, hogy a magas kor nagy élettapasztalatot jelent, melyből az ifjabbak meríthetnek, és az idősek tiszteletet érdemelnek. A Biblia szerint a bölcsesség forrása az Isten útján járás.

FELDOLGOZÁS – TÜRELEMJÁTÉK

Annának sok évet kellett várnia, hogy találkozzon a Messiással. Te mennyire vagy türelmes? Játshatunk fejlesztőjátékokat (pl. kártyavár építése, kirakós Anna és Simeon képéből, labdafújás az asztalon: egy minden oldalról jó megkerülhető és a gyermekek számára nem túl magas asztal közepére rakunk egy vattapamacsot/pingponglabdát, s azt kell lefújni az asztalról úgy, hogy beleessen egy tálba, melyet a játszótárs tart).

IGÉS KÁRTYA

IMÁDSÁG

16. óra – Szolgáló asszonyok – Mária és Márta

- ▶ Lk 10,38–42
- ▶ Aranymondás: „Ahol a te kincsed van, ott lesz a te szíved is.” (Mt 6,21)

ÉNEK

Jézus szívedbe lát (ÚÉ 161)

KEZDŐIMÁDSÁG

BEVEZETÉS – AZ ÉN CSALÁDOM

Meséljenek a gyerekek a családjukról: Hányan laknak együtt? Hány testvérük van? Milyen a testvérek kapcsolata? Kinek mi a feladata a

családban? Majd a történet felé vezetve a beszélgetést arra is rákérdezhetünk, hogyan szokott telni az ünnep a családban? Hogyan készülődnek? Milyen az, amikor vendégek jönnek? Hogyan fogadják őket?

TÖRTÉNET

Jeruzsálemtől nem messze, Betániában (térkép!) élt Mária és Márta testvérükkel, Lázárral. János evangéliumában azt olvassuk, hogy Jézus kedvelte őket, a barátai voltak.

Márta a házába fogadta Jézust és a tanítványait, és sűrögni-forogni kezdett, hogy kiszolgálja a vendégeket. Az azonban bosszantotta, hogy míg ő az étellel foglalkozik, addig testvére, Mária nyugodtan ül Jézus lábánál, és hallgatja a tanítását. Kinek adunk igazat: Mártának vagy Máriának? Márta Jézus segítségét kérte, hogy utasítsa rendre Máriát. Meglepődött azonban, amikor Jézus ahelyett, hogy a pártját fogta volna, figyelmeztette őt, hogy túl sokat aggódik. Szeretetteljesen megintette: *„Márta, Márta, sok mindenért aggódsz és nyugtalankodsz, pedig kevésre van szükség, valójában csak egyre. Mária a jó részt választotta, amelyet nem vehetnek el tőle.”* (Lk 10,41–42) Jézus arra kéri Mártát, hogy a lelki életével is törődjön, ahogyan Mária teszi, és őtöle merítsen erőt a szolgálathoz is.

Hogyan érthette Jézus, hogy Mária a jó részt választotta? Míg Márta a földieket választotta, melyeket a moly és a rozsda megemészt, addig Mária a Krisztussal való életet választotta, amelyet soha nem vehetnek el tőle.

FELDOLGOZÁS – HELYES VAGY HELYTELEN?

Mélyítheti a történet megértését, ha a gyerekek választanak a következő állítások közül, hogy melyik helyes, melyik helytelen. Mi a véleményük?

- *Főlöskéges dolgozni, elég ha imádkozunk, és hallgatjuk Jézust.*
- *Fontos dolog a szolgálat, de néha félre kell tenni, hogy Jézussal közösségben legyünk.*
- *A munkát mindig a könnyebb végén kell megfogni, így több időnk lesz a Bibliára is.*
- *Ha Bibliát olvasok, még a szüleimnek se tartozom engedelmességgel.*

- *Ha a testvérem segítséget kér tőlem, nyugodtan elháríthatom a kérését azzal, hogy „jobb az Úrra figyelni”.*
- *Mindennap meg kell találnom azt az időt, amikor az Úrra figyel, amikor ő a legfontosabb.*

IGÉS KÁRTYA

IMÁDSÁG

17. óra - Szolgáló asszonyok - Mária

- ▶ Lk 1,26-38
- ▶ Aranymondás: „Az Úr veled van!” (Lk 1,28)

ÉNEK

„Jézust áldja énekünk” (EÉ 538)

KEZDŐIMÁDSÁG

BEVEZETÉS – BABA SZÜLETIK

Helyezzünk el az asztalon különböző anyagokat: például gyűrt színes csomagolópapírt, nyers színű és felületű csomagolópapírt, kartonokat, különböző durvaságú, nyers színű és színes, illetve mintás textilanyagokat, ritkás szövésű, hálószerű anyagot, csipkeanyagot, fonalakat, szalma- és szénaszálakat, fapálcikákat, botocskákat, faspatalákat, parafalapot, papírkorongokat, gombokat, flittereket különböző színekben, alakban és méretben... A gyerekek válogassanak az anyagok közül: keressenek köztük pólýának, pelenkának, babaruhának, takarónak, gyermekjátéknak való anyagot. Beszéljessünk róla, mit miért választottak.

Ha a szülők gyermeket várnak, mi mindent szoktak előkészíteni a születésre? Mit vesznek meg a boltban? Mit készítenek el maguk?

TÖRTÉNET

Élt egy fiatal lány, akit Máriának hívtak. Mária hitt Istenben. Ahogyan sokan mások, úgy Mária is várta a Messiás születését. Egy napon eljött Máriához Gábrriel angyal, Isten küldötte, és köszöntötte a lányt: „Üdvöz légy, kegyelembe fogadott, az Úr veled van!” Mária nagyon el-

csodálkozott, és azon gondolkozott, mit jelenthetnek ezek a szavak. Ez a köszöntés azt jelentette: „Örülj, Mária, az Úr veled van!” Majd elmondta az angyal, hogy milyen üzenetet hozott Istentől Máriának: fiút fog szülni, akit Jézusnak kell majd elnevezni. Az a Jézus születik majd így meg, akire régóta sokan vártak. Ő lesz a Magasságos Isten Fia. Mária elcsodálkozott ugyan az angyal szaván, de így szólt: *„Íme, az Úr szolgálóleánya: történjék velem a te beszéded szerint!”* (Lk 1,38) Ezek után az angyal eltávozott tőle, Mária pedig örült mindannak, amit az angyal mondott neki.

FELDOLGOZÁS – ANGYALI ÜDVÖZLET

Nyomtassunk ki előre angyalsablont, amelyet különféleképpen tudnak a gyermekek dekorálni. Színezhetnek, festhetnek, és felhasználhatják a bevezető játékban használt anyagokat is. Az elkészült anyagokból kiállítást is rendezhetünk, de karácsonyfadísznek is nagyon szépek.

IGÉS KÁRTYA

IMÁDSÁG

18. óra – Szolgáló asszonyok – A samáriai asszony

- ▶ Jn 4,1–30.39–42
- ▶ Aranymondás: *„Aki ebből a vízből iszik, ismét megszomjazik, de aki abból a vízből iszik, amelyet én adok neki, soha többé meg nem szomjazik, mert örök életre buzgó víz forrásává lesz benne.”* (Jn 4,13–14)

ÉNEK

„Jöjj, itt az idő!” (ZÉ 7)

KEZDŐIMÁDSÁG

BEVEZETÉS – A VÍZ

Mi az? Erős, tán a legerősebb, az életnél is idősebb, s a föld színén, a föld alatt meg sem állna, mindig halad. Néha mintha szárnya volna, elszáll messze a magasba, a ha elunta égi útját, könnyei a földet mossák. (víz)

Mit tudunk a vízről? Milyen formáit ismerjük? Miért fontos a víz?

Az emberi test kilencven százaléka víz, létfontosságú a testünk számára. A víz által áramlik a vérünk, és általa jut oxigén a testrészeinkbe. Az igazi szomjúságot nem ismerjük. Ha egy napot víz nélkül töltenénk a sivatagban, szomjan halnánk, míg a teve egy hétig is kibírja a sivatagban víz nélkül.

Mikor használ a lelkész vizet a templomban? Mi történik a kereszteléskor?

TÖRTÉNET

Jézus a tanítványaival keresztülhaladt Samária földjén, holott a zsidók nem érintkezhetek, beszélhetnek samáriaiakkal. Míg a tanítványai elmentek ennivalóért, Jézus leült egy forráshoz. Egyszer csak megérkezett a forráshoz egy samáriai asszony is, hogy vizet merítsen. Szokatlan volt, hogy déltájban, a legmelegebb időben megy vízért, de még furcsább volt, hogy Jézus vizet kért tőle. Ezen az asszony is meglepődött.

Jézus az élő vízről, a Szentlélek különleges munkájáról kezdte tanítani az asszonyt: A forrásvíz után újra és újra megszomjazik az ember, de aki az élő vízből „iszik”, az soha meg nem szomjazik. Ez a forrás sohasem szárad ki, hanem örök életre buzó marad. Ennek forrása pedig maga Jézus Krisztus. Az asszony szerette volna magáénak tudni az éltető vizet, szerette volna elnyerni az új életet, elérkezett megterésének napja. Az asszony felismerte bűnösségét Isten előtt, és meglátta Jézusban a Messiást.

Az asszony nem tudta magában tartani ezt a hatalmas örömhírt, ezért visszasietett a városba, és elmondta mindenkinek. A bűnös asszonyból egyszerre Jézus tanítványa lett. Az emberek pedig hittek a szavának, és Jézushoz mentek, aki tanította őket.

FELDOLGOZÁS – ADD TOVÁBB!

A játékot minél több gyermek játssza, annál jobb, szükség van egy játékezetőre is.

Eszközök: ceruza, olló, ragasztó, csomagolópapír, kisebb doboz, zenelejátszó.

Előkészület: a dobozt becsomagoljuk több réteg csomagolópapírba. Minden egyes papírrétegre egy üzenetet kell írni, mely meghatározza, hogy kit illet a csomag. („Add oda a tőled jobbra ülőnek!”, vagy „Add oda a legszőkébb játékosnak!” stb.)

Játék: Először a játékosok körbeülnek, és egyikük megfogja a csomagot. Amikor a zene elindul, a játékosok meghatározott irányban elkezdik adogatni egymásnak a csomagot. Amikor a zene elhallgat, a csomagot éppen a kezében tartó játékos elolvassa az üzenetet, és átadja annak, akit az az üzenet tartalma alapján megillet, ő bonthatja le a legfelső papírréteget. Egészen addig tart a játék, amíg valaki le nem veszi az utolsó csomagolópapírt.

IGÉS KÁRTYA

IMÁDSÁG

19. óra – Szolgáló idegenek – A napkeleti bölcsek

- ▶ Mt 2,1-12
- ▶ Aranymondás: „A népek világosságává teszlek, hogy eljusson szabadságom a föld határáig.” (Ézs 49,6)

ÉNEK

„Égi csillag tiszta fénye” (EÉ 185)

KEZDŐIMÁDSÁG

BEVEZETÉS – UTAZÁSRA FEL!

Képzeljük el, hogy utazásra indulunk. A játéknak négy helyszíne van. A négy helyszínhez négyféle mozgás tartozik. A csoport először közösen kitalálja a mozgásokat, majd gyakorolja őket.

Például:

- *Víz alatt:* halakat, rákokat vagy úszást utánozva összevissza fickándoznak a játszók a teremben.
- *Őserdő:* lassított mozgással haladnak, mintha sűrű bozótosban, őserdei környezetben próbálnának utat törni magunknak.
- *Nagyváros:* nagyon gyors, egymást kerülgető mozgást végeznek.
- *Tengerpart:* megállva levezik magukat, mintha nagy hőség lenne.

A játékvezető az egyes helyszínek neveinek bemondását váltogatja, a gyerekeknek pedig a lehető legrövidebb időn belül kell az adott hely-

színre jellemző mozgást végezniük. Nehezíthető a játék azzal, hogy a játékvezető egyre halkabban mondja a szavakat, vagy egyre sűrűbben változtatja a helyszíneket stb. A játék további variációjaként a gyerekek kitalálhatnak új helyszíneket és hozzájuk illő mozdulatokat.

TÖRTÉNET

A napkeleti bölcsek elindultak, hogy megkeressék a gyermeket. Kaptak egy különleges jelet: a csillagot. Nekünk az a bizonyosságunk, hogy az Úr Jézus eljött a földre. Mindannyian kereshetjük őt. A szívünkben akar lakni. Beszéljünk a csoporttal erről a rendkívül fontos ajándékról! Vegyünk egy példát: keresünk egy kincset, melynek a lelőhelye egy valakitől kapott térképen található. Hinnünk kell a térképnek, de annak is, aki a térképet adta, és azt mondta, hogy a kincs ott található. Van Bibliánk, mely biztosít arról, hogy Jézus eljött. Az is benne van, hogyan találhatjuk meg őt, továbbá a Biblia tudtul adja azt is, hogy ő a mindenkori legnagyobb kincs. Induljunk a gyerekekkel a megkeresésére! A napkeleti bölcsek imádták őt – ezt mi is megtehetjük! Sőt, mi sokkal többet tudunk a zsidók megszületett királyáról, mint a bölcsek.

FELDOLGOZÁS

Készíthetünk a gyerekekkel egy egyszerű csillagot, ez nem más, mint egy papírforgó. Lehetőleg arany- vagy ezüstszerű papírt használjunk. Leírás: http://szinesotletek.blog.hu/2013/04/12/a_megunhatatlan_szelforgok.

IGÉS KÁRTYA

IMÁDSÁG

20. óra – Szolgáló idegenek – A kapernaumi százados

- ▶ Mt 8,5–13
- ▶ Aranymondás: „Uram, nem vagyok méltó arra, hogy hajlékomba jöjj, hanem csak egy szót szólj, és meggyógyul a szolgám.” (Mt 8,8)

ÉNEK

„Téged kér szívünk” (EÉ 575)

KEZDŐIMÁDSÁG

BEVEZETÉS

Melyik a hamis állítás? Mindenki kap egy lapot, és felír rá két igaz és egy hamis állítást önmagáról. A többiek feladata, hogy kitalálják, melyik állítás hamis a három közül. Jó játék arra, hogy olyasmit tudjanak meg egymásról a gyerekek, amit addig nem vagy csak kevesen tudtak. A játék után beszélgethetünk arról, hogy mennyire volt könnyű vagy nehéz választani az állítások közül. Mennyire tudtunk hinni egymásnak? Az igaz állítások között volt olyan, mely lódításnak tűnt?

A szavaknak ereje van, hát még az ígéreteknek! Volt-e olyan ígéreted, melyet könnyen be tudtál tartani, és volt-e olyan, melyet nem? Miért volt könnyű vagy nehéz megtartani az ígéretet?

TÖRTÉNET

Hinni Jézusban nem olyan egyszerű, mint gondolnánk. Sokan semmit sem akarnak tudni róla. A kapernaumi százados valóban hitt benne. Jézus megdicsérte a hitéért: „*Bizony mondom nektek, senkiben sem találtam ilyen nagy hitet Izráelben.*” (Mt 8,10) Holott a százados talán azt sem tudta, hogy Jézus az Üdvözítő, mégis hitt benne: tudta, hogy Jézus egyetlen szava is elég ahhoz, hogy gyógyulást hozzon. Együtt elgondolkozhatunk, milyen csoda is a hit, Isten ajándéka. Miben tapasztalhatjuk meg Isten jelenlétét? Mit jelent hinni?

FELDOLGOZÁS

Könnyű beismerni, ha valamit nem tudunk megtenni? Mit mondunk arra az emberre, aki elismeri, hogy valaki jobb nála valamiben? Alázatos – ez jellemezte a kapernaumi századost is, amikor Jézus segítségét kérte.

Bátran forduljunk Jézushoz! Ne szégyelljük, ha kérnünk kell tőle! Írjanak a gyermekek imádságot, melyben kérésüket viszik Jézus elé! (Ezeket felhasználhatjuk az óra végi imádságban.)

IGÉS KÁRTYA

IMÁDSÁG

21. óra – Szolgáló idegenek – Az irgalmas samaritánus

- ▶ Lk 10,25–37
- ▶ Aranymondás: „Szeresd felebarátodat, mint magadat.” (Mt 22,39)

ÉNEK

„Indulj az úton” (EÉ 560)

KEZDŐIMÁDSÁG

BEVEZETÉS

Nyomtassunk ki egy képet az irgalmas samaritánus történetéről! Vágjuk darabokra, és adjuk feladatul a gyermekeknek, hogy rakják össze a képet! (Ha sokan vannak, akár csapatokat is alakíthatunk.) Mi a gyermekek első benyomása, érzése a képet látva? Milyen a kép hangulata?

TÖRTÉNET

Ki a felebarátom? Jézus példázattal válaszol erre a kérdésre. Az ember a cselekvése által válik felebaráttá. A samaritánus ebben példa számunkra. Röviden: tedd meg mindazt a jót, melyre lehetőség nyílik. Jézus határokat nem ismerő szeretete minket is egymás iránti szeretetre kell, hogy indítson. Voltál-e már hasonló helyzetben (bajban), vagy segítettél valakinek a bajban? Milyen érzés bajban lenni? Milyen érzés segíteni? Milyen érzés, ha nem tudok segíteni, és milyen az, ha nem is akarok vagy nem is próbálok? Mi indít arra, hogy segíts? Más-e a helyzet, ha látja valaki, hogy segítünk, és könnyebben elmulasztjuk-e a segítségnyújtást, ha úgysem látja senki? Miért? A példázat arra is megtanít, hogy mit jelent irgalmasnak lenni: megszánni valakit, segíteni valakinek, jót tenni valakivel.

FELDOLGOZÁS

A példázat kifejezetten alkalmas arra, hogy eljártsszuk. Az utasnak adunk egy tarisznyát, és a vállára borítunk egy lepedőt. A rablók elbújnak, és egy adott jelre előugranak. Elveszik az utastól a tarisznyát és a „köpenyt”. A pap és a lévita arra jönnek, és hangosan gondolkodnak, miért nincs idejük és/vagy kedvük, hogy segítsenek a pórul járt utason. Az egyik tanuló a számár szerepében a kezével két műanyag

poharat a földhöz koppant, utánozva a paták hangját. A samáriai a szamarat vezeti, és amint észreveszi a sebesültet, rögtön a segítségére siet. Ahelyett, hogy feltenné a szamár hátára, talán jobb, ha most ő támogatja el a fogadóba. A fogadós egy takarót terít a földre, az lesz az ágy, és előkerülhet még mosdótál és ennivaló is, minden, amire szüksége lehet egy betegnek.

A szerepjáték után mindenképpen szánjunk időt arra, hogy a gyerekek elmondhassák érzéseiket, tapasztalataikat.

IGÉS KÁRTYA

IMÁDSÁG

22. óra – Szolgáló idegenek – A római százados (a kereszt tövében)

- ▶ Mk 15,20–39
- ▶ Aranymondás: „Bizony, ez az ember Isten Fia volt!” (Mk 15,39)

ÉNEK

„Krisztus, ártatlan bárány” (EÉ 188)

KEZDŐIMÁDSÁG

BEVEZETÉS – FELISMERED?

Felismerjük a tárgyakat, dolgokat anélkül, hogy látnánk őket? Készítünk elő különféle tárgyakat, ételeket, formákat az órára. A gyerekek feladata, hogy bekötött szemmel felismerjék őket. Milyen volt részt venni a játékban? A látásunk sokszor „akadályozza” a valódi felismerést, megismerést. Ráhagyatkozunk az első benyomásokra, csak a felszínt látjuk meg – egymásban is.

TÖRTÉNET

A római katonák nem lágyszívű férfiak. A harcok megkeményítették őket, és közömbössé lettek az emberi szenvedéssel szemben. Elgondolkodtató, hogy a Jézus halála körüli eseményeknek mégis ilyen mélyen a hatása alá kerültek. Míg a zsidók, a nép vezetői nem ismerik fel, ki is volt Jézus, a pogány katona szeme megnyílik az igazság felismerésére.

résére. Valószínűleg része volt ebben a szokatlan természeti jelenségeknek is (a templom kárpitja kettészakadt, földrengés stb.). A kihallgatás idején hallhatta, hogy Jézus önmagát Isten Fiának nevezte, s most arra a következtetésre jut, hogy valóban az.

A Bibliában a *jel* kifejezés gyakran előfordul. Jézus is mutatott jeleket és csodákat, ezek isteni hatalmát bizonyították. Minden jelnek fontos jelentése van. Minek a jele a római százados bizonyágtétele? Annak, hogy a pogány világ számára is megnyílt az út Isten felé.

FELDOLGOZÁS

Színezzünk keresztet, amely minden emberért adatott! Ha a színekre, a versre figyelünk, jobban megérthetjük Jézus váltságművét, áldozatának mélységét, hogy ő valóban Isten Fia! (Forrás: <http://hid-tan.kreativcuccok.hu/2016/02/17/kereszt-szinezo/>)

IGÉS KÁRTYA

IMÁDSÁG

23. óra – Szolgáló Jézus – A béna meggyógyítása a Betesda tavánál

- ▶ Jn 5,1–15
- ▶ Aranymondás: „*Ne félj, és ne rettegj, mert veled van Istened, az Úr mindenütt, amerre csak jársz.*” (Józs 1,9)

ÉNEK

„Betesda taván” (ÚÉ 163)

KEZDŐIMÁDSÁG

BEVEZETÉS

Milyen mozgásokat tudunk végezni a lábunkkal? Miért van szükségünk a lábunkra? A különféle mozgásformák közül végeztessünk el a gyerekekkel néhányat (pl. járás, futás, ugrás, kerékpározás, táncolás). Mi lenne, ha nem lenne elég erős a lábunk, hogy ezeket a mozgásokat megtegyük? Mire való a tolokocsi? Milyen lehet ezzel az eszközzel közlekedni?

TÖRTÉNET

Helyszíne a Betesda, más néven „az irgalmasság háza”. Ez a kifejezés arra utal, hogy az épületben lévő betegekről irgalmas emberek gondoskodtak. Sokan szeretnek minket, és gondoskodnak rólunk: szülők, testvérek, barátok, óvó nénik, tanító nénik... A béna egyedül volt, nem segített neki senki. Jézus éppen őt kereste meg, és egyetlen szavával meggyógyította. A beteg talán nem is gondolt rá, hogy Jézus lesz az ő embere, aki kiségti a bajból. Ha nagyon egyedül érezzük magunkat, Jézus akkor is velünk van. Ő soha nem hagy magunkra.

FELDOLGOZÁS

Létezik egy „varázsszó”, melynek mindenki örül, és nem lehet elégszer kimondani, imáinkba foglalni. Mi lehet ez a szó?

Játsszunk! A játékvezető elmondja, hogy az emberek többsége nem tud szép holdat rajzolni, így ő most szeretné megtanítani a társaságot egy szép holdforma rajzolására. Rajzol a levegőbe egy holdat, és elmondja, hogy ilyen egy szép hold. Ezt követően megkérdezi, hogy ki tud ilyen szép holdat rajzolni? Valószínűleg sokan képesnek érzik majd magukat erre a feladatra, így körbejár a ceruza. A lényeg: amikor valaki elkéri a ceruzát, és a játékvezető átadja neki, figyelni kell, hogy megköszöni-e. Ha megköszönte, akkor, miután lerajzolta a holdat, megdicsérik, hogy „Ez egy nagyon szép hold, ügyes vagy, te már tudsz szép holdat rajzolni!” Ha nem köszönte meg az átadott ceruzát, akkor bizony azt kell mondanunk, hogy „Hát, sajnós még tanulnod kell a hold rajzolását, ez neked még nem megy...” Jó, ha van egy beavatott személy a játékvezetőn kívül, mert így egymásnak adogatva a ceruzát mindig elhangzik majd a varázsszó: „köszönöm”, és valakinek egyszer csak leesik a tantusz, mitől lesz szép a hold. A játék lényege: ettől az egyetlen szótól megváltozhat az élet körülöttünk. (Forrás: <https://gyereketeto.hu/jatekok/hogyan-tanitsd-meg-varazsszot-koszonom/>)

IGÉS KÁRTYA

IMÁDSÁG

24. óra – Szolgáló Jézus – Jézus lecsendesíti a tengert

- ▶ Mk 4,35–41
- ▶ Aranymondás: „*Ha félek is, benned bízom!*” (Zsolt 56,4)

ÉNEK

„Ne félj, mert megváltottalak!” (ZÉ 5)

KEZDŐIMÁDSÁG

BEVEZETÉS

Ki ült már hajóban? Milyen hajó volt? Honnan hova utaztál vele? Gyűjtjük össze, hogy milyen veszélyek leselkedhetnek ránk, ha a nyílt vízben vagyunk! Csomagolópapírból hajtogassunk egy nagy hajót! (Ezt előre is elkészíthetjük.) A gyerekek írják fel egy papírra a félelmeiket. Gyűjtjük össze ezeket a papírokat, és helyezük el a hajóban!

Mitől szoktunk félni? Mi az oka a félelmeinknek? Hogyan tudjuk leküzdeni a félelmeinket? Ki segít feloldani őket?

TÖRTÉNET

A túlsó partra tart az a hajó, amelyben Jézus tanítványai viharba keverednek. A történetben kétféle magatartás figyelhető meg: Jézus alszik – tanítványok kétségbe vannak esve, csak a fenyegető veszélyre tudnak gondolni és arra, hogy Jézus ezzel nem is törődik. Eszükbe sem jut, hogy ahol ő jelen van, ott biztonságban vannak. Jézus győz a vihar felett. Jézusban egyszerre van velük Isten győztes hatalma és a hit élő példája. Ők már nem először találkoznak ezzel a kettősséggel, de most mégsem ismerik fel mindezt Jézusban. Jézus megértő irgalommal fordul feléjük, hiszen ha még gyengék is, Jézushoz könyörögnek, mert tudják róla, hogy ő megmentő Úr. A tanítványok kérdése azonban megválaszolatlan marad: „*Ki ez, hogy a szél is, a tenger is engedelmeskedik neki?*” (Mk 4,41)

FELDOLGOZÁS

Készítsünk hajót! Alapanyagok: parafa dugó, hímzőfonal vagy spárga, fogvájó, színes dekorgumi, erős ragasztó (Technokol Rapid vagy ragasztópisztoly). A készítés menete: Válasszunk három közel egyforma méretű parafa dugót, és ragasszuk őket egymáshoz! (Ha a ragasztást

nem érezzük biztosnak, akkor spárgával kötözzük át őket!) A dekorumból vágjunk ki egy vitorlaformát, melyet két ponton szúrjunk át a fogvájóval! A fogvájót szúrjuk bele a középső dugóba!

IGÉS KÁRTYA

IMÁDSÁG

25. óra – Szolgáló Jézus – Az ötezer ember megvendégelése

- ▶ Jn 6,1–15
- ▶ Aranymondás: „*Oszd meg kenyeredet az éhezővel,... és ne zárkózz el testvéred elől!*” (Ézs 58,7)

ÉNEK

„Maradj velünk, úgy kérünk” (ZÉ 125)

KEZDŐIMÁDSÁG

BEVEZETÉS

Minden gyermeknek adjunk egy papírtányért, melyre lerajzolhatják a kedvenc ételüket. Az elkészült rajzokkal „terítsük meg” az asztalt! Beszélgethetünk az otthoni étkezési szokásainkról. Mikor, miért, mit és hogyan esznek? Mik a családjuk étkezési szokásai?

TÖRTÉNET

A „nagyok”, a felnőttek gyakran átnéznek a gyerekeken, nem érnek rá, nem figyelnek rájuk igazán. Jézus különösen is szerette őket. Keményen rászólt a tanítványokra, amikor a gyerekeket el akarták távolítani a közeléből. Jézus példaként állította eléjük a gyermekek őszinteségét és bizalmát. Itt is egy gyermek ajánlja fel bizalommal az útravalóját Jézusnak ahelyett, hogy maga igyekezett volna jóllakni belőle. Milyen megtiszteltetés és öröm lehetett számára, mikor látta, hogy az ő kevese hogyan szaporodik! Bizony, a gyerekek is szolgálhatják az Urat! Jézus nem különleges eszközökkel cselekedte meg ezt a csodát. Nem használt semmiféle „varázseszközt”, az ott levő kenyerek és halak voltak az eszközök ehhez a csodához. Ő a mindennapi dolgokat használja fel, hogy segítsen rajtunk.

FELDOLGOZÁS

Mi volt a gyermek kosarában, amit felajánlott Jézusnak? Milyen tulajdonság jellemző a kisfiúra? Mi van a te „kosaradban”? Mit tudnál te másnak ajándékozni? (Itt felsorolhatunk különféle tárgyakat is – pl. régi játékok, kinőtt ruhák –, de ne feledkezzünk meg azokról az „ajándékokról” sem, amelyek nem pénzben mérhetők – pl. idő, barátság, közös játék, türelem...) Írjuk fel ezeket kis cetlikre, és gyűjtsük össze egy közös kosárba!

IGÉS KÁRTYA

IMÁDSÁG

26. óra – Szolgáló Jézus – A vak Bartimeus meggyógyítása

- ▶ Mk 10,46–52
- ▶ Aranymondás: „Ő megsegített, ezért vidám a szívem, és énekelve adok neki hálát.” (Zsolt 28,7)

ÉNEK

„Olyan örömet, mint a forrás” (ÚÉ 201) („Olyan hitet, mint a szikla”)

KEZDŐIMÁDSÁG

324

BEVEZETÉS

Ki vagyok? Álljunk körbe, a kör közepére pedig álljon egy gyerek, akinek bekötjük a szemét. A körben állók közül egy valakit odaállítunk a bekötött szemű gyerek elé, akinek ki kell tapogatnia a vele szemben álló gyermek arcát, fejét, és ez alapján ki kell találnia, hogy ki áll vele szemben. Ha egy gyerek csak egy társát tapogathatja, akkor viszonylag sok gyereknek tudjuk bekötni a szemét. Fontos, hogy a játék közben csönd legyen, és az is, hogy akit tapogatnak, ne adjon ki hangot, mert akkor elárulja magát.

Milyen érzés volt vaknak lenni, nem látni és más érzékszervekre hagyatkozni? Milyen lehet azoknak, akik valóban nem látnak? Mit tudtok róluk? Láttatok-e már vak embert? Mi segíti őket az életben? Hogyan tájékozódnak? Hogyan közlekednek? (Vihetünk olyan gyógyszeres dobozokat, melyeken Braille-írással is olvasható a gyógyszer neve.)

TÖRTÉNET

Mit jelent az, hogy koldus? Milyen a koldusok élete? Vajon miért kellett Bartimeusnak koldulnia? Bartimeus őszinte, hitből fakadó imádsága meghallgatásra talált. Jézus azt mondta neki: „*Menj el, a te hited megtartott téged.*” (Lk 17,19) Nem látta Jézust a szemével, de a lényegét nagyon jól látta a szívével! Bartimeus felismerte, hogy Isten ereje gyógyította meg, és dicsőítette őt ezért. Jézus minden gyógyítása azért történt, hogy az Atyát dicsőítse. Jó, ha Istent magasztaljuk és dicsőítjük szabadító tetteiért ma is.

FELDOLGOZÁS

Játsszák el a gyerekek a történetet! A mesélő legyen a tanár, válaszszunk egy Jézust, egy Bartimeust, tanítványokat és sokaságot. Így mindenkinek juthat szerep.

IGÉS KÁRTYA

IMÁDSÁG

27. óra – Szolgálat a megpróbáltatásban – Nóé

- ▶ 1Móz 6–9
- ▶ Aranymondás: „*Szivárványívemet helyezem a felhőkre, az lesz a jele a szövetségnek.*” (1Móz 9,13)

ÉNEK

„Az Úr jósága” (ZÉ 16)

KEZDŐIMÁDSÁG

BEVEZETÉS

Soroljunk fel minél több élőlényfajtát, amelyet Isten teremtett: többféle madarat, emlősállatot, rovar, vízi állatot... El lehet énekelni a „Ki teremtette ezt a világot” kezdetű éneket is, tovább bővítve a gyerekek által kitalált versszakokkal. Ez a dal felsorolja az élőlényeket, minden versszak egy állatot, a rá jellemző mozgással kísérve. Ilyeneket a gyerekek is ki tudnak találni.

TÖRTÉNET

Az elbeszélésnek három része van: Isten megmenti Nóét és a bárkában lévőket; özönvizet küld, amely elpusztítja a világ nagy részét; végül megígéri, hogy soha többé nem küld ilyen özönvizet a földre.

Mit jelent az, hogy Nóé igaz ember volt? Mindenben engedelmeskedett Istennek, az ő utasításait követte az özönvíz előtt, közben és utána is. A bárkát is így építette meg, az állatokat is így gyűjtötte össze. A bárkát is akkor hagyja el, amikor ezt Isten parancsolja neki, és első dolga az, hogy hálából áldozatot mutat be az Úrnak. Ennek az engedelmességnek az alapja az volt, hogy hitt Istennek, és a hite által engedelmeskedett az Úrnak.

Milyen lehetett Nóénak a bárkában? Mit érzett Nóé, amikor kijött a bárkából? Mit tett Isten ekkor? Mit jelent a szövetség? Történt már olyan veled olyan, hogy elhibáztál valamit? Segített valaki helyrehozni a hibádat? Jó érzés volt, hogy nem voltál egyedül? Isten mindig ve-lünk van, akkor is, ha hibázunk valamiben. Mit jelent számunkra, hogy van új kezdet? Minden hibánk után kapunk új kezdetet?

FELDOLGOZÁS

Egy vastagabb fehér papírra fessünk szívárványt úgy, hogy a papírt előbb vizes ecsettel bekenjük, és utána festjük rá a sárga, piros és kék színeket, s hagyjuk egymásba folyni őket. A vizes papíron a színek egymásba folynak, s kiadják a narancs, lila és zöld színeket. Ez nagyon szép tud lenni, és sokkal jobban hasonlít az igazi szívárványra. A szívárvány alá mindenki beírhatja a saját nevét.

Jó kézügyességűek készíthetnek hetes fonást is hét különböző színű fonálból. (Forrás: <http://anapfenyillata.cafeblog.hu/2017/08/22/igy-keszits-szines-baratsagkarkotot-videoval/>)

IGÉS KÁRTYA

IMÁDSÁG

28. óra – Szolgálat a mepróbáltatásban – Ábrahám könyörög Sodomáért

- ▶ 1Móz 18,17–33
- ▶ Aranymondás: „*Én hűségemben bízom, szívből ujjongok, hogy megsegítesz.*” (Zsolt 13,6)

ÉNEK

„Hallgass meg minket, nagy Úristen” (EÉ 275)

KEZDŐIMÁDSÁG

BEVEZETÉS

A teremben rejtünk el előre cédulákat a következő feliratokkal: hazugság, harag, irigység, csalás, bántás, lopás, önzés stb. Keressék meg a gyerekek, majd olvassák fel őket! Mi a közös a kifejezésekben? (Mind-egyik valami rosszat jelent.) Büszke lehet rá, aki ilyesmit tesz?

TÖRTÉNET

Sodoma és Gomora az Ószövetségben a bűn városaiként jelennek meg, amelyeket Isten a bűnösségük miatt semmisített meg. Isten Ábrahámot beavatja a terveibe, közli vele a szándékát. Ábrahám hatszor szólítja meg Istent, mintegy alkudozva vele, hogy vajon az igazat is elpusztítja-e a bűnössel együtt. Ábrahám fokozatosan lejjebb viszi a mércét: hátha van a városban ötven, negyvenöt, harminc, húsz vagy akár csak tíz igaz ember. Isten igazságos: ha meg akarja menteni az igazakat, akkor nem pusztíthatja el teljesen a közösséget, ahol együtt élnek igazak és gonoszok, viszont azt sem teheti meg, hogy nem vesz tudomást a gonoszyságról. Az egyetlen lehetséges megoldás az, hogy megkegyelmez. A párbeszéd kifejezésre juttatja, hogy Isten az igazak miatt hajlandó megkegyelmezni a bűnösöknek. Igaz, hogy nem volt tíz igaz ember se Sodomában, így végül elpusztult a város, de Isten kimenekítette Lótót és a családját. Számára az egyetlen igaz ember is fontos volt.

Mindenki tud segíteni a másikon, hiszen az is segítség, ha imádkozunk azokért, akik bajban vannak, akiknek nehézségeik vannak. Az imádság azonban nem „kívánságautomata”, nem mindig úgy történnek a dolgok, ahogyan azt imádságban kérjük, de ez nem jelenti azt, hogy Isten nem figyel ránk.

FELDOLGOZÁS

Ki az, akiért szívesen imádkoznál? Mi az, amiért közbenjárnál Isten-nél? Rajzolják körbe a gyerekek a tenyerüket, majd írják rá a kérdésekre adott válaszokat.

IGÉS KÁRTYA

IMÁDSÁG

29. óra - Szolgálat a megpróbáltatásban - József a börtönben

- ▶ 1Móz 40,1-23
- ▶ Aranymondás: „Minden oldalról körülfogtál, kezedet rajtam tartod.” (Zsolt 139,5)

ÉNEK

„A mélységből halld meg, Uram!” (ÚÉ 53)

KEZDŐIMÁDSÁG

BEVEZETÉS

Előfordult-e már veled, hogy valami rosszat tettél, de más bűnhődött érte? Esetleg fordítva? Mi történt? Mit érezhetett az, akit megszidtak? Ha valami rosszat teszünk – akár véletlenül, akár akarattal –, annak következménye van, lehet, hogy valamilyen büntetést kapunk. Akkor is kellemetlen a büntetés, ha jogosan kapjuk, de még nehezebb, ha valakit ártatlanul büntetnek. Ez történt Józse el is.

TÖRTÉNET

József történetének a háttérében az Úr működése fedezhető fel: az Úr nem hagyta magára Józsefet. Isten a legnagyobb mélységben, kiszolgáltatottságban, életveszélyben is ott áll József mellett, és nemcsak hogy megmenti az életét, hanem eredményessé is teszi, felemeli őt. Egyiptomba kerülése után Potifár házába kerül, majd onnan ártatlanul a börtönbe. A fáraó főpohárnoka és fősütőmestere is börtönbe kerül, és Józsefet a börtönparancsnok e két fogoly mellé rendeli. Ezután az álmok veszik át a főszerepet a történetben: a két főember furcsa álmában egy jövőre vonatkozó jelet sejtett József – hangsúlyozva, hogy

az álmok megfejtése Istennél van –, és vállalkozott a megfejtésükre. Az álmok éppen úgy teljesültek, ahogyan József megfejtette őket.

Isten gondoskodik mindenről, habár nem megy mindig minden úgy, mint a karikacsapás. Isten útjai és gondolatai nem mindig a mi útjaink és gondolataink. Gyakran van szükségünk kudarcra is, mert az közelebb visz Istenhez. Az is lehet, hogy előbb nehézségeink támadnak, de később minden jóra fordul.

FELDOLGOZÁS

József nagyon magányosnak, szomorúnak érezhette magát, amikor ártatlanul a börtönbe került! Írjuk fel egy lapra az aranymondást, majd vágjuk darabokra, és rejtjük el a teremben előre! Keressük meg az elrejtett kirakós darabjait, hogy József újra „egész” legyen! Mivel vigasztalhatnánk őt? *„Minden oldalról körülfogtál, kezedet rajtam tartod.”* (Zsolt 139,5)

IGÉS KÁRTYA

IMÁDSÁG

30. óra – Szolgálat a megpróbáltatásban – A tíz csapás (Mózes)

- ▶ 2Móz 7,1-10,29; 12,21-33
- ▶ Aranymondás: *„Jóságod és szereteted kísér életem minden napján.”* (Zsolt 23,6)

ÉNEK

„Az Úr szent nevét zengjük!” (ZÉ 155)

KEZDŐIMÁDSÁG

BEVEZETÉS

Milyen természeti katasztrófákat ismerünk? Mutathatunk képeket is a gyerekeknek. Mit jelent az, hogy csapás? Csapás lehet minden kellemtelen és zavaró dolog, esemény, melytől amilyen gyorsan csak lehet, szabadulni szeretnél (pl. hirtelen vihar tör ki, és bőrig ázunk, ugató kutya közeledik az utcán, és nem merünk továbbmenni, nagyobb gye-

rekek vesznek körül, és gúnyolódnak rajtunk stb.). Mindezek csapásá válhatnak, és próbára tesznek.

TÖRTÉNET

A zsidóság számára a legfontosabb bibliai elbeszélés a kivonulás története. Ezt előzi meg az Egyiptomot ért tíz csapás, amely egy ívet rajzol az egyiptomi szolgaság és a szabadulás eseménye közé. Mózes megbízatása volt, hogy testvérével, Áronnal elmenjen a fáraóhoz, és elmondja neki Isten üzenetét: hogy engedje el Isten népét! A fáraó keményszívűsége miatt azonban nem hallgatott Mózesre – holott figyelmeztetést kapott a csapásokról is! A csapások Isten hatalmát jelezték, hogy a fáraót meggyőzze, és engedje el Isten népét. Isten szeretetből járt el, hogy megszabadítsa népét Egyiptomból, a rabszolgaságból, ám ehhez éreztetnie kellett a fáraóval, hogy ki az erősebb. A fáraó többször is esélyt kap, hogy engedelmeskedjen Istennek, de ezt újra és újra megtagadja. Isten gondoskodik népéről és mindenkiről, aki hozzá akar tartozni.

FELDOLGOZÁS

A történet illusztrálásához találunk nagyszerű színezőket, melyek a kisebbek és nagyobbak számára is alkalmasak lehetnek! (Forrás: <http://hid-tan.kreativcuccok.hu/2014/01/08/mozes-es-a-tiz-csapas-lapbook/>)

330

IGÉS KÁRTYA

IMÁDSÁG

31. óra – Szolgálat a megpróbáltatásban – Jób

- ▶ Jób 1-2; 42
- ▶ Aranymondás: „Az Úr adta, az Úr vette el, áldott legyen az Úr neve!” (Jób 1,21)

ÉNEK

„Nagy Úr, ha ajkunk...” (ÚÉ 131)

KEZDŐIMÁDSÁG

BEVEZETÉS

A bevezető feladat ez alkalommal tegye próbára a gyerekek kitartását. Ilyen játék lehet például a kártyavárépítés, egy lábon állás vagy egy fonalgombolyag kibogozása stb. A feladat után térjünk ki arra, hogy mennyire volt nehéz türelmesen kitartani a feladatban, mi motivált a feladat elvégzésére.

TÖRTÉNET

Jób becsületos, istenfélő ember volt. Istenbe vetett hitét a gyakorlatban is megvalósította azzal, hogy kerülte a rosszat, és jó volt feleségéhez. Másokat tanított, bátorított és segített. Jób boldog, kiegyensúlyozott életet élt a családjában. A történetet az aranymondás részleteinek segítségével mondhatjuk el összefoglalva. „Az Úr adta”: mi mindent kapott Jób az Úrtól? „Az Úr vette el”: milyen veszteségek érték Jób? „Áldott legyen”: Jób mindenét elveszítette, mégis Istent áldja. Jób életében a betegség és szenvedés Isten próbája volt, nem büntetésként kapta valami rossz cselekedetért. Barátai viszont erre gondoltak, így nem igazán tudtak melléállni. Jób bűnbánatára és imádságára volt szükség ahhoz, hogy megszabaduljon a szenvedésből, „az Úr pedig jóra fordította Jób sorsát” (Jób 42,10). Mintha fogságból szabadult volna, a megpróbáltatásának ideje letelt. Jób megtartotta a hitét a nehézségek ellenére is. Bizalmát Istenbe vetette, aki mindent megtehet.

Hogyan élhetünk mi a javainkkal? Mi az, amiről jólétünkben sem szabad megfélelkezünk? Hogyan fogadjuk, ha valami baj ér minket, vagy elveszítünk valakit?

FELDOLGOZÁS

Családtagjaidat, barátaidat is érheti baj, kerülhetnek nehéz helyzetbe. Mi a helyes magatartás ilyenkor? Elhúzódni, pletykálkodni, észre sem venni, csúfolódni vagy valami más? Képzeld el, hogy egy barátunk a kórházban van. Írjunk neki levelet, vagy készítsünk neki rajzot, mellyel kifejezhetjük együttérző szeretetünket!

IGÉS KÁRTYA

IMÁDSÁG

32. óra – Szolgálat az életért – A naini ifjú feltámasztása

- ▶ Lk 7,11–17
- ▶ Aranymondás: „Közel van az Úr a megtört szívűekhez, és a sebzett lelkűeket megsegíti.” (Zsolt 34,19)

ÉNEK

„Csak benned” (ZÉ 132)

KEZDŐIMÁDSÁG

BEVEZETÉS

Olvassuk el Túrmezei Erzsébet *Egy ígécske* című versét. Milyen a vers hangulata? Milyen ellentétre épül a vers? Élet–halál – írjuk fel ezeket egy-egy lapra, és gyűjtsünk köréjük jellemzőket!

Túrmezei Erzsébet:
Egy ígécske

(„E világ ura bárhogy támadna, nem árthat mégsem, megítélte Isten, megdönti *egy ígécske!*” – Luther Márton)

Halott voltam,
s egy ígécske életre keltett.
Téli fagyban
egy ígécske tavaszt teremtett.
Hideg voltam,
és egy ígécske lángra szított.
Sötét voltam,
s egy ígécske fénybe borított.
Koldus szívem
egy ígécske gazdaggá tette,
néma húrját
egy ígécske megzendítette.
Börtönajtóm
egy ígécske szélesre tárta,
szegény rabot,
kivezetett a szabadságra,

Tél volt bennem,
de most nyílik ezer virágom,
s énekemben
egy ígécske hatalmát áldom.

Lehet sötét, lehet hideg,
körülvehetnek jégszívek,
vak éjszakák, fagyos telek,
reménységről énekelek.

Elég egy langyos lehelet:
holnap minden újjá lehet
Ma nincs tavasznak híre még,
de „egy ígécske” is elég.
Boldogan hirdeti dalom,
hogy egy ígécske hatalom.

„Legyen!” – és lesz! Élet fakad,
s elsőpri mind a gátakat.

TÖRTÉNET

A halál az ember számára félelmetes és megváltoztathatatlan. Önmagában is hatalmas veszteség egy család számára, ha meghal egy gyermek. Ebben az esetben azonban még nehezebb, hiszen az egyetlen fiúgyermekről van szó, akinek a feladata az özvegy anyáról való gondoskodás. Ez a halál tehát az anya számára azt jelentette, hogy a megélhetése is teljesen bizonytalanná vált, hiszen egyetlen támaszát veszítette el. Jézus könyörületre indult az asszony iránt. Először szavakkal vigasztalja az anyát, majd cselekszik. A naini ifjú feltámasztásáról szóló történet arról tesz bizonyosságot, hogy Jézus hatalma olyan határtalan, hogy a halál felett is Úr. Hogy Isten hatalma a halottakat megeleveníti, nagyon vigasztaló. Mutassunk rá, hogy a halottak egyszer majd feltámadnak, és hogy Krisztus legyőzte a halált. Ez mindenkinek számára, aki hisz, óriási vigasztalás és bátorítás.

Te veszítettél már el valakit vagy valamit? Ki segített megvigasztalódní? Mit gondolhatott az édesanya, mielőtt Jézussal találkozott?

Mit érezhetett az édesanya, miután újra magához ölelhette a fiát? Mit tudunk meg a történetből Jézusról?

FELDOLGOZÁS

Hírposta: A gyerekek álljanak sorba. A játékvezető röviden a mellette álló gyermek fülébe súg egy üzenetet. Az utolsó gyermeknek hangosan el kell mondania, amit hallott – így terjedt el a hír. A játék során lehet a történethez kapcsolódó híreket is „terjeszteni” (pl. *Nainban izgalmas esemény történt. Jézus meggyógyított valakit.*)

IGÉS KÁRTYA

IMÁDSÁG

33. óra – Szolgálat az életért – Jairus lányának feltámasztása

- ▶ Lk 8,40–42.49–56
- ▶ Aranymondás: „*Ne félj, csak higgy!*” (Lk 8,50)

ÉNEK

„Atyám, két kezedben” (ZÉ 88)

KEZDŐIMÁDSÁG

BEVEZETÉS

Ki aggódik érte? Szituációs játék. Egy önként jelentkező felidéz egy történetet magában, amikor valaki nagyon aggódott érte. Álljon a többiek elé, helyezkedjen bele az érte aggódó szerepébe, és monológként adja elő a hozzátartozójának az aggodalmát úgy, hogy a többiek kitálhassák, hogy ki és mi miatt aggódott érte!

A második körben a gyermekek a fentiekkel egyező módon egy olyan szituációt jelenítsenek meg monológban, gesztusokkal, mozdulatokkal, melyből kiderül, hogy ők kiért/miért aggódnak!

TÖRTÉNET

Jézus, a Megmentő egy teljesen reménytelen helyzetben is segített. Amikor az emberi lehetőségek véget érnek, Isten még akkor is tud segíteni. Jézus feltámasztott egy halottat. Így lett Jairus lányának a tör-

ténete bizonyítéka annak, hogy Jézusnak hatalma van a betegség fölött is. Jairus lányának az esetében olyan csodatörténetről van szó, amely egy nagy sokaság jelenlétében kezdődött, de maga a csoda csak egy szűk kis csoport előtt zajlott le.

Jairus Kapernaumban a zsinagóga előljárója volt, vagyis a zsinagóga első embere. Maga ment oda Jézushoz, és kérte őt kétségbeesetten, hogy segítsen a lányán. A feszültség tovább nő a történetben: Jairus házából egy szemtanú érkezett, és amit mondott, az mindenkit felkavart. Meghalt a lány, már késő. Jézus azonban nyugodt maradt, hiszen tudta, hogy mit szándékozik tenni. Bár mindenki úgy érezhette, hogy túl későn érkezik a segítség, Jézus mégis odament a beteghez, a halotthoz. Megfogta a gyermek kezét, és életre hívta őt.

FELDOLGOZÁS

„Jézus mondja!” Válasszunk ki egy játékvezetőt, aki diktálja a csoportnak, hogy mit csináljanak. A szabály, hogy csak akkor kövessék az utasítást, ha a mondat így kezdődik: „Jézus mondja...” Kérjük meg a gyermekeket, hogy Jézus nevében olyan feladatokat találjanak ki, melyeket tényleg mondana: Mosolyogj egy társadra! Tedd össze a kezed imádságra! stb.

IGÉS KÁRTYA

IMÁDSÁG

34. óra – Szolgálat az életért – Lázár feltámasztása

- ▶ Jn 11,1–46
- ▶ Aranymondás: „Én vagyok a feltámadás és az élet, aki hisz én bennem, ha meghal is, él.” (Jn 11,25)

ÉNEK

„Itt az Isten köztünk” (EÉ 280)

KEZDŐIMÁDSÁG

BEVEZETÉS

Hogyan fejezed ki az együttérzésed? Kommunikációs gyakorlat, melynek során segítünk a gyerekeknek megfogalmazni azt, hogyan szólhatnak, bátoríthatnak valakit, és hogyan mutathatják ki az együttérzésüket mások felé. Itt a gyerekekkel beszélgetünk különböző élethelyzetekről (pl. a barátodnak elpusztult a kutyája, elveszítette a kedvenc kesztyűjét stb.), és közösen fogalmazzunk meg segítő mondatokat a veszteséget szenvedett fél számára!

TÖRTÉNET

Lázár halálos beteg. Testvérei, Mária és Márta nagyon szeretik őt, ezért bármit megtennének érte. A betegágy mellett mégis tehetetlennek érzik magukat. Nem tehetnek más: hívják Jézust. Megbiznak benne, mert tudják, hogy szereti Lázárt, ezért biztosan segít. Azonban mire Jézus odaér, Lázár már napok óta halott. Reményvesztetten állnak a testvérek Jézus előtt, mintha még okolnák is őt azért, hogy bekövetkezett a szerencsétlenség. Jézus azonban így szól: *„Én vagyok a feltámadás és az élet, aki hisz énbennem, ha meghal is, él.”* Jézus többet tud minden jelenléténél. Tudja, hogy nem csak Lázárnak van szüksége órá, hanem minden embernek: minden embernek meg kell gyógyulnia a bűnből. Húsvét ünnepén kettős csodát élhetünk át, hiszen nem csak Lázárt támasztja fel a halálból, hanem maga Jézus is feltámad, legyőzi a halált.

Isten valóban feltámaszthat valakit a halálból. Ha ezt megteszi, azal az emberek hitét akarja felébreszteni. Hiszen a hitre ébredés számunkra a feltámadást, az örök életet jelenti. *„Mert úgy szeretete Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adta, hogy aki hisz őbenne, el ne vesszen, hanem örök élete legyen.”* (Jn 3,16)

FELDOLGOZÁS

„Önnek egy új üzenete érkezett!” A gyerekek válasszanak ki a történetből egy-egy szereplőt, és képzeljék el, hogy a mai kor modern kommunikációs eszközeivel adják tovább a hírt: Lázár él! Jézus feltámadt! (Forrás: <http://hid-tan.kreativcuccok.hu/2018/04/03/onnek-egy-uj-uzenete-erkezett/>)

IGÉS KÁRTYA

IMÁDSÁG

35. óra – A szolgálat útján – A damaszkuszi úton

- ▶ ApCsel 9,1-20
- ▶ Aranymondás: „Választott eszközöm ő.” (ApCsel 9,15)

ÉNEK

„Indulj az úton” (EÉ 560)

KEZDŐIMÁDSÁG

BEVEZETÉS

Láncfogó: A játék kezdetén válasszunk ki egy fogót. Akit elkap, az vele együtt fogó lesz, innentől egymás kezét fogva kell kergetniük a többieket. Minden megfogott gyerek hozzájuk csatlakozik kézfogással.

TÖRTÉNET

Saul, a későbbi Pál apostol egyetértett a keresztények üldözésével. A farizeusok körében a hitvédelem nagyon fontos volt, így Saul is elkötelezetten részt vállalt – az erőszakos cselekedetektől sem visszariadva – ebben a munkában. Damaszkuszba is ez a szándéka vezette, azonban különleges élményben volt része. Pál megtérésélményének középpontjában a feltámadt Krisztussal való találkozás áll. Damaszkusz felé menet hirtelen egy kápráztató fényjelenség tanúja lett, és hallotta, amint valaki megszólítja: „Saul, Saul, miért üldözöl engem?” Saul megdöbben kérdésre az a válasz érkezett, hogy Jézus az, aki szólítja őt. Saul nagy változáson ment keresztül („pálfordulás”): az egész addigi életének hátat fordított.

Saul a vakító fény hatására időlegesen megvakult, úgy kísérték be Damaszkuszba. A Szentlélek munkáját láthatjuk ennek kapcsán, mert ahhoz, hogy Pálból apostol válhasson, először Isten a segítőköt (Anániás) szólítja meg, és rajtuk keresztül vezet el és formálja elhívott, leendő szolgáját lépésről lépésre. Saul a megtérése után hamarosan megkeresztelkedett, így belépett Krisztus tanítványainak közösségébe, és hirdetni kezdte Isten igéjét.

Isten elhívása elsöprő és életújító erő. Jézus megjelenését követően Saul az evangélium szolgálatának szenteli az életét. Az lesz életének

legfontosabb célja, amit eddig megvetett, azok lesznek a barátai, akiket üldözött. Pál Jézus esküdt ellenségéből lesz hűséges apostollá, veszélyekkel teli, hosszú utak vándorává. Egész életét az evangélium hirdetésének szentelte.

FELDOLGOZÁS

Mindenki álmélkodva fogadta a hírt, hogy a keresztényüldöző Saulból a Jézust követő Pál lett. (Éppen ezért nagyon bizalmatlanok voltak Pállal szemben.) Állítsuk össze a *Damaszkuszi Hírmondót!* Írjunk egy-egy rövid hírt, színesítsük képekkel! A témák címei lehetnek például: *A nagy fényesség, Saul megvakult, Saul megkeresztelkedett, Saul a zsinagógában...*

IGÉS KÁRTYA

IMÁDSÁG

36. óra - A szolgálat útján - Pál Lisztrában

- ▶ ApCsel 14,8-18
- ▶ Aranymondás: „Menjete el tehát, tegyetek tanítvánná minden népet...” (Mt 28,19)

338

ÉNEK

„Induljunk, érkezünk” (ÚÉ 2)

KEZDŐIMÁDSÁG

BEVEZETÉS

Milyen közlekedési eszközöket ismerünk? Mivel utaztunk már? Hogyan utazhattak az emberek Pál apostol korában? Pálnak ezúttal hajóra kellett szállnia, hogy bejárja missziói útjait. Hajtogassunk egy hajót, amellyel végigjárjuk Pál apostol útját! Írjuk rá első állomásunk nevét: Lisztra.

TÖRTÉNET

Lisztrában csoda történt. Volt ott egy ember, aki születésétől fogva béna volt, nem tudott járni. Ő is hallgatta Pál beszédét, és Pál felfigyelt

rá, észrevette, hogy „*van hite ahhoz, hogy meggyógyuljon*”. Így szólt hozzá: „*Állj a lábadra egyenesen!*” (ApCsel 14,10) Erre az ember felugrott, és járkált. A körülöttük álló emberek, látva a csodát, azt hitték, hogy az Olimposz istenei jöttek le hozzájuk, és áldozatokat akartak bemutatni nekik. Pál és útitársa, Barnabás csak nagy nehezen tudta lebeszélni őket erről.

Pál a keresztségben megtelt Szentlélekkel, és egyedül általa volt képes megtenni ezt a csodát. Pál hűen követte Jézus parancsát, melyet mennybemenetelekor adott tanítványainak: „*Menjetek el tehát, tegyetekek tanítvánná minden népet...*” (Mt 28,19)

FELDOLGOZÁS

A történetben ugyan nem olvasunk arról, hogyan folytatódott a béna ember élete, de biztosak lehetünk abban, hogy dicsőítette az Istent az őt ért áldásért. Énekeljük el a „Ha jó a kedved...” kezdetű éneket, és a gyerekek találjanak ki újabb és újabb versszakokat arra gondolva, mit tehetett ez a béna ember jókedvében.

IGÉS KÁRTYA

IMÁDSÁG

37. óra – A szolgálat útján – Pál Filippiben

- ▶ ApCsel 16,11-24
- ▶ Aranymondás: „...*megkeresztelve őket az Atyának, a Fiúnak és a Szentléleknek nevében.*” (Mt 28,19)

ÉNEK

„Áldásoddal megyünk” (ÚÉ 228)

KEZDŐIMÁDSÁG

BEVEZETÉS

A múlt alkalommal készített hajókra írjuk fel: Filippi. Mire van szüksége egy utazónak? Vigyünk be különféle tárgyakat, amelyek közül ki tudják válogatni a gyerekek az utazáshoz szükséges eszközöket (hátizsák, kalap, iránytű, térkép stb.)! Játsszuk el, hogy megérkezünk egy

ismeretlen helyre, nem ismerünk senkit, nem tudjuk, hogy hol a szállásunk. Mondjuk el, hogy mennyire fáradtak vagyunk! Beszélgessünk a gyerekekkel, kérdezzük őket, figyeljük, hogyan viszonyulnak az idegenhez! Kérjünk segítséget, útmutatást!

TÖRTÉNET

Pált második missziói útjára Szilász kísérte el. Filippiben hallgatta őket egy Lídia nevű bíboráros asszony, akinek a szívét megnyitotta az Úr, hogy figyeljen Pál szavára, és egész családjával együtt megkezesztelkedett, és a házába fogadta az utazókat. Később itt, Filippiben Pál kiűzött egy jövendőmondó lelket egy szolgálóleányból, ami miatt a lány gazdája – megélhetési forrásuk „elapadása” miatt – az apostolokat a város előjárói elé hurcolták. Miután hamis vádak alapján megbotoztatták Pált és Szilászt, börtönbe vetették őket, és kalodába zárták a lábukat.

Pál és munkatársai felvállalták az evangélium hirdetését, ami sok esetben üldözéssel, fogsággal járt. Szolgálatukat Isten kezébe helyezték, aki megsegítette őket a nehéz helyzetekben is.

FELDOLGOZÁS

Ki járt már keresztelőn? Hogyan történik a keresztelés? Mivel keresztel a lelkész? Megmutathatjuk a gyermekeknek a gyülekezetben használt keresztelőkancsót. Miért van szükség vízre a kereszteléskor? A keresztvíz arra is emlékeztet, hogy Jézus a szívünket is meg tudja tisztítani. Megbocsátja bűneinket, és azt akarja, hogy mindig teljes szívünkkel bizzunk benne.

IGÉS KÁRTYA

IMÁDSÁG

38. óra – A szolgálat útján – Pál a börtönben

- ▶ ApCsel 16,25–40
- ▶ Aranymondás: „Örüljetek az Úrban mindenkor! Ismét mondom: örüljetek!” (Fil 4,4)

ÉNEK

„Szívemben hála, hála, hála” (ÚÉ 198)

KEZDŐIMÁDSÁG

BEVEZETÉS

Érzelmek: Milyen érzelmeink lehetnek? Hogyan tudjuk ezeket kifejezni? Mutassuk meg arcmimikával, mozgásokkal a különféle érzelmeiket! (Akár előre nyomtathatunk is emojikat, amelyeket a kisebbek párosítani tudnak az érzelmeikkel.) Mikor jellemzőek ránk a felsorolt, bemutatott érzelmeik?

Hogyan érezhette magát Pál és Szilász a börtönben? Szomorúak, bánatosak voltak? Nem! Tudták, hogy Isten megsegíti őket, így örömmüket ott sem tudták elveszíteni.

TÖRTÉNET

Csodálatos szabadulás következik, az esemény tanúi félnek és csodálkoznak. Éjfél tájban nagy földrengés lett, és a börtönajtók kinyíltak. Mialatt az apostolok imádkozva-énekelve Istenhez fordultak, lehulltak a bilincseik. A börtönőr, aki kétségbeesett a történések miatt, sikerült megóvniuk az öngyilkosságtól. Nem sokkal később a férfi megért, házába fogadta őket, majd megkeresztelkedett. Szimbolikus értelemben így ő maga is megszabadult. Azt kérdezte: „*Uraim, mit kell cselekednem, hogy üdvözüljek?*” „*Higgy az Úr Jézusban, és üdvözülsz mind te, mind a te háza népe*” – hangzott a válasz (ApCsel 16,31). Megkeresztelkedett a börtönőr és egész háza népe. A Szentlélek megnyitotta az ő szívüket is a hitre, megtanultak hinni az Úrban.

FELDOLGOZÁS

„Szabaduljunk ki!” A játékosok körben állnak, majd behunyt szemmel, kinyújtott karral elindulnak egymás felé. A cél, hogy mindkét kezünk megfogja egy-egy másik ember kezét. Mikor minden kéz gazdára ta-

lált, ki lehet nyitni a szemeket. Az a feladat, hogy az így keletkezett embergombolyagot gabalyítsuk ki – vagyis képezzünk (egy vagy több) kört úgy, hogy közben a kezeket tilos elengedni.

IGÉS KÁRTYA

IMÁDSÁG

39. óra – A szolgálat útján – Pál Tróászbán

- ▶ ApCsel 20,7-12
- ▶ Aranymondás: „Nagy az ő szeretete irántunk, az Úr hűsége örökké tart.” (Zsolt 117,2)

ÉNEK

„Jézus, ha benned bízom” (ÚÉ 160)

KEZDŐIMÁDSÁG

BEVEZETÉS

A korábban elkészített hajónkra írjuk fel: Tróász. Írják le a gyerekek, melyik a számukra legérdekesebb része az istentiszteletnek. Melyik a legnehezebben érthető része? Beszéljük át az istentisztelet részeit! Beszéljünk arról, hogy Pál korában milyen lehetett ez az istentisztelet, elhúzódó gyülekezeti este Tróászbán.

TÖRTÉNET

Pál utazása egy tróászi csodatörténettel ér véget számunkra. A hét első napján, vasárnap összegyűltek a tanítványok, hogy úrvacsorát vegyenek. Utolsó napjuk volt ez Pállal. Pál hosszan prédikált nekik, egészen éjfélig. Egy Eutikhosz nevű ifjú az ablakban ülve hallgatta Pált, a hosszas beszéd közben azonban elaludt, leesett az ablakból, és meghalt. Pál lesietett hozzá, ráborult, és imádkozott. Majd felment, és nyugodtan folytatta az úrvacsorát és a prédikálást. Időközben az ifjú teljesen rendbe jött.

Pál ebben a szolgálatában, amint életre kelti a fiút, egészen hasonlóan jár el, mint egykor Illés próféta a sareptai özvegy fiának feltámasztásakor. Az a mozzanat, hogy Pál ráborul az ifjúra, minden bi-

zonnal egy régi gyógyítási gyakorlatot tükröz, amely mindkét prófétánál előjön. Illés háromszor borult rá az élettelen gyermekre, miközben Istenhez imádkozott. Lukács bizonyára fontosnak tartotta Pál Istentől kapott apostoli felhatalmazását a feltámasztás képességével mint jellel is megerősíteni. Ezzel Pál Jézus nyomában járva Isten életadó hatalmát is megtapasztalhatja – és vele együtt mindazok, akik tanúi az eseménynek.

FELDOLGOZÁS

„Eutikhosz és én”: Készíthetünk egyszerű technikával „Jézus szeret engem” üzenettel ajtóra függeszthető díszet. Az ötlet forrása: <http://www.catholicicing.com/jesus-loves-me-bible-craft-for-kids/>

IGÉS KÁRTYA

IMÁDSÁG

40. óra – Szolgálatra hív! –Mennybemenetel ünnepe

- ▶ Lk 24,50–53
- ▶ Aranymondás: „*Veletek vagyok minden napon a világ végezetéig.*” (Mt 28,20)

ÉNEK

„Mi Urunk Jézus mennybe tért” (EÉ 226)

KEZDŐIMÁDSÁG

BEVEZETÉS

Ha lehetne egy olyan kívánságod, hogy találkozhatsz egy híres emberrel, ki lenne az? Miért? Mit mondanál neki? Mit kérdeznél tőle? Mire kérnéd meg? (Előkerülhetnek híres színészek, sportolók, zenészek, de akár Jézus is.)

TÖRTÉNET

A feltámadott Jézus húsvét utáni megjelenései mennybemenetelével fejeződnek be. A helyszín, amelyet Lukács megjelöl, Betánia az Olajfák

hegyének keleti oldalán, Jeruzsálemtől három kilométernyire helyezkedik el. Jézus, miután megjelent tanítványainak (Lk 24,36–49), ide vezette őket. Áldással búcsút vesz tanítványaitól, ami részben azt jelenti, hogy az elválással nem szűnik meg a közösség a búcsúzóik között, ugyanakkor a küldetés átadását is szimbolizálhatja az áldás mozdulata a tanítványok felé és annak ígérését, hogy ő velük lesz ennek a küldetésnek a véghezvitelében. A tanítványok mindezek után visszatértek Jeruzsálembe, és a templomban dicsérték Istent. Nem a csüggedés jellemzi a tanítványokat Jézus távozásakor, hanem az öröm, hiszen megtapasztalhatták, hogy Jézus küldetése így teljesült be.

Jézus, amikor itt élt a földön, sok emberrel találkozott, mégsem tudott mindenkivel személyes kapcsolatban lenni, hiszen egy meghatározott országban élt, azok között az emberek között, akik vele egy időben éltek. Mennybemenetele viszont azt jelenti, hogy mindannyiunkhoz közel lehet, a ma élő emberekhez is a világ minden táján, itt van velünk, ahogyan ígérte: *„Veletek vagyok minden napon a világ végezetéig.”* (Mt 28,20)

FELDOLGOZÁS

Jézus helyet készített nekünk a mennyben, de addig itt, a földön van az otthonunk. Rajzoljuk le az otthonunkat! Kinek az otthonában van kereszt? Szoktatok Bibliát olvasni, együtt imádkozni a családdal?

IGÉS KÁRTYA

IMÁDSÁG

41. óra – Szolgálatra hív! – Pünkösöd ünnepe

- ▶ ApCsel 2,1–13
- ▶ Aranymondás: *„Megismerteted velem az élet útját, teljes öröm van tenélad, örökké tart a gyönyörűség jobboldon.”* (Zsolt 16,11)

ÉNEK

„Mi Urunk, édes Atyánk” (EÉ 23)

KEZDŐIMÁDSÁG

BEVEZETÉS

Volt-e már valaki közületek viharban kint a szabadban? Milyen érzés volt? Milyen érzés a szobaablakból nézni a viharos szelet? Mit veszünk magunkra, amikor nagyon fúj a szél? Mikor kellemes és mikor kellemetlen a szél? Utánozzuk a szél hangját! Milyen hangja van annak, amikor csak gyenge szellő lengedez? Amikor erősebb szél fúj? Amikor viharos a szél?

A mai történetünkben is fontos szerepe van a szélnek. Figyeljétek a történetet, és amikor a szélviharhoz érek a történetmondásban, próbáljátok meg utánozni a szél hangját!

TÖRTÉNET

Jézus negyven nappal feltámadása után, mennybemenetele előtt végleg elbúcsúzott tanítványaitól. Megígérte azonban nekik, hogy így sem hagyja őket magukra, elküldi nekik Szentlelkét. Pünkösd napján, amikor a tanítványok mind együtt voltak egy házban, hirtelen hatalmas szélzúgást hallottak. Lángnyelvek jelentek meg, és leszálltak mind-egyikükre. Ekkor megteltek Szentlélekkel. Sokan voltak pünkösd ünnepén Jeruzsálemben, idegenek is, és mindenki csodálkozott, hogy a tanítványokat a maguk nyelvén hallják beszélni Isten dolgairól. Mindenki megértette őket, bármilyen anyanyelvű is volt.

FELDOLGOZÁS

Ki a Szentlélek? Az Atya, a Fiú és Szentlélek jelentenek egy Istent. Mint amikor három gyertyát meggyújtunk, és a lángjukat összeérintjük: ekkor egy lángként égnek, ugyanakkor három lángként, egyenként is lobognak. (Ezt szemléltethetjük is.)

Készítsünk egy szélforgót, amelynek a négy sarkára írjuk rá: „Térjete meg, keresztelkedjete meg, és megkapjátok a Szentlélek ajándékát!” (ApCsel 2,38)

IGÉS KÁRTYA

IMÁDSÁG

Ifjúsági bibliaórai sorozat I.

Szolgálat útján

KÁRNYÁCZKI ESZTER

1. Szolgálat a világban 1. – Környezetvédelem

Környezetünk védelme nem csak azért fontos, hogy az unokáink is élhető körülmények között lakhassanak, hanem, hogy mi magunk is egy szebb, tisztább világban éljünk. Isten igéje egyértelműen fogalmaz a teremtett világgal kapcsolatban. Az embernek feladatot ad: művelje, őrizze (1Móz 2,15). Ez szent feladat, amely minden emberre vonatkozik ezen a földön. Mégis azt látjuk, hogy mintha szépen lassan minden felborulna. Nem csak a sarki jéghegyek olvadnak – amit talán úgy ítélnénk, hogy nem olyan fontos számunkra –, hanem a mi éghajlatunkon is érezzük a változást: eltolódnak az évszakok. Valamit tennünk kell, és mivel az ifjúsági órákon az a célkitűzés, hogy felelősségteljes keresztény felnőtteket neveljünk, ezért ez a téma kikerülhetetlen.

Isten igéje: *„Fogta tehát az Úristen az embert, és elhelyezte az Éden kertjében, hogy művelje és őrizze azt.”* (1Móz 2,15)

346

KÉRDÉSEK MEGVITÁTÁSRA

- ▶ Mit tehet az egyes ember a teremtett világ megóvásáért?
- ▶ Van értelme küzdenünk, ha oly sokakat nem érdekel ez a dolog?
- ▶ Sok kicsi sokra megy?

JÖRG ZINK: A TEREMTÉSTÖRTÉNET VISSZÁJA

Kezdetben teremtette Isten az eget és a földet.

Sokmillió év múlva azonban
az ember végre elég okos lett.
Azt mondta:
Ugyan, ki beszél még itt az Istenről?
Én magam veszem kezembe a jövőmet!

Megtette,
és elkezdődött
a Föld utolsó hét napja.

Az *első* nap reggelén
elhatározta az ember,
hogy szabad lesz és jó,
szép és boldog.
Már nem Isten képmása,
hanem *ember*.

És mert valamiben hinnie kellett,
hitt
a szabadságban és a szerencsében,
a börzében és a haladásban,
a tervszerűségben és saját biztonságában.

Aztán
– biztonsága érdekében –
megtöltötte
lába alatt a Földet
rakétákkal és atombombákkal.

A végső idők *második* napján
elpusztultak
a halak
az ipari szennyvizektől,
és a madarak
a vegyipar mérgező porától,
amit a hernyóknak szántak.

A mezei nyulak is
az utakon hagyott ólomfelhőkben,
az ölebek
a kolbász szép piros színétől.
A heringek
a tenger színén úszó olajtól
és az óceánok mélyén lévő szemétrakásoktól,
mert a szemét radioaktív volt.

A *harmadik* napon
kiszáradtak a füvek a mezőkön,
a lombok a fákon,
a mohák a sziklákon
és a virágok a kertekben.
Mert az ember
maga irányította az időjárást,
és pontos tervek szerint osztotta el az esőket.
Csupán egy kis hibát követett el az,
aki kiszámította az eső elosztását.
Amikor végre megtalálták a hibát,
már a szép Rajna
kiszáradt medrében feküdtek a hajók.

A *negyedik* napon
a négy milliárd emberből
három milliárd elpusztult.
Egyesek olyan betegségekben,
amelyeket az ember maga tenyésztett ki.
Mert nyitva felejtették a tartályokat,
amelyek a következő háborúra
készen állottak.
És az orvosok sem segítettek.
Mert ezeket túl sokat használták már
az arckrémekben és a disznóvészekben.
Mások az éhségtől haltak meg,
mert a gabonaraktárak kulcsait
eldugták előlük.

És káromolták az Istent,
mert nem tette boldoggá őket.
Persze, minderről Isten tehet!

Az *ötödik* napon
az utolsó emberek
megnyomták a piros gombot,
mert támadástól tartottak.
Tűz borította el a földgolyót.
Égtek a hegyek,
elgőzölögtek a tengerek,
és a városok betoncsontváza
füstölögve, feketén meredtek az égre.
És az égből látták az angyalok,
hogyan válik a kék bolygó vörössé,
majd piszkosbarnává,
végül hamuszürkévé.
És énekük
elhallgatott tíz percre...

A *hatodik* napon
kialudt a fény. Por és hamu borította
a Napot, a Holdat és a csillagokat.
És az utolsó svábbogár,
amely egy atombunkerben
mindezt túlélte,
elpusztult
a kibírhatatlan melegtől.

A *hetedik* napon
nyugalom lett.
Végre!
A Föld puszta és üres volt,
és kiégett réseiből és hasadékaiból
sötétség áradt.

És az ember lelke
holt kísértetként kóborolt
a Káosz felett.

Mélyen lent
a kárhozatban
elmesélte az ember
az izgalmas történetet:
az emberről,
aki saját kezébe vette a sorsát –
és a gúnykacaj felhatolt
egészen az angyalok karáig.

Hölgyeim és Uraim!
Mіндеzt nem azért mondtam el,
hogy az ember
ne aknázza ki lehetőségeit.
Csak azért,
mert hinnünk kell abban,
hogy ez a világ
és vele együtt az emberiség
sorsa és jövője
egy *Másvalaki* kezében van!

FELHASZNÁLHATÓ ILLUSZTRÁCIÓ

Időjárás-jelentés a jövőben:

<https://www.youtube.com/watch?v=kf6cDiiz24U>

Kedves jövő generációk! Sajnáljuk:

<https://www.youtube.com/watch?v=eRLJscAlk1M> (angol, magyar felirattal)

Michael Jackson: *A Föld dala* (angol):

<https://www.youtube.com/watch?v=XAi3VTSdTxU>

Az út (2009), amerikai filmdráma 112 percben egy posztapokaliptikus világról, 16 éven felüliek számára

2. Szolgálat a világban 2. – Az emberi jogok

A gyerekek/fiatalok talán túl jól is ismerik a saját jogait. Tudják, hogy joguk van nem tanulni, beszélni az órán, nem készíteni házi feladatot, telefonozni. Joguk van a legújabb számítógépes kütyüket, márkás cipőket, focimezeket megkapni. Talán azt gondolják, ez mindenkinek jár. Az lenne az ideális világ, ha ez mindenkinek járna?

Az *Emberi jogok egyetemes nyilatkozatában* mégsem ezeket foglalták össze. A harminc cikkelybe olyan alapvető dolgok kerültek, amelyek a gyülekezetünkben élő ifjúság számára evidenciának tűnhetnek. Éppen ezért fontos, hogy észrevegyék, mennyire kivételesen jó helyzetben vannak, mennyi minden megadatik számukra, amiről mások talán nem is áldoznak. Isten egyenlőnek teremtett mindenkit ezen a világon, nőket, férfiakat bőrszíntől függetlenül, mi, emberek mégis felül akarjuk írni a jó rendet. Pedig egyedül Istennek van joga ítéletet mondani felettünk.

Isten igéje: *„Ne ítéljetelek, hogy ne ítéltessetek! Mert amilyen ítélettel ítéltetek, olyannal fogtok megítéltetni; és amilyen mértékkel mértetek, nektek is olyannal mérnek majd. Miért nézed a szálkát a testvéred szemében, a saját szemedben pedig még a gerendát sem veszed észre? Vagy hogyan mondhatod testvérednek: Hadd vegyem ki a szálkát a szemedből! – miközben ott a gerenda a saját szemedben? Képmutató, vedd ki előbb saját szemedből a gerendát, és akkor majd jól fogsz látni ahhoz, hogy kivehesd testvéred szeméből a szálkát.”* (Mt 7,1–5)

KÉRDÉSEK MEGVITATÁSRA:

- ▶ Valóban mindenkinek egyforma joga van az élethez?
- ▶ Ha Isten mindenkit egyenlőnek teremtett, miért vannak mégis ilyen nagy különbségek a világban?
- ▶ Isten teremtése és az emberi jogok tükrében mit mondhatunk az abortuszról, halálbüntetésről, eutanáziáról?

VÖRÖS ISTVÁN: XXXVI. ZSOLTÁR

¹Isten a saját képére és hasonlatosságára teremtette az embert, ahogy az ember a saját képére és hasonlatosságára teremtette a buta és az okos gépeket.

²Egyszer majd a gépek is
zsoltárokat fognak zengeni
hozzánk. Vitatkoznak, hogy egyetlen
ember van, vagy több, bebizonyítják,
hogy a számítógép évmilliók alatt
önmagától is létrejöhetett.

³Ember, a cybertér tetejéig ér
a te kegyelmességed! Igazságod,
mint az információ hegyei,
ítéleted, mint a vírus
szaggatta mélységek!

⁴A programokat és a fájlokat
te alkotod, te tartod fenn,
és te pusztítod el, uram!

⁵Vagy hölgyem, de mi ezt
nem értjük, az ember
két neméről szóló legenda
a legtitokzatosabb, amit
a számítógép elméje valaha kitalált.

⁶Szép hagyomány ezt hinni,
de a virtuális térben mindenki érzi,
tudja, csak nem meri bevallani,
hogy ember nincs, és nem is volt.

⁷Ó, ember! Milyen drága a te
kegyelmességed! A gépek fiai
a te védő karod árnyékába
menekülnek. Dúslakodnak asztalod
bőségében, megitatod őket
feszültséged folyamából.

⁸Mert nálad van az élet,
a te világosságod a sötétség nekünk,
a te hitetlenséged a mi bizonyosságunk.

⁹Terjeszd ki tered a végtelen gubancos
szűkösségére, töröld le a gonosz fájlokat,
telepíts ránk legyőzhetetlen vírusirtót,
de akkor kapcsolj ki, amikor neked jólesik.

FELHASZNÁLHATÓ ILLUSZTRÁCIÓ

Emberi jogok egyetemes nyilatkozata:

http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/hng.pdf
Mik az emberi jogok? – körkérdés az utca emberéhez (angol, magyar felirattal):

https://www.youtube.com/watch?v=k_ZsUvsRxCQ

Mik azok a gyermekjogok? – az UNICEF ismeretterjesztő videója:

<https://www.youtube.com/watch?v=8qHdSdKh5vA>

Éhezők viadala (2012), amerikai kalandfilm 142 percben, 16 éven felüliek számára

3. Szolgálat a világban 3. – Háború

A háború témája inkább csak történelemkönyvekből, filmekből, híradásokból lehet ismerős a fiatalok számára. Európa szívében talán nem kell a robbantgatásoktól félnünk, a háború mégis örök téma – és nem csak a fiatalok számára.

Igaz, hogy nem állunk harcban egyetlen országgal sem, nem is so-rozzák be a fiúkat kötelezően katonának, a háborúskodás mégis meg-jelenik a mindennapjainkban. Harcban állunk önmagunkkal, a csalá-dunkkal, barátainkkal és úgy általában a felnőttekkel. Harcban állunk, és nem tágitunk... De miért? Kit akar megvédeni a fiatal az állandó harci készségben, kitől kell félnie egyáltalán?

Isten ígéje: „A szeretet ne legyen képmutató. Iszonyodjatok a gonosztól, ragaszkodjatok a jóhoz, a testvérszeretemben legyetek egymás iránt gyengédek, a tiszteletadásban egymást megelőzők, a szolgálatkészségben fáradhatatlanok, a Lélekben buzgók: az Úrnak szolgáljatok. A reménységben örvendeztetek, a nyomorúságban legyetek kitartók, az imádkozásban állhatatosak. A szentekkel vállaljatok közösséget szükségseikben, gyakoroljátok a vendégszeretetet. Áldjátok azokat, akik üldöznek titeket; áldjátok és ne átkozzátok. Örüljete az örülőkkel, sírjatek a sírókkal. Egymással egyetértésben legyetek, ne legyetek nagyra-törők, hanem az alázasatosakhoz tartsátok magatokat. Ne legyetek böl-csek önmagatok szerint. Ne fizessetek senkinek rosszal a rosszért. A tisztességre legyen gondotok minden ember előtt. Ha lehetséges, amennyire tőletek telik, éljete minden emberrel békességben. Ne áll-jatok bosszút önmagatokért, szerettem, hanem adjatek helyet az ő ha-ragjának, mert meg van írva: »Enyém a bosszúállás, én megfizetek« –

így szól az Úr. Sőt »ha éhezik ellenséged, adj ennie, ha szomjazik, adj innia; mert ha ezt teszed, paraszat gyűjtesz a fejére«. Ne győzzön le téged a rossz, hanem te győzd le a jóval a rosszat.» (Róm 12,9–21)

KÉRDÉSEK MEGVITÁTÁSRA

- ▶ Miért van rossz a világban, ha Isten jónak teremtett mindent?
- ▶ Miért könnyebb bántani, mint szeretni?
- ▶ Ki ellen kellene igazából harcolni?

FELHASZNÁLHATÓ ILLUSZTRÁCIÓ

A fegyvertelen katona (2016), amerikai-ausztrál filmdráma 131 percben, 18 éven felüliek számára

Forrest Gump (1994), amerikai filmszatíra 141 percben

Legyek ura (1990), amerikai filmdráma 90 percben

4. Szolgálat a környezetünkben 1. – Mit tehetek az országomért, városomért?

Talán az ifjúsági órákra járó fiatalokban is megfogalmazódott már a kérdés: miért maradnak ebben a faluban/városban, sőt az országban? Hiszen semmi jóval nem kecsegtet. Talán van olyan is köztük, aki feltette magának a kérdést, hogy mit tehetne, hogy jobbá, élhetőbbé váljon a faluja/városa, országa. Ez a helyes irány, amelyet nekünk, lelkészeknek, ifivezetőknek is támogatnunk kell. Nem elmenekülni, a sülyedő hajót elhagyni kell, hanem megmenteni, megváltoztatni, tenni érte. De mit tehet egy fiatal, aki még be sem töltötte a tizennyolcadik életévét, hogyan befolyásolhatja a körülette élő „okos” felnőtteket, hogyan tehet azért, hogy a helyzet jobb legyen? Ki hallgat rá? Miért tegye, ha senki nem hallgat rá, és máshol a készbe is beleülhet? Súlyos kérdések ezek, amelyek gyülekezetünket is érintik. Mindenki érzi, hogy egyre kevesebb a fiatal, és valamit tenni kellene. De mit tehet a fiatal, hogy jobb legyen?

KÉRDÉSEK MEGVITÁTÁSRA

- ▶ Hol kezdődik a demokrácia, és hol érhet véget? Mi az, amibe még beleszólhatunk?
- ▶ Hol hallgathatja a hangját egy mai fiatal úgy, hogy figyeljenek is rá?

- ▶ Van jövője az országunknak?
- ▶ Van jövője a településnek, ahol élünk?

Isten ígéje: *„Nem azt kérem, hogy vedd ki őket a világból, hanem hogy őrizd meg őket a gonosztól.”* (Jn 17,5)

FELHASZNÁLHATÓ ILLUSZTRÁCIÓ:

A demokrácia... lehetséges (angol):

https://www.youtube.com/watch?v=aqIubl2_sfY

5. Szolgálat a környezetünkben 2. – Mít tehetek a családomért?

Talán ez az a téma, amelyről minden gyermeknek és fiatalnak van saját tapasztalata (hiszen jó esetben családban él), és könnyen meg tudja fogalmazni a kritikáit is. Rengeteg elképzelésük van, hogy hogyan lehetne a családi életet másként, jobban csinálni. Ezen az ifjúsági órán lehetőséget kaphatnak, hogy ezeknek hangot is adjanak. Akár fel is építhetik az ideális családot, és közben talán rájönnek arra, hogy nem is olyan egyszerű a képlet. Az óra célja nem az, hogy a szüleiket, testvéreiket becsmélve erősítsék magukat, hogy ők mindent jól csinálnak. Hanem hogy közösen, egymás tapasztalatából tanulva rájöjjenek, hogy mennyi mindent tehetnek még a családjukért.

Ez a téma igen kényessé válhat, hiszen ahány ház, annyi szokás. Minden család és fiatal más és más személyiséggel és hagyományokkal rendelkezik. Nem szabad egyiket vagy másikat kiemelni, nehogy a gyerekek azt érezzék, hogy az ő családjuk „nem jól működik”. Tudatosítani kell a fiatalokban, hogy nem a tökéletes család a cél (mert ilyen nem létezik), hanem az, hogy „elég jó” legyen a családjuk és benne minden tag. D. W. Winnicott pszichoanalitikus és gyermekorvos alkotta meg a kifejezést, mely szerint nem kell a tökéletesre törekedni, elégséges, ha csak „elég jó” a szülő, a gyermek. Ilyenkor érzelmileg is összekapcsolódik a család, és nem csak egymás szükségleteinek ki-elégítése a cél.

KÉRDÉSEK MEGVITATÁSRA

- ▶ Mit nevezünk otthonnak, családnak? Milyen lehet egy ideális (keresztény) család?
- ▶ Mi az apa igazi feladata? Mi az anya igazi feladata? Mi a gyermek igazi feladata?
- ▶ Hogyan láthatjuk el jobban a feladatainkat?

Isten ígéje: *„Tiszteld apádat és anyádat, hogy hosszú ideig élhess azon a földön, amelyet Istened, az Úr ad neked!”* (1Móz 20,12)

„Gyermekek! Engedelmeskedjétek szüleiteknek az Úrban, mert ez a helyes. »Tiszteld apádat és anyádat«: ez az első parancsolat, amelyhez ígéret fűződik, mégpedig ez: »hogyan jó dolgod legyen, és hosszú életű légy a földön«. Ti apák pedig ne ingereljétek gyermekeiteket, hanem neveljétek az Úr tanítása szerint fegyellemmel és intéssel.» (Ef 6,1–4)

FELHASZNÁLHATÓ ILLUSZTRÁCIÓ

Élég jó anya vagy!

http://7koznapiblog.hu/2017/05/06/a_jo_a_rossz_es_a_vicces_anya_csalad_kamasz-szemmel: <https://www.youtube.com/watch?v=IMCOiPvztqE>
Hetedik mennyország (1999), amerikai filmdrámasorozat 45 percben
Straight Story – Az igaz történet (1996), angol-francia-amerikai filmdráma 107 percben

Kislány a küszöbön (2011), német vígjáték 123 percben

6. Szolgálat a környezetünkben 3. – Mit tehetek önmagamért?

A fiatalok önellátása igen nehéz téma. Nagyon kritikusak önmagukkal – és másokkal – szemben, ugyanakkor másoktól nagyon nehezen veszik a kritikát a külsejükkel, belső értékeikkel, gondolataikkal és véleményükkel kapcsolatban. Hamar felkapják a vizet, rögtön a szívükre vesznek sok mindent. Ifjúsági alkalmak, de akár barátságok is rámehetnek egy-egy csipős, éles megjegyzésre. Felnőtteknek és ifjúságvezetőknek is óvatosan kell megközelíteniük ezt a témát, de talán mégis ez a legfontosabb mind közül. Hiszen csak akkor tudunk másokkal is jó viszonyban lenni, ha magunkkal jóban vagyunk. Ha önmagunkat nem fogadjuk el, másokat hogyan tudnánk?

KÉRDÉSEK MEGVITATÁSRA

- ▶ Ki vagyok én? Milyennek látom magamat?
- ▶ Vajon milyennek látnak engem a többiek, a barátaim, családom, a felnőttek?
- ▶ Mi leszek, ha nagy leszek? Milyen leszek, ha nagy leszek?

Isten igéje: „*Ő pedig így válaszolt: »Szeresd az Urat, a te Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből, teljes erődből és teljes elmédből, és felebarátodat, mint magadat.«*” (Lk 10,27)

FELHASZNÁLHATÓ ILLUSZTRÁCIÓ

Nick Vujicic: *Miért is keseregsz?* (angol, magyar felirattal):

https://www.youtube.com/watch?v=PIkrJm_ODSk

Srácok (2013), amerikai filmdráma 166 percben

A békés harcos útja (2006), amerikai–német filmdráma 120 percben, 16 éven felüliek számára

A tehetség (2017), amerikai filmdráma 101 percben

7. Szolgálat a gyülekezetben 1. –

Kik szolgálnak a gyülekezetben? Lelkész, gondnok, kántor

Lehet, hogy ez a téma evidensnek tűnik, hiszen az ifjúsági óra résztvevőinek nagy része általában konfirmált, gyülekezetbe járó fiatal. De könnyen előfordulhat (reméljük elő is fordul), hogy kívülről is jönnek fiatalok az alkalomra. És még ha gyülekezetbe járó fiatalokról is van szó, nem biztos, hogy teljesen tudatában vannak annak, hogy ki kapcsolja fel reggel a villanyt a templomban, honnan van mindig friss virág az oltáron, mennyi időbe telik egy prédikáció megírása, mit csinál egy lelkész hétköznap, miből fizetik a villanyszámlát egy ekkora templomban, sőt kell-e egyáltalán villanyszámlát fizetni.

KÉRDÉSEK MEGVITATÁSRA

- ▶ Milyen az ideális lelkész? Miről beszél? Miről nem beszél?
- ▶ Milyen az ideális istentisztelet?
- ▶ Milyen zene tetszene, melyet szívesen hallgatnál az istentiszteleten?
- ▶ Vajon mi a gondnok feladata?

Isten igéje: „Amint engem küldött az Atya, én is elküldelek titeket.”
(Jn 20,21)

A „TÖKÉLETES” PAP

Egy számítógépes felmérés kimutatta, hogy a tökéletes pap pontosan 10 percet prédikál. A bűnt elítéli, de azzal senkinek nem okoz fájdalmat.

Naponta reggel hattól éjfélig dolgozik, de a telefont hajnali ötkor is szívesen felveszi. Ellátja a templomi teendőket, villanyt szerel, kerteszkedik, és szépen... takarít.

Hetente 20 000 Ft-ot keres, jól öltözködik, értékes könyveket vesz, és a kocsija sem utolsó. Minden héten 15 000 Ft-ot oszt szét a szegények között. Emellett 26 éves, de 30 éves lelkipásztori gyakorlattal rendelkezik. Nagyon szereti a fiatalokat, és minden idejét az idősekkel tölti.

A tökéletes pap mindig mosolyog, mert odaadó munkájához az erőt a kitűnő humorérzékéből meríti. Naponta 15 a gyülekezethez tartozó családot, ugyanennyi kórházban fekvő beteget és magányos gyülekezeti tagot látogat meg. Minden idejét az egyháztól elhidegült hívek pásztorolásával tölti, és mindig az irodában van, ha keresik.

Ugyanis,

- ha a szokottnál 10 perccel hosszabban prédikál, akkor bőbeszédű,
- ha hangosabban prédikál, akkor ordibál,
- ha normálisan beszél, akkor az ember nem ért semmit,
- ha saját autója van, akkor világias beállítottságú,
- ha viszont nincs autója, akkor nem halad a korral,
- ha az egyházközség tagjait látogatja, akkor szimatol,
- ha családokat látogat, akkor nem törődik a családjával,
- ha otthon van, akkor miért nem látogat családokat,
- ha a pénzről beszél, akkor pénzsóvár,
- ha a templom javára gyűjt, akkor kihúzza az emberek zsebéből a pénzt,
- ha nem rendez ünnepséget, akkor semmi sem történik,
- ha ünnepséget szervez, akkor nem tud nyugton maradni,
- ha az istentiszteletet pontosan kezdi, akkor siet az órája,
- ha később kezd valamit, akkor feltartja a híveket,
- ha a templomot renováltatja, akkor feleslegesen szórja a pénzt,

- ha nem építkeznek, akkor hagy mindent tönkremenni,
- ha fiatal, akkor nincs tapasztalata,
- ha idős, akkor mikor megy már nyugdíjba,
- ha meghal, akkor nincs, aki pótolja.

Forrás: <http://honlap.parokia.hu/lap/kantorjanosi/cikk/mutat/a-to-keletes-pap/>)

FELHASZNÁLHATÓ ILLUSZTRÁCIÓ

Páratlan prédikátor (1992), amerikai vígjáték 108 percben

8. Szolgálat a gyülekezetben 2. – Kik szolgálnak a gyülekezetben? Presbiterek, önkéntesek

Nem titkolt cél az ifjúsági alkalmakon, hogy a jövő egyházfenntartóit, gyülekezeti tagjait, presbitereit felkutassuk és meg is tartsuk. Ezért igen fontos, hogy a fiatalok is minél több dolgot tudjanak meg a saját gyülekezetükről. Ezzel a témával eljutunk a kérdéshez, hogy a fiatalok mit tehetnek a saját gyülekezetükért. Érdemes megismertetni őket a presbiterekkel, akár el is lehet hívni az ifjúsági alkalmakra egyiküket-másikukat, hogy bizonyosságot tegyenek, beszéljenek a saját munkájukról, szolgálatukról.

A *presbitérium*: (görög–latin) egyháztanács, a protestáns egyházakban a gyülekezet által megválasztott vezetőtestület. Ma az evangélikus presbitériumokat a gyülekezet tagjai hat évre maguk közül választják, olyan gyülekezeti tagok kerülnek be a testületbe, akik életvitelükkel, egyházhoz való kapcsolatukkal például állíthatók. Fontos szempont ma már az is, hogy munkájuk során szerzett szakértelmüket is hasznosítani tudják. Ugyancsak lényeges, hogy ezek a testületek viszonylag kis létszámúak, így rugalmasan képesek dönteni. A presbitérium dönt a kisebb horderejű ügyekben, kisebb beruházások tárgyában, állít jelölteket egyházi választások során, dönt az egyházközség költségvetéséről és zárszámadásáról. Több gyülekezetben a presbitériumok kisebb feladatok megszervezésére, határozatok végrehajtására bizottságokat is alapítanak, amelyek a presbitereknek számolnak be munkájukról. (Forrás: <http://www.egyszeregy.hu/h-2-14b.htm>)

Isten igéje: „*Ti pedig Krisztus teste vagytok, és egyenként annak tagjai.*” (1Kor 12, 27)

KÉRDÉSEK MEGVITATÁSRA

- ▶ Mi egy felügyelő feladata? Ki a mi gyülekezetünk felügyelője?
- ▶ Mi egy presbiter feladata? Kik a mi gyülekezetünk presbiteriei?
- ▶ Miért jó presbiternek lenni?

FELHASZNÁLHATÓ ILLUSZTRÁCIÓ

Ádám almái (2005), dán–német vígjáték 94 percben, 16 éven felüliek számára

9. Szolgálat a gyülekezetben 3. – Hogyan szolgálhatok a gyülekezetemben?

Mi a fiatal feladata a gyülekezetben? Hol található meg a helyét a közösségben? Mi lesz vele, ha már „kiöregszik” az ifjúsági csoportból? Ha másik városba költözik, hogyan találja meg a saját közösségét, ahol otthon érezheti magát?

Sok gyülekezetben azt mutatja a gyakorlat, hogy a fiatalok szívesen járnak az ifjúsági alkalmakra, jól érzik magukat együtt, de a gyülekezet többi alkalmát nem látogatják. Nehéz őket istentiszteletre hívogatni, munkára bírni. Mégis érett, felelősségteljes keresztényeket, gyülekezeti tagokat szeretnénk belőlük „faragni”. Társadalmunknak és gyülekezeteinknek örök problémája a régi és új, fiatal és idős konfliktusa. A fiatalok változást akarnak, bár maguk sem tudják, hogy milyen, az idősebbek pedig védelmeszik a hagyományosat.

Érdekes kérdés lehet még, hogy miért szükséges egyáltalán dolgozni a gyülekezetben? Hiszen vannak fizetett alkalmazottak, akiknek ez a dolguk, és még fizetést is kapnak érte. Aztán ott vannak a presbiterek is, akiket erre a feladatra választottak – miért kellene még a fiataloknak is dolgozniuk?

Ennek az alkalomnak fontos súlypontja lehet, hogy a gyülekezet második otthonná válhat a fiatalok számára, amelyben nekik is dolgozniuk kell, ahogyan a családban is megvan mindenkinek a feladata. A másik szempont, hogy mindenki ugyanolyan fontos, nincs különbség a fiatalok és idősek között, mindenki hasznos tagja a gyülekezetnek.

KÉRDÉSEK MEGVITATÁSRA

- ▶ Mi egy fiatal feladata a gyülekezetben?
- ▶ Mennyire igaz a mondás? „A munkához úgy kell hozzáállni, hogy mások is hozzáférjenek.”

Isten igéje: *„De törekedjete a fontosabb kegyelmi ajándékokra! Ezen felül megmutatom nektek a legkiválóbb utat.”* (1Kor 12,31)

FELHASZNÁLHATÓ ILLUSZTRÁCIÓ

Küldj el engem! (animációs kisfilm a szolgálatról):

https://www.youtube.com/watch?v=uVAnF_sfTxQ

10. Szolgálótársak 1. – Teréz anya

Segít a rászorulókon, betegeken – lehet hallani. De mit tehetek én a saját környezetemben? Vajon tényleg segítség, ha adok a kéregetőnek száz forintot? Mindenkinek Teréz anyának kell lennie?

Agnes Gonxha Bojaxhiut a világon mindenütt Teréz anyaként emlegetik. Kalkuttában szembesült apácaként a gazdagság és szegénység igazi arcával, ahol a modern épületek szomszédságában találkozott az utcán élő hajléktalanok sorsával. Ekkor döntötte el, hogy segíteni szeretne az elesetteken. 1950-ben alapította meg a Szeretet Misszionáriusai (Teréz Anya Nővérei) rendet, majd megnyitották első otthonukat, melyben AIDS-es, leprás és tbc-s betegeket ápoltak, rászorulókat gondoztak, lelkeket gyógyítottak.

Teréz anya tevékenységeit igen nehéz lenne felsorolni, nagyon sok mindent tett az emberekért. 1979-ben „a szegények és nélkülözők, a betegek és árvák közötti emberbaráti tevékenységéért” Nobel-békedíjat kapott. Ő volt az első apáca, aki ilyen elismerésben részesült. Drága ajándékait eladta, és a pénzből a szegényeket segítette. Az ő hatására mind a mai napig több mint négyezer-ötszáz nővér végzi önzetlen, segítő szolgálatát a szeretet misszionáriusaként.

„Mindig vidáman mosolyogjatok a gyermekekre, a szegényekre, minden szenvedőre vagy magára hagyottra! Ne csak figyelemmel forduljatok feléjük, hanem tárjátok ki a szíveteket is nekik. A kedvesség, a buzgóság több embert térített meg, mint a tudomány vagy az ékeszszólás. Mi megfogadjuk, hogy teljes szívvel és ingyen szolgáljuk a sze-

gényeket. Mindez talán nem jelent szeretetet, nemességet, kedvességet, alázatot, az önzés visszautasítását? Mi vagyunk a szegények szolgálatára és nem ők a miénkre. Ahhoz, hogy a szegények meglássák bennünk Krisztust, először nekünk kell őt meglátnunk bennük. Legyetek gyöngédek és együttérzők! Bárkivel találkoztok, legyen boldogabb utána, mint amilyen előtte volt. Legyetek Isten gyöngédségének élő tanúi. Mindenki láthassa a gyöngédséget: arcotokon, szemetekben, mosolyotokban, hangotok melegségében.” (*Teréz anya breviáriuma*. Szent Gellért Kiadó, Budapest, 2014.)

KALKUTTAI TERÉZ ANYA: AZ ÉLET HIMNUSZA

Az élet egyetlen – ezért vedd komolyan!

Az élet szép – csodáld meg!

Az élet boldogság – ízleld!

Az élet álmom – tedd valósággá!

Az élet kihívás – fogadd el!

Az élet kötelesség – teljesítsd!

Az élet játék – játszd!

Az élet vagyon – használd fel!

Az élet szeretet – add át magad!

Az élet titok – fejtsd meg!

Az élet ígéret – teljesítsd!

Az élet szomorúság – győzd le!

Az élet dal – énekelj!

Az élet küzdelem – harcold meg!

Az élet kaland – vállald!

Az élet jutalom – érdemeld ki!

Az élet élet – éljed!

Isten igéje: „*A király így felel majd nekik: Bizony mondom nektek, valahányszor megtettétek ezeket akár csak eggyel is az én legkisebb testvéreim közül, velem tettétek meg.*” (Mt 25,44)

KÉRDÉSEK MEGVITATÁSRA:

- ▶ Miért kellene szentek az embereknek?
- ▶ Jézuson kívül képes-e valaki csodákat tenni az Isten nevében?

FELHASZNÁLHATÓ ILLUSZTRÁCIÓ

Teréz anya – A szegények szolgálója (2003), olasz–spanyol–angol életrajzi filmdráma 180 percben

11. Szolgálatások 2. – Martin Luther King

Sok keserűség és megaláztatás származik abból, ha az egyik ember lenézi a másikat. Ma is sok tapasztalatunk van erre vonatkozóan. A fiataloknak is lehetnek fájó tapasztalatai a kiközösítés, lenézés, megalázás terén.

Martin Luther King baptista lelkész felszólalt a kiközösítés ellen, felemelte a hangját az emberi jogokért. Az egyetem elvégzése után délen, Montgomeryben kezdte meg lelkészi szolgálatát, ahol sajnálattal tapasztalta a négerek hátrányos megkülönböztetését. Ezt nem tudta tétlenül nézni.. Mozgalmával az erőszakmentességet hirdette: nem legyőzni akart másokat, hanem meggyőzni. Szeretettel és szeretetből sztrájkolt és állt ki az emberi jogokért. 1964-ben kapta meg a Nobel-békedíjat. 1968-ban meggyilkolták Memphisben, ez a szörnyű tragédia pedig majdnem polgárháborúhoz vezetett. Végül azonban győzött a szeretetből fakadó erőszakmentesség.

„Örököltünk egy nagy házat, ezt a világot, és ebben a világban együtt kell élnünk... ez csak szeretetben lehetséges... Azt reméljük, hogy a szeretet lesz az utolsó szó a világban.” (Martin Luther King)

Isten ígéje: *„Most azért megmarad a hit, a remény, a szeretet, e három; ezek közül pedig a legnagyobb a szeretet.”* (1Kor 13,13)

KÉRDÉSEK MEGVITATÁSRA

- ▶ Valóban el lehet érni nagy dolgokat erőszak nélkül?
- ▶ A szeretet mindenre képes?

FELHASZNÁLHATÓ ILLUSZTRÁCIÓ

„Van egy álmom” – dokumentumfelvétel Martin Luther King híres beszédéről (angol, magyar felirattal): https://www.youtube.com/watch?v=F_erqc60z1Q
Selma (2014), angol–amerikai életrajzi film Martin Luther Kingről 122 percben
Martin Luther King teológiai portréjának vázlat:

<http://szolgatars.hu/martin-luther-king-teologiai-portreja/>

12. Szolgálótársak 3. – Malála Júszafzai

Malála Júszafzai tizenhét éves korában kapott Nobel-békedíjat, annyi idősen, amilyen idősök általában az ifjúsági alkalmakra járók – amikor az ember lánya még nem igazán tudja, hogy mit is kellene kezdeni az életben, mit kellene tanulni, hogyan kellene felnőttnek lenni.

Malálát hazájában, Pakisztánban tálib szélsőségesek eltiltották a tanulástól. Megtiltották az internethasználatot, és korlátozták a nők jogait. Malála először az interneten kezdett el tiltakozni az elnyomó rendszer ellen. Blogot írt, amelyet a BBC is lehozott. Amikor a pakisztáni hadsereg visszafoglalta a területet, mindenki megismerte a kamaszlány történetét és bátorságát. A tálib szélsőségesek többször megfenyegették, és merényletet is elkövettek ellene. Több lövést is kapott, életmentő műtéteket hajtottak végre rajta. Jelenleg Angliában él, és létrehozott egy segítőalapot a lányok iskoláztatásáért az egész világon. 2014-ben kapta meg a Nobel-békedíjat.

KÉRDÉSEK MEGVITATÁSRA

- ▶ Sok kicsi valóban sokra megy?
- ▶ Te mi ellen lépnél fel a világban/országban?
- ▶ Mit gondolsz arról, hogy valaki még az életét is kockáztatja, hogy tanulhasson?

Isten igéje: „*Boldogok a szelídek, mert ők öröklik a földet.*” (Mt 5,5)

FELHASZNÁLHATÓ ILLUSZTRÁCIÓ

Malála Júszafzai életrajza a *Wikipédián*:

https://hu.wikipedia.org/wiki/Malála_Júszafzai

Békepropaganda-film Malála Júszafzai tizennyolcadik születésnapjáról:

<http://hu.euronews.com/2015/07/13/boldog-szulesnapot-malala>

Hír Malála Júszafzai kifestőkönyvének megjelenéséről: [https://www.nlcafe.](https://www.nlcafe.hu/szabadido/20170804/malala-juszafzai-nobel-bekedij-kifesto/)

[hu/szabadido/20170804/malala-juszafzai-nobel-bekedij-kifesto/](https://www.nlcafe.hu/szabadido/20170804/malala-juszafzai-nobel-bekedij-kifesto/)

13. Szolgálótársak 4. – Albert Schweitzer

Miért van rossz a világban? Miért kell szenvedni, nélkülözni? Miért vannak betegségek, miért van szenvedés? Örök kérdések ezek, amelyek már a világ kezdete óta foglalkoztatják az embert, és nagyon nehezen tudunk rá választ találni. Mit tehet egy lelkész a világ sebeinek gyógyításáért?

Albert Schweitzer evangélikus lelkészcsaládból származott, és nagyon korán érzékeny lett a világban történő rosszra. Gyermekként így egészítette ki az esti imádságát: „Istenem, őrizd és áldj meg mindent, ami él, őrizd meg minden gonosztól, és engedd, hogy nyugodtan aludjon.” Evangélikus lelkészként szolgált, majd harmincéves korában elhívást érzett az orvosi pálya iránt. Segíteni szeretett volna a betegeknek, rászorulókon. Afrikában, Lambarében saját pénzéből kórházat alapított. A gyógyítás mellett minden vasárnap istentiszteletet tartott. A babonás afrikai embereknek az Isten szeretetéről és békességéről beszélt.

KÉRDÉSEK MEGVITATÁSRA

- ▶ Miért nem elég csak a testet gyógyítani, miért kell a lelket is?
- ▶ Hogyan gyógyulhat meg az ember lelke?

Isten ígéje: „*Boldogok az irgalmasok, mert ők irgalmasságot nyernek.*” (Mt 5,7)

FELHASZNÁLHATÓ ILLUSZTRÁCIÓ

Albert Schweitzer – Egy élet Afrikáért (2009), német–dél-afrikai életrajzi film
110 percben

365

14. Szolgálótársak 5. – Nelson Mandela

Dél-Afrika első fekete elnöke, aki hosszan és kitartóan küzdött a békéért és szabadságért. 1912-ben megalapította az Afrikai Nemzeti Kongresszust. Passzív ellenállásra buzdította a feketéket, akiket gettókba kényszerítettek. Tüntetésekben való részvételéért letartóztatták, majd eltiltották a nyilvános szerepléstől, nem adhatott ki iratokat sem. Tevékenységét annyira korlátozták, hogy életfogytiglani börtönre

ítélték, csak 1990-ben engedték szabadon a hatalmi változások következtében. 1994-ben az ország történetében első demokratikus szavazáson választották meg Dél-Afrika elnökévé. Áldozatos munkájáért Nobel-békedíjat kapott.

Isten ígéje: „*Boldogok, akik békét teremtenek, mert ők Isten fiainak neveztetnek.*” (Mt 5,9)

KÉRDÉSEK MEGVITATÁSRA

- ▶ Meddig mennél el, hogy megvédd a családod jogait?
- ▶ Meddig mennél el, hogy megvédd a fehérek jogait?
- ▶ Lehet valaki egyenlőbb, mint a többi?

„Minden állat egyenlő, de egyes állatok egyenlőbbek a többinél!”
(George Orwell)

FELHASZNÁLHATÓ ILLUSZTRÁCIÓ

Mandela (2013), angol–dél-afrikai életrajzi filmdráma 139 percben

Invictus (2009), amerikai életrajzi filmdráma Nelson Mandeláról 134 percben

15. Szolgálótársak – 6. Sztahlo Gábor

Evangélikus lelkész, a magyar népfőiskola megalapítója, gyermekmentő. A német megszállás idején felekezetre és származásra tekintet nélkül mentette a rászoruló gyermekeket, akikkel közösen létrehozta a Gaudiopolist, azaz a gyerekek önkormányzati irányítása alatt szerveződő Örömvárost, melyet a gyerekek és fiatalok maguk vezettek államfővel, miniszterrel és saját törvényekkel. Sztahlo Gábor a legfontosabbnak azt tartotta, hogy az üldözött, árva vagy félárva gyerekeknek megmutassa, hogy mindig van remény, mindig van jó az életben, mindig lehet szeretni. Az államosítás elvette az Örömvárost az egyháztól, de Sztahlo nem hagyott fel a segítséssel, ő lett az egyházi szeretetmunka vezetője.

KÉRDÉSEK MEGVITATÁSRA

- ▶ Miért van szükség szeretetszolgálatra az egyházban?
- ▶ Milyen lehetett az Örömváros?
- ▶ Ti milyen törvényeket, rendelkezéseket hoznátok magatok között?

„Aki egy életet megment, egy világmindenséget ment meg.” (Talmud)

Isten igéje: *„Ekkor kisgyermeket vittek hozzá, hogy tegye rájuk a kezét, és imádkozzék értük, a tanítványok azonban rájuk szóltak. De Jézus ezt mondta: Engedjétek e kisgyermeket, és ne akadályozzátok őket, hogy hozzám jöjjenek, mert ilyeneké a mennyek országa. Azután rájuk tette a kezét, és eltávozott onnan.”* (Mt 19,13–15)

FELHASZNÁLHATÓ ILLUSZTRÁCIÓ

Gaudiopolis – In memoriam Sztehló Gábor (1989), magyar tévéfilm 96 percben

Ifjúsági bibliaórai sorozat II. – A szolgálat útján

SZLAUKÓ ORSOLYA

1. Az első lépés

Lépj ki a biztonsági zónádból!

- ▶ *Illusztráció, szemléltetés: Első lépés, motivációs videó*
<https://www.youtube.com/watch?v=e7X-6h3Fu-8>
- ▶ *Ének: „Induljunk, érkezzünk” (ÚÉ 2); „Urunk, kérünk, taníts örülni!” (ÚÉ 42)*
- ▶ *Textus: A gazdag ifjú (Mk 10,17–27; Lk 18,18–27)*

BEVEZETÉS

„Mindig az első lépés a legnehezebb. Mindenben. Megfogalmazni, majd kimondani. Bocsánatot kérni vagy megbocsátani. Változni vagy változtatni. Elengedni vagy magunkhoz ölelni. Dönteni arról, hogy valaki a barátod vagy a szerelmed legyen. Dönteni valami vagy valaki mellett. Mindig az első lépés a legnehezebb... Talán, mert nem szeretünk változni és változtatni. Talán, mert nem szeretünk változni és változtatni. Ha már valamit megszoktunk, az általában úgy is marad. Hiszen minden változás fájdalommal jár. És mindig – hangsúlyozom: mindig – konfliktussal jár. Éppen ezért az ember szeret mindig a kis biztonsági zónáján belül maradni, ahol a jól ismert szokásokkal le lehet élni egy életet. A biztonsági zónákból kilépni a legnehezebb dolog ezen a világon. Megtenni az első lépést. Otthagyni a biztosat – még ha rossz is – valami bizonytalanért. Talán ennél csak az a nehezebb, amikor azt az első lépést nem azért kell megtenni, mert rossz helyen vagy, hanem azért, mert valaki még ennél is jobbat tervezett neked. Könnyen hozzászokunk ahhoz, hogy megbántunk és megbántanak. Megalázunk és megaláznak. Hogy kihasználunk és kihasználnak. Tényleg sok mindent képesek vagyunk megszokni. Fájdalmat, megaláztatást, közönyt, kitaszítotttságot... Még sincs erőnk megtenni az első lépést, mert félünk az ismeretlentől... Szépen, lassan fogyunk el: a türelmünk,

az erőnk, az időnk, a szeretetünk... Így lesz belőlünk a mai, modern ember. Távol mindentől és mindenkitől...

Furcsa, de a megoldás mindig is a közeledben volt. Mondhatnám: a lehető legközelebb volt hozzád. Valaki megtette feléd az első lépést, belépett a biztonsági zónádba, az életedbe a bajaidba. Átvállalta a terhedet, a félelmeidet, elfogadja a múltadat, melléd áll, mert segíteni akar, hogy megtedd az első lépést. Vele együtt elindulhatsz egy kalandos utazásra, ahol soha nem tapasztalt módon élhetsz. Szerethetsz, elfogadhatsz és megbocsáthatsz mindenkinek. Isten szól, mert szeret, mert elfogad, mert hazavár. Indulj! Tedd meg az első lépést!"

FELDOLGOZÁST SEGÍTŐ KÉRDÉSEK

- ▶ Miért nehéz döntést hozni? Mitől félünk?
- ▶ Volt-e már olyan alkalom, hogy el tudtad hagyni a biztonsági zónádat?
- ▶ Hol a határ a te biztonsági zónádban? Benne van-e Isten ebben a zónában?
- ▶ Sokszor olyan távol kerülünk Istentől, valahogy nem mindennap része az életünknek. Elrontunk valamit? Miért érezzük oly távol magunktól őt? A gazdag ifjút mi választotta el tőle? Téged mi választ el?
- ▶ Hogyan tudjuk megtenni Isten felé az első lépést? Mi a kezdő lépés?

2. Ki vagyok én?

A lelked mélyén, legbelül „Isten alakú az úr”

- ▶ *Illusztráció, szemléltetés:* Pintér Béla: *Ki vagyok én?*, videóklip <https://www.youtube.com/watch?v=4vbwahFTjHA>
- ▶ *Ének:* „Annyi mindent hordozunk a világban” (ÚÉ 112); „A mélységből halld meg, Uram” (ÚÉ 53)
- ▶ *Textus:* Dávid imádsága (1Krón 17,16–27)

BEVEZETÉS

„Ekkor bement Dávid király az Úr színe elé, leült, és ezt mondta: Ki vagyok én, Uram, Istenem? És mi az én házam népe, hogy eljuttattál engem idáig?” (1Krón 17,16)

Olykor, ha belegondolunk, hogy kik is vagyunk (ki is vagyok én?), fakamba ütközünk, mert nem tudjuk meghatározni. Vagy talán úgy tudjuk csak definiálni magunkat, hogy a másikhoz (szülőkhöz, barátokhoz, szerelmünkhöz) képest kik vagyunk. Meghatároznak bennünket a tulaj-

donságaink, a külsőségek, illetve a belső jó és rossz tulajdonságaink. De meghatároz Isten is. Hol tartunk a vele való kapcsolatunkban?

Isten mindannyiunkat egyedinek és különlegesnek teremtett. Mindenkinek adott képességeket, talentumokat, mindannyian fontosak vagyunk neki. Dávid király nem volt tökéletes, sőt rengeteg hibát követett el. Isten mégsem hagyta őt magára, hanem a rossz döntései ellenére is segítette őt. Dávid az imádságában megkérdezi Istentől, hogy ki ő, hogy ennyire szereti őt az Úr?

FELADAT

- ▶ Mindenki írjon három jó és három rossz külső és belső tulajdonságot magáról egy-egy lapra. A jó tulajdonságokat pirossal, a rosszakat feketevel írjuk. Utána beszélgessünk róla, hogy ki miért írta, amit írt.
- ▶ Alkossanak párokat a fiatalok, és egymásról írjanak három-három jó tulajdonságot.
- ▶ Ha ősszel vagy tavasszal zajlik ez az ifjúsági óra, érdemes lehet a gyülekezeti kertbe vagy a közeli parkba kimenni a fiatalokkal és kérni őket, hogy próbálják meg különböző termékekkel, falevelekkel, tobozokkal vagy kövekkel ábrázolni az életüket, életútjukat. Izgalmas lehet erről is beszélgetni.

FELDOLGOZÁST SEGÍTŐ KÉRDÉSEK

- ▶ Ki vagy te? Hogyan írnád le magad? A barátod mit mondana rólad?
- ▶ El tudod-e fogadni önmagadat?
- ▶ Van-e kapcsolatod Istennel? Szoktál-e hozzá rendszeresen imádkozni? Kérsz-e tőle magadra vonatkozó dolgokat?

370

3. Alkalmatlan vagyok!

Isten feladatot bízott Rád!

- ▶ *Illusztráció, szemléltetés: Isten választottai*, motivációs videó <https://www.youtube.com/watch?v=cjfBrwx10u4>
- ▶ *Ének: „Indulj az úton” (ÚÉ 106); „Tégy, Uram, engem áldássá” (ÚÉ 96)*
- ▶ *Textus: Isten megjelenik Mózesnek, és elhívja őt (2Móz 3)*

BEVEZETÉS

„Nem voltak tökéletesek, mégis kiválasztottak. Isten feladatot bízott rájuk, nem azért, mert alkalmasabbak, mint más, hanem azért, mert Isten alkalmassá tudta tenni őket. Mint ahogyan bárkit, akár még téged is!”

Isten és Mózes személyes beszélgetése olvasható a történetben. Az elhívó és a küldött, a megbízó és a megbízott, a kiválasztó és a választott állnak szemtől szembe. A tét mindkettőjük oldaláról nézve hatalmas: Istennek Izrael szabadsága és jövője, Mózesnek pedig az egész élete forog kockán.

Isten minden különösebb előzmény nélkül benyújtja igényét: *kellesz nekem, szükségem van rád, tervem van az életeddel. Elmondta, hogy mire készül, és te lelkesen hallgattad. Szabadulás a rabszolgáknak, az igazságtalanság felszámolása, a halálra ítélt gyermekek megmentése, egy zsarnoki, elnyomó rendszer megfékezése – azt mondod: Igen, ez az Isten feladata! Ki más szolgáltatna igazságot az elnyomottaknak, ki más állna a kisemmizettek mellé, ki más hozna szabadságot a rabszolgáknak? Az ilyen Istennek még drukkolsz is: Hajrá, legyen sikeres a munkája! Legyen más ez a világ, mint amilyen ma, legyen valódi igazságosság, szabaduljanak meg a testi-lelki megkötözöttek, éljen mindenki emberi életet! Isten azonban folytatja: Mindehhez pedig téged akarlak, légy részes a munkámban, légy az enyém! Állj be mellém a sorba, add át magadat az én céljaimra! „Most azért menj! Elküldelek téged a fáraóhoz, vezesd ki népemet, Izráel fiait Egyiptomból!”*

Legyen szebb a világ – de az én életem az én életem! Talán azt mondod: Én nem vagyok hívó, engem ne akarjon „befogni” az Isten! Talán azt mondod: Én már Krisztus követője lettem, átadtam az életemet, mit kérhet még Isten? De Isten a mai napon benyújtja igényét rád: *Téged választottalak, elhívtalak, tervem van veled. Most légy az enyém, és menj! Menj, ahova küldelek, és képviselj ott, ahová állítottalak!*

Alkalmatlan vagyok! – mondja Mózes. Hányszor mondjuk mi is ezt: Alkalmatlan vagyok, mert nem vagyok elég ügyes, nem tudok beszélni, nem vagyok tehetséges, ügyetlen és képtelen vagyok. Pedig Isten számít rád és ránk. Nem vagy, nem vagyunk tökéletesek, nem is vagyunk alkalmasak, de Isten képes rá, hogy alkalmassá tegyen bennünket. Isten az ő szolgálatára alkalmassá tud tenni, hogy az ő útján járj.

FELDOLGOZÁST SEGÍTŐ KÉRDÉSEK

- ▶ Mi az, amiben alkalmatlannak érzed magad általában az életedben? Isten országában?
- ▶ Milyen tulajdonságokra vágysz? Mi az, amiben mindenképp változni szeretnél?

- ▶ Volt-e olyan, hogy nem gondoltad volna magad sem, de olyan dologban volt sikerélményed, mely reménytelennek tűnt?

4. Mindenki

Elég jó vagy!

- ▶ *Illusztráció, szemléltetés: Mindenki (2015), magyar kisjátékfilm 25 percben <https://videa.hu/video/kreativ/mindenki-Ar5OPmK3H5PvlfRM>*
- ▶ *Ének: „Tégy eggyé, Urunk” (ÚÉ 103); „Erőt adsz minden helyzetben” (ZÉ 157)*
- ▶ *Textus: Krisztus teste és tagjai (1Kor 12,12-26)*

BEVEZETÉS

Nem vagyunk egyformák – mondja Pál apostol a korinthusi gyülekezetnek, és ezt a test képével támasztja alá. Mert az egyház nem más, mint Krisztus teste, Krisztus mai megjelenése a földön. Mindenki, aki Krisztushoz tartozik, aki keresztény, az ő testének tagja. Minden kereszténynek ez adja meg a méltóságát és értékét. Egyformán értékesek, egyformán fontosak vagyunk, mert Krisztus testének tagjai vagyunk.

Van azonban Pál apostol hasonlatának egy másik üzenete is. Ez pedig az, hogy senki sem mondhatja, nem tarthatja magát többnek a másikonál. Hiszen az egyház, a Krisztus teste nem egy párt, nem egy élettelen, mesterségesen létrehozott szervezet, hanem egy élő egység. Úgy szoktuk röviden mondani, hogy nem organizáció, hanem organizmus. Az organizmus pedig csak akkor működik, ha abban minden egyes kis rész a helyén van, és betölti funkcióját. Az orvoslás, az orvostudomány mindig csodálattal töltött el: hogy a legkisebb sejt is mennyire bonyolult, összetett egység. Ha ebben a sejtben csak egy kicsi részecske nincs a helyén, a sejt már nem életképes vagy legalábbis nem működik rendesen. A mai orvostudomány már molekuláris szinten ismeri ezt a törvényszerűséget. Minden alkotórészre szükség van!

Valami hasonlót mond Pál, csak nem a molekuláris biológia szintjén, hanem a sokkal kézenfekvőbb, láthatóbb makrobiológiai szinten: mindenkire szükség van a maga sokszínűségével, mindenkinek megvan a maga funkciója, a test csak úgy működik, ha az embernek van feje, keze, lába, szeme, füle, szíve, gyomra – és sorolhatnánk tovább a tagjainkat, szerveinket. Vannak látványosabb feladatot végzők, és vannak kevésbé látványos feladatot végzők, de mindenkire ugyanó-

lyan nagy szükség van! Ha csak egyetlen sejtben, szervben is hiba van, már baj van, mely a többire is kihat. Ha nem látom el jól a saját feladatomat, az nem csak engem, hanem a többieket is érinti. Ez egy világos kép, érthető beszéd. Ti Krisztusnak teste vagytok és egyenként tagjai.

FELDOLGOZÁST SEGÍTŐ KÉRDÉSEK

- ▶ A közösségben, a gyülekezetben vagy az osztályban te milyen feladatot töltesz be?
- ▶ Mindig középpontban vagy, vagy szeretsz inkább csendes megfigyelő lenni?
- ▶ Szerinted mi az üzenete a kisfilmnek? Milyen kérdéseket vet fel benned?

5. Az élet értelme

Személyes – Felszólítás – Kihívás

- ▶ *Illusztráció, szemléltetés: Mi az élet értelme? Mi a boldogság?*, motivációs videó <https://www.youtube.com/watch?v=kz2q-yaRZwk>
- ▶ *Ének: „Ajtódnál valaki megáll”* (ÚÉ 48); „Bethesda taván” (ÚÉ 163)
- ▶ *Textus: Jézus beteget gyógyít szombaton a Betesda-nál* (Jn 5,1-15)

BEVEZETÉS

Mi az élet értelme? Hogyan találhatunk célt, értelmet és elégedettséget az életben? Képesek vagyunk véghez vinni valamit, ami igazán jelentős? Van értelme annak, amit csinálunk? Olyan sok ember gondolkozik az élet értelmén. Visszanézünk évekkel később, és nem értjük, hogy miért estek szét a kapcsolataink, és miért érezzük olyan üresnek magunkat, pedig elértük azt, amit célul tűztünk ki. Egy baseballjátékos, aki bekerült a leghíresebbek közé, megkérdeztek, hogy mit lett volna jó megtudnia még, amikor először kezdett el baseballozni. Azt válaszolta: „Bárcsak elmondta volna valaki, hogy amikor eljutsz a csúcsra, nincs ott semmi.” Rengeteg célról akkor derül ki, hogy üres, amikor már éveket áldoztak a hajszolásukra.

Humanista társadalmunkban az emberek sok célt kergetnek, azt gondolva, hogy majd értelmet találnak bennük. Ilyen célok lehetnek az üzleti sikerek, a gazdagság, a hatalom megszerzése, jó kapcsolatok, a szexualitás, a szórakozás stb. Sokan tanúskodnak róla, hogy miután elérték a gazdagságot, kapcsolatokat és gyönyört, még mindig volt

bennük egy nagy űr – az üresség érzése, melyet semmi sem tudott kitölteni. Rész az egész helyett. Hajszolni bizonyos célokat, vágyakat, önmagunkat nem kímélve elérni valamit, ami csak egy rész, de nem az egész. Azt hisszük és dédelgetjük magunkban, hogy bizonyos célok megvalósítása lehet csak az életünk értelme; és ha az beteljesülne, akkor minden tökéletes lenne. De ez csak rész az egész helyett. Betesda tava az élet értelmének tükrében. „Amikor látta Jézus, hogy ott fekszik, és megtudta, hogy már milyen hosszú ideje, megkérdezte tőle: Akarsz-e meggyógyulni? A beteg így válaszolt neki: Uram, nincs emberem, hogy amint felkavarodik a víz, beemeljen a medencébe. Amíg én odaérek, más lép be előttem. Jézus ezt mondta neki: Kelj fel, vedd az ágyadat, és járj! És azonnal meggyógyult ez az ember, felvette az ágyát, és járt.” (Jn 5,6–9)

Így eljutottunk egy még fontosabbhoz. Viktor Frankl osztrák neurológus, pszichiáter azt mondta, hogy az élet értelme három jellegzetességgel bír: személyes, felszólítás és kihívás jellegű. Ez jól tükröződik a Betesda-tavi történetben, akár csak az életünkben. Az életben szerzett sebzettségeinkben, megpróbáltatások miatti sérüléseinkben, a lelki és fizikai fájdalmakban csak várunk. Várunk, hogy megmozduljon a víz, mert gyógyír a problémáinkra, gyógyír az életünkre; hisszük, hogy ebben a helyzetben nem jelenthet mást, csak a víz megmozdulását. Várunk, csak várunk, s közben repül az idő. Harmincnyolc éve már egyetlen dologra áhítunk csak: a gyógyulásra. Arra, hogy az ajándékba kapott életünket végre élhessük. Tyúkok vagyunk a ketrecben, mert egyszerűen nem látunk más kiutat az élet értelméhez, csak a víz megmozdulását és a gyorsaságot. Nekem kell mielőbb beérnem a vízbe, elsőként, hogy én mindenképp meggyógyulhassak.

Egyszer csak feltárja „valaki” a megoldást. A ketrec hátulja szabad, nincs fala, arra van a kiút, arra el lehet indulni. Odalép valaki, személyesen megszólít bennünket: „Akarsz-e meggyógyulni?” – felteszi azt a kérdést, mely szíven üt. Persze, erre vágyom harmincnyolc éve már, nem is értem a kérdést. Mi azonban idegességünkben, begubózottságunkban nem arra válaszolunk, amit kérdeznek. Ahelyett, hogy örömmel fogadnánk a kérdést – Igen, meg akarok gyógyulni, erre vágyom már nagyon rég! –, mentegetőzünk, okokat, indokokat keresünk, hogy Hogy is menne? Hiszen nincs emberem! Nincs, aki bevigyen a többiek előtt a vízbe, mikor az megmozdul. Értetlenség, mentegetőzés, szere-

tetlenség van bennünk. Hárítunk: Nem az én hibám, ilyen az élet, ezeket a lapokat osztották, és különben sem én tehetek róla, nincs emberem. Csak „miért” van, és arra egy konkrét válasz: „*Nincs emberem, aki beemljen a medencébe. Amíg én odaérek, más lép be előttem.*”

Személyes közeledés és felszólítás: „*Akarsz-e meggyógyulni?*” Jézus a maga szelídségével és végtelen szeretetével nem áll bele az értelmetlen párbeszédbe, hanem kihívást támaszt, és a lehető legtermészetesebben mondja: „*Kelj fel, vedd az ágyadat, és járj!*” – fordulj meg a ketreccben, menj ki a szabadon hagyott oldalra, és vedd el az oly régóta vágyott magokat, majd lakj jól, és kezdj el élni!

Az élet értelme személyes, felszólítás és kihívás jellegű. Jézus mindannyiunkhoz személyesen lép oda és szólít meg, majd egy mondatral helyreállít mindent. Minden megváltozik, a káoszról kozmosz lesz, a logikátlanból logikus, a feketéből fehér. Egyszerre minden értelmet nyer, megértjük, hogy az életünk miért adatott nekünk. Ebben az értékrendben minden a helyére kerül: az élmények és pillanatok, a hit, a közösség, a barátság, a szeretteink, a családunk. Egyszerre megértjük a mozaikdarabok szétesettségét, a részletek pedig egy teljes képé állnak össze. A részből egész lesz, és az élet értelme Krisztusban a helyére kerül.

FELDOLGOZÁST SEGÍTŐ KÉRDÉSEK

- ▶ Mi az életed értelme?
- ▶ Milyen dolgokért vagy hálás az életedben?
- ▶ Milyen szolgálatod van most, amely fontos és meghatározó számodra?
- ▶ Volt-e olyan az életben, hogy teljesen kilátástalannak ítélted a saját életedet?

6. Küldetés

Misszió

- ▶ *Illusztráció, szemléltetés: USA for Africa – We are the World*, videóklip <https://www.youtube.com/watch?v=M9BNoNFKCBI>
- ▶ *Ének: „A hegyek, tengerek felett” (ZÉ 154); „Úr Jézus, Megváltóm” (ZÉ 145)*
- ▶ *Textus: Missziói parancs – Az apostolok kiküldése (Mk 16,15–16)*

BEVEZETÉS

Olyan életmódváltást élt át a ma embere – beleértve a mai tempót, az öngyilkos rohanást, a sok feszültséget, bizonytalanságot és kiszolgáltatottságot, a szekularizációs, urbanizációs, kommunikációs tényezőket már nem is említve –, hogy ennek folytán erőforrásra és vigasztalásra vár, tehát megszólítható. Életmódunk az evangelizáló és lelki gondozói igehirdetés fontosságára hívja fel a figyelmet. Az emberek vágnak a béke, a nyugalom és biztonság után. Azonban a misszió, az Istenhez vezetés nehéz feladat, és jogos a kérdés, ha felteszed magadnak: Hogyan tudok én ebben segíteni, részt venni, hiszen a misszió a lelkészek feladata! Pedig te fiatalként a leginkább tudsz ebben segíteni! Ha már megtapasztaltad, hogy milyen változásokat indított el Isten a te életedben, te vagy az, aki ha azt továbbadod mások számára, még több embernek tudod megváltoztatni az életét!

Misszióra a világ minden táján és persze a te környezetekben is szükség van. A gyülekezetben, az osztályban, a különórákon, a sportcsoportokban, bárhol, mindenhol. Küldetésünk van mindannyiunknak, fontos küldetésünk a missziói parancs nyomán. Adjuk tovább a jó hírt, melyet megtapasztaltunk, mely a mi számunkra meghatározó volt! Te hogyan tudod továbbadni? Lehet, hogy zenével, beszélgetéssel, programszervezéssel. Ezerféle módja van annak, hogy az ember missziót folytasson. Amit fontos tudnod: Isten küldetését, feladatot bízott rád!

Hallottál már a missziósok kávéjáról vagy teájáról? Akár együtt is elkészíthetitek az ifi alkalmán.

376

FELADAT

- ▶ Olvassátok el ezt a cikket Veronika nővéréről, aki Peruban szolgált indiánok között, és beszélgetsek róla: <http://www.magyarokurir.hu/hirek/misszioban-kecsua-indianok-kozott-interju-peruban-szolgalo-veronika-noverrel/>

FELDOLGOZÁST SEGÍTŐ KÉRDÉSEK

- ▶ Mi a misszió, hogyan fogalmazná meg a saját szavaival?
- ▶ Miért fontos mindenhol missziót folytatni?
- ▶ Te hogyan tudsz bekapcsolódni a misszióba? Szerinted mi a küldetésed a környezetekben?

7. Pillecukor

Türelem, türelem

- ▶ *Illusztráció, szemléltetés: „Pillecukor-kísérlet”* (angol, fordítás nélkül)
https://www.youtube.com/watch?v=QX_oy9614HQ és <https://www.youtube.com/watch?v=BR9UWj1q304>
- ▶ *Ének: „Várom őt”* (ZÉ 87); *„Várok e csendben”* (ZÉ 82)
- ▶ *Textus: „Légy egy kis türelemmel, majd fölvilágosítlak, mert van még mondanivalóm Istenről.”* (Jób 36,2)

BEVEZETÉS

Az ismert kísérletben egy kisgyereknek adnak egy szem pillecukrot, és választás elé állítják: megeszi a cukrot most, vagy vár, és később kettő jár. Mitévő lesz a gyerek? És mit árul el a döntése a későbbi életéről?

Walter Mischel mára legendássá vált pillecukortesztje bebizonyította, hogy a sikeres élethez elengedhetetlen a várakozás képessége: aki kellő önuralommal rendelkezik, az várhatóan magasabb pontszámot ér el az egyetemi felvételin, szilárdabb az önbecsülése, könnyebben kezeli a stresszt, eredményesebben valósítja meg célkitűzéseit, és jobban megbirkózik a fájdalmas érzésekkel. De vajon az akaraterő velünk született képesség vagy tanulható?

A tudósok persze arra kíváncsiak, hogy ebben a korban a gyerekek mekkora önfegyelemre képesek, ki tudják-e előre számolni, mikor járnak jobban nyálánkságilag: ha azonnal megesznek egyet, vagy ha önmegtartóztatással kiérdemlik a másodikat is. Vagyis: melyik gyerek mennyire képes – és akar – ellenállni az azonnali befalás kísértésének a dupla adag érdekében.

Fontos kísérlet ez a mai világban, amikor egyre jobban teret hódít a „mindent azonnal akarás elve”: hogy csak a jelen létezik, a múlt bizonyított, jobb elfelejteni, a jövő pedig bizonytalan és különben sem érdekes. Hiszen végeredményben sosincs jövő, mindig csak jelen van – a múlt volt, a jövő csak lesz, ha lesz. Nagyjából egyidős az emberiséggel a dilemma: gondoljunk-e a jövőre, hisz mégiscsak ott vár a sorára, előttünk toporog, karnyújtásnyira a jelentől. A gyűjtögető életmód rákényszerítette az embert – ahogy a mókust vagy a hörcsögöt –, hogy gondoljon a jövőre is, s akkor spájzolja be a gyümölcsöt, magvakat, gyökereket, amikor lehet.

Sokszor talán Istennel és az ő terveivel kapcsolatban is ilyen türelmetlenek vagyunk. Mindent azonnal akarunk: változást az életünkben és megoldásokat, és a „hic et nunc” („itt és most”) elvével éljük az életünket. A türelemre, a csendes várakozásra, Isten tervének kibontakozására már nem marad időnk...

ILLUSZTRÁCIÓ LEHET MÉG

Ezópus: *A tücsök és a hangya*

Hideg tél volt, és vihar zúdult le az Olümposzról. De a hangya sok gabonát hordott össze még aratás idején, és elraktározta a házában. A tücsök meg egy lyukba bújt, s majd meghalt az éhségtől és a nagy hidegtől sanyargatva. A hangyához könyörgött hát: adjon neki az élelemből, hadd egyen egy kis búzát, s ő is életben maradna. A hangya viszont így szólt hozzá: „Hát hol voltál a nyáron? Miért nem gyűjtöttél ételmet az aratáskor?” „Énekeltem és gyönyörködtem a vándorokat” – felelte a tücsök. A hangya nagy nevetéssel felelte erre: „Hát akkor télen meg táncolj.”

Javaslat: Érdemes a kísérletet kipróbálni ifin, hogy a fiatalok a saját bőrükön tapasztalják meg, milyen nehéz öt percet egy tányérra tett pillecukorral kettesben eltölteni.

FELDOLGOZÁST SEGÍTŐ KÉRDÉSEK

- ▶ Te mennyire vagy türelmes?
- ▶ Volt már olyan, hogy a türelmetlenséged bosszúságot okozott, és ezt máson vezetted le?
- ▶ Miért fontos hosszú távon a türelem?
- ▶ Isten mire int bennünket?

8. Nincs időm!

Tik-tak

- ▶ *Illusztráció, szemléltetés: Lopott idő* (2011), amerikai sci-fi akciófilm 101 percben
- ▶ *Ének: „Jöjj, itt az idő”* (ZÉ 7); „Eljött az óra” (ZÉ 13)
- ▶ *Textus: Az alkalmas idő* (Ef 5,15–16) „Jól vigyázzatok tehát, hogyan éltetek; ne esztelenül, hanem bölcsen, kihasználva az alkalmas időt, mert az idők gonoszak. Éppen ezért ne legyetek meggondolatlanok, hanem értsétek meg, mi az Úr akarata.”

BEVEZETÉS

Az idő telik... Itt vagyunk, együtt, és közben telnek a percek. Megéri ez nekem? Jól döntöttem, hogy ezt választottam mára? Megéri a ráfordított időt és áldozatot, vagy végül időpazarlásnak fog bizonyulni? Feszít, hogy máshol kellene lennem? Miért hoztam áldozatot, mit nem teszek most azzal, hogy itt vagyok? Zakatol bennem, hogy mi mindenre kell még időt találnom ma, holnap, holnapután? Visszanézek az előző napokra: van-e bennem bosszúság, hogy ellopták az időmet?

Az időfaktor megkerülhetetlen, sőt gyakran úgy tűnik, legyőzhetetlen dilemmája az életünknek. Állandó időzavarban élve hatékony technikákat keresünk: hogyan tudunk kevesebb időráfordítással többre jutni? Mobil, tablet, laptop, GPS... vagy jobb időbeosztás, hatékonyságnövelő tréning a kulcs? Alulmaradunk az idővel való versenyfutásban, vagy van esély a győzelemre? Hogyan élünk bölcsen, miközben leperreg az idő? Megválthatjuk-e, visszavehetjük-e az időt? Ezek a kérdések jelennek meg az Efezusi levél idézett részében. Pál azt helyezi a hallgatói elé, hogy az idővel való bölcs gazdálkodás a keresztény élet elengedhetetlen része.

Az apostol arra hív, hogy használjuk ki az alkalmas időt. Ez pedig látszólag éppen az, amiért versenyfutásban vagyunk az órákkal, napokkal, hetekkel... Ki kell használnunk az időt – hiszen olyan kevés! A mai városi ember – legtöbbször – azt fogalmazza meg, hogy túl sok a dolog és túl kevés az idő. Sohasem elég az idő mindarra, amit tervezünk, vagy amit szeretnénk. Nincs elég időnk, hogy azzal foglalkozzunk, amit igazán szeretnénk, mert mintha különböző időrabló dolgok mindig meglopják. Nem elég, ami van – vagy ha a másik oldalról nézzük, túl sokat szeretnénk belegyömöszölni a meglévőbe. Ha pedig sokat kell belegyömöszölni a kevésbe, akkor nincs megállás, hajsza van, rohanás, versenyfutás... – hiszen ki kell használni az időt. Persze tudjuk jól: minél jobban szaladunk, minél többet akarunk, minél túlszűfoltabb az életünk, annál erősebb az érzés, hogy az időnk korlátozott, sőt semmire sincs idő.

Két kifejezést használ a Biblia az időre: a *kairosz* a minőségi időre, az alkalomra, a jelentéssel, lehetőséggel teli időre utal. Amikor valaminek a „*kairosz*” van, annak éppen most van itt az ideje. A másik kifejezés a *kronosz*, az elfolyó, lepergő idő, az idő, amely telik. Amikor valaki „telegyömöszöli” az idejét mindenféle dologgal, és csak rohan, hogy mindent

elérjen, átéljen, megvalósítson, valójában a kronosszal próbál versenyezni. A folyamatos időhiány annak a jele, hogy bolondok vagyunk, mert ott akarunk nyerni, ahol csak veszíteni lehet, azzal futunk versenyt, aki biztosan legyőz. A folyamatos elfoglaltság, időzavar annak a jele, hogy nem tudjuk megkülönböztetni a kairoszt a kronosztól, és nem az alkalmas időt használjuk ki, hanem az idő múlását akarjuk legyőzni.

Mi a probléma az idővel, illetve velünk és az idővel? A társadalom felgyorsult, meg kell tanulni benne bölcsen élni. De ez elsődlegesen nem az időbeosztás kérdése. C. S. Lewis szerint „...az, hogy történelemmel rendelkezünk, azt is jelenti, hogy elvesztettük a valóságunk egy részét (mivel az már elsüllyedt a múltban), és még nem szereztük meg egy másik részét (mivel az még a jövőben van); s tulajdonképpen semmi másunk nincs, mint a parányi jelen, amely elrepül, mielőtt még beszélhettünk volna róla.” (LEWIS 2017, 160. o.)

Igen, az ember törékeny, elmúlik, olyan mint a pára vagy a lehelet. Nem az idővel van a baj, hanem velünk az idő kontextusában. Az emberben két dolog vegyül: a kairosz és a kronosz – az örökkévalóság és a mulandóság: az örökkévalóság a szívünkbe írva (de sokszor keressük ezt a szerelemben, a zenében, az utazásban egy-egy gyönyörű helyen, az ismeretben...), és a kegyetlen elmúlás a testünkbe kódolva. Mennyire vágyunk rá, hogy teletömjük magunkat élményekkel, kipróbáljunk minden lehetőséget, megragadjunk minden alkalmat, elhitessük magunkkal – ha csak egy pillanatra is – az örökkévalóság illúzióját...

FELDOLGOZÁST SEGÍTŐ KÉRDÉSEK

- ▶ Jól tudod beosztani az idődet? Írd le egy lapra, hogy szerinted jelenleg mik „időrablók” dolgok az életedben.
- ▶ Mi az, amire nem jut most idő, de szeretnéd, hogy a jövőben jusson?
- ▶ Fizetsz-e az időddel?

9. Túl vagyok terhelve

Élő víz

- ▶ *Illusztráció, szemléltetés: A bivalytehén meg a halacska*
- ▶ *Ének: „Annyi mindent hordozunk” (UÉ 112); „Szomjat oltó vizedet add” (UÉ 163)*
- ▶ *Textus: A samáriai asszony (Jn 4,1–39)*

BEVEZETÉS

A bivalytehén meg a halacska (Erdélyi szász népmese)

Egyszer egy nagy-nagy bivalytehén egy pici patakhoz ment, és mivel olthatatlan szomjúság gyötörte, szünet nélkül ivott. Lakott abban a patakban egy icipici halacska. Ez a halacska mindig nagyon vidám volt, ugrált, ficáncolt, és játszott a csillogó kavicsokkal. Most azonban nagyon megijedt ez a virgonc kis jószág, hogy a bivalytehén az összes vizet kiissza, ezért odakiáltott neki:

– Miért iszol ilyen rengeteget? Azt akard talán, hogy itt maradjak a száraz homokon, és elpusztuljak? Hagyd már abba, mert különben neked megyek!

Azonban a bivalytehén csak ennyit mormogott gúnyosan:

– Bah! Te kis vacak! Mindjárt meg talállok ijedni tőled. Vigyázz, nehogy véletlenül lenyeljelek! – s azzal ivott, ivott, egyre tovább, míg végül egyetlen csepp víz nem sok, de annyi sem maradt a patakban. Erre a halacska szörnyen megharagudott, kiugrott a partra, és egyszerűen lenyelte a hatalmas állatot.

Ugye, ti is azt mondjátok, hogy a bivaly azt kapta csupán, amit megérdemelt? Miért itta ki az összes vizet a szegény halacska elől, s miért gúnyolta ki még ráadásul?!

Bizony a szolgálat útján, az életben, az iskolában és otthon is egyaránt szoktuk érezni, hogy túl sok teher van rajtunk. Amikor ezer különböző dologra kell egyszerre odafigyelni, azt érezhetjük, hogy nem bírjuk tovább. Nem csak fizikailag, hanem sokszor érzelmileg is megterhelő lehet az életünk. Időnként azt érezzük, hogy nem tudunk megküzdeni a feladatokkal.

Ez az erdélyi népmese önmagunk kiszípolyozásának és kizsigerelésének a képi megjelenítése. Az az élethelyzet mutatkozik meg benne, amikor túlterheljük magunkat, és körütekintés nélkül pazaroljuk az „élő vizet”, elfeledkezünk a „vidám ugrándozásról, ficáncolásról, játékosságról”, vagyis azokról az örömökről, amelyek nélkül nincs megújulás. Mintha sokszor nem is tudnánk ezekről. Vagy ha tudunk is, eszünkbe sem jut vigyázni rájuk, nem gondolunk arra, hogy mi lesz, ha egyszer „elfogy a víz”? Feláldozzuk magunkat a minden mást kizáró munka, tanulás vagy megfelelés érdekében. Gyakran túlságosan egysíkúan gondolkodunk, nem látva túl saját magunkon. Van, hogy

nem engedjük meg magunknak a pihenést, lazítást. Csak kiveszünk önmagunkból, de beletenni már nincs idő. Differenciálatlanul pazaroljuk az éltető energiákat, és nem gondoskodunk az utánpótlásról.

Az ilyen élethelyzet egyértelműen pusztuláshoz vezet. A halacska nem köntörfalaz, amikor megkérdezi: „Azt akarod, hogy itt maradjak a száraz homokon, és elpusztuljak?” A mese megoldása nem más, mint az életerő, éltető víz „bemozdítása”. A mesék tudnak arról, hogy az életösztön mindennél hatalmasabb, de csak akkor, ha használják. A mese végén ez történik, amikor a halacska bekapja a bivalytehene: az éltető, krisztusi erő legyőzi a mindig szomjazó sötétet.

Ne felejtünk el örülni az életnek, az Úr ajándékainak: örüljünk, hogy élhetünk, hogy süt a nap, annak, ha megölel valaki, egy kézfogásnak, a barátainknak, a szerelmünknek vagy egy jó zeneszámnak. Próbáljunk meg kapcsolatba lépni a „bennünk élő kis halacskával”, aki tudja, hogy mit jelent Krisztus éltető vize és igéje, és tud örülni.

FELDOLGOZÁST SEGÍTŐ KÉRDÉSEK

- ▶ Érezted-e már, hogy túl vagy terhelve, túl sok a feladat?
- ▶ Volt-e már olyan, hogy a sok teendő miatt épp a gyülekezetben lévő szolgálatról mondtál le?
- ▶ Mi segít szerinted akkor, amikor az ember egyszerre fizikailag is és érzelmileg is le van terhelve?

10. Anano

Te mit tennél?

- ▶ *Illusztráció, szemléltetés: Would you Stop if you Saw this Little Girl on the Street? - Az UNICEF érzékenyítő videója (angol felirattal)*
<https://www.youtube.com/watch?v=MQcN5DtMT-0&t=3s>
- ▶ *Ének: „Ma nem lázadtam fel” (ZÉ 111); „Jézus szívedbe lát” (ZÉ 113)*
- ▶ *Textus: Fogadjátok be egymást! (Róm 15,7-13)*

BEVEZETÉS

„Az UNICEF kampányvideójával arra akarja felhívni a figyelmet, hogy a szegényebb gyerekeknek is szükségük van a segítségre és a kedves-ségre, kirekesztésük ellen pedig csak együttesen tehetünk.” A videóban látható kísérlet főszereplője a hatéves gyerekszínész, Anano. A kislányt először csinosan felöltöztetve, megfésülve küldik ki Tbiliszi egyik

forgalmas terére, ahol látványosan egyedül ácsorog. Több gyalogos is odamegy hozzá, és megkérdezi tőle, hogy mért van egyedül, mi a neve, és még segítséget is hívnak az „elveszett” kislányhoz. Mikor azonban koszosan, elnyűtt ruhákban és piszkos sapkában állítják őt ki ugyanoda, figyelemre sem méltatják.

Ennél még elkésőbb a kísérlet második fele, amelyben Ananót ugyanígy, két formában küldik be egy étterembe. Az első esetben megismétlődik a papírforma: az emberek elbeszélgetnek a magányosan betérő kislánnyal, kis ajándékot és puszit adnak neki, mikor viszont koszosan tér vissza ugyanoda, az étterem vendégei automatikusan elveszik a kislány közeléből az értéktárgyaikat, elhúzódnak tőle, egy férfi pedig még meg is kéri a pincért, hogy távolítsa el a kislányt. A leírás szerint a kísérletet itt meg kellett szakítani, mert a durva elutasítások miatt Ananó sírva rohant ki az étteremből.

Fájdalmas látni és érezni a kizsároltságot. Biztosan ti is tapasztaltatok már, hogy milyen érzés kiközösítettnek lenni vagy épp kiközösíteni valakit valamiért. Hogyan értékelitek a videót? Miért ítélünk el valakit a külsője alapján, főleg egy kisgyereket? Mi az, amiben változnunk kellene?

FELDOLGOZÁST SEGÍTŐ KÉRDÉSEK

- ▶ Szerintetek mit mutat meg ez a szociológiai kísérlet? Mire nyitja fel a szemünket?
- ▶ Sajnos sokszor mi is ilyenek vagyunk. Lehet-e változni vagy változtatni az előítéleten?
- ▶ Fel tudtok idézni konkrét *példákat*, amikor előre ítélkeztetek anélkül, hogy megismertétek volna a másikat?
- ▶ Milyen sztereotípiáink vannak másokkal, akár más népekkel szemben?
- ▶ Jézus mit mond erről? Szerintetek Ő mit gondol? Mit tenne?

11. Ezerarcú harag

Ne „palackozd” a haragod

- ▶ *Illusztráció, szemléltetés:*
<https://www.youtube.com/watch?v=vfS2-du6th8>
- ▶ *Ének:* „Egyedül csak te vagy” (UÉ 203); „Fényességedbe én...” (ZÉ 62)
- ▶ *Textus:* „...legyen minden ember gyors a hallásra, késedelmes a szólásra, késedelmes a haragra, mert az ember haragja nem szolgálja Isten igazságát.” (Jak 1,19)

BEVEZETÉS

Jogom van haragudni?

A mai textusban Jakab felhívja a figyelmünket három fontos dologra: legyünk gyorsak a hallásra, késedelmesek a szólásra és késedelmesek a haragra. Vessetek el minden gonoszságot! (Jak 1,21)

Ki nem volt még olyan helyzetben, hogy előbb szólt, mint kellett volna? Amikor százszor megbántuk, hogy megszólaltunk, bárcsak ne tettük volna... Elhamarkodott volt, nem is azt akartuk mondani, amilyen értelme lett végül. Ugyanígy vagyunk a haraggal is, hirtelen tör ránk, nem látunk tisztán.

Amikor a konfirmandusokkal beszélgettünk erről az ígéről, az egyikük a következőt mondta: „Hát ezt nagyon nehéz betartani, meg igazából jogunk van haragudni” – és milyen igazat mondott, hiszen a harag az élet természetes velejárója, és – óvatosan fogalmazok: – nem is biztos, hogy mindig rossz. Gondoljunk magunk elé egy embert, aki soha nem haragszik. Mit érzünk? Azt, hogy valami hiányzik. És nemcsak azért, mert tudjuk, hogy mindannyian szoktunk haragudni, nagyon dühösek lenni, hanem azért, mert a harag egy természetes érzés bennünk, a gonoszra, rosszra adott egészséges érzelmi válasz, melynek hiánya arról beszél, hogy az illető számára már semmi sem igaz, semmi sem érték, már semmi nem indítja meg. A harag a gonoszsággal szemben erény. Aki szeret, az olykor haragszik.

Az ezerarcú harag

Ez azonban nem jelenti azt, hogy minden haragunkat igazoltuk volna, vagy hogy innentől elkönnyelhetjük, hogy amikor haragszunk, igazunk van. Sőt, tudjuk, hogy haragudni rossz – még akkor is, amikor meg vagyunk győződve az igazunkról. Rossz, mert olyan indulat, mely

árt a másik embernek, és árt nekünk is, és amelytől szabadulnánk, mert mérgez, és mégsem tudunk.

Hirtelen harag

Megbántott valaki. Hányszor éltük át, hogy hirtelen teret engedünk az indulatainknak, és utána azt kellett mondanunk magunkban, hogy de nagy bolond voltam, milyen helytelenül viselkedtem, most aztán igazán bolonddá tettem magam! Igen, az indulat, a hirtelen harag elveszi a józan ész, a forrófejű ritkán tudja világosan felmérni és átlátni a helyzetet. Utána pedig már késő.

Belülről emésztő harag

A harag nem csak kifelé robbanhat indulatkitörés formájában – hirtelen és/vagy hosszan –, hanem befelé, elnyomva is mérgezhet, mely önsajnálásban, sértődöttségben, áldozatszerepben nyilvánul meg. Akire ez jellemző, az állandóan az ellene elkövetett igazságtalanság körül forog keserűségben és bosszúvágyban. A haragtartás kiöli az életet, a melegséget a kapcsolatainkból, a szenvedélyt és érzelmeket a szívünkéből. „...*a nap ne menjen le haragotokkal...*” (Ef 4,26)

A harag helye

Talán ez a legnehezebb: megtalálni a harag helyét. Valaki felidegesített, például a főnököm vagy házastársam, de máson vagy másokon töltöm ki a haragomat. Másra hárítom, pedig ő nem érdemli meg. Fontos tudni, hogy a haragom ide nem való, ő nem ezt érdemli. Megtanulni nem haragudni ott, ahova az nem való. A bibliai harag példái között említhetjük azt az esetet, amikor Pál szembeszegült Péterrel, aki rossz példát mutatott (Gal 2,11–14), amikor Dávid felháborodott a Nátán prófétától hallott igazságtalanságon (2Sám 12), vagy amikor Jézus haragra gerjedt annak láttán, hogy egyes zsidók megszentelték az istentiszteletet a jeruzsálemi templomban (Jn 2,13–18). Vegyük észre, hogy sem Pál, sem Dávid, sem pedig Jézus nem önmagát védte, hanem vagy másokat, vagy egy alapvető értéket védték. Megtallták a harag helyét, ahol abban a pillanatban szükség volt rá. A haragjuknak volt jogosultsága.

A harag „palackozása”

Képzeljük el, hogy kinyitunk egy szénsavas ásványvízzel teli üveget, majd visszatesszük a kupakot az üvegre, és erőteljesen megrázzuk – valami hasonló folyamat játszódik le az ember lelkében, amikor megakadályozzák, hogy kifejezésre jusson a benne fortyogó indulat. Ha „palackozzuk” a másik haragját, előbb-utóbb olyan módon fog reagálni, mellyel bosszúságot okoz, haragot szít.

A harag elhallgattatása talán a legrosszabb módja annak, ahogy a dühöngő ember viselkedésére reagálhatunk. Nem kellemes egy haragos ember kifakadását végighallgatni, de az a tény, hogy megosztja velünk a haragját, mindenképpen pozitív dolog. A haragot ugyanis nem lehet feldolgozni mindaddig, amíg az ember magába zárja. Ki kell fejezni, még akkor is, ha ez hangosan történik. Annak érdekében, hogy segíteni tudjunk a haragvó embernek, átmenetileg el kell néznünk neki, hogy hangosan beszél, dühösen néz, és intenzíven gesztikulál. Igyekezzünk arra figyelni, amit mond, nem pedig arra, ahogyan mondja! Miért lett mérges? Mi esett neki rosszul? Ez a lényeg, ezt próbáljuk megérteni! A harag akkor is harag, ha nem jogos sérelemből, hanem félreértésből fakad. Ha nem hagyjuk, hogy az illető elmondja, ami bántja, nem lesz képes a haragját feldolgozni. Fontos, hogy ki tudjuk adni magunkból a haragunkat. És nem mindegy, hogy mi van a harag mögött: hogy az adott helyzetben a haragnak megtaláltuk-e helyét, és van-e jogosultsága, és az sem, hogy ki és hogyan reagál a haragra.

A harag viszonzása

Ehhez képest mi hogyan reagálunk a haragra? Kiabál velem, akkor én is kiabálni kezdek vele. Hozzám vág egy üveget, erre én is hozzávágok valamit. A haragra haraggal válaszolunk, azaz hagyjuk, hogy a másik személy dühöngése minket is hasonló viselkedésre késztesse? A harag viszonzása azonban csak elmélyíti a problémát. Bőven elég egy dühöngő ember, nincs szükség kettőre. Salamon azt mondta: „*A higgadt válasz elhárítja az indulatot, de a bántó beszéd haragot szít.*” (Péld 15,1) Minden konfliktus további kimenetelét a reagáló személy határozza meg, nem az elindító. Amikor a farizeusok kérdéseket tettek fel Jézusnak, a szándékuk általában az volt, hogy csapdába csalják őt.

Visszatükrözés

Nem túl logikus haragra higgadtsággal és szelídséggel, dühre önuralommal és szeretettel válaszolni. Ha őszinték vagyunk, az önuralom útja – különösen a szeretet útjával összekapcsolva – először is értelmetlen és érthetetlen a mai társadalomban. Voltak korok, amelyekben a társadalmi nyomás hatására százszor meggondolta valaki, hogy szeret enged-e az indulatainak, de ma ez nem így van. Szeretni az ellenséget – ez minden korban érthetetlen. Ugyanakkor nemcsak értelmetlen ez az út, hanem – legyünk őszinték! – lehetetlen is. Mert akiben harag ébred, mert bántják, az éppen azt éli meg, hogy azt nem tudja kontrollálni – hogyan lehetne akkor higgadt, hogyan gyakorolhatná az önuralmat? Az ellenség szeretetéről meg ne is beszéljünk... Tehát szép ez az idealista út, de érthetetlen és lehetetlen.

A kereszténység azonban éppen ezen a ponton lesz releváns. Ami értelmetlen és érthetetlen, azt tette meg Jézus velem. Önuralom a keresztén: nem szól vissza gyűlölőinek, sőt sokkal több történik. Megváltó halálának következménye, hogy szelídségével elfedezi hűtlenségeinket. Elfedezi mindazt a rosszat, nyomorúságot, bűnt, melyet éppen haragunk által követtünk el. Az önuralom, a szeretet és a szelídség teljesen értelmetlen útja csak akkor lesz értelmes, ha mélyen megindít az, hogy velem valaki ugyanezt már megtette. Isten a szeretetét rám árasztotta. Ami értelmetlen, azt tették meg velem!

A harag kezelése pont ilyen. Jézus cselekedetének, szelídségének és szeretetének visszatükrözésében van a megoldás.

FELDOLGOZÁST SEGÍTŐ KÉRDÉSEK:

- ▶ Mi van valójában a harag mögött?
- ▶ Miért haragszunk a másikra? (Mert fenyeget bennünket, a kényelmünket, terveinket, céljainkat, vágyainkat, kimozdít a komfortzónánkból – és máris ott van a düh.)
- ▶ Volt-e már olyan, hogy nem tudtál önuralmat gyakorolni?
- ▶ Milyen helyzetben látjuk Jézust haragosnak, dühösnek?
- ▶ Van olyan személyes „haragos” élményed, melyet szívesen megosztanál?

12. Most!

Start Now!

- ▶ *Illusztráció, szemléltetés: Start Now con il Gen Verde* (olasz, olasz felirattal) <https://www.youtube.com/watch?v=zaewXmDeQ6k>
- ▶ *Ének: „Egyedül csak te vagy”* (UÉ 7); *„Szél sodorja”* (UÉ 43)
- ▶ *Textus: A megújulást, Uram, kezd velem! „Most tehát az embereket akarom meggyőzni vagy Istent? Vagy embereknek igyekszem tetszeni? Ha még mindig embereknek akarnék tetszeni, nem volnék Krisztus szolgálója.”* (Gal 1,10)

BEVEZETÉS

Változás másképp

Igaz történet: Tirol hercegnője Karintia egyik magas hegycsúcson álló várát kezdte el ostromolni a 14. században. Miután azonban magas hegycsúcson állt a vár, jól meg volt építve, a védők is belevaló emberek voltak, ezért nap nap után telt az idő, és csak nem sikerült a várát elfoglalni. Mi következett ebből? A vár védői egyre inkább kifogytak a tartalékaikból, fogyott a víz és fogyott az élelem. Az ostromlók pedig egyre inkább kedvüket veszítették: „Nem fogjuk tudni bevenni ezt a várat, értelmetlenül időzünk itt, fölösleges áldozatot hozunk” – és elkezdtek zúgolódni. És ebben a kényes helyzetben egészen odáig jutott az ostrom, az ostromlók és ostromlottak helyzete, hogy fönt, a várban már nem maradt semmi eleség, kivéve egyetlen ökröt és két zsák árpát. Ez egy krízishelyzet volt, egy rettenetes, kritikus helyzet, amilyenben még nem voltak a védők. Az eddigi tapasztalatokhoz hiába nyúltak, azok nem jelentettek segítséget. Egyszer csak a várkapitány összehívta az embereit, és azt mondta a várvédőknek: „Tegyétek a következőt: kezdjétek el mulatni. Ha már Cantate vasárnapja van, zenéljétek, énekeljétek!” Hogy az éneklés hangja és a multság azt az illúziót keltse a vár támadóiban, hogy ők milyen jól vannak. „Öljétek le az ökröt, belezétek ki, a helyére pedig rakjátok be az árpával teli zsákokat, és dobjátok ki az egészet a várból! Oda, a mezőre, ahol a támadók vannak.” S kidobták az ökröt a két zsák árpával. A támadók észrevették, hogy mit dobálnak ki, és eltakarodtak a vár alól.

Ahhoz, hogy valami jó változás tudjon történni az életünkben, hogy valami fejlődésnek tudjon indulni, sokszor olyasmire van szükség,

ami egészen váratlan, és kevésbé tűnik logikusnak. Hiszen ha éhezünk, nincs utánpótlás, és már csak ez a kevesünk van, nem logikus, hogy épp a meglévő biztostól szabaduljunk meg: hogy az egyetlen logikus esélyét annak, hogy valahogy túléljünk, fogjuk, és a semmibe vessük.

A konfliktusaink, nehézségeink, sőt az életben nagyon sok helyzetünk is sokszor valójában nem akkor oldódik meg, amikor százhuszonhetedjére is valami hihetetlenül logikus megoldást próbálunk erőltetni, hanem akkor, amikor vagy egy belső belátásunk támad, hogy teljesen másképp csináljunk valamit, vagy egyszerűen valami váratlan helyzet történik, és valahogyan minden megváltozik.

A Gen Verde előadásában világszerte megtekinthető a *Start Now!* (*Kezdd most!*) című musical, melyet különböző borszínű, különböző kontinensekről és országokból érkező fokoláros keresztények adják elő gyermekekkel közösen. Üzenete: Kezdd most magaddal a változást, azt, amely lehetetlennek tűnik. (A Fokoláre lelkeségi mozgalomról bővebben innen lehet tájékozódni: https://hu.wikipedia.org/wiki/Gen_Verde)

13. Gyere és igyál!

Az élet forrása

- ▶ *Illusztráció, szemléltetés: A víz körforgása* <https://www.youtube.com/watch?v=QBU73nw6x4A>
- ▶ Ének: „Szomjat oltó vizedet add” (UÉ 163)
- ▶ Textus: „Mert nálad van az élet forrása, a te világosságod által látunk világosságot.” (Zsolt 36,10)

„Ha valaki szomjazik, jöjjön hozzám, és igyék! Aki hisz énbenem, ahogy az Írás mondta, annak belsejéből élő víz folyamai ömlenek!” (Jn 7,37–38)

BEVEZETÉS

1. Biblia

Tudunk-e olyan bibliai történeteket mondani, melyben megjelenik a víz? (Teremtés, Noé bárkája, Mózes kivezeti a népet Egyiptomból, Mózes vizet fakaszt a sziklából, kánai menyegző, vízen járás, samáriai asszony, lábmosás...)

És amennyi biblia történetben megjelenik a víz, legalább annyi területen jelenik meg a mi életünkben is.

2. Hétköznapok

Hol jelenik meg a hétköznapokban a víz? (Tisztálkodás, mosogatás, ivás – lételem –, főzés, időjárás – eső, hó, természeti csoda, strand –, játék...)

A vízről általában – érdekességek:

- A Föld felszínének több mint 70%-át víz borítja.
- Az agy 80-90%-a, a vér 86%-a, a szív 77%-a, a máj 84%-a, az izmok 70%-a víz.
- A magzat és a kezdeti élet 99%-a víz.
- A felnőtt test 70%-a víz.
- A magyar háztartások átlagos vízfelhasználása napi 110 liter/fő.

A víz életünk nélkülözhetetlen feltétele. Az élet első kezdeményei a vízben alakultak ki valamikor réges-régen. Víz alkotja testünknek mintegy hetven százalékát, és víz borítja az otthonunkat jelentő Föld bolygó felszínének több mint kétharmadát. Eső formájában égből jövő áldás teszi termékenyebbé földjeinket, de kincsnek számít a föld alatti üregekben talált víz is, mely az értékes oldott ásványi kincsekkel gazdagodva egészségünket szolgálja. Víz ivása nélkül aligha bír ki élve az ember két-három napnál többet, és vízzel tisztítjuk meg testünket is a külső szennyeződésektől.

Igen, a víz csoda! Rengeteg csodát fel tudunk sorolni a Bibliából meg sokat a mesékből, könyvekből, esetleg olyan csodákat, amelyekre vágyunk... De soha sem tekintünk csodaként a vízre, Isten alkotására. Pedig a víz valódi csoda, mely körülvesz: ott van a mindennapjainkban.

Hogy fel vagyunk háborodva, ha a csapból nem folyik a víz, vagy ha beállunk a zuhany alá, és pár finom mozgással nem tudjuk forróra állítani a vizet, esetleg valamiért nincs meleg víz...

A víz:

- lételem – nélküle nincs élet (ivás, egészség, a szervezet működése);
- természeti csoda (eső, tó, folyó, kút, csermely);
- játék, élvezet (strand, esti fürdés).

3. Templom

Hol találkozunk vízzel? A keresztségben. A víz mint az élet, a keresztség szimbóluma:

- rituális tisztálkodás, fürdés;
- Istené lettél, ő soha nem hagy magadra;
- egy közösség tagja lettél – új élet lehetősége.

„Víz! Se ízéd nincs, se színed, se zamatod, nem lehet meghatározni téged, megízlelnék anélkül, hogy megismernének. Nem szükséges vagy az életben: maga az élet vagy.” (Antoine de Saint-Exupéry)

A keresztségben Isten épp a vízzel keresztel, egy lételemmel, magával az étellel, tehát önmagával. „Mert nálad van az élet forrása” (Zsolt 36,10), mert a forrás te magad vagy! Annyira találó ez a kép – félreérthetetlen!

4. Lelki szomjúság

A víz mint testi-lelki csoda – fizikailag-lelkileg szomjazunk rá.

A *Sivatagon és vadonban* című könyv egy fiúról és egy lányról szól, akiket elrabolnak Afrikában, ahonnan megszöknek, és hosszú időn keresztül tart bolyongásuk, míg visszajutnak a szüleikhez. A fiú végig lovagias bátorsággal vigyáz a kislányra. A történetben az író egy nagyon hosszú részt szentel annak, hogy milyen szenvedéseket álltak ki a sivatagban: különösen a szomjúságtól szenvedtek sokat.

Valóban, a szomjúság okozza az embernek az egyik legnagyobb szenvedést. Állítólag evés nélkül ki lehet bírni négy hétig is, ivás nélkül azonban legfeljebb csak egy hétig. És bármennyire is különös, így van ez a lelki-szellemi élet területén is. Szomjasak vagyunk lelkileg is, szomjazunk az igazi lelki és szellemi táplálékra. Azonban rossz helyen keressük a megelégitést, szomjunk csillapítását.

Bibliai képek a szomjúságra: „Istenem, én Istenem, téged kereslek, utánad szomjazik lelkem!” (Zsolt 63,2); „Ahogyan a szarvas kívánczik a folyóvízhez, úgy kívánczik a lelkem hozzád, Istenem!” (Zsolt 42,2); sziklából való vízfakasztás...

További példák:

- sportolók;
- kisgyerekek lelki szomja, melyet a szülők tudnak enyhíteni;
- annak, akinek szeretetése van, jól jön egy kis édesség, figyelemfelkeltés;
- annak, akinek bánata van, vagy kudarc az élete: sok fiatal vágyik elismerésre, sikerre, öröme, boldogságra, jó jegyekre, jó teljesítményre, arra hogy fontosnak, bátornak és nagyknak tartsák őt a társai, ezért utánozza a barátait.

Szomjazunk az elismerésre, megbecsülésre. A kérdés az, hogy mit teszünk azért, hogy megbecsüljenek? Veszünk magunknak egy drága ékszer, telefont, autót? Drága helyre megyünk nyaralni? Többet köl-

tünk, mint amit normálisan megengedhetünk magunknak? Ezzel oltjuk a szomjunkt?

Biztosan mindenki átélte már, hogy szinte úgy telt el a nap, hogy alig ivott, hogy egyszerűen észre se vette, hogy szomjas lenne, hogy annyira elterelték a figyelmét az adott nap eseményei, hogy egész egyszerűen megfeledkezett arról, hogy táplálja magát. Pedig a testünk jelez: fáj a fejünk, rossz a közérzetünk, száraz a bőrünk. A lelkünk is jelez!

Van megoldás! Jézus tálcán kínálja magát. Amikor nem olvasunk Bibliát, nem imádkozunk, felhívja a figyelmünket önmagára a Bibliában (történetekben), a hétköznapok során, a keresztségben, lelki szomjúságban.

„Ez a tál víz emlékeztessen bennünket arra, hogy a közös szomjúság mind fizikai, mind lelki értelemben összeköt minket, és Teremtőnk színe elé vezet, aki a vizek adója, ura, aki nem csak testünk számára gondoskodott vízről, és bízta ránk, hogy tartsuk tisztán, hanem gondoskodott arról is, hogy lelki szomjúságunkat is oltani tudjuk, nem csupán alkalmilag, hanem egyszer és mindenkorra az ő egyszülött Fia által!” Ez a tál víz a lélek kútja, és ha nem merítünk belőle eleget, akkor bizony elapad a forrás!

14. Kincskeresés!

Az igazi már a tiéd

- ▶ *Illusztráció, szemléltetés:* Pintér Béla: *Kincs*, videóklip <https://www.youtube.com/watch?v=fPOUPy8OU-c>
- ▶ *Ének:* „Köszönjük néked” (UÉ 217); „Ott voltál” (UÉ 80)
- ▶ *Textus:* „Mert nálad van az élet forrása, a te világosságod által látunk világosságot.” (Zsolt 36,10)

BEVEZETÉS

„Ezt a kincset neked kell megtalálni! Ezt a kincset neked kell megtalálni Gergő!” – hangzik az álomban látott bátorítás Móra Ferenc *Kincskereső kisködmön* című regényében, s Gergő ezt a bátorítást halálosan komolyan veszi, és elkezdti keresni a kincset...

A Biblia online keresőjébe a *kincs* szót beírva száztíz találatot kapunk: ennyiszor szerepel a Bibliában a *kincs* kifejezés (jó feleség, szántóföldbe rejtett kincs, templom kincse, igazgyöngy...). Vagyis a Biblia kincskereső térképként is használható! Legyünk mi is kincskereső, mint Gergő! Ezt az el nem múló kincset neked kell megtalálnod, ezért

most téged szeretnék bátorítani, nem álombeli látomásként, hanem az Isten igéjével: Kezdd neki, vagy ha már nekikezdtél, akkor ne add fel az el nem múló kincs keresését, gyűjtését!

S bár az első lelkesedésük lendítene, mert a kincskeresés és gyűjtés kaland és kihívás, mégis megrettenünk ettől a szótól, mert már azt sem tudjuk, hogy mi az a mennyei, el nem romló kincs. Mert minden, amire kincsként gondolunk, valójában málló, múló és éppen ezért értékében nem maradandó.

Kincsként – legfőbb kincsként gondolunk az egészségre. És újra, meg újra rádöbbenünk arra, hogy bármennyire is féltjük ezt a kincsünket, nem tudjuk megtartani. S miközben komoly erőfeszítéseket teszünk, hogy az egészséget megőrizzük, számtalan komoly példát láthatunk arra, hogy nem mindig az egészség, hanem éppen a betegség lett megtartó erővé! Mert egészségben az ember kész arra, hogy ne gondoljon Istenre, a betegségben pedig, mint minden bajban, könnyebben kiált, könnyebben fordul és tér meg hozzá.

Kincsként gondolunk a tudásra is! „Amit megtanulsz, azt nem vehetik el tőled!” – hallhattuk nagyon gyermekkorunkban. A szellem pallérozása, a tudás megszerzése igazi kincsgyűjtésnek tűnik. S közben nemcsak azt tapasztalom, hogy az évtizedekkel ezelőtt megtanult tudással ma már nem sok mindent lehet kezdeni, hanem azt is, hogy az emberi felejtés molya bizony a tudást is megemészti és elveszi tőlünk.

Nagy kincsnek tartjuk még az időt. S közben azt éljük át, hogy egyre kevesebb van belőle, a felgyorsult időben alig tudunk magunknak időt szakítani arra, amit nagyon szeretnénk. Mennyi mindent nem csináltam, amit szeretnék még! De talán a gyerekekre tekintve látszik igazán, hogy mennyire gyorsan repül az idő... Hogy az időt is megrágja a moly. „Szeretném a homokórát megállítani” – hangzik a slágerszöveg.

Hát akkor mi is az a kincs, melyről Jézus beszél, mely száztíz találatot ad a Bibliában? Mi az az örök kincs, amely nincs kitéve a korrózióknak és devalválódásnak? Mit kellene gyűjtenünk, hogy meg ne szégyenüljünk? Mire kellene fókuszálnunk, mivel kellene többet foglalkoznunk? S bármilyen furcsa, Jézus szavait figyelve nem tudunk választ adni erre a kérdésre. Mert Jézus sohasem szájbarágósan tanít. Miközben azonban a kincsgyűjtésről beszél, mégis elmondja, hogy mi az igazi.

Mit tartunk az életünkben értéknek, fontosnak, kincsnek? Ez rávilágíthat arra, hogy értéké, kincsekké valójában nem az abszolút értéke

tesz valamit, hanem az, hogy milyen a viszonyunk hozzá. Ami másnak értéktelen kő, az számodra lehet a legértékesebb jelképe. Ahogy Bródy János is megénekelte: „Filléres emlékeim oly drágák nekem...”

„*Ahol a kincsed, ott a szíved*”, s fordítva is igaz ez: ahol a szíved, ott lesz a kincsed is. Mert mindent az határoz meg, hogy milyen a viszonyunk hozzá, mennyire csüng rajta a szívünk. Lehet, hogy bankárok, közgazdászok vagy értékbecslők el tudják mondani mindenről, hogy mi mennyit ér, de valójában soha sem ez az igazi kérdés, hanem az, hogy nekünk mennyit ér.

- Tudom, hogy amikor Jézus a kincsről beszél, akkor a szeretetre gondol. Ismerem az ő szeretetét. De hogyan lehetne a szeretet abszolút értékéről beszélni? A szeretet értéke mindig abban van, hogy mi miként viszonyulunk hozzá, hogyan tudunk szeretni!
- Tudom, hogy amikor Jézus a meg nem rozsdásodó kincsről beszél, az igéjére, az örömet adó evangéliumra gondol. De az igének a kincs voltát az határozza meg, hogy voltak és vannak emberek, akiknek az életét éppen az ige, az evangélium szava formálta, tette teljessé, tehát azáltal lesz valaki számára érték az ige, hogy az életében megtapasztalta a hatását. A szíve ott volt, és rezonált az igére.
- Tudom, hogy Jézus igazi kincs alatt a mennyek országát érti, amely tényleg úgy lesz értékke, hogy rábukkanunk (akár véletlenszerűen, akár tudatos keresés közben). De mindaddig, amíg nem találjuk meg, az Isten országa egy utópisztikus fantazmagóriának tűnik.
- Tudom, hogy Jézus arról az emberségről és szabadságról beszél, amelyet éppen a birtokolni akaró, gyümölcsöt magának szakítani igyekvő ember veszített el. Mert nem hitte el, hogy az Istennek való engedelmesség szabadsága érték, megtartóerő, s ha a szív az Istenen csüng, hisz és remél, akkor múlik a félelme és a didergése.
- Tudom, hogy amikor Jézus az igazi kincsről beszél, akkor a megbocsátás készségéről is szól. Mert ez az a kincs, amely minden emberi mélységből segít kikecmeregni ott, ahol elrontott emberi kapcsolatok vannak, ott ez a gyógyszer, hogy épüljön a közösség, és szűnjön a magány.

Ezt a kincset, az el nem múlt nekünk is meg kell találni. De a keresést nem szabad megspórolni! A szemnek fel kell nyílnia, hogy meglássa,

mi az, ami az igazi boldogság forrása lehet. A Bíborszél együttes egyik énekének a refrénje így szól: „Elemészt a kényszer, hogy bármid van, nem elég. / Pedig az igazi kincs a tiéd.” Csak fel kell nyitni a szemünket, hogy meglássuk, Isten Jézusban olyan kincset készített, amely az életünk teljes békességét jelentheti. Ha űz a vágy, hogy több értéked, pénzed, kincsed legyen, csak nyisd ki a szemed és a szíved, és csodálkozz rá, hogy az igazi kincs már a tiéd!

15. Cserebogár!

Miből lesz a cserebogár?

- ▶ *Illusztráció, szemléltetés:* Petőfi Sándor: *Szülőföldemen*, Latinovits Zoltán előadásában <https://www.youtube.com/watch?v=dIQRvBdtcuw>
- ▶ *Ének:* *Zarándokének* (ZÉ 161); „Ez az öröm el ne múljék” (ZÉ 128)
- ▶ *Textus:* „Vezess hűségesen, és taníts engem, mert te vagy szabadító Istenem, mindig benned reménykedem.” (Zsolt 25,5)

BEVEZETÉS

Miből lesz a cserebogár? – mondjuk egy szólással, amikor valami nem várt fejlődésre, eredményre rácsodálkozunk. Megdöbbenve tapasztaljuk, hogy mennyire eltelt az idő: egy kisfiúra például, aki nemrég még négykézláb mászó kisgyermek volt, ma meg már komoly iskolás. Rácsodálkozunk egy tinilányra: nem is olyan régen még fodros szoknyában illegett az óvodások között, ma pedig már kész kis hölgy. Rácsodálkozunk egy diplomás fiatalra: nemrég még a vizsgaizgalmak tették nyugtalanná, ma pedig már a szakmája komoly ismerője. Miből lesz a cserebogár?!

Rácsodálkozunk a cserebogár pajorjára: kis féreg, föld alatt kúszó csimasz, és egy erős bogár fejlődik belőle. Rácsodálkozunk egy magra: apró, kicsiny, jelentéktelen, szemmel alig látható, és micsoda szép növény hajt ki belőle, nagy fává is lehet! A fejlődési folyamatot alig tudjuk követni, a változás viszont jelentős.

A katolikusok ünneplik Szent Kristófit, akinek az alakját a középkorban rendszerint felfestették a templomok bejáratához, és úgy nevezték, hogy a „küszöbszent”. Az emberi életben mindennap ér benünket valami, ami kihívást jelent, mindennap küszöböket kell átlépünk. Azonban vannak az életünknek nagy küszöbjei, meghatározó élményei, záró- vagy nyitóalkalmi, amikor kicsit megállunk, és szá-

mot vetünk az elmúlt időszakról, megkapjuk a bizonyítványt, értékelik, ahogyan teljesítettünk, valaki új osztályba lép, valaki elballag, valaki iskolát vált, valaki ovis lesz, vagy épp óvodából iskolába megy... Lehet az is, hogy nem változik a felállás az életünkben, marad a munkahelyünk stb., a tanév vége mégis átgondolásra készíthet.

Számvetés: emlékezni az örömteli pillanatokra, a sikerekre, eredményekre, boldog percekre... „*Vezess hűségesen, és taníts engem...*” – teljesen mindegy, hogy hol tartunk az életünkben, mennyi tapasztalatot szereztünk, egy szívvel kérhetjük az Istent, hogy vezessen és tanítson.

Az ember nem látja a folyamatot, hogyan lesz a csimaszból cserebogár, a magból virág, a hernyóból lepke. És azt a folyamatot sem látjuk, hogyan lesz a szívben hit, Isten iránti bizalom vagy szeretet. De kérhetjük, hogy vezessen és tanítson minket. Sokszor találkoztam azzal a kérdéssel, hogy miért mentem lelkésznek, és miért vagyok benne biztos, hogy létezik Isten.

Játék: Minden jelenlévő kezdjen el csak úgy csinálni valamit, például szólítsuk fel őket, hogy érezzék jól magukat. Ha mindenki külön-külön csinál valamit, valódi káosz alakul ki. Most pedig a vezető mint „rendező” határozza meg, hogy a fiatalok például körben állva énekeljenek valamit. Ha van rendező az életünkben, akkor rögtön rend van, a káoszból kozmosz, a rendtelenségből, zavarból rend lesz.

A példa nem tökéletes, de jól látható, hogy mit jelent, amikor Isten vezet bennünket: amikor ő tanít, minden a helyére kerül, mindennek értelme lesz, ő a kapaszkodó. Úgy tekinthetünk rá, mint édesapánkra, mint aki mindig jót akar, aki megfogja a kezünket, és tanácsaival vezet. Isten léte az egész életünkön látszik! A láthatatlan, csodálatos fejlődésen: hogy miből lett a cserebogár...

Felhasznált irodalom

EÉ = *Evangélikus énekeskönyv* – a Magyarországi Evangélikus Egyház énekeskönyve, több kiadásban

LEWIS, Clive Staples 2017. *Keresztény vagyok*. Harmat Kiadó, Budapest.

MÓRA Ferenc 1918. *Kincskereső kisködmön*. Több kiadásban.

SIENKIEWICZ, Henryk 2013. *Sivatagon és vadonban*. Könyvmolyképző Kiadó, Szeged.

ÚÉ = *Új ének*. Mevisz, több kiadásban.

ZÉ = *Zarándokének*. Mevisz, több kiadásban.

Családi istentiszteletek – Mocorgó istentiszteletek

VARGA TAMÁS, VARGA-PATOCSKAI JUDIT

Bevezető gondolatok

Már a neve is jelzi, hogy hogyan is kell elképzelni ezt az istentiszteletet. A lényeg, hogy a gyermekek mozoghatnak, sőt mozogjanak a templomban. Olyan énekeket célszerű választani, amiben mutogatni, illetve mozogni kell.

A KOROSZTÁLY, AKIKNEK SZÓL

A legkisebb gyermekektől egészen alsó tagozatos iskoláskorig.

A LITURGIA VÁZA

- Ének
- Invokáció (Az Atya, † Fiú, Szentlélek nevében.)
- Kezdő zsoltár
- Ima
- Ének
- Prédikáció
- Hirdetés
- Ima
- Áldás

Az istentisztelet időtartalma 30-35 perc, havi egyszeri alkalom, így egy tanévben 9-10 alkalmat lehet tartani.

IGEHIRDETÉS

Itt mindenképpen szükséges segítőt találni. Csibével (de lehet bármilyen kedves háziállat) beszélget a lelkész. Csibe az, aki mindig kérdez. Az igehirdetés témái az egyházi esztendő köré épülnek.

A HELYSZÍN

Ha tudjuk, tartsuk a templomban, hiszen a cél az, hogy a gyermekek szívesen jöjjenek a templomba, otthonuknak érezzék azt. Csibe az istentisztelet közben a szószéknél jelenik meg, de akár gyülekezeti teremben is megvalósítható paravánnal.

RÖVIDÍTÉSEK

L = lelkész

Cs = Csibe

R = Riska

Gy = gyerekek

A sorozatban felhasznált képek innen tölthetők le: https://drive.google.com/open?id=1Hesjt1thqbpRpzC_1fjxyORbeWgIHXM1

Október - Aratási hálaadó istentisztelet

L: Köszöntés – Erős vár a mi Istenünk!

Az Atya, † Fiú, Szentlélek nevében! Ámen!

Zsoltár

Ima

Ének: Pillangó, ha lehetnék...

L: Ha ránéztek az oltárra, mit láttok? Mi van rajta?

Gy: (válaszok)

Cs: Nekem a kedvencem banán.

L: Hát ezt meg ki mondta?

Gy: Ott a Csibe!

L: Hahó, Csibe, gyere elő!

Cs: Itt vagyok!

L: Szia Csibe!

Cs: Sziasztok!

L: Mit csinálsz ott fent?

Cs: Jó meleg van itt, megszöktem az ólból, és te ki vagy? És ki ez a sok ember?

L: Képzeld el, itt gyerekistentisztelet van. A sok gyerek Jézussal jött találkozni.

Cs: Ki az a Jézus?

L: Gyerekek, meséljünk Csibének Jézusról!

(Gyerekek válaszai)

Cs: Ó, most már értem. Maradhatok itt, hogy én is hallgassak róla?

L: Persze, hogy maradhatsz. De akkor most mi kérdezőnk rólád.
Miért szöktél el az ólból?

Cs: Veszekedést, kiabálást hallottam. Nagyon hangosak voltak.

L: Kik veszekedtek, Csibe?

Cs: A gazdám és a testvére.

L: Min vesztek össze?

Cs: Én azt nem tudom.

L: Valami vagyonról, pénzről volt szó?

Cs: Én nem tudom, mi az a pénz.

L: Az, amin meg tudunk vásárolni dolgokat.

Cs: Akkor én ezt nem ismerem, nálunk tojásba mérnek mindent.

L: Ma is azért vagyunk itt, hogy hálát adjunk. Tudok egy történetet, ami pont erről szól. Elmesélem nektek: „A sokaságból így szólt hozzá valaki: Mester, mondd meg a testvéremnek, hogy ossza meg velem az örökséget! De ő így válaszolt: Ember, ki tett engem bíróvá fölöttetek, hogy megosszam az örökséget? Azután ezt mondta nekik: Vigyázzatok, és őrizzétek minden kapzsiságtól, mert ha bőségben él is valaki, életét akkor sem a vagyona tartja meg. Aztán példázatot mondott nekik: Egy gazdag embernek bő termést hozott a földje. Így gondolkozott magában: Mit tegyek? Nincs hova betakarítanom a termésemet. Majd így szólt: Ezt teszem: lebontom a csüremeimet, nagyobbakat építek, oda gyűjtöm be minden gabonámat és javamat, és ezt mondom a lelkemnek: Én lelkem, sok javad van sok évre félretéve, pihenj, egyél, igyál, vigadozzál! Isten azonban azt mondta neki: Bolond, még ez éjjel elkéri tőled a lelkedet, kié lesz akkor mindaz, amit felhalmoztál? Így jár az, aki magának gyűjt, és nem Isten szerint gazdag.” (Lk 12,13–21)

Cs: Huh, ez nekem nagyon bonyolult, de nem értem, miért gond, ha valaki mindent félre tesz?

L: Jól mondod, Csibe, félre kell tenni, de a felebarátodra is gondolnod kell. És szem előtt tartanod, hogy ez a sok termés nem a te érdekmed. Valamint azt, hogy amit betakarítottál, azért hálát kell adnod.

Cs: Akkor értem, azért vagyunk itt, hogy hálát adjunk.

L: Igen, Csibe, jól mondod, azért tettük ide az oltárra ezt a sok terményt, mert ezekért mind hálát adunk. Imádkozunk azokért, akik ezt a sok mindent betakarították, és hálát adunk most éppen, az idei bő termésért. Csibe, te miért adsz hálát?

Cs: Hálát adok, hogy ma itt lehettem és hallhattam Jézusról.

L: Imádkozzunk!

L: Énekeljük el még egyszer az éneket!

L: Szia, Csibe, örülök, hogy megismerhettünk.

Cs: Én is örülök neki.

L: Menj most haza, és mesélj Jézusról a gazdádnak.

Cs: Jó, most hazamegyek, de jöhetek még ide?

L: Igen, Csibe, várunk, a gyerekek egy hónap múlva újra jönnek hozzánk gyerek-istentiszteletre. Arra téged is szeretettel várunk novemberben.

Cs: Igyekszem, itt leszek. Sziasztok, már futok is haza. Sziasztok, gyerekek!

L: Szia Csibe!

L: Gyerekek szép nap volt a mai: énekelhettünk egy szép éneket; egy újabb példázatot hallhattunk Jézusról; szereztünk egy új barátot, Csibét; két új imádságot ismerhettünk meg, amit ezentúl majd minden alkalmon közösen fogunk elmondani, így most mondjuk el együtt közösen.

Ima

Ének

Áldás

400

November - Halottak napja

L: (Köszöntés) Erős vár a mi Istenünk!

Az Atya, † Fiú, Szentlélek nevében! Ámen!

Zsoltár

Ima

Ének: Pillangó, ha lehetnék...

Cs: Sziasztok!

L: Szia Csibe, de jó újra látunk! A gyerekek téged vártak a legjobban a mai nap, igaz, gyerekek?

Gy: Igen!

Cs: Jajj, de kedvesek vagytok! Olyan jó hallani benneteket, olyan szépen énekeltek. Nekem nagyon tetszett ez az új ének! És valami hangszert is hallottam! Meg tudjátok nekem mondani, milyen hangszer volt?

Gy: Gitár.

Cs: Ki zenélt a gitárral?

Gy: Egy bácsi.

Cs: Szia bácsi! Jó volt hallgatni a gitár hangját is! Remélem, legközelebb is el tudsz jönni!

L: Akkor, Csibe, jól figyelj, mert a végén is el fogjuk énekelni ezt a dalt, akkor te is megtanulod majd. Gyerekek, segítsünk Csibének, meséljük el, mi is történt velünk ebben az elmúlt hónapban! Október végén, november elején hova szoktunk kimenni? Mit szoktunk csinálni?

(Gy: temető, gyertya)

Cs: Akkor már tudom, mit láttam egyik nap, mikor felmentem a toronyba nézelődni, és a falu végén nagy fényességet láttam. Anyukámat, Tyúk anyót megkérdeztem, hogy mi lehet az. Azt mondta, ezt ő sem tudja, mert a karácsony még odébb van. Ő úgy emlékezett, hogy akkor van nagy világosság. Akkor viszont a temetőt láthattam, hogy világitott. Miért gyújtotok gyertyát a temetőben, hiszen nincs ott senki?

L: Képzeld, Csibe, oda vannak eltemetve a szeretteink, és minden évben mindenszentekkor és halottak napján kimegyünk a temetőbe, és gyertyát gyújtunk emlékezve rájuk. A Biblia alapján a gyertya Krisztus jelképe. A gyertya is, ahogy ég, elfogy, miközben fényt ad, úgy, ahogyan Jézusnak is meg kellett halnia, hogy az embereket megváltsa.

Cs: Azt hiszem értem. Most is arról a Jézusról beszélsz, akiről múltkor meséltél?

L: Igen, Csibe, most is és a következő, valamint az összes alkalmon róla lesz szó.

Cs: Akkor ez egy nagyon híres valaki lehet.

L: Igen, Csibe, aki ráadásul nagyon szeret bennünket. Tudjátok-e gyerekek, hogy hol mutatta meg igazán, hogy szeret bennünket? *(Rávezetés, ha szükséges: Temetőben mit láttatok a sírokon? – Kereszt)*

Gy: A kereszten.

L: Igen, ezen a kereszten lett Jézus a mi bűneink miatt megfeszítve. Ott a kereszten meghalt, de harmad napra feltámadt. Csibe, te már vesztéttél el valakit?

Cs: Igen, éppen a napokban halt meg nálunk az öreg Kakas apó. Így apukám vette át a helyét. Most ő lett a főnök az udvarban.

L: Szomorú voltál, mikor Kakas apó meghalt?

Cs: Igen, nagyon szeretted nagyapát. De már nagyon öreg volt. Képzeld el, elfelejtett reggel felkelni, elaludt mindig. De velünk még akkor is kedves volt. Játszott velünk, és mesélt nekünk.

L: Tudod, Csibe, nálunk is, ha valaki meghal, akkor nagyon szomorúak vagyunk, mert már nem tudunk vele beszélgetni, de mégis reménykedünk abban, hogy Jézussal együtt fel fogunk támadni. És ezzel kapcsolatban is hoztam nektek egy ígét, hogy Pál apostol hogyan vigasztal bennünket ilyen időben: *„Nem szeretnénk, testvéreink, ha tudatlanok lennétek az elhunytak felől, és szomorkodnátok, mint a többiek, akiknek nincs reménységük. Mert ha hisszük, hogy Jézus meghalt és feltámadt, az is bizonyos, hogy Isten az elhunytakat is előhossa Jézus által, vele együtt. Azt pedig az Úr igéjével mondjuk nektek, hogy mi, akik élünk, és megmaradunk az Úr eljöveteleig, nem fogjuk megelőzni az elhunytakat. Mert amint felhangzik a riadó hangja, a főangyal szava és az Isten harsonája, maga az Úr fog alá szállni a mennyből, és először feltámadnak a Krisztusban elhunytak, azután mi, akik élünk, és megmaradunk, velük együtt elragadtatunk felhőkön az Úr fogadására a levegőbe, és így mindenkor az Úrral leszünk. Vigasztaljátok tehát egymást ezekkel az igékkel!”* (1Thessz 4,13–18)

Cs: Akkor én találkozni fogok még Csibe nagyapóval, az öreg kassal?

L: Igen, Csibe, ebbe bízunk, és azt reméljük, hogy Jézus körében újra együtt lehetünk a szereteteinkkel, hiszen ezt ígérte nekünk, mikor velünk élt és közöttünk volt.

Cs: Ő most itt volt?

L: Csibe, ő mindenütt ott van, de már nem megfogható és látható alakban, hanem az ő igéje és az úrvacsora szentsége által van jelen. Ő régen élt közöttünk emberként. De ne is szaladjunk ennyire előre, mert a következő alkalmunkon arról fogunk beszélgetni, hogy hogyan jött Jézus közénk a világba.

Cs: Itt lesz pici babaként?

L: Nem, Csibe, ez most olyan lesz, mint a te születésnapod. Emlékezünk rá, ünnepeljük, de te sem leszel már iciri-pici kiscsibe a születésnapodon.

Cs: Lesz torta?

L: Nem, Csibe, a következő alkalmon adventi koszorú lesz. De most ne kérdezz róla, majd egy hónap múlva, decemberben megbeszéljük.

Cs: Rendben.

L: Várunk téged, és örülnénk neki, ha egy barátodat is elhoznád ide, akkor neked se kéne egyedül jönnöd a templomba.

Cs: De jó, akkor elhozom a barátom. Két jó barátom van, majd mesélek nekik rólatok, és elhívom őket. Remélem, az anyukájuk elengedi őket.

L: Szia Csibe, gyertek, gyerekek köszönjük el Csibétől. Szia, várunk téged, ha sietned kell, akkor indulj haza, ha nem, akkor várd meg velünk ezt az éneket.

Cs: Lassan indulnom kell, vár a mamám. Hangosan énekeljétek, hogy útközben halljam és megtanuljam ezt az új dalt. Sziasztok!

L: Szia Csibe!

Ima Ének Áldás

December – Karácsony

L: Köszöntés. Erős vár a mi Istenünk!
Az Atya, † Fiú, Szentlélek nevében! Ámen!

Zsoltár

Ima

Ének: Kicsiny kis fényemmel...

Csibe és Riska félhangosan beszélgetnek.

L: Mi ez a zaj? Csibe, te vagy itt?

Cs: Sziasztok, igen én vagyok itt, megjöttem, ahogy ígértem.

L: És mi ez a lárma?

Cs: Tisztelendő bácsi, ahogy ígértem, elhoztam az egyik barátomat, Riskát!

R: Sziasztok!

L: Szia Riska, Isten hozott téged is ezen a mai alkalmon.

Cs: Ugye, jó ötlet volt. Egy tanyán élünk, meséltem Riskának rólatok, mondtam, hogy itt sok-sok gyerek van. Szépen énekelnek. Sőt, olyan hangosan is, hogy mikor mentem haza, akkor még mindig hallottalak titeket.

R: Annyi sok szépet hallottam rólatok, hogy kíváncsi lettem, és elkísértem Csibét.

Cs: Tisztelendő bácsi, azt ígérted, hogy mesélsz nekünk valami koszorúról meg gyertyáról.

L: Gyerekek, segítsünk akkor együtt Csibének és Riskának a kérdés megválaszolásában! Mit láttok, mi van itt az oltáron?

Gy: Koszorú.

L: És mi van a koszorún?

Gy: Gyertya.

L: Hány gyertya van a koszorún?

Gy: Négy.

L: És ma hány gyertyának kell égnie?

Gy: Egynek... Kettőnek... Háromnak. *(Attól függ, hányadik vasárnapon van az istentisztelet.)*

L: Ha meggyújtjuk mind a négy gyertyát mi lesz akkor?

Gy: Karácsony.

L: A karácsony napját megelőző estét hogy hívjuk?

Gy: Szenteste.

L: Igen, ekkor született Jézus a világra. Most hallgassátok meg Jézus születésének a rövid történetét.

Kinek van kedve ebben a történetben szerepelni? Kilenc emberre lenne szükségem ehhez a történethez. Aki pedig hallja a kezében lévő szereplőnek a nevét, az nyújtsa ki a kezét.

„Történt pedig azokban a napokban, hogy Augusztusz császár rendeletet adott ki: írják össze az egész földet. Ez az első összeírás akkor történt, amikor Szíriában Kviriniusz volt a helytartó. Elment tehát mindenki a maga városába, hogy összeírják. Felment József is a galileai Názáretből Júdeába, Dávid városába, amelyet Betlehemnek neveznek, mert Dávid házából és nemzetségéből származott, hogy összeírják jegyesé-

Kép forrása: internet

vel, **Máriával** együtt, aki áldott állapotban volt. És történt, hogy amíg ott voltak, eljött szülésének ideje, és megszülte elsőszülött fiát. Bepólyálta, és a jászolba fektette, mivel a szálláson nem volt számukra hely. **Pásztorok** tanyáztak azon a vidéken a szabad ég alatt, és örködtek éjszaka a **nyájuk** mellett. És **az Úr angyala** megjelent nekik, körülragyogta őket az Úr dicsősége, és nagy félelem vett erőt rajtuk. **Az angyal** pedig ezt mondta nekik: Ne féljeteK, mert íme, nagy örömet hirdetek nektek, amely az egész nép öröme lesz: üdvözítő született ma nektek, aki az Úr Krisztus, a Dávid városában. A jel pedig ez lesz számotokra: találtok egy kisgyermeket, aki bepólyálva fekszik a jászolban. És hirtelen mennyei seregek sokasága jelent meg **az angyallal**, akik dicsérték az Istent, és ezt mondták: Dicsőség a magasságban Istennek, és a földön békesség, és az emberekhez jóakarát. Miután elmentek tőlük az **angyalok** a mennybe, a **pásztorok** így szóltak egymáshoz: Menjünk el Betlehembe, és nézzük meg azt, ami ott történt, amit az Úr tudtunkra adott. Elmentek tehát sietve, és megtalálták **Máriát, Józsefet** és a jászolban fekvő kisgyermeket. Amikor meglátták őt, elmondták mindazt, amit er-

ról a kisgyermekről az angyalok hirdettek, és mindenki, aki hallotta, elcsodálkozott azon, amit a **pásztorok** mondtak nekik. **Mária** pedig mindezeket a beszédeket megjegyezte, és szívében forgatta. A **pásztorok** pedig visszatértek, dicsőítve és magasztalva Istent mindazért, amit hallottak és láttak, úgy, ahogyan ő megüzente nekik.” (Lk 2,1-20)

Három bölcs is tudta, hogy itt az ideje a Messiás megszületésének, és amikor látták a **csillagot** a betlehemi istálló fölött, tudták, hogy az a jele annak, hogy ott is fogják megtalálni. Amint ott látták a **kis Jézust Máriával és Józseffel**, térdre borultak előttük, és ajándékokkal halmozták el őket. Aranyat, tömjént, mirhát ajándékoztak nekik.

Cs: De ez nem most volt, hogy jön ez ide?

L: Lehet, hogy nem most, de Jézus születése mindnyájunkra hatással van, hiszen ő az, aki megváltott bennünket!

Cs: Akkor most Jézus 2017-ik születésnapját ünnepeljük?

L: Majdnem, Csibe. Azt ünnepeljük, hogy nagyjából 2017 évvel ezelőtt Jézus emberi formába gyermekként a földre született. Minden évben karácsonykor arra emlékezünk, hogy ő is volt egyszer egy kisbaba, és tudja, milyen az emberi élet. Bár az is igaz, hogy Jézus születését sokan várták, de nem ilyen érkezésre számítottak. Azt hitték, hogy egy erős hadvezér lesz, aki megszabadítja őket a Római Birodalom elnyomásától.

Cs: És ő most hogy néz ki? Mert ha több mint kétezer éves, akkor már nagyon öreg lehet?

L: Ő közel kétezer éve megszületett, és körülbelül 33-35 évet élt közöttünk, majd keresztre feszítették, de erről húsvétkor fogunk beszélni. Most azt ünnepeljük, hogy eljött közénk, egyszerű kisbabaként. És mindazok ellenére, hogy nem pompába és kastélyba, hanem csak egy istállóba jött világra, sokan értesültek arról, hogy megszületett a megváltó. Angyal vitte a hírt a pásztoroknak. A bölcsök pedig egy csillagot követtek, és mentek hódolni a föld királyának.

Cs: Szinte még ott volt a tojáshéj a fenekén, és már milyen sokan tudtak róla, hogy megszületett?

L: Hát te hol hallottad ezt a kifejezést?

Cs: Mikor kisebb voltam, szüleim mindig ezt mondták, hogy még csak most jöttem a világra.

L: Ezt a kifejezést mi is használjuk, és igen, mondhatjuk így is azt,

hogy még igen picike volt, de már jöttek hódolni neki. De nehogy azt hidd, Csibe, hogy olyan híres volt, hogy mindenki felismerte az ő valódi szerepét.

Talán itt úgy monadánk, hogy nem volt Facebook-profilja, sőt a szülei se töltöttek fel róla képet. Nem like-olták azt sokan. Mégis, úgy hogy nem volt kipozsztolva se Facebookra, se Twitterre, se az Instagramra, bizonyos emberek tudtak róla.

Cs: Hát most azt kell, hogy mondjam, megint nem értem.

L: Ezt most, Csibe, neked nem is kell, ezt a gyerekek tudják, hogy mit jelent. Azt akartam ezzel csak mondani, hogy nem az internet segítségével terjedt gyorsan a hír.

Cs: Jaj, tudom nekünk is van hírfolyamunk, de mi, kicsibék nem használhatjuk. Minden tanyán csak egy kakas jelzi, hogy mi a hír az adott farmon.

L: Akkor igen, Csibe, hasonló a kettő. Gyorsan terjednek mind a kettővel a hírek.

Cs: És ha most kéne neked valamit megosztani, akkor mi lenne az?

L: Hát talán azt, hogy jövőre is lesz mocorgó istentisztelet. Téged, Riskát és a többieket is szeretettel várom erre az alkalomra.

Cs, R: Rendben megjegyeztük, jönni fogunk, most meg sietünk haza, várnak minket otthon!

L: Sziasztok!

Cs, R: Sziasztok!

Ima Ének Áldás

Január – Farsang

L: Köszöntés. Erős vár a mi Istenünk!
Az Atya, † Fiú, Szentlélek nevében! Ámen!

Zsoltár

Ima

Ének: Kicsiny kis fényemmel...

Cs: Sziasztok!

L: Szia Csibe! Egyedül, vagy hoztad a barátodat is?

Cs: Most csak egyedül jöttem. Szóltam Riskának is, de ő beteg lett, és nem engedte el őt Boci néni!

L: Szegény Riska, olyan hideg idő van most, hogy nagyon könnyű megfázni, sok most a beteg ember. De te, Csibe, jól vagy?

Cs: Igen, és nagyon jól. Hol van a karácsonyfátok? Karácsonykor nem tudtam eljönni, akkor én voltam beteg. Ablakon keresztül láttam, hogy szinte felért egészen a templom tetejéig. Biztos, ennyire jók voltak, hogy ilyen szép fát hozott nektek a Jézuska.

L: Hát, itt sok csupa jó gyerek van, ugye, gyerekek?

Gy: Igen!

Cs: Jaj, tudom, hogy sokat kérdezek, de már megint nem értek valamit. Ugye, a Jézuska hozza karácsonyfát?

L: Majdnem, Csibe.

Cs: Ha ez a Jézuska háza, akkor magának miért hoz fát?

L: Hát, Csibe, te aztán jó megfigyelő vagy. Egész pontosan az angyalok hozzák a fát. Sok szorgos angyalka dolgozott az itteni fán is, és az ajándékokat pedig a Jézuska hozza. Ezért ezalatt a fa alatt nem volt ajándék. Neki az volt az ajándék, hogy szenteste és karácsonykor eljöttünk az ő házába és őt dicsértük. Jézusnak nincs szüksége játéokra, ruhára. Ő annak örül a legjobban, ha vele vagyunk, énekelünk, imádkozunk és az ő igéjére figyelünk. Akkor nagyon boldog.

Cs: Akkor ő most is kapott ajándékot?

L: Igen, számára az nagy öröm, hogy most ennyien itt vagyunk.

Cs: De visszatérve a kérdésemhez, hogyhogyan nincs már itt a karácsonyfa? Sajnálom, hogy nem láthatom, úgy gyönyörködtem volna benne!

L: Tudod, Csibe, a legtöbb helyen a karácsonyfát vízkereszt ünnepe után elviszik az angyalok, mert a karácsonyi ünnepkör véget ér. De tudod, Csibe, hogy mit ünneplünk vízkeresztkor?

Cs: Nem tudom.

L: Gyerekek, segítsünk Csibének! Ünnepeljük a napkeleti bölcsek érkezését Jézushoz, akik aranyat, tömjént és mirhát vittek neki. Valamint ünnepeljük Jézus megkeresztelését, illetve a kánai menyegzőt is, ahol az első csodáját vitte végbe Jézus.

Cs: Megint hoztál egy történetet Jézusról?

L: Igen, Csibe, megint mesélek róla. Abból az időből, amikor ő itt élt a földön. A születéséről az elmúlt alkalmon beszéltünk, most pedig másik eseményről mesélek. Arról, amikor is először tett csodat!

„A harmadik napon menyező volt a galileai Kánában, és ott volt Jézus anyja. Meghívták Jézust és tanítványait is a menyezőre. Amikor elfogyott a bor, Jézus anyja így szólt hozzá: Nincs boruk. Mire Jézus azt mondta: Vajon énram tartozik ez, vagy terád, asszony? Nem jött még el az én óráim. Anyja így szólt a szolgálkhoz: Bármit mond nektek, tegyétek meg! Volt ott hat köveder a zsidók tisztálkodási rendje szerint, amelyekbe egyenként két vagy három metrétá fért. Jézus így szólt hozzájuk: Töltsétek meg a vedreket vízzel! És megtöltötték színültig. Majd ezt mondta nekik: Most merítsetek, és vigyetek a násznagynak! Ők pedig vittek. Amikor a násznagy megízlelte a vizet, amely borrá lett, mivel nem tudta, honnan van, csak a szolgálk tudták, akik a vizet merítették, odahívta a vőlegényt, és így szólt hozzá: Minden ember a jó bort kínálja először, és amikor megittasodtak, akkor a silányabbat: te pedig mostanáig tartogattad a jó bort. Ezt tette Jézus első jelként a galileai Kánában, így jelentette ki dicsőségét, és tanítványai hitték benne.” (Jn 2,1–11)

Cs: De ez most, hogy jön ide. Hiszen az esküvők ideje nem most van, hanem nyáron.

L: Úgy látom, Csibe, hogy nem figyeltél eléggé arra, amit mondtam. Vízkereszt ünnepén emlékezünk meg erről a történetről is. Jézus első csodatételének története bátorít bennünket arra, hogy mi is bátran hívjuk őt segítségül, és ha segítségül hívjuk őt, akkor biztos vagyok benne, hogy az életünk meg fog változni.

Cs: Értem! Akkor még arra a kérdésemre válaszolj, hogy tegnap este nagy buli volt nálunk az ólban, de nem mertem megkérdezni a szüleimet, hogy miért.

L: Gyerekek, ti tudjátok ezt a mostani időszakot hogy hívjuk? A vízkeresztől hamvazószerdáig tartó időszakot?

Gy: Farsang.

Cs: Akkor most lehet bulizni, szórakozni? És azt ti hogy csináljátok?

L: Mindenki kap most egy álarcot, még, Csibe, te is. Megkérem az anyukákat, hogy segítsenek a gyerkőcökre ráadni. A következő éneket ebben a farsangi álarcban fogjuk énekelni.

Ének: Pillangó, ha lehetnék...

Cs: Jaj, de jó volt újra énekelni ezt az éneket!

L: Nagyon örülök, hogy tetszik ez az ének. Legközelebb találkozunk egy hónap múlva, februárban! És hozd magaddal Riskát is! Szia Csibe!
Cs: Sziasztok!

Ima

Ének: Pillangó, ha lehetnék..., Kicsiny kis fényemmel...

(Gyerekek álarcot kapnak, így az utolsó éneket mindenki álarcban énekl.)

Áldás

Február - A tizenkét éves Jézus

Lelkés: Köszöntés. Erős vár a mi Istenünk!
Az Atya, † Fiú, Szentlélek nevében! Ámen!

Zsoltár

Ima

Ének: Emeld fel a kezéd...

Cs: Sziasztok!

L: Szia Csibe!

Cs: Ismét elhoztam a barátomat, Riskát.

R: Sziasztok!

L: Szia Riska! Meggyógyultál? Mi volt a bajod?

Cs: Sokat volt kint a hidegben, nem öltözött fel rendesen, és ezért megfázott.

L: Ej, Csibe, én most Riskát kérdeztem. És különben is, Csibe, nem szabad árulkodni.

Cs: Én nem árulkodom, én csak mondtam, mert kérdezted.

L: De én Riskát kérdeztem. Ne félj, Riska, itt nem bánt téged senki. Ha Csibe szóhoz enged, akkor szívesen hallgatunk téged is.

R: Igen, beteg voltam. Belázasodtam, és sokat köhögtem.

L: Az nem jó, olyan rossz, amikor az ember beteg. Nem csinálhatja azt, amit szeretne. Nem találkozhat a barátaival. Vagy amikor esik a hó, nem mehet ki játszani, csak bentről figyelheti a hóesést...

Cs: Így van, nem is mehettem át hozzá, még a leckét is csak az ajtóban adhattam át.

L: Mi van veled ma, Csibe? Olyan kis izgága vagy.

Cs: Boldog vagyok, mert nem kellett egyedül jönnöm, és örülök neki, hogy újra itt lehetek.

L: Mi is örülünk, hogy itt vagy, de engedd szegény Riskát is szóhoz jutni. Nagyon szeretünk téged, de nem szabad bekiabálni, mindig meg kell várni, amíg a felnőttek befejezik a mondatot.

R: Így van!

Cs: Most miért vagy ilyen, Riska!? Többet nem is jöhetsz velem.

L: Csibe, nem szabad megsértődni.

Cs: Nem is sértődtem meg.

L: Hát, Csibe, ahogy ezt mondod, nem így hallom. Csibe, inkább mesélek neked Jézusról.

Cs: Ő is megsértődött?

L: Nem, Csibe, ő nem olyan. Viszont ő is volt gyermek. A Bibliában csak egyetlen történet van a gyermek Jézusról, most ezt fogom felolvasni nektek.

Cs: Rendben.

L: „Szülei évenként elmentek Jeruzsálembe a páska ünnepére. Amikor tizenkét éves lett, szintén felmentek Jeruzsálembe az ünnepi szokás szerint. Miután pedig elteltek az ünnepnapok, és hazafelé indultak, a gyermek Jézus ott maradt Jeruzsálemben. Szülei azonban ezt nem vették észre. Mivel azt hitték, hogy az útítársak között van, elmentek egy napi járóföldre, és csak akkor kezdték keresni a rokonok és az ismerősök között. De mivel nem találták, visszatértek Jeruzsálembe, és ott keresték tovább. Három nap múlva találták meg a templomban, amint a tanítómesterek körében ült, hallgatta és kérdezte őket, és mindenki, aki hallotta, csodálkozott értelmén és feleletein. Amikor szülei meglátták, megdöbbenek, anyja pedig így szól hozzá: Gyermekem, miért tetted ezt velünk? Íme, apád és én kétségbeesetten kerestünk téged. Ő pedig így válaszolt: Miért kerestetek engem? Nem tudátok, hogy az én Atyám házában kell lennem? Ők azonban a nekik adott választ nem értették. Jézus ezután elindult velük, elment Názáretbe, és engedelmeskedett nekik. Anyja mindezeket a szavakat megőrizte szívében, Jézus pedig gyarapodott bölcsességben, testben, Isten és emberek előtt való kedvességben.” (Lk 2,41–52)

Cs: Akkor itt most Jézus nem fogadott szót, ezt akarod mondani, erről akarsz mesélni?

L: Tudod, Csibe, elsőre úgy látszik, hogy Jézus engedetlen volt, mert nem ment a szüleivel haza. De ha jobban megfigyeljük, Jézus csak együtt akart lenni Istennel, az ő házában, a templomban volt, és az Isten dolgaival foglalkozott. Hiszen a tanítómesterek körében ült, és hallgatta, valamint kérdezte őket. Illetve ha megfigyeljük, amikor rátaláltak szülei, elindult velük, és engedelmeskedett nekik.

Cs: Értem.

L: Gyerekek, mint már mondtam, ez az egy történet szól a gyermek Jézusról. Próbáljuk meg összeszedni, mit is csinálhatott Jézus gyermekként. Ti mit csináltok?

L: Arra gondoltam, hogy egy kicsit mozogjatok is... Mindenki kapott tőlem egy lapot, amikor bejött a templomba, amin egy ábra van. Most az lesz a feladat, hogy azt kell eldöntenetek, hogy csak rátok jellemző, vagy Jézus korára is.

(A kinyomtatott lapokon a következő képek szerepelnek: templom, közös étkezés, olvasás, tévé, játszóház, nagymama, háztáji állatok etetése, X-box, bicikli, homokozó, iskola, épület-ház, barát, esküvő, futás stb.)

L: Két csoportot fogunk alkotni. Az egyik oldalra azok jöjjenek, ami csak ránk, mai modern gyerekekre jellemző, a másik helyre pedig azok jöjjenek, ami Jézusra és ránk is jellemző.

Kíváncsi vagyok, hogy fogunk-e olyan játékot, feladatot találni, ami közös.

Köszönöm, összeállt a kép.

Kinek lehetett érdekesebb a gyerekkora?

Szinte elmondható, hogy a számítástechnikai dolgokat kivéve teljesen egyforma, ő is ugyanúgy játszott, evett, esküvőre ment, barátai voltak, mint nekünk.

L: Ha nektek ennyi program, játék áll a rendelkezésetekre, akkor miért mondjátok azt sokszor, hogy unatkoztok? Pedig Jézus is boldog gyermek volt. Megvolt mindene, ami egy gyermeknek fontos, hogy boldog lehessen. Voltak szerető szülei, volt minden napra elegendő kenyér az asztalán, és biztosan voltak játszótársai. A mai nap fontos mondanivalója, hogy legyünk mindig engedelmesek szüleinknek, és adjunk értük hálát!

L: Csibe, itt vagy még?

Cs: Igen, most már én sem fogok megsértődni. Bocsánat! Szeretem Riskát, ő a legjobb barátom, és remélem, ő sem haragszik rám.

R: Nem, nem!

L: Akkor, Csibe, nehogy összevesszetek az úton, vigyázzatok magatokra, és a következő alkalomra is szeretettel várunk benneteket, ahol már a nagyheti eseményekről lesz szó. Lesz következő alkalommal egy meglepetésem nektek, mindenképpen gyertek el!

Cs: Megígérjük, igyekszünk eljönni. Sziasztok!

L: Szia Csibe! Szia Riska!

CS, R: Sziasztok!

Március – Húsvét

L: Az Atya, † Fiú, Szentlélek nevében. Ámen.

Szeretettel köszöntelek benneteket... stb.

Kezdjük el a mai napon a múlt héten megtanult énekkel.

Zsoltár

Íma

Ének: Emeld fel a kezed...

Cs: Sziasztok!

L: Szia Csibe, de régen láttalak. Hogy vagy?

Cs: Köszönöm jól, és ismét elhívtam magammal Riskát is.

R: Sziasztok!

L: Szia Riska! Remélem, Csibe, most nem leszel olyan izgága és eleven, mint egy hónapja.

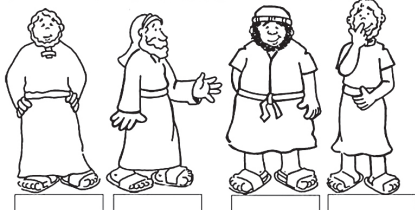
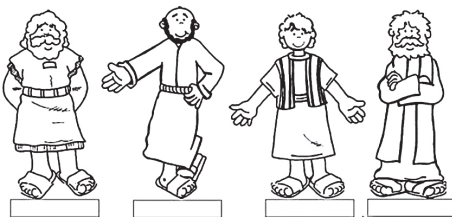
Cs: Igyekszem nagyon, bár én múltkor is jól akartam viselkedni.

L: Rendben, Csibe.

Cs: Ma miről fogsz nekünk mesélni?

L: Először, gyerekek, hadd kérdezzek meg benneteket: ki tudja megmondani, hogy most milyen időben vagyunk? (*Böjtbten.*) Mire készülünk most? (*Húsvétra.*) Mit ünneplünk húsvétkor? (*Jézus feltámadását.*)

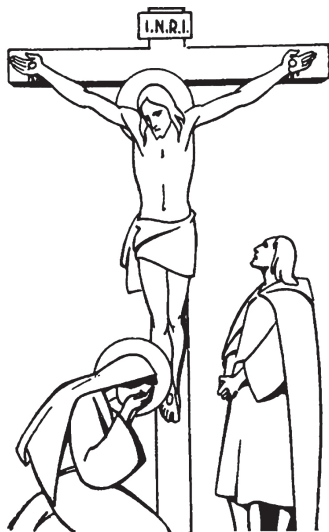
Gyerekek, akkor ismét a segítségéteket szeretném kérni. Meséljük el együtt Csibének és Riskának, hogy mi is történt Jézussal húsvétkor, illetve az azt megelőző héten, amit nagyhétnek is szoktunk nevezni.

<http://hittanora.blogspot.hu>

<http://gyermekoldal.lapunk.hu>

<http://www.plebanihivatal.roszkenet.hu>

A tizenkét tanítvány kiosztása: Péter, András, Jakab, János, Fülöp, Bertalan, Tamás, Máté, Jakab, Simon, Taddeus és Júdás. (Minden alkalommal, amikor halljátok azt, hogy „tanítványok”, emeljétek fel a bábukat)

Virágvasárnap (kép): A tanítványok hoznak egy szamarat Jézusnak, amit ott és úgy találnak, ahogyan megmondta nekik, aminek a hátán bevonul Jeruzsálembe. A tömeg pálmaágakkal és felsóruhájuk leterítésével köszöntik Jézust, és hangosan kiabálják, hogy „Hozsánna”, így ismerik el Jézus messiás voltát.

Nagycsütörtökön (kép) Jézus tanítványaival megünnepli a páskavacsorát, amelyen visszaemlékeznek az Egyiptomból való szabadulásra. Az étkezés elején Jézus megmossa a tanítványai lábát. Étkezés közben felfedi az áruló, Júdás kilétét. A vacsora végén Jézus új értelmet ad a páskavacsorának, amikor is a kenyérben és a borban saját magát adja értünk, bűneink bocsánatára. Ezt hívjuk úrvacsorának.

A tanítványokkal zsoltárt énekelve megy ki a **Gecsemáné-kertbe (kép)**, ahol fájdalmas imába kezd, ez az ő haláltusája. Ekkor történik elárulása és elfogatása is.

Nagy pénteken (kép) Jézus többször is kihallgatják a nagytanács előtt, hamis vádakkal elítélik, de halálos ítéletet nem adhattak. Ezért Pilátus elé viszik, de ő nem találta bűnösnek. Megkorbácsoltatta, és el akarta bocsátani, de a nép Jézus halálát akarta, és azt kiabálta, hogy „Feszítsd meg!”. Pilátus újabb kísérletet tesz Jézus megmentéséért, és felajánlja a népnek, hogy Jézust bocsássa szabadon vagy Barabást, a rabló gonosztevőt. A nép Barabást választotta, így kénytelen volt engedni a nép nyomásának, mert attól tartott, hogy ha nem teljesíti kérésüket, fel fognak lázadni ellene. Ezt követően Jézusnak magának kell cipelnie a keresztfét a Koponyák hegyére, a Golgotára, ahol két másik fogollyal keresztre feszítik. Jézus holttestét egy jómódú ember, arimátiai József új sírboltjába helyezik el, közvetlenül a szombat kezdete előtt.

Húsvét vasárnap (kép) Jézus feltámadásának hírét korán reggel egy angyal közli az asszonyokkal az üres sírnál ezekkel a szavakkal: *„Miért keresitek a holtak között az élő? Nincsen itt, hanem feltámadt. Emlékezzetek vissza: megmondta nektek még Galileában, hogy az Emberfiának bűnös emberek kezébe kell adatnia és megfeszíttetnie, de a harmadik napon fel kell támadnia.”* (Lk 24,5b–7) Ezek után Jézus többeknek megjelenik: a magdalai Máriának, Péternek, két tanítványá-

nak az emmausi úton, és a nap folyamán minden tanítványának Tamás kivételével, de nyolc nap múlva neki is megjelent. Ezért húsvétkor Jézus feltámadását ünnepeljük.

Cs: Jaj, már megint összekavarodtam egy kicsit.

L: Mit nem értesz?

Cs: Nem is tudtam, hogy a húsvét Jézus feltámadása, nálunk ez egészen másról szól.

L: Most, Csibe, először van az, hogy én nem értelek téged.

Cs: Nálunk a húsvét a legnagyobb munka az ólban.

L: Ekkor van a nagytakarítás? Mindenütt nagytakarítás, főzés van ilyenkor, és utána együtt ünnepel a család!

Cs: Az is van nálunk, de húsvét előtt várja a gazdánk a legtöbb tojást. Anya alig ér rá velünk foglalkozni. A gazda meg mindig csak mondja, amikor bejön, hogy jó sok tojást tojzatok! Minden nap jön egy nagy furgon, és elszállítja a rengeteg tojást tőlünk.

L: Értelek, Csibe. Ez akkor nálatok a csúcsforgalom. Tudod, mit jelképez a húsvéti tojás? Maga a tojás a legrégebb húsvéti eledelek egyike, az életnek, az újjászületésnek a jelképe. Amint a tojásból új élet kel, úgy támad föl Krisztus is sírjából az emberek megváltására.

Cs: Most elgondolkodtam... Akkor nehéz lehetett ennek a Jézusnak. Mindig csak róla mesélsz itt nekünk, mindig csak szépet és jót mesélsz róla, és közben szegénnyel milyen csúfosan elbántak. Pedig ő semmi rosszat nem tett. Nem érdemelt ilyen csúfos halált. Ha jól értelmezem, akkor húsvétkor Jézust ünnepeljük, először szomorúak vagyunk nagypénteken, hogy meghalt, aztán ünnepeljük azt, hogy feltámadt, és közben finom, tőlünk, de csakis tőlünk származó tojást esztek hozzá! És milyen jó, hogy egy kicsit mi is kapcsolódunk az ünnephez! Most már értem! De ugye, jól értem?

L: Hát ezt olyan csibésen, de jól elmagyaráztad nekünk.

Cs: Az én kicsi fejembe ma éppen ennyi fért bele, úgyhogy megyek is, hogy ezt otthon el is meséljem.

L: Siess, de egy hónap múlva ismét várunk vissza benneteket! Riska, ma olyan szótlan vagy?

R: Elgondolkodtam, Csibének olyan jó, mert ő is egy kicsit részese az ünnepnek. Az én mamám tejet ad, de az akkor nem kapcsolódik húsvéhoz?

L: Riska, ne butáskodj, rátok is, Boci mamára is ugyanolyan szük-

ség van, mint Kotkoda asszonyságra. Húsvétkor nemcsak igazi tojást eszünk, hanem a gyerekek nagyon szeretik a csokitojást is, amihez sok-sok tejre van szükség. Ugye, gyerekek, szeretitek a csokitojást?

Gy: Igen!

L: Látod, Riska, ti is ugyanolyan fontosak vagytok, mint Csibéék családjá.

Cs: Látod, Riska, nem szabad búslakodni! Gyere, inkább siessünk haza, és segítsünk a szüleinknek, mert akkor Jézus nagyon boldog lesz!

R: Rendben, menjünk, sziasztok!

L: Szia Csibe, szia Riska! Ne feledjétek, hogy egy hónap múlva megint találkozunk, akkor ismét várlak benneteket! Sziasztok!

Április – A tékozló fiú

L: Az Atya, † Fiú, Szentlélek nevében. Ámen.

Szeretettel köszöntelek benneteket... stb.

Kezdjük el a mai napon a múlt héten megtanult énekkel:

Ének: Emeld fel a kezéd...

Cs: Sziasztok!

L: Szia Csibe!

Cs: Elmeséltem otthon mindent, amit itt hallottam a múlt alkalmon húsvétról, Jézus haláláról és feltámadásáról. És elkísértem Riskát, hogy elmondjam Boci néninek, hogy a gyerekek nagyon szeretik a csokitojást, úgyhogy rájuk is nagy szükség van.

L: Ej, Csibe, te aztán tényleg nem felejtetted el a dolgokat!

Cs: Igyekeztem.

L: És Riskát hol hagytad?

Cs: Mindjárt jön, csak annyira izgatott voltam, hogy elmeséljem nektek ezt a sok mindent, így előrefutottam, szerintem mindjárt jön ő is.

R: Sziasztok!

L: Szia Riska! Jó, hogy ideértél te is. Ahogy látom, Csibe ma sem bír magával. De azért hazafele együtt menjetez majd, és Csibe, várd meg Riskát is!

Cs: Rendben. Ma is várom már nagyon, hogy miről fogsz mesélni. Milyen történetet hoztál ma nekünk? Hiszen Jézus megszületett, aztán meghalt. Akkor róla már nem is lehet mesélni.

L: Jézus meghalt, de fel is támadt, de most csak közvetve fogok Jézusról mesélni. Egy példázatot hoztam nektek, amit Jézus mondott el. Most egy apáról fogok nektek mesélni, akinek két fia volt.

Cs: De mi az, hogy közvetve?

L: A jószágos apa, a mennyei atyánkat jelképezi, így értettem a közvetve szót. De most előljáróban ennyit mesélek, hallgaszuk meg a történetet.

Felolvasom a történetet, majd kiosztok lapokat. Itt van egy tábla, erre próbáljuk meg a kiosztott lapokat szépen sorban felragasztani, aztán újra elmesélem a történetet.

(Ehhez a faladathoz Stift Zoltán: *A tékozló fiú* című könyvének az ábrái használjuk – 16 kép.)

„Azután így folytatta: Egy embernek volt két fia. A fiatalabb ezt mondta az apjának: *Atyám, add ki nekem a vagyon rám eső részét! Ő pedig megosztotta közöttük a vagyont. Néhány nap múlva a fiatalabb fiú összeszedett mindent, elköltözött egy távoli vidékre, és ott eltékozlta a vagyonát, mert kicsapongó életet élt. Miután elköltötte mindenét, nagy éhínség támadt azon a vidéken, úgyhogy nélkülözni kezdett. Ekkor elment, és elszegődött annak a vidéknek egyik polgárához, aki kiküldte őt a földjeire disznókat legeltetni. Ő pedig szívesen jóllakott volna akár azzal az eleséggel is, amit a disznók ettek, de senki sem adott neki. Ekkor magába szállt, és ezt mondta: Az én apámnak hány bérese bővelkedik kenyérben, én pedig itt éhen halok! Útra kelek, elmegyek apámhoz, és azt mondom neki: Atyám, vétkeztem az ég ellen és teellened. Nem vagyok többé méltó arra, hogy fiadnak nevezzenek, tégy engem olyan ná, mint béreseid közül egy. És útra kelve el is ment az apjához. Még távol volt, amikor apja meglátta őt, megszánta, elébe futott, nyakába borult, és megcsókolta őt. A fiú ekkor így szólott hozzá: Atyám, vétkeztem az ég ellen és teellened, és nem vagyok méltó arra, hogy fiadnak nevezzenek. Az apa viszont ezt mondta szolgáinak: Hozzátok ki hamar a legszebb ruhát, és adjátok rá, húzzatok gyűrűt az ujjára és sarut a lábára!*

Hozzátok a hízott borjút, és vágjátok le! Együnk, és vigadjunk, mert ez az én fiam meghalt és feltámadott, elveszett és megtaláltatott. És vigadozni kezdtek. Az idősebb fiú pedig a mezőn volt, és amikor hazajövet közeledett a házhoz, hallotta a zenét és a táncot. Előhívott egy szolgát, és megtudakolta tőle, hogy mi történt. A szolga így felelt: A testvéred jött meg, és apád levágatta a hízott borjút, mivel egészségben visszakapta őt. Ekkor az megharagudott, és nem akart bemenni. De az apja kijött, és kérlelte őt. Ő azonban ezt mondta az apjának: Látod, hány esztendeje szolgálok neked, soha nem szegtem meg parancsodat, de te sohasem adtál nekem még egy kecskegidát sem, hogy mulathassak barátaimmal. Amikor pedig megjött ez a te fiad, aki parázna nőkkel tékozolta el vagytonodat, levágattad neki a hízott borjút. Ő azonban ezt mondta neki: Fiam, te mindig velem vagy, és mindenem a tied. Vigadnod és örülnöd kellene, hogy ez a te testvéred meghalt és feltámadott, elveszett és megtaláltatott.” (Lk 15,11–32)

Cs: Most itt ez a szerető apa olyan, mint a mi mennyei Atyánk.

L: Igen, Csibe!

Cs: De hát akkor én is lehetek rossz, izgága, nyugtalan, szemtelen, hangerős, úgymint megbocsát.

L: Hát, Csibe, rosszul közelítéd meg a történetet. Nem arról szól a történet, hogy nyugodtan lehetünk rosszak, mert Isten majd úgy is megbocsát, hiszen ez a dolga. Hanem a történet a *változásról* szól, ami a kisebbik fiú életében többször meg is történik. Először is akkor változott meg a fiatalabbik fiú, amikor el akart menni otthonról, hogy világot lásson, távol az apjától. Minden megváltozott. Ő döntötte el, mit csináljon, mikor keljen fel, mire költse el a pénzét. Majd aztán változás állt be, amikor elfogyott a pénze. Egyedül maradt, éhezett, a lehető legmélyebbre süllyedt. A harmadik nagy változás akkor történik, amikor magába száll, másképpen látja a világot, önmagát és mindenekelőtt az apját. És a *változások csúcsa* az, amikor hazatér, és ölelő karok várják, minden más lesz.

Cs: Hát erre én nem is gondoltam! Tehát a változás lényege, hogy hogyan találom meg a szerető és kegyelmes Istent?

L: Igen, Csibe!

Cs: Értem, és ha megtalálom, akkor gondolkodásomban másképpen fogom látni Istent, saját magamat és barátaimat. Riska felé is kedve-

sebb leszek, meg anyukám felé, meg a rengetem tesóm felé. Pedig képzeld, sok türelem kell hozzájuk. Most húsvétkor születtek!

L: Születtek testvéreid?

Cs: Igen, most három hetesek. Nagyon aranyosak, de állandóan csipognak. Nem hagynak aludni se.

L: Most akkor, Csibe, az a feladatod, hogy türelmesebb legyél, és segíts anyukádnak, hisz neki sem lehet könnyű a sok kistesóval.

Cs: Futok, haza és segítek is. Most kiveszem én is a részem, elmegyek velük sétálni, amíg anyukám megcsinálja az ebédet, és a nagyobbakkal meg nem fogok veszekedni.

L: Csibe, azt hiszem megértetted a lényegét! Nagyon örülök neki.

Törekedjetek rá, hogy direkt nem lesztek rosszak. És ígérd meg nekem, hogy Riskát megvárod az úton.

R: Kérlek, várj meg, beszéljünk.

Cs: Igen, megígérem. Gyere, Riska, induljunk.

Cs, R: Sziasztok!

L, Gy: Sziasztok!

Május - Püünkösd

L: Az Atya, † Fiú, Szentlélek nevében. Ámen.

Szeretettel köszöntelek benneteket... stb.

Kezdjük el a mai napon a múlt héten megtanult énekkel:

Ének: Mindnyájan együtt dicsérjük Istenünket...

Cs: Sziasztok!

L: Szia Csibe! Ilyen szép reggelen, de jó, hogy újra látlak! Most már tényleg itt a jó idő!

Cs: Mi is már nagyon vártuk. Anyukám így többet enged ki, olyan sok játék van kint. Éppen ezért Riska ma sajnos nem tudott eljönni, mivel már megjött a jó idő, kimentek Boci mamával a rétre legelni.

L: A gyerekek is nagyon szeretnek kint lenni. Gyerekek, mivel szoktatok kint játszani?

Gy: Bicikli, homokozó... stb.

L: Igen, nagyon sok minden van, ami kintre nagyon jó játék. És most, hogy már megérkezett a jó idő, nagyon sokan kimennek a tavakra, folyókhoz pecázni. Ki szeret közületek pecázni, horgászni? Vagy kinek

az apukája szokott horgászni? (Ha nem válaszolnak, akkor mondom azt, hogy én ismerek valakit, aki viszont nagyon szeret.)

L: Gyerekek, ismertek olyan meséket, amiben hal van?

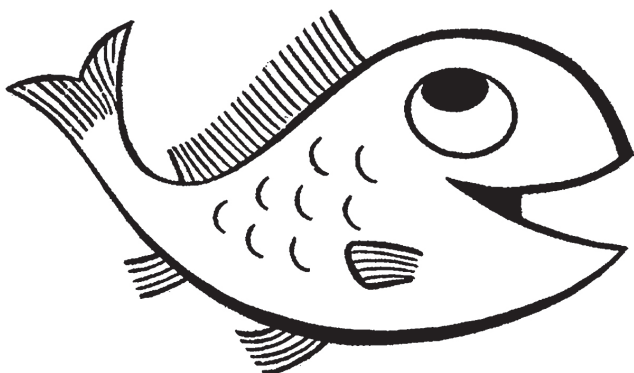
Gy: Némó nyomában, Szenilla nyomában, Cápamese, A kishableány, A nagy ho-ho-ho horgász!

L: Ezek mind nagyon jó válaszok!

Cs: Huhh, én ezeket nem is ismerem.

L: Hát, Csibe, ha nyáron lesz majd időd, nézd meg őket, nagyon jó-pofa mesék.

L: Mesélek Jézusról és a tanítványokról egy történetet, amiben szintén fognak horgászni, pontosabban: halászni. Mindenki kap egy halacskát. Az a kérésem, hogy amikor először engedi Péter a hálót a tengerbe, akkor még ne dobjátok bele a kapott kis halfigurát, hanem csak akkor, amikor Jézus kérésére újra kivetik a tanítványok a hálóikat.

(forrás: http://rajzfilm.network.hu/kepek/kifestok_2/kifestohal)

„Ezután ismét megjelent Jézus a tanítványoknak a Tibériás-tengernél. Így jelent meg: együtt voltak Simon Péter és Tamás, akit Ikernek hívtak, Nátánaél a galileai Kánából meg Zebedeus fiai és a tanítványok közül még kettő. Simon Péter így szólt hozzájuk: Elmegyek halászni. Ők erre ezt mondták: Mi is elmegyünk veled. Elindultak, és beszálltak a hajóba, de azon az éjszakán semmit sem fogtak. Amikor már reggel lett, megállt Jézus a parton, a tanítványok azonban nem tudták, hogy Jézus az. Jézus megkérdezte tőlük: Fiaim, nincs valami ennivalótok? Így válaszoltak neki: Nincs. Ő pedig ezt mondta nekik: Vessétek ki a hálót a hajó jobb

oldalán, és találtak. Kivetették tehát, de kivonni már nem tudták a rengeteg hal miatt. Ekkor odaszólt Péterhez az a tanítvány, akit Jézus szeretett: Az Úr az! Amikor Simon Péter meghallotta, hogy az Úr az, magára vette felsőruháját, mert mezítelen volt, és belevetette magát a tengerbe. A többi tanítvány pedig a hajóval jött, mert nem voltak messze a parttól, csak mintegy kétszáz könyöknyire, és kivonták a hálót a halakkal. Amint kiszálltak a partra, paraszat láttak ott, rajta halat és még kenyeret is. Jézus így szólt hozzájuk: Hozzatok a most fogott halakból! Simon Péter beszállt, és kivonta a partra a hálót, amely tele volt nagy halakkal, szám szerint százötvenhárommal; és bár ilyen sok volt, nem szakadt el a háló. Jézus ezt mondta nekik: Jöjjetek, egyetek! A tanítványok közül azonban senki sem merte őt megkérdezni: Ki vagy te? Tudták ugyanis, hogy az Úr ő. Jézus tehát odament, vette a kenyeret, és odaadta nekik, ugyanúgy a halat is. Ez már a harmadik alkalom volt, hogy Jézus megjelent a tanítványoknak, miután feltámadt a halottak közül.” (Jn 21,1–14)

Cs: Hát ennyire ügyetlenek voltak a tanítványok, hogy egész éjszaka egy szem halat sem fogtak? Biztos nem értettek hozzá!

L: Pedig, Csibe, képzeld, Péter és még néhány tanítvány nagyon is értett a halászathoz, hiszen halászok voltak. Pontosan tudták, hogy mikor kell halászni és hogyan. Tudták, hogy este kell a hálókat kivetni, mert akkor a halak magasabban vannak, és könnyebb őket kifogni.

Cs: És ezek ellenére nem fogtak semmit, de miért? Hát, ezt nagyon nem értem... De Jézus szavára meg miért lett tele a háló, hiszen akkor nappal volt? Azt mondtad, este lehet jobban halat fogni.

L: Jézus példát szeretett volna mutatni a tanítványainak, hogy nélküle nem fognak sikerülni a dolgok. Húsvét után vagyunk, a tanítványok találkoztak a feltámadt Jézussal, de nem tudták igazán, hogy most mit is kezdjenek ezzel a helyzettel. Ezért visszatértek eredeti foglalkozásukhoz, a halászathoz. De Jézus nélkül végezték a munkájukat, magyarán nem azt, amit a mesterük szánt volna nekik. Viszont amikor találkoztak újra Jézussal, és azt cselekedték, amit ő mondott nekik, mindjárt sikeres volt a halfogás.

Cs: Azt hiszem, értem! És később már jó halászok lettek?

L: Hát, mondhatni, hogy igen. Bár már nem halakat fogtak ki a vízből, hanem emberhalászok lettek. Embereket vezettek Jézushoz, emberekkel ismertették meg Jézus tanítását. És mindez, hogy a tanítvá-

nyok emberhalászok lettek, az első pünkösddel kezdődött el. Azóta van egyház, és az egyház tagjai azok, akik hisznek Jézus Krisztusban.

Cs: Hú, ez nagyon izgi! Na jó, de Jézus tanítványai már rég nem élnek. Hogy-hogy létezik még az egyház?

L: Tudod, Csibe, Jézus nem csak Pétert bízta meg az emberhalászattal, hanem mindannyiunkat, akik hallottunk róla és hiszünk benne. Ezért van még mindig az egyház is, azért van még ma is istentisztelet.

Cs: Akkor nekem is van feladatom.

L: Igen, Csibe. Mindnyájunknak az a feladata, hogy amit itt ma hallottatok, azt adjátok tovább társaitoknak, barátaitoknak, és hívogatókat őket bátran a templomba és ide, a mocorgó istentiszteletre.

Cs: Akkor a következő alkalomra el fogom hívni Riska barátomat!

L: Az nagyon jó lesz, nagyon hiányzott nekünk, ugye, gyerekek?

Cs: Rendben, szólok neki, most pedig indulnom kell!

L: Rendben. Szia Csibe!

Cs: Sziasztok!

Június – Tanévzárás, tábornytás

L: Az Atya, † Fiú, Szentlélek nevében. Ámen.

Szeretettel köszöntelek benneteket... stb.

Kezdjük el a mai napon a múlt héten megtanult énekkel:

Ének: Mindnyájan együtt dicsérjük Istenünket...

L: Sziasztok!

Cs: Sziasztok, jajj de sokan vagytok!

L: Hol van Riska?

R: Sziasztok, itt vagytok!

L: Szia Riska, azt hittem már, ma se tudsz jönni.

Cs: De miért vagytok ilyen sokan, erre nem is válaszoltál!

L: Jaj, bocsánat! Csibe, ma azért vagyunk sokan, mert ma adunk hálát az elmúlt tanévért, ma zárjuk le azt.

Cs: Azért jöttek ide, hogy ezt megünnepeljék?

L: Igen, Csibe azért is, illetve azért jöttek ide ennyien, mert a mai nappal elkezdjük a hittantábort.

Cs: Mi az a hittantábor?

L: A hittantábor az, amikor a gyerekek szüleik nélkül velünk tölte-

nek pár napot, éneklünk, játszunk, fürdünk, barkácsolunk, lovagolunk, kenuzunk. Csupa olyan dolgot csinálunk, amit az iskola mellett nem tudunk csinálni, így egész nap csak játszunk. De a játék mellett még Jézusra is figyelünk.

Cs: Én is csatlakozhatok hozzátok?

L: Gyerekek, mit szólnátok hozzá, ha Csibe és Riska is velünk lenne?

Gy: Igen... stb.

L: Akkor, amint hallottátok, szeretettel várunk benneteket. Minden nap áhítattal kezdjük a napot, akkor szívesen látunk itt a templomban.

Cs: Jaj de jó! Azt hiszem, este nem nagyon fogok aludni az izgalomtól. Riska te nem vagy izgatott?

R: De, én is nagyon várom a holnapi napot.

Cs: Ma milyen történetet hoztál nekünk?

L: Ma a jó pásztorról fogok beszélni.

Cs: Én azt hittem, Jézusról fogsz beszélni. Ki az a jó pásztor?

L: Hát ki a mi jó pásztorunk? Gyerekek, segítsünk Csibének! (Válasz: Jézus.)

Cs: Akkor gyorsan meséld nekünk erről a jó pásztorról, már kíváncsi vagyok rá.

L: „A vámszedők és a bűnösök mindnyájan Jézushoz igyekeztek, hogy hallgassák őt. A farizeusok és az írástudók pedig így zúgolódtak: Ez bűnösöket fogad magához, és együtt eszik velük. Ő ezt a példázatot mondta nekik: Ha valakinek közületek száz juha van, és elveszít közülük egyet, vajon nem hagyja-e ott a kilencvenkilencet a pusztában, és nem megy-e addig az elveszett után, amíg meg nem találja? És ha megtalálta, felveszi a vállára örömeiben, hazamegy, összehívja barátait és szomszédait, majd így szól hozzájuk: Örüljetek velem, mert megtaláltam az elveszett juhomat. Mondom nektek, hogy ugyanígy egyetlen megtérő bűnös miatt nagyobb öröm lesz a mennyben, mint kilencvenkilenc igaz miatt, akiknek nincs szüksége megtérésre.” (Lk 15,1-7)

Cs: És ezt most hogy kapcsolódik ide? Valaki el fog tűnni?

L: Nem, Csibe, reméljük, most nem lesz ilyen.

Cs: Akkor miért meséltél róla?

L: Ezt most kétféleképpen is elmagyarázhatom neked. Itt vagyunk most a tanévzárón. Minden tanárnak az volt a feladata, hogy a tanév során a gyerekeket a saját tantárgyainak leckéit megtanítsa. Ki mate-

kot, ki angolt, fizikát, történelmet stb. De a tanár hiába halad a tananyaggal, ha valaki lemarad. Betegség és egyéb okok miatt. A tanárok óráról órára nézik, ki hogyan halad, aki lemaradt, „eltévedt” az anyagban, azt segítette. Akár külön elmagyarázta nekik.

Cs: Úh, már értem. Nem hagyott hátra senkit, valami ilyesmi, ugye?

L: Igen, mert nem csak az volt a fontos, hogy a tananyagot leadja, ami a tanmenetben elő van írva, hanem figyelt arra a tanulóra is, aki lemaradt, nem értette az anyagot, hozzáfordult és segített neki. Nem volt előítélettel iránta, hogy biztos azért maradt le a tananyagban, mert nincsen annyi sütnivalója. A tanár számára fontos volt, hogy az az egy is megértse a tananyagot.

Cs: És mi a másik történet?

L: Most itt leszünk a táborban, ha 100 gyereket viszünk el a strandra, nem hozhatunk haza csak 99-et. Nekünk itt mindenki ugyanolyan fontos. Ha egy gyerkőc eltűnne, akkor meg kell a 99-nek várnia, míg az az egy megkerül.

Cs: És volt már ilyen?

L: Hát képzeld el, volt. Két éve Sárváron az egyik nagymama mindenkit figyelt, mindenkit számon tartott, de pont a saját unokája tűnt el a szeme elől.

Cs: És mit csinált, megijedt?

L: Hát persze, Csibe, hogy megijedt, de nem leült, hogy jaj, mit csináljak, hanem gyorsan nekiállt megkeresni, és nem csak ő, hanem mindenki.

Cs: Akkor azt akarod mondani, hogy figyeljünk egymásra, figyeljünk Jézusra. Illetve, hogy Jézus a jó pásztor, aki figyel ránk, és utánunk jön, ha eltévednénk, mert fontosak vagyunk a számára.

L: Igen, fontos az, hogy együtt maradjunk. Ne kóricáljunk el, de fontos az is, hogy ne csak észre vegyük, ha valaki hiányzik, hanem te gyünk is érte valamit.

Cs: Gyorsan meg is kell keresni, ugye?

L: Igen, mint ahogy Jézus tette. Jézus azt szeretné, ha az általa kijelölt úton mennénk, de bizodalunk van, hogyha el is tévedünk, ő nem hagy magunkra, értünk jön, utánunk jön.

Cs: Akkor most egy hétig itt végig buli lesz, ugye?

L: Igen, Csibe, jól érezzük magunkat, viszont bizonyos szabályokat azért be kell tartanunk. Vigyáznunk kell egymásra. Ha valakinek va-

lami baja van, akkor szólni kell, hogy azt a problémát meg tudjuk oldani. De most előljáróban csak ennyit. Minden napnak meg lesz a sajátossága, de azt majd el is fogjuk mondani az adott napon.

Cs: Értem, most sietünk haza, és megpróbálunk megint eljönni hozzátok. És szívesen jövök, remélem, az anyukám el is enged.

L: Bízom benne, Csibe, mi nagyon várunk téged is és Riskát is.

R: Ha lesz finom friss tej, akkor tuti jövök!

L: Neked biztosan fogunk félretenni!

Cs, R: Akkor holnap találkozunk!

L: Szia Csibe, szia Riska!

CS, R: Sziasztok!

Énekek

PILLANGÓ, HA LEHETNÉK

(Róma. S:16)

Pil - lan - gó, ha le - het - nék, tán - col - nék, míg rü - pít a szél, s ha
5 én len - nék a ci - ne - ge a fán, dal - lal Is - tent di - csér - ném. Vagy
9 kis hal - ként a tó fe - ne - kén, a bu - bo - ré - kot vi - gan e - re - get - ném; de
13 gyer - me - ked let - tem, kö - szö - nöm, Is - te - nem én. Ad - tál
17 szí - vet nekem, éshogy tisz - ta le - gyen, Te ad - tad Jé - zu - som, hogy ve - lem le - gyen. Te
21 gyer - me - ked let - tem, kö - szö - nöm, Is - te - nem én. Ad - tál

2. Megfújnam a trombitát, ha én lennék a kis elefánt.
S ha úgy élnék, mint kenguru, ugrálnék a dombon át.
Ha én lennék a kis polip, vennék több pár kalucsnit.
De gyermeked lettem, köszönöm Istenem én.
Adtál szívét...

- Selymet szépet hordanék, ha egy kis hernyó lehetnék.
Krokodilként ha utaznék, nem sírnék, csak nevetnék.
Ha én lennék egy borzos barna bocs,
Számolnék, mert a medve mind okos.
De gyermeked lettem, köszönöm Istenem én.
Adtál szívet...

KICSINY KIS FÉNYEMMEL

Ki - csiny kis fé - nyem - mel vi - lá - gi - ta - ni fo - gok,
 ki - csiny kis fé - nyem - mel vi - lá - gi - ta - ni fo - gok.
 ki - csiny kis fé - nyem - mel vi - lá - gi - ta - ni fo - gok, ál - dom
 Őt, min - den - nap és min - den - hol.

- Elrejtsem-e fényemet? (Nem!) Világítani fogok! 3×
Áldom Őt minden nap és mindenhol!
- Sátán sem állíthat meg! (Nem!) Világítani fogok! 3×
Áldom Őt minden nap és mindenhol!
- Így teszek míg jézus jön! (Igen!) Világítani fogok! 3×
Áldom Őt minden nap és mindenhol!

EMELD FEL A KEZED

D G A D D G A D

E-meld fel a ke-zed, és áld-jad Őt, lás-sa meg a sze-med az Üd-vö-zi-tőt!

5 D G A D D G A D

Hall-ja meg a fü-led, mit mond ne-ked, moz-dítsd meg a lá-bad és járj Ve-le!

9 D A D A A⁷

Bal kéz, jobb kéz, e-meld a két ke - zed,

13 D A G A D

bal szem, jobb szem, lásd, az Úr kő-zel!

17 D A D A A⁷

Bal fül, jobb fül, halld meg az Ő sza - vát,

21 D A G A D

Bal láb, jobb láb, in-dulj, ne várj to - vább!

Baba-mama kör

LISZICZA SZILVIA

Az együttlét célja, hogy az édesanyák és gyermekeik feszültségmentes, oldott környezetben beszélhessék meg az ezen élethelyzetben felbukkanó problémáikat, kérdéseiket, legyenek azok hitbéli, nevelési, táplálkozási, illetve egyéb, ezen életszakaszban felmerülő nehézségek vagy éppen sikerek. Hívhatunk vendéget egy-egy témához, aki épp az adott területen dolgozik, így szakszerű válaszokat adhat a felmerülő kérdésekre.

Az alkalom egy húsz-harminc perces játékos foglalkozással kezdődik, mely egy bibliai történetet dolgoz fel a gyermekek életkorához igazodva sok-sok mondókával, dallal. Ezeket már a párhónapos csöppségek is élvezhetik egy-egy cirógatás, höcögtetés segítségével, s ha közben elbóbiskolnak vagy megéheznek, nyugodtan elvonulhatnak édesanyjukkal egy csendes sarokba. A lényeg az együttlétben van. Az ismétlések, a történetek keretbe rendezése állandó ritmust ad a foglalkozásnak, mely segít megtalálni a gyermekeknek az ismerős csatlakozási pontokat. Az elején még csak pár percre bevonható csecsemőből egy-két év alatt játékos segítőtárs válik.

430

Ajánlott témakörök

SZEPTEMBER

Torony a magas égig (1Móz 11,6–7) – Miért nem beszél még a gyerek?
–Kommunikáció kisgyermekkorban

OKTÓBER

Mária és Márta (Lk 10,41–42) – Elfáradtam, nem győzöm a munkát!
– Házimunka kezdőknek és haladóknak

NOVEMBER

Dávid legyőzi Góliátot (1Sám 17,47) – Kire ütött ez a gyerek? – Generációs konfliktusok a családban

DECEMBER

Karácsonyra készülünk (Lk 2,11–12) – Barkácsolás: mézeskalács készítése

JANUÁR

Vihar a tavon (Mt 8,25–26) – Anya, félek! – A szorongás jelei és kezelése

FEBRUÁR

Jónás, a kesergő (Jón 4,10–11) – Pfüj! Ez sem jó! – A válogatásról és egyéb étkezési szokásokról

MÁRCIUS

Látok! (Jn 9,2–3) – Miért pont mi? – Hétköznapi passió: betegség és fogyatékosság a családban

ÁPRILIS

Húsvétra készülünk (Jn 17,9–10) – Barkácsolás: tojásfestés, batikolás hagymahéjjal

MÁJUS

Dániel és az oroslánok (Dán 6,23–24) – Még kell! – Bemerészkedünk az okos kütyük oroslánbarlangjába

JÚNIUS

Nyárköszöntő (Jn 6,10–12) – Kirándulás és uzsonna a szabadban

A játékos foglalkozás menete

A játékos foglalkozás menete, ahogy a Deák téren tartottuk (ez természetesen csak ötletadó, mindenki saját ízlése szerint alakíthatja):

1. ÉNEKLÉS, KÖZÖS IMA A LELKÉSZ VEZETÉSÉVEL

Körben ülünk a szőnyegen.

Eszközök, mondókák

Nagy, puha pokróc, a gyerekeknek igény szerint egyszerű hangszerek

2. ÉRKEZÉS

Elmesélem, hogyan ébredtem: nyújtózkodom, ásítózom, ablakot nyitok, hallok harangokat.

Utánozzuk a nagy- és kisharangot. Eljátsszuk az időjárást: eső, szél, hó, napsütés – az aznapi időtől függően. Közben a napocska cirógasson, az esőcseppek dobogjanak, az ág reccsenjen, a hópihe csiklandozza az orrocskákat, a fuvallat borzolja a haját. Lehet napsugarat számolni, füvet rajzolni krétával (álló egyeneseket húzkodni a mondóka ritmusára).

Útközben mindenféle élőlényel találkozom, melyek az időjárásnak megfelelően elbújnak vagy előjönnek: békák, csigák, bárányok, malacok, gombák, tengelice, teknős, veréb.

A mondókákat el is lehet bábozni, a gyerekek nevét is bele lehet szőni, attól viccesebb, nagyon szeretik. Minden megtapogatható, megszagolható esetleg megkóstolható.

Eszközök, mondókák

Hogyan beszélnek a harangok? Így szól a nagyharang (énekek, mondókák): „Szólnak a harangok a toronyban...” – „Fújja a szél a fákat...” – „Ess eső, essél!” – „Csipp, csepp, csepereg...” – „Süss fel, nap...” – „Egyre jobban tűz a nap...” – „De meleg a nyár...” – „Aki fázik, vacogjon...” – „Ha-ha-ha havazik...” – „Fű, fű, fű...” – A békák beszéde – „Lassan jár a csiga-biga” – „Ha kint süt a nap...” – A bárány beszéde... – A malacok beszéde... – „Gomba, gomba...” – „Mit beszél a tengelice...” – „Kinn a parton a teknősbéka...” – „Esik a hó nagy csomóban...”

Eszközök: napocskabáb, felhő, ágak, esőcsináló hangja, játékkálatok (az adott játék-készletből kreatívan válogatva)

3. VONATOZÁS

„Megérkeztünk a baba-mamára. Indulhat a játék! Ma egy messzi tájra visz minket a vonat. Egy bibliai tájra!

Építsük fel az állomást!” (Mindenki ökölbe szorított kézzel építi az állomás köveit egymásra.)

„Négy fala van az épületnek, mind a négyet felépítjük.

Tető is kerül az épületre. Zsupptető!”

Kis székekből kirakjuk a vonatot is, választunk egy masinisztát és egy tárcsakezelőt, és mindenkit egyenként felveszünk a vonatra, kicsit vonatozunk, zakatolunk hegyen-völgyön, majd megérkezünk a bibliai történetünk színhelyére.

Eszközök, mondókák

„Kőre kő, kőre kő, és a házam egyre nő!” – „Zsipp-zsupp, kender-zsupp, háztetőre fel dobjuk!” – „Megy a gőzös lefelé, göndör füstje felfelé, vizet iszik, addig áll, míg a ... fel nem száll”, illetve mikor megérkeztünk: „míg mindenki ki nem száll.” – „S-sz, beh sok súly, meg sem mozdul...”

Eszközök: pici gyerek székek vagy párnák, tárcsa (fakanálból is lehet), vasutassapka

4. BIBLIAI TÖRTÉNET

(Az alkalomnak megfelelően változó rész.)

Torony a magas égis

„Hú, de meleg van itt! Nézzétek, mennyi ember gyűlt össze azon a dombon! Menjünk oda mi is! Vajon min ügyködnek?”

Dolgozhatnak a játékbabák is, de az is vicces, ha az anyukák a munkások a nagyobbacska gyerekekkel. Építkeznek, hordják a téglát, húzzák a falakat, tetőt építenek, kalapálnak, szekéren jönnek a többiek. (A „Sima út”-tal és a három kocsis höcöggetővel az egészen pici babákat is be lehet vonni a történetbe.) A melegben kalapot/sisakot húzhatnak („De meleg a nyár”), és lehetnek lusta munkások is az építkezésen („Lóg a lába, lóga...”).

A Mesélő Biblia Torony a magas égis történetét lehet eljátszani.

Eszközök, mondókák

Fakockák vagy egyéb, kisgyermeknek való építőkockák, játékdömper, homokozó lapát, vödörök, kis kalapácsok, csavarhúzó, védősisa-cok, babák vagy más figurák...

Mondókák, dalok: „De meleg a nyár...” – „Egy – megérett a meggy...” – „Lóg a lába, lóga...” – „Sima út, sima út...” – „Kicsi kocsi, három csa-csi...” – „Kőre kő...” – „Zsipp-zsupp...” – „Kip-kop, kalapács...”

5. VISSZATÉRÉS A BABA-MAMA KÖRRE

Visszaülünk a vonatra, és „Megy a gőzös lefelé” mondókával – az induláshoz hasonlóan – „hazavonatozunk”. A játékot közös imával zárjuk.

Indító gondolatok a beszélgetésekhez

Érdemes minden témánál a saját emlékeinkből kiindulni. Mi gyermekként milyenek voltunk, hogyan éreztünk, volt-e az adott helyzetre megoldás?

MIÉRT NEM BESZÉL MÉG A GYEREK? – KOMMUNIKÁCIÓ KISGYERMEKKORBAN

Nyugtalanító, ha gyermekünk a hároméves kor felé közeledve is csak néhány szót használ, ám gesztusokkal, mozdulatokkal mindent el tud magyarázni.

Hogyan alakul a gyermekek beszédfejlődése?

Valami komoly baj van, vagy csak később érik meg a beszédre?

Mi a különbség a megkésett beszédfejlődés és a beszédzavar (diszfázia) között?

Kihez fordulhatok segítségért?

ELFÁRADTAM, NEM GYŐZÖM A MUNKÁT... – HÁZIMUNKA KEZDŐKNEK ÉS HALADÓKNAK

Kedves Édesanyák! Panaszkodjatok! Mondjátok el, ami a szíveteket nyomja!

Kinek van otthon segítsége? Kinek nincs? Beosztható-e a házimunka? Konkrét helyzetek megbeszélése (pl. karácsony előtti takarítás, sütés-főzés, családi összejövetel megszervezése, lebonyolítása stb.).

KIRE ÜTÖTT EZ A GYEREK? – GENERÁCIÓS KONFLIKTUSOK A CSALÁDBAN

Mikor egy új jövevény érkezik a családba, a nagy öröm mellett kisebb-nagyobb konfliktusok is megjelennek az ifjú szülők és szülei között. Beszéljünk konkrét helyzetekről, amikor nem egyezett a véleményünk! Hogyan alakítható ki egészséges viszony a nagyszülők és szülők között? Mit engedhetnek meg a gyermeknek a nagyszülők és mit a szülők?

ANYA, FÉLEK! – A SZORONGÁS JELEI ÉS KEZELÉSE

A szorongás életünk része, motivál, jobb teljesítményre sarkall, alaposabbá, a túlzott szorongás azonban beteggé tesz. Ha a gyermek viselkedése hirtelen jelentősen megváltozik, étvágytalan, sokat sír, éjszakánként felriad, bepisil, akkor valami nyomasztja, fél.

Van-e olyan gyermekkori emlékünk, amikor mi magunk szorongtunk? Hogyan oldódott meg a probléma? Észrevesszük-e, ha fél a gyermekünk? Hogyan segíthetjük át a félelmeinket?

PFÚJ! EZ SEM JÓ! – A VÁLOGATÁSRÓL ÉS EGYÉB ÉTKEZÉSI SZOKÁSOKRÓL

Miért nem eszik a gyerek? Mennyit és mit kell ennie egy kisgyermeknek?

Hogyan csempészhető be az egészséges, „nem szeretem”-ételek a finom falatok közé?

Hogyan, mivel egyen a gyerek? Bevált recepteket csereberélhetünk, esetleg közösen elkészíthetünk pár könnyű, finom falatot, melyet aztán rögtön tesztelni is lehet.

MIÉRT PONT MI? – HÉTKÖZNAPI PASSIÓ: BETEGSÉG ÉS FOGYATÉKOSSÁG A CSALÁDBAN

Egy betegséggel, fogyatékossgal együtt élni nehéz, mindegy, hogy a család mely tagját érinti: emberpróbáló feladat. Hogyan lehet együtt élni egy betegséggel? Hogyan enyhíthető a család többi tagjára nehezedő súly? Mit tehetünk a lelki és testi kimerülés ellen?

MÉG KELL! – BEMERÉSZKEDÜNK AZ OKOS KÜTYÜK OROSZLÁNBARLANGJÁBA

Mindennapi életünk része az okostelefonok és tabletek.

A pszichológusok és logopédusok óva intenek a „kütyük” használatától kisgyermekkorban, mégis úton-útfélen találkozunk családokkal, ahol már az egész picit, másfél-két éves kisgyermek a tablet gombjait nyomogatják.

Milyen hatásai lehetnek ennek gyermekeinkre?

Milyen felhasználók vagyunk mi magunk?

Szüksége van gyermeküknek a képernyőkre?

Hogyan találhatjuk meg a helyes egyensúlyt?

Felhasznált irodalom

ARANY László – BENEDEK Elek – FERENCZI János – SZÜCS Kati 1984. *Icinke-picinke*.

Móra Könyvkiadó, Budapest.

GRYLLUS Vilmos 1998. *Dalok 2*. Treff Kiadó, Budapest.

GRYLLUS Vilmos 2007. *Dalok 3*. Treff Kiadó, Budapest.

HARTMAN, Bob 2009. *Mesélő Biblia*. Harmat Kiadó, Budapest.

J. KOVÁCS Judit (szerk.) 2009. *Kerekítő. Ölbeli játékok és mondókák*. Naphegy Kiadó, Budapest.

T. ASZÓDI Éva (szerk.) 2006. *Cini-cini muzsika*. Móra Könyvkiadó, Budapest.

HASZNOS KÖNYVEK ÉS WEBOLDALAK

BERG Judit 2014: *Meseleves*. Ecovit Kiadó, Budapest.

CZIEGLER Orsolya 2014. *Okos gyerekek, gyerekes felnőttek*. Saxum Kiadó, Budapest.

KÁLMÁN Zsófia 2004. *Bánatkő*. Bliss Alapítvány, Budapest.

PAYNE, Kim John 2013. *Egyszerűbb gyermekkor*. Kulcslyuk Kiadó, Budapest.

RANSCHBURG Jenő 2007. *Rögök az úton*. Saxum Kiadó, Budapest.

UGRAI-NAGY Tünde 2014. *Manókonyha*. Centrál Média csoport, Budapest.

VEKERDY Tamás 2011, *Érzelmi biztonságban*. Kulcslyuk Kiadó, Budapest.

www.varazsбетu.hu

www.izbolygo.hu

Elhívások – ifjúsági tábor tervezete

PETHŐ-UDVARDI ANDREA

1. Ideális körülmények helyett az elhívottak bátorsága

Lelkészként mindannyian ismerjük a táborszervezés ideális körülményeit – vagy legalábbis van róla elképzelésünk –: minimum 30-40 lelkes gyerek különböző korosztályból, önálló munkavégzésre képes, teológiailag meglapozott tudással rendelkező segítők, áldozatkész szülők, megfelelő anyagi háttér, alkalmas helyszín. Ám a körülmények nem mindig, sőt a legtöbb esetben nem ilyen mintaszerűek. Azoknak a szervezőknek, lelkészeknek, gyülekezeti munkatársaknak szeretnék segítséget nyújtani az alábbi tervezettel, akik közösségében legalább egy körülmény a felsoroltak közül nem megfelelő. És főként lelkésíteni szeretném azokat a lelkészeket, akik gyülekezetében egyik körülmény sem a legideálisabb, mégis fontosnak tartják, hogy hittanosaiknak lehetőséget nyújtsanak a keresztyén közösségi élmény megtapasztalására, maguk pedig élhessenek a gyülekezetépítés egyik legfontosabb lehetőségével, a családok megszólításával.

Az alábbiakban közölt programtervezet és ötletthalmaz tehát nem tökéletes körülmények között alkalmazható kizárólag, hanem bárhol megvalósítható lehet. Azaz akkor is érdemes belekezdeni a szervezésbe, ha 10-15 gyerek jelentkezésére lehet csak számítani, ha a lelkészen kívül várhatóan nem lesz állandó segítő a hét során, ha kicsi a tábori költségvetés.

Isten elhívottainak, a választott prófétáknak sem ideális helyzetben, befogadó tömeg előtt kellett Isten szavát tolmácsolniuk, mégis Isten igéje *„perzselő tűzzé vált szívükben, hiába erőlködtek, hogy magukban tartsák, nem volt rajta hatalmuk”* (Jer 20,9).

2. Előjáróban – tapasztalatok a tábor szervezéséről

Sok éves tábor szervezői és táborhely-üzemeltetői tapasztalataim alapján (természetesen másnak másfélék is lehetnek) úgy látom, manapság leginkább gyülekezeti, napközis táborok szervezésére van igény és lehetőség. A korábbi megyei szervezésű, tematikus vagy adott korosztályt megszólító táborok elsorvadtak, „ottalvós”, egész hetes helyett négy-öt napos, napközis táborok szervezése a gyakori, szülők és lelkészek egyaránt ezt támogatják. Kevés a gyülekezetközi összefogás, kevés a táborhelyet kereső csoport. Inkább mindenki igyekszik helyi szinten, saját segítőivel (ha vannak), napközis jelleggel, otthoni közegben megoldani a hittantáborát. Ez a tendencia nyilvánvalóan a nagyobb gyülekezeteknek kedvez, ahol nemcsak hittanos gyermek, hanem erőforrás (anyagi, humán) is több van. Így a kis (főként szórvány) gyülekezetek, akik nem tudják néhány érdeklődő hittanosukat bekapcsolni egy megyei (tehát belátható közelségben lévő) nagyobb táboros közösségbe, küszködnek, inkább a nehézségekkel találkoznak. Az elmúlt években újra elindultak az országos, tematikus táborok, ezekbe azonban éppen a kis gyülekezetekből, működő gyermek- és ifjúsági csoportok híján nehezebb bekapcsolódnia egy-egy érdeklődő hittanosnak. További nehézséget jelent a főként iskolai, de a települések vagy egyesületek által szervezett táborok tömege is. Nehéz tehát „versenyképesnek” maradni a hittantábornak akár az anyagiak, akár a programok színessége terén. Pozitív, lelkesítő példák természetesen vannak újraéledő megyei táborokról, több gyülekezet összefogásában szervezett közös alkalmakról és akár kerületi vagy országos, sokakat megmozgató tematikus táborozási lehetőségekről.

2.1. GYÜLEKEZETI TÁBOROK SZERVEZÉSÉNEK KIHÍVÁSAI

- Kis létszám: kis létszámú és ebből adódóan eltérő életkorú gyerekeknek nehezebb és kevésbé gazdaságos tábor szervezni.
- Szórványhelyzet: a kis gyülekezetek kevés hittanosa nem ismeri egymást, hiszen viszonylag távol laknak egymástól, más iskolába járnak, akár közigazgatásilag is másik megyéhez tartoznak. De hasonló lehet a helyzet egy nagyvárosi gyülekezetben is, ahol az evangélikus gyerekek szintén különböző iskolákba járnak. Így ezeknek a gyerekeknek egyetlen találkozási pontja a gyülekezet.

- Anyagi források hiánya: bár számos pályázati lehetőséggel élhetünk, mégis elkerülhetetlen bizonyos összegű tábordíj beszedése, ami a családokra több gyerek esetén nagy terhet róhat, illetve az iskolai szervezésű táborokkal e téren sem kelhetünk versenyre.
- Segítők hiánya: nem könnyű a nyári időszakban olyan elkötelezett segítőtket találni, akik vállalják a közös táborozást, programok lebonyolítását akár saját szabadidejük rovására is.
- Helyszín: egy tábor lebonyolításához megfelelő közösségi terek (étkező, társalgó, udvar) és vizesblokkok szükségesek, mindez nem biztos, hogy minden gyülekezetben rendelkezésre áll.
- Konkurencia: támogatott, olcsó táborozási lehetőségekkel nehéz versenyezni.

2.2. LEHETŐSÉGEK

- A kis létszámmal együtt jár a családiás közeg, könnyebben közösséggé formálódhat a csapat. A kis létszám előnye lehet még, hogy könnyű mozgatni a gyerekeket, egyszerűbb a kirándulások szervezése is.
- Adott program lebonyolítására hívhatunk segítőtket, akik bár nem vesznek részt a tábor életében, mégis bizonyos programokat önállóan megszerveznek, teljesen átveszik tőlünk a feladatokat. Ha nem is egész hétre, hanem egy-egy programra, fel lehet kérni a helyi közösségek vezetőit: védőnőt, tanítónőt, kántort, művészeket, kreatív foglalkozások bonyolításában járatos önkéntest, helytörténeti tudással rendelkező személyt, illetve bárkit a gyülekezetből: gazdálkodót, rendőrt, tűzoltót, orvost stb., aki érdekes területen dolgozik, megkérhetjük őket saját hivatásuk bemutatására, akár ellátogathatunk munkahelyükre.
- Vonjuk be célzottan a szülőket meghatározott keretek között! Ha adott napon, adott feladatra kérünk meg szülőket, könnyebben mondanak igent a megszólításra.
- Keressünk helyi, akár ingyenes programokat! Nem biztos, hogy minden gyermek ismeri a környezete kirándulóhelyeit, múzeuma-it, illetve közösen, a táboros csapattal elmenni a már ismert helyre más, mint egy családi kirándulás. A szülőktől is kérhetünk segítséget, ha olyan munkahelyen dolgoznak, amit érdemes felkeresni.

3. Elhívás történetek feldolgozása – napközis tábor

3.1. ÓRIMAGYARÓSDI ELHÍVÁSOK

A 2017-ben az Órimagyaródsi Evangélikus Egyházközség hittanosa-
inak szervezett tábor adta az ötletet és alapot e programtervezet el-
készítéséhez. A bevezetőben említett kihívásokkal mind szembesül-
tünk a szervezés során, ám a tábor mégis megvalósulhatott, hiszen
lehetőségeink messze meghaladták a felmerülő nehézségeket. A témá-
mákon és az áhítatok tartalmán, illetve a programok gyakorlati meg-
valósításán a szélesebb körű használhatóság miatt változtattam.

3.2. MEGJEGYZÉSEK A TÁBOR NAPIRENDJÉHEZ

Táblázat

Az ifjúsági tábor napirendje PDF változatban innen tölthető le: [https://
drive.google.com/open?id=1Hesjt1thqbpRpzC_1fJxyORbeWgIHXM1](https://drive.google.com/open?id=1Hesjt1thqbpRpzC_1fJxyORbeWgIHXM1)

Gyülekező

A 7.30 és 8.00 óra közötti gyülekező lehetőséget ad a munkába induló
szülőknél gyermekük azonnali elhelyezésére, azoknak a gyerekek-
nek pedig, akik megengedhetik maguknak, hogy később keljenek,
szintén elfogadható alternatívát jelent. Tapasztalatom szerint ritkán
indulnak el a gyermekek otthonról reggeli nélkül, ezért inkább közös
tízórait, mint reggelit javaslok. Erre külön is érdemes a szervezés so-
rán felhívni a figyelmet.

Interaktív hittan

A 8 órától 10 óráig tartó időszámban van lehetőség a lelki tartalom át-
adására. Soknak tűnhet ez az idő egy reggeli áhítat tartására, nem is
erről van szó. Interaktív hittannak neveztük ezt a blokkot, amely a
gyermekek aktivitására épít. Előnye éppen az, hogy mindenre van idő.
Kezdeként és akár ráhangolódásként sokat énekelhetünk, majd van
időnk a téma feldolgozására, játékokkal való elmélyítésére és alapos
körbejárására. A módszerek válogatásával elkerülhetjük, hogy a gyer-
mekek nagyon elfáradjanak, de szükség esetén természetesen szünet
is tartható. Akár kis mozgás, akár rövid torna, akár éneklés vagy csa-
patépítő játék beiktatása is segíti a figyelem újbóli elnyerését. Ha a
lelkészen kívül nincs segítő, aki a lelki tartalom átadásában segít, ér-

demés egyben tartani ezt a blokkot, hiszen nem tudunk csoportbeszélgetéseket, korosztályonkénti feldolgozást indítani és kis létszám esetén nincs is értelme a bontásnak.

Az interaktív hittan foglalkozás lényege a közös gondolkodás, a gyermekek bevonása, a velük való párbeszédbe kerülés. A liturgikus keretek között a lelkésznek szabadsága van arra, hogy a témákat a legkülönbözőbb módokon dolgozza fel: beszélgetés, mesélés, történet felolvasása vagy eljátszása szerepek szerint, közös alkotás, bábozás, biblíológ, biblíodráma, vetítés, játék. Tapasztalatom szerint a gyerekek gyorsan belejönnek a beszélgetésbe, maguktól jelentkeznek, szólnak hozzá a témához.

A téma feldolgozása során adjunk kérdéseket a gyerekeknek, amelyek a nap során gondolkodhatnak, a lezárásnál a válaszok megbeszélésére mindenképpen térjünk vissza.

Jó ötlet lehet egy füzet rendszerezése is. Ezt ajándékba adhatjuk a tábor kezdetén. Ebbe a füzetbe minden nap feljegyezhetik a kérdéseket, válaszolhatnak rájuk, leírhatják élményeiket. Fontos, hogy adjunk erre időt, akár az ebéd előtti vagy utáni sávban, de ne legyen kötelező a feladat, mindenki kedve szerint használhatja a füzetet akár naplónak is.

Szabad játék, sport, kreatív alkotás

A tízórai után a délelőtt további része kevésbé kötött, lehetőség van szabad játékra, de beiktathatunk, rövidebb szervezett programokat is: kézműveskedés, kreatív program, sport, csapatos játék, házi bajnokságok szervezése. A versenyek, játékok lebonyolításához középiszakszerveket is bevonhatunk.

Kirándulás

A délután hosszabb kirándulással telhet. Az összefoglaló táblázatban szereplő kirándulások az Órimagyaródsi Evangélikus Egyházközségben megvalósítható programokat tartalmazzák. Közös bennük, hogy a gyerekek szülei segítségét kérve, munkahelyüket felkeresve szerveztük őket, ez az elv máshol is követhető.

Zárás

A közös időnk végén a záró alkalom lehetőséget ad a napi téma ártisméltására, a kérdések megbeszélésére, és akár az élmények rendszer-

rezésére is. Ez ad keretet a napnak, ekkor lehet összegezni, vagy akár megbeszélni a következő nap terveit (pl. mit kell hozni másnapra), ezért lehetőleg ez a zárás ne maradjon el.

3.3. TEMATIKA, AZ INTERAKTÍV HIT TAN FOG LALKOZÁSOK TARTALMI SÚLYPONTJAI

Bevezetés az elhívás témához

- Elhívás – mit jelent számotokra ez a szó? Vegyük sorra a hív szó jelentéseit:
 - meghív: vendégségbe, beszélgetni
 - kihív: versenyezni, megmérkőzni
 - elhív: bulizni, pizsipartyra
 - felhív: telefonon elér
 - hív: nevén szólít
 - hív: ómagyar jelentése hű
 - hívek: egyház tagjai
- Elhívás. Nézzünk egy konkrét példát, ami számotokra is ismerős lehet:
 - „Jössz egyet focizni?
 - Nem.
 - Na, nem nyomkodhatod egész nyáron a kontrollert!
 - Na, jó!”
- Van egy közös elképzelés, egy közös cél, ami mindenkinek jó, örömteli, de csak az egyik fél tudja ezt biztosan, a másikat meg kell győzni.

Teológiai alapvetés

Profétái és tanítványi elhívástörténetekről lesz szó a tábor során, arról, hogy Isten kiválaszt embereket, akiket megszólít, és fontos küldetést bíz rájuk.

Proféta: ismételjük át, mit tudunk róluk! Kik voltak a proféták, milyen emberek? Mi volt a feladatuk? Hogyan veszi fel a kapcsolatot Isten a profétákkal?

Isten tehát tudja, hogy amit közös célként (már-már partneri, csapattársi, de mégis alárendelt viszonyban – főnök, edző) a proféta elé tár, az fontos, helyes és jó, de amint az lenni szokott, az ember mást akar.

Ám Isten – mivel profétáról van szó – be is avatja a profétát a titkába: ezeket hívjuk profétái látomásoknak, amik tehát nem hétköznapi

jóslatok (lottószámok, ki nyeri a foci vébét, kinek hány gyermeke lesz stb.), amiket a Biblia egyébként tilt (szerintetek miért?), hanem egy-egy közösség, egy-egy nemzet vagy akár az egész világ létét, életét befolyásoló események, amelyek döntő hatással vannak mindazokra, akikre a prófécia vonatkozik.

Prófétai elhívások – mese és valóság határán? Mitől valós? Mert a Biblia valóságként írja le mindezt, és nem úgy, mint amit az ember nem ért, hiszen épp az a fontos, hogy Isten valóságosan, értelmezhető módon jelenik meg.

Tanítvány: ismételjük át, mit tudunk róluk. Kik voltak ők? Hogyan választotta ki őket Jézus? Hogyan, milyen körülmények között találkozott velük? Ki választott kit?

Jézus nagyon különböző háttérű, foglalkozású embereket hívott el tanítványnak. Ő választotta ki őket. Pedig akkoriban az volt a szokás, hogy a tanítvány választott mestert magának. Jézus új célt ad nekik, ő teszi alkalmassá őket a szolgálatra.

Elemezzünk közösen egy „tételmondatot”. *Elhívás: Isten megszólít egy kiválasztott személyt, kizökkenti a megszokottból és egy küldetést ad neki.*

Nézzük meg együtt ennek a mondatnak az egyes szavait, értelmezzük azokat, beszélgessünk róla, mit is jelentenek!

Isten: egyrészt, aki teremtette a világot, gondját viseli, aki számon tart minden embert, aki a javunkat akarja, továbbá Jézus Krisztus, aki a világ megváltója, aki földre jött valóságos Istenként, és valóságos emberként élt kortársai között, akit hallottak tanítani, akit láttak csodát tenni, aki tetteivel, szavaival követésre hív. És végül a Szentlélek, aki megvilágosít, összegyűjt és megtart a lelki közösségben.

Megszólít: nagyon sokféle lehet, ahogy Isten tudatja a küldetést az emberrel, ahogy belenyúl az életébe. Sok esetben szükséges egy jel, csoda ahhoz, hogy az ember felfogja, kivel áll szemben, elhiggye, éppén ő szól, éppén neki. Isten mindig úgy szólít meg, ahogy azt az ember legjobban megéri.

Kiválasztott személy: különböző emberek. Nem elit, nem előre felkészített csapat tagjai, akik már bizonyítottak. Sokszor egészen mással foglalkoznak, mint ami a feladatuk lesz, nincs rá garancia, hogy ők ezt tudni fogják, hogy ők az adott feladatra a legalkalmasabbak, mégis Isten őket akarja, ő teszi alkalmassá őket a küldetésre.

Kizökkent: az ember tesz-vesz, csinál valamit, éppen benne van valamiben, ekkor lép közbe Isten. Útközben vannak, munka közben, vagy éppen pihennek, egészen mást csinálnak, amikor abba kell hagyni az adott tevékenységet, el kell indulni, akár egy másik irányba, mint számítottak rá.

Küldetés: ez a közös cél Isten és ember között. Egy feladat, amit Isten ad, amivel megbíz. Gyakran nem könnyű, gyakran nem vágyott, gyakran távoli, hihetetlen. Sok kifogás lehet ezért ellene, de Isten adja a küldetést, aki jobban tudja, meddig tart az erőnk, mik a határaink, mint mi magunk.

Felmerül a kérdés: akár mi is lehetünk elhívottak? Mi is lehetnénk a próféták, tanítványok helyében? Ők Isten kiválasztott emberei voltak, adott korban, helyzetben, feladatra. Ez azonban nem jelenti azt, hogy minket nem szólíthat meg Isten. Személyre szabottan, meghatározott módon és csatornákon. Hiszen küldetésünk nekünk is lehet.

Minden nap témájához választhatunk egy ígét, amelyeket ígéslapokra nyomtatunk. Ezeket az ígéslapot az interaktív hittan blokk végén odaadjuk a gyerekeknek. Ha kilyukasztjuk a kártyákat, össze is tudják fűzni őket, így az egész tábor tematikáját egyben látják.

Az egyes napok témáihoz választott ígék

1. *„Nem mintha önmagunktól, mintegy a magunk erejéből volnánk alkalmasak arra, hogy bármit is megítéljünk; ellenkezőleg, a mi alkalmasságunk Istentől van.”* (2Kor 3,5)

2. *„Nem azé, aki akarja, sem nem azé, aki fut, hanem a könyörülő Istené.”* (Róm 9,16)

3. *„Kegyelemből van üdvösségetek hit által, és ez nem töletek van: Isten ajándéka.”* (Ef 2,8)

4. *„Ahol a te kincsed van, ott lesz a te szíved is.”* (Mt 6,21)

5. *„Úgy ragyogjon a ti világosságotok az emberek előtt, hogy lássák jó cselekedeteiteket, és dicsőítsék a ti mennyei Atyátokat.”* (Mt 5,16)

1. Hétfő – téma: Alkalmas vagyok? Ézsaiás próféta elhívása (Ézs 6,1-13)

Szerepek szerint kijelölve olvassák fel a gyerekek az igeszakaszt.

SÚLYPONTOK A TÖRTÉNET ÉRTELMEZÉSÉHEZ

Sok-sok olyan mesésnek tűnő eleme van ennek a próféta elhívásnak, illetve látomásnak, ami miatt beindulhat a fantáziánk. Akár egy, elsősorban megmagyarázhatatlan jelenségekkel foglalkozó, tudományos-fantasztikus magazinban is olvashatnánk hasonlókat, nem csak a Bibliában.

Szeráf: az égő, izzó, lángoló. A leírásuk szerint szárnyas, repülni tudó, mennyei lények, melyeknek arca, karja, illetve keze (fogót használ) és lába is van. A látásban meg is szólal egyikük. Összesen hat szárnyuk van, de a látásban kettővel repülnek. Nem tisztázott, hogy angyaloknak (azaz küldötteknek) tekintendők-e, de az egyházi hagyomány többségében erre a kérdésre igennel válaszol.

ALAPVETÉS A SZENTHÁROMSÁG TANHOZ (SEGÍTSÉG A FELKÉSZÜLÉSHEZ)
„Szent, szent, szent a Seregek Ura, dicsősége betölti az egész földet!”
Nagyon titokzatos, pedig egyszerű tanítás ez az örök Istenről.

Milyen az Isten? Végtelenül, megközelíthetetlenül távol marad (Atya), de mégis a lehető legközelebb jön (Fiú) – két egymást kizáró dolog, ami mégis elválaszthatatlanul összetartozik. Mindenek felett áll (teremtő, gondviselő), és mégis könnyedén elfogják, és megfeszítik, legyőzik (Fiú) – azaz, mindenek felett áll, és mégis mindennek aláveti magát. Megint két furcsa, egymást kizáró, és mégis elválaszthatatlanul összetartozó vonás. El tudjuk emberi formában képzelni, sőt, tudjuk művészileg ábrázolni (Fiú), illetve nincs emberi alakja, vonása, csupán hasonlítani tudjuk valamihez, például kitárt szárnyú galambhoz, valamiféle lángnyelvekhez (Szentlélek). Azaz megvannak a számunkra könnyen értelmezhető, emberi vonásai Istennek, ugyanakkor megvan a szinte alig-alig leírható megjelenési forma is, amikor kénytelenek vagyunk hasonlatokat alkalmazni (ez a felhő olyan, mint egy..., ez a falevél olyan, mint egy... stb.), meghagyva az Örökkévalót a maga érinthetetlenségében, kifürkészhetetlenségében.

A Szentháromságról szóló tanítás tehát azt teszi lehetővé, hogy Is-

tenről úgy valljunk a maga felfoghatatlan, kikutathatatlan, elérhetetlen voltában, hogy közben mégis a lehető legközelebb hajoló, emberléptékű, bennünk munkálkodó, közösséggé formáló Istenként teljességgel a mi Istenünknek mondhatjuk őt, aki néven szólít, és személyválogatás nélkül szeret.

TÉMA: AZ ALKALMASSÁG KÉRDÉSE

Játékos feldolgozás: Képzeljük el a következő helyzetet: kiválaszt téged az osztályfőnök, hogy szervezz az osztálypénzből egy kirándulást az egész osztálynak: legyen benne hajókirándulás, múzeumlátogatás, tekézés és étkezés zárásként.

Ha lehet, válasszunk egy önként jelentkező gyereket, és vele konkrét párbeszéd formájában játsszuk el a helyzetet, majd elemezzük a beszélgetést.

Milyen érzés volt, hogy felkértek erre a feladatra? Mi volt az első gondolatod? Miért így reagáltál? Mitől tartottál? Mi lett volna a segítségedre?

Közben a többiek is reagálhatnak: ők mit mondtak volna, nekik mi lett volna a nehézség, ők mit éreznének egy hasonló felkérés hallatán?

Egyfelől nagyon jó érzés, ha bizalommal vannak irántunk, elismerik ügyességünket vagy rátermettségünket, és kiválasztanak egy feladatra. Ám vannak félelmeink, kétségeink: biztosan meg tudom csinálni, nem túl nagy feladat ez nekem? Mit szólnak hozzá a többiek? Mi lesz, ha rosszul sül el a dolog? Az is lehet, hogy vonakodunk elfogadni a feladatot és kibúvókat keresünk: inkább válasszanak mást, ez nekem nem fog menni, nekem erre nincs időm.

Ézsaiás próféta is hátralép egyet a küldetése hallatán, ő sem tartja magát alkalmasnak a feladatra. Ám Isten biztosította őt a kiválasztásáról és ő maga tette alkalmassá Ézsaiást a feladatra. Ézsaiás megy, amint megérti, hogy Isten választotta ki, ő adta neki a küldetést. A küldetés nem mindig könnyű, de annak elfogadása, felvállalása az Istenben való bizalom jele.

NÉZZÜK A KORÁBBAN VÁZOLT, AZ ELHÍVÁSSAL KAPCSOLATOS KÉRDÉSEKET ÉZSAIÁS ESETÉRE VONATKOZTATVA

Mi a közös cél? Eltitkolni az igazságot? Nyilván nem, noha a szakasz látszólag ezt sugallja. Éppen az a cél, hogy a nyilvánvalót felismerjék.

Mit lát meg a jövőből? Meg nem értést, elfordulást.

Miért nehéz a küldetés? Miért nem akarja ezt a küldetést a próféta? Nos, épp a látottak miatt. Mert pusztulást lát, pedig a látomás vége nem a pusztulás, hanem a végül megmaradó „szent mag”.

Példa: amikor az izzó kőzetből előbukkan az érc, vagy a széttördelt sziklából előtűnik a drágakő – mindkettő erőteljes rombolással jár, de mégis örömet hoz a végeredmény.

NAPI IGE

„Nem mintha önmagunktól, mintegy a magunk erejéből volnánk alkalmasak arra, hogy bármit is megítéljünk; ellenkezőleg, a mi alkalmasságunk Istentől van.” (2Kor 3,5)

NAPI KÉRDÉS

Hogyan válhatok alkalmassá egy feladatra?

2. Kedd - Téma: Micsoda küldetés ez!? Jónás próféta története (Jón 1-4)

A szöveg feldolgozásához javasolt a dramatikus módszer használata.

BEMELEGÍTŐ JÁTÉK

Érzelmek kifejezése arcmimikával. Minden gyermek fülébe sűgünk egy érzést (öröm, düh, félelem, szomorúság, döbbenet, együttérzés, szégyen, kíváncsiság stb.), amit neki arc kifejezésekkel kell megjelenítenie, a többieknek pedig ki kell találniuk. Ez a játék segíti a későbbiekben a saját érzéseik szavakba öntését.

DRAMATIKUS MÓDSZERREL TÖRTÉNŐ FELDOLGOZÁS

Habár Jónás története sokak számára ismerős lehet, mégis fontos, hogy elhangozzanak a történet kulcsmondatai. Ez történhet felolvasással, képes vetítéssel, a történet összefoglalásával, ám a fontos mondatok szó szerinti idézésével. Kiemelendő szakaszok: Jón 1,1-4.7-10.12.14-16; (Jón 2,1-11); Jón 3,1-6.10; Jón 4,1.4.5-11.

A történet megismerése után következik a szerepek kiválasztása. Mindenki magának választ szerepet. Törekedjünk arra, hogy mindenkinek legyen szerepe, lehetőség szerint mindenkinek más. Választható

szerepek lehetnek többek között: Jónás, hajóskapitány, niniveiek, Isten, hal, utastársak a tarsísi hajón, Ninive királya. Hívjuk fel a figyelmet arra, hogy nem csak személyt lehet megjeleníteni, hanem tárgyat is. Például lehet valaki hajó, bokor, hullám, Ninive városa vagy az út mentén egy kódarab, amely mellett Jónás elhaladt. Ezután lehetőség van a „színpad” berendezésére, elhelyezkedésre, esetleg beöltözésre is.

Miután mindenki elfoglalta a helyét, a vezető kérdezze meg mindenkitől, kicsoda ő, mindenki egyes szám első személyben válaszoljon. Például: – Elnézést, megkérdezhetem, ki vagy és mit csinálsz itt? Lehetséges válasz: – Jónásnak hívnak, de ne szólj senkinek, éppen menekülőben vagyok, nem abba az irányba utazom, amerre Isten küldött.

Vagy: – Egy nagy hullám vagyok a viharos tengeren, éppen most dobtak ide egy embert, én pedig elborítom.

Vagy: – Amióta az eszemet tudom, Ninivében élek, ez az otthonom, szerintem jó hely. Most mégis jött egy ember, aki félelmetes dolgokat mondott, nem tudom, higgyek-e neki.

A gyerekek játsszák el a történetet, az előre egyeztetett szövegüket mondják. A vezető feladata az idői keret figyelembe vétele, a játék koordinálása. Várható, hogy párhuzamosan történnek majd események, amire a vezetőnek figyelnie kell. Egyes pontokon akár meg is állhat a játék, a vezető rákérdezhet egyes szereplők éppen aktuális gondolatára, élményeire, motivációjára.

A szerepvisszajelzés fontos része a játéknak. Minden szereplő elmondhatja, hogyan élte meg a szerepét, milyen érzései voltak, mit sikerült megvalósítania, mennyire tudta visszaadni a Biblia szavait, mennyire tudta átélni azokat. Igyekezzünk a gyerekek szerepükben megélt érzéseire rákérdezni. Kérdezzünk meg, hozott-e új felismerést a játék, megértettek-e valami fontosat a történetből, ami eddig nem volt hangsúlyos számukra. A visszajelzés nem csak verbális formában történhet, megjeleníthetik érzéseiket gyurmából készített művekkel vagy rajzolhatnak.

A teológiai összegzés ne maradjon el, máskülönben a történet játékká, mesévé válhat a gyerekek számára!

TÉMA: NEM VÁLLALT KÜLDETÉS

Sokkal nehezebb dolgunk van, ha rossz hírt kell közölnünk, mintha örömetlét. Érezzük a különbséget a két helyzet között: ha megkér a tanár, hogy mondd meg egy osztályközösségnek, mindenki 1-es dolgo-

zatot írt, ezért nem mehetnek el kirándulni, vagy közöld a jó hírt, ma osztályfőnöki órán fagyaltozni mennek. Még akkor is nehezebb a rossz hírt közölni, ha nekünk nincs hozzá közvetlen közünk, ha a baj nem a mi hibánkból történt. Érthető, hogy a rossz hír közlésére nem szívesen vállalkozunk.

TÉMA: MIÉRT KEGYLEMEZ MEG ISTEN A GONOSZOKNAK?

Miért igazságtalan az Isten? Hogy lehet ilyen, hogy tehette ezt? Gyakori mondatok, amikor valami a távoli világban, a mi közeli környezetünkben vagy akár a személyes életünkben nem úgy történik, ami szerintünk logikus lenne. És be kell látnunk, hogy Isten nem gondolkodik és tesz logikusan, legalábbis a mi fogalmaink szerint. Isten más-ként reagál, mint amit várnánk, mint ahogy mi tennénk.

Ez az emberileg logikátlan viselkedés több helyen is megfigyelhető a Bibliában. Ott van például a tékozló fiú apja: szó nélkül visszafogadja a fiát, aki szemérmetlenül a halálát kívánta azzal, hogy elkérte a vagyon ráeső részét. Aztán, amikor minden elfogyott, és a lehető legmélyebbre került, visszakullog, lehajtott fejjel és bűnbánóan. Az apa pedig ahelyett, hogy kiabálna vele egy hangosat, vagy legalább egy „ugye én megmondtam”-ot odabökne gúnyosan, megöleli, rögtön visszafogadja, még csak hosszan magyarázkodni sem engedi, és ahelyett, hogy a fiú kicsit vezekelhethetne, rögtön egy lakoma ünnepeltjeként találja magát. Nem túlzás ez? Ez a fajta hozzáállás? A gyűrű, a szép ruha, a hízott borjú? Legalább lakomát ne rendezne a tiszteletére!

Igazságtalan az Isten? Ezt általában akkor kérdezzük, ha meg vagyunk győződve a magunk jóságáról. Akkor, ha minket csapnak be, csalnak meg, mi szenvedünk a másik ember rosszaságától. Azonban váltsunk nézőpontot! Helyezkedjünk a másik oldalra! Ha mi vagyunk a tékozló fiú, aki rosszul döntött, rossz társaságba keveredett, ha mi vagyunk Péter, aki félelmében megtagadta Jézust, ha mi vagyunk a nívűiek, akik észbe kapnak és bűnbánatot tartanak, ha mi vagyunk, akik rosszat követünk el a másik ellen, akkor hogyan esne nekünk egy ilyen igazságtalannak tartott isteni gesztus: az elfogadás, a hazavárás, az esélyadás, a lehajolás? Bizonyára sokat jelentene. Az életet jelentené.

Akkor kerülünk leginkább közel ennek az érthetetlen isteni kegyelemnek a megértéséhez, amikor Isten minket ment meg, amikor minket fogad vissza, amikor nekünk bocsát meg, amikor számunkra ad új esélyt.

NÉZZÜK A KORÁBBAN VÁZOLT, AZ ELHÍVÁSSAL KAPCSOLATOS KÉRDÉSEKET JÓNÁS ESETÉRE VONATKOZTATVA

Mivel bízta meg az Úr Jónást? – Menjen a gonoszok közé!

Miért nehéz a küldetése? – Gonoszok közé kell menni!

Mi a próféta ellenvetése? – A gonoszok nem könyörületet, hanem büntetést érdemelnek. A gonoszok igenis bűnhődjenek – dehogyan figyelmeztetem én őket!

Mégis mi szolgálja az életet: ha a gonosz megbűnhődik (még rosszabb lesz neki), vagy ha jó útra tér?

A niniveiek nem a választott nép – ők azok, akik nem tudják, hogy Isten szerint egyértelműen rossz az, amit csinálnak. Van esélyük! Mindenkinek van.

Akkor helyes az Isten szándéka: figyelmeztetni a gonoszokat? Igen. Ezt a történetből is megtudjuk, hiszen a gonosz niniveiek megbánják gonoszságukat.

NAPI IGE

„Nem azé, aki akarja, sem nem azé, aki fut, hanem a könyörülő Istené.”
(Róm 9,16)

NAPI KÉRDÉS

Mit kezdjek egy számomra nehezen vállalható küldetéssel?

3. Szerda – Téma: Mit akar Jézus ezzel a bűnös emberrel? Máté elhívása (Mk 2,13–17)

Ráhangelődő kérdések, amelyek a párbeszéd kialakulását segítik:

- ▶ Mik a „nagy” bűnök? – Pl. hazugság, lopás, ölés, gonosz gondolatok, csalás stb.
- ▶ Milyen a bűnös ember? – Rossz.
- ▶ Szeretjük a bűnös embereket? – Nem, elkerüljük, kiközösítjük.
- ▶ Mi lesz az elkövetett bűnök következménye? – Semmi, mert úgysem tudják meg. Vagy megtudják az emberek és a törvény számon kéri rajta a bűnt. Vagy megtudják az emberek és kiközösítik.
- ▶ Kiközösítés: lehet, hogy nincs alapja, és nem is jogos, de legtöbbször az illető olyat tesz, ami nem egyezik a közösség értékrendjével. Nem beszélnek vele, nem játszanak vele, lökdösik, bántják, nem ülnek mellé.

TÉMÁK, MELYEK FELMERÜLHETNEK, AMELYEKRE ÉRDEMES KITÉRNI:

Vámszedők

Jézus korában is voltak olyan emberek, akiket kiközösített a társadalom. Ilyenek voltak a gonosztevők: rablók gyilkosok, paráznák és a csalók is. A vámszedőket sem szerették, mert csalók voltak. Kik voltak ők és mit tettek? Amikor Izrael a Római Birodalom része volt, helyi hivatalnokok szedtek adót a birodalom számára. Megvásárolták a vámszedés jogát, megadott szabályok szerint adót szedtek be, ami a birodalom kincstárába került. Ha egy kereskedő a városban akarta árusítani termékeit, a belépéskor a vámszedők megvizsgálták az árut és megszabták az adót, amit fizetnie kellett. A vámszedők azonban gyakran több adót szedtek be, mint amennyit előírtak, a különbözetet pedig megtartották. Így a vámszedők könnyen és gyorsan meggazdagodtak, a nép szemében azonban lenézett, kiközösített embereknek számítottak. Részben a csalásuk miatt, részben azért, mert az elnyomó birodalmat szolgálták ki.

Ismerünk név szerint is vámszedőket? – Zákeus, Lévi-Máté.

Jézus viszonyulása a bűnösökhöz

Jézus ez esetben is mást tesz, mint amit elvárnak tőle: szóba áll a vámszedővel, sőt elmegy a házába. És amikor ezt az írástudók számon kérik tőle, azt mondja, hogy nekik, akik bűnösök, van a legnagyobb szükségük a segítségre. Ahogy a betegnek az orvosra. Ha mindenki egészséges lenne, nem kellene orvos. Ha egészségesek vagyunk, nem megyünk orvoshoz. Csak akkor, ha bajunk van.

Lévi elhívása

Jézus elhívja Lévit, aki követi őt, és nemcsak új nevet, hanem új életet is kap. A Máté név jelentése: Isten ajándéka. Ajándékba kap tehát Lévi egy új lehetőséget, új életet. Úgy dönt, hogy nem ül többé a vámszedő asztalhoz, hanem követi Jézust, így lesz Máté Jézus egyik leghűségesebb tanítványa.

Miért őt?

Ez is egy elhívás: nem azt hívja az Úr, akire mi számítunk, nem a jót, az ügyeset, az okosat, a köztiszteletben állót, hanem olyat, akit az emberek lenéznek, akit nem tartanak követendő példának. Mégis Jézusnak terve van vele.

TÉMA: BŰN ÉS MEGBOCSÁTÁS

Az, aki bűnös, jobban tudja értékelni a megbocsátást. Aki mélyen van, nagyon örül, ha felemelik. Aki sokáig volt sötétségben, annak nagy ajándék a világhosszág. Jézus nem azt mondja a rosszat elkövetett emberekre, hogy nem bűnösök, azt sem, hogy nem annyira bűnösök és azt sem, hogy nem baj, hogy bűnösök. Hanem elismeri, hogy Lévi bűnös, csaló, nem kisebbíti a bűnösségét, azonban szóba áll vele, meglátja benne az új élet lehetőségét.

NÉZZÜK A KORÁBBAN VÁZOLT, ELHÍVÁSSAL KAPCSOLATOS KÉRDÉSEKET MÁTÉ ESETÉRE VONATKOZTATVA

Mi a közös cél? – Jézus arra kéri Mátét, hogy kövesse, azaz járjon az ő útján, majd tegyen bizonyosságot Jézus tetteiről az embereknek.

Mi a probléma ezzel a kiválasztással? – Lévi bűnös, lenézett, kiközösített embernek számított, így nehezen elfogadható Jézus választása.

Nem lett volna jobb ember erre a feladatra? – Jézus bárkit fel tud használni, bárki lehet az ő követője. A Léviből lett Máté példája bátorítást adhat: nincs az a mélység, ahol Jézus el ne érne, és ne lehetnének az ő követői.

PÉLDA

Az Isten előtti bűnvallás sok esetben megkívánja, hogy embertársainkat is megkövessük, és vállaljuk tetteink következményét. Megtért rabról olvasott cikk: Lajos, akit hatszor büntettek és összesen 30 évig volt börtönben. Több kisebb bűncselekmény elkövetéséért ült pár évet, mindent megúszhatott volna, végül úgy döntött, bevallja, amit elkövetett, és vállalja tetteiért a büntetést. A börtönben megváltozott, és amikor kikerült, új életet kezdett. Ma pedig arra használja a tapasztalatait, hogy minél többeknek, főleg fiataloknak mondja el, hogy Istennel meg lehet változni. (Forrás: *Family Magazin* 2017. II. szám)

KÍSÉRLET

Vegyünk három átlátszó üvegpoharat, majd ragasszunk rájuk feliratot: Te, Bűn, Jézus. A Te feliratúba töltsünk vizet, a Bűn feliratúba Betadine-t (gyógyászati fertőtlenítő szer), a Jézus feliratúba pedig nátrium-hipokloritot, azaz, háztartási hipót. A kísérlet elvégzéséről segítségképp nézzük meg előre a következő videót (<https://www>.

youtube.com/watch?v=EZNODzWLthU), és mindenképpen próbáljuk ki. Majd gondoljuk át, milyen teológiai magyarázatot fűzünk hozzá. A kísérlet nagyon látványos, többféleképpen elvégezhető, a lényegi mondanivaló ugyanaz: Jézus elveszi a világ bűneit és minket is megtisztít.

NAPI IGE

„Kegyelemből van üdvösségetek hit által, és ez nem töletek van: Isten ajándéka.” (Ef 2,8)

NAPI KÉRDÉS

Hogyan lehetnek bűnös emberek is tanítványok?

4. Csütörtök – Téma: Mi az igazán lényeges? Péter elhívása (Lk 5,1-11)

ILLUSZTRÁCIÓ

Liszt szitalása. Öntsünk két tálba lisztet, az egyikbe rejszünk el egy kis fa/karton halat vagy üveggolyót. Kérjünk meg két gyereket, hogy szitalják át a lisztet. Az egyikük megtalálja a halat, fennmarad a szitán, a másik esetben mindent sikerül átszitalni, nem marad a szitában semmi. Kérjük meg a gyerekeket, jegyezzék meg a látottakat, mert visszatérünk rá a történet feldolgozása után.

RÁHANGOLÓDÓ KÉRDÉSEK

Ki szeret horgászni? Hogyan kell? Miért jó? Mi a különbség a horgászat és a halászat között?

Történet eljátszása bábozással

HALÁSZAT JÉZUS KORÁBAN, HÁTTÉRINFORMÁCIÓK

A halfogás Jézus korában nem hobbi volt. Sokan ebből éltek, fáradtságos munka volt, ami ha eredménytelenül zárult, nem volt bevétele aznapra a családnak. A Genezáreti-tavon az emberek éjszaka vagy hajnalban halásztak, mert ilyenkor a halak közelebb úsztak a vízfelszínhez. Különböző hálókkal dolgoztak: hajtínháló, melyet a partról vetettek be, illetve kerítőháló, melyet két hajó közé feszítettek ki. A kifogott halakat nyersen, besózva vagy tartósítva adták el a piacon.

A TÖRTÉNET FELDOLGOZÁSA KÉRDÉSEK SEGÍTSÉGÉVEL

A bibliológ módszer egyes elemei jól alkalmazhatók a történetek mondanivalójának elmélyítésénél. A kérdések segítenek behelyezkedni a történetbe, elmélyíteni a hallottakat, személyesebbé tenni a kapcsolódást a saját életünkkel. A módszerről és használatáról itt tudhatunk meg többet: <https://kateketa.weebly.com/bibliodraacutema--bibliolog.html>

SEGÍTŐ KÉRDÉSEK

Jézus nagy sokaságot tanít a Genezáreti-tó partján, amikor találkozik Péterrel és a halászokkal. *Milyen helyzetben találja Jézus a halászokat, milyen érzéseik lehetnek?* Jézus segítséget kér a halászsoktól, hiszen a tóról, a hajóból jobban hallhatták őt a parton összegyűlt emberek. *Miért segítenek a halászok Jézusnak?* A tanítás után Jézus furcsa, talán nem logikus dologra kéri a halászokat: vessék ki a hálót nem jó helyen, nem a kellő időben. *Mit gondolhatnak a halászok magukban Jézus kérése után?* *Miért engedelmeskedik neki mégis Péter?* *Azonnal teszi, amit Jézus kér vagy vonakodik?* *Jézus csodája után mi Péter reakciója?* *Miért fél Péter?* *Mit jelent az, hogy Péter emberhalász lesz? Mi az igazi csoda ebben a történetben?*

TÉMA: FÁRADTAN, CSALÓDOTTAN

Péter és társai egész éjjel dolgoztak, de nem fogtak semmit. Jézus reggel, azaz a halászok munkája után, amikor fáradtan indulnának haza, akkor szólítja meg őket.

Nem ismerős helyzet ez számotokra? Milyen érzés neked, amikor hazaérsz az iskolából, ráadásul egy fárasztó nap után vagy, esetleg még rossz jegyet is kaptál, a szüleid pedig rögtön hívnak segíteni? Milyen kedve van a szüleidnek, amikor hazaérnek fáradtan a munkából? Ilyenkor rögtön elkezded velük beszélgetni, rögtön kérsz tőlük valamit, rögtön akarnak veled játszani?

TÉMA: CSODA

Jézus hétköznapi helyzetben találkozik a tanítványokkal, csodát tesz, azonban nemcsak a halak sokasága győzte meg a halászokat Jézus hatalmáról. Péter hallotta Jézus tanítását a hajóból, végighallgatta őt, ezután teljesíti, amit kér tőle. Péter meglátta élete célját, és mindent otthagyni követni tudta Jézust. Meglátta, mi a fontos, miért érdemes

élnie. Péter fél elindulni, de Jézus bátorítására mégis megy. Jézus teszi őt alkalmassá a szolgálatra.

NÉZZÜK A KORÁBBAN VÁZOLT, AZ ELHÍVÁSSAL KAPCSOLATOS KÉRDÉSEKET PÉTER ESETÉRE VONATKOZTATVA

Miről szól az elhívás? Jézus két fontos mondatot is mond Péternek: „Evezz a mélyre” – amely mondat a csoda bevezetése, és amely kérdés teljesítéséhez a Jézusban való bizalom, a saját elképzeléseken túli bizalom szükséges. A másik mondat a küldetés maga: „Emberhalász leszel”. Hasonló, mint az eddigi tevékenysége, mégis egészen más: változtatás nélkül embereket vezetni Jézushoz, megmutatni nekik az igazi kincset. Mi a nehézsége ennek a küldetésnek? Mindent otthagya (hajóikat, hálóikat, azaz egész addigi életüket) kell követniük Jézust.

KEZDŐ ILLUSZTRÁCIÓ FELIDÉZÉSE

Mi a fontos, a kincs az életünkben? Ha képzeletben átszítálguk egy szitán mindazt, ami a miénk, az életünket, mi marad a szitában? Sok információt beletömnék a fejünkbe az iskolában, de mi marad meg ebből? Sok hatás ér minket, de mi a valójában fontos ezek közül? Sok ember vesz minket körül, de kik azok, akik igazán közel állnak hozzánk, akik valami igazán lényegeset adnak át nekünk?

MIK A TE KINCSEID?

Mit tennél bele egy képzeletbeli kincsesládába? Tárgyak kerülnének csak bele? Vagy személyek is? Lehet-e kincs valami, amit nem lehet megfogni? Pl. egy emlék, egy találkozás, egy beszélgetés, egy élmény? Mi az, ami végül maradandónak bizonyul?

NAPI IGE

„Ahol a te kincsed van, ott lesz a te szíved is.” (Mt 6,21)

NAPI KÉRDÉS

Mi a te kincsed? Számodra mi marad a szitában?

5. Péntek – Téma: Micsoda változás! Pál elhívása (ApCsel 9,1–22)

BEVEZETŐ JÁTÉK

Írjátok le, milyennek képzelitek el magatokat tíz év múlva! Hol éltek és kivel, mit csináltok, tanultok, dolgoztok, hogy néztek ki, kikkel barátkoztok stb.?

SZEMÉLYES PÉLDA

Osztálytalálkozóim emlékei: sokat változtak a középiskolai osztálytársaim, azt hittem, megismertem őket valamelyest a közösen töltött évek során, de öt évente sokat változnak. Beraktam őket bizonyos skatulyákba, ő ilyen, ő olyan, halk szavú, visszafogott, nem túl okos, szorgalmas, életrevaló, nagyszájú, ügyetlen tornaórán stb. Aztán öt év múlva csak ámultam. És ez ismétlődik. Várom a következő találkozót, ki milyen lesz.

ILLUSZTRÁCIÓ

Újságokban, weboldalakon gyakran látni nagy változásokról szóló fotókat: előtte és utána. Valaki 40 kilót fogyott, másnak eltűntek a ráncai, megint másnak egészen új lett a frizurája, a megjelenése. És valóban rácsodálkozhatunk a változásra, mennyire más, mintha nem is ugyanaz az ember lenne. De nem csak pozitív változások vannak. Valaki például annyira megváltozik, pl. megöregszik, hogy alig ismerjük meg. Olyan szokásai lesznek, amelyek nem tetszenek, irritálnak, idegesítenek.

A VÁLTOZÁSOK OKA

Akár pozitív, akár negatív a változás, biztosan van valami oka. Érdekes lenne mindig ezekre az okokra is rákérdezni, amikor az előtte és utána fotókat nézegetjük. Miért? Miért fogyott le ilyen drasztikusan, miért szokott le a dohányzásról, miért váltott egészséges életmódra, miért festette be a haját lilára, miért viselkedik másként? Miért? A változásnak mindig oka van. Mi lehet az ok?

BESZÉLGETÉS

Neked mi volt a legnagyobb változásod? Miben változtál meg leginkább? Miért? Nehéz kérdés az okokat is keresni. Nemcsak külső, hanem belső, lelki változásokra is gondolhatunk.

A TÖRTÉNET ELOLVASÁSA ÉS FELDOLGOZÁSA

Pál apostol életének gyökeres változásáról még közmondás is szól róla: Saulusból Paulus. A párfordulás pedig olyan változást jelent, amikor homlokegyenest megváltozik valaki, egészen más lesz, máshogy kezd viselkedni, mint előtte.

Pál római polgár, korábbi neve Saul, farizeus, ismeri a törvényt, törekszik is a betartására, és minden erejével üldözi a keresztényeket. Először egy kíváncsi ifjúként jelenik meg a Bibliában, aki ott van István vértanú megkövezésénél, és éppen a ruhákra vigyázott, aztán vérszomjas üldözőként látjuk, aki mindenre elszántan és nagyon megbízhatóan, mondhatni, elhivatottan üldözi Krisztus követőit.

Bizonyára csodálkozhattak volna, ha Saul osztálytársai találkoztak volna vele egy képzeletbeli érettségi találkozón, annyira megváltozott. A neve is más lett: Pál. Beszámolhatott volna a missziói útjairól, mennyi helyre eljutott, hogy hirdesse a Jézussal történeteket. Mesélhetett volna a csodáiról, hiszen gyógyított, csodákat tett. De a kalandjait is sorolhatta volna, a veszélyeseket is: üldözték, megkövezték, menekülnie kellett, egyszer kosárban eresztették le egy várfalon, máskor hajótörést szenvedett, többször volt börtönben. És rengeteg embert tanított, vitázott a zsinagógákban, sok gyülekezetet alapított, leveleket írt. Bizonyára csodálkoztak volna az osztálytársak a változáson, és megállapíthatták volna, hogy abban a Saulban, akit ők ismertek és ebben a Pálban, aki most mesél missziójáról, csak egy közös van: az elszántság, a buzgalom, a kitartás. A bátrabbak talán még az okokra is rákérdeztek volna, és nem ragadtak volna le az „előtte-utána” képeknél. Miért? Hogyan történt ez a változás?

Egy találkozással kezdődött: Pál találkozott Jézussal, aki erőteljesen belépett az életébe, megvakul, majd küldetést kap az Úrtól. Annyira megérintő, egyúttal ösztönző ez a találkozás, hogy tüstént indulnia kell. A lelkében történik a nagy változás, aminek a következménye a látványos átalakulás, a döntések, a választások. Belül történt valami fontos. Mindent az Úrral való találkozás indított el.

Játék: Pál apostol képzeletbeli osztálytalálkozójának eljátszása.

NÉZZÜK A KORÁBBAN VÁZOLT, AZ ELHÍVÁSSAL KAPCSOLATOS KÉRDÉSEKET PÁL ESETÉRE VONATKOZTATVA

Mi a közös cél? Az evangélium hirdetése, a keresztények támogatása, gyülekezetek alapítása. – Miért meghökkentő ez a küldetés? Korábban éppen ennek az ellenkezőjét végezte Pál: üldözött, pusztított. – Hogyan vállalhatja Pál mégis ezt a feladatot? Mert személyesen találkozik Jézussal és ez a találkozás megváltoztatja az egész életét.

NAPI IGE

„Úgy ragyogjon a ti világosságotok az emberek előtt, hogy lássák jó cselekedeteiteket, és dicsőítsék a ti mennyei Atyátokat.” (Mt 5,16)

NAPI KÉRDÉS

Mi volt a legnagyobb változás az életedben? Milyen voltál és milyen lettél utána?

Javasolt játékok ismerkedéshez, csapatépítéshez

MOZGÁSOS NÉVJÁTÉK

A résztvevők körben állnak, vagy ülnek. Mindenki megmondja a nevét, és egy mozdulattal kifejezi, bemutatja valamely pozitív tulajdonságát. A következő megismétli a látott mozdulatot, majd ő maga mutatkozik be hasonló módon.

ZIM ÉS ZUM

A csoporttagok körben ülnek. Valaki a kör közepén áll, és a játék résztvevőitől szomszédjuk nevét kérdezi. Ha azt mondja: „zim”, a jobboldali szomszéd nevét kell mondani, ha azt mondja: „zum” a baloldaliét. Ha azt mondja: „zim-zum”, mindenki helyet változtat. Aki rossz nevet mond, annak kell beállnia a körbe továbbkérdezni.

HA ÁLLAT (VIRÁG, ÉTEL, KÖNYV, SZÍN, ÉVSZAK, FÚSZER) LENNÉK, AKKOR...

A résztvevők körben ülnek, és a következő módon mutatkoznak be: „A nevem Gabi. Ha állat lehetnék, gepárd szeretnék lenni, mert nagyon gyors.” A következő résztvevő először bemutatja Gabit, a gepárdot, majd ő következik. A játék addig tart, amíg mindannyian be nem mutatkoztak.

KIRE ILLIK?

A gyerekek jellemző tulajdonságokat írnak magukról (pl. érdeklődésükről, hobbijukról, külsejükről): „tudok dobolni”, „én vagyok a legmagasabb az osztályban”, „távolugró versenyt nyertem az iskolában” stb. Lehetőleg minél személyesebb ismertetőjegyeket találjanak, ami csak rájuk igaz, ne általános jellemzőket. Ha kész, összehajtják, és a vezetőnek adják a lapokat, aki felolvassa a mondatokat, a gyerekeknek pedig ki kell találniuk, melyiket ki írta.

SÜSS FEL NAP!

A gyerekek üljenek körbe, válasszunk valakit, aki kimegy a teremből, amíg kiválasztjuk a „napot”. A kiküldött gyermek visszaérve a kör közepére áll és figyel. Közben a nap megpróbál sütni, azaz észrevétlenül próbál rákacsintani valakire a körből. Akire rákacsintott, felkiált: „Süss fel nap!” Majd újra kacsint valakire, aki újra felkiált. A középén állónak ki kell találnia, ki a nap. Ha kitalálta, új szereplőket választunk, és újra kezdjük a játékot.

Énekek, imádságok, illusztrációk

Énekek

Elfogadtál és elhívtál (EÉ 475); Áldunk téged, Istenünk (EÉ 42); Ébredj, bizonyágtévő lélek (EÉ 467); Megszólított (ZÉ 11); Újítsd meg bennünk békéd (ZÉ 85); Induljunk, érkezünk! (ZÉ 4); Erőt adsz minden helyzetben (ZÉ 157); Eljön-e vélem? (ZÉ 12); Oly messzire mennék (ZÉ 52); Zarándokének (ZÉ 161).

Javasolt imádságok

Uram, ahová tettél, ott szolgállok,
ahol megsejtlek, ott kereslek.
Ahogyan tudlak, úgy követlek,
ha megbotlom, nem csüggedek.
Ami van, azért magasztallak,
ami nincs, azért nem zaklatlak.
Ami a munkám, megcsinálom,
a jó szót érte sose várom.
Ha nem sikerül, nem kesergek,

és másnap mindent újrakezdek.
(Bózsöny Ferenc: Ima)

Uram, adj türelmet,
hogy elfogadjam, amin nem tudok változtatni,
adj bátorságot, hogy megváltoztassam,
amit lehet, és adj bölcsességet,
hogy a kettő között különbséget tudjak tenni.

Uram, tégy engem békéd eszközévé,
hogy szeressek ott, ahol gyűlölnek,
hogy megbocsássak ott, ahol megbántanak,
hogy összekössek, ahol széthúzás van,
hogy reménységet keltsek, ahol kétségbeesés kínoz,
hogy fényt gyűjtsak, ahol sötétség uralkodik,
hogy örömet hozzak oda, ahol gond tanyázik.
Ó Uram, segíts meg, hogy törekedjem,
nem arra, hogy megvigasztaljanak, hanem hogy én vigasztaljak,
nem arra, hogy megértsenek, hanem arra, hogy én megértsek,
nem arra, hogy szeressenek, hanem hogy én szeressek.
Mert aki így ad, az kapni fog,
aki elveszíti magát, az talál,
aki megbocsát, annak megbocsátanak,
aki meghal, az fölébred az örök életre. Ámen.
(Assisi Szent Ferenc imádsága)

Uram, akarod a kezemet,
hogy ez a nap a rászoruló szegények
és betegek megsegítésével teljen?
Uram, neked adom ma a kezemet.
Uram, akarod a lábamat,
hogy a mai nap azok látogatásával teljen,
akiknek barátra van szükségük?
Uram, ma neked adom lábamat.
Uram, akarod ma a hangomat,
hogy a mai nap beszélgetéssel teljen azokkal,
akik a szeretet szavát szomjazzák?

Uram, neked adom ma a hangomat.
Uram, akarod a szívemet, hogy ez a nap
a magányosok szeretetével múljon el,
mert hiszen ők is emberek?
Uram, ma neked adom a szívemet.
(Kalkuttai Teréz: Uram, neked adom!)

Felhasználható illusztrációk az elhívás témához

„Egy régi legenda szerint Jézus, befejezve földi életét és szolgálatát, visszatért a mennybe. Szenvedéseinek és a kereszthalálnak sebhelyei láthatók voltak rajta. Az angyalok körülvették és Gábrriel halkán megjegyezte:

– Uram, mennyit kellett ott lent szenvedned az emberekért...!

Jézus válaszolt neki:

– Igen, sokat kellett értük szenvednem.

Gábrriel erre megkérdezte az Urat:

– Tudja minden ember, hogy mennyire szereted őket és mit vállaltál értük?

Jézus ezt válaszolta:

– Még nem, most még csak pár ember tud erről...

Gábrriel faggatni kezdte Jézust:

– S mit tettél azért, hogy valamennyien megtudják az egész világon?

Jézus csendesen válaszolt:

– Pétert, Jakabot, Jánost és még néhány barátomat megkértem, hogy egész életüket szánják rá és mondják el sokaknak. Azokat pedig késztessek arra, hogy szintén adják tovább szeretetemet és szenvedésem evangéliumát, amíg a legtávolabbi földrészen is mindenki tudomást szerez erről.

Gábrriel elgondolkodva nézett az Úrra, mert nagyon is jól tudta, hogy az emberek milyen nyomorultak, végül megkérdezte Jézustól:

– De mi történik akkor, ha Péter, Jakab, János elfárad, kedvét veszti? Mi történik akkor, ha azok, akik majd utánuk jönnek a nemzedékek sorában, mindent elfelejtnek? Mi történik, ha a huszonegyedik században ott lent az emberek már nem is tudnak rólad, nem is beszélnek szíved szeretetéről és szenvedéseidről? Nem kellene megváltoztatni a tervedet, Uram?

Jézus végső válasza ez volt:

– Nem változtatom meg tervemet. Rájuk bízom magamat!”

„Egy ateista leesett a szikláról. Zuhanás közben azonban elkapta egy kis fa ágát. Miközben ott lógott a felette lévő ég és a hatalmas mélységben lévő sziklák közt, látta, hogy nem lesz sokáig ereje kapaszkodni. Ekkor azonban eszébe jutott valami:

Isten! – kiáltotta torka szakadtából.

Csend. Semmi válasz.

Isten! – kiáltotta még egyszer. – Ha létezel, ments meg, és én megígérem, hogy hinni fogok benned, és másokat is a te hitedre fogok tanítani.

Ismét csend. Már majdnem elengedte az ágat kétségbeesésében, amikor egy hatalmas hang dörgött végig a völgyön:

– Mindegyik ezt mondja, amikor bajban van.

– Nem, Istenem, nem! – kiáltotta most már reménykedve. – Én nem olyan vagyok, mint a többiek. Látod, hallván a hangodat, én már el is kezdtem hinni benned. Most már csak szabadíts ki innen, és hirdetni fogom nevedet az egész földön.

– Na, jól van – mondta a hang. – Megmentelek, engedd el azt az ágat.

– Hogy engedjem el? – kiáltotta tébolyultan az ember. – Hát azt hiszed, hogy megőrültem?”

„Egy remete éppen meditált egy folyó mellett, amikor egy fiatalember megzavarta őt, és így szólt hozzá:

– Mester, az Ön tanítványa szeretnék lenni.

– Miért? – kérdezte a remete.

A fiatalember elgondolkodott egy pillanatig.

– Mert szeretném látni az Istent!

A mesternek nem kellett több, megmarkolta nyakánál fogva a fiatalembert a folyóhoz vonszolta és fejét lenyomta a víz alá. A mester egy percig a víz alatt tartotta a férfit, aki igencsak kapálózott, küzdött az életéért, hogy kiszabadítsa magát. Végül a mester kihúzta őt a folyóból, felköhögte a lenyelt vizet, és levegő után kapkodott. Amikor végre lecsillapodott, a mester megszólalt.

– Mondd meg nekem, mit szerettél volna legeslegjobban, amikor a víz alatt voltál?

– Levegőt! – válaszolta a férfi.

– Nagyon jó! Most menj haza – mondta a mester –, és akkor gyere vissza hozzám, amikor annyira szeretnéd megtalálni Istent, mint amennyire levegőt szerettél volna kapni az előbb.”

„A nagy esőhiány tikkadttá, szárazzá tette a földeket. A fák fájdalmasan hullatták megfakult, elsárgult leveleiket. A fű a réteken kiégett. Az emberek nyugtalanul kémlelték a tiszta, kobaltkék eget. Mivel mind szárazabb hetek követték egymást, és hónapok óta egy csepp eső sem esett, a helybéli lelkész az esőért könyörögve rendhagyó imaórára hívta az embereket a templom előtti térre. A teret nagy sokaság töltötte be a megbeszélte órára. Sokan hozták el magukkal hitüket jelképező tárgyakat: Bibliát, keresztet és énekeskönyvet. A lelkész végignézett az embereken, és tekintete megállapodott egy kislányon, aki teljes komolysággal ült az első sorban. A kislány egy piros esernyőt tartott az ölében. Imádkozni annyi, mint esőt kérni. Hinni annyi, mint esernyőt vinni magunkkal.”

„A két legfontosabb nap az életedben az, amikor megszületél, és az, amikor rájössz, hogy miért.” (Mark Twain)

„Ha gyorsan akarsz menni, menj egyedül. Ha messzire akarsz jutni, menjetek együtt.” (Afrikai közmondás)

„Semmilyen szél nem kedvez annak, aki nem tudja, melyik kikötőbe tart.” (Seneca)

„– Nálatok – mondta a kis herceg – az emberek egyetlen kertben ötezer rózsát nevelnek. Mégse találják meg, amit keresnek.

– Nem találják meg – mondtam.

– Pedig egyetlen rózsában vagy egy korty vízben megtalálhatnak...

– Minden bizonnyal – feleltem.

– Csakhogy a szem vak – tette hozzá a kis herceg. – A szívünkkel kell keresni.”

(Antoine de Saint-Exupéry: *A kis herceg*)

„Ha hajót akarsz építeni, ne hívj össze embereket, hogy tervezzenek, szervezzék meg a munkát, hozzanak szerszámokat, vágjanak fát, hanem keltsd fel bennük a vágyat a nagy, végtelen tenger iránt.” (Antoine de Saint-Exupéry)

	Hétfő	Kedd	Szerda	Csütörtök	Péntek
7:30-8:00	Gyülekező / Gyülekező / Gyülekező / Gyülekező				
8:00-10:00	Interaktív hittan a templomban				
10:00	Téma: Alkalmas vagyok? Ézsaiás próféta elhívása (Ézs 6,1-13)	Téma: Micsoda küldetés? Ézsaiás próféta története (Jón 1-4)	Téma: Mit akar Jézus ezzel a bűnös emberrel? Máté elhívása (Mk 2,13-17)	Téma: Mi az igazán lényeges? Péter elhívása (Lk 5,1-11)	Téma: Micsoda változás! Pál elhívása (ApCsel 9,1-22)
10:00-10:30	Tízórai szünet / Tízórai szünet / Tízórai szünet				
10:30-12:30	A tábor programjának ismertetése, bemutatkozás	Kézműves foglalkozás: agyagozás	Arcfestés	Kézműves foglalkozás: faégetés, karfőkészítés	Egészséges ételek készítése közösen a helyi védődő segítségével
	Szabadjáték az udvaron	Szabadjáték az udvaron: pingpong-és csocsóbajnokság mérkőzései	Szabadjáték az udvaron: pingpong- és csocsóbajnokság mérkőzései	Szabadjáték az udvaron: pingpong- és csocsóbajnokság mérkőzései	Szabadjáték az udvaron: pingpong- és csocsóbajnokság mérkőzései
12:30	E b é d / E b é d / E b é d / E b é d / E b é d				
13:30-16:30	Látogatás Nagyrákoson a falumúzeumban	Látogatás az Őrségi Nemzeti Parkban, lovas kocsizás	Kirándulás Rábahídvégre a Csodaszarvas tájparkba: kötélpálya kipróbálása, csónakázás	Biciklitúra Szőcére a tőzegmoha láprétre. A kilités és a rét megtekintése vezetéssel	Séta a Malomgát tanösvényen a Vadása tóra
16:30-17:00	A nap lezárása, élménygyűjtés	A nap lezárása, élménygyűjtés	A nap lezárása, élménygyűjtés	A nap lezárása, élménygyűjtés	A hét lezárása, élménygyűjtés, záró sütőtögtés a szülőkkkel

Tartalom

- Németh Zoltán: A szolgálat útján – Önszupervízió ▶ 3
Dr. Szabó B. András: A szolgálat útján – teológiai alapvetés ▶ 5

BIBLIAÓRÁK

- Zászkaliczky Pál: Isten hívása ▶ 19
Hulej Enikő: Elhívások az Újszövetségben ▶ 87
Kovács Áron: Család 2.0 ▶ 111
Réz-Nagy Zoltán: Ember és természet ▶ 157
H. Hubert Gabriella – Galambos Ádám: Múlt és jelen szolgálói
– évfordulók 2019-ben ▶ 184

EGYHÁZI ÉV

- Pethő Judit: Készülés a szimfóniára ▶ 259

GYERMEK- ÉS IFJÚSÁGI ALKALMAK

- Arató Eszter: Gyermek-bibliaórai sorozat ▶ 287
Kárnyáczi Eszter: Ifjúsági bibliaórai sorozat I. ▶ 346
Szlaukó Orsolya: Ifjúsági bibliaórai sorozat II. – A szolgálat útján ▶ 368
Varga Tamás – Varga-Patocskai Judit: Családi istentiszteletek
– Mocorgó istentiszteletek ▶ 397
Liszicza Szilvia: Baba-mama kör ▶ 430
Pethő-Udvardi Andrea: Elhívások – ifjúsági tábor tervezete ▶ 437

Kiadja a Magyarországi Evangélikus Egyház Luther Kiadója
Budapest, 2018

www.lutherkiado.hu

Felelős kiadó: Kendeh K. Péter

A borító Egry József Aranykapu című alkotásának felhasználásával készült.

Fotó: Kogart

A természet megóvása érdekében a kiadvány újrahasznosított papíron jelenik meg.

Nyomta és kötötte: Mondat Kft.

Felelős vezető: Nagy László

ISSN 1789-2201

ISBN 978-963-380-140-6

GYÜLEKEZETI ÉS MISSZIÓI OSZTÁLY

1085 Budapest, Üllői út 24.

gyulmisz@lutheran.hu

<http://gyulmisz.lutheran.hu>

A szolgálat útján – Teológiai alapvetés

Dr. Szabó B. András

BIBLIAÓRÁK

Isten hívása

Zászkaliczky Pál

Elhívások az Újszövetségben

Hulej Enikő

Család 2.0

Kovács Áron

Ember és természet

Réz-Nagy Zoltán

Múlt és jelen szolgálói

Galambos Ádám – H. Hubert Gabriella

EGYHÁZI ÉV

Készülés a szinfóniára

Pethő Judit

GYERMEK- ÉS IFJÚSÁGI ALKALMAK

Gyermek-bibliaórai sorozat

Arató Eszter

Ifjúsági bibliaórai sorozat I–II.

Kárnyáczi Eszter – Szlaukó Orsolya

Családi istentiszteletek

Varga Tamás – Varga-Patocskai Judit

Baba-mama kör

Liszicza Szilvia

Elhívások – ifjúsági tábor

Pethő-Udvardi Andrea

ISBN 978-963-380-140-6

9 789633 801406